

TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ

**TÜRKİYE'DE
ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİ
ARAŞTIRMASI**

SONUÇ RAPORU

ANKARA 2005

SUNUŞ

Türk Eğitim Derneği olarak, eğitim camiası için ilk örnek oluşturan eğitim faaliyetlerimiz yanında, milli eğitimimizin çeşitli düzeylerdeki sorunlarını bilimsel yaklaşımla ele alıp bunlar için ulusal bir perspektifle uygulanabilir çözüm önerileri geliştirme çabamızı da sürdürmekteyiz. Bu çabadaki amacımız, toplumumuzda mevcut entelektüel ve bilimsel kapasiteyi ulusal vizyonla ülke geleceğine odaklamaktır. Kollektif ilgi ve dikkat yoğunlaşmasının, bir kez sağlandığında, insanımızı ülke kalkınması yolunda kollektif irade ve gayretlere yöneltebileceği inancındayız.

TED tarafından hazırlanan “Türkiye’de Üniversiteye Giriş Sistemi-Sonuç Raporu” da, üniversiteye giriş sistemi merkeze alınarak bir yılı aşkın süredir yürütülen, geniş saha araştırmaları ve literatür taramasına dayalı entelektüel bir sistem analizi çalışmasıdır.

Üniversiteye giriş sisteminin ele alınması, Türk eğitim sisteminin tümüne topyekün ve ayrıntılı bir bakışa imkan vermiştir. Zira, yapılan araştırma ve incelemelerle görülmüştür ki, “Öğrenci Seçme Sınavı” etrafında şekillenen Türk üniversite giriş sistemi, tüm kademelerini teslim aldığı eğitimi temel işlevlerini yerine getiremez hale sokmuştur. Üstelik elemeye dayalı tek bir sınav, eğitimin, bir yandan tüm parçalarını kendi etrafında toplamakla kalmamış, sadece kendisiyle işler hale sokup tahrip etmiş, diğer yandan sistem bütünlüğünü de bozmuş bulunmaktadır. Türk milli eğitimi parçaları itibarıyla da bütün olarak da üniversite giriş sistemi yüzünden adeta dumura uğratılmış durumdadır.

Kamusal eğitim sistemi, eğitimin odağı haline gelmiş olan sınav olgusunun ürettiği paralel bir sistem tarafından ikame edilmektedir. Başlangıçta sadece lise son sınıf öğrencileri ile başarısız yeni mezunlara dönük hizmet veren dersane olgusu, devasa bir sektöre dönüşmüş; araç, usul ve kurum alternatifleriyle zenginleşerek ilk ve orta öğretim kademelerinin tümünü teslim almış, ikame ettiği sistemi de adeta yeniden şekillendirmiştir.

Netice olarak, ilkokul ve hatta anaokulu seçimi seviyesine kadar inen büyük sınava hazırlık maratonu, öğrencileri olduğu kadar, tüm aileleri de maddi ve psikolojik bir daimi seferberlik içine sürüklemiştir.

Artan üniversite talebinin zamanında ve tedrici olarak yeterli düzeyde karşılanmamasının sebep olduğu sonuç, ülke için aynı zamanda maddi açıdan büyük bir felaket boyutlarına ulaşmış durumdadır.

Üniversite kontenjanı sabit ve mevcut sınav sistemi verili iken, sonuç olarak toplam anlamında hiçbir etki ve değişiklik yaratmayan üniversiteye hazırlık sistemi için toplumun bir yıldaki harcamaları, devletin yıllık üniversite bütçesinin toplamına yakın bir seviyeye ulaşmıştır. Ortada entelektüel, bilimsel, eğitimsel velhasıl toplumsal nitelikte hiçbir hasıla yoktur, bilakis eğitim sisteminin çürümesinde bir yayılma ve derinleşme vakidir ve buna karşılık her yıl milyarlarca dolar sarf edilmektedir. Üniversite giriş sistemi tüm toplumu yutan dev ve daimi bir anafora dönüşmüş durumdadır.

Eğitim kademelerinin işlevlerini yerine getiremez hale gelmiş olmaları, ülkemiz için büyük bir tehdit ve tehlike kaynağıdır.

Bilindiği gibi, modern çağda eğitim, bir toplumu millet haline getiren temel kurumdur. Milleti şekillendiren tüm değerler, çeşitli kademeleriyle eğitimin eseridir. Öte yandan, günümüz dünyasında bir milletin fiziki varlığını idame ettirerek teminat altına alması ve geleceğini planlaması da ancak eğitim yoluyla mümkündür. Nasıl bir ferdin asgari düzeyde eğitim görmeden en alt düzeyde de olsa günlük hayatını sürdürmesi günümüz şartlarında adeta imkansız hale gelmişse, uluslar arası boyutta keskin rekabetin hakim olduğu güç ve kudrete dayalı dünya üzerinde bir milletin sağlam ve gelişmiş bir eğitim sistemine sahip olmadan ayakta kalabilmesi de mümkün değildir. Türk milletinin varlığını idame ettirip geliştirecek, ekonomik, teknolojik, kültürel ve bilimsel kudrete sahip olabilmesi de ancak eğitim sayesinde imkan dahiline girecektir.

Halbuki Türk eğitim sistemi, üniversiteye giriş sisteminin yarattığı dejenerasyon nedeniyle, milli hayatımız açısından vazgeçilmez önemdeki bu görevini yerine getirememektedir.

Dolayısıyla, Türk eğitiminin en hayati sorunu konumuna yükselmiş bulunan üniversiteye giriş sorununun çözümü, en öncelikli toplumsal amaç olmalıdır. Sorunun çözümü, sorunun nedenini ortadan kaldırmaya dayalıdır. Üniversite talebinin üniversite kapısındaki yığılmayla birlikte artarak devam edeceği, bütün projeksiyonlarda öngörülmektedir. Toplumun bu talebi yükseltmesi, esasen gelişme ve dünya şartlarına uyum isteğine işaret eden büyük bir dinamizmin eseridir.

Üniversite talebinin karşılanması, kapsamlı bir planlamaya dayalı kademeli bir hareket tarzını zorunlu kılmaktadır. Geçmişte örneği çokça bulunan olumsuz deneyimlerden çıkarılan dersler mutlaka dikkate alınarak, öncelikle mevcut üniversite kapasitesi iyileştirilmeli ardından da kaliteli üniversite kapasitesi arttırılmalıdır. Giriş sistemi anaforunda heba edilen meblağlar dikkate alındığında, kaynak temini büyük bir sorun değildir; sorun gerekli kolektif irade ve siyasi-yönetimsel cesareti ortaya koymaktadır.

Sunulan çalışmada, üniversiteye giriş sisteminin sebep olduğu sorunların belirlenerek değerlendirilmesi yanında, gerçekçi ve uygulanabilir, rasyonel çözüm önerileri de geliştirilmeye gayret edilmiştir.

Türk eğitimi bir çıkmazın içindedir. Geleceğimiz ellerimizden kaymaktadır, millet olarak ufkumuz kararmak üzeredir. Ulusal bir vizyona ve ulusal bir seferberliğe ihtiyacımız vardır.

Dünya üzerinde onurlu bir yere sahip Türkiye Cumhuriyeti adına bir şeyler yapılması için hala geç kalınmadığı inancı ve bir şeyler yapılabileceği ümidiyle sunuyoruz.

Selçuk PEHLİVANOĞLU

TED Başkanı

GİRİŞ

I. ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİ: BOYUTLAR VE SINIRLILIKLAR

Bu araştırma, üniversiteye giriş sistemini konu edinmektedir. Bu konu ülkemizde, ortaöğretimden yükseköğretime geçişi düzenleyen ve yaygın olarak “üniversite sınavı” olarak anılan “Öğrenci Seçme Sınavı” (ÖSS) ile sınırlı algılanmakta ise de, sorun çok daha yaygın ve derindir.

Ülkemizde kısa sayılabilecek bir geçmişe sahip olan modern üniversitelerin gelişimi sürecinde, yükseköğretim, özellikle 1950'lerden itibaren giderek artan bir toplumsal taleple karşılaşmıştır. Modernleşme projesinin temel kurumsal ayaklarından biri olan üniversitenin, niteliksel gelişim kadar, toplumda oluşan yükseköğrenim talebini karşılaması da, bir yandan demokratik toplumun temel gerekleri arasında yer almakta; öte yandan da modernleşmenin toplumun çeşitli katmanlarında yaygınlaşması açısından hayati bir işlev görmektedir.

Kuşkusuz, üniversitenin asli işlevi, bilimsel gelişime katkıda bulunmaktır ve bu işlev başka hiçbir şeye feda edilmek zorunda değildir. Çeşitli ülkelerdeki yükseköğretim incelendiğinde, üniversitelerin yükseköğrenim talebi ile “bilim eğitimi ve araştırmacı yetiştirme” çerçevesinde muhatap oldukları modeller bulunduğu görülmektedir. Bazı ülkelerde, üniversiteler tüm yükseköğrenim talebini karşılamak durumunda değildir; zira, bu tür yükseköğretim sistemlerinde, tüm yükseköğretim üniversite çatısı altında toplanmamış; bilhassa mesleki eğitim alanında üniversite-dışı yükseköğretim kurumları oluşturularak bu talebin karşılanması cihetine gidilmiştir.

1982 Anayasası'ndan sonra yapılan düzenlemelere kadar, Türkiye'de de, Milli Eğitim Bakanlığı başta olmak üzere, çeşitli bakanlıklar ve devlet kurumları, ihtiyaç duydukları üst düzey personelin yetiştirilmesi için, yükseköğretim düzeyinde okullar, akademi, enstitü ve yüksekokullar kurmuşlardır. Ancak 1982 Anayasası, “Türk Silahlı Kuvvetleri ve emniyet teşkilatına bağlı yükseköğretim kurumları” (Madde 132) hariç, yükseköğretimin üniversite çatısı altında düzenlenmesi hükmünü getirmiştir.

Her ne kadar 2547 Sayılı Yasa, “meslek elemanı yetiştiren bakanlıklara bağlı yüksekokullar, Yükseköğretim Kurulunun tespit edeceği esaslara göre Bakanlar Kurulu kararı ile kurulması”nı (Madde 5- g) hükme bağlıyorsa da, Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK)'nin kuruluşundan bu yana, bir kaç istisna hariç üniversiteler dışında bu tür kurumlar oluşturulmamıştır. Mevcut uygulama, yükseköğretimin üniversite çatısı altında yapıldığı bir model ortaya çıkarmıştır.

Üniversitelerin niteliksel gelişim sorunu kadar, yükseköğrenim talebinin en azından niceliksel olarak karşılanması sorununun da çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Bugün üniversitelerimizde verilen eğitimin kalitesi ve bunun sonucunda da mezunların kalite bakımından yeterliliği oldukça tartışmalı bir konudur. Anayasa'nın yükseköğretime düzenleyen 130. Maddesi, yükseköğretim kurumları olarak üniversitelerin kuruluşunu “Çağdaş eğitim - öğretim esaslarına

dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı”na bağlamış; aynı maddenin devamında, üniversitelerin yapacağı faaliyetler sayılırken “ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim - öğretim”e birinci sırada yer verilmiştir. Üniversitelerin ya da yükseköğretim üst kuruluşlarının, sadece akademik bakımdan nitelikli kurumlar olmak çabası içinde, “bilimsel gelişmeye katkıda bulunmak”la sınırlı bir misyon tanımı yaparak yükseköğretim talebini karşılamayı gözardı etmek gibi bir lüksleri bulunmamaktadır.

Yükseköğretim konusundaki toplumsal talebin karşılanması, demokratik bir siyasal sistemin oldukça açık gereklerinden biridir; zira demokratik siyaset, devlet ya da kamu örgütlenmesinin toplumsal taleplere karşı duyarlı olmasını gerektirir. Kamu hizmetlerinin belirli zümrelere özgü bir ayrıcalık olarak kapalı devre yürütüldüğü seçkin bir yapılanma, demokrasiyle bağdaşmadığı kadar; konu üniversite olduğunda, biçimsel demokratik standartların ötesinde, modernleşmeci siyasetin ruhu ile de bağdaşmamaktadır. Yükseköğrenim talebinin dikkate alınmasını ve makul ölçüde karşılanmasını gerektiren ikinci neden budur. Başka bir anlatımla, yükseköğretim, çeşitli toplumsal kesimlerin modern yaşama katılmasının giderek temel gereklerinden biri haline gelmiştir; bu açıdan bakıldığında, yükseköğrenim talebinin yaygınlık kazanması, herhangi bir özendirme politikasına gerek bırakmayacak ölçüde, eğitimsel modernleşme hedeflerinin toplumun çeşitli katmanları tarafından benimsendiğini göstermektedir.

Yükseköğretim, sadece “talebin bir yolla karşılanması” sorununa indirgenemez; yurttaşların, “bilgi toplumu”, “endüstri-sonrası toplum”, “küresel toplum” gibi terimlerle anılan günümüzdeki gelişmelere ayak uydurup onlarla başa çıkabilecek yüksek niteliklerle donatılabilmesi için nitelikli bir yükseköğretim yürütülmesi gerekmektedir. Bu ise, bir yönüyle üniversitelerin bu kalitede bir eğitimi, talebi dengeli bir biçimde karşılayacak nicel ve nitel yeterliliğe sahip olmasını gerektirir. Ancak, öte yandan, bu nitelikte bir eğitimin verilebilmesi, söz konusu eğitime tabi tutulacak bireylerin, yükseköğretimin gerektirdiği kavrama yeteneğine, öğrenme beceri ve alışkanlıklarına, ayrıca, bu düzeydeki eğitimin ön-gereği olan bilgi birikimine sahip, yani yeterli “hazır bulunuşluk” düzeyinde olmalarıyla mümkündür.

Yükseköğretim adaylarının ortaöğretim düzeyinde yükseköğrenim açısından yönlendirilmesi ve aldıkları ortaöğretim sonunda yeterliliklerinin saptanması konusunda, çeşitli ülkelerde farklı modeller uygulanmaktadır. Yükseköğrenim talebinde bulunan bireylerin bu nitelikte olup olmadığının belirlenmesi ihtiyacı, adayların ortaöğretim sonunda bir sınava tabi tutulmasının akademik temelini oluşturmakta ve ülkemizde, bu amaçla ÖSS uygulanmaktadır. Sınavın ikinci akademik gerekçesi, genel olarak yükseköğretim için yeterlilik yanında, adayların yükseköğretim almak istedikleri alan ile, gerçekten yetenekli, donanımlı ve yeterli oldukları alan arasında bir fark bulunup bulunmadığının, yükseköğretime başlamadan önce belirlenmesi şeklinde dile getirilebilir.

Türkiye’de ÖSS’nin bu iki akademik gerekçe yanında, onlardan daha önemli başka bir amaca hizmet ettiği görülmektedir. Yükseköğrenim talebinin 1970’lerden itibaren bir çığ gibi büyümesine karşılık, üniversitelerde bu talebi karşılayabilecek bir kapasite artışı sağlanamamıştır. 2004 yılında yapılan ÖSS’ye 1.786.883 aday başvurmuş; bu adaylardan sadece 574.867’si açıköğretim, sınavsız geçişle girilen

önlisans programları, ikinci öğretim v.b herhangi bir programa yerleştirilebilmiştir. Geçen zaman içinde, çığaşan yükseköğrenim talebi karşısında, ÖSS'nin temel işlevi, yeterlilik ve yatkınlığı ölçmekten çok, adayları kontenjanlara göre "elemek" haline gelmiştir; **ÖSS, seçici-değerlendirici olmaktan ziyade, eleyici ve bu nedenle de yarışmacı karakteri ağır basan bir sınav niteliğindedir.**

Sınavın eleyici bir nitelik kazanması, geleceklerini yükseköğrenim imkanından yararlanmaya bağılı olarak planlamak arzusundaki geniş kesimlerde, "ne olursa olsun" bu imkanı yakalama çabası doğurmuş; aileler, çocuklarının yükseköğrenim görebilmeleri için her fedakarlığı sorgusuz sualsiz yapar hale gelmişlerdir. Bu ise, bir yandan geniş bir "sınava hazırlık" sektörü oluşmasının yanı sıra; ortaöğretimde, sınav başarısının yüksekliği ile dikkat çeken okulların büyük bir prestij kazanması sonucunu doğurmuştur.

Nihai hedef olarak ÖSS başarısı, çocukların sadece başarılı ortaöğretim kurumlarına gönderilmesi ve dershane, özel ders, kurs, ek eğitim materyalleri gibi öğelerden oluşan ÖSS'ye hazırlık sektörü ile sınırlı kalmamaktadır. Aileler, çocuklarının "ÖSS başarısı yüksek ortaöğretim okulları"nda öğrenim görmelerini garantilemek üzere, ilköğretim son sınıfta yapılan "Liselere Giriş Sınavı" (LGS), "Özel Okullara Giriş Sınavı" gibi sınavlarda başarılı olmaları için de önlemler almak durumunda kalmaktadır. Bu ise, bir "LGS hazırlık" sektörü yanında, LGS başarısı yüksek ilköğretim okullarının prestijinin artması sonucunu doğurmuş; ailelerin çocuklarını gönderecekleri ilköğretim okullarının seçiminde dahi, nihai ÖSS başarısı hedefi etkili hale gelmiştir. Görüleceği üzere, ÖSS, eğitimin bütün kademelerinde talebi yönlendirici bir etki yaratmakta ve eğitimi biçimlendiren dışsallıklar üretmektedir.

ÖSS'nin bu dışsallıkları sadece eğitim kademeleriyle sınırlı değildir. **Eleyici niteliği ağır basan bu "sınav", kazananlar kadar kazanamayanların da tüm eğitim kademelerindeki yaşamlarını biçimlendirmektedir.** Sınavı kazanamayanları bekleyen iki alternatif bulunmaktadır: ÖSS adaylığının uzaması ve en az bir yıl daha "sınav stresi", ya da ikinci bir alternatif olarak artık umutları kalmadığı için kendilerini "lise mezunu" bir yurttaş olarak bekleyen yeni sorunlar... ÖSS, sadece sınavı kazananların bütün kademelerdeki öğrenim hayatını biçimlendirmekle kalmamakta; hedefi sınav başarısı olan uzun bir öğrenim süreci sonunda, istihdam piyasasında aranan nitelikleri edinememiş, kendilerini "yetersiz", "iş bulamayan" ve giderek "işe yaramaz" hisseden geniş bir nüfus oluşması sonucu doğurmaktadır. Ortaöğretim düzeyinde okullaşma oranlarının artışı, yükseköğretim kapasitesi sabit kaldığında, sınavın bu dışsallığının tüm çağ nüfusunu bekleyen "dramatik bir son" tehdidi halini almasına katkıda bulunacaktır.

Öte yandan, bütün öğrenim hayatları "3 saat süren bir test"te başarılı olmaya adanmış ve sonunda başarılı olmuş öğrenci açısından bakılacak olursa; sınav başarısı, yükseköğretim için yeterli bir "hazır bulunuşluk" elde edildiğinin göstergesi midir? Bu sorunun olumlu bir biçimde cevaplandırılması oldukça zordur. Yükseköğretimde derse giren akademisyenlerin "öğrencilerinin genel yönelimleri ve öğrenme becerileri" konusunda, kaygı verici şikayetleri vardır. Yükseköğretimin ilk yılları, "sadece test sorusu çözme" becerisi kazanmış; test yoluyla sorgulanamayan konularda sofistike öğrenme becerileri kazanamamış yeni öğrencinin rehabilitasyonu ile kaybedilmektedir. Bu kısa tespit bile, Sınav'ın yükseköğretim

kademesi açısından da oldukça kapsamlı sonuçlar doğurduğunu dile getirmek için yeterlidir.

Bu araştırma, toplumun çok geniş kesimlerini hayati bir biçimde etkileyen üniversiteye giriş sisteminin, ilgili kesimler açısından halihazırdaki durumunu saptayarak bu açıdan alınabilecek önlemler için güvenilir veri sağlamayı amaçlamaktadır.

Yukarıdaki kısa girişten de anlaşılacağı üzere, ÖSS, bir yandan ilköğretimden yükseköğretime kadar bütün eğitim kademeleri için, öte yandan aile yaşamı, aile bütçesi, istihdam piyasası gibi alanlar için dışsallıklar üretmekte; sadece “bir sınav”ın dar çerçevesi içinde kalınarak ortaya konulamayacak kadar çok boyutlu ve karmaşık bir sorunlar yumağı oluşturmaktadır.

Bir araştırma kapsamında, bütün bu karmaşık sorunlar yumağının tüm boyutları ile ele alınması neredeyse imkansızdır. Konunun bir araştırma kapsamında ele alınabilir net bir çerçeveye kavuşturulması açısından üniversiteye giriş sisteminin esas işlevi etrafında sınırlandırılması benimsenmiştir. “Sistem”in esas işlevi, ortaöğretimden yükseköğretime geçişi düzenlemek olduğundan, ilköğretim kademesinden ÖSS’ye kadar uzanan eğitimle ilgili, ya da aile yaşamı ve istihdam gibi diğer dışsallıkları ile yükseköğretim kademesindeki sonuçları araştırma kapsamının dışında tutulmuştur. Araştırma, dar anlamda üniversiteye giriş sistemi ile sınırlandırılmış; araştırma kapsamına doğrudan doğruya “sistem”in bir bileşeni durumundaki öğeler dahil edilmiştir.

II-ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Günümüz dünyasında, genelde eğitimin ve özelde de yükseköğrenimin ne kadar kritik bir önem kazandığı, izah gerektirmeyecek kadar açıktır. Modernleşmenin en temel hedeflerinden biri, nüfusun çağdaş bir toplum olmanın gerektirdiği bilgi, beceri ve yeteneklerle donatarak, yüksek nitelikli beşeri sermaye stoku elde etmek olarak tanımlanmıştır. Ülkelerin sahibi olduğu diğer kaynakların ulusal hedefler ve ekonominin gerekleri doğrultusunda harekete geçirilerek dünyanın kalkınmış-gelişmiş, güçlü toplumları arasında yer alabilmenin ön-şartı, nüfusun uygun eğitim politikaları geliştirilerek “yetişmiş insan gücü”ne dönüştürülmesine bağlıdır. Bilgi teknolojilerinin başdöndürücü bir hızla geliştiği günümüz dünyasında, beşeri sermaye yatırımları, eğitim ve araştırmaya ayrılacak kaynakların artırılması hayati bir önem kazanmıştır. Bu çerçevede, küresel ekonomide kıtlığı çekilen en kritik kaynak “beşeri sermaye” kaynakları haline gelmiştir.

Eğitimin giderek artan bu öneminin Türk toplumu tarafından yeterince algılandığını ve benimsendiğini söylemek mümkündür. Başlangıçta çeşitli nedenlerle çocukların ve özellikle kızların okula gönderilmesi konusunda yaşanan sorunlar 1950’lerden itibaren giderek aşılmış; ilköğretim kademesinden başlayarak eğitim talebi giderek yaygınlaşmıştır. Bu talebin 1980’lerden itibaren yükseköğretim kademesinde de giderek artış gösterdiği ve fakat talebi karşılayacak yeterlilikte bir yükseköğretim kapasitesinin yaratılmadığına yukarıda işaret edilmiştir.

Otuz yıla yaklaşan bir dönemde gitgide artarak devasa boyutlara varan yükseköğretim talebi, son dönemde “kesintisiz 8 yıllık ilköğretim” uygulamasının etkisi, yükseköğretim talebinde olağan ivmenin aşılması yönünde olmuştur. Yükseköğretim kapasitesinin artırılması yönündeki olumlu çabaların kontenjan artışında yaratabildiği ivme ise talep ivmesi ile karşılaştırılmayacak kadar düşük kalmış; mevcut sınırlı kontenjanlardan yararlanmanın tek yolu, ÖSS’de başarı getireceği umulan her türlü çareye başvurmak haline gelmiştir. Bu ise, ÖSS’yi ortaöğretimden yükseköğretime geçişi düzenleyen bir “sorun-çözme” mekanizması olmaktan çıkarmakta; üniversiteye giriş sistemi, tüm eğitim sisteminde ve giderek sosyal hayatın istihdam başta olmak üzere tüm alanlarında sorun kaynağı haline gelmektedir.

Toplumların, sorunları, zamanın salınımlarına bırakıp seyirci kalarak, sorunlarla birlikte yaşarken kısa vadeli kestirme yollar keşfederek, verimli, sağlıklı ve makul çözüm yolları üretmeye hiçbir katkıda bulunmayan ve somut durum hakkında masa başı, ayaküstü, geçiştirici ya da suçlayıcı, günah keçisi icad etmeye ve sonuçta rahatlamaya dönük tartışmalarla zaman kaybederek aştıkları görülmemiştir. Sorunlar, çözülemedikleri sürece giderek ağırlaşır toplumu tehdit edecek boyutlar kazanabilir; ancak, her sorun, yarattığı meydan okuma aracılığıyla toplumu çözüm arayışlarına zorlayarak, yaratıcı ve işlevsel sorun çözme biçimlerinin geliştirilmesini tahrik ederek toplumların gelişmesinde önemli bir fırsat olarak da iş görebilir. Üniversiteye giriş sisteminin bu tür bir fırsat olarak değerlendirilebilmesi, kuşkusuz, artık ertelenemez bir hal alan sorunların açık yüreklilikle saptanması, sorunlar ve çözüm alternatifleri üzerinde “güncel gerçekliği” esas alan bir tartışma ortamı yaratılması ile mümkün olacaktır.

Genelde tüm eğitim sistemi, ve özelde de üniversiteye giriş sistemi uzun süredir, ülkenin kalkınma ve gelişme hedeflerine ulaşması konusunda yaptığı veya yapacağı katkılardan ziyade, sorunlarıyla tartışılmaktadır. Ancak, bu tartışmalar, sorunun çözümüne yönelik sonuçlar üretmek yerine, sorunu daha da içinden çıkılmaz hale getiren bir mecrada devam edegelmektedir. Sorunun bu hale gelmesinde elbette çok farklı sebepler vardır. Bunların en başta gelenlerinden biri, konunun sağlam ve gerçekçi verilere dayanılarak tartışılmaması; kararların verilere değil, konjonktürel değerlendirmeler ve öngörülere dayanılarak verilmesidir.

Araştırmanın en genel amacı, günümüz Türkiyesinde ortaöğretimden yükseköğretime geçiş sisteminin yapısını, işleyişini ve sorunlarını saptamak ve bu konuda geliştirilecek önerilere ışık tutmaktır. Araştırmanın spesifik amacı ise, üniversiteye giriş sisteminde yer alan bireylerin özelliklerini, sınav ile ilgili deneyimleri, yaşam biçimlerinin sınavla ilgili öğeleri, “adaylar”ın ortaöğretim ve üniversiteye giriş sistemi konusundaki davranış, kanaat, sorun ve beklentileri konusunda sahada veri toplayarak incelemektir.

Araştırma, Türkiye çapında, üniversiteye giriş sistemi içinde yer alan çeşitli aktörlerin günümüzdeki durumları hakkında güncel veri sağlamak suretiyle, mevcut durumun ampirik verilere dayanarak saptanmasına ve daha sağlıklı değerlendirmeler yapılarak çözüm önerileri geliştirilmesine katkıda bulunacaktır.

Bu araştırma, Türkiye’de eğitim sisteminin en önemli düğüm noktalarından biri haline gelen üniversiteye giriş sistemi konusunda, sorunun doğrudan

taraflarının görüşlerini ortaya koyan, önemli bir veri kaynağı olacaktır. Üniversiteye giriş sistemi, esasen eğitim sisteminin bütününün sorunlarının gelip düğümlendiği bir huni ağzı durumundadır. Dolayısıyla, bu sorunun ortaya konması, bir anlamda eğitim sisteminin genel sorunlarının irdelenmesinde de önemli bir katkı sağlayacaktır.

III-ARAŞTIRMADA BAŞVURULAN ARAÇ VE YÖNTEMLER

Araştırmada veriler iki temel yolla toplanmıştır.

- 1-Saha araştırmaları
- 2-Arşiv ve literatür taraması

Saha Araştırmaları kısmında AKART firmasından profesyonel destek alınmıştır.

Arşiv ve literatür taraması ve karşılaştırmalı raporlar hazırlanması ise Ömer KAYIR başkanlığındaki TED Eğitim Araştırmaları Grubu tarafından yürütülmüştür.

Nihai aşamada ise tüm veriler Doç. Dr. Soner, Sevinç ATABAY ve Uğur ERSOY tarafından kontrol edilmiş, gerekli düzeltmeler ve eklemeler yapılmış, geleceğe dönük alınması gerekli tedbirleri içeren projeksiyon takvime dayalı olarak düzenlenmiştir.

Bu iki yolla elde edilen veriler analiz ve karşılaştırma yöntemlerine başvurulmuş bölümler raporlarına, bölümler raporları da yeniden analiz ve karşılaştırmaya tabi tutularak nihai rapora çevrilmiştir.

A- SAHA ARAŞTIRMALARI

Veri toplamada tüm Türkiye'yi kapsayan 1000'er deneklik 4 ayrı saha araştırması yapılması yoluna gidilmiştir. Bu çerçevede:

1. **Lise Son Sınıf Öğrencileri**
2. **Lise Mezunları: Yükseköğretim Öğrencileri**
3. **Öğrenci Velileri**
4. **Ortaöğretim ve Dershane Öğretmen ve Yöneticileri**

üzerinde 4 ayrı araştırma yapılmış ve daha sonra bu dört ayrı araştırmadaki bulgular bir araya getirilerek sonuçları karşılaştırılmış ve ayrı bir rapor haline getirilmiştir. Bu araştırmalardan hareketle üniversite giriş sisteminin topluma maliyeti ile ilgili ayrı bir çalışma yürütülmüştür. Bu çalışma sırasında maliyet bakımından dersanelerin ardından "özel ders alma" olgusunun önemli olduğu ortaya çıkmıştır. "Özel ders alma" ile ilgili

maliyet hesaplarının yapılabilmesi için ilave bilgilere duyulmuş ve Ankara'da özel ders alan öğrenciler üzerinde, yılda ortalama kaç saat ders alındığını ve kaçta alındığını hesaplamaya yarayacak mini bir anket daha yapılmıştır.

2. SAHA ARAŞTIRMALARINDA KULLANILAN YÖNTEM

Saha araştırmaları, bilindiği gibi, ampirik-pozitivistik yöntem yaklaşımının nicel ölçüm standartlarına göre biçimlendirilmektedir. Araştırmanın konuyla ilgili betimleyici/durum saptayıcı bir düzeyde tasarlanması, hem güncel durum hakkında gerçekçi bir resim elde etme amacına hizmet edecek; hem de, karmaşık analitik modellerin yol açtığı gereksiz ayrıntıcılığa düşülmesi önlenmiş olacaktır.

Yöntem Yaklaşımı

Araştırmada, sistem içinde rol alan ve sahada bu sistemin işleyişini ve sorunları doğrudan katılarak deneyimleyen bireylerin, araştırmanın değişkenleri açısından gözlemlenmesine imkan veren nicel ölçümlere dayalı bir yöntem yaklaşımı benimsenmiştir. Bu tür bir yöntem yaklaşımı, bir yandan gözlemi yapılacak değişkenlerin titizlikle belirlenmesini, öte yandan bu gözlemlerde kullanılacak ölçme araçlarının amaca uygun bir biçimde geliştirilmesini ve son olarak, uygun bir örnekleme yöntemi ile değişkenlerin sahadaki durumunun gerçeği yansıtacak biçimde saptanmasını sağlayacak veri toplanmasını gerektirmektedir. Saha araştırmasının en temel kabullerinden biri, durum ve değerlendirmeleri hakkında bilgilerine başvuru yapılan deneklerin güven verici bir ilişki temelinde, samimi ve dürüst cevaplar verdikleri, gerçeği yansıtacakları kabulüdür. Bu güvenin sağlanmasında, formlarda isim veya diğer türden kişisel mahremiyetlere ilişkin sorular sorulmamış; toplanan verilerin sadece istatistiksel olarak değerlendirmeye alınacağı; verilen bilgilerin resmi veya resmi olmayan amaçlarla kullanılmayacağı konusunda güven sağlanmıştır.

Araştırmanın Problemi

Problemlerin tespiti ve üniversite sınavına ilişkin beklenti düzeyi ölçümü ile yaşanan sıkıntılara bulunacak çözüm yolları konusunda yapılacak tartışmalar için veri sağlanması da hedefler arasındadır.

Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın hipotezleri şunlardır:

- 1- İlköğretimin ilk sınıfından orta öğretimin son sınıfına kadar tüm sistem, üniversiteye giriş odaklı hale gelmiştir.
- 2- Üniversiteye giriş sisteminin unsurları, eğitimin kendisine paralel yeni bir sistem ortaya çıkarmıştır. Yer yer eğitimin asli unsurları, paralel sistemin gerisinde kalmaya başlamıştır.
- 3- Üniversiteye giriş sisteminin maliyeti, sistemi defalarca yeni baştan kuracak düzeye çıkmıştır.

Araştırma Deseni

Araştırmada, araştırma nüfuslarının dört temel alandaki özellik ve değerlendirmeleri ile ilgili değişkenlerin gözlenmesi kararlaştırılmıştır. Bu alanlar; sosyo-ekonomik özellikler, ortaöğretim kurumlarındaki deneyim ve bu deneyime

ilişkin değerlendirmeler, ÖSS'ye hazırlık deneyimi ve bu deneyime ilişkin değerlendirmeler ile sınavda hedeflenen/halen kayıtlı bulunan yükseköğretim programına ilişkin deneyim/tercih ve değerlendirmeler biçiminde belirlenmiştir. Bu alanlarda sorgulanacak değişkenler belirlenirken araştırmanın betimleyici/durum saptayıcı karakteri ve problematik çerçevesi dikkate alınmıştır. Değişkenler arası ilişkisel/nedensel bir desenleme söz konusu değildir. Araştırmada, ilkece, herbir değişken, karakteristik ölçüm düzeyinde uygun kategoriler kullanılarak gözlenmiş ve gözlemler uygun tablolamalar aracılığıyla bulgulanıp yorumlanmıştır.

Araştırma Nüfusları ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Türkiye'de üniversiteye giriş sistemi ile ilgili tüm toplum kesimlerini kapsamaktadır. Araştırma konusunun sadece "doğrudan doğruya 'sistem'in bir bileşeni durumundaki öğeler"le sınırlı tutulduğu yukarıda belirtilmiştir. Bu sınırlandırma çerçevesinde, araştırma evreni "Türkiye'de üniversiteye giriş sistemi içinde rol alan tüm bireysel aktörler" olarak tanımlanmıştır. Bu haliyle araştırma evreni oldukça heterojen bir yapı arz etmektedir. Araştırmanın amacı çerçevesinde, saha araştırmasında birey birimlerin incelenmesine karar verilmiş; bireyler evreninden olabildiğince homojen beş araştırma nüfusu ayrıştırılmış ve bu nüfuslar şu şekilde tanımlanmıştır:

5. **Lise Son Sınıf Öğrencileri** : Genel liseler, anadolu ve fen vb. gibi yabancı dille eğitim yapan özel statülü liseler ve meslek liseleri ile özel okulların son sınıflarına devam eden öğrencilerdir.
6. **Lise Mezunları**: Herhangi bir orta öğretim kurumundan mezun olup, üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için dershaneye giden öğrencilerdir.
7. **Yükseköğretim Öğrencileri**: Herhangi bir örgün yüksek öğretim programına 2004 yılında kayıt yaptırmış öğrencilerdir.
8. **Öğrenci Velileri**: Lise son sınıfa giden, liseyi bitirmiş olup dershaneye devam eden veya üniversiteye yeni kayıt yaptırmış çocuğu olan anne-babalardır.
9. **Ortaöğretim ve Dershane Öğretmen ve Yöneticileri**: Herhangi bir orta öğretim kurumunda veya dershanede öğretmenlik veya yöneticilik yapan eğitimcilerdir.

Bu çerçevede Türkiye'nin 13 ilinde 5 ayrı kategoride yapılan anketlerden değerlendirmeye alınanların adetleri ile bunların illere dağılımı şu şekildedir:

İller	Lise son sınıf öğrencisi	Lise mezunu dershane öğrencisi	Üniversite Öğrencisi	Öğrencilerin anne-babaları	Öğretmen ve yöneticiler
Afyon	37	39	39	39	20
Ankara	107	101	109	109	47
Antalya	97	105	100	95	45
Bursa	40	42	40	41	17
Elazığ	40	32	38	40	19
Erzurum	100	100	98	104	40
Gaziantep	101	101	100	116	42
İstanbul	227	219	214	226	106
İzmir	109	111	108	109	45
Kayseri	39	40	39	40	20
Samsun	101	100	100	105	45

Van	40	41	39	39	20
Zonguldak	40	42	40	40	20
Toplam	1078	1073	1064	1103	486

Toplam 4804 adet anket değerlendirmeye alınmıştır.

Veri Derleme Araçları

Araştırma 5 ayrı soru formu ile gerçekleştirilmiştir. Temel sorun olan üniversiteye giriş sistemine ilişkin sorular, tüm gruplara yöneltilmiştir. Ayrıca, her grubun kendi konumuna uygun ilave sorular da sorulmuştur.

Veri Girişi

Araştırma verileri excel programında bilgisayara girilmiştir. Bu veriler SPSS programına aktararak tablolar alınmıştır.

Bulgulama Yorum ve Raporlama

Tablolar, önce düz frekanslar halinde bölümlere ayrılıp düzenlenmiştir. Düzenleme yapılırken, tablolar soru formundaki sırasına göre değil, bölümlere göre değerlendirilmiştir. Gerek duyulan yerlerde çapraz tablolar veya farklı gruplar için ayrı frekanslar alınmak suretiyle rapor oluşturulmuştur. Tabloların altına, kısa açıklamalar ve yorumlar yapılmış, bunlar rapor sonunda kapsamlı bir özet haline dönüştürülmüştür.

3. SAHA ARAŞTIRMALARI SÜRECİ

1. Hazırlık Aşaması

Proje, Türk eğitim sisteminin en temel sorunlarından birinin üniversiteye giriş sistemi olduğu düşüncesinden hareketle ortaya çıkmıştır. Bu sistemdeki sorunların, konunun taraflarının görüşlerine başvurularak belirlenebileceği öngörüsünden hareketle, beş ayrı araştırma formatı ortaya çıkartılmıştır.

Araştırma için Türkiye'de üniversiteye giriş sistemi ile ilgili kaynaklar taranmıştır. YÖK, Milli Eğitim Bakanlığı, ÖSYM, DİE ve ilgili meslek kuruluşları başta olmak üzere konuyla ilgili bütün çalışmalar ve araştırmalar incelenmiştir.

Literatür derlemesinden elde edilen bilgiler başlangıçta daha çok araştırmacının veri kaynağı olan soru formlarının sağlıklı hazırlanmasını temin etmek üzere kullanılmıştır. Anketlerin içeriği, konuyla ilgili uzmanlar tarafından kontrol edilerek geliştirilmiştir. Anketör ekibi, bu alanda sürekli çalışan deneyimli personelden oluşturulmuştur. Ayrıca, anket yapılırken dikkat edilmesi gereken hususlara ilişkin ayrıntılı bir anketör talimatı hazırlanmıştır.

2. Veri toplama

Deneklerden bilgi toplama aracı olarak önceden hazırlanıp çoğaltılan anket formları kullanılmıştır. Araştırmanın saha çalışmaları 9 Kasım 2004 tarihinde başlamış ve 27 Kasım 2004 tarihinde sona ermiştir.

3. Veri Girişi

Kodlama ve veri girişi işlemleri, yine bu alanda deneyimli personelce gerçekleştirilmiş ve 10 Aralık 2004 tarihinde tamamlanmıştır.

4. Bulgulama ve Rapor

Tabloların hazırlanması ve değerlendirme ile raporların yazımı ise 10 Ocak 2005 tarihinde sonuçlandırılmıştır.

Sonuçta:

1-Lise Son Sınıf Öğrencileri Araştırma Raporu

2-Lise Mezunları: Yükseköğretim Öğrencileri Araştırma Raporu

3-Öğrenci Velileri Araştırma Raporu

4-Ortaöğretim ve Dershane Öğretmen ve Yöneticileri Araştırma Raporu

5-Temel bulgular Araştırma Raporu

6-Karşılaştırmalı Ortak Raporu

7-Özel Ders Alan Öğrenciler Raporu

şeklinde saha araştırmalarına ilişkin 7 ayrı rapor düzenlenmiştir.

ARŞİV VE LİTERATÜR TARAMASI

Araştırma için Türkiye'de üniversiteye giriş sistemi ile ilgili kaynaklar taranmıştır. YÖK, Milli Eğitim Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, ÖSYM, DİE, DPT, TÜBA, TÜSİAD, üniversiteler, eğitim sendikaları, dersaneler ve ilgili diğer meslek kuruluşları başta olmak üzere konuyla ilgili kişi ve kuruluşlar tarafından yapılan çalışmalar ve araştırmalar incelenmiştir.

Ülkelerarası karşılaştırma yapabilmek için internet tabanlı olarak farklı ülkelerdeki sistemlere ve uygulamalara ilişkin bilgiler toplanmıştır.

MEB müfredatı ile ÖSS sorularının karşılaştırılması ve bu karşılaştırmanın uygulamadaki durumla denetlenebilmesi için ülke çapındaki TED okullarının lise bölümü bulunanlarından karşılaştırma raporları istenmiştir.

YAPILAN KARŞILAŞTIRMALAR VE DÜZENLENEN RAPORLAR

1-Üniversiteye Giriş Sisteminin Türk Toplumuna ve Ailelere Maliyeti Raporu

Üniversiteye hazırlanmak için dersanelere ve özel ders almaya doğrudan ve dolaylı olarak yapılan harcamalar, kitap- dergi- cd almaya, lise son sınıfların ikinci yarısında sağlık kurulu raporu almaya ve nihayet ÖSS kılavuzu ve sınav ücreti için yapılan harcamalar araştırma çerçevesinde elde edilen bulgulardan ve verilerden hareketle hesaplanmaya çalışılmıştır. Diğer yandan daha önce bu alanda yapılan ve sadece dersane harcamalarını gösteren değişik araştırmalardaki maliyetlere ilişkin bulgular da ayrı bir rapor haline getirilmiştir.

2-Son Beş Yılda ÖSS'de Çıkan Sorularla Liselerde Okutulan MEB Müfredatının Karşılaştırılmasına İlişkin Rapor

Son beş yılda ÖSS'de sorulan soruların hangi ders ve konuya ait oldukları tespit edilerek bunların lise müfredatında olup olmadıkları ve bu konuların hangi sınıfta okutuldukları karşılaştırmalı olarak ortaya konmuştur.

3-Sonuç Raporu

Tüm bulgular bir araya getirilip karşılaştırılarak hem sorun hem de çözüm boyutunu içeren geniş kapsamlı bir rapor hazırlanmıştır.

SONUÇ RAPORU

I- ÜNİVERSİTE KAPISINDAKİ YIĞILMA VE NEDENLERİ

1-Ülkemizde üniversite kapısında büyük bir yığılma vardır.

Üniversitelerimizdeki öğrenci kapasitesi (kontenjan), bu alandaki talebi karşılamaktan uzaktır. Yükseköğrenim talebi bu alandaki arza göre oldukça yüksektir.

2004 yılında üniversiteye girmek isteyen öğrenci sayısı, üniversiteye alınabilecek öğrenci sayısının üç katından fazladır.

2004 yılında yüksek öğretim programlarına yerleşebilmek için ÖSYM'ye başvuran öğrenci sayısı 1.902.250'dir. Bunlardan 1.786.883 aday ÖSS'ye girmek için, 115.249 aday ise sınavsız geçiş için başvuru yapmıştır.

ÖSYM'ye başvuran 1.902.132 öğrenciden 574.867'i üniversitede bir programa yerleştirilmiştir.

2004 ÖSS BAŞVURAN VE YERLEŞEN ADAY SAYILARI							
	ÖSS'YE BAŞVURAN	SINAVSIZ GEÇİŞE BAŞVURAN	LİSANSA YERLEŞEN	ÖNLİSANSA YERLEŞEN		AÖF	TOPLAM
TOPLAM	1.786.883	115.249	192.632	44.093	120.158	217.984	574.867

<http://www.osym.gov.tr/BelgeGoster.aspx?DIL=1&BELGEBAGLANTIANAH=1377>

Sınavsız geçişle yerleştirilen öğrenci sayısı 120.158'dir.

Açıköğretim programlarına yerleştirilen öğrenci sayısı 217.984'tür.

Lisans düzeyinde örgün eğitim programlarına yerleştirilen öğrenci sayısı 192.632'dir.

2004 ÖSS - Öğrenim Durumlarına Göre Aday ve Yerleşme Sayıları

ÖĞRENİM DURUMU	SINAVI GEÇERLİ ADAY SAYISI	YERLEŞEN ADAYLAR	
		SAYI	%
Son Sınıf Düzeyinde	711 287	192 324	27.0
Önceki Yıllarda Yerleşmemiş	704 472	276 006	39.2
Daha Önce Yerleşmiş	245 361	83 141	33.9
Bir Yükseköğretim Programını Bitirmiş	66 821	23 393	35.0
Öğrenim Durumu Belirsiz	16	3	18.7
TOPLAM	1 727 957	574 867	33.3

<http://www.osym.gov.tr/BelgeGoster.aspx?DIL=1&BELGEBAGLANTIANAH=1377>

Lisans düzeyinde örgün eğitim programlarına yerleştirilen 192.632 öğrenciden 23.393'ü daha önce üniversite bitirmiştir. 83 141'i ise halen bir yükseköğrenim programına devam eden üniversite öğrencileridir.

Bütün bu veriler dikkate alındığında 2004 yılında ÖSS'ye giren lise son sınıf ve lise mezunu olan öğrencilerin yalnızca 86.098'i örgün lisans eğitimi programlarına yerleştirilmektedir.

Sonuçta lise son sınıf ve lise mezunu gençler için ÖSS ile bir yılda girilebilecek lisans programlarının kapasitesi 86 binden ibarettir.

2003-2004 Eğitim-Öğretim Yılındaki Öğrenci Sayıları

	Öğrenci Sayısı
--	----------------

ÜNİVERSİTELER

Örgün Öğretim		
Fakülteler(570)*	598.236	
4 Yıllık Yüksekokullar (175)*	62.184	
2 Yıllık Meslek Yüksekokulları (469)*	199.604	
İkinci Öğretim	Lisans	163.320
	Ön Lisans	145.380
TOPLAM	1.168.724	
Açıköğretim		
Lisans	447.273	
Ön Lisans	204.997	
TOPLAM	652.270	

DİĞER YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI

Lisans	7.856
Ön Lisans	12.696
TOPLAM	20.552
TÜRKİYE TOPLAMI	1.841.546

(YÖK, *Türk Yükseköğretiminin Bugünkü Durumu*, Kasım 2004, sh. 3)

2- Üniversite kapısındaki yığılmanın geleceğe doğru giderek daha da artması kaçınılmazdır.

a-Ülkemizde yükseköğrenime olan talep yüksektir ve bu talebin artarak devam etmesi sözkonusudur.

Üniversite okumadan hayatta başarılı olunamayacağına dair bir kanaat halkımızın bilincinin derinliklerine işlemiştir ve giderek yaygınlaşmaktadır.

Günümüz Türkiye'sinde öğrenci velilerinin % 80'i "Çocuğunun hayatta başarılı olabilmesi için mutlaka üniversiteye gitmesi gerektiğine inanmaktadır." (TED, *Karşılaştırmalı Rapor*, Tablo: VI/11)

"Üniversite okumadan hayatta başarılı olmak mümkün değil" şeklindeki bir anlayışın toplumumuza yerleşmesinin nedenleri arasında şu faktörler sayılabilir:

aa-Ülkemizde üniversite eğitiminin gelir bakımından getirisi mesleki eğitime ve genel ortaöğretime göre çok fazladır.

Ülkemizde kişiler bakımından en fazla ekonomik getirisi olan eğitim kademesi yükseköğrenimdir. Ülkemizde yükseköğretim mezunları meslek lisesi mezunlarına göre ortalama

iki, lise mezunlarına göre ise 2.5 kat daha fazla gelir elde etmektedir. Bu nedenle Özel/Bireysel Dönüş Oranı en yüksek eğitim kademesi 0,276 ile yükseköğrenimdir. Meslek liseleri için bu oran 0,088 iken, normal liseler için 0,087'dir. 1994 yılı verilerine göre ise yükseköğrenim için Özel Dönüş Oranı 0.265 iken meslek liseleri için bu oran 0,081 ve normal liseler için 0,189'dur. Toplumumuzda yükseköğrenime ve normal liselere olan talebin yüksekliği ve meslek liselerine olan talebin azalması ile Özel Dönüş Oranları arasında birebir ilişki vardır (Fatih TÜRKMEN, *Eğitimin Ekonomik ve Sosyal Faydaları ve Türkiye'de Eğitim Ekonomik Büyüme İlişkinin Araştırılması*, DPT Uzmanlık Tezi, sh 39, Eylül 2002)

ab- Ülkemizde artan işsizlikle birlikte alt eğitim gruplarının istihdam imkanı gittikçe daralmaktadır.

2002 yılında 2 milyon 412 bin işsiz 1 milyon 502 bini, yani % 62'si ortaokul ve altında eğitim görmüş kişilerden meydana gelmiştir. Bu durum, işsizliğin en önemli sebebinin düşük nitelik düzeyi olduğunu göstermektedir. (Türkiye İktisat Kongresi 2003, sh 20)

Öte yandan, ekonomik kriz istihdam piyasasında her eğitim düzeyindeki işgücü için işsizlik oranını artırmıştır. 2001 yılında % 7.6 olan yükseköğretim mezunu işsiz oranı 2002 yılında % 10.9'a çıkmıştır. Kadın yükseköğretim mezunları arasında 2001 yılında % 9.7 olan işsiz oranı 2002 yılında % 14.7'ye çıkmıştır. (DİE Hane Halkı İşgücü Araştırması 2002)

ac - Yükseköğretim mezunu olmak askerlik vb. durumlarda ilave avantaj sağlıyor.

Yüksek öğretim öğrencilerinin askerlikleri eğitim süresi kadar tecil edilmekte "karar aldırma" prosedürü ile de askerlik hizmeti bir süre daha geciktirilmektedir. Askere gitme yaşının bu suretle ötelenmesi yanında, lisans mezunlarına kısa dönem askerlik imkanı tanınması ya da yedek subay olarak askerlik yaparken alınan maaş, yüksek öğrenimin yarattığı dışsallıklar olarak karşımıza çıkmaktadır.

ad-Toplum olarak beyaz yakalı mesleklere olan ilgi ve talebimiz oldukça yüksektir.

Yükseköğrenim, örneğin ziraat mühendisliği ve diğer bazı teknik dallarda bile üst düzey bürokratik pozisyonlara geçişte önemli bir kanal oluşturmaktadır. Modernleşme sürecinde gitgide büyüyen merkezi bürokrasi geniş bir kamu görevlileri ordusu yaratmış, "sırtını devlete dayama" biçiminde ifade edilen bir tutumun yerleşmesi sorununu doğurmuştur. Yükseköğretim kamu kesiminde üst düzey görevlere gelmekte başlangıçta sadece avantaj sağlayıcı bir faktör iken günümüzde her düzeyde kamu görevine girmenin ön şartı haline gelmiştir.

Beyaz yakalı mesleklerin anahtarı sadece kamu kesiminde değil özel sektörde de yükseköğretim diplomasıdır.

b- Bütün dünyada yükseköğretimde okullaşma oranı artmaktadır. Türkiye'nin bu eğilimin dışında ve uzağında kalması mümkün değildir.

Dünyada Yükseköğretimdeki Okullaşma Oranları (%)

ÜLKE GRUBU	1970	1980	1990	1997
Gelişmiş Ülkeler	28,9	40,5	49,5	57,4
Latin Amerika ve Karayibler	4,7	10,5	12,6	16,3
Arap Ülkeleri	4,7	10,5	3,2	16,3
Doğu Asya ve Okyanusya	1,6	3,7	6,6	12,1
Güney Asya	4,7	4,8	6,3	7,9
Afrika	1,1	1,8	3,2	4,2
DÜNYA ORTALAMASI	10,0	13,7	15,3	19,5

Kaynak: UNESCO Statistical Yearbook 1999
(YÖK, *Türk Yükseköğretiminin ...*, sh. 3)

ba-Türkiye'de yükseköğretimdeki okullaşma oranı sürekli artsa da yetersizdir.

Türkiye'de yükseköğretimdeki okullaşma oranı 1950-51 öğretim yılında yüzde 1.3 seviyesindeyken, bu oran 1985-86 döneminde yüzde 10.7'ye, 1990-91 döneminde 15.7'ye,

2000'lerin başında ise 27.4'e ulaştı. Böylece yüzde 31'lik hedefin gerisinde kalındı. Yükseköğretimdeki okullaşma oranı Belçika'da yüzde 56, Fransa'da yüzde 51, Almanya'da yüzde 46, Hollanda'da yüzde 48, ABD'de yüzde 81, Kanada'da yüzde 88, Japonya ve İsrail'de yüzde 41, Güney Kore'de de yüzde 52. Bu oran, Mısır'da yüzde 20, Hindistan'da ise yüzde 7. (Dr. Ahmet Kesik, "Yüksek Öğretimde Yeni bir Finansman Modeli Önerisi: Bütünsel Model", aktaran, *Evrinsel*, 06.10.2003)

bb-Eğitim ile ilgili planlarda yükseköğretimdeki okullaşma oranının giderek artması öngörülmektedir.

Eğitim Ana Planı 1996-2011'de öngörülen yükseköğretimdeki okullaşma oranları: 2005-2006 eğitim öğretim yılı için % 36.5'tir. 2010-2011 eğitim öğretim yılı için % 43.7'dir. (ekutup.dpt.gov.tr/planlama/42nciyil/dulgeri.pdf)

Yükseköğretim Çağ Nüfusunun Yıllara Göre Değişimi

Yıl	Çağ Nüfusu (18-21Yaş)
1994	5.093.000
1995	5.228.000
1996	5.184.000
1997	5.142.000
1998	5.102.000
1999	5.063.000
2000	5.025.000
2001	5.371.000
2002	5.355.000
2003	5.288.000
2004	5.210.000

(YÖK, *Türk Yükseköğretiminin ...*, sh. 29)

Yükseköğretim çağ nüfusunun 2010-2011 döneminde aynı seviyelerde kalacağı varsayıldığında bile o eğitim öğretim yılında yükseköğretimde 2.400.000 öğrenci bulunacaktır.

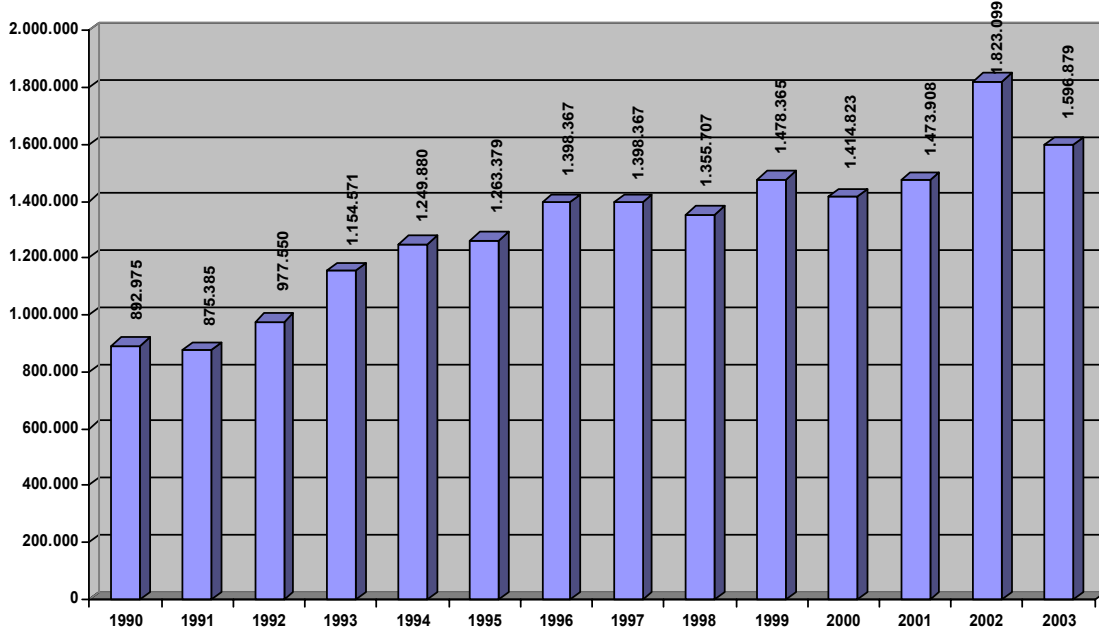
bc-Ortaöğretimdeki okullaşma oranının artması yükseköğretimdeki okullaşma talebini artırmaktadır. 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitime geçişle birlikte ortaöğretimde okullaşma oranı yükselmeye başlamıştır.

YÖK'ün konuya ilişkin yayınında ortaöğretimdeki okullaşma oranının artışı örneklerle sunulmuştur. "Örneğin, 1985-1986'da % 32, 1990-1991'de % 37,6 olan bu oran, 1998-1999'da % 57,7'ye yükselmiştir. Bu nedenle, yükseköğretime giriş için başvuran öğrenci sayısında, son yıllarda görülen durağanlaşma eğilimine rağmen, özellikle sekiz yıllık temel eğitimin etkisiyle, önümüzdeki yıllarda artış beklenmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan projeksiyonlara göre, 2005-2006 ders yılında ortaöğretimdeki öğrenci sayısı, **4.194.143'e** ulaşacak, bu kademedeki okullaşma oranı ise % 79,4'e yükselecektir.." (YÖK, *Türk Yükseköğretiminin Bugünkü ...*, sh.29)

Eğitim Ana Planı 1996-2011'de öngörülen ortaöğretimdeki okullaşma oranları: 2005-2006 eğitim öğretim yılı için % 79.5'tir. 2010-2011 eğitim öğretim yılı için % 88.1'dir. (ekutup.dpt.gov.tr/planlama/42nciyil/dulgeri.pdf)

3- Üniversite kapısındaki yığılma, geçmişten devralınıp geleceğe daha da büyümüş olarak aktarılan ve süreklilik arzeden bir yığılmadır.

Yıllara Göre Üniversite Giriş Sınavı İçin Yapılan Başvuru

(YÖK, *Türk Yükseköğretiminin ...*, sh.28)

<http://www.yok.gov.tr/egitim/raporlar/raporlar.htm>

2004 yılında ÖSS'ye girmek için ÖSYM'ye başvuran öğrenci sayısı 1.786.883'e ulaşmıştır.

a- Üniversite kapısındaki yığılma birikmeli bir yığılmadır.

2004 yılında ÖSS için müracaat edenlerden 711.287'si lise son sınıf düzeyindedir.

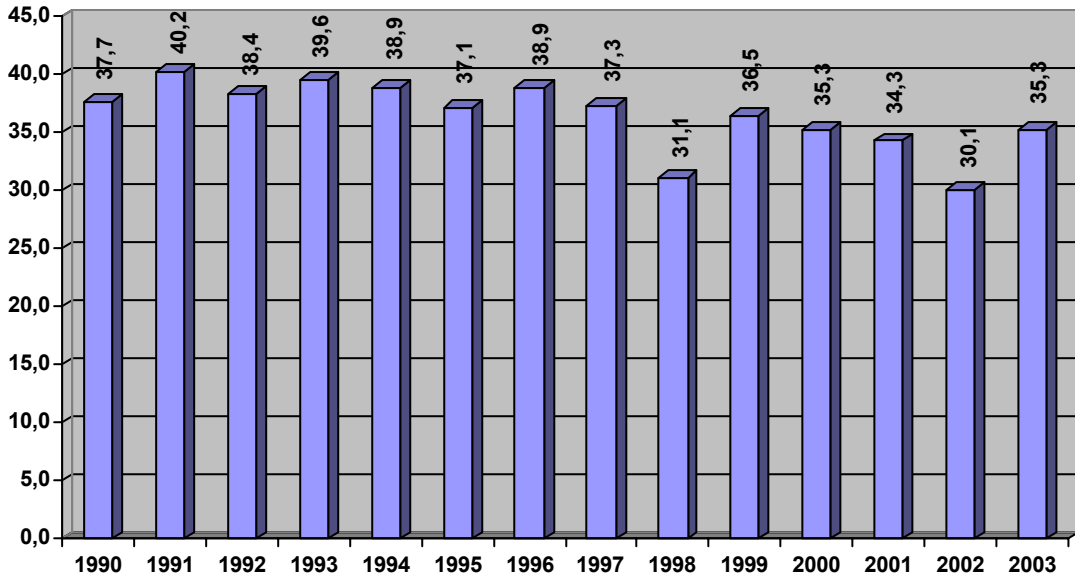
2004 yılında toplam 574.867 öğrenci üniversitede bir programa yerleştirilmiştir.

Eğer geçmiş yıllardan kalan birikim olmasaydı 574.867 kişilik üniversite kontenjanı o yıl mezun olanlara fazlasıyla yetecekti.

2004 yılında sınavı geçerli sayılan 1.727.957 aday içinde sınava tekrar giren adayların oranı bir hayli yüksektir. Yükseköğretim kurumlarına yerleşmek isteğiyle başvurup 2004 yılında sınavı geçerli sayılan 1.727.957 adayın % 41,2 si son sınıf öğrencisi, % 40,7 si ÖSS'ye daha önce girip kazanamayanlardır.

b-Üniversite kapısında birikmeli yığılma kaçınılmazdır. Çünkü ülkemizde lise mezunu gençler “üniversiteye kapağı atıncaya” ya da “üniversite kazanmaktan umudunu tamamen kesinceye” kadar ÖSS'ye girmeye devam etmektedirler.

Lise Son Sınıftaki Öğrencilerin Toplam Başvuru İçindeki Payı

(YÖK, *Türk Yükseköğretiminin ...*,sh. 28)

<http://www.yok.gov.tr/egitim/raporlar/raporlar.htm>

Tabloda da görüldüğü gibi, yükseköğretime giriş kapısının önünde lise son sınıf öğrencilerinin yanında, eski lise mezunlarından oluşan büyük bir kitle bulunmaktadır. 2002 yılında son sınıftaki öğrencilerin toplam başvurular içindeki payının % 34,3'ten % 30,1'e gerilemesi, uygulaması ilk kez 2002 de yapılan sınavsız geçiş başvurular eski mezunların sayısının çok fazla olmasından kaynaklanmaktadır. 2003 yılında ise son sınıftaki öğrencilerin toplam başvurular içindeki payı yükselerek %35,3'e ulaşmıştır.

Üniversite kapısındaki öğrencilerin sınavı kazanana kadar veya kazanmaktan umudunu kesinceye kadar sınava girmeleri bugün karşımıza yaygın bir olgu olarak çıkmaktadır. Nitekim öğrencilerden ve anne babalarından derlenen aşağıdaki veri, öğrencilerin sınava sadece şanslarını denemek için girmediklerini, kazanamadıkları takdirde tekrar sınava girmeyi düşündüklerini göstermektedir.

Tablo: VI/13

Üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamak sizin için ne ifade ediyor?

Üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamak sizin için ne ifade ediyor?	Anket türü		
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Anne-babalar*
Cevapsız	,8%	,5%	,6%
Hayatımın karmasını	13,5%	17,4%	11,5%
Yeniden sınava girmek için bir yıl daha beklemeyi	35,6%	17,4%	41,2%
Bir an önce iş bulup çalışmayı	3,8%	3,8%	10,3%
Geleceğime ilişkin alternatif planlar yapmayı	16,7%	21,4%	17,7%

Aileme ve çevreme karşı mahçup olmayı	17,0%	20,2%	10,4%
Bilmiyorum, hiç düşünmedim ve düşünmek de istemiyorum	12,6%	19,2%	8,3%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

(TED, *Karşılaştırmalı Rapor*, Tablo: VI/13)

* “Üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamak çocuğunuz için ne ifade ediyordu/ediyor?”

Üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamanın, hem öğrenciler, hem de aileleri için alternatifi olmayan bir durum, adeta bir felaket anlamını taşıdığı görülmektedir. Özellikle lise mezunu olup, sınava hazırlanan öğrencilerin bu konuda çok daha büyük bir çaresizlik içinde oldukları anlaşılmaktadır.

Üniversiteye giriş sınavını kazanıp, hedeflediğiniz okula/bölüme yetecek puan alamadığınız takdirde aşağıdakilerden hangisini yapmayı düşünürsünüz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	43	4,0
Açık Öğretim Fakültesine kayıt yaptırmayı	112	10,4
Bir Meslek Yüksekokuluna kayıt yaptırmayı	158	14,7
Yurtdışında bir üniversitede okumanın yollarını aramayı	81	7,5
Yeniden üniversiteye giriş sınavına hazırlanmayı	343	32,0
Bir meslek edindirme kursuna gitmeyi	41	3,8
Diğer	295	27,5
Toplam	1073	100,0

(TED, *Üniversiteye Giriş Lise Mezunları Araştırması*, Tablo: I/31)

Tablodaki verilerden de görüleceği üzere lise mezunları arasında başarılı olamamaları halinde sınava tekrar gireceklerini belirten adayların oranı üçte bir civarındadır.

Öte yandan halihazırda yükseköğretim birinci sınıf ve hazırlık sınıfı öğrencilerine, okudukları bölüme ÖSS'ne kaçınıcı girişlerinde kayıt yaptırdıkları sorulmuştur.

Okuduğunuz bölüme üniversite sınavına kaçınıcı girişinizde kayıt yaptırdınız?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	6	,6
1. girişte	472	44,4
2. girişte	395	37,1
3. girişte	133	12,5
4 ve daha fazla	58	5,5
Toplam	1064	100,0

(TED, *Üniversiteye Giriş Üniversite 1.Sınıf Öğrencileri Araştırması*, Tablo: III/19)

Yükseköğretim birinci sınıf ve hazırlık sınıfı öğrencilerinden elde edilen bu veriler bir hayli düşündürücüdür. Bu öğrencilerin yarıdan fazlası okudukları bölümü sınava ikinci ve daha çok kez

girişlerinde kazanmışlardır.

Bu araştırma verileri yanında YÖK'ün yayımladığı istatistik veriler de, ÖSS'ne başvuran adaylar arasında sınava ikinci ve daha çok kez giren adayların ilk kez giren adaylardan muhtemelen yaklaşık iki kat fazla olabileceğini göstermektedir.

c- Üniversite kapısındaki birikmeli yığılmanın büyüyerek devam etmesi kaçınılmazdır. Üniversiteye giriş sistemi nihai boşaltması olmayan, sistemden çıkış yapmış gözüküenlerin defalarca geri döndüğü asla boşalması mümkün olmayan bir havuz gibidir.

Çünkü:

ca- Ülkemizde üniversiteye giriş sınavını kazanan adaylardan önemli bir bölümü yerleştirme için müracaat etmemekte,

cb- Yerleştirilen adaylardan önemli bir kısmı kayıt yaptırmamakta,

cc- Kayıt yaptıranların önemli bir bölümü öğrenimini yarıda bırakmakta,

cd- Üniversiteyi bitirenlerin çoğu da mezun oldukları yükseköğretim programından memnun olmadığı için yeniden sınava girmektedir.

2004 ÖSS - Öğrenim Durumlarına Göre Aday ve Yerleşme Sayıları

ÖĞRENİM DURUMU	SINAVI GEÇERLİ ADAY SAYISI	YERLEŞEN ADAYLAR	
		SAYI	%
Son Sınıf Düzeyinde	711 287	192 324	27.0
Önceki Yıllarda Yerleşmemiş	704 472	276 006	39.2
Daha Önce Yerleşmiş	245 361	83 141	33.9
Bir Yükseköğretim Programını Bitirmiş	66 821	23 393	35.0
Öğrenim Durumu Belirsiz	16	3	18.7
TOPLAM	1 727 957	574 867	33.3

<http://www.osym.gov.tr/BelgeGoster.aspx?DIL=1&BELGEBAGLANTIANAH=1377>

Ülkemizdeki üniversiteye giriş sistemi öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini dikkate almamakta, rehberlik ve yönlendirme konusunda zaten boş bırakılmış olan öğrenciler ise sadece boşta kalmamak için istemedikleri bir yükseköğretim programına kayıt yaptırmaktadır. Bu durumdaki yüksek sayıdaki öğrenci tekrar tekrar ÖSS'ye girmektedir.

Üniversite kapısındaki yığılma yumak haline gelmiş bir yığılmadır. İç içe geçmiş ve düğümlenmiş yumağı sadece öğrencileri bir yüksek öğrenim programına yerleştirerek çözmek ve yığılmayı eritmek mümkün olmamaktadır.

Nitekim yeniden ÖSS'ne girmeyi düşünüp düşünmedikleri sorulan yükseköğretim birinci sınıf ve hazırlık sınıfı öğrencileri aşağıdaki şekilde yanıt vermişlerdir.

Yeniden üniversite giriş sınavına girmeyi düşünüyor musunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	11	1,0
Evet	360	33,8

Hayır	693	65,1
Toplam	1064	100,0

(TED, *Üniversiteye Giriş Üniversite 1. Sınıf Öğrencileri Araştırması* Tablo: III/23)

Burada yükseköğretim ve sınav sisteminin yol açtığı bir sonuca daha dikkat çekmekte yarar vardır. Yükseköğretimde sağlanabilen kapasite ve kontenjanların bu kadar sınırlı olduğu bir ülkede, YÖK'nun resmi istatistikleri bu kontenjanların beşte birinin daha sonra program değiştiren öğrenciler tarafından işgal edildiğini göstermektedir. Başka bir anlatımla, mevcut kontenjanların beşte biri kadar bir kısım programa kayıt yaptırıp daha sonra başka bir programa geçen öğrenciler tarafından kullanılmaktadır.

Dolayısıyla, öğrenciye üniversite, üniversiteye öğrenci seçme imkanı tanımayan üniversiteye giriş sistemimiz hem istemedikleri bölümde okumaya zorlayarak öğrencileri, hem de istedikleri nitelikte öğrenciyi kendisi seçemeyen üniversiteleri başarısızlığa sürüklemektedir.

4- Üniversitedeki kontenjanların büyük bir bölümü öğrencilerin rağbet etmediği, mecburen kayıt yaptıranların da yarıda bıraktığı sanal kontenjanlardır.

Açıköğretim ve sınavsız geçiş yapılan yükseköğrenim kontenjanlarının neredeyse tamamı bu durumdadır.

Açıköğretim Programlarına Yerleştirilen ve Kayıt Yaptırmayan Öğrencilerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Kontenjan	Yerleştirilen	Kayıt Yaptırmayan	
			Sayı	Yüzde
1983	35.000	14.982	—	—
1984	40.000	47.999	16.996	35,4
1985	50.000	60.000	19.545	32,6
1986	60.000	68.911	26.189	38,0
1987	55.000	73.828	19.619	26,6
1988	60.000	81.356	17.067	21,0
1989	65.000	85.056	15.910	18,7
1990	65.000	83.388	16.366	19,6
1991	65.000	82.767	16.104	19,5
1992	205.917	129.114	23.831	18,5
1993	616.220	241.686	101.811	42,1

1994	991.661	165.853	44.470	26,8
1995	979.595	167.679	53.201	31,7
1996	575.220	185.180	46.780	25,3
1997	580.220	191.294	45.880	24,0
1998	Sınır yok*	164.660	42.347	25,7
1999	Sınır yok	181.275	54.573	30,1
2000	Sınır Yok	162.225	52.679	32,5
2001	Sınır Yok	181.346	42.634	23,5
2002	Sınır Yok	285.395	59,300	20,8
2003	Sınır Yok	206.768	40,539	19,6

* AÖF Kamu Yönetimi Bölümü hariç.

(YÖK, *Türk Yükseköğretiminin ...*,sh 34)

1998 yılından itibaren açıköğretim kontenjanına bir sınırlama getirilmemekte; başvuran adaylardan baraj puanını geçenler açıköğretimin önlisans ve lisans programlarına yerleştirilmektedir. Buna karşılık, açıköğretime yerleştirilenlerin önemli bir kısmı kayıt yaptırmamaktadır. Açıköğretim kontenjanları 1992 yılından itibaren büyük oranlarda artırılmış, 1999 yılında ise kontenjan sınırı tamamen kaldırılmıştır. Ancak, görüldüğü gibi, açıköğretime olan talep yıllar itibarıyla bağlı olarak azalmıştır. Bunun başlıca nedeni, derece ve kademe ilerlemesi almak amacıyla açıköğretime başvuran devlet memurlarının bu talebinin zaman içinde karşılanmış olmasıdır.

1983-2003 yılları arasındaki açıköğretim verilerine bakıldığında, açıköğretimde 1983 yılında 35 bin kontenjan -14 bin 982 yerleştirilen öğrenci sayısından, 1997 yılında 580 bin 220 kontenjan – 191.294 yerleştirilen, nihayet 2003 yılında sınırsız kontenjan – 206 bin 768 yerleştirilen öğrenci sayılarına ulaşıldığı görülmektedir.

2004 yılında bir sınırlama olmamasına rağmen sadece 217.984 öğrenci açıköğretim programlarına yerleşmek için müracaat etmiş ve yerleştirilmiştir.

Dünyada da gittikçe yaygınlaştığı görülen açıköğretim olgusunun örgün üniversiter eğitimi hiç bir anlamda ikame edemeyeceği tartışmasızdır.

2003-2004 eğitim-öğretim yılında meslek yüksekokullarına sınavsız olarak 202.787 kontenjan ayrılmış, buna karşılık 160.604 öğrenci yerleşmiş, 2004-2005 eğitim-öğretim yılında ise ÖSYM'ye sınavsız yerleştirme için ayrılan 320.925 kontenjan için 115.248 öğrenci başvuruda bulunmuştur. Bu alanda da kontenjanın çok altında bir kayıt yaptıрма durumu sözkonusudur.

<http://www.osym.gov.tr/BelgeGoster.aspx?DIL=1&BELGEBAGLANTIANAH=1258>

5- Ülkemizde meslek liseleri ve meslek yüksek okulları cazibesini yitirdiği için üniversite iyi bir meslek edinmenin tek yolu olarak görülmeye başlanmıştır. Bu durum kaçınılmaz biçimde üniversiteye yönelişi artırmaktadır.

Meslek liselerinin cazibesini yitirmesi bu okullara olan talebin azalmasına ve genel liselere öğrenci kaçışına yol açmıştır. Genel liselerin yükseköğretime hazırlayıcı fonksiyonu nedeniyle bu durum üniversite kapısında yığılmayı daha da arttırmıştır.

Ortaöğretimdeki okullaşmada üniversiteye hazırlık amaçlı genel liselerde katlanarak artan çarpık bir yoğunlaşma sözkonusudur. Genel lise oranı tüm dünyadaki tersine % 70 seviyesine çıkmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre orta öğretim öğrencileri arasında genel liselerin payı yıllara göre aşağıdaki gibidir.

Orta Öğretimde Okul Türüne Göre Öğrenci Sayıları

ÖĞRETİM YILI	DÜZ LİSE ÖĞRENCİLERİ	MESLEKİ EĞİTİM ÖĞRENCİLERİ	TOPLAM
2003-2004	2.463.923	1.129.481	3.593.404
2002-2003	2.053.735	981.224	3.034.959
2001-2002	1.490.376	821.895	2.312.271
2000-2001	1.324.083	804.964	2.128.957
1999-2000	1.506.379	938.028	2.444.407
1998-1999	1.297.514	988.689	2.286.203

(http://www.meb.gov.tr APK –İstatistikler)

Yıllara Göre Düz ve Meslek Liselere Giden öğrencilerin Toplam Ortaöğretim Öğrencileri İçindeki Payı

ÖĞRETİM YILI	DÜZ LİSE ÖĞRENCİLERİ %	MESLEKİ EĞİTİM ÖĞRENCİLERİ %	TOPLAM ÖĞRENCİ %
2003-2004	68.5	31.5	100
2002-2003	67.6	32.4	100
2001-2002	64.4	35.6	100
2000-2001	62.1	37.9	100
1999-2000	61.6	38.4	100
1998-1999	56.7	43.3	100

(http://www.meb.gov.tr APK –İstatistikler)

“Beş yıllık dönemde mesleki eğitimin toplam ortaöğretim içindeki payı büyük oranda düşmüştür. 1998-1999 eğitim-öğretim yılında mesleki eğitim öğrencilerinin toplam ortaöğretim öğrencileri arasındaki payı 43.3 iken bu oran 2003-2004 eğitim öğretim yılında % 31.5'e düşmüştür.

Oranlar ne anlam ifade ediyor?

Bilindiği gibi çağdaş dünyada mesleki eğitim öğrencilerinin oranı toplam ortaöğretim içiresinde % 65, üniversiteye hazırlamaya dönük okullara giden öğrenci sayısının genel ortaöğretim öğrencileri arasındaki oranı ise % 35'tir. Türkiye'de bu oranlar bütünüyle tersine çevrilmiştir. Hatta oranların tersine çevrilmesinin ötesinde, çarpıklığın giderek büyüdüğü görülmektedir.

Türkiye'de devlet ve hükümet yetkilileri her açıklamalarında mesleki eğitimin oranını çağdaş dünyada olduğu gibi % 65'lere çıkarmak istediklerini belirtmektedirler. Kalkınma planlarında, eğitim şuralarında, hükümet programlarında sık sık bu hedefe vurgu yapıldığı görülmektedir. Ancak gidişat tamamıyla bunun tersinedir.

Bunun anlamı üniversitede okumaya yönlendirilmiş 2 milyonu aşkın gencimizin çok azının üniversitede okuyabilmesi, bu şansı yakalayamayan büyük kitlenin ise hiçbir mesleki bilgi ve beceri sahibi olmadan vasıfsız bir şekilde hayata atılmak zorunda kalmasıdır. Bunun sonucu da ürkütücü bir işsizliğin dağlar gibi yükselmesidir. Asıl problem, üniversite sınavına şu ya da bu kadar kişinin girmesi değil, sınava girip de kazanamayan milyonların mesleki hiçbir becerileri olmaması nedeniyle işsizliğe mahkum olmalarıdır.

Eğer Türkiye bu alandaki hedeflerine ulaşsa ve çağdaş dünyada olduğu gibi ortaöğretim düzeyindeki gençlerinin % 65'ini meslek liselerinde okutabilseydi 2003-2004 eğitim öğretim yılında asgari 2.330.000 gencimiz meslek liselerinde okuyor olacaktı. Halbuki bu alanda eğitim-öğretim gören öğrencilerimizin sayısı bugün **1.129.481**'te kalmıştır." (TED, *Üniversiteye Girişteki ...*, sh. 8)

2002-2003 öğretim yılında okul türlerine göre mezun öğrenci sayıları ve oranları aşağıda verilmiştir.

2002-2003 Öğretim Yılı Ortaöğretimde Okul Türlerine Göre Mezun Öğrenci Sayıları

OKUL TÜRÜ	MEZUN ÖĞRENCİ SAYISI
ORTAÖĞRETİM TOPLAMI	518104
GENEL LİSELER	335213
LİSE	240507
ANADOLU LİSESİ	64385
FEN LİSESİ	3055
ANADOLU GÜZEL SANATLAR LİSESİ	1048
ANADOLU ÖĞRETMEN LİSESİ	9888
ÖZEL GENEL LİSE	16330
MESLEKİ ve TEKNİK LİSELER	182891
ERKEK TEKNİK ÖĞRETİM	81122
ENDÜSTRİ MESLEK LİSESİ	53506
ÇOK PROGRAMLI LİSE	10367
TEKNİK LİSE	5229
MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM MERKEZİ	5670
ANADOLU MESLEK LİSESİ	3869
ANADOLU TEKNİK LİSESİ	2481
KIZ TEKNİK ÖĞRETİM	30790
KIZ MESLEK LİSESİ	17761
ÇOK PROGRAMLI LİSE	6699
KIZ TEKNİK LİSESİ	10
MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM MERKEZİ	298
ANADOLU KIZ MESLEK LİSESİ	6003
ANADOLU KIZ TEKNİK LİSESİ	19
TİCARET VE TURİZM ÖĞRETİMİ	60970
TİCARET MESLEK LİSESİ	42340
ÇOK PROGRAMLI LİSE	10655
MAHALLİ İDARELER MESLEK LİSESİ	50
MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM MERKEZİ	173
ANADOLU TİCARET MESLEK LİSESİ	4725
ANADOLU DIŞ TİCARET MESLEK LİSESİ	91
ANADOLU SEKRETERLİK MESLEK LİSESİ	104

ANADOLU OTELCİLİK VE TURİZM MESLEK LİSESİ	2465
ANADOLU İLETİŞİM MESLEK LİSESİ	367
ANADOLU AŞÇILIK MESLEK LİSESİ	
DİN ÖĞRETİMİ	9380
İMAM HATİP LİSESİ	5038
ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ	4342
DİĞER	629

(YÖK, *Türk Yükseköğretiminin ...*, sh. 26)

Tablo 17: Liselerden Mezun Olan Öğrenci Sayılarının Lise Türlerine ve Yıllara Göre Değişimi

	1985-86	1986-87	1987-88	1988-89	1989-90	1990-91	1991-92	1992-93	1993-94	1994-95	1995-96	1996-97	1997-98	1998-99	1999-00	2000-01	2001-02	2002-03
GENEL LİSELER																		
Lise	121.163	119.645	131.263	136.393	144.698	176.463	192.162	262.551	247.749	229.951	279.299	390.259	217.102	227.182	215.170	202.342	204.084	240.507
Anadolu Lisesi	2.824	3.159	3.959	4.498	4.722	6.640	7.611	10.799	10.971	18.300	14.785	13.292	12.460	21.069	24.716	31.114	61.160	64.385
Akşam Lisesi	-	-	528	524	663	658	756	782	1.120	1.193	986	1.486	14.561	--	--			
Fen Lisesi	282	377	393	421	505	478	770	747	1.132	1.098	968	943	915	2.200	2.910	2.313	2.682	3.055
Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	460	209	502	599	660	558	756	1.048
Anadolu Öğretmen Lisesi	2.588	3.293	3.250	2.892	2.565	2.966	1.348	2.452	2.967	3.839	4.256	4.045	4.733	6.035	6.271	6.569	8.540	9.888
MESLEKİ VE TEKNİK LİSELER																		
Erkek Teknik Öğretim	42.500	47.935	47.118	48.839	58.419	68.617	72.991	94.317	66.512	75.733	92.109	98.850	104.260	91.385	86.289	94.437	87.909	81.122
Kız Teknik Öğretim	9.277	10.317	11.146	11.768	12.130	12.695	13.132	16.134	16.008	28.471	23.879	30.482	29.218	27.588	27.152	29.855	26.594	30.790
Ticaret ve Turizm Öğretimi	21.218	20.382	24.790	23.661	30.701	38.783	41.029	48.637	42.332	56.350	53.003	65.233	53.407	58.036	63.438	69.050	66.515	60.970
İmam-Hatip Liseleri	15.727	15.974	17.574	17.280	17.060	18.323	20.658	26.285	46.137	41.386	48.480	42.525	31.868	79.479	42.776	29.355	25.437	9.380
Resmi Liseler Toplamı	215.579	221.082	240.021	246.276	271.463	325.623	350.457	462.704	434.928	456.321	518.225	647.324	469.026	520.562	477.570	465.885	483.978	501.490
Özel Liseler Toplamı	5.362	5.371	6.337	6.867	7.593	9.921	11.411	12.278	13.834	16.517	13.078	16.288	7.672	20.601	20.671	15.277	13.418	16.614
GENEL TOPLAM	220.941	226.453	246.358	253.143	279.056	335.544	361.868	474.982	448.762	472.838	531.303	663.612	476.698	541.163	498.241	481.162	497.396	518.104

(YÖK, Türk Yükseköğretiminin ..., sh. 27)

6- Gerçek kapasite artırımını yerine ikinci öğretim sistemiyle kapasite kullanım oranını artırmak üniversite kapasindeki yığılmayı önlemede çözüm olmamıştır.

Türkiye'de kapasite değil fakat kapasite kullanımını artırmaya yönelik olarak 1992-1993 öğretim yılında başlatılan ikinci öğretim verilerine bakıldığında, burada da önemli bir mevcutla karşılaşmaktadır. 2003-2004 yılında ikinci öğretimde okuyan toplam öğrenci sayısı 308 bin 700'e ulaşmıştır. Bunun yaklaşık yarısı ön lisans programıdır.

Üniversite üzerinde ciddi bir yük oluşturan ikinci öğretimi genişletme usulünün yığılmayı gerçek anlamıyla azaltan bir etkisi olmadığı görülmektedir.

İkinci Öğretimdeki Öğrenci Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı

	1999-2000	2000-2001	2001-2002	2002-2003	2003-2004
Lisans	134.541	145.074	151.674	155.565	163.320
Ön Lisans	53.784	62.036	72.374	124.208	145.380
TOPLAM	188.325	207.110	224.048	279.773	308.700

(YÖK, *Türk Yükseköğretiminin ...*, sh. 45)

7- Üniversitelerdeki kapasite yetersizliği yükseköğrenim görmek isteyen gençlerin yurtdışına akın etmesine neden olmaktadır.

MEB 2003 Sayısal Veriler'e göre 01.10.2003 tarihi itibarıyla yurtdışında yüksek öğrenim gören Türk vatandaşı öğrenci sayısı 50.801'dir. Bunlar arasında yurtdışında aileleriyle yaşayan ve Türk vatandaşlığını muhafaza eden öğrenciler de bulunmaktadır. Ancak yabancı ülke vatandaşlığına geçenler ve kayıt dışı olanlar birlikte dikkate alındığında bu sayı daha yüksek miktarlara çıkacaktır.

MEB 2003 Sayısal Veriler'e göre 01.10.2003 tarihi itibarıyla yurtdışında yükseköğrenimde bulunan toplam öğrenci sayısı 19.862'dir. Bunlar arasında lisans düzeyindeki özel öğrenci sayısı 13.567, resmi olarak lisans eğitimi gören öğrenci sayısı 50, lisansüstü eğitim gören resmi ve özel öğrenci sayısı 6.245'tir.

Bu alanda kayıtdışı öğrenci sayısına ilişkin bir rakam vermek mümkün değildir.

Önceleri sadece ABD, Almanya, İngiltere, Fransa ve Avusturya'ya yönelik öğrenci akını var iken, şimdi bu ülkelere Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan gibi Türk Cumhuriyetleri de eklenmiştir.

Yurtdışında eğitim için aracılık eden kurum sayısı her geçen gün çoğalmış ve ayrı bir sektör doğmuştur.

8- Eğitime ve bu arada üniversitelere ayrılan kamusal kaynak yetersiz olduğu için üniversite kapasitesi yükseköğrenim talebiyle aynı hızda artmamıştır.

YÖK ve üniversitelerin 2004 bütçesi 3.894 Trilyon (3 Katrilyon 894 Trilyon) TL'dir. 2004 Mali Yılı MEB bütçesi 12.854,7 trilyon (12 Katrilyon 845 Trilyon TL) , YÖK bütçesi 3.894,0 trilyon (3 Katrilyon 748 Trilyon) TL, toplam eğitim bütçesi ise 16.748,7 trilyon TL'dir.

Eğitim için Ayrılan Bütçe Ödeneklerinin Yıllara Göre Değişimi

(Milyar TL)

Yıl	Bütçe Ödenekleri (Cari Fiyatlarla)			Toplam Eğitim Bütçesinin	
	MEB	YÖK	Toplam	Bütçe Payı (%)	GSMH Payı (%)
1981	147,3	46,5	193,8	12,9	2,42
1982	187,2	54,8	242,0	13,8	2,28
1983	287,7	95,5	383,2	15,2	2,75
1984	341,6	118,2	459,8	14,2	2,07
1985	466,0	151,7	617,7	12,3	1,74
1986	618,5	222,5	841,0	11,6	1,64
1987	928,6	320,6	1.249,2	11,3	1,67
1988	1.794,4	619,9	2.414,3	11,6	1,87
1989	2.967,1	1.050,7	4.017,8	12,2	1,74
1990	8.506,5	2.505,4	11.011,9	17,1	2,77
1991	13.850,2	4.696,0	18.546,2	17,9	2,90
1992	30.357,2	9.122,9	39.480,1	18,9	3,57
1993	57.546,4	16.695,5	74.205,9	22,0	3,72
1994	93.580,5	31.182,8	124.763,3	15,1	3,21
1995	135.572,4	45.232,8	180.805,2	13,5	2,30
1996	257.601,1	92.172,8	349.773,9	9,8	2,37
1997	510.063,6	202.352,4	712.416,0	11,2	2,81
1998	1.243.108,0	422.656,9	1.665.764,9	11,3	3,39
1999	2.130.308,5	676.899,8	2.807.208,3	11,7	3,50
2000	3.350.330,0	1.054.610,7	4.404.940,7	9,3	3,52
2001	4.046.305,6	1.364.901,5	5.411.216,1	11,2	3,53
2002	7.460.991,0	2.495.967,7	9.956.959,7	10,1	3,54
2003	10.179.997,0	3.346.669,0	13.526.666,0	9,2	3,81
2004	12.854.642,0	3.894.070,6	16.748.662,6	11,1	3,99

(YÖK, *Türk Yükseköğretiminin ...*, sh. 115)

Öğrenci Başına Bütçe Ödeneğinin Yıllara Göre Değişimi

Yıl	Öğrenci Başına Toplam Bütçe Ödeneği				Öğrenci Başına Cari Harcama (ABD \$)	
	2004 Fiyatlarıyla (Milyon TL)		Cari Fiyatlarla (ABD \$)		Örgün	Toplam
	Örgün	Toplam	Örgün	Toplam		
1981	4.000,00	4.000,00	2.014	1.932	1.551	1.487
1982	3.164,56	3.164,56	1.885	1.778	1.376	1.297
1983	4.901,96	3.676,47	2.287	2.048	1.738	1.556
1984	3.445,31	3.445,31	1.701	1.494	1.343	1.180
1985	2.414,00	2.414,00	1.270	1.070	965	813
1986	2.595,16	2.162,63	1.270	1.002	990	781
1987	2.424,24	1.818,18	1.263	952	947	714
1988	2.626,40	1.969,80	1.369	1.020	985	734
1989	2.933,87	2.031,14	1.433	1.002	945	661
1990	4.317,20	2.802,39	2.114	1.389	1.522	1.000
1991	4.484,71	2.899,21	2.055	1.319	1.520	976
1992	4.614,65	3.038,91	2.288	1.503	1.761	1.157
1993	5.273,85	3.241,41	2.658	1.632	2.046	1.256
1994	3.575,25	2.092,46	2.025	1.185	1.519	889
1995	2.892,17	1.419,79	1.538	755	1.230	604
1996	3.275,16	1.965,09	1.509	943	1.042	651
1997	3.693,55	2.415,86	2.195	1.435	1.432	937
1998	4.156,66	2.569,21	2.002	1.238	1.328	821
1999	4.168,27	2.643,64	1.924	1.221	1.403	890
2000	4.430,10	2.856,98	1.934	1.247	1.389	896
2001	3.165,88	1.934,81	1.190	727	783	506
2002	3.327,65	2.248,46	1.463	989	1.049	709
2003	3.247,54	2.067,30	2.059	1.311	1.523	969

(YÖK, Türk Yükseköğretiminin ..., sh. 116)

Yatırım Ödenekleri

Yükseköğretim yatırım ödeneklerinin alt sektörlere göre dağılımına bakıldığında yatırımların yaklaşık % 30 ile % 40 arasında değişen bir kısmı sağlık sektöründe, yani üniversite hastanelerinde olduğu görülmektedir. Yükseköğretimdeki öğrencilerin yaklaşık % 4'ü tıp fakültelerindedir.

Yükseköğretim Yatırım Ödeneklerinin Alt Sektörlere Dağılımı

Yıl	Toplam Yatırım Ödeneği (Milyon TL)		Sektörlere Göre Dağılım (%)		
	Cari Fiyatlarla	2004 Fiyatlarıyla	Eğitim	Sağlık	Diğer
1995	8.923.450	386.363.239	59,9	34,7	5,4
1996	25.455.754	618.763.742	66,2	29,3	4,5
1997	63.248.573	848.804.682	59,8	35,9	4,3
1998	128.812.700	1.002.127.921	54,3	40,3	5,4
1999	157.602.300	817.868.346	61,5	32,9	5,6
2000	249.508.000	1.293.357.083	60,1	33,9	6,0
2001	354.220.850	721.813.121	62,0	30,0	8,0
2002	624.490.000	917.217.063	61,0	28,1	10,9
2003	790.940.000	889.807.489	51,8	33,5	14,8
2004*	807.615.000	807.615.000	53,2	32,6	14,2

(*) 10 trilyon TL kamulaştırma ödeneği hariç

Devlet Üniversitelerinin Gelir Kaynakları

Devlet üniversitelerinin gelir kaynaklarının yıllara göre değişimi Tablo 8.16'da gösterilmiştir. 2003 yılı için üniversitelerin toplam geliri cari fiyatlarla 6.053,6 trilyon (6 Katrilyon 53 Trilyon 600 Milyar) TL olup, bunun % 55'i bütçeden, % 41'i ise üniversiteler tarafından döner sermaye ve diğer kaynaklardan sağlanmıştır. Öğrencilerin ödediği katkı paylarının toplam gelirlere oranı ise sadece % 4'dir.

Devlet Üniversitelerinin Gelir Kaynaklarının Yıllara Göre Değişimi

(Milyon TL, Cari Fiyatlarla)

Yıl	Katma Bütçe Ödenekleri					Üniversitenin Gelirleri*				Öğrenci Katkı Payı	Gelirler Genel Toplamı	Gelir Kaynaklarının Payları (%)		
	Personel	D. Cari	Yatırım	Transferler	TOPLAM	1	2	3	(2+3)			Bütçe	Üniversite	Öğrenci
						Bütçe	Döner Sermaye	Diğer **	TOPLAM					
1983	53.054	14.876	23.385	4.206	95.521	77.650	VY	2.079	VY	-	VY	VY	VY	VY
1984	61.780	21.875	27.130	7.402	118.187	112.305	VY	1.093	VY	978	VY	VY	VY	VY
1985	75.000	24.500	37.712	14.502	151.714	148.711	VY	3.461	VY	9.432	VY	VY	VY	VY
1986	110.000	37.000	50.486	25.000	222.486	225.268	VY	7.850	VY	13.190	VY	VY	VY	VY
1987	156.027	55.172	79.261	30.164	320.624	357.171	VY	16.040	VY	15.051	VY	VY	VY	VY
1988	320.000	90.000	171.038	32.743	614.944	599.893	159.992	20.521	180.513	22.321	802.727	75	22	3
1989	500.800	147.678	356.686	45.519	1.050.683	1.349.902	351.186	46.850	398.036	24.349	1.772.287	76	22	2
1990	1.704.400	302.862	709.206	87.166	1.505.362	2.780.753	618.036	69.862	687.898	60.412	3.529.063	79	19	2
1991	2.704.400	515.000	1.198.014	278.580	4.695.994	5.149.624	1.077.563	182.203	1.259.766	65.718	6.475.108	80	19	1
1992	5.600.000	835.000	2.165.231	522.671	9.122.902	8.617.127	1.786.108	182.879	1.968.987	137.655	10.723.769	80	18	2
1993	10.000.000	1.529.100	3.198.940	967.474	16.659.514	14.725.568	3.213.737	381.079	3.594.816	425.157	18.745.541	79	19	2
1994	18.808.000	3.218.500	7.842.265	1.314.055	31.182.820	28.834.345	7.189.873	493.778	7.683.651	1.108.889	37.626.885	77	20	3
1995	30.000.000	5.000.000	8.923.450	1.309.320	45.232.770	43.268.165	15.926.889	1.310.330	17.237.219	2.214.730	62.720.114	69	27	4
1996	55.002.000	8.631.257	25.441.754	3.097.739	92.172.750	87.564.113	35.486.478	3.014.829	38.501.307	9.419.610	135.485.030	65	28	7
1997	114.000.000	18.016.000	63.142.830	7.193.550	202.352.380	192.234.761	119.196.099	7.792.874	126.988.973	17.019.333	336.243.067	57	38	5
1998	246.900.000	33.433.000	128.812.700	13.366.199	422.656.899	422.656.899	216.364.661	15.123.476	231.488.137	33.338.073	687.483.109	61	34	5
1999	439.927.300	53.444.550	157.602.300	25.925.665	676.899.815	676.899.815	370.935.014	25.342.819	396.277.833	51.198.604	1.124.376.252	60	35	5
2000	675.015.500	82.258.500	256.083.500	41.253.200	1.054.610.700	1.054.610.700	716.839.495	52.933.104	769.772.599	91.017.072	1.915.400.371	57	38	5
2001	850.851.600	104.800.000	347.600.000	61.658.950	1.364.910.550	1.364.910.550	1.104.871.188	65.256.011	1.170.127.199	113.783.097	3.162.909.996	52	44	4
2002	1.547.043.000	242.695.000	624.490.000	81.739.700	2.495.967.700	2.495.967.700	1.491.749.181	94.028.772	1.585.777.953	193.764.894	4.275.510.547	58	37	5
2003	2.203.537.000	271.907.000	790.940.000	80.285.000	3.346.669.000	3.346.669.000	2.363.986.283	97.262.919	2.461.249.202	245.729.959	6.053.648.161	55	41	4
2004	2.431.844.000	553.214.000	817.615.000	91.397.670	3.894.070.670	3.894.070.670	VY	163.839.141	VY	VY	VY	VY	VY	VY

*2003 yılı döner sermaye rakamları tekliftir. **Kantin, kafeterya, yurt, kira vb. gelirler (2004 yılı gelirleri tekliftir.) VY = Veri Yok

(YÖK, Türk Yükseköğretiminin ..., sh. 126)

II- ÜNİVERSİTE KAPISINDAKİ YIĞILMANIN DOĞURDUĞU KURUMSAL SONUÇ: ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK SİSTEMİ

1- Üniversite eğitimi almak hayatta başarılı olmanın vazgeçilmez şartı olarak görülmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre, çoğunluğu orta sınıfın orta ve alt kesimlerine mensup ailelerin çocuklarının hayatlarını idame ve/veya daha iyi standartlara ulaşmaları açısından üniversiteye gitmek şarttır; üniversite talebi mutlak bir taleptir.

Öte yandan, üniversitenin daha ziyade meslek/iş odaklı olarak, indirgeyici bir şekilde algılandığı görülmektedir.

Hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiğine inanıyor musunuz?

Hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiğine inanıyor musunuz?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Öğretmenler
Cevapsız	,1%	,3%		
Evet, kesinlikle	50,9%	41,7%	33,2%	41,2%
Kısmen	32,2%	36,9%	33,0%	58,8%
Hayır	16,8%	21,2%	33,8%	
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(TED, Karşılaştırmalı Rapor, Tablo: VI/11)

Niçin üniversite okumak istiyorsunuz?

Niçin üniversite okumak istiyorsunuz?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Öğretmenler*
Cevapsız	,6%	,7%	,6%	,4%
İyi bir diploma sahibi olmak için	4,5%	4,5%	6,6%	6,8%
Meslek sahibi olmak için	54,4%	57,4%	50,2%	2,7%
Daha kolay iş bulmak için	6,5%	5,5%	7,8%	40,5%
Bilimsel kariyer için	14,1%	12,2%	11,2%	46,5%
Yapacağım işte daha başarılı olmak için	18,0%	17,5%	20,4%	3,1%
Askerlikle ilgili kolaylıklar için	1,9%	2,1%	3,3%	
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

* "Sizce öğrenciler niçin üniversitede okumak istiyorlar?"

(TED, Karşılaştırmalı Rapor, Tablo: VI/10)

2- ÖSS'yi kazanmak öğrenciler için en öncelikli sorun haline gelmiştir.

Tablo 24: Şu Anda Hayatınızda Üniversiteye Giriş Sınavından Daha Önemli Bir Şey Var mı?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	18	1,7
Evet	255	23,7
Hayır	649	60,2
Fikrim yok	156	14,5
Toplam	1078	100,0

(TED, Üniversiteye Giriş Lise Son Sınıf Öğrencileri Araştırması, Tablo 40)

3- ÖSS'yi kazanmak için dersaneye gitmek adeta zorunlu hale gelmiştir. Çünkü ÖSS'de başarının anahtarı dershanelerdir.

Size göre dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmak mümkün mü?

Size göre dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmak mümkün mü?	Anket türü				
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Anne-babalar	Öğretmenler
Cevapsız	1,0%	1,0%	,6%	2,0%	,6%
Mümkün	41,4%	35,2%	49,1%	21,0%	36,0%
Çok zor	48,1%	53,0%	42,8%	49,9%	53,3%
Mümkün değil	9,5%	10,7%	7,6%	17,8%	10,1%
Fikrim yok				9,3%	
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(TED, Karşılaştırmalı Rapor, Tablo: VI/34)

4- ÖSS, tüm eğitim sisteminin odağı haline gelmiştir.

Eğitim sistemi, ilköğretimden ortaöğretime kadar bütün aşamaları ile üniversiteye giriş sistemi odaklı hale gelmiştir. Okul seçimi üniversiteye giriş sınavındaki başarı durumuna göre yapılmaktadır, sınava hazırlık uğruna lise son sınıfların ikinci döneminde okullar yarı yarıya boşalmaktadır, sınav öğrencilerin hayatlarındaki en önemli konudur...

İyi bir lisede okumak üniversiteye giriş sınavını kazanmada çok etkili midir?

İyi bir lisede okumak üniversiteye giriş sınavını kazanmada çok etkili midir?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Öğretmenler
Cevapsız	,7%	,3%		
Evet	66,5%	67,2%	67,0%	73,7%
Kısmen	26,3%	26,2%	25,9%	25,1%
Hayır	6,5%	6,3%	7,0%	1,2%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(TED, Karşılaştırmalı Rapor, Tablo: VI/9)

(Anne-babalar)

Çocuğunuzun okuduğu liseyi seçerken, o okulun üniversiteye giriş sınavındaki başarısını göz önünde bulundurdunuz mu?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	21	1,9
Evet	546	49,5
Hayır	536	48,6
Toplam	1103	100,0

(TED, Karşılaştırmalı Rapor, Tablo: VI/10)

Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmanız ikinci dönem okula devam durumunu ne yönde etkiler?

Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmanız ikinci dönem okula devam durumunu ne yönde etkiler?	Anket türü				
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları*	Üniversite öğrencileri*	Anne-babalar**	Öğretmenler***
Cevapsız	2,3%	1,4%	2,0%	3,5%	2,9%
Rapor alacağım	55,0%	48,9%	44,2%	36,3%	56,8%
Sadece devamsızlık hakkımı kullanacağım	23,7%	21,2%	24,9%	26,2%	8,4%
Okula devam edeceğim	19,0%	28,5%	28,9%	34,0%	31,9%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

* "Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmanız okula devam durumunuzu nasıl etkiledi?"

** "Çocuğunuzun üniversiteye giriş sınavına hazırlanması okula devam durumunu nasıl etkiledi/etkiliyor?"

*** "Lise son sınıfta okuyan öğrencilerinizin üniversiteye giriş sınavına hazırlanması okula devamlarını nasıl etkiledi?"

(TED, Karşılaştırmalı Rapor, Tablo: VI/14)

5- Dershane, okulu ikame eden paralel kurum seviyesine yükselmiştir.

Üniversite sınavına hazırlıkta ortaöğretime destek mahiyetinde ortaya çıkmış olan, bir zamanlar varlık sebepleri üst perdeden tartışılan dershaneler, sınavlara hazırlık, rehberlik hizmetleri ve hatta kısmen de olsa sosyalleştirme fonksiyonlarıyla okul sistemini ikame eden paralel sistem mertebesine ulaşmış; eğitim sisteminin “olmazsa olmaz” mütemmim cüz'ü haline dönüşmüştür.

Dershaneler, öğretmenlerden öğrencilere ve velilere kadar eğitimin tüm taraflarınca işlevleri kabul edilmiş kurumlardır. Üniversiteye giriş sınavının dershane eğitimi olmadan kazanılamayacağı yönünde yaygın bir kanaat vardır. Dershane eğitimi, sadece üniversiteye giriş sınavına hazırlığın yoğunlaştığı lise son sınıfa ait bir olgu olmaktan çıkıp, ilköğretimin ilk sınıfından üniversiteye girişten ümidin kesildiği döneme kadar –ki bu süre ortalama lise mezuniyeti sonrasındaki üçüncü yıla kadar uzanmaktadır- devam eden bir süreç haline gelmiştir. Dershaneler, kurdukları eğitim ve rehberlik sistemi ile müşterilerinin (öğrenci ve veliler) memnuniyetini sağlama yönünde de büyük ilerleme kaydetmişlerdir.

Dershaneye gitmenizden en çok etkili olan şey nedir?

Dershaneye gitmenizden en çok etkili olan şey nedir?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Öğretmenler*
Cevapsız	24,8%	2,0%	11,1%	1,4%
Okuldaki eğitimin üniversiteye giriş sınavını kazanmada yetersiz kalması	57,8%	77,4%	57,0%	72,4%
Farklı ve rahat bir ortam sağlaması	8,1%	10,9%	12,9%	11,5%
Herkesin dershaneye gidiyor olması	3,8%	2,2%	10,2%	11,7%
Ailemin isteği	5,6%	7,5%	8,7%	2,9%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

* “Öğrencilerin dershaneye gitmesinde en çok etkili olan şey nedir?” (TED, *Karşılaştırmalı Rapor*, Tablo: VI/41)

Dershanede aldığınız eğitimle okuldaki eğitimi karşılaştırdığınızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?

Dershanede aldığınız eğitimle okuldaki eğitimi karşılaştırdığınızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Öğretmenler*
Cevapsız	22,9%	1,2%	9,2%	3,9%
Dershanedeki eğitim her bakımdan daha kaliteli	43,7%	65,0%	33,6%	42,2%
Okuldaki eğitim her bakımdan daha kaliteli	6,0%	2,8%	10,3%	5,3%
Dershanede sadece sınav tekniği öğretiliyor	16,8%	19,5%	31,5%	30,7%
Okulda sadece ham bilgi veriliyor	5,7%	6,6%	7,6%	12,1%
Hiçbiri	4,9%	4,9%	7,8%	5,8%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

* “Dershanedeki eğitimle okuldaki eğitimi karşılaştırdığınızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?” (TED, *Karşılaştırmalı Rapor*, Tablo: VI/42)

Dershaneyi mi yoksa okulu mu daha çok seviyorsunuz?

Dershaneyi mi yoksa okulu mu daha çok seviyorsunuz?	Anket türü		
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri
Cevapsız	17,7%	1,6%	7,9%
Dershaneyi	23,1%	28,5%	17,6%
Okulu	20,0%	21,5%	32,6%
Her ikisini de	30,4%	37,4%	29,9%
Hiçbirini	8,7%	11,0%	12,0%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

(TED, Karşılaştırmalı Rapor, Tablo: VI/43)

Dershaneye giden öğrenciler

Dershaneye gidiyorum	Anket türü				
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Anne-babalar	Öğretmenler
Cevapsız	5,5%	8,9%	1,5%	1,8%	2,7%
Evet	69,9%	67,8%	82,9%	84,2%	91,8%
Hayır	24,6%	23,3%	15,6%	14,0%	5,6%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(TED, Karşılaştırmalı Rapor, Tablo: VI/27)

Okul yöneticileri ve öğretmenlerinizin dershaneler konusundaki tutumu ne yöndedir?

Okul yöneticileri ve öğretmenlerinizin dershaneler konusundaki tutumu ne yöndedir?	Anket türü		
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri
Cevapsız	1,7%	,6%	,7%
Gereksiz buluyorlar	11,6%	17,1%	10,1%
Mutlaka bir dershaneye gitmemizi istiyorlar	47,1%	43,2%	50,0%
Herhangi bir değerlendirme yapmıyorlar	39,6%	39,1%	39,3%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

(TED, Karşılaştırmalı Rapor, Tablo: VI/35)

Gittiğiniz dershaneden memnun musunuz?

Gittiğiniz dershaneden memnun musunuz?	Anket türü
--	------------

	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Anne-babalar*
Cevapsız	23,7%	1,3%	10,6%	15,0%
Evet	54,2%	67,2%	42,6%	56,3%
Kısmen	17,6%	28,0%	36,3%	26,9%
Pişmanım	4,5%	3,5%	10,5%	1,8%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

* "Çocuğunuzun devam ettiği dershaneden memnun musunuz?"
(TED, Karşılaştırmalı Rapor, Tablo: VI/38)

Dershanede haftada kaç saat eğitim alıyorsunuz?

Dershanede haftada kaç saat eğitim alıyorsunuz?	Anket türü		
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri*
Cevapsız	25,4%	2,7%	11,6%
Haftada 5 saatten az	3,5%	2,6%	2,9%
Haftada 5-10 saat	9,4%	3,3%	13,1%
Haftada 10-15 saat	38,8%	6,9%	28,5%
Haftada 15-20 saat	14,7%	51,3%	28,7%
Haftada 20 saatten fazla	8,3%	33,3%	15,2%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

* "Dershanede haftada kaç saat eğitim almıştınız?"
(TED, Karşılaştırmalı Rapor, Tablo: VI/39)

6- Dershanelere giden öğrenci sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Dershane sayıları da artmakta ve giderek çeşitlenmektedir.

DERSHANELERDE SON 10 YILDA KURUM,ÖĞRENCİ VE ÖĞRETMEN SAYILARI

ÖĞRETİM YILI	KURUM SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI			ÖĞRETMEN SAYISI		
		T	E	K	T	E	K
1995-1996	1.496	379.463	216.466	162.997	12.430	8.521	3.909
1996-1997	1.664	432.714	246.329	186.385	13.722	9.412	4.310
1997-1998	1.710	433.847	248.639	185.208	14.395	9.914	4.481
1998-1999	1.727	484.229	275.736	208.493	15.030	10.075	4.955
1999-2000	1.808	500.464	284.368	216.096	17.073	11.465	5.608
2000-2001	1.864	523.244	295.358	227.886	18.175	12.189	5.986
2001-2002	2.002	588.637	325.735	262.902	20.112	20.112	13.333
2002-2003	2.122	606.522	330.282	276.240	19.881	13.097	6.784
2003-2004	2.568	668.673	361.503	307.170	23.730	15.085	8.645
2004-2005	2.984	784.565	420.979	363.586	30.537	18.517	12.020

(Kaynak: MEB, APK Başkanlığı, Aralık 2004)

İLLER BAZINDA DERSHANELERDE KURUM VE KURSİYER SAYILARI
2004 YILI

İLLER	KURUM SAYISI	TOPLAM			İLKÖĞRETİM TAKVİYE			LİSE TAKVİYE			ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK		
		T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K
ADANA	123	31.345	16.709	14.636	9.792	5.130	4.662	4.335	2.286	2.049	17.218	9.293	7.925
ADYAMAN	26	3.928	2.535	1.393	420	287	133	615	413	202	2.893	1.835	1.058
AFYON	18	5.512	2.884	2.628	2.117	1.121	996	745	394	351	2.650	1.369	1.281
AĞRI	7	1.090	831	259	99	72	27	161	124	37	830	635	195
AMASYA	18	4.690	2.490	2.200	1.522	819	703	1.007	520	487	2.161	1.151	1.010
ANKARA	371	55.835	28.509	27.326	15.786	8.284	7.502	9.539	4.793	4.746	30.510	15.432	15.078
ANTALYA	96	25.624	12.881	12.743	9.489	4.527	4.962	5.786	2.972	2.814	10.349	5.382	4.967
ARTVİN	7	1.594	849	745	394	203	191	178	89	89	1.022	557	465
AYDIN	43	12.392	6.055	6.337	4.757	2.357	2.400	2.325	1.176	1.149	5.310	2.522	2.788
BALIKESİR	62	17.115	8.829	8.286	6.782	3.609	3.173	3.517	1.796	1.721	6.816	3.424	3.392
BİLECİK	4	1.812	980	832	608	324	284	697	365	332	507	291	216
BİNGÖL	4	1.744	1.236	508	448	285	163	439	304	135	857	647	210
BİTLİS	5	858	684	174	238	186	52	215	172	43	405	326	79
BOLU	13	3.343	1.783	1.560	866	466	400	595	321	274	1.882	996	886
BURDUR	15	4.427	2.218	2.209	1.557	761	796	870	452	418	2.000	1.005	995
BURSA	108	32.420	17.114	15.306	11.813	6.363	5.450	6.196	3.473	2.723	14.411	7.278	7.133
ÇANAĞKALE	22	6.809	3.356	3.453	2.222	1.146	1.076	1.266	620	646	3.321	1.590	1.731
ÇANKIRI	6	1.156	687	469	361	196	165	87	54	33	708	437	271
ÇORUM	24	7.053	4.032	3.021	1.903	1.056	847	1.234	713	521	3.916	2.263	1.653
DENİZLİ	35	12.911	6.705	6.206	3.873	2.042	1.831	3.081	1.561	1.520	5.957	3.102	2.855
DİYARBAKIR	40	10.003	6.388	3.615	2.038	1.265	773	1.911	1.265	646	6.054	3.858	2.196
EDİRNE	23	6.756	3.227	3.529	2.676	1.313	1.363	1.596	726	870	2.484	1.188	1.296
ELAZIĞ	17	4.895	2.977	1.918	465	258	207	550	330	220	3.880	2.389	1.491
ERZİNCAN	6	2.564	1.465	1.099	599	346	253	493	289	204	1.472	830	642
ERZURUM	21	6.839	4.612	2.227	1.584	1.044	540	1.179	756	423	4.076	2.812	1.264
ESKİŞEHİR	32	16.225	8.374	7.851	5.998	3.139	2.859	2.450	1.297	1.153	7.777	3.938	3.839
GAZİANTEP	29	12.094	7.360	4.734	2.638	1.503	1.135	1.666	1.004	662	7.790	4.853	2.937
GİRESUN	15	4.959	2.559	2.400	1.232	649	583	1.080	525	555	2.647	1.385	1.262
GÜMÜŞHANE	4	1.229	812	417	273	174	99	339	212	127	617	426	191
HAKKARİ	4	1.172	939	233	139	114	25	215	174	41	818	651	167
HATAY	66	13.189	7.242	5.947	2.844	1.511	1.333	2.140	1.194	946	8.205	4.537	3.668
İSPARTA	21	5.511	2.939	2.572	1.720	873	847	787	406	381	3.004	1.660	1.344
MERSİN	81	22.418	11.790	10.628	6.607	3.532	3.075	3.340	1.786	1.554	12.471	6.472	5.999
İSTANBUL	503	114.491	59.359	55.132	36.796	19.197	17.599	13.592	7.229	6.363	64.103	32.933	31.170

İLLER BAZINDA DERSHANELERDE KURUM VE KURSIYER SAYILARI
2004 YILI

İLLER	KURUM SAYISI	TOPLAM			İLKÖĞRETİM TAKVİYE			LİSE TAKVİYE			ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK		
		T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K
İZMİR	138	55.947	27.178	28.769	17.113	8.459	8.654	10.696	5.093	5.603	28.138	13.626	14.512
KARS	8	2.211	1.306	905	319	185	134	495	261	234	1.397	860	537
KASTAMONU	9	2.651	1.395	1.256	840	468	372	523	273	250	1.288	654	634
KAYSERİ	55	14.724	8.499	6.225	3.695	2.168	1.527	1.998	1.096	902	9.031	5.235	3.796
KIRKLARELİ	22	6.204	3.126	3.078	2.431	1.263	1.168	1.143	550	593	2.630	1.313	1.317
KİRŞEHİR	10	3.327	1.673	1.654	793	431	362	604	294	310	1.930	948	982
KOCAELİ	69	19.994	10.571	9.423	8.205	4.454	3.751	3.819	1.942	1.877	7.970	4.175	3.795
KONYA	79	23.553	13.203	10.350	7.157	4.060	3.097	3.020	1.666	1.354	13.376	7.477	5.899
KÜTAHYA	23	7.519	4.304	3.215	2.581	1.449	1.132	1.755	995	760	3.183	1.860	1.323
MALATYA	32	9.668	5.366	4.302	2.007	1.060	947	1.868	850	1.018	5.793	3.456	2.337
MANİSA	54	14.209	7.140	7.069	5.346	2.720	2.626	2.699	1.322	1.377	6.164	3.098	3.066
KAHRAMANMARAŞ	33	8.505	5.217	3.288	1.915	1.140	775	1.781	1.068	713	4.809	3.009	1.800
MARDİN	19	4.131	2.833	1.298	666	413	253	761	520	241	2.704	1.900	804
MUĞLA	38	9.043	4.388	4.655	2.930	1.442	1.488	1.642	814	828	4.471	2.132	2.339
MUŞ	7	1.619	1.217	402	428	299	129	392	294	98	799	624	175
NEVŞEHİR	9	2.370	1.189	1.181	710	366	344	169	85	84	1.491	738	753
NİĞDE	13	3.636	1.890	1.746	1.126	605	521	539	307	232	1.971	978	993
ORDU	25	8.053	4.213	3.840	2.444	1.283	1.161	1.396	757	639	4.213	2.173	2.040
RİZE	17	4.271	2.243	2.028	1.179	614	565	670	367	303	2.422	1.262	1.160
SAKARYA	39	9.096	5.047	4.049	2.781	1.542	1.239	1.756	992	764	4.559	2.513	2.046
SAMSUN	56	15.562	8.133	7.429	4.872	2.571	2.301	2.712	1.416	1.296	7.978	4.146	3.832
SİİRT	5	1.062	795	267	192	130	62	123	93	30	747	572	175
SİNOP	8	2.883	1.505	1.378	1.061	555	506	425	231	194	1.397	719	678
SİVAŞ	24	6.912	3.710	3.202	2.055	1.128	927	1.117	610	507	3.740	1.972	1.768
TEKİRDAĞ	37	10.320	5.208	5.112	3.802	1.848	1.954	1.594	808	786	4.924	2.552	2.372
TOKAT	20	6.662	3.841	2.821	1.721	1.008	713	1.150	653	497	3.791	2.180	1.611
TRABZON	38	11.316	6.143	5.173	2.612	1.391	1.221	1.797	961	836	6.907	3.791	3.116
TUNCELİ	2	240	117	123	46	22	24	34	16	18	160	79	81
ŞANLIURFA	28	4.369	3.082	1.287	908	600	308	470	323	147	2.991	2.159	832
UŞAK	15	5.399	2.652	2.747	1.897	964	933	763	364	399	2.739	1.324	1.415
VAN	12	5.249	3.808	1.441	1.058	767	291	1.054	768	286	3.137	2.273	864
YOZGAT	18	4.148	2.402	1.746	1.064	606	458	823	454	369	2.261	1.342	919
ZONGULDAK	30	10.243	5.275	4.968	3.571	1.870	1.701	1.931	987	944	4.741	2.418	2.323
AKSARAY	8	2.165	1.238	927	551	302	249	390	223	167	1.224	713	511

İLLER BAZINDA DERSHANELERDE KURUM VE KURSIYER SAYILARI
2004 YILI

İLLER	KURUM SAYISI	TOPLAM			İLKÖĞRETİM TAKVİYE			LİSE TAKVİYE			ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK		
		T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K
BAYBURT	2	754	563	191	177	126	51	99	67	32	478	370	108
KARAMAN	8	2.576	1.461	1.115	663	364	299	285	161	124	1.628	936	692
KIRIKKALE	17	4.632	2.850	1.782	1.859	1.057	802	493	324	169	2.280	1.469	811
BATMAN	13	3.297	2.466	831	526	390	136	747	508	239	2.024	1.568	456
ŞIRNAK	6	1.007	841	166	68	52	16	165	149	16	774	640	134
BARTIN	6	2.033	1.071	962	508	298	210	404	202	202	1.121	571	550
ARDAHAN	2	350	194	156	100	52	48	94	49	45	156	93	63
İĞDIR	5	1.796	1.094	702	341	173	168	424	264	160	1.031	657	374
YALOVA	8	3.307	1.646	1.661	1.156	539	617	1.023	527	496	1.128	580	548
KARABÜK	12	3.899	2.049	1.850	1.250	681	569	622	326	296	2.027	1.042	985
KILIŞ	3	918	493	425	214	116	98	156	90	66	548	287	261
OSMANİYE	26	6.651	3.721	2.930	1.659	927	732	1.147	623	524	3.845	2.171	1.674
DÜZCE	7	2.081	1.213	868	698	367	331	715	410	305	668	436	232
TOPLAM	2.984	784.565	420.979	363.586	239.951	127.477	112.474	132.709	70.944	61.765	411.905	222.558	189.347

(Kaynak: MEB, APK Başkanlığı, Aralık 2004)

7- Üniversiteye giriş sisteminin eseri olarak, ortaya, büyük bir maratonun koşucusu “dershane öğrencisi öğrenci” tipi çıkmıştır.

Üniversite kapısındaki öğrencilerimiz hayatında ÖSS'den daha önemli bir şey olmayan, sosyal hayattan tecrit edilmiş, günün büyük bölümünü sınav hazırlığına hasretmiş, bir test makinesine dönüşmüş, yıllarca dershaneye devam edip etüd, kurs, özel ders almış bir tip oluşturmaktadır. Çizilen profil, varlığını ve tüm çabasını sınava adanmış bir kişiliğe aittir.

Türk eğitim sisteminde tüm kademeler arası geçiş sınav düzenlemeleri ile yürütüldüğü, ÖSS'nin bu sınav düzeninin zirvesini oluşturduğu göz önüne alındığında, çizilen kişiliğin ne derece test türü sınav odaklı hale geldiği anlaşılacaktır.

Karşımızdaki, bir zamanların “mektep talebesi” tipi gibi, kendine özgü hayat tarzı, uğraşısı, kişiliği ve psikolojisi ile ayırt edilebilen, reel sosyolojik bir varlık kazanmış, “dershane öğrencisi öğrenci” tipidir.

Şu anda hayatınızda üniversiteye giriş sınavından daha önemli bir şey var mı?

Şu anda hayatınızda üniversiteye giriş sınavından daha önemli bir şey var mı?	Anket türü	
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları
Cevapsız	1,7%	1,1%
Evet	23,7%	21,2%
Hayır	60,2%	65,9%
Fikrim yok	14,5%	11,7%
Toplam	100,0%	100,0%

(TED, Karşılaştırmalı Rapor, Tablo: VI/20)

Boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz?

Boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz?	Anket türü		
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri
Cevapsız	,6%	1,0%	,2%
Tek başıma geçiririm	17,6%	22,0%	11,7%
Arkadaşlarımla birlikte olurum	32,8%	34,4%	53,7%
Hobilerimle uğraşırım	26,9%	29,5%	24,4%
Hiç boş zamanım yok	22,0%	13,0%	10,1%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

(TED, Karşılaştırmalı Rapor, Tablo: VI/5)

Sadece üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için (okul ve dersane hariç) günde kaç saatinizi ayırıyorsunuz?

Sadece üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için (okul ve dersane hariç) günde kaç saatinizi ayırıyorsunuz?	Anket türü		
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri*
Cevapsız	2,8%	1,4%	1,0%
1 saatten az	12,1%	2,7%	11,1%
1-2 saat	20,2%	10,0%	18,7%
2-3 saat	22,5%	20,7%	24,9%
3-4 saat	19,2%	21,2%	19,5%
4 saat	11,2%	19,9%	11,6%
5 saatten fazla	12,0%	24,2%	13,3%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

* "Sadece üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için (okul ve dersane hariç) günde kaç saatinizi ayırmıştınız?"

(TED, Karşılaştırmalı Rapor, Tablo: VI/21)

Üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için günde kaç test sorusu çözüyorsunuz?

Üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için günde kaç test sorusu çözüyorsunuz?	Anket türü		
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri*
Cevapsız	2,6%	1,7%	1,3%
Hiç	5,9%	1,7%	3,7%
En fazla 20	9,9%	2,6%	6,9%
20-50	14,7%	8,0%	15,5%
50-100	26,2%	22,5%	24,2%
100-200	26,3%	40,4%	28,5%
200-300	10,3%	18,2%	14,4%
300'den fazla	4,1%	5,0%	5,6%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

* "Üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için günde kaç test sorusu çözmüştünüz?"

(TED, Karşılaştırmalı Rapor, Tablo: VI/22)

Bu yıla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl dershaneye gittiniz?

Bu yıla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl dershaneye gittiniz?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri*	Anne-babalar**
Cevapsız	19,4%	2,5%	8,9%	12,3%
1	24,8%	31,3%	27,1%	33,3%
2	24,0%	30,3%	28,9%	31,4%
3	14,6%	17,2%	16,4%	12,9%
4	9,3%	8,2%	9,5%	4,8%
5	3,9%	5,3%	5,6%	2,4%
6	1,9%	2,2%	1,3%	1,4%
7	,9%	1,1%	,9%	1,1%
8	,7%	,2%	,8%	,3%
9	,1%	,7%	,1%	
10	,5%	,8%	,4%	,2%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

* "Öğrenim hayatınız boyunca toplam kaç yıl dershaneye gittiğiniz?"

** Çocuğunuz (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl dershaneye gitti?"

(TED, Karşılaştırmalı Rapor, Tablo: VI/36)

Bu yıla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl etüd, kurs, özel ders eğitimi aldınız?

Bu yıla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl etüd, kurs, özel ders eğitimi aldınız?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri*	Anne-babalar**
Cevapsız	25,6%	13,9%	17,3%	23,6%
1	26,5%	35,5%	27,6%	35,0%
2	21,0%	24,7%	20,9%	23,8%
3	10,6%	10,7%	14,1%	9,3%
4	6,2%	5,9%	7,6%	4,5%
5	3,8%	3,6%	5,3%	2,3%
6	2,2%	1,9%	2,7%	,5%
7	,9%	1,4%	1,9%	,2%
8	1,1%	,4%	,9%	,5%
9	,6%	,9%	,3%	
10	1,4%	1,1%	1,4%	,2%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

* "İlköğretim dahil, toplam kaç yıl etüd, kurs, özel ders eğitimi aldınız?"

** Çocuğunuz, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl etüd, kurs, özel ders eğitimi aldı?"

(TED, Karşılaştırmalı Rapor, Tablo: VI/37)

8- Öğrenciler üniversite giriş sınavına hazırlanmak için yıllar boyu dershaneye devam etmektedir.

Bu yılla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl dershaneye gittiniz?

Bu yılla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl dershaneye gittiniz?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri*	Anne-babalar**
Cevapsız	19,4%	2,5%	8,9%	12,3%
1	24,8%	31,3%	27,1%	33,3%
2	24,0%	30,3%	28,9%	31,4%
3	14,6%	17,2%	16,4%	12,9%
4	9,3%	8,2%	9,5%	4,8%
5	3,9%	5,3%	5,6%	2,4%
6	1,9%	2,2%	1,3%	1,4%
7	,9%	1,1%	,9%	1,1%
8	,7%	,2%	,8%	,3%
9	,1%	,7%	,1%	
10	,5%	,8%	,4%	,2%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(TED, Karşılaştırmalı Rapor, Tablo: VI/36)

9- Tek başına dersaneye gitmek de yetmemekte, dershaneyi destekleyici alternatif, ilave araç ve yollar da devreye girmektedir.

2004 ÖSS sonucunda açıköğretim ve sınavsız geçiş dışında üniversiteye yerleştirilen öğrenci sayısı 198 bindir. Buna karşılık dershaneye giden lise son sınıf ve lise mezunu öğrenci sayısı 411 bindir. 198 bin kontenjanın tamamını dershane öğrencileri kazanmış olsa bile dershaneye giden öğrencilerin yarısından fazlası boşta kalıyor demektir.

Bu durumun bir sonucu olarak, özel ders başta olmak üzere, pek çok ilave yöntemin kullanımında artış yaşanmaya başlamıştır.

10- ÖSS'yi kazanmak için büyük çaba ve masraf gerekir hale gelmiştir. Üniversiteye hazırlık sistemi devasa fakat anafirik bir sektör doğmasına sebep olmuştur.

Üniversiteye giriş sınavına hazırlık araçları için, giderek artan rakamlarda harcamalar yapılmaktadır. Dershane, özel ders, kitap, dergi vb. araçlar için harcanan meblağlar, bizatihi eğitimin kendisine yapılan harcamalarla mukayese edilecek düzeye gelmiştir. Bu da eğitimin dolaylı yoldan paralı hale gelmesi sonucunu doğurmaktadır. Fırsat eşitsizliği de işin bir başka boyutudur.

Bu devasa sektörün, bir sınava hazırlık donanımı temin etme dışında faydalı hiçbir hasıla, kalıcı hiçbir değer üretmeyen anafirik bir yapı, bir kara delik vasfı taşıdığı açıktır.

Dikkate değer noktalardan biri, Türk toplumunun, içine atılan her şeyi yutup ortaya hiçbir gerçek sonuç koymayan bu sektör etrafında önemli boyutlara ulaşan bir sosyal dayanışma şekillendirmiş olmasıdır. Toplum, aileler ve çocuklarıyla birlikte, bir sınav için seferber olmuş gibidir.

ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK SİSTEMİNİN TOPLUMA MALİYETİ

1-2004 yılında ÖSS'ye giren 1. 786 963 öğrencinin üniversite kapısına gelene kadar ÖSS'ye hazırlık için yaptığı harcama tutarı

11.779.399.226.206.445) 11,77 KaTrilyon TL = 11 Milyar 779 Milyon YTL ödemiştir.

1 ABD \$ = 1.400.000 TL'den hesaplandığında \$ bazında yapılan harcama:

8.4 Milyar dolar

2-Üniversite kapısına gelene kadar kişi başına yapılan ÖSS harcaması ortalama =

6.595. 408.301 TL = 6 Bin 595 YTL = 4.711 \$

3- Bir yıllık ÖSS hazırlık harcamaları

4.1 Katrilyon TL = 2.9 Milyar \$

5-2004 yılı rakamlarına göre öğrenci başına yıllık ÖSS harcaması:

2.305.383.649 TL = 2 Bin 305 YTL = 1.646 \$

6-2004 Mali yılında bütçeden YÖK'e ayrılan pay (tüm üniversiteler dahil)

3 Katrilyon 894 Trilyon TL= 3 Milyar 894 Milyon YTL = 2.7 Milyar dolar

7- 2004 yılında yükseköğretimde öğrenci başına bütçeden düşen pay

2003-2004 öğretim yılında üniversitelerimizde toplam **1.841.546'i lisans ve ön lisans** 114.892'i yüksek lisans öğrencisi olarak toplam 1.956. 438 öğrenci vardır.

2 Milyar 786 Milyon = 2 Bin 786 YTL = 1.990\$

(Bu bölümdeki rakamlar TED Üniversiteye Giriş Sisteminin Ailelere ve Topluma Maliyeti Araştırması'ndan alınmıştır.)

BOŞA GİDEN KAYNAKLAR YERİNDE KULLANILMIŞ OLSAYDI

Türkiye şartlarında üst düzey kalitede bir üniversitenin (3.500 öğrenci kapasiteli, 4 fakülte, 3 enstitü, 1 yüksekokuldan müteşekkil) kurulmasının maliyeti ortalama **250 Milyon \$**'dır.

Kurucunun öğrenci ve devlet katkısı dışında her yıl işletme gideri olarak ilave 12.5 Milyon \$ sarfetmesi, ya da bu giderin karşılanabilmesi için 250 Milyon dolarlık gelir getirici bir kaynağı vakfetmesi gerekmektedir.

En yüksek düzeyde nitelikli üniversite emsal alınarak, harcama rakamları da en üst limitten hesaplanmak suretiyle, belirtilen kapasitede bir üniversitenin kuruluş maliyetinin 500 Milyon dolara çıktığı varsayılabilir.

1-Eğer 2004 yılında üniversite kapısında olan 1.786.000 öğrencinin ÖSS'ye girene kadar harcamış olduğu 8.4 Milyar \$ yeni üniversite kurmak için harcarsaydı boşa giden o parayla Sabancı ve Koç üniversiteleri ayarında $8.400/500= 16.8$ yani yaklaşık 17 yeni üniversite kurulabilecekti.

Kurulabilecek 17 üniversite 3.500'er kişilik lisans ve yüksek lisans öğrencisi kapasitesine sahip olsaydı Sabancı ve Koç üniversiteleri kalitesinde $17 \times 3.500=59.500$ **kapasite (68 fakülte, 51 enstitü, 17 yüksekokul)** yaratılmış olacaktı.

2-Eğer ÖSS için her yıl harcanan 2.9 milyar \$ yeni üniversite kurmak için harcarsa, boşa giden o parayla her yıl Sabancı ve Koç üniversiteleri ayarında $2.9/500=5.8$ yaklaşık 6 üniversite kurulmuş ve 24 fakülte, 18 enstitü, 6 yüksekokulda Sabancı ve Koç üniversiteleri kalitesinde $6 \times 3.500 = 21$ bin **kapasite** yaratılmış olacaktı

3- Yurtdışında yüksek öğrenim gören Türk öğrencilerin (kayıtlı olanların) yıllık maliyeti 448.5 Milyon \$'dır

Bu paranın 250 Milyon dolarıyla her yıl Sabancı ve Koç üniversiteleri ayarında 1 üniversite kurmak mümkün olacaktı.

4- Bu şekilde her yıl ÖSS'ye hazırlık ve yurtdışında yükseköğrenim eğitimi için yapılan harcamalarla yükseköğrenimde lisans ve yüksek lisans düzeyinde Sabancı ve Koç üniversiteleri kalitesinde 7 üniversite kurup (28 fakülte, 21 enstitü, 7 yüksekokul) 24.500 lisans ve yüksek lisans öğrencisine bu kurumların en üst kalitede eğitim vermelerini sağlamak mümkün olacaktı.

5- Türkiye'de son 15 yılda 21 Milyon öğrenci ÖSS sınavına girmiş ve bu öğrenciler ÖSS için (21 Milyon öğrenci x 1.646 \$ ÖSS harcaması = 34.566.000.000) yaklaşık 34.5 Milyar \$ harcama yapmışlardır. Bu parayla Sabancı ve Koç üniversiteleri ayarında 69 üniversite (276 fakülte, 207 enstitü, 69 yüksekokul) açıp birinci sınıf 241.500 kişilik yükseköğrenim kapasitesi yaratmak mümkün olabilirdi.

Aynı şekilde son 15 yılda (yılda 20 Bin öğrenciden) 300 Bin öğrenci yurtdışında yükseköğrenim görmüş ve bu öğrencilere $450 \times 15= 6$ Milyar 750 Milyon \$ harcama yapılmıştır. Bu parayla 13 üniversite (52 fakülte, 39 enstitü, 13 üniversite) açıp 45.500 kişilik yükseköğrenim kapasitesi yaratmak mümkün olabilirdi.

Bu şekilde son 15 yılda ÖSS'ye hazırlık ve yurtdışında okuttuğumuz yükseköğrenim öğrencilerine yaptığımız harcamayla 82 üniversiteye (328 fakülte, 246 enstitü, 82 yüksekokul) ve 287 bin yükseköğrenim kapasitesine sahip olabilirdik.

6- Geçmiş geçmişte kaldı. Ancak bugünden harekete geçilirse önümüzdeki 15 yılda ÖSS için harcanması muhtemel (yılda ortalama 2.7 Milyon ÖSS öğrencisi x 15 yıl = 40.5 Milyon öğrenci x 2.000 \$ yıllık ortalama ÖSS harcaması) = yaklaşık 81 Milyar \$ kaynakla 567 Bin kapasiteli birinci sınıf kalitede 162 üniversite (648 fakülte, 486 enstitü, 162 yüksekokul) kurmak mümkün olabilir.

Aynı şekilde önümüzdeki 15 yılda (yılda ortalama 25 Bin öğrenciden) 405 Bin öğrenci yurtdışında yükseköğrenim göreceğ olursa bu öğrencilere 450 Milyon \$ + $\frac{1}{4}$ (562.5) x 15= 8 Milyar 437 Milyon \$ harcama yapılması sözkonusu olacaktır. Bu parayla 17 üniversite açıp 59.500 kişilik yükseköğrenim kapasitesi yaratmak mümkün olabilir.

Bu şekilde önümüzdeki 15 yılda ÖSS ve yurtdışındaki yükseköğrenim öğrencileri için harcaayacağımız ortalama 89.5 Milyar dolarla 626.500 kapasiteli birinci sınıf kalitede 179 üniversiteye (716 fakülte, 537 enstitü, 179 yüksekokul) sahip olabiliriz.

(Buradaki rakamlar, *TED Üniversiteye Giriş Sisteminin Ailelere ve Toluma Maliyeti* çalışmasından alınmıştır.)

III- ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK SİSTEMİ EĞİTİM SİSTEMİNİ YOZLAŞTIRMAKTADIR

1- ÖSS'de soru çıkmayan dersler öğrenciler tarafından lüzumsuz olarak görülmekte, bu derslere olan ilgi ve rağbet düşmektedir.

Üniversiteye giriş sınavında soru çıkmayan dersler (resim, müzik, beden eğitimi vb.) hakkında ne düşünüyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	6	,6
Bu dersler gereksiz zaman kaybından başka bir şey değil	526	48,8
Sınavda soru çıkmasa da bu dersler gerekli	546	50,6
Toplam	1078	100,0

(TED, Üniversiteye Giriş Lise Mezunları Araştırması, Tablo I/20)

2-ÖSS'de sorulan sorular ile lise müfredatı arasında ciddi bir uyumsuzluk vardır.

a-ÖSS soruları lise müfredatının tümünü ve tüm sınıfları kapsamamaktadır

b-Matematik sorularında ağırlık Lise 1. sınıftadır.

c-Edebiyat alanından tek bir soru bile sorulmamaktadır.

d-Lise son sınıf müfredatından çok az soru çıkmakta ve bilhassa son sınıfın ikinci yarısından hemen hemen hiç soru çıkmamaktadır.

Size göre üniversiteye giriş sınavında çıkan sorular ile lisede işlenen konular birbirinden farklı mı?

Size göre üniversiteye giriş sınavında çıkan sorular ile lisede işlenen konular birbirinden farklı mı?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Öğretmenler
Cevapsız	1,6%	1,8%	,9%	
Evet	34,9%	36,4%	29,1%	21,4%
Kısmen	48,4%	46,5%	56,0%	65,2%
Hayır	15,1%	15,3%	13,9%	13,4%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(TED, Karşılaştırmalı Rapor, Tablo: VI/23)

3- Lise 3. sınıfın ikinci yarı müfredatından soru çıkmaması, bu sınıfların ikinci dönemde boşalmasına yol açmaktadır. Bir yandan rapor sektörü doğarken, diğer yandan dersanelere yönelik artmaktadır. Geline nokta MEB'nin yönetmelik değişiklikleriyle lise son sınıf öğrencilerini zorla okula tutmaya çalışması manidardır.

Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmanız ikinci dönem okula devam durumunu ne yönde etkiler?

Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmanız ikinci dönem okula devam durumunu ne yönde etkiler?	Anket türü				
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları*	Üniversite öğrencileri*	Anne-babalar**	Öğretmenler***
Cevapsız	2,3%	1,4%	2,0%	3,5%	2,9%
Rapor alacağım	55,0%	48,9%	44,2%	36,3%	56,8%
Sadece devamsızlık hakkımı kullanacağım	23,7%	21,2%	24,9%	26,2%	8,4%
Okula devam edeceğim	19,0%	28,5%	28,9%	34,0%	31,9%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(TED, Karşılaştırmalı Rapor, Tablo: VI/14)

4- Alan ve katsayı uygulaması ile meslek liselerinde hem nitelik hem de nicelik kaybına yol açılmıştır.

Katsayı Uygulamasından Sonra Düz Liselerde ve Meslek Liselerinde Öğrenci Sayıları Nasıl Bir Değişiklik Gösterdi?

ÖĞRETİM YILI	DÜZ LİSE ÖĞRENCİLERİ	MESLEKİ EĞİTİM ÖĞRENCİLERİ	TOPLAM
2003-2004	2.463.923	1.129.481	3.593.404
2002-2003	2.053.735	981.224	3.034.959
2001-2002	1.490.376	821.895	2.312.271
2000-2001	1.324.083	804.964	2.128.957
1999-2000	1.506.379	938.028	2.444.407
1998-1999	1.297.514	988.689	2.286.203

(<http://www.meb.gov.tr> APK –İstatistikler)

Hangi Meslek Liseleri Öğrenci Sayısı Bakımından Nasıl Etkilendi?

ÖĞRETİM YILI	KIZ MESLEK	ERKEK TEKNİK	TİCARET TURİZM	DİN ÖĞRETİMİ
2003-2004	210.876	491.756	290.100	97.489
2002-2003	166.381	429.680	275.873	71.100
2001-2002	136.288	348.164	263.538	71.583
2000-2001	104.151	354.275	252.390	91.620

1999-2000	100.005	351.292	255.346	134.224
1998-1999	102.379	367.866	251.961	192.756

Not: Mesleki eğitim öğrencileri ilgili tablodaki rakamlara özel meslek liseleri ve diğer bakanlık ve kurumlara bağlı meslek liselerinin öğrenci sayısı dahil değildir. 2003-2004 yılında Özel Meslek Liselerine giden öğrenci sayısı 1.164, diğer bakanlık ve kurumlara bağlı meslek liselerine devam eden öğrenci sayısı 36.149 olup bunların toplamı 37.313'tür. Bu nedenle bu rakamlar tabloya ek olarak dikkate alınmalıdır.

(Milli Eğitim Dergisi, Sayı: 155-156 Yaz/Güz,
(MEB 2003-2004 Sayısal Veriler, <http://www.meb.gov.tr>)

Yıllara Göre Düz ve Meslek Liselerine Giden Öğrencilerin Toplam Ortaöğretim Öğrencileri İçindeki Oranları

ÖĞRETİM YILI	DÜZ LİSE ÖĞRENCİLERİ %	MESLEKİ EĞİTİM ÖĞRENCİLERİ %	TOPLAM ÖĞRENCİ %
2003-2004	68.5	31.5	100
2002-2003	67.6	32.4	100
2001-2002	64.4	35.6	100
2000-2001	62.1	37.9	100
1999-2000	61.6	38.4	100
1998-1999	56.7	43.3	100

(<http://www.meb.gov.tr>)

Öğrenci Kalitesinde Yaşanan Trajik Düşme

“Üniversiteye girişte yürürlüğe sokulan yeni sistem sonrasında son beş yılda meslek liselerini tercih eden öğrenci kalitesinde trajik bir düşüş yaşanmıştır. Bugün meslek liselerini büyük oranda başka hiçbir okulu kazanamayan, vasat ve vasatın altındaki öğrenciler tercih etmektedir.

İlk bakışta yürürlüğe sokulan uygulamanın tabii sonuçlarını verdiği düşünülebilir ve “nitelikli öğrencileri üniversite eğitime yönlendirme amacının gerçekleştiği” zehabına kapılabilir. Ancak ortada, tam anlamıyla “hafifçe vurup korkutalım derken öldürme” diye nitelendirilebilecek bir durum vardır.

İdeal olan, fen ve matematik alanındaki en kaliteli beyinlerin mühendis olmak üzere üniversiteye yönlendirilmesidir. Ancak bunun kadar ideal olan bir diğer durum da, mühendislik eğitime yönlendirilen fen ve matematik bakımından kaliteli beyinlere en yakın kalitedeki grubun da teknisyenlik ve teknikerlik eğitimi için meslek eğitime yönlendirilmesidir. Çünkü günümüzde endüstriyel ve teknik eğitim, kol gücünden ziyade beyin gücüne dayalı hale gelmiştir.

Bugün gençlerimizi fen ve matematik seviyeleri bakımından en üst seviye 10 olmak üzere, 10'dan 1'e kadar bir sınıflandırmaya tabi tutarsak, 10'dan 3'e kadar olan seviyedeki gençlerin üniversite eğitimine, 3'le 1 arasında kalan grubun ise mesleki eğitime yöneldiğini söylemek mümkündür.

Halbuki bugün endüstriyel ve teknik eğitim dediğimiz mesleki eğitim bölümlerine çok iyi fen ve matematik bilgisine sahip gençleri yönlendirme zorunluluğu vardır. Çünkü bu alanlarda verilen eğitimi anlamak ve mesleki bakımdan asgari bir seviyeye ulaşabilmek için dahi yüksek derecede fen ve matematik bilgisine ihtiyaç vardır.

Oysa bugün meslek lisesi öğretmenleri, meslek liselerinin en büyük problemi olarak “öğrenci kalitesinde yaşanan düşme”yi işaret etmektedir. Durum öyle bir hal almıştır ki, elektrik, elektronik, bilgisayar gibi ciddi fen ve matematik bilgisi gerektiren bölümlerde matematikteki en basit dört işlemi yapamayan öğrencilerin sayısı hiç de azımsanmayacak oranlara ulaşmıştır.

Bu durumun en tabii sonucu mesleki eğitimdeki gençlerimizin eğitim ve öğretimini gördükleri meslek dalında iyi yetişememeleridir. Meslek liselerinin çoğu bölümünden mezun olan gençlerimiz o mesleği en alt düzeyde dahi icra edecek durumda değildiler.

Endüstriyel ve teknik eğitim bir fasit daire halinde her geçen gün kendini tüketen bir mekanizmaya dönüşmüştür. Çünkü bugün sadece meslek lisesi mezunları meslek yüksekokullarına ve mesleki eğitime öğretmen yetiştiren kurumlara gidebilmektedir.

Meslek liselerindeki çöküş, meslek yüksek okullarına, öğretmen yetiştiren kurumlara doğru dalga dalga yayılmaktadır. Mesleki eğitim fakültelerine ve meslek yüksekokullarına alınan araştırma görevlilerinin de aynı kaynaktan geldiği düşünülecek olursa durumun vehameti kendiliğinden ortaya çıkar.

Ülkemizde mesleki eğitimi zaten hastalıklı bir yapıda ve ağır sorunlarla boğuşur durumdayken üniversiteye girişte uygulanmaya başlanan "alan" ve "katsayı" uygulaması ile tam anlamıyla bitkisel hayata girmiştir. Ülkemizde mesleki eğitimin kalitesinin düşüklüğü, bu alandaki eğitim kurumlarının zayıflığı çok ciddi boyutlara ulaşmıştır

İstihdam imkanlarının giderek azaldığı bir ortamda meslek liselerinin irticayla mücadele amacıyla yok edilmek istenen İmam-Hatip Liseleriyle aynı kategoriye sokulmasının bugünkü sonucu doğuracağı bilinen bir gerçektir. Nitekim gerçekleşme de bu yönde olmuştur.

Yok edilmek istenen okulla aynı kategoriye sokulmanın tabii bir neticesi olarak meslek liseleri, öğrenciler ve veliler açısından tüm cazibesini yitirmiştir. Mesleki eğitimi çekici hale getirmeden bu alanda alınacak diğer tedbirlerin hiçbir faydası olmayacaktır." (TED, *Üniversiteye Girişteki Alan ve Katsayı Uygulamasının Endüstriyel ve Teknik Eğitim Üzerindeki Etkileri*, Mayıs 2004 – Ankara, sh.5-6)

5-Sadece meslek Lisesi öğrencileri arasında değil, tüm öğrenciler arasında alan ve katsayı uygulamasından şikayet oranı oldukça yüksektir.

Üniversiteye giriş sınavındaki alan ve katsayı uygulamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Üniversiteye giriş sınavındaki alan ve katsayı uygulamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?	Anket türü				
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Anne-babalar	Öğretmenler
Cevapsız	2,4%	2,9%	1,3%	2,0%	1,0%
Doğru bir uygulama, devam ettirilmeli	14,7%	14,3%	10,2%	10,6%	8,4%
Haksızlıklara yol açan bir uygulama, değiştirilmeli	29,9%	28,0%	39,1%	33,8%	37,9%
Doğru ve yanlış yönleri var, düzeltilmeli	31,9%	21,3%	37,8%	26,8%	47,9%
Bu konularda yeterli bilgim yok	21,1%	33,6%	11,6%	26,7%	4,7%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(TED, *Karşılaştırmalı Rapor*, Tablo: VI/26)

Üniversiteye giriş sınavındaki alan ve katsayı uygulaması konusunda en az bilgi sahibi kesimin mezunlar ve aileler olması dikkat çekicidir. Bu konudaki genel kanaat sistemin tümüyle değiştirilmesi veya düzeltilmesi gerektiği yönündedir. Uygulamanın doğrudan mağdur ettiği kesimler dışında da tepki çekiyor olması ilginçtir.

6- Ortaöğretim sınava hazırlanmaya odaklandığı için temel amaç ve işlevlerini yerine getiremez hale gelmiştir.

Ortaöğretimin adeta tek bir fonksiyonu kalmıştır. O da üniversite giriş sınavına girebilmek için gerekli olan diplomayı vermesinden ibarettir.

7- Test tipi sınav ve buna yoğun hazırlanma biçimi ağır sorunlar doğurmuştur.

ÖSS soruları ile MEB müfredatı uyumlu değildir. Bu durum bir yandan ortaöğretimde ÖSS odaklı bir eğitim tarzını yaygınlaştırmakta, diğer yandan dersane olgusunu pekiştirmektedir.

Test sistemi düşünmeyi, algılamayı, değerlendirmeyi devre dışı bırakmıştır.

Basit bir kompozisyon bile yazamayan bir nesil ortaya çıkmıştır.

Bilgiyi ve kültürü ÖSS'de olduğu gibi sadece işe yarama ölçütüyle değerlendiren bir kişilik tipi doğmuştur. Bağımsız olarak bilimin değerini kavrayamayan bir kişiliktir sözkonusu olan.

8- Ortaöğretim yükseköğretime hazırlanamamaktadır. Yüksek öğretimin ilk yılı ortaöğretimin açıklarını telafi etmeye göre programlanır olmuştur.

9- Tıp, mühendislik, hukuk başta olmak üzere neredeyse bütün yükseköğretim programları ortaöğretimden gelen öğrencinin kalitesinin düşüklüğü yüzünden ağır sorunlar yaşamaktadır.

10- Üniversiteye giriş sistemimiz “aşırı yarışmacı” bir sistemdir. Üniversiteye yıllar boyu hazırlanan gençler üniversiteye bir anlamda tükenmiş, psikolojileri bozulmuş ve yorgun olarak girmektedirler.

Tabii olarak bu durum yükseköğretimde başarıyı düşürücü bir rol oynamaktadır. Bu noktada Japon üniversite öğrencileri için “Üniversiteye girmek için o kadar çok yoruluyorlar ki üniversite eğitimi süresince dinleniyorlar” şeklindeki tespiti Türk üniversite öğrencileri için de kullanmak mümkündür.

IV- DEĞERLENDİRMELER

1-Uzun yıllardır Türk halkı yükseköğretime büyük önem vermekte ve bu alandaki talebini yükseltmektedir.

2-Maddi imkansızlıklar nedeniyle yükseköğretim kurumlarındaki öğrenci kapasitesi zamanında ve yeteri kadar artırılamamıştır. Artış hep talebin altında kalmıştır.

3- Bu nedenle Türkiye’de son 50 yıldır üniversiteye olan taleple arz arasında bir türlü sağlıklı bir denge kurulamamıştır. Bununla birlikte, bulunan çözümler yeterli olmamıştır.

4-Nüfus artışı ve bilhassa ortaöğretimdeki okullaşma oranının yükselmesinin yükseköğrenime olan talebi artırması karşısında ülkeyi yönetme mevkiinde olanlar kapasite artırma yollarını aramışlardır.

5-Kamunun kurduğu yeni üniversiteler ve diğer yüksek öğrenim kurumları yoğun talep baskısı ile çoğu zaman tamamen hazırlıksız ve genel olarak yeterli hazırlık yapılmadan açılmışlardır. Hiçbir hazırlık yapmadan sadece kanun çıkarmakla üniversite kurulabileceği gibi bir anlayış siyasi arenada hala hakimdir.

6- Bu nedenle yeni açılan üniversitelerde çok uzun süre kalite sorunu yaşanmıştır. Bu durum kalite bakımından diğer üniversiteleri de olumsuz bir şekilde etkilemiştir. Üniversite camiasının kamuda yeni üniversitelerin kurulmasına olumsuz bakışının altında bu gerçek yatmaktadır.

7-Üniversite kapasitesinde yapılan artışların kaliteyi düşürdüğü açıkça görüldüğünden üniversite camiası kapasite artışına genel olarak karşı çıkmıştır. Üniversite camiası sürekli olarak mevcutların iyileştirilmesi ve kalitenin artırılması görüşünü savunmuştur. 1950'den itibaren bu alanda üniversite ile siyaset kurumu karşı karşıyadır.

8-Hazırlıksız açılan üniversitelere yeterli kaynak aktarılmadığı ve sorunlarıyla ciddi bir şekilde ilgilenilmediği için bu kurumlar kendilerini ancak çok uzun zaman dilimleri içerisinde toparlayabilmişlerdir. Çağdaş dünyada görülmeyen bir biçimde "yeni açılan bir üniversitenin kendisini toparlaması için en az 30 yıla ihtiyaç vardır" anlayışı Türkiye'de sorgusuz sualsiz kabul görmüştür. Yeni açılan üniversiteler arasında hala kendilerini bir türlü toparlayamayanlar vardır.

9-Eski ve yeni üniversitelerimizde herşeyden önce "hoca" sıkıntısı vardır. Öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı dünya ortalamasının üzerindedir. Üniversitelerimizde derslik sıkıntısı vardır. Öğrenci başına düşen kapalı alan metrekaresi dünya ortalamasının oldukça altındadır. Üniversitelerimizde kütüphane, laboratuvar, bilgisayar ve diğer teçhizat sıkıntısı vardır. Üniversitelerimizde sosyal tesis, yurt vb. konularda sıkıntılar vardır. Üniversitelerimizde ödenek sıkıntısı vardır. Aslında üniversitelerimizde olmayan sıkıntı yoktur.

10-Üniversiteye girişle ilgili taleple arz arasındaki dengesizlik günümüzde gittikçe büyümüş ve üniversiteye giriş sistemi tıkanma noktasına gelmiştir.

11-Talebin yüksekliği öncelikle liseler arasında hiyerarşik bir yapının ortaya çıkmasına yol açmıştır.

12- Kaliteli liseler de soruna bir çözüm olamamış ortaya öğrencileri üniversite giriş sınavına hazırlamaya talip dersane sektörü çıkmıştır.

13-Dershane sistemi gittikçe büyümüş, etkinleşmiş ve resmi eğitimin yanında ve ona alternatif paralel bir sistem haline gelmiştir.

14-Ancak gelinen noktada dersaneler de yetersiz kalmış ve öğrenciler bulabildikleri her yola ve araca başvurarak ÖSS'ye hazırlanmaya başlamışlardır.

15-Üniversiteye giriş sorununa bireysel olarak dersane yoluyla çözüm bulma girişimi, yeteri kadar su verilemediği için suların akmadığı bir yerde evine depo yaptıran açıkgozlerin bulunduğu çözüme benzetilmektedir. Depo yaptıranlar, sayıları az olduğu sürece açıkgozlülüğün karşılığını görecektir, başkaları susuzluktan kıvrılırken suları akmaya devam edecektir. Çoğunluk depo yaptırdığında ise, az miktardaki su hiç kimseye yetmeyecektir. İşte belki o zaman depo yaptıranlar asıl çözümün bireysel olarak depo yaptırmakta değil, şebekeye verilecek su miktarının artırılmasında olduğunu anlayacaklar ve bu tedbirin alınması için gerekli bedeli de ödemeyi göze alacaklardır.

16-Üniversitelerde gerçek anlamda kapasite artırmanın güçlüğünü gören yönetimler şark kurnazlığıyla açıköğretim, meslek yüksek okulu ve ikinci öğretim metodlarını kullanarak üniversite kontenjanlarını sağlıklı bir şekilde irileştirmişlerdir.

17-Açıköğretim, meslek yüksek okulu ve benzeri yollarla kapasite artırımının susuzluğa karşı deniz suyu içmeyi ve sonuçta daha fazla susamayı önermekten başka bir anlam taşımadığı ortaya çıkmıştır. Bu alandaki kontenjanlardaki boşluk çok yüksek oranlara ulaşmıştır.

18-Bir dönem başlayan özel sektörün yükseköğrenim kurumları oluşturma girişimi Anayasa Mahkemesi engeline çarpmıştır.

19-Son dönemde çok fazla sayıda kurulması teşvik edilen vakıf üniversiteleri ise yükseköğrenimde ciddi bir kapasite artışı yaratamamışlardır. Oysa kapasitenin artırılmasında vakıf üniversitelerine dönük beklenti bir hayli yüksektir.

Vakıf Üniversitelerine Kayıtlı Lisans ve Ön Lisans Öğrenci Sayıları.

Üniversite	Öğrenci Sayısı	Üniversite	Öğrenci Sayısı
Yeditepe	10.257	Kadir Has	2.016
Bilkent	9.277	İstanbul Ticaret	1.729
İstanbul Bilgi	6.952	Sabancı	1.705
Başkent	5.604	Atılım	1.676
Beykent	3.814	Işık	1.657
İstanbul Kültür	3.407	Doğuş	1.612
Bahçeşehir	3.236	Haliç	1.498
Çankaya	3.052	Çağ	771
Maltepe	2.889	Yaşar	202
Fatih	2.396	Ufuk	194
İzmir Ekonomi	2.336	Okan	85
Koç	2.319	TOPLAM	68.697

(YÖK, *Türk Yükseköğretiminin ...*, sh.46)

20-Arzın artırılmaması karşısında sistemin sahipleri, talebi geriletmenin arayışı içerisine girmişlerdir.

21-Talebi geriletme arayışı çerçevesinde üniversite giriş sınavına katılabilme sayısına kısıtlama getirme girişimi yargı engeline takılmıştır.

22-İmam-Hatip Liselerini kulvar dışına itmek için yapılan alan katsayı düzenlemeleri Meslek Liselerini kulvar dışına itme sonucunu doğurmuştur.

23-Meslek Liselerini kurtarmak için başlatılan Meslek Yüksekokullarına sınavsız geçiş girişimi Meslek Yüksekokullarını da öldürmüştür.

24-Talebi yasaklar ve engellerle bastırma girişimleri hiçbir çözüm getirmemekte, aksine mevcut sorunların üzerine yeni ve daha ağır sorunlar eklemektedir.

25-Gelinen noktada giriş sistemi ile oynayarak, talebi baskı altında tutarak, sanal kapasite yaratarak üniversite önündeki yığılma problemini çözme imkanı kalmamıştır.

a-Sistem esnekliğini kaybetmiştir. Kırılgan ve çok fazla oynamaya uygun olmayan bir özellik kazanmıştır.

b-Sistemdeki değişikliklerin etkileri doğrudan ve süratli olmaktadır. Her değişiklik eğitim sisteminin bütünü üzerinde yoğun ve kalıcı sonuçlar ortaya çıkarmaktadır.

c-Sistemdeki değişikliklerin etkileri çoğu zaman önceden öngörülememekte ve olumsuz yan etkiler beklenen yararın üzerine çıkabilmektedir

26-Bugüne kadar yapılmış olan ÖSS sistemini iyileştirme çalışmalarını ekonomide alınan tedbirlere benzetmek mümkündür. Kısa vadeli çözümler için ÖSS ile oynanması "para politikalarına", üniversitede arzi/kontenjanı artıran ve kaliteyi yükselten çalışmaları ise "maliye politikalarına" benzetmek mümkündür. ÖSS ile oynamaktan vazgeçip acilen kalıcı tedbirler alınması zorunludur.

27- Sorunun çözümü için konunun sistem bütünlüğü içerisinde ele alınması gerekmektedir.

28-Sorunu sistem bütünlüğü içerisinde çözerken üniversitenin mevcut kapasitesinde iyileştirmeye gidilerek kalitenin artırılmasının ve ilave kapasite yaratılmasının hedeflendiği unutulmamalıdır.

SONUÇ

Her ülkenin üniversiteye giriş sistemi o ülkedeki:

-Yükseköğrenim kurumlarının öğrenci kapasitesinin o ülkedeki yükseköğrenim talebini ne ölçüde karşılayabildiğine

-Mesleki ve Teknik Eğitim Sisteminin durumuna

-Yükseköğrenimin paralı olup olmamasına/uygulanan finansman modeline

-Bakalorya veya benzeri olgunluk sınavlarının varlığına

-Ortaöğretim sisteminin yapısına

-Üniversitelerin tek elden yönetilip yönetilmemesine vb. göre değişmektedir.

Her ülke mevcut şartlar içerisinde kendine en uygun olan sistemi oluşturmaktadır.

Türkiye'de de üniversiteye giriş sistemimizin oluşmasında:

-Yükseköğrenim talebinin yüksekliğine karşılık öğrenci kontenjanının düşüklüğü

-Yükseköğrenimin parasız oluşu

-Mesleki ve Teknik Eğitimin cazibesini yitirmesi ve kalitesindeki düşüklük

-Üniversitelerin YÖK tarafından tek elden yönetilmesi

-Ortaöğretimde üniversiteye hazırlayan genel lise oranının aşırı yüksekliği vb nedenler birinci derecede etkili olmuşlardır.

Bunların sonucunda ÖSYM tarafından yapılan, ortaöğretim başarı puanının kısmen etkili olduğu merkezi bir sınav sistemiyle üniversiteye giriş sistemi oluşturulmuştur.

Bugüne kadar üniversiteye giriş konusu ülkemizde hep verili şartlarda tartışılmıştır. Şartlar verili kabul edildiği ve değiştirilemeyeceği yönünde bir kanaat olduğu içindir ki, sistem tartışmaları ve iyileştirme çalışmaları hep mevcut şartlar içerisinde yapılmıştır.

Gelinen noktada yukarıda sayılan şartlarda bir değişiklik gerçekleştirmenin zamanı gelmiştir. Yoksa sistemdeki kilitlenme giderek artmaktadır.

V- TEKLİFLER

A- TEDBİRLER

1- Üniversitelerle ilgili adımlar atmadan önce Türkiye mutlaka uygulanabilir nitelikte ve üretimine toplumun bütün kesimlerinin katıldığı bir bilim siyaseti oluşturmalıdır. Türk üniversite sistemi bilimsel alanda hedefsizlik ve amaçsızlıktan ve ne yaptığını bilmeden yabancı ülkelerin bilim politikasının gerçekleşmesine hizmet eden şaşkınlıktan kurtarılmalıdır.

a-Bilim siyasetinin oluşturulmasına özel sektör, sivil toplum, hükümet, asker, üniversite, sivil bürokrasi hep birlikte katılmalıdır. Bu süreç sadece siyasilerin ve bürokrasinin etkin olduğu bir süreç olmamalıdır.

b- Bilim siyasetinin belirlenmesi öncesinde Türkiye ekonomide özel AR-GE desteği vereceği sayısı sınırlı (6'yı geçmeyen) alan tespit etmelidir.

c-Yeni yükseköğretim kurumlarında hangi bölümlere ağırlık verileceği, hangi alanlarda doktoralı eleman yetiştirileceği, hangi bölümlerde öğrenci kapasitesinin yoğun olacağı, bilimsel araştırmaların hangi alanlarda yoğunlaşacağı vb. politikalar mutlaka bilim siyasetinin ve özel AR-GE desteği verilecek alanların tespitinden sonra oluşturulmalıdır.

d-Ancak bunlardan sonradır ki üniversite-sanayi işbirliği AR-GE temeli gibi iki tarafın da çıkarına uygun, gerçek ve sağlam bir temel üzerinde gelişecektir.

2-Öncelikle mevcut kapasitenin iyileştirilerek kalitesinin artırılmasına dönük tedbirler alınmalıdır.

En büyük sorun olan “akademisyen eksikliği” sorununu çözecek adımları atarak işe başlanmalıdır. Burada da yapılması gereken ilk şey lisansüstü eğitim kapasitesinin artırılmasıdır.

a-Üniversiteye 18 yılda 140 bin doktora yapmış “akademisyen” kazandırmak hedeflenmelidir.

b-TÜBA, bir kişinin yurtdışında doktora yapmasının maliyetinin ortalama 150 bin dolar olacağını, yarı içeride yarı dışarıda karma bir sistemle bir kişinin doktora maliyetinin 50 bin dolara çekilebileceğinin hesabını yapmıştır.

c-Bu kadar sayıda insana doktora yaptırmak için yapılması gerekli şey, lisansüstü eğitimle ilgili yeni düzenlemeler gerçekleştirilmektedir.

d-Öncelikle Türkiye’de lisansüstü eğitimin kapasitesinin artırılması yoluna gidilmelidir. Bunu gerçekleştirmek için atılacak ilk adımlardan birisi “sadece lisansüstü eğitim yapacak fakülteler ve hatta üniversiteler” kurulmasıdır.

e-Doktora yapmış elemanların mali durumu iyileştirilmelidir. Kamuda uzmanlığa dayalı personel alımını doktora yapmış elemanlara dayayan tedbirler alınmalıdır. MEB başta olmak üzere kamudaki uzman personelin doktora yapması özendirilmelidir.

3-Üniversitede yeni kapasite yaratmadan önce mevcut 2 milyonluk kapasitenin kompozisyonu değiştirilerek iyileştirilmelidir.

a-Öncelikle Lisansüstü eğitim kapasitesi artırılmalıdır

b-Açıköğretim ve sınavsız geçiş programları yerine örgün lisans eğitimi veren kurumların kapasitesi artırılmalıdır.

Bu şekilde kapasite 2 milyon civarında kalırken kalitesi artırılmış olacaktır.

4-Önümüzdeki 18 yılda 2.5 milyonluk örgün eğitim kapasitesi yaratmak hedeflenmelidir. Bu kapasiteyi kaldırabilecek asgari 200 üniversite kurulmasının kaçınılmaz olduğu bilinerek geleceğe dönük eğitim planlaması yapılmalıdır.

5-Yeni üniversitelerin kurulabilmesi için gerekli olan kriterler tespit edilerek kamuoyuna açıklanmalıdır. Bu kriterlerin tespitinde çitanın yüksek tutulmasından çekinilmemelidir. Bilhassa taşrada yeni kamu üniversitelerinin kurulmasında bu kriterlere tavizsiz uyulmalıdır.

Bu sayede şu an bünyelerinde üniversite kurulması için çok aşırı istekli olan 19 il, hangi kriterler yerine getirilirse bu üniversitelere sahip olabileceğini bilecek ve bunların çok büyük bir kısmı bu şartları yerine getirmek için canla başla çalışacaktır. Bu illerdeki belediyeler, il özel idareleri, sanayi-ticaret-esnaf odaları, yerel medya kuruluşları, hayırseverler bütün enerjilerini bu şartları yerine getirmek için seferber edecektir. İnanılmaz kısa süreler içerisinde bu kriterleri yerine getiren iller olacaktır. En azından her il üniversite kurmak için ne kadar paraya ve süreye ihtiyaçları olduğunu bilecek ve ona göre çalışacak ya da üniversite sevdasından vazgeçecektir.

6-Yeni üniversite kurulması için konulan kriterler gibi gelişmekte olan üniversiteler için de gelişme kriterleri konulmalıdır.

Bunu gerçekleştiremeyen yöneticilerin görevden alınmasını düzenleyen bir sistem getirilmelidir. Üniversitelerinin kapanmasını istemeyen illerin de üniversitelerinin toparlanmasına yardımcı olmaları bu sayede sağlanabilir. Bu sayede yeni kurulmuş olan üniversitelerin kendilerini 30 yıl gibi uzun sürelerle varmadan toparlamaları gerçekleştirilebilir.

7-Üniversite giriş sistemi bu alanda alınacak tedbirlere paralel olarak üç aşamada değiştirilmelidir.

a- Mesleki eğitimi cazip hale getirmek için belli bir süreye münhasır olmak üzere (5 yıl) alan ve katsayı uygulaması kaldırılmalıdır. Mesleki eğitimle ve üniversiteye girişle ilgili gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra zaten alan ve katsayı uygulamasına gerek kalmayacaktır.

b- Ortaöğretim sisteminde geçilecek yeni düzene göre 2011 yılında olgunluk sınavı (bakalorya) esasına dayalı yeni bir üniversiteye giriş sistemi getirilmelidir.

c-2023 yılında ise üniversitelerin kendi öğrencilerini seçebilecekleri yeni bir modele geçilmelidir.

8-Üniversite okuyacaklar için liseden sonra bakalorya sistemi getirilmelidir.

Bu sayede ortaöğretimdeki okulları 3 temel eğitim kategorisinde toplamak mümkün olacaktır. Mesleki eğitime bir alan açmak ve yeni bir üniversite giriş sistemini bunun üzerine bina etmek kolaylaşacaktır.

9- Bir plan dahilinde aşamalı olarak yükseköğretimde örgün lisans ve lisansüstü eğitimden başlayarak akreditasyon sistemine geçiş düzenlenebilir.

İlk adım olarak ABD'deki "sarmaşık ligi" gibi 5-6 gelişmiş Türk üniversitesinin kendi aralarında geçerli olacak bir kalite güvence sistemini kurmalarını teşvik etmek düşünülebilir.

10-mesleki eğitime cazibe kazandırılmalı ve bu alanda gerekli düzenlemeler yapılmalıdır:

a-Meslek standartları belirlenmelidir.

Belirlenen standartlara göre aşamalı olarak meslek icrasında, işyeri açmada ve istihdamda belirli mesleki diploma ve sertifikalara sahip olma şartı getirilmelidir.

b- Mesleki eğitim alanında gerek ortaöğretim mezunları ve gerekse yükseköğretim mezunları için mesleki yeterlilik sınavı getirilmelidir.

c-Meslek Liseleri ve Meslek Yüksekokullarının yönetiminde meslek kuruluşları ve yerel yönetimler söz sahibi olmalıdır.

d-Meslek Liseleri ve Meslek Yüksekokullarının döner sermaye mevzuatı değiştirilmeli ve piyasa şartlarında iş ve üretim yapmalarına imkan verecek bir düzenlemeye gidilmelidir.

e-Meslek Lise ve Meslek Yüksek Okulu mezunlarına askerlikte avantaj sağlanmalıdır.

f-Mesleki eğitim kurumlarındaki döner sermaye sistemi iyileştirilmelidir.

11-Güzel sanatlar ve spor alanlarında yeni yükseköğrenim kurumları açılmasında Türk Cumhuriyetleri ve eski Doğu Bloku ülkelerinin akademik potansiyelinden istifade edilmelidir.

Bu alanda örgün lisans ve lisanüstü kapasite yaratılması diğer pek çok alana göre daha kolay olacaktır.

12-Yabancı paralı öğrencilerin ülkemizde eğitim görmeleri konusunda üniversiteler, bilhassa vakıf üniversiteleri teşvik edilmelidir.

13-Eğitim alanında çözüm için ilk adım üniversiteye giriş sistemindeki yığılmayı önlemek olmalıdır. Üniversiteye girişteki baskı hafifletmeden diğer alanlarda alınacak tedbirler fayda vermeyecektir.

Üniversiteye girişteki baskı hafifler hafiflemez, Türkiye eş zamanlı olarak okulöncesi eğitimden başlayarak ilköğretime ve ortaöğretime bir çeki düzen verebilir.

Aksi tercih edilecek olur ve üniversiteye girişteki baskı hafifletilmeden bu alanlarda tedbirler geliştirilmeye çalışılırsa bunlardan ciddi bir sonuç almak mümkün olmayacaktır. Eğitim alanında reformda öncelik üniversiteye giriş sisteminin yarattığı baskıyı hafifletmeye verilmelidir.

B- FİNANSMAN BOYUTU

Kaynak yokluğu gerekçe gösterilerek üniversitede nitelikli kapasite yaratılmasından uzak durmanın çocukları üniversiteye hazırlanan ailelere ve ülkeye maliyeti oldukça ağırdır. Üstelik ülkemizin ekonomisi bakımından kıt kaynakların hiçbir katma değer üretmeyen bir alanda heba edilmesi tahammül edilemez bir yükür.

Bu çerçevede:

1- Yukarıda teklif edilen hususların "üniversite geliştirme" projesi olarak bir proje haline getirilmesi Dünya Bankası ve benzeri kurumlardan borçlanma yoluyla kaynak sağlanmasına imkan verecektir. 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitimle ilgili projeye yüksek miktarda yabancı kaynak bulunabilmiştir.

2- ÖSS'ye hazırlık için yapılan harcamaların hiç değilse bir kısmı üniversitede kapasite ve kaliteyi artırmak için kullanılmalıdır. Lisans eğitimi maliyetlerinin hiç değilse % 40'lık bölümü öğrenciler üzerine yüklenmelidir. Temel eğitim ücreti altında bir bedelin öğrenciden tahsil edilmesi yoluna gidilebilir. Bu sistemde de yoksul öğrenciler için burs ve durumu orta seviyede olanlar için ucuz kredi imkanı birlikte düşünülmelidir. Lisansüstü eğitim kural olarak paralı olmalıdır. Yoksul öğrenciler için burs ve durumu orta seviyede olanlar için ucuz kredi imkanı birlikte düşünülmelidir.

3- Bağışlar ve okul yapımı yükseköğretim kurumlarına kaydırılmalıdır.

4- AR-GE çalışmaları için ayrılan kaynaklar artırılmalı ve üniversitenin kullanımına sunulmalıdır.

EKLER

TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ

ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİNİN AİLELERE VE TOPLUMA MALİYETİ ARAŞTIRMASI

ANKARA 2005

I- GİRİŞ

Yüksek öğrenim alanında talebin yıldan yıla artması, buna karşılık arzın, yani kapasitenin sürekli yetersiz kalması ve arz-talep arasındaki makasın gittikçe açılması, tüm eğitim sistemini yukarıdan aşağıya bir tazyikle teslim alarak, yüksek öğrenime giriş sistemi etrafında dersane olgusuyla göze batan büyük bir sorunlar yumağı meydana gelmesine neden olmuştur.

Türkiye'de bugün, normal şartlarda, düzgün işleyen bir eğitim sisteminin kendi bünyesinde organize etmesi gereken kademeler arası geçiş, Türk eğitim sisteminin çözemediği, büyük bir sorundur.

Alan araştırmaları ve Sistem Analizi raporlarıyla farklı yönlerden, çok boyutlu olarak tespit edilmiş ve çözüm teklifi de geliştirilmiş bulunan üniversiteye giriş sistemi sorununun, ekonomik yönden değerlendirilmesi de büyük önem taşımaktadır.

Bu raporda, üniversiteye giriş sisteminin doğrudan ve dolaylı şekilde neden olduğu münferit ve toplam maliyetler, bütün kalemler itibarıyla mümkün mertebeye en düşük limitler üzerinden hesap edilmeye çalışılmıştır. Sistemden kaynaklanan yan sorunlardan birini oluşturan yurtdışında okuyan öğrencilerin öğrenim maliyetleri de, sadece kayıtlı olanlar dikkate alınarak ortaya konmuştur.

Üniversiteye girişi organize etmeye matuf ÖSS'ye giriş sistemi nedeniyle katlanılan maliyet, kıt kaynaklara sahip bir ülke olan Türkiye'nin boşa sarfettiği meblağın boyutlarını ortaya koymaktadır.

Tüm eğitim sistemini teslim almış bulunan sınav ve dersane sistemi, bilindiği gibi, sadece üniversiteye girişi düzenlemektedir. Üniversite kapasitesinin verili olduğu şartlarda, dersane-özel kurs vb. yapıların bulunmadığı varsayıldığında, yine aynı sayıda öğrenci üniversiteye girebilecektir. Dolayısıyla, büyük meblağlarda harcamaya sebep olan hazırlık sistemi olmasa da sonucun değişmeyeceği; buna karşılık, yapılan harcamaların toplumun yanına kar kalacağı açıktır.

Dersane ve özel kurs gibi süreçlerin, sınav için kazandırdıkları teknikler dışında, öğrencilere ve topluma eğitsel ve/veya kültürel herhangi bir ilave katkılarının bulunmadığı da bilinen bir husustur. Neticede, bu yapılar dolayısıyla sarf edilen kaynak, tamamen boşa gitmektedir.

Ekonomik rasyonalite gereği, bazı şartlarda o an için ihtiyaç olmayan alanlardaki bazı kaynak sarfiyatları makul bulunabilir. Hanehalklarının ihtiyaçlarından fazla tüketimde bulunmaları, tasarrufların araziye ve yastık altı altına veya dövize yönlendirilmesi, bu meyandadır. Buralarda bir şekilde bir üretim ve/veya tasarruf artışına gidildiği açıktır. Sadece ÖSS etrafında varlık kazanmış bulunan dersane ve özel kurs olgusuna sarf edilen kaynaklar ise, ekonomik rasyonalite açısından hiç bir artı değer üretimine sebep olmayan, adeta dipsiz kuyuya atılan, tabirin tam anlamıyla boşa giden kaynaklar durumundadır. Bu anlamda dersane olgusu, ülke kaynaklarını hiç bir hasıla üretmeden yutan anaför bir yapı durumundadır.

Halbuki ekonomi, en basit anlamıyla, kıt olan kaynakların ihtiyaçların karşılanmasında en rasyonel şekilde kullanılmasıdır.

Burada, bu anlayışla, sadece üniversiteye giriş amaçlı olarak boşu boşuna katılan maliyetler ortaya çıkarılarak, bu kaynakların aynı sorunun çözümü için rasyonel bir şekilde kullanılması durumunda ülkenin geleceği ve sorunun tarafları açısından nasıl bir sonuç elde edilebileceğine işaret edilmektedir. Ortaya çıkan sonuçlar çarpıcıdır.

Maliyet hesaplarında her kalem itibarıyla mümkün merteye düşük limitler esas alınmıştır. Yıllık ortalama dersane ücretlerinin, dershaneye gidilen süre zarfında yapılan yan harcamaların, sınav hazırlığı kapsamında kitap vb. için yapılan sarfiyatın belirlenmesinde alan araştırması bulguları kullanılmıştır. Özel ders ve kurs giderleri ile lise son sınıf ikinci döneminde yaşanan rapor olgusunun maliyetleri, en az süre ve ücretler üzerinden hesaplanmıştır.

Yapılan hesaplamalarla; 2004 senesinde ÖSS'ye giren 1.786.000 öğrenci için bugüne kadar sadece sınav hazırlığı kapsamında 9.5 Milyar dolar, bir yılda ÖSS'ye hazırlık kapsamında 3.8 Milyar dolar, ÖSS'ye hazırlık için öğrenci başına yıllık 2.168 dolar harcama yapıldığı belirlenmiştir.

Yurtdışında yüksek öğrenim gören Milli Eğitim Bakanlığı'na kayıtlı – ki gerçek rakamın çok altındadır- öğrencilerin ülkeye maliyetinin yaklaşık yıllık 448 Milyon dolara ulaştığı da görülmüştür.

Bu hesaplamalar sonrasında, nitelikleri tartışmasız birer üniversite olarak en yüksek meblağlara mal oldukları bilinen Koç ve Sabancı üniversiteleri emsal alınarak, bir üniversitenin yaklaşık kuruluş maliyeti, bu kez en yüksek limitler esas alınmak suretiyle çıkarılmıştır.

Buna göre, en abartılı hesaba, 3.500 öğrenci kapasiteli, 4 fakülte, 3 enstitü ve 1 yüksekokuldan müteşekkil, kütüphane-yurt-bilgisayar ağı, sportif ve sosyal imkanlar açısından gelişmiş bir altyapıya sahip, üstelik uzun yıllar boyunca işletme masrafı da gerektirmeyecek bir üniversitenin, azami 500 Milyon dolara kurulabildiği belirlenmiştir.

Raporun sonuç bölümünde, üniversiteye giriş sistemi etrafında sarfedilen inanılmaz büyüklükteki boşa giden kaynağın rasyonel bir şekilde yükseköğretimdeki tüm sistemi teslim almış kapasite yetersizliği sorununun çözümüne yönlendirilmesi durumunda elde edilebilecek sonuçlar gösterilmiştir.

II- MALİYET HESAPLAMALARI

- 1- ÖSS'ye hazırlık için öğrenci başına yapılan 1 yıllık ortalama dersane harcaması
- 2- ÖSS'ye hazırlık için öğrenci başına ortalama dershaneye gitme süresi
- 3- ÖSS'ye hazırlık için dershaneye devam ederken (yol, yemek vb. için) yapılan ortalama aylık harcamalar
- 4- ÖSS'ye hazırlık için kişi başına yapılan yıllık ortalama kitap, dergi vb. diğer harcamaları
- 5- ÖSS'ye hazırlık için alınan özel derslerin kişi başına maliyeti
- 6- Öğrenci başına düşen ÖSS kılavuz, sınav harcı ve sınav masrafları
- 7- Öğrenci başına ortalama ÖSS giriş sayısı
- 8- Öğrenci başına düşen sağlık kurulu raporu maliyeti
- 9- Yıllık sağlık raporu maliyeti
- 10- Şu an üniversite kapısına yığılmış olan öğrenciler ÖSS'ye hazırlık ve giriş için ne kadar harcama yaptılar?
- 11- Bir yılda ÖSS'ye hazırlık ve giriş için ne kadar masraf yapılıyor?
- 12- ÖSS harcamaları karşısında aile bütçeleri
- 13- Yurtdışında yükseköğrenim görenlerin maliyeti
- 15- Kaliteli bir üniversite kurmanın maliyeti
- 16- Boşa giden kaynaklar yerinde kullanılmış olsaydı ne olurdu?

1- ÖSS'YE HAZIRLIK İÇİN ÖĞRENCİ BAŞINA YAPILAN 1 YILLIK ORTALAMA DERSHANE HARCAMASI

ARAŞTIRMALAR ORTAK TABLOSU - I

Seçenekler	Bu yıl alacağınız (aldığınız) eğitim karşılığında dershaneye toplam ne kadar ödeme yapılacak?								Toplam
	Cevapsız	500 Milyon liradan az	500 Milyon-1 Milyar lira arası	1-2 Milyar lira arası	2-3 Milyar lira arası	3-4 Milyar lira arası	4-5 Milyar lira arası	5 Milyar liradan fazla	
Lise son sınıf öğrencileri	28,1%	4,5%	12,1%	37,5%	10,0%	3,2%	1,6%	3,1%	100,0%
Dershaneye devam eden lise mezunları	4,3%	1,9%	17,4%	59,6%	14,4%	1,2%	,1%	1,0%	100,0%
Üniversite 1. sınıf öğrencileri	15,0%	9,1%	27,8%	33,6%	8,4%	3,5%	1,4%	1,2%	100,0%
Veliler	13,2%	4,2%	17,1%	43,8%	14,1%	6,5%	,5%	,5%	100,0%
4 grup için % ortalaması	15.5%	4.925%	18.6%	43.62%	11.72%	3.6%	0.9%	1.45%	100,0%

TABLO I için hesap tablosu

Bu yıl alacağınız (aldığınız) eğitim karşılığında dershaneye toplam ne kadar ödeme yapılacak?

4 GRUP İÇİN ORTALAMA YILLIK ÜCRET (Milyon TL)	YÜZDE	TOPLAM (Milyar TL)
Hiç gitmeyen/ödeme yok	15.50	0
250	4.92	1.23
750	18.60	13.95
1.500	43.62	65.40
2.500	11.72	29.30
3.500	3.60	12.60
4.500	0.90	4.05
5.000	1.45	7.25
	100	133.78

Not: Cevapsız şıkkı, dershaneye devam etmeyen öğrenciler olarak kabul edilmiştir.

Üniversiteye hazırlık sınavı için öğrenci başına yapılan ortalama yıllık dershane harcamasının (133.780.000.000/100=1.337.800.000 TL) civarında oluştuğu görülmektedir.

(**Önemli not:** Buradaki ortalama rakam yalnız dershaneye giden öğrencilerin yaptığı ödemeyi değil, dershaneye gitsin gitmesin tüm üniversite hazırlık öğrencileri için kişi başına ortalama dershane maliyetini vermektedir. Yalnız dershaneye gittiğini beyan eden öğrenciler esas alındığında, ülkemizde dershaneye devam eden öğrencilerin -%84.5- yıllık dershane masrafı ortalama $133.78 \times 100 / 84,5 = 1.583.195.266$ TL'dir.)

2- ÖSS'YE HAZIRLIK İÇİN ÖĞRENCİ BAŞINA ORTALAMA DERSHANEYE GİTME SÜRESİ

ARAŞTIRMALAR ORTAK TABLOSU - II

Seçenekler	Bu yılla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl dershaneye gittiniz?											Toplam
	Cevapsız	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Lise son sınıf öğrencileri	19,4%	24,8%	24,0%	14,6%	9,3%	3,9%	1,9%	,9%	,7%	,1%	,5%	100,0%
Dershaneye devam eden lise mezunları	2,5%	31,3%	30,3%	17,2%	8,2%	5,3%	2,2%	1,1%	,2%	,7%	,8%	100,0%
Üniversite 1. sınıf öğrencileri	8,9%	27,1%	28,9%	16,4%	9,5%	5,6%	1,3%	,9%	,8%	,1%	,4%	100,0%
Veliler	12,3%	33,3%	31,4%	12,9%	4,8%	2,4%	1,4%	1,1%	,3%		,2%	100,0%
4 grup için % ortalaması	10.77%		28.57%		7.95%	4.3%	1.7%	1%		0.22%	0.47%	100.0%

TABLO II için hesap tablosu

Bu yılla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl dershaneye gittiniz?

DERSHANEYE DEVAM YILI	YÜZDE	4 GRUP İÇİN ORTALAMA DERSHANEYE DEVAM YILI
Hiç gitmeyen	10.77	0
1	29.12	29.12
2	28.57	57.14
3	15.27	45.81
4	7.95	31.80
5	4.30	24.15
6	1.70	10.20
7	1.00	7.00
8	0.50	4.00
9	0.22	1.98
10	0.47	4.70
	100	215.9

Not: Cevapsız şıkkı dershaneye hiç gitmemiş öğrenciler olarak kabul edilmiştir.

Üniversite kapısına gelmiş bir öğrenci ortalama ($215/100= 2.15$ yıl) 2 yıldan fazla **(2,15 yıl)** dershaneye devam etmektedir.

3- ÖSS'YE HAZIRLIK İÇİN DERSHANEYE DEVAM EDERKEN (YOL, YEMEK VB İÇİN) YAPILAN ORTALAMA AYLIK HARCAMALAR

ARAŞTIRMALAR ORTAK TABLOSU - III

Seçenekler	Dershaneye devam ederken, ders ücreti ve materyalleri dışında yapılan harcamaların (yol parası, yemek vb.) aylık toplamı ne kadardır?						Toplam
	Cevapsız	10-50 Milyon arası	50-100 Milyon lira arası	100-200 Milyon lira arası	200-300 Milyon lira arası	300 Milyon liradan fazla	
Lise son sınıf öğrencileri	23,1%	22,2%	26,3%	15,9%	5,3%	7,3%	100,0%
Dershaneye devam eden lise mezunları	4,6%	26,9%	34,1%	19,8%	6,1%	8,6%	100,0%
Üniversite 1. sınıf öğrencileri	10,2%	18,3%	28,2%	20,1%	8,7%	14,4%	100,0%
Veliler	8,8%	18,7%	35,2%	22,3%	9,3%	5,7%	100,0%
4 grup için % ortalaması	11.67%	21.52%	30,95%	19.52%	7.35%	9%	100,0%

TABLO III için hesap tablosu

Dershaneye devam ederken, ders ücreti ve materyalleri dışında yapılan harcamaların (yol parası, yemek vb.) aylık toplamı ne kadardır?

4 GRUP İÇİN ORTALAMA YILLIK ÜCRET (Milyon TL)	YÜZDE	TOPLAM (Milyon TL)
30	21.52	645
75	30.95	2.321
150	19.52	2.925
250	7.35	1.825
300	9.00	2.700
		10.416

Not: Cevapsız şıkkı, dershaneye devam etmeyen öğrenciler olarak kabul edilmiştir.

Dershaneye devam sırasında kişi başına yapılan aylık ortalama harcama (10416/100= 104.16) **104 Milyon TL'dir.** Dershanelerin 8 aylık eğitim yaptıkları göz önünde bulundurulduğunda, **dershaneye devam sırasında öğrenci başına yapılan yıllık ortalama harcama** (104x8= 832) **832 Milyon TL'dir.**

4- ÖSS'YE HAZIRLIK İÇİN KİŞİ BAŞINA YAPILAN YILLIK ORTALAMA KİTAP, DERGİ VB . DİĞER HARCAMALARI

ARAŞTIRMALAR ORTAK TABLOSU - IV

Seçenekler	Üniversiteye giriş sınavına hazırlık çalışmalarınız için bu yıl, dersane ücreti dışında ne kadar harcama yapıldı veya yapılacak ? (Kitap, dergi, cd, vb.)						Toplam
	Cevapsız	100-200 Milyon lira arası	200-500 Milyon lira arası	500 Milyon lira-1 Milyar lira arası	1-2 Milyar lira	2 Milyar liradan fazla	
Lise son sınıf öğrencileri	20,0%	34,6%	23,8%	12,2%	4,1%	5,2%	100,0%
Dershaneye devam eden lise mezunları	10,3%	44,2%	24,0%	15,6%	5,4%	,7%	100,0%
Üniversite 1. sınıf öğrencileri	8,6%	42,9%	29,5%	12,5%	4,9%	1,6%	100,0%
Veliiler	10,0%	38,4%	33,2%	16,4%	2,0%		100,0%
4 grup için% ortalaması	12.22%	40.02%	27.62%	14.17%	4.1%	1.8%	100.0%

TABLO IV için hesap tablosu

Üniversiteye giriş sınavına hazırlık çalışmalarınız için bu yıl, dersane ücreti dışında ne kadar harcama yapıldı veya yapılacak ? (Kitap, dergi, cd, vb.)

4 GRUP İÇİN ORTALAMA YILLIK ÜCRET (Milyon TL)	YÜZDE	TOPLAM (Milyon TL)
Cevapsız	12.22	0
150	40.02	6.003
350	27.62	9.667
750	14.17	10.627
1.500	4.10	6.150
2.000	1.80	3.600
		36.047

Üniversiteye hazırlık için kitap, dergi vb. masrafı olarak yıllık öğrenci başına ortalama $(36.047.000.000/100= 360.470.000)$ **360 Milyon TL** harcama yapılmaktadır.

5- ÖSS'YE HAZIRLIK İÇİN ALINAN ÖZEL DERSLERİN KİŞİ BAŞINA MALİYETİ

Seçenekler	Özel ders aldınız mı?			Toplam
	Cevapsız	Evet	Hayır	
Lise son sınıf öğrencileri	10,9%	13,2%	76,0%	100,0%
Dershaneye devam eden lise mezunları	18,5%	15,6%	65,9%	100,0%
Üniversite 1. sınıf öğrencileri	5,3%	17,8%	77,0%	100,0%
Veliler	6,6%	18,0%	75,3%	100,0%
4 grup için özel ders % ortalaması		16.15%		

(Araştırmalar Ortak Tablosu V)

Özel ders alma oranının % 16.5 çıkması oldukça ilginç bir sonuçtur. Gözlemler özel ders alma uygulamasının gittikçe yaygınlaştığı yolundadır. Öğrenciler ve velileri tarafından üniversiteye giriş sınavını kazanmak için bir dönem sadece seçkin bir liseye gitmek yeterli görülürken zaman içinde seçkin bir liseye devam etmek + dershaneye gitmek yeterli görülmeye başlanmıştır. Günümüzde ise seçkin bir liseye devam etmek + özel ders almak veya seçkin lise+dershane+özel ders seçenekleri birlikte uygulanmaya başlanmıştır. Öyle görülüyor ki, sistem aynı şekilde devam ederse özel ders alma oranının gittikçe artması sözkonusu olacaktır.

Araştırmanın başında hiç de önemsenmeyen özel ders alma olgusunun bu şekilde yüksek bir oranda çıkması, bilhassa maliyet hesaplarında ayrıntılı bilgi duyulmasına neden olmuş ve bu konuda dar çerçeveli ayrı bir araştırma yapılması gereğini ortaya çıkarmıştır.

Nitekim bu konuda 272 denekli ayrı bir araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırmanın maliyet hesaplarında dikkate alınması gerekli olan temel bulguları şunlardır:

ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK İÇİN ALINAN ÖZEL DERS KONUSUNDA YAPILAN ALAN ARAŞTIRMASI SONUÇLARI

- 1-Ortalama özel ders alma süresi 2,4 yıldır
- 2-Bir yıl içinde ortalama özel ders alma ayı 4,5 aydır.
- 3-Haftada ortalama özel ders alma saati 3,5 saattir.
- 4-Ortalama özel ders ücreti 26,397,500 TL'dir.
- 5-Özel ders alınırken yapılan harcamaların aylık ortalama tutarı 48,690,000 TL'dir.

SONUÇ

ÖZEL DERS MALİYETİ

4,5 ay x 4 (artık günlerle birlikte) = 19 hafta

18 hafta x 3,5 saat = 66,5 saat

66,5 saat x 26.400.000 TL = 1,755,600,000 TL (yıllık ders ücreti)

4,5 ay x 48,700,000 TL = 219,150,000 TL (ders ücreti dışındaki harcamalar)

1,974,750,000 TL

2,4 yıl x 1,974,750,000 TL = **Toplam 4,739,400,000 TL**

Not: Özel Dershaneler Birliği özel ders-kurs ücretinin saatini 75.000.000 TL olarak açıklamıştır. (<http://www.ozdebir.org.tr/ozdebir/haberoku.asp?haberid=112> Yine Özel Dershaneler Birliği, özel ders-kursun yıllık toplamını 500 saat olarak açıklamıştır.

6- ÖĞRENCİ BAŞINA DÜŞEN ÖSS KILAVUZ, SINAV HARCİ VE SINAV MASRAFLARI

2005 ÖSS için ÖSYM kılavuz ücreti 4 Milyon TL, sınav harcı ise 40 Milyon TL'dir.

Öğrenci başına diğer sınav harcamaları (yol vb) 20 Milyon TL olarak kabul edilirse ÖSS'ye giren öğrenci başına sınav harcaması 64 Milyon TL'dir.

Ancak ÖSS'yi kazanıp üniversitede bir programa yerleşene kadar öğrenciler pek çok defa sınava girmektedir.

7- ÖĞRENCİ BAŞINA ORTALAMA ÖSS GİRİŞ SAYISI

TABLO VI

Okuduğunuz bölüme üniversite sınavına kaçınıcı girişinizde kayıt yaptırdınız?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	6	,6
1. girişte	472	44,4
2. girişte	395	37,1
3. girişte	133	12,5
4 ve daha fazla	58	5,5
Toplam	1064	100,0

Tablo VI için hesap tablosu

Okuduğunuz bölüme üniversite sınavına kaçınıcı girişinizde kayıt yaptırdınız?

ÖSS'Yİ KAÇINCI GİRİŞTE KAZANIP KAYIT YAPTIRDILAR	YÜZDE	TOPLAM
Cevapsız	0.6	
1.Girişte	44.4	45
2.Girişte	37.1	74.2
3.Girişte	12.5	37.5
4.Girişte	5.5	22
	100	178.7

Not: Cevapsızlar da 1.girişte ÖSS'yi kazanıp kayıt yaptıranlar arasında varsayılmıştır.

Sınavı kazanan öğrenciler esas alındığında bir öğrenci ÖSS'yi kazanıp bir bölüme kayıt yaptıranına kadar ($178.7/100=1.787$) 1.787 defa ÖSS sınavına girmektedir.

Sınav maratonu kayıtle bitmemekte, çok sayıda öğrenci istemediği bölüme kayıt yaptırdığı için yeniden ÖSS'ye girmektedir. ÖSS sınavını kazanan öğrencilerin % 33.8'i istediği programa kayıt yaptırabilmek için yeniden ÖSS sınavına gireceğini beyan etmiştir.

TABLO VII

Yeniden üniversite giriş sınavına girmeyi düşünüyor musunuz?

Seçenekler	Sayı	%
------------	------	---

Cevapsız	11	1,0
Evet	360	33,8
Hayır	693	65,1
Toplam	1064	100,0

ÖSYM'ye 2003 yılında başvuran adayların % 35,3'ü lise son sınıf öğrencisi, % 43,7'si ÖSS'ye daha önce girip kazanamayanlar ve % 21,0 'i ise daha önceki yıllarda bir yükseköğretim programına yerleştirilenlerdir. (2004 YÖK Raporu sh.25) Diğer yıllarda da buna yakın oranlar sözkonusudur.

Sonuçta her yıl ÖSS'ye girenlerin % 20'si kadar daha önce üniversitede bir programa kayıt yaptıran öğrencinin tekrar ÖSS sınavına girdiğini söylemek mümkündür. Bu durumda **ÖSS sistemi içerisinde yer alan ve üniversitede bir programa nihai kayıt yaptıran kadar ortalama bir öğrenci 1.7 + (bir defaki katılımın % 20'si= 0.2) = 1.9 defa ÖSS sınavına girmektedir.**

Üniversitede bir programı bitiren öğrenciler arasından da küçümsenmeyecek bir kesimin yeniden ÖSS sınavına girdiği bilinmektedir.

ÖSS'yi kazanamayıp kayıt yaptırmayanlar için ÖSS'ye katılma sayısı konusunda kesin bir rakam vermek mümkün değildir. Ancak daha yüksek olduğunu varsaymak mümkündür.

Bu nedenle hesaplamayı belli bir noktada kesmek için öğrenci başına en az 2.5 defa ÖSS'ye girme oranını kabul etmek yerinde olacaktır.

(Sistem içerisindeki bir öğrencinin kaç defa sınava girdiği konusunda ÖSYM arşivlerine dayalı bir araştırma dışında kesin bir ortalama vermek mümkün değildir.)

ÖSS'yi kazanıp üniversitede bir programa kayıt yaptıran kadar öğrenci başına düşen sınav harcı+kılavuz ücreti ve diğer masraf ortalaması (2.5x64=160) 160 Milyon TL'dir.

8- ÖĞRENCİ BAŞINA DÜŞEN SAĞLIK KURULU RAPORU MALİYETİ (ÖSS'YE HAZIRLIK İÇİN ALINAN)

TABLO VIII

	%
Rapor alan lise mezunları	48.9
Rapor alan üniversite 1.sınıf öğrencileri	44,2
Rapor alacağım diyen lise son sınıf öğrencileri	55.0
Veliler (çocuğuna rapor alan/almayı düşünen)	36.3
4 grubun % ortalaması	46.1

2004 yılında ÖSS'ye 1.786.000 öğrenci girmiştir. Bu öğrencilerin % 46.1'nin lise son sınıftayken rapor aldığını kabul ettiğimizde (1.786.000/100x46.1= 823.346) 2004 yılında ÖSS'ye giren öğrencilerden yaklaşık 820 Bininin lise son sınıf öğrencisi iken rapor aldığı sonucuna ulaşırız.

Rapor harcaması 820.000 x 200.000.000= 164 Trilyon TL'dir.

2004 ÖSYM verilerine göre (okul türleri) 2004 yılında ÖSS'ye giren özel (paralı) okul öğrencisi sayısı 40.142'dir. Özel okul öğrencilerinde rapor alma oranı % 33'tür. Bu durumda rapor alan özel okul öğrencisi 13 Bin (13.142) olmaktadır. Bu durumda üniversite kapısındaki özel

okullardaki öğrencilerin aileleri lise son sınıfın ikinci yarısında iken çocukları okula devam etmediği halde ortalama 7 Milyar TL yıllık ücret üzerinden ($13.000 \times 3.500.000.000 = 45.500.000.000.000$) 45.5 Trilyon TL fazladan ödeme yapmıştır.

Boşalan lise son sınıflara yapılan harcamalar nedeniyle MEB zararı, MEB'in açıkladığı ortaöğretimde kişi başına ortalama yıllık harcama miktarı olan 560 Milyon TL üzerinden ($807 \text{ Bin} \times 560 \text{ Milyon} / 2 = 225.960.000.000.000$) 225.9 trilyon TL'dir.

Üniversite kapısındaki öğrencilerin toplam rapor harcaması 435.4 Trilyon TL'dir.

Üniversite kapısındaki öğrencilerin kişi başına ortalama rapor harcaması: 435.4 Trilyon TL/1.786.000= 243 Milyon 784 Bin TL'dir.

9- YILLIK SAĞLIK RAPORU MALİYETİ

LİSE SON SINIFIN İKİNCİ YARISINDA ÖSS'YE HAZIRLANMAK İÇİN SAĞLIK RAPORU ALMA ORANLARI

TABLO IX

	%
Lise mezunları	48.9
Üniversite 1.sınıf öğrencileri	44,2
Rapor alacağını diyen lise son sınıf öğrencileri	55.0
Veliler (çocuğuna rapor alan/almayı düşünen)	36.3
4 grubun % ortalaması	46.1

Lise son sınıf öğrenci sayısı yaklaşık 860 Bin'dir. Ortalama % 46.1 oranındaki lise son sınıf öğrencisinin rapor almak istediğini varsayarsak 396.400 öğrenci rapor alacak demektir.

Rapor başına en az 200 Milyon TL harcama yapıldığını kabul edersek: $200.000.000 \times 322.000 = 79.200.000.000.000$ TL rapor masrafı çıkar. (79.2 Trilyon TL)

Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre, 2003-2004 öğretim yılında özel (paralı) ortaöğretim kurumlarında okuyan toplam öğrenci sayısı 70.463'tür (MEB Sayısal Veriler 2003-2004, sh.22). Öte yandan, lise son sınıf öğrencileri arasında yapılan araştırmada, özel liseye devam eden öğrencilerin % 33.3'ü rapor alacağını ifade etmiştir. Lise son sınıfta okuyan toplam özel lise öğrenci sayısının 22 Bin olduğu varsayılırsa, yaklaşık 6.500 özel lise öğrencisinin rapor alıp ikinci dönemde okula gitmediği sonucuna varılabilir.

Bu durumda özel okullardaki öğrencilerin aileleri çocukları okula devam etmediği halde ortalama 7 Milyar TL yıllık ücret üzerinden lise son sınıfın ikinci yarısında $6.500 \times 7.000.000.000 / 2 = 22.750.000.000.000$ (22 Trilyon 750 Milyar) gereksiz ödeme yapmış olmaktadır.

860 Bin devlet lisesi son sınıf öğrencisinin (MEB Sayısal veriler 2003) % 46.1'i okula devam etmedikleri halde, okullar eğitim vermeye devam etmektedir. Ortaöğretimde öğrenci başına yıllık ortalama harcama MEB'in belirttiği şekilde 400 \$/ 560 Milyon TL kabul edildiğinde (Abbas

Güçlü, Milliyet, 22.12.2004) ortaya çıkan kayıp $(860.000/100 \times 46.1 = 396.460$ raporlu öğrenci x $560.000.000/2 = 111.008.800.000.000$) 111 Trilyon TL'dir.

Sonuçta lise son sınıf öğrencilerinin ikinci yarıylda rapor almaları nedeniyle:

79.2 Trilyon TL sağlık kurulu raporu harcaması

22.75 Trilyon TL gidilmeyen özel okullara ödenen ücret

111 Trilyon MEB'in gereksiz harcaması

212.95 Trilyon TL - 14.8 Trilyon TL (rapor alacağım diyen Lise son sınıf öğrencileriyle lise mezunları arasındaki % 7'lik fark) = 198.15 Trilyon TL

TOPLAM: 198 Trilyon TL kayba neden olmaktadır.

II- ARA SONUÇ

1-Üniversiteye hazırlık sınavı için öğrenci başına yapılan ortalama dersane harcaması 1.337.800.000 TL'dir. (1 Milyar 337 Milyon 800 Bin = 1.337 YTL)

2-Üniversite kapısına gelmiş bir öğrenci ortalama $(215/100= 2.15)$ yıl 2 yıldan fazla (2,15 yıl) dershaneye devam etmektedir.

3- Dershaneye devam sırasında kişi başına yapılan aylık ortalama harcama $(10416/100= 104.16)$ 104 Milyon TL'dir. (Bu rakam dershaneye giden öğrenci başına aylık ortalama yan gider olarak 123 Milyon TL'dir.) Dershanelerin 8 aylık eğitim yaptıkları göz önünde bulundurulduğunda, dershaneye devam sırasında öğrenci başına yapılan yıllık ortalama harcama $(104 \times 8= 832)$ 832 Milyon TL'dir. = 832 YTL.

4- Üniversiteye hazırlık için kitap, dergi vb masrafı olarak yıllık öğrenci başına ortalama $(36.047.000.000/100= 360.470.000)$ 360 Milyon TL = 360 YTL harcama yapılmaktadır.

5- Üniversiteye hazırlık öğrencilerinin % 16.15'i özel ders almamaktadır. $(1.786.000/100 \times 16.5=294.690)$ kişi)

Bir yılda özel ders alımı için $(294.690 \text{ kişi} \times 1.974.750.000 \text{ TL} = 581.939.077.500.000 \text{ TL}$ ücret ödenmektedir.

ÖSS'ye giren öğrenci başına düşen ortalama özel ders ücreti 325.833.750 TL

6- Sistem içerisindeki bir öğrenci ortalama en az 2.5 defa ÖSS'ye girmektedir.

ÖSS'yi kazanıp üniversitede bir programa kayıt yaptıran kadar öğrenci başına düşen sınav harcı+kılavuz ücreti ve diğer masraf ortalaması $(2.5 \times 64=160)$ 160 Milyon TL = 160 YTL'dir.

8- Üniversite kapısındaki öğrencilerin toplam rapor harcaması 435.4 Trilyon TL = 435 Milyon 400 Bin YTL'dir.

Üniversite kapısındaki öğrencilerin kişi başına ortalama rapor harcaması: $435.4 \text{ Trilyon TL} / 1.786.000 = 243 \text{ Milyon } 784 \text{ Bin TL} = 243 \text{ YTL'dir.}$

ÖSS sistemi içinde üniversite kapısına gelene kadar öğrenci başına yapılan ortalama ÖSS'ye hazırlık ve giriş masrafı:

Öğrenci başına düşen ortalama dersane ücreti: $1.337.800.000 \times 2.15 = 2.876.270.000 \text{ TL}$

Öğrenci başına düşen ortalama dersane yan giderleri : $832.000.000 \times 2.15 = 1.788.800.000 \text{ TL}$

Öğrenci başına düşen ortalama kitap, dergi vb harcamaları: $360.000.000 \times 2.5 = 900.000.000 \text{ TL}$

Öğrenci başına düşen ortalama özel ders ücreti: $325.833.750 \text{ TL} \times 2.4 = 782.001.000 \text{ TL}$

Öğrenci başına düşen ortalama sınav harcı+kılavuz ücreti ve diğer masraflar 160.000.000 TL

Öğrenci başına düşen ortalama rapor harcaması 243.784.000 TL

TOPLAM: 6.591.854.015 TL = 6.591 YTL

IV- ŞU AN ÜNİVERSİTE KAPISINA YIĞILMIŞ OLAN ÖĞRENCİLER ÖSS'YE HAZIRLIK VE GİRİŞ İÇİN NE KADAR HARCAMA YAPTILAR?

2004 yılında ÖSYM'ye müracaat eden öğrenci sayısı 1,902.132, ÖSS'ye girmek isteyen öğrenci sayısı **1. 786 963**'tür. 2004 yılında üniversiteye yerleştirilen öğrenci sayısı ise **574.867**'dir.

2004 yılında üniversite kapısına gelmiş **1. 786 963** öğrenci, sadece sınava hazırlık ve giriş için kişi başına **6.591.854.000 TL**'den ortalama hesapla toplam (**1. 786 963 X 6.591.854.015 TL= 11.779.399.226.206.445**) **11,77 Katrilyon TL = 11 Milyar 779 Milyon YTL** ödemiştir.

1 ABD \$ = 1.400.000 TL'den hesaplandığında \$ bazında yapılan harcama:
8.413.856.590 = 8.4 Milyar dolar

Üniversite kapısına gelene kadar kişi başına yapılan ÖSS harcaması ortalama =
6.595. 408.301 TL = 4.711 \$

2004 Mali Yılı **MEB** bütçesi 12.854,7 KaTrilyon TL, **YÖK** bütçesi (tüm üniversiteler dahil) 3.894,0 KaTrilyon TL = 3 Milyar 894 Milyon YTL, toplam eğitim bütçesi ise 16.748,7 Trilyon TL = 16 Milyar 748 Milyon 700 Bin YTL'dir. (YÖK 2004 Raporu sh.115)

YÖK bütçesi (tüm üniversiteler dahil) 3.894,0 KaTrilyon TL = 3 Milyar 894 Milyon YTL = 2.781 Milyar dolar

2004 yılı itibarıyla üniversite kapısındaki öğrencilerin ÖSS gideri olarak harcanan para aynı yıl YÖK bütçesinin 3 katı.

V- BİR YILDA ÖSS'YE HAZIRLIK VE GİRİŞ İÇİN NE KADAR MASRAF YAPILIYOR?

BİR YILDA ÖDENEN DERSHANE ÜCRETLERİ HESABI

1-RESMİ RAKAM

Dershaneye devam eden öğrenci başına ortalama 1.583.195.266 TL dersane ücreti ödenmektedir. MEB verilerine göre 2004-2005 dönemindeki toplam dersane öğrencisi sayısı 784.565'tir.

Bu öğrencilerden 411.765'i doğrudan ÖSS'ye hazırlık kurslarına gitmektedir. 132.709 öğrenci ise lise takviye kurslarına gitmektedir. Bu şekilde 544.614 öğrencinin ÖSS amaçlı olarak dershaneye gittiği görülmektedir.

Dershane sisteminin tamamının (lise ara sınıflar da dahil) üniversite sınavı odaklı olduğu göz önünde bulundurularak dersanelere ödenen ücretlerin toplam dersane öğrencisi adedi üzerinden yapılması gerçekçi olacaktır.

Bir yıllık ortalama dersane ücreti harcamaları toplamı: 1.583.195.266 TL x 544.614 = **862.230.306.597.324TL**

2- GERÇEK RAKAM

Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için aşağıdaki yollardan hangisine başvuruyorsunuz?

Dershane

Seçenekler	Dershane			Toplam
	Cevapsız	Evet	Hayır	
Lise son sınıf öğrencileri	5,5%	69,9%	24,6%	100,0%
Dershaneye devam eden lise mezunları	8,9%	67,8%	23,3%	100,0%
Üniversite 1. sınıf öğrencileri	1,5%	82,9%	15,6%	100,0%
Veliler	1,8%	84,2%	14,0%	100,0%
4 grup için ortalaması	4.425	76,2%	19.125	100%

ÖSS'ye giren öğrencilerin % 76.2'si dershaneye devam etmektedir.

1.786.000 /100x76.2= 1.360.932 bir yılda dershaneye devam eden öğrenci sayısı

1.360.932 x 1.337.800.000 TL (ÖSS'ye giren öğrenci başına düşen ortalama yıllık dersane ücreti) = **1.820.654.829.600.000 TL**

1,82 KaTrilyon TL = 1 Milyar 820 Milyon YTL = 1 Milyar 300 Milyon Dolar bir yılda ödenen toplam dersane ücreti

**BİR YILLIK TOPLAM ÖSS GİDERLERİ
(DERSHANEYE GİDEN ÖĞRENCİ SAYISI RESMİ RAKAMLARA GÖRE)**

Bir yıllık ortalama dershane ücreti harcamaları toplamı: $1.583.195.266 \text{ TL} \times 544.614 = 862.230.306.597.324 \text{ TL}$

Bir yıllık ortalama dershane yan giderleri toplamı : $123 \text{ Milyon} \times 8 \text{ ay} \times 544.614 = 535.900.176.000.000 \text{ TL}$

Bir yıllık ortalama kitap, dergi vb harcamaları toplamı: $360.000.000 \times 1.567.750 (1.786.000\text{'nin } \% 87.78\text{'i}) = 564.390.288.000.000 \text{ TL}$

(Not: Öğrencilerin $\% 12.22$ si kitap, dergi vb için hiçbir harcama rakamı belirtmemiştir. Bunların hepsinin kitap, dergi vb almadığı varsayılmıştır.)

Bir yılda özel ders alımı için $(294.690 \text{ kişi} \times 1.974.750.000 \text{ TL} = 581.939.077.500.000 \text{ TL}$ ücret ödenmektedir.

Öğrenci başına düşen yıllık ortalama sınav harcı+kılavuz ücreti ve diğer masraflar: $64.000.000 \text{ TL} \times 1.786.000 = 114.304.000.000.000$

Lise son sınıf öğrencilerinin ikinci yarıyılıda rapor almaları nedeniyle ortaya çıkan kayıp: $198.150.000.000.000 \text{ TL}$

Bir yıllık ÖSS hazırlık harcamaları (resmi)

TOPLAM: $2.856.650.432.097.324 \text{ TL} = 2 \text{ Milyar } 856 \text{ Milyon } 650 \text{ Bin } 770 \text{ YTL}$,

BİR YILLIK TOPLAM ÖSS GİDERLERİ (GERÇEK DURUM)

Bir yıllık ortalama dershane ücreti harcamaları toplamı: $1.820.654.829.600.000 \text{ TL}$

Bir yıllık ortalama dershane yan giderleri toplamı : $123 \text{ Milyon} \times 8 \text{ ay} \times 1.360.932 \text{ kişi} = 1.339.157.088.000.000 \text{ TL}$

Bir yıllık ortalama kitap, dergi vb harcamaları toplamı: $360.000.000 \times 1.567.750 (1.786.000\text{'nin } \% 87.78\text{'i}) = 564.390.288.000.000 \text{ TL}$

(Not: Öğrencilerin $\% 12.22$ si kitap, dergi vb için hiçbir harcama rakamı belirtmemiştir. Bunların hepsinin kitap, dergi vb almadığı varsayılmıştır.)

Bir yılda özel ders alımı için $(294.690 \text{ kişi} \times 1.974.750.000 \text{ TL} = 581.939.077.500.000 \text{ TL}$ ücret ödenmektedir.

Öğrenci başına düşen yıllık ortalama sınav harcı+kılavuz ücreti ve diğer masraflar: $64.000.000 \text{ TL} \times 1.786.000 = 114.304.000.000.000$

Lise son sınıf öğrencilerinin ikinci yarıyılıda rapor almaları nedeniyle ortaya çıkan kayıp: $198.150.000.000.000 \text{ TL}$

Bir yıllık ÖSS hazırlık harcamaları

TOPLAM: $4.119.635.283.100.000 \text{ TL}$

$4.1 \text{ KaTrilyon TL} = 2.9 \text{ Milyar } \$$

Kişi başına yıllık ÖSS harcaması: $2.305.383.649 \text{ TL} = 2 \text{ Bin } 305 \text{ YTL}$

$2.3 \text{ Milyar TL} = 1.646 \$$

VI- ÖSS HARCAMALARI KARŞISINDA AİLE BÜTÇELERİ

AİLELER ÖSS YÜKÜNÜ NASIL KALDIRIYOR?

TABLO X
Ailenizin aylık geliri (haneye giren toplam TL) nedir?

Seçenekler	Ailenizin aylık geliri (haneye giren toplam TL) nedir?							Toplam
	Cevapsız	300 Milyondan az	300-600 Milyon arası	600 Milyon-1 Milyar arası	1-2 Milyar arası	2-4 Milyar arası	4 Milyar ve üzeri	
Lise son sınıf öğrencileri	3,8%	6,5%	26,8%	33,3%	18,6%	5,9%	5,1%	100,0%
Dershaneye devam eden lise mezunları	5,4%	4,4%	30,4%	36,9%	17,7%	4,3%	,9%	100,0%
Üniversite 1. sınıf öğrencileri	1,9%	10,0%	25,3%	31,2%	21,5%	7,0%	3,1%	100,0%
Veliler	1,5%	4,8%	19,2%	36,4%	28,2%	7,7%	2,2%	100,0%
4 grubun % ortalaması	3.15%	6.42%	25.42%	34.45%	21.5%	6.22%	2.82%	100.0%

ÖSS'ye hazırlık için öğrenci başına yapılan ortalama yıllık harcama 2.3 Milyar TL, yukarıdaki tablo ile birlikte okunduğunda görülmektedir ki:

Üniversiteye hazırlık sürecinde tek bir çocuğu bulunan ailelerden % 6.42'sinin toplam yıllık gelirleri o tek çocuğun üniversiteye hazırlanma masraflarına yetmemektedir. (Aylık 300 Milyon TL'den az geliri olan aileler)

Üniversiteye hazırlık sürecinde tek bir çocuğu bulunan ailelerden % 25.42'si toplam yıllık gelirlerinin % 42'sini o tek çocuğun üniversiteye hazırlanma masraflarına ayırmaktadır. (Aylık gelirleri 300-600 Milyon TL arasında olan ailelerin ortalama aylık geliri 450 Milyon TL kabul edildiğinde yıllık gelirleri $450 \times 12 = 5$ Milyar 400 Milyon TL olmaktadır.)

Üniversiteye hazırlık sürecinde tek bir çocuğu bulunan ailelerden % 34.45'i toplam yıllık gelirlerinin % 23'ünü sadece o tek çocuğun üniversiteye hazırlanma masraflarına ayırmaktadır. (Aylık gelirleri 600 Milyon- 1 Milyar TL arasında olan ailelerin ortalama aylık geliri 800 Milyon TL kabul edildiğinde yıllık gelirleri $800 \times 12 = 9$ Milyar 600 Milyon TL olmaktadır.)

Üniversiteye hazırlık sürecinde tek bir çocuğu bulunan ailelerden % 21.5'i toplam yıllık gelirlerinin % 12'sini sadece o tek çocuğun üniversiteye hazırlanma masraflarına ayırmaktadır. (Aylık gelirleri 1-2 Milyar TL arasında olan ailelerin ortalama aylık geliri 1.5 Milyar TL kabul edildiğinde yıllık gelirleri $1.5 \times 12 = 18$ Milyar TL olmaktadır.)

VII- YURTDIŞINDA YÜKSEKÖĞRENİM GÖRENLERİN MALİYETİ

1- YURTDIŞINDA YÜKSEKÖĞRENİM GÖREN TÜRK ÖĞRENCİLER

Son yıllarda gerek üniversitelerdeki kapasite yetersizliği, başörtüsü vb. sebeplerle yurtdışında üniversite öğrenimi gören Türk öğrenci sayısı giderek artmaktadır.

Yurtdışında eğitim için aracılık eden kurum sayısı her geçen gün çoğalmış ve ayrı bir sektör doğmuştur.

MEB 2003 Sayısal Verilere göre 01.10.2003 tarihi itibarıyla yurtdışında yüksek öğrenim gören Türk vatandaşı öğrenci sayısı 50.801'dir. Bunlar arasında yurtdışında aileleriyle yaşayan ve Türk vatandaşlığını muhafaza eden öğrenciler de bulunmaktadır. Ancak yabancı ülke vatandaşlığına geçenler ve kayıt dışı olanlar birlikte dikkate alındığında bu sayı daha yüksek miktarlara çıkacaktır.

MEB 2003 Sayısal Verilere göre 01.10.2003 tarihi itibarıyla yurtdışında yükseköğrenimde bulunan toplam öğrenci sayısı 19.862'dir. Bunlar arasında lisans düzeyindeki özel öğrenci sayısı 13.567, resmi olarak lisans eğitimi gören öğrenci sayısı 50, lisansüstü eğitim gören resmi ve özel öğrenci sayısı 6.245'tir.

Bu alanda kayıtdışı öğrenci sayısına ilişkin bir rakam vermek mümkün değildir. Bu nedenle hesaplar sadece kayıtlı öğrenciler için yapılacaktır.

Önceleri sadece ABD, Almanya, İngiltere, Fransa ve Avusturya'ya yönelik öğrenci akını var iken, şimdi bu ülkelere Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan gibi Türk Cumhuriyetleri de eklenmiştir.

Türk öğrencilerin yaklaşık 3/4'ü Batı ülkelerinde (1.kategori), 1/4'ü Türk Cumhuriyetlerinde ve eski demirperde ülkelerinde (2.nci kategori) eğitim görmektedir.

2- YURTDIŞINDA YÜKSEKÖĞRENİM GÖREN TÜRK ÖĞRENCİLERİN ORTALAMA MALİYETİ

Lisans öğrencileri

1.Kategori A düzeyi: Almanya ve aynı düzeydeki Batı ülkeleri (yükseköğrenimin parasız olduğu ülkeler)

Toplam öğrenci sayısı 3.500 x 15 Bin \$ = 52.5 Milyon \$

1.Kategori B düzeyi : ABD, İngiltere, Fransa ve aynı düzeydeki ülkeler

Toplam öğrenci sayısı 5 Bin x 30 Bin\$ = 150 Milyon \$

2. Kategori : Türk Cumhuriyetleri vb

Toplam öğrenci sayısı 5 Bin x 7 Bin \$ = 35 Milyon \$

Yüksek Lisans öğrencileri

1.Kategori A düzeyi 1.500 x 24 Bin\$ = 36 Milyon \$

1.Kategori B düzeyi 5 Bin x 35 Bin \$ = 175 Milyon \$

Toplam = 448.5 Milyon \$

NOT: Hesaplara KKTC'de okuyan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı yükseköğrenim öğrencileri dahil edilmemiştir.

VIII- KALİTELİ BİR ÜNİVERSİTE KURMANIN MALİYETİ

1- ÜNİVERSİTE KURMA MALİYETİ

Belirleyici standartların bulunmaması nedeniyle ülkemizde bir üniversite kurmanın ve bu çerçevede üniversitede bir kontenjan yaratmanın maliyetini tam olarak ortaya koymak mümkün değildir.

Ancak son dönemde kurulan ve niteliği tartışmasız mevcut örneklerden hareketle bazı rakamlara ulaşmak mümkündür.

2- KOÇ ÜNİVERSİTESİ

KURULUŞ MALİYETİ

Koç Üniversitesi'nin kuruluşu için 200 Milyon dolar harcadığı, kuruluşunun ardından 10 yıl boyunca cari harcamalar için 100 Milyon dolar harcadığı ve üniversitenin bağımsız bir biçimde ayakta kalması için düzenli kaynak sağlamak amacıyla 200 Milyon dolarlık bir vakıf kurulduğu belirtilmektedir. (Milliyet Gazetesi, 16 Ekim 2003, "Doğramacı '15 Milyon dolara çıkar' dedi, Koç'a 500 Milyon dolara mal oldu" başlıklı Nedim Şener imzalı haber)

KAPASİTE

Koç Üniversitesi'nde dört fakülte ve bir yüksek okulda onaltı lisans programı; üç enstitüde oniki yüksek lisans ve üç doktora programı bulunmaktadır.

Lisans programları :

Fen-İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi

- Fizik
- Kimya
- Matematik
- Psikoloji

Sosyoloji -Tarih - İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

- Ekonomi
- İşletme
- Uluslararası İlişkiler

Hukuk Fakültesi

Mühendislik Fakültesi

- Bilgisayar Mühendisliği
- Elektrik Mühendisliği
- Endüstri Mühendisliği
- Makine Mühendisliği
- Kimya-Biyoloji Mühendisliği
- Sağlık Yüksek Okulu

Lisansüstü eğitim programları

İşletme Enstitüsü:

- MBA - Tam zamanlı İşletme Yüksek Lisans Derecesi
- PMBA - Üç yıllık (1 yıl hazırlık) İşletme Yüksek Lisans Derecesi
- EMBA - Yönetici İşletme Yüksek Lisans Derecesi
- PEMBA - İki yıllık (1 yıl hazırlık) Yönetici İşletme Yüksek Lisans Derecesi
- Yönetici Geliştirme Kursları

Fen Bilimleri Enstitüsü:

- Elektrik ve Bilgisayar Müh. Yüksek Lisans (MS)
- Endüstri Müh. Yüksek Lisans (MS)
- Matematik Yüksek Lisans (MS)
- Hesaplamalı Bilimler ve Mühendislik Yüksek Lisans (MS)
- Bilgi Sistemleri ve Teknolojisi (MS)
- Makine Müh. Yüksek Lisans (MS)
- Malzeme Bilimleri ve Mühendislik (MS)
- Elektrik ve Elektronik Müh. Doktora (PhD)
- Bilgisayar Müh. Doktora (PhD)
- Endüstri Müh. ve İşletme Yönetimi (PhD)
- Sosyal Bilimler Enstitüsü**
- Psikoloji (MA)
- Uluslararası İlişkiler Yüksek Lisans (MA)

Öğrenci sayısı:

“Koç Üniversitesi'nin 2003-2004 öğretim yılında 2322'si lisans programlarında, 115'i İşletme Yüksek Lisans (MBA) Programında, 70'i Fen Bilimleri Enstitüsü'nde, 16'sı Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde olmak üzere toplam 2523 öğrencisi vardır. 2004 Eylül'ünde öğrenci sayısının 2900 olması beklenmektedir. 2007 yılında Üniversite'nin öğrenci sayısı 3400'e ulaşacak ve bu sayı sabit kalacaktır.” (<http://www1.ku.edu.tr/main/home.php?i=307&m=4&c=132&p=1&s=1>)

Öğretim Elemanları

1993 yılında 35 öğretim elemanı ile eğitime başlayan Koç Üniversitesi'nde bugün 247 öğretim elemanı görev yapmaktadır.

Derslerin % 90'ı sadece Koç Üniversitesi'nde çalışan ve tam zamanlı öğretim üyeleri tarafından verilmektedir. Bu üyeler tüm araştırma ve eğitim faaliyetlerini Koç Üniversitesi'nde sürdürmektedirler.

1993-2003 yıllarını kapsayan 10 yıllık dönemde Koç Üniversitesi öğretim elemanları 1321 bilimsel makale ve 64 kitap yayınlamışlardır. Makalelerden 540'ı uluslararası atıf endekslerince taranan dergilerde yayınlanmıştır.

Koç Üniversitesi, Türk üniversiteleri arasında ,öğretim üyesi başına düşen makale sayısında 2002 ve 2003 yıllarında birinci olmuştur.

Bilişim Altyapısı ve Kütüphane

Koç Üniversitesi Kütüphanesi şu anda basılı ve elektronik yaklaşık 130.000 kitap bulundurmaktadır. Dvd, cd-rom, video, kaset, slayt gibi kitap dışı kaynaklarla bu sayı toplam 190.000'i aşmaktadır. Bu koleksiyona her ay yaklaşık 1000 yeni kalem eklenmektedir.

Abone olunan veri tabanları ve dergi paketleri yoluyla 13.000'e yakın elektronik dergiye ve diğer elektronik kaynaklara Kütüphane ve Kampus'taki bütün bilgisayarlardan anında erişim olanağı sağlanmaktadır. 8,282 metrekaare alana ve 700 kişilik oturma kapasitesine sahip olan Kütüphane'nin ilerleyen yıllar içerisinde 300,000 kitap barındırması planlanmaktadır.

Koç Üniversitesi'nde bilgisayar laboratuvarları günün her saatinde hizmet vermektedir.

1.4 öğrenciye 1 bilgisayar düşmektedir.

Rumeli Feneri Kampüsü'nde Üniversite'nin kendine ait 10 Mbps kapasiteli hızlı internet erişimi bulunmaktadır. Ayrıca Ulakbim ağından da yararlanılmaktadır. Yurtlarda öğrencilerin istedikleri takdirde kendi sistemlerini ücretsiz olarak bağlayabilecekleri ağ erişim noktaları bulunmaktadır.

1993-2002 döneminde Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi'ni geliştirmek amacı ile satın alınan basılı, görsel-işitsel ve elektronik kaynaklara yaklaşık 9,000,000 ABD doları harcanmıştır. Önümüzdeki yıllarda da benzer miktarda harcamalar planlanmıştır.

KOÇ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİ YURLARI

Koç Üniversitesi Yurtları, 18 binada toplam 1083 yatak kapasitesine sahiptir.

SPOR FAALİYETLERİ VE SPOR TESİSLERİ

Semahat Arsel Spor Salonu 2000 seyirci kapasitesine sahiptir, çok amaçlı kullanılabilen salonun basketbol, tenis, voleybol ve hentbol oynanabilen 1500 m²lik alanı vardır. (<http://www.ku.edu.tr/>)

3- SABANCI ÜNİVERSİTESİ

KURULUŞ MALİYETİ

Merhum işadamaı Sakıp Sabancı 19 Ocak'ta Başbakan Tayyip Erdoğan'a gönderdiği mektupta "Ben üniversiteye 250 Milyon dolar harcadım, her yıl da sübvansede ediyorum." ifadelerine yer vermiştir. (Zaman Gazetesi, 28.04.2004)

Sabancı Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanı Güler Sabancı, Üniversite'ye bugüne kadar 212 Milyon doları proje ve inşaatlar için olmak üzere toplam 400 Milyon dolar harcanmış olduğunu da açıklamıştır. (<http://www.sabanciuniv.edu/?HaberlerDuyurular/20040604001/GosteriMerkezi.html>)

KAPASİTE**Öğretim Elemanları:**

- Tam Zamanlı: 177
- Yarı Zamanlı: 51
- Adjunct, Network, Ziyaretçi: 20

Toplam: 248

Öğrenciler:

- Lisans: 2.016
- Lisansüstü: 412

Toplam: 2.428

Tam Zamanlı Öğretim Elemanı / Öğrenci: 1:14

Mezunlar:

647 (%48'i lisans)

Fakülteler :

- 3 fakülte
- 12 lisans,
- 16 lisansüstü ve 3 yandal programı

Burslar:

- Lisans öğrencilerinin %44'ü burslu

Toplam Arazi:

1.353.000 m²

Toplam Kapalı Alan:

154.765 m²

Bilgi Merkezi Koleksiyonu:

- E-Kitap: 14.725
 - Multimedya: 18.484
 - Süreli Yayınlar: 16.260
- (%98'i elektronik)

Bilgi Teknolojisi Altyapısı

- Öğrenci başına 1,13 bilgisayar
- İnternet Bağlantı Noktası: 9.946
- İnternet Bağlantı Kapasitesi: 24 Mbps
- Kablosuz Ağ Kapsama Alanı,
- Açık Alanlar: 160.042 m²
- Kapalı Alanlar: 70.257 m²

Yurtlar:

Toplam Kapasite - 1.774

<http://www.sabanciuniv.edu>

IX- SONUÇ

1-2004 yılında ÖSS'ye giren **1. 786 963** öğrencinin üniversite kapısına gelene kadar ÖSS'ye hazırlık için yaptığı harcama tutarı

11.779.399.226.206.445) 11,77 KaTrilyon TL = 11 Milyar 779 Milyon YTL ödemiştir.

1 ABD \$ = 1.400.000 TL'den hesaplandığında \$ bazında yapılan harcama:

8.4 Milyar dolar

2-2004 Mali yılında bütçeden YÖK'e ayrılan pay (tüm üniversiteler dahil)

3 Katrilyon 894 Trilyon TL= 3 Milyar 894 Milyon YTL = **2.7 Milyar dolar**

3- Bir yıllık ÖSS hazırlık harcamaları

4.1 Katrilyon TL = 2.9 Milyar \$

4-Üniversite kapısına gelene kadar kişi başına yapılan ÖSS harcaması ortalama =

6.595. 408.301 TL = 6 Bin 595 YTL = 4.711 \$

5-2004 yılı rakamlarına göre öğrenci başına yıllık ÖSS harcaması:

2.305.383.649 TL = 2 Bin 305 YTL = 1.646 \$

6- 2003-2004 öğretim yılında üniversitelerimizde toplam **1.841.546'i lisans ve ön lisans** 114.892'i yüksek lisans öğrencisi olarak toplam 1.956. 438 öğrenci vardır.

2004 yılında yükseköğretimde öğrenci başına bütçeden düşen pay

2 Milyar 786 Milyon = 2 Bin 786 YTL = 1.990\$

X- BOŞA GİDEN KAYNAKLAR YERİNDE KULLANILMIŞ OLSAYDI

Türkiye şartlarında üst düzey kalitede bir üniversitenin (3.500 öğrenci kapasiteli, 4 fakülte, 3 enstitü, 1 yüksekokuldan müteşekkil) kurulmasının maliyeti ortalama **250 Milyon \$**'dir.

Kurucunun öğrenci ve devlet katkısı dışında her yıl işletme gideri olarak ilave 12.5 Milyon \$ sarfetmesi, ya da bu giderin karşılanabilmesi için 250 Milyon dolarlık gelir getirici bir kaynağı vakfetmesi gerekmektedir.

En yüksek düzeyde nitelikli üniversite emsal alınarak, harcama rakamları da en üst limitten hesaplanmak suretiyle, belirtilen kapasitede bir üniversitenin kuruluş maliyetinin 500 Milyon dolara çıktığı varsayılabilir.

1-Eğer 2004 yılında üniversite kapısında olan 1.786.000 öğrencinin ÖSS'ye girene kadar harcamış olduğu 8.4 Milyar \$ yeni üniversite kurmak için harcansaydı boşa giden o parayla Sabancı ve Koç üniversiteleri ayarında $8.400/500= 16.8$ yani yaklaşık 17 yeni üniversite kurulabilecekti.

Kurulabilecek 17 üniversite 3.500'er kişilik lisans ve yüksek lisans öğrencisi kapasitesine sahip olsaydı Sabancı ve Koç üniversiteleri kalitesinde $17 \times 3.500=59.500$ kapasite (68 fakülte, 51 enstitü, 17 yüksek okul) yaratılmış olacaktı.

2-Eğer ÖSS için her yıl harcanan 2.9 milyar \$ yeni üniversite kurmak için harcansa, boşa giden o parayla her yıl Sabancı ve Koç üniversiteleri ayarında $2.9/500=5.8$ yaklaşık 6 üniversite kurulmuş ve 24 fakülte, 18 enstitü, 6 yüksek okulda Sabancı ve Koç üniversiteleri kalitesinde $6 \times 3.500 = 21$ bin kapasite yaratılmış olacaktı

3- Yurtdışında yüksek öğrenim gören Türk öğrencilerin (kayıtlı olanların) yıllık maliyeti 448.5 Milyon \$'dır

Bu paranın 250 Milyon dolarıyla her yıl Sabancı ve Koç üniversiteleri ayarında 1 üniversite kurmak mümkün olacaktı.

4- Bu şekilde her yıl ÖSS'ye hazırlık ve yurtdışında yüksek öğrenim eğitimi için yapılan harcamalarla yüksek öğrenimde lisans ve yüksek lisans düzeyinde Sabancı ve Koç üniversiteleri kalitesinde 7 üniversite kurup (28 fakülte, 21 enstitü, 7 yüksek okul) 24.500 lisans ve yüksek lisans öğrencisine bu kurumların en üst kalitede eğitim vermelerini sağlamak mümkün olacaktı.

5- Türkiye'de son 15 yılda 21 Milyon öğrenci ÖSS sınavına girmiş ve bu öğrenciler ÖSS için (21 Milyon öğrenci x 1.646 \$ ÖSS harcaması = 34.566.000.000) yaklaşık 34.5 Milyar \$ harcama yapmışlardır. Bu parayla Sabancı ve Koç üniversiteleri ayarında 69 üniversite (276 fakülte, 207 enstitü, 69 yüksek okul) açıp birinci sınıf 241.500 kişilik yüksek öğrenim kapasitesi yaratmak mümkün olabilirdi.

Aynı şekilde son 15 yılda (yılda 20 Bin öğrenciden) 300 Bin öğrenci yurtdışında yüksek öğrenim görmüş ve bu öğrencilere $450 \times 15= 6$ Milyar 750 Milyon \$ harcama yapılmıştır. Bu parayla 13 üniversite (52 fakülte, 39 enstitü, 13 üniversite) açıp 45.500 kişilik yüksek öğrenim kapasitesi yaratmak mümkün olabilirdi.

Bu şekilde son 15 yılda ÖSS'ye hazırlık ve yurtdışında okuttuğumuz yüksek öğrenim öğrencilerine yaptığımız harcamayla 82 üniversiteye (328 fakülte, 246 enstitü, 82 yüksek okul) ve 287 bin yüksek öğrenim kapasitesine sahip olabilirdik.

6- Geçmiş geçmişte kaldı. Ancak bugünden harekete geçilirse önümüzdeki 15 yılda ÖSS için harcanması muhtemel (yılda ortalama 2.7 Milyon ÖSS öğrencisi x 15 yıl = 40.5 Milyon öğrenci x 2.000 \$ yıllık ortalama ÖSS harcaması) = yaklaşık 81 Milyar \$ kaynakla 567 Bin kapasiteli birinci sınıf kalitede 162 üniversite (648 fakülte, 486 enstitü, 162 yüksek okul) kurmak mümkün olabilir.

Aynı şekilde önümüzdeki 15 yılda (yılda ortalama 25 Bin öğrenciden) 405 Bin öğrenci yurtdışında yüksek öğrenim göreceği olursa bu öğrencilere $450 \text{ Milyon } \$ + \frac{1}{4} (562.5) \times 15= 8$ Milyar 437 Milyon \$ harcama yapılması sözkonusu olacaktır. Bu parayla 17 üniversite açıp 59.500 kişilik yüksek öğrenim kapasitesi yaratmak mümkün olabilir.

Bu şekilde önümüzdeki 15 yılda ÖSS ve yurtdışındaki yüksek öğrenim öğrencileri için harcayacağımız ortalama 89.5 Milyar dolarla 626.500 kapasiteli birinci sınıf kalitede 179 üniversiteye (716 fakülte, 537 enstitü, 179 yüksek okul) sahip olabiliriz.

TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ

**ÖSS SORULARI İLE MEB MÜFREDATININ
KARŞILAŞTIRILMASI**

ANKARA 2005

I- GİRİŞ

Yüksek öğretim programlarına öğrenci yerleştirmek amacı ile yapılan Öğrenci Seçme Sınavlarında, 180 dakikalık sürede 180 soruluk bir test uygulanmaktadır.

Sınavda çıkan sorular; bilgi soruları, kavram soruları, analiz soruları, sentez soruları, yorumlama ve değerlendirme soruları gibi kategorilerde hazırlanmaktadır.

ÖĞRENCİ SEÇME SINAVININ (ÖSS) BÖLÜMLERİ VE BÖLÜMLERİN ÖSS İÇİNDEKİ PAYLARI			
BÖLÜM	Konu Alanları	Soru Payı	Soru Sayısı
SÖZEL BÖLÜM	Türkçe'yi kullanma gücü	% 25	45
	Sosyal Bilimler Alt Bölümü		
	Tarih	(%10)	19
	Coğrafya	(%9)	16
	Felsefe	(%6)	10
SAYISAL BÖLÜM	Matematiksel İşlemler Bölümü	% 25	45
	Fen Bilimleri Alt Bölümü		
	Fizik	(% 10)	19
	Kimya	(% 8)	14
	Biyoloji	(% 7)	12
TOPLAM			180

Ülkemizde her yıl üniversite giriş sınavlarına katılanların oranlarındaki hızlı artış ve üniversite öğrenci kontenjanlarının aynı paralelde artırılmaması, sınavı çetin bir yarış haline getirmektedir.

Üniversite kapısındaki bu yığılma, zaman zaman ÖSS sınav sistemini ve ortaöğretimdeki uygulamaları tartışma gündemine getirmektedir.

Sınavlarda çıkan soruların, ortaöğretim müfredatında yer alan konulardan seçilmesi gerektiği halde, öğrenci ve veliler, neden okul dışında “dershane, özel ders” gibi değişik alternatifler aramaya yönelmektedirler?

Soruların müfredatla uyumlu olup – olmadığı, soruların 3 yıllık müfredatın ne kadarını kapsadığı gibi sorular, bu tartışmaların odağında bulunmaktadır.

Problemin çözümüne katkıda bulunmak amacıyla, araştırmamızda tartışılan bu konulardaki gerçekleri ortaya çıkarmaya çalıştık.

Araştırmamızda;

- 1) “Alan ve Sınıflara Göre Derslerin Dağılımı”nı (EK:1),
- 2) Son 5 yılın üniversite sınavlarında çıkan soruları inceleyerek, “ÖSS’de derslere göre konu dağılımı ve bu konuların hangi sınıflarda okutulduğunu”nu (EK:2),

- 3) Müfredatta olduğu halde, sınavlarda sorulmayan konuları ve bunların hangi sınıflarda işlendiğini (EK:3);
- 4) Liselerde okutulan ve daha çok “Ortak Kültür Dersleri” kapsamında değerlendirilen zorunlu derslerin müfredatını ; (Not: Müfredat uzunluğu nedeniyle rapora alınmamıştır.)
tespit etmeye çalıştık.

ALAN VE SINIFLARA GÖRE DERS DAĞILIMI

Fen Bilimleri Alanında Okutulan Dersler

	LİSE 1	Haftalık	Haftalık	LİSE 2	Haftalık	Haftalık	LİSE 3	Haftalık	Haftalık
		Ders	Ders		Ders	Ders		Ders	Ders
		Sayısı*	Sayısı**		Sayısı*	Sayısı**		Sayısı*	Sayısı**
Ortak Genel Kültür Dersleri	Türk Dili ve Ed.	4	4	Türk Dili ve Ed.	4	4	Türk Dili ve Ed.	4	4
	Din Kül. ve Ahlak Bil.	1	1	Din Kül. ve Ahlak Bil.	1	1	Din Kül. ve Ahlak Bil.	1	1
	Tarih	2	2	Tarih	2	2	T.C. İnk.Tar.ve	2	2
	Coğrafya	2	2	Milli Güvenlik	1	1	Atatürkçülük		
	Matematik	5	5	Yabancı Dil	-	4	Felsefe	2	2
	Biyoloji	2	2				Yabancı Dil	-	4
	Fizik	2	2						
	Kimya	2	2						
	Sağlık Bilgisi	2	2						
	Yabancı Dil	8	8						
	Beden Eğitimi	2	2						
TOPLAM		28	32		8	12		9	13
Alan Dersleri				Biyoloji	2	2	Biyoloji	3	3
				Fizik	4	4	Fizik	4	4
				Kimya	3	3	Kimya	3	3
				Matematik	5	5	Matematik	5	5
				Geometri	2	2			
TOPLAM				16	16		15	15	
Alan Seçmeli Dersleri				Psikoloji	2	2	Geometri	4	4
				Biyoloji Uyg.	2	2	Analitik Geo.	2	2
				Fizik Uyg.	2	2	Biyoloji Uyg.	2	2
				Kimya Uyg.	2	2	Fizik Uyg.	2	2
				Analitik Geo.	2	2	Kimya Uyg.	2	2
				Yabancı Dil	4	-	Mantık	2	2
				Bilgisayar	2	2	Sosyoloji	2	2
						Yabancı Dil	4	-	
						Bilgisayar	2	2	
Alınması Gereken Ders Saati Sayısı					6	6		6	6
Seçmeli Dersler	Resim	2	2	Resim	2	2	Resim	2	2
	Müzik	2	2	Müzik	2	2	Müzik	2	2
	Çevre ve İnsan	2	2	Beden Eğitimi	2	2	Beden Eğitimi	2	2
	Trafik Bilgisi	1	1	Araştırma Tek.	2	2	Demokrasi ve		1
	İnsan İlişkileri	1	1	Bilgi Tek.	2	2	İnsan Hakları	1	1
	Standardizasyon ve Kalite	1	1	Çevre ve İnsan	2	2	İnsan İlişkileri	1	2
	2.Yabancı Dil			Jeoloji	2	2	Jeoloji	2	2
	Takviyeli Yab. Dil	1	1	Ast. ve Uzay Bil.	2	2	Ast. ve Uzay Bil.	2	2
	Hızlı Okuma Tek.	2	2	Bilim Tarihi	2	2	Bilgi Tek.	2	2

	Bilgisayar	2 1 2	2 1 2	2.Yabancı Dil Takviyeli Yab. Dil	2 2	2 2	2.Yabancı Dil Takviyeli Yab. Dil	2 2	2
	Alınabilecek Ders Saati Sayısı	4	4		2	2		2	2
	Rehberlik	1	1	Rehberlik	1	1	Rehberlik	1	1
	TOPLAM	33	37		33	37		33	37

HDS: Haftalık Ders Saati

* Sınıf Geçme Yönetmeliğini Uygulayan Liseler

**Sınıf Geçme Yönetmeliğini Uygulayan Anadolu Liseleri,Kolejler ve Yabancı Dil Ağırlıklı Liseler

Sosyal Bilimler Alanında Okutulan Dersler

	LİSE 1	HDS*	HDS**	LİSE 2	HDS*	HDS**	LİSE 3	HDS*	HDS**
Ortak Genel Kültür Dersleri	Türk Dili ve Ed.	4	4	Türk Dili ve Ed.	4	4	Türk Dili ve Ed.	4	4
	Din Kül. ve Ahlak Bil.	1	1	Din Kül. ve Ahlak Bil.	1	1	Din Kül. ve Ahlak Bil.	1	1
	Tarih	2	2	Tarih	2	2	T.C. İnk.Tar.ve	2	2
	Coğrafya	2	2	Milli Güvenlik	1	1	Atatürkçülük		
	Matematik	5	5	Yabancı Dil	-	4	Felsefe	2	2
	Biyoloji	2	2				Yabancı Dil	-	4
	Fizik	2	2						
	Kimya	2	2						
	Sağlık Bilgisi	2	2						
	Yabancı Dil	8	8						
Beden Eğitimi	2	2							
	TOPLAM	28	32		8	12		7	11
Alan Dersleri				Edebi Met.	3	3	Edebi Met.	3	3
				Genel Türk Tar.	3	3	Osmanlı Tarihi	3	3
				Türkiye Coğ. (fiziki)	3	3	Türkiye Beşeri ve Coğ.	3	3
				Ülkeler Coğrafyası	3	3	Mantık	2	2
				Psikoloji	2	2	Sosyoloji	2	2
	TOPLAM				14	14		13	13
Alan Seçmeli Dersleri				Sanat Tarihi	2	2	T.C.İnk.Tarihi ve Atatürkçülük	2	2
				Türk Ed.Tarihi			Dil Bilim	2	2
				İslam Tar.	2	2	Turizm	2	2
				Matematik	2	2	Felsefe Tarihi	2	2
				Geometri	4	4	Sanat Tarihi	2	2
				Yabancı Dil (Dil Bilim)	2 4	2 2	Türk Ede. Tarihi	2	2
				Bilgisayar	2	2	Yabancı Dil (Dil Bilim)	4	2
							Bilgisayar	2	2
	Alınması Gereken Ders Saati Sayısı				6	6		6	6
Seçmeli Dersler	Resim	2	2	Resim	2	2	Resim	2	2
	Müzik	2	2	Müzik	2	2	Müzik	2	2
	Çevre ve İnsan	2	2	Beden Eğitimi	2	2	Beden Eğitimi	2	2
	Trafik Bilgisi	1	1	Bilim Tarihi	2	2	Demokrasi ve	1	1
	İnsan İlişkileri	1	1	2.Yabancı Dil	2	2	İnsan Hakları		
	Standartizasyon ve Kalite	1	1	Takviyeli Yab. Dil	2	2	İnsan İlişkileri	1	1
				Çevre ve İnsan	2	2	Bilgi Tek.	2	2

	2.Yabancı Dil	2	2				Kütüphanecilik	1	2
	Takviyeli Yab. Dil	2	2				2.Yabancı Dil	2	2
	Hızlı Okuma Tek.	1	1				Takviyeli Yab. Dil	2	2
	Bilgisayar	2	2						
	Alınabilecek Ders Saati Sayısı	4	4		4	4		4	4
	Rehberlik	1	1	Rehberlik	1	1	Rehberlik	1	1
	TOPLAM	33	37		33	37		33	37

HDS: Haftalık Ders Saati

* Sınıf Geçme Yönetmeliğini Uygulayan Liseler

**Sınıf Geçme Yönetmeliğini Uygulayan Anadolu Liseleri,Kolejler ve Yabancı Dil Ağırlıklı Liseler

Türkçe-Matematik Alanında Okutulan Dersler

	LİSE 1	HDS*	HDS**	LİSE 2	HDS*	HDS**	LİSE 3	HDS*	HDS**
Ortak Genel Kültür Dersleri	Türk Dili ve Ed.	4	4	Türk Dili ve Ed.	4	4	Türk Dili ve Ed.	4	4
	Din Kül. ve Ahlak Bil.	1	1	Din Kül. ve Ahlak Bil.	1	1	Din Kül. ve Ahlak Bil.	1	1
	Tarih	2	2	Tarih	2	2	T.C. İnk.Tar.ve	2	2
	Coğrafya	2	2	Milli Güvenlik	1	1	Atatürkçülük		
	Matematik	5	5	Yabancı Dil	-	4	Felsefe	2	2
	Biyoloji	2	2				Yabancı Dil	-	4
	Fizik	2	2						
	Kimya	2	2						
	Sağlık Bilgisi	2	2						
	Yabancı Dil	8	8						
Beden Eğitimi	2	2							
	TOPLAM	28	32		8	12		9	13
Alan Dersleri				Edebi Metinler	3	3	Edebi Metinler	3	3
				Psikoloji	2	2	Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğ.	3	3
				Türkiye Coğ.(Fiz.)	2	2	Matematik	5	5
				Matematik	5	5	Geometri	2	2
				Geometri	2	2			
	TOPLAM				14	14		13	13
Alan Seçmeli Dersleri				Türk Ede. Tarihi	2	2	Türk Ede. Tarihi	2	2
				Analitik Geo.	2	2	Güzel Kon.ve Yaz.	2	2
				G.Türk Tarihi	3	3	Hızlı Okuma Tek.	1	1
				Güzel Kon.ve Yaz.	2	2	T.C.İnk.Tar. ve Atatürk(Seminer)	2	2
				Hızlı Okuma Tek.	1	1	Geometri	2	2
				Dil Bilim	2	2	İnsan İlişk.	-	1
				Yabancı dil	4	-	Mantık	2	2
				Bilgisayar	2	2	Sosyoloji	2	2
				İnsan İlişkileri	-	1	Osmanlı Tarihi	3	3
							Yabancı Dil/Bilgisayar	4	2
						Bilgisayar	2	2	
	Alınması Gereken Ders Saati Sayısı				6	6		6	6
Seçmeli Dersler	Resim	2	2	Resim	2	2	Resim	2	2
	Müzik	2	2	Müzik	2	2	Müzik	2	2
	Çevre ve İnsan	2	2	Beden Eğitimi	2	2	Beden Eğitimi	2	2
	Trafik Bilgisi	1	1	Bilim Tarihi	2	2	Dem.ve İnsan	1	1

	İnsan İlişkileri	1	1	Turizm	2	2	Hak.		
	Standardizasyon ve Kalite	1	1	İnsan İlişkileri	1	1	Kütüphanecilik	1	1
	2.Yabancı Dil	2	2	Kütüphanecilik	1	1	İnsan İlişkileri	1	1
	Takviyeli Yab. Dil	2	2	Bilgi	2	2	Çevre ve İnsan	2	2
	Hızlı Okuma Tek.	1	1	Teknolojisi			Hukuk	2	2
	Bilgisayar	2	2	2.Yabancı Dil	2	2	İstatistik 2	2	2
				Takviyeli Yab. Dil	2	2	Bilgi Teknolojisi	2	2
							2.Yabancı Dil	2	2
							Takviyeli Yab. Dil	2	2
	Alınabilecek Ders Saati Sayısı	4	4		4	4		4	4
	Rehberlik	1	1	Rehberlik	1	1	Rehberlik	1	1
	TOPLAM	33	37		33	37		33	37

Yabancı Dil Alanında Okutulmuş Dersler

	LİSE 1	HDS*	HDS**	LİSE 2	HDS*	HDS**	LİSE 3	HDS*	HDS**
Ortak Genel Kültür Dersleri	Türk Dili ve Ed.	4	4	Türk Dili ve Ed.	4	4	Türk Dili ve Ed.	4	4
	Din Kül. ve Ahlak Bil.	1	1	Din Kül. ve Ahlak Bil.	1	1	Din Kül. ve Ahlak Bil.	1	1
	Tarih	2	2	Tarih	2	2	T.C. İnk.Tar.ve Atatürkçülük	2	2
	Coğrafya	2	2	Milli Güvenlik	1	1	Felsefe	2	2
	Matematik	5	5						
	Biyoloji	2	2						
	Fizik	2	2						
	Kimya	2	2						
	Sağlık Bilgisi	2	2						
	Yabancı Dil	4	8						
	Beden Eğitimi	2	2						
	TOPLAM	28	32		8	8		9	9
Alan Dersleri				Yabancı Dil	8	10	Yabancı Dil	8	10
				Dil Bilim	2	2	Dil Bilim	2	2
				2.Yabancı Dil	-	4	2.Yabancı Dil	-	4
	TOPLAM				10	16		10	16
Alan Seçmeli Dersleri				Edebi Metinler	3	3	Edebi Metinler	3	3
				2.Yabancı dil	4	-	2.Yab. Dil	4	-
				Takviyeli Yab. Dil	4	4	Takviyeli Yab. Dil	4	4
				Türkiye Coğ.(Fiziki)	3	3	T.Beş.ve Ek. Coğ.	3	3
				Güzel Kon.ve Yaz.	2	2	Osmanlı Tarihi	3	3
				Genel Türk Tar.	3	3	Sosyoloji	2	2
				Psikoloji	2	2	Mantık	2	2
				Bilgisayar	2	2	Bilim ve Tek.	1	1
				İnsan İlişkileri	-	1	Bilgisayar	2	2
		Alınması Gereken Ders Saati Sayısı				10	8		9
Seçmeli Dersler	Resim	2	2	Resim	2	2	Resim	2	2
	Müzik	2	2	Müzik	2	2	Müzik	2	2
	Çevre ve İnsan	2	2	Beden Eğitimi	2	2	Beden Eğitimi	2	2
	Trafik Bilgisi	1	1	Turizm	2	2	Turizm	2	2
	İnsan İlişkileri	1	1	İnsan İlişkileri	1	-	Çevre ve İnsan	2	2
	Standardizasyon ve Kalite	1	1	Halk Bilim	2	2	Demokrasi ve İnsan Hakları	1	1
	2.Yabancı Dil	2	2	Grupla Çalışma	2	2	İnsan Hakları		
	Takviyeli Yab. Dil	2	2	Teknikleri			Halk Bilim	2	2
	Hızlı Okuma Tek.	1	1	Kütüphanecilik	1	1	Kütüphanecilik	1	1
	Bilgisayar	2	2	Hızlı Okuma Tek.	1	1			

Alınabilecek Ders Saati Sayısı	4	4		4	4		4	4
Rehberlik	1	1	Rehberlik	1	1	Rehberlik	1	1
TOPLAM	33	37		33	37		33	37

HDS: Haftalık Ders Saati

* Sınıf Geçme Yönetmeliğini Uygulayan Liseler

**Sınıf Geçme Yönetmeliğini Uygulayan Anadolu Liseleri, Kolejler ve Yabancı Dil Ağırlıklı Liseler

III- ÖSS'DE DERSLERE GÖRE KONU DAĞILIMI

TÜRKÇE SORULARININ KONU DAĞILIMI

KONU	OKUTULDUĞU SINIF	ÖSS 2000 SORU SAYISI	ÖSS 2001 SORU SAYISI	ÖSS 2002 SORU SAYISI	ÖSS 2003 SORU SAYISI	ÖSS 2004 SORU SAYISI
Sözün / Sözcüğün Yorumu	L1-L2-L3	4	3	2	3	3
Cümle Yorumu	L2-L3	13	9	10	8	6
Paragraf Yorumu	L2-L3	15	21	20	20	19
Anlatım Biçimleri	L1-L2-L3	1	-	-	1	2
Ad Soylu Sözcük	L1-L2-L3	-	1	-	-	-
Sözcük Türleri	L1-L2-L3	1	-	-	4	4
Fiiller	L1-L2-L3	1	-	-	-	-
Ek-Yapı	L1-L2-L3	1	-	-	-	-
Öğeler	L2-L3	1	2	2	1	2
Fiillerde Çatı	L1-L2-L3	-	-	1	-	-
Cümle Çeşitleri	L2-L3	1	1	2	-	-
Anlatım Bozukluğu	L1-L2-L3	5	4	5	5	5
Ses Bilgisi - Yazım	L1-L2-L3	1	2	2	1	2
Noktalama	L1-L2-L3	1	2	1	2	2
TOPLAM		45	45	45	45	45

TARİH SORULARININ KONU DAĞILIMI

KONU	OKUTULDUĞU SINIF	ÖSS 2000 SORU SAYISI	ÖSS 2001 SORU SAYISI	ÖSS 2002 SORU SAYISI	ÖSS 2003 SORU SAYISI	ÖSS 2004 SORU SAYISI
Genel Tarih Bilgisi	Lise 1	1	1	1	1	1
İslam Öncesi Türk Tarihi	Lise 1	1	2	-	1	1
İslam Tarihi	Lise 1	1	1	1	1	1
Ortaçağda Avrupa	Lise 1	-	-	-	-	1
Türk İslam Tarihi	Lise 1	-	-	1	-	1
Osmanlı Kuruluş Dönemi	Lise 2	-	-	-	1	-
Osmanlı Kültür ve Uygarlığı	Lise 2	2	-	-	-	1

Yeniçağ'da Avrupa	Lise 2	1	1	—	—	-
Yakınçağ'da Avrupa	Lise 2	-	—	—	1	-
Osmanlı Duraklama Dönemi	Lise 2	1	1	2	1	1
Osmanlı Gerileme Devri	Lise 2	-	—	1	—	-
Osmanlı Dağılma Devri	Lise 2	1	—	1	3	2
Osmanlı Dev. Demokrasi Hareketleri	Lise 3	2	3	—	—	-
XX.yy Başlarında Osmanlı Devleti	Lise 3	1	—	1	—	-
I.Dünya Savaşı -Mondros -Cemiyetler	Lise 3	-	—	1	—	-
Genelgeler -Kongreler	Lise 3	-	—	—	2	1
Misak-ı Milli - T.B.M.M.ve Sevr	Lise 3	-	1	—	1	1
Kurtuluş Savaşı Cephele ve Siyasi Olaylar	Lise 3	1	3	4	1	-
Cumhuriyetin İlanı ve Siyasi Partiler	Lise 3	-	—	—	1	1
İnkılaplar ve Türk Dış Politikası	Lise 3	3	2	3	3	3
İlkeler	Lise 3	3	2	1	1	3
Milli Güvenlik	Lise 3	1	2	2	1	1
TOPLAM		19	19	19	19	19

COĞRAFYA SORULARININ KONU DAĞILIMI

KONU	OKUTULDUĞU SINIF	ÖSS 2000 SORU SAYISI	ÖSS 2001 SORU SAYISI	ÖSS 2002 SORU SAYISI	ÖSS 2003 SORU SAYISI	ÖSS 2004 SORU SAYISI
Grafikler	Lise 1	1	1	3	3	3
İklimin Etkileri	Lise 1	2	3	—	1	-
Yerçekillerinin Etkileri	Lise 1	1	—	—	1	1
Coğrafi Konum	Lise 1	1	—	—	1	1
Dünyanın Şeklinin ve Hareketlerinin Sonuçları	Lise 1	1	2	1	1	1
Harita Bilgisi ve Ölçekler	Lise 1	1	—	1	—	-
İzohipsler	Lise 1	-	—	—	1	1
Atmosfer ve Sıcaklık	Lise 1	-	1	2	—	2
Basınç ve Rüzgarlar	Lise 1	-	—	1	1	-
Nem ve Yağış	Lise 1	1	—	—	—	-
İklim Çeşitleri	Lise 1	2	1	1	—	1
Nüfus	Lise 3	2	2	2	2	1
Tarım	Lise 3	-	2	1	2	-
Sanayi ve Ticaret	Lise 3	2	—	1	2	-
Enerji	Lise 3	-	1	—	—	1
Turizm	Lise 3	-	1	—	—	1
Ulaşım	Lise 3	-	—	1	—	1
Bölgeler Coğrafyası	Lise 2	2	—	—	1	1
İç ve Dış Kuvvetler	Lise 1	-	2	2	—	1
TOPLAM SORU SAYISI		16	16	16	16	16

FELSEFE SORULARININ KONU DAĞILIMI

KONU	OKUTULDUĞU SINIF	ÖSS 2000 SORU SAYISI	ÖSS 2001 SORU SAYISI	ÖSS 2002 SORU SAYISI	ÖSS 2003 SORU SAYISI	ÖSS 2004 SORU SAYISI
------	------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------

Felsefeye Giriş	Lise 3	4	3	2	2	3
Bilgi Felsefesi (Epistemoloji)	Lise 3	-		1	3	1
Bilim Felsefesi	Lise 3	2	2	2	1	2
Ahlak Felsefesi (Etik)	Lise 3	1	2	2	1	1
Siyaset Felsefesi (Politika)	Lise 3	2	1	1	2	1
Güzellik Felsefesi (Estetik)	Lise 3	1	2	2	1	2
TOPLAM		10	10	10	10	10

MATEMATİK SORULARININ KONU DAĞILIMI

KONU	OKUTULDUĞU SINIF	ÖSS 2000 SORU SAYISI	ÖSS 2001 SORU SAY.	ÖSS 2002 SORU SAY.	ÖSS 2003 SORU SAY.	ÖSS 2004 SORU SAY.
Sayılar	Lise 1	9	5	6	7	8
Üslü-Köklü Sayılar	Lise 1	1	4	2	3	2
Oran-Orantı	Lise 1	2	-	1	2	2
Çarpanlara Ayırma	Lise 1	-	2	2	1	2
Mutlak Değer	Lise 1	1	2	2	1	1
Problemler-1. Derece Denklemler	Lise 1	9	10	13	8	8
Kümeler	Lise 1	1	1	1	1	1
Bağıntı-Fonksiyon	Lise 1-L3	2	-	-	1	-
İşlem-Modüler Aritmetik	Lise 1	-	4	3	1	4
Polinomlar	Lise 1	2	1	-	1	1
Ünlem-Eşitsizlik-Parabol	Lise 1	1	-	-	-	-
Permütasyon – Kombinasyon – Olasılık	Lise 2	1	1	-	2	1
TOPLAM		29	30	30	28	30

GEOMETRİ SORULARININ KONU DAĞILIMI

KONU	OKUTULDUĞU SINIF	ÖSS 2000 SORU SAYISI	ÖSS 2001 SORU SAYISI	ÖSS 2002 SORU SAY.	ÖSS 2003 SORU SAY.	ÖSS 2004 SORU SAY.
Açılar	Lise 2	1	-	-	-	-
Üçgenler	Lise 2	2	5	1	3	3
Çokgenler-Dörtgenler	Lise 2	4	1	5	3	2
Çember ve Daire	Lise 2, Lise 3	3	5	3	5	3
Uzay Geo. Ve Katı Cisim Alan ve Hac.	Lise 2, Lise 3	2	1	2	2	2
Analitik Geometri	Lise 2	4	3	4	4	5

TOPLAM		16	15	15	17	15
--------	--	----	----	----	----	----

FİZİK SORULARININ KONU DAĞILIMI

KONU	OKUTULDUĞU SINIF	ÖSS 2000 SORU SAYISI	ÖSS 2001 SORU SAYISI	ÖSS 2002 SORU SAYISI	ÖSS 2003 SORU SAYISI	ÖSS 2004 SORU SAYISI
VEKTÖR - KUVVET	2	1	1	1	1	-
MOMENT - DENGE	2	2	1	1	1	1
KÜTLE MERKEZİ	1	1	1	1	1	1
DOĞRUSAL HAREKET	2	1	1	1	1	1
DİNAMİK	1	-	1	1	-	1
BASİT MAKİNELER	1	1	2	1	1	-
İŞ - GÜÇ - ENERJİ	1-2	2	1	2	3	2
KÜTLE VE ÖZKÜTLE	1	1	1	-	-	-
KATI - SIVI BASINCI	1	1	-	1	1	2
SIVILARIN KALDIRMA KUVVETİ	1	1	-	1	1	2
SICAKLIK - GENLEŞME	1	1	1	1	1	1
ISI - GAZ	1	1	2	1	1	1
ELEKTROSTATİK	1	1	1	1	1	1
ELEKTRİK AKIMI	1-2	1	2	2	2	2
MAGNETİZMA (MIKNATIS VE TRANSFORMATÖR)	1	1	1	1	1	1
GÖLGE - RENK - AYDINLANMA VE AYNALAR	1	2	2	2	2	1
IŞIĞIN KIRILMASI VE MERCEKLER	3	1	1	1	1	2
TOPLAM	19	19	19	19	19	19

KİMYA SORULARININ KONU DAĞILIMI

KONU	OKUTULDUĞU SINIF	ÖSS 2000 SORU SAYISI	ÖSS 2001 SORU SAYISI	ÖSS 2002 SORU SAYISI	ÖSS 2003 SORU SAYISI	ÖSS 2004 SORU SAYISI
Atom Bilgisi	Lise 1	2	1	2	1	2
Periyodik Cetvel	Lise 1	1	1	1	1	-

Radyoaktivite	Lise 2	-	1	1	1	1
Mol Kavramı	Lise 1	-	-	1	-	1
Gazlar	Lise 2	3	2	2	3	2
Madde Bilgisi	Lise 1	3	2	3	3	3
Çözeltiler	Lise 2	3	1	2	1	2
Kimyasal Tepkimeler ve Hesaplamalar	Lise 2	2	4	2	3	1
Asit ve Bazlar	Lise 2	-	1	-	-	1
Yükseltgenme ve İndirgenme Tepkimeleri	Lise 3	-	-	-	1	-
Kimyasal Bağ	Lise 1-3	-	1	-	-	1
TOPLAM SORU SAYISI		14	14	14	14	14

BİYOLOJİ SORULARININ KONU DAĞILIMI

KONU	OKUTULDUĞU SINIF	ÖSS 2000 SORU SAYISI	ÖSS 2001 SORU SAYISI	ÖSS 2002 SORU SAYISI	ÖSS 2003 SORU SAYISI	ÖSS 2004 SORU SAYISI
Organik-İnorganik Moleküller	Lise 1	1	3	1	1	-
Enzim-ATP-Metabolizma	Lise 1	-	2	-	1	-
Ekoloji	Lise 1	1	1	3	1	3
Virüs- Bakteri- Bağışıklık	Lise 1-2	-	-	1	1	-
Yönetici Moleküller ve Protein Sentezi	Lise 3	1	-	-	-	-
Hücre	Lise 1	-	-	1	1	2
Hücre Bölünmesi	Lise 1	-	-	2	-	-
Hücresel Solunum	Lise 3	1	-	-	-	-
Fotosentez-Solunum	Lise 3	1	1	-	1	1
Kalıtım	Lise 3	2	2	3	2	2
Üreme Gelişme	Lise 3	1	1	-	1	1
Taşıma Sistemi	Lise 2	1	2	-	1	1
Solunum Sistemi	Lise 2	-	-	1	-	-
Sindirim Sistemi	Lise 2	1	-	-	1	-
Boşaltım Sistemi	Lise 2	1	-	-	1	1
Sinir Sistemi	Lise 2	-	-	-	-	1
TOPLAM		12	12	12	12	12

IV- MÜFREDATTA OLUP, SON 5 YILDA ÖSS'DE SORU ÇIKMAYAN KONULAR

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

EDEBİYAT-9. SINIF

- EDEBİYAT, İNSAN VE TOPLUM
- TARİH İÇİNDE TÜRK EDEBİYATI
- MENSUR ESERLER

TÜRK DİLİ-9. SINIF

- ÇEŞİTLİ YÖNLERİYLE DİL

EDEBİYAT-10. SINIF

- EDEBİYAT, EDEBİYAT TARİHİ VE DİĞER BİLİM DALLARIYLA İLİŞKİSİ
- TÜRK EDEBİYATINDA DEVİRLER
- EDEBİYATIN VARLIĞI VE AMACI
- XIX. YÜZYIL TÜRK EDEBİYATI
- XIX Y.Y. DÜNYA EDEBİYATI
- BATI ETKİSİNDE GELİŞEN TÜRK EDEBİYATI

TÜRK DİLİ-10. SINIF

- DİLİN MAHİYETİ

EDEBİ METİNLER (10. SINIF)

- ŞİİR
- HİKAYE
- ROMAN
- TİYATRO (11. SINIF)
- HATIRAT
- GEZİ (SEYAHAT) YAZISI
- BİYOGRAFİ
- MEKTUP
- DENEME
- HİTABET

KOMPOZİSYON - 10. SINIF

- DİNLEME
- KONUŞMA
- OKUMA

EDEBİYAT-11. SINIF

- CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI
- GÜNÜMÜZ HALK EDEBİYATI
- TÜRKİYE DIŞINDAKİ ÇAĞDAŞ TÜRK EDEBİYATI
- ÇAĞDAŞ DÜNYA EDEBİYATI

KOMPOZİSYON - 11. SINIF

- DİNLEME
- KONUŞMA

TARİH

TARİH 9. SINIF

- ESKİ ÇAĞLARDA TÜRKİYE VE ÇEVRESİ
- TÜRK DÜNYASI -I (10-13. Yüzyıllar)
- TÜRK DÜNYASI - II (13. - 19. Yüzyıl)

TARİH 10. SINIF

- OSMANLI EKONOMİSİ

İNKILAP TARİHİ 11. SINIF

- ATATÜRK'ÜN ÖLÜMÜ VE İSMET İNÖNÜ'NÜN CUMHURBAŞKANI SEÇİLMESİ
- II. DÜNYA SAVAŞI

FELSEFE

FELSEFE 11. SINIF

- FELSEFEYE GİRİŞ
- FELSEFENİN ÇEŞİTLİ ALANLARLA İLİŞKİSİ
- VARLIK FELSEFESİ
- DİN FELSEFESİ

COĞRAFYA

LİSE 1 VE 2. SINIF

- TÜM KONULAR ÖSS KAPSAMINDADIR

MATEMATİK

MATEMATİK 9. SINIF

- TÜM KONULAR ÖSS KAPSAMINDADIR

MATEMATİK 10. SINIF

- TRİGONOMETRİ
- KARMAŞIK SAYILAR
- LOGARİTMA
- TÜMEVARIMLAR
- DİZİLER VE SERİLER

MATEMATİK 11. SINIF

- LİMİT
- SÜREKLİLİK
- TÜREV
- İNTEGRAL
- LİNEER CEBİR

GEOMETRİ

GEOMETRİ 10.SINIF

- TÜM KONULAR ÖSS KAPSAMINDADIR

GEOMETRİ 11.SINIF

- DİK İZDÜŞÜM

- GEOMETRİK YER

FİZİK

FİZİK 9. SINIF

- TÜM KONULAR ÖSS KAPSAMINDADIR

FİZİK 10. SINIF

- İMPULS VE MOMENTUM

FİZİK 11. SINIF

- DALGA HAREKETİ
- IŞIK TEORİLERİ
- ATOM TEORİSİ
- YÜKLÜ PARÇACIKLARIN ELEKTRİK ALANDA HAREKETİ
- GÜNEŞ ENERJİSİ

KİMYA

KİMYA 9. SINIF

- MADDELERİN AYRILMASI

KİMYA 10. SINIF

- KİMYASAL REAKSIYONLAR VE ENERJİ
- KİMYASAL REAKSIYONLARDA DENGE

KİMYA 11. SINIF

- ORGANİK KİMYA HAKKINDA GENEL BİLGİLER
- HİDROKARBONLAR
- ALKOLLER VE ETERLER
- ALDEHİT VE KETONLAR
- KARBOKSİLLİ ASİTLER
- ESTERLER
- KARBONHİDRATLAR

- ALİFATİK AMONYAK TÜREVLERİ
- AROMATİK BİLEŞİKLER

BİYOLOJİ

BİYOLOJİ 9. SINIF

- BİR BİLİM OLARAK BİYOLOJİ
- 2000'Lİ YILLARIN BİLİMİ BİYOLOJİ

BİYOLOJİ 11. SINIF

- POPULASYON GENETİĞİ
- BİYOTEKNOLOJİ ve GENETİK MÜHENDİSLİĞİ
- CANLILARDA DAVRANIŞ

DEĞERLENDİRME

Sınav, tüm dersleri ve sınıfları kapsamamaktadır

Soruların sınıflara göre dağılımına bakıldığında, ağırlıklı olarak Lise 1 ve Lise 2. sınıflar ile Lise 3. sınıfların ilk yarısından çıktığı görülmektedir.

Ağırlık Lise 1. sınıfta

Soruların ağırlıklı olarak lise 1 müfredatından seçilmesi, öğrenciler açısından çeşitli mahzurlar doğurmaktadır. Lise 1. sınıf öğrencileri için ders müfredatı hayli yüküdür. Bir çok lise 1. sınıf öğrencisi ders konularının üniversite açısından öneminin farkında değildir.

MEB Müfredatı ile ÖSS soruları arasındaki kısmî uyum görüntüsü de aldatmacadır

Bir TM öğrencisi lise öğrenimi boyunca (Hazırlık hariç) haftalık toplam 108 saat ders almaktadır. Ancak ÖSS'de bunun sadece 36 saatlik bölümünden sorumlu olmaktadır. 36 saatin 6 saatlik fen bilimleri kısmını ise lise 1. sınıfta aldıkları için, sınavda fen bilimleri testini çözememektedirler. Fen bilimleri alanında ise ÖSS'de 48 saatlik bölümünden sorumlu olmaktadır. Lise dönemi boyunca okutulan diğer derslerden ÖSS'ye dönük bir ölçüm yapılmamaktadır.

Soru dağılımındaki eşitsizliğe örnekler:

Türkçe: Türkçe sorularının konu dağılımına bakıldığında, Türkçenin doğru kullanılması, sözcüklerin anlam ve inceliklerinin kavranmasına dayalı olduğu görülmektedir. **Sınavda, müfredatta geniş bir yer tutan Edebiyat konularından soru çıkmamaktadır.** Bu nedenle özellikle son sınıflarda edebiyat konularına motivasyon sağlamakta zorluk çekilmektedir. Paragraf sorularında kullanılan metinlerin, öğrencinin ilgi alanlarına ve günlük yaşama uygun olmadığı ve bıktırıcı olduğu düşünülmektedir.

Matematik: Soruların lise 1 ağırlıklı olduğu görülmektedir. Lise 2 müfredatında yer alan *permütasyon-kombinasyon-olasılık* dışındaki konulardan, lise3 müfredatının ise hiçbir konusundan ÖSS de soru sorulmaması, matematiğe karşı öğrenme isteğini azaltmaktadır. Bu da öğrencilerin konuları kavramasını olumsuz etkilemektedir. Öğrenciler ders dışında bu konularla ilgili çalışma yapmamaktadırlar. lise 2 ve lise 3. sınıfta haftada 5 saat olan matematik müfredatından soru çıkmaması, matematik öğrenme isteğini azaltmaktadır. Bu da öğrencilerin konuları kavramasını ve öğretimi olumsuz etkilemektedir.

Liseler esas amacı olan bir üst okula nitelikli öğrenci yetiştirme fonksiyonunu önemli ölçüde yitirmiştir. **Lise 3 matematiğinde yer alan limit, integral, türev gibi üniversitelerde ilgili bölümlerdeki matematik dersine temel teşkil edecek konulardan soru sorulmayacaksa, bu konuları üniversiteler üstlenmelidir.** Mühendislik fakültesini kazanan bir öğrenci, bu konuları tam olarak öğrenmeden mezun olduğunda, üniversitede başarılı olması zor olacaktır.

Fizik : Fizik sorularında da lise 1. sınıf konularının ve lise 2 I. dönem konularının ağırlıklı olduğu gözlemlenmektedir. Son 5 yıla baktığımızda, lise 3. sınıf müfredatından dalga hareketi, ışık teorileri, atom teorisi, yüklü parçacıkların elektrik alanında hareketi, güneş enerjisi konularından soru çıkmadığı görülmektedir. Bu nedenle, **lise 3. sınıfta öğrenciler ders işlemek istememektedirler. Sayısal ve sözel öğrencilerin aynı sorulara muhatap olması da eşitsizlik açısından bir başka dikkat çeken bir husustur.**

Kimya: ÖSS deki kimya sorularının büyük çoğunluğunun lise 1. sınıf müfredatından çıktığı görülmektedir. Buna karşılık MEB'in kimya dersi için 9. sınıfta belirlediği ders saati haftada 2 saattir. Uygulama yapılmak istendiğinde müfredat yetiştirilememektedir. Son 5 yılda, Lise 2. sınıf konularından *çözünürlük dengeleri*; lise 3. sınıfta işlenen *organik kimya, hidrokarbonlar, alkoller ve eterler, esterler, karbonhidratlar* konularından soru çıkmadığı görülmüştür.

Tarih: ÖSS tarih soruları ünitelere eşit olarak dağıtılmamaktadır. **En belirgin örneği, Yükselme döneminden, son 5 yılda hiç soru çıkmamasıdır.** Yine, II. Dünya savaşı ile ilgili soru sorulmadığı görülmektedir. İnkılap Tarihi dersinin Lise 3. sınıflarda okutulmasından dolayı, **Soruların ağırlıklı olarak 11. sınıf konuları olduğu, 9. sınıf konularının ise geri planda olduğu görülmektedir.**

Coğrafya: ÖSS'de lise 1 ve 2. sınıflarda görülen hemen her üniteden soru sorulmaktadır.

Felsefe: 11. sınıf müfredatı ÖSS konuları ile genelde örtüşmektedir. Özellikle son yıllarda bilim felsefesi konusunda sıklıkla soru sorulmaktadır. Müfredatta olan *felsefe tarihine giriş, din felsefesi, varlık felsefesi* konularından son yıllarda soru sorulmamıştır. **Sınav sistemi özellikle felsefe dersinin özelliğini, amacını, gerekliliğini göz ardı etmiş, felsefeyi Türkçe paragraf sorularından farkı olmayan sorular bütünü haline getirmiştir.**

SONUÇ

Son yıllarda soruların daha çok lise 1. sınıf ve lise 2. sınıf I. dönemde işlenen konulardan çıkması, lise 3. sınıf öğrencilerinin rapor almak suretiyle okuldan kaçış ve dershaneye

sıgınırlarını k r klemitir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın  ıkarıtıtđı 8.12.2004 tarih ve 25664 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan bir yönetmelikle, I ve II. Dönemin en az 2 dersinden geçer not alma mecburiyeti getirilmitir. Böylece I. Dönemin 2. yazılısından sonra okulların boşalması bir süre daha ileri alınmıştır. Bu palyatif bir tedbirdir.  z m sınavın müfredatın tamamını kapsamadıdır.

TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ

**TÜRKİYE'DE
ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİ
ARAŞTIRMASI**

- 1 -

MEVCUT DURUM-YAŞANAN SORUNLAR

LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİ

ANKARA 2005

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ (Sh. 4)**1. ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİ: BOYUTLAR VE SINIRLILIKLAR****2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ****3. YÖNTEM****4. ARAŞTIRMA SÜRECİ****5. RAPORUN YAPISI****BULGULAR** (Sh. 10)
(LİSE ÖĞRENCİLERİ)**BÖLÜM 1** (Sh. 11)**SOSYO-EKONOMİK DURUM****Tablo: I/1** Cinsiyetiniz?**Tablo: I/2** Babanızın mesleği nedir?**Tablo: I/3** Annenizin mesleği nedir?**Tablo: I/4** Ailenizin aylık geliri (haneye giren toplam TL) nedir?**Tablo: I/5** Boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz?**BÖLÜM 2** (Sh. 17)**ORTA ÖĞRETİM KURUMUNA (LİSE) İLİŞKİN KANAATLER****Tablo: I/6** Hangi tür liseye gidiyorsunuz?**Tablo: I/7** Okuduğunuz liseyi tercih etmeniz kimler etkili oldu?**Tablo: I/8** Liselere Göre Öğrenim Görülen Liseyi Tercih Nedenleri?**Tablo: I/9** Okuduğunuz liseden memnun musunuz?**Tablo: I/10** Liselere göre öğrenim görülen liseden memnuniyet düzeyi?**Tablo: I/11** İyi bir lisede okumak üniversiteye giriş sınavını kazanmada çok etkili midir?**Tablo: I/12** Liselere göre iyi bir lisede okumanın üniversiteye giriş sınavını kazanmaya etkisi?**BÖLÜM 3** (Sh. 22)**ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK VE SINAV SİSTEMİNE İLİŞKİN KANAATLER****Tablo: I/13** Niçin üniversite okumak istiyorsunuz?**Tablo: I/14** Liselere göre üniversite okuma isteğinin nedenleri?**Tablo: I/15** Hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiğine inanıyor musunuz?**Tablo: I/16** Liselere göre hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiğine olan inancın düzeyi?**Tablo: I/17** Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak sizi ne şekilde etkiliyor?**Tablo: I/18** Üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamak sizin için ne ifade ediyor?**Tablo: I/19** Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmanız ikinci dönem okula devam durumunu ne yönde etkiler?**Tablo: I/20** Üniversiteye giriş sınavında soru çıkmayan dersler (resim, müzik, beden eğitimi vb.) hakkında ne düşünüyorsunuz?**Tablo: I/21** Üniversiteye giriş sınavında hangi alanda daha başarılı olacağınızı düşünüyorsunuz?**Tablo: I/22** Üniversiteye giriş sınavı sonucunda hangi yüksek öğretim alanında eğitim almayı/okul kazanmayı hedefliyorsunuz?**Tablo: I/23** Yüksek öğretim görmeyi hedeflediğiniz alanı neye göre seçtiniz?**Tablo: I/24** Yüksek öğretim görmeyi hedeflediğiniz alanı kimin etkisiyle seçtiniz?**Tablo: I/25** Şu anda hayatınızda üniversiteye giriş sınavından daha önemli bir şey var mı?**Tablo: I/26** Sadece üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için (okul ve dersane hariç) günde kaç saatinizi ayırıyorsunuz?**Tablo: I/27** Üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için günde kaç test sorusu çözüyorsunuz?**Tablo: I/28** Size göre üniversiteye giriş sınavında çıkan sorular ile lisede işlenen konular birbirinden farklı mı?**Tablo: I/29** Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için aşağıdaki yollardan hangisine başvuruyorsunuz?**Tablo: I/30** Bu yılki üniversiteye giriş sınavında AÖF dışında, 4 yıllık bir yüksek öğretim programını kazanma şansınızı nasıl görüyorsunuz?**Tablo: I/31** Üniversiteye giriş sınavını kazanıp, hedeflediğiniz okula/bölüme yetecek puan alamadığınız takdirde aşağıdakilerden hangisini yapmayı düşünürsünüz?**Tablo: I/32** Üniversiteye giriş sınavındaki alan ve katsayı uygulamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

BÖLÜM 4**(Sh. 41)****PARALEL EĞİTİM KURUMLARI: DERSHANELER****Tablo: I/33** Size göre dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmak mümkün mü?**Tablo: I/34** Şu anda dershaneye giden öğrencilere göre dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmak mümkün müdür?**Tablo: I/35** Okul yöneticileri ve öğretmenlerinizin dershaneler konusundaki tutumu ne yöndedir?**Tablo: I/36** Bu yılla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl dershaneye gittiniz?**Tablo: I/37** Bu yılla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl etüd, kurs, özel ders eğitimi aldınız?**Tablo: I/38** Gittiğiniz dershaneden memnun musunuz?**Tablo: I/39** Daha önce de aynı dershaneye mi gittiniz?**Tablo: I/40** Dershanede haftada kaç saat eğitim alıyorsunuz?**Tablo: I/41** Dershane seçimini nasıl yaptınız?**Tablo: I/42** Dershaneye gitmenizde en çok etkili olan şey nedir?**Tablo: I/43** Şu anda dershaneye giden öğrencilere göre dershaneye gitmelerinde en çok etkili olan şey nedir?**Tablo: I/44** Dershanede aldığınız eğitimle okuldaki eğitimi karşılaştırdığınızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?**Tablo: I/45** Dershanede aldığınız eğitimle okuldaki eğitimi karşılaştırdığınızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?**Tablo: I/46** Dershaneyi mi yoksa okulu mu daha çok seviyorsunuz?**Tablo: I/47** Dershanede gördüğünüz eğitimin bir yüksek öğretim programını kazanmanıza ne derece katkısı olacağını düşünüyorsunuz?**Tablo: I/48** Rehberlik ve mesleki yönlendirme ile üniversite-fakülte-bölüm tanıtımı konusunda okulunuzda verilen bilgiler mi, dershanede verilen bilgiler mi daha çok işinize yarıyor?**Tablo: I/49** Şu anda dershaneye giden öğrencilere göre rehberlik ve mesleki yönlendirme ile üniversite-fakülte-bölüm tanıtımı konusunda okulunuzda verilen bilgiler mi, dershanede verilen bilgiler mi daha çok işinize yarıyor?**Tablo: I/50** Dershane ücretinizi kim karşılıyor?**Tablo: I/51** Bu yıl alacağınız eğitim karşılığında dershaneye toplam ne kadar ödeme yapılacak?**Tablo: I/52** Üniversiteye giriş sınavına hazırlık çalışmalarınız için bu yıl, dershane ücreti dışında ne kadar harcama yapıldı veya yapılacak? (Kitap, dergi, cd, vb.)**Tablo: I/53** Dershaneye devam ederken, ders ücreti ve materyalleri dışında yapılan harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.) aylık toplamı ne kadardır?**SONUÇ****(Sh. 59)****SORU FORMU****(Sh. 62)**

GİRİŞ

1. ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİ: BOYUTLAR VE SINIRLILIKLAR

Bu araştırma, üniversiteye giriş sistemini konu edinmektedir. Bu konu ülkemizde, ortaöğretimden yükseköğretime geçişi düzenleyen ve yaygın olarak “üniversite sınavı” olarak anılan “Öğrenci Seçme Sınavı” (ÖSS) ile sınırlı algılanmakta ise de, sorun çok daha yaygın ve derindir.

Ülkemizde kısa sayılabilecek bir geçmişe sahip olan modern üniversitelerin gelişimi sürecinde, yükseköğretim, özellikle 1950’lerden itibaren giderek artan bir toplumsal taleple karşılaşmıştır. Modernleşme projesinin temel kurumsal ayaklarından biri olan üniversitenin, niteliksel gelişim kadar, toplumda oluşan yükseköğrenim talebini karşılaması da, bir yandan demokratik toplumun temel gerekleri arasında yer almakta; öte yandan da modernleşmenin toplumun çeşitli katmanlarında yaygınlaşması açısından hayati bir işlev görmektedir.

Kuşkusuz, üniversitenin asli işlevi, bilimsel gelişime katkıda bulunmaktır ve bu işlev başka hiçbir şeye feda edilmek zorunda değildir. Çeşitli ülkelerdeki yükseköğretim incelendiğinde, üniversitelerin yükseköğrenim talebi ile “bilim eğitimi ve araştırmacı yetiştirme” çerçevesinde muhatap oldukları modeller bulunduğu görülmektedir. Bazı ülkelerde, üniversiteler tüm yükseköğrenim talebini karşılamak durumunda değildir; zira, bu tür yükseköğretim sistemlerinde, tüm yükseköğretim üniversite çatısı altında toplanmamış; üniversite-dışı yükseköğretim kurumları oluşturularak bu talebin karşılanması cihetine gidilmiştir.

1982 Anayasası’ndan sonra yapılan düzenlemelere kadar, Türkiye’de de, Milli Eğitim Bakanlığı başta olmak üzere, çeşitli bakanlıklar ve devlet kurumları, ihtiyaç duydukları üst düzey personelin yetiştirilmesi için, yükseköğretim düzeyinde okullar, akademi, enstitü ve yüksekokullar kurmuşlardır. Ancak 1982 Anayasası, “Türk Silahlı Kuvvetleri ve emniyet teşkilatına bağlı yükseköğretim kurumları” (Madde 132) hariç, yükseköğretimin üniversite çatısı altında düzenlenmesi hükmünü getirmiştir.

Her ne kadar 2547 Sayılı Yasa, “meslek elemanı yetiştiren bakanlıklara bağlı yüksekokullar, Yükseköğretim Kurulunun tespit edeceği esaslara göre Bakanlar Kurulu kararı ile kurulması”nı (Madde 5- g) hükme bağlanıyorsa da, Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK)’nun kuruluşundan bu yana, üniversiteler dışında bu tür kurumlar oluşturulmamıştır. Mevcut uygulama, yükseköğretimin üniversite çatısı altında yapıldığı bir model ortaya çıkarmıştır.

Üniversitelerin niteliksel gelişim sorunu kadar, yükseköğrenim talebinin en azından niceliksel olarak karşılanması sorununun da çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Hatta, Anayasa’nın yükseköğretime düzenleyen 130. Maddesi, yükseköğretim kurumları olarak üniversitelerin kuruluşunu “Çağdaş eğitim - öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı”na bağlamış; aynı maddenin devamında, üniversitelerin yapacağı faaliyetler sayılırken “ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim - öğretim”e birinci sırada yer verilmiştir. Üniversitelerin ya da yükseköğretim üst kuruluşlarının, sadece akademik bakımdan nitelikli kurumlar olmak çabası içinde, “bilimsel gelişmeye katkıda bulunmak”la sınırlı bir misyon tanımları yaparak yükseköğretim talebini karşılamayı göz ardı etmek gibi bir lüksleri bulunmamaktadır.

Yükseköğretim konusundaki toplumsal talebin karşılanması, demokratik bir siyasal sistemin oldukça açık gereklerinden biridir; zira demokratik siyaset, devlet ya da kamu örgütlenmesinin toplumsal taleplere karşı duyarlı olmasını gerektirir. Kamu hizmetlerinin belirli zümrelere özgü bir ayrıcalık olarak kapalı devre yürütüldüğü seçkin bir yapılanma, demokrasiyle bağdaşmadığı kadar; konu üniversite olduğunda, biçimsel demokratik standartların ötesinde, modernleşmeci siyasetin ruhu ile de bağdaşmamaktadır. Yükseköğrenim talebinin dikkate alınmasını ve makul ölçüde karşılanmasını gerektiren ikinci neden budur. Başka bir anlatımla, yükseköğretim, çeşitli toplumsal kesimlerin modern yaşama katılmasının giderek temel gereklerinden biri haline gelmiştir; bu açıdan bakıldığında, yükseköğrenim talebinin yaygınlık kazanması, herhangi bir özendirme politikasına gerek bırakmayacak ölçüde, eğitimsel modernleşme hedeflerinin toplumun çeşitli katmanları tarafından benimsendiğini göstermektedir.

Yükseköğretim, sadece “talebin bir yolla karşılanması” sorununa indirgenemez; yurttaşların, “bilgi toplumu”, “endüstri-sonrası toplum”, “küresel toplum” gibi terimlerle anılan günümüzdeki gelişmelere ayak uydurup onlarla başa çıkabilecek yüksek niteliklerle donatılabilmesi için nitelikli bir yükseköğretim yürütülmesi gerekmektedir. Bu ise, bir yönüyle üniversitelerin bu kalitede bir eğitimi, talebi dengeli bir biçimde karşılayacak nicel ve nitel yeterliliğe sahip olmasını gerektirir. Ancak, öte yandan, bu nitelikte bir eğitimin verilebilmesi, söz konusu eğitime tabi tutulacak bireylerin, yükseköğretimin gerektirdiği kavrama yeteneğine, öğrenme beceri ve alışkanlıklarına, ayrıca, bu

düzeydeki eğitimin ön-gereği olan bilgi birikimine sahip, yani yeterli “hazır bulunuşluk” düzeyinde olmalarıyla mümkündür.

Yükseköğretim adaylarının ortaöğretim düzeyinde yükseköğrenim açısından yönlendirilmesi ve aldıkları ortaöğretim sonunda yeterliliklerinin saptanması konusunda, çeşitli ülkelerde farklı modeller uygulanmaktadır. Yükseköğrenim talebinde bulunan bireylerin bu nitelikte olup olmadığının belirlenmesi ihtiyacı, adayların ortaöğretim sonunda bir sınava tabi tutulmasının akademik temelini oluşturmakta ve ülkemizde, bu amaçla ÖSS uygulanmaktadır. Sınavın ikinci akademik gerekçesi, genel olarak yükseköğretim için yeterlilik yanında, adayların yükseköğretim almak istedikleri alan ile, gerçekten yetenekli, donanımlı ve yeterli oldukları alan arasında bir fark bulunup bulunmadığının, yükseköğretime başlamadan önce belirlenmesi şeklinde dile getirilebilir.

Türkiye’de ÖSS’nin bu iki akademik gerekçe yanında, onlardan daha önemli başka bir amaca hizmet ettiği görülmektedir. Yükseköğrenim talebinin 1980’lerden itibaren bir çığ gibi büyümesine karşılık, üniversitelerde bu talebi makul düzeyde karşılayabilecek bir kapasite artışı sağlanamamıştır. 2004 yılında yapılan ÖSS’ye 1.786.883 aday başvurmuş; bu adaylardan sadece 574.867’si herhangi bir programa yerleştirilebilmiştir. Geçen zaman içinde, çığlaşan yükseköğrenim talebi karşısında, ÖSS’nin temel işlevi, yeterlilik ve yatkinliği ölçmekten çok, adayları kontenjanlara göre “elemek” haline gelmiştir; ÖSS, seçici-değerlendirici olmaktan ziyade, eleyici karakteri ağır basan bir sınav niteliğindedir.

Sınavın eleyici bir nitelik kazanması, geleceklerini yükseköğrenim imkanından yararlanmaya bağlı olarak planlamak arzusundaki geniş kesimlerde, “ne olursa olsun” bu imkanı yakalama çabası doğurmuş; aileler, çocuklarının yükseköğrenim görebilmeleri için her fedakarlığı sorgusuz sualsiz yapar hale gelmişlerdir. Bu ise, bir yandan geniş bir “sınava hazırlık” sektörü oluşmasının yanı sıra; ortaöğretimde, sınav başarısının yüksekliği ile dikkat çeken okulların büyük bir prestij kazanması sonucunu doğurmuştur.

Nihai hedef olarak ÖSS başarısı, çocukların sadece başarılı ortaöğretim kurumlarına gönderilmesi ve dersane, özel ders, kurs, ek eğitim materyalleri gibi öğelerden oluşan ÖSS’ye hazırlık sektörü ile sınırlı kalmamaktadır. Aileler, çocuklarının “ÖSS başarısı yüksek ortaöğretim okulları”nda öğrenim görmelerini garantilemek üzere, ilköğretim son sınıfta yapılan “Liselere Giriş Sınavı” (LGS), “Özel Okullara Giriş Sınavı” gibi sınavlarda başarılı olmaları için de önlemler almak durumunda kalmaktadır. Bu ise, bir “LGS hazırlık” sektörü yanında, LGS başarısı yüksek ilköğretim okullarının prestijinin artması sonucunu doğurmuş; ailelerin çocuklarını gönderecekleri ilköğretim okullarının seçiminde dahi, nihai ÖSS başarısı hedefi etkili hale gelmiştir. Görüleceği üzere, ÖSS, eğitimin bütün kademelerinde talebi yönlendirici bir etki yaratmakta ve eğitimi biçimlendiren dışsallıklar üretmektedir.

ÖSS’nin bu dışsallıkları sadece eğitim kademeleriyle sınırlı değildir. Eleyici niteliği ağır basan bu “sınav”, kazananlar kadar kazanamayanların da tüm eğitim kademelerindeki yaşamlarını biçimlendirmektedir. **Sınavı kazanamayanları bekleyen iki alternatif bulunmaktadır: ÖSS adaylığının uzaması ve en az bir yıl daha “sınav stresi”, ya da ikinci bir alternatif olarak artık umutları kalmadığı için kendilerini “lise mezunu” bir yurttaş olarak bekleyen yeni sorunlar...** ÖSS, sadece sınavı kazananların bütün kademelerdeki öğrenim hayatını biçimlendirmemekle kalmamakta; hedefi sınav başarısı olan uzun bir öğrenim süreci sonunda, istihdam piyasasında aranan nitelikleri edinememiş, kendilerini “yetersiz”, “iş bulamayan” ve giderek “işe yaramaz” hisseden geniş bir nüfus oluşması sonucu doğurmaktadır. Ortaöğretim düzeyinde okullaşma oranlarının artışı, yükseköğretim kapasitesi sabit kaldığında, sınavın bu dışsallığının tüm çağ nüfusunu bekleyen “dramatik bir son” tehdidi halini almasına katkıda bulunacaktır.

Öte yandan, bütün öğrenim hayatları “3 saat süren bir test”te başarılı olmaya adanmış ve sonunda başarılı olmuş öğrenci açısından bakılacak olursa; sınav başarısı, yükseköğretim için yeterli bir “hazır bulunuşluk” elde edildiğinin göstergesi midir? Bu sorunun olumlu bir biçimde cevaplandırılması oldukça zordur. Yükseköğretimde derse giren akademisyenlerin “öğrencilerinin genel yönelimleri ve öğrenme becerileri” konusunda, kaygı verici şikayetleri vardır. **Yükseköğretimin ilk yılları, “sadece test sorusu çözme” becerisi kazanmış; test yoluyla sorgulanamayan konularda sofistike öğrenme becerileri kazanamamış yeni öğrencinin rehabilitasyonu ile kaybedilmektedir.** Bu kısa tespit bile, Sınav’ın yükseköğretim kademesi açısından da oldukça kapsamlı sonuçlar doğurduğunu dile getirmek için yeterlidir.

Bu araştırma, toplumun çok geniş kesimlerini hayati bir biçimde etkileyen üniversiteye giriş sisteminin, ilgili kesimler açısından halihazırdaki durumunu saptayarak bu açıdan alınabilecek önlemler için güvenilir veri sağlamayı amaçlamaktadır.

Yukarıdaki kısa girişten de anlaşılacağı üzere, ÖSS, bir yandan ilköğretimden yükseköğretime kadar bütün eğitim kademeleri için, öte yandan aile yaşamı, aile bütçesi, istihdam piyasası gibi alanlar

için dışsallıklar üretmekte; sadece “bir sınav”ın dar çerçevesi içinde kalınarak ortaya konulamayacak kadar çok boyutlu ve karmaşık bir sorunlar yumağı oluşturmaktadır.

Bir araştırma kapsamında, bütün bu karmaşık sorunlar yumağının tüm boyutları ile ele alınması neredeyse imkansızdır. Konunun bir araştırma kapsamında ele alınabilir net bir çerçeveye kavuşturulması açısından üniversiteye giriş sisteminin esas işlevi etrafında sınırlandırılması benimsenmiştir. “Sistem”in esas işlevi, ortaöğretimden yükseköğretime geçişi düzenlemek olduğundan, ilköğretim kademesinden ÖSS’ye kadar uzanan eğitimle ilgili, ya da aile yaşamı ve istihdam gibi diğer dışsallıkları ile yükseköğretim kademesindeki sonuçları araştırma kapsamının dışında tutulmuştur. Bu çerçevede, araştırma, dar anlamda üniversiteye giriş sistemi ile sınırlandırılmış; araştırma kapsamına doğrudan doğruya “sistem”in bir bileşeni durumundaki öğeler dahil edilmiştir.

Bu raporda, araştırma evreninde yer alan “lise son sınıf öğrencileri” örnekleminin bulguları sunulacaktır.

4. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Günümüz dünyasında, genelde eğitimin ve özelde de yükseköğrenimin ne kadar kritik bir önem kazandığı, izah gerektirmeyecek kadar açıktır. Modernleşmenin en temel hedeflerinden biri, nüfusun çağdaş bir toplum olmanın gerektirdiği bilgi, beceri ve yeteneklerle donatarak, yüksek nitelikli beşeri sermaye stoku elde etmek olarak tanımlanmıştır. Ülkelerin sahibi olduğu diğer kaynakların ulusal hedefler ve ekonominin gerekleri doğrultusunda harekete geçirilerek dünyanın kalkınmış-gelişmiş, güçlü toplumları arasında yer alabilmenin ön-şartı, nüfusun uygun eğitim politikaları geliştirilerek “yetişmiş insan gücü”ne dönüştürülmesine bağlıdır. Bilgi teknolojilerinin başdöndürücü bir hızla geliştiği günümüz dünyasında, beşeri sermaye yatırımları, eğitim ve araştırmaya ayrılacak kaynakların artırılması hayati bir önem kazanmıştır. Bu çerçevede, küresel ekonomide kıtlığı çekilen en kritik kaynak “beşeri sermaye” kaynakları haline gelmiştir.

Eğitimin giderek artan bu öneminin Türk toplumu tarafından yeterince algılandığını ve benimsendiğini söylemek mümkündür. Başlangıçta çeşitli nedenlerle çocukların ve özellikle kızların okula gönderilmesi konusunda yaşanan sorunlar 1950’lerden itibaren giderek aşılmış; ilköğretim kademesinden başlayarak eğitim talebi giderek yaygınlaşmıştır. Bu talebin 1980’lerden itibaren yükseköğretim kademesinde de giderek artış gösterdiği ve fakat talebi karşılayacak yeterlilikte bir yükseköğretim kapasitesinin yaratılmadığına yukarıda işaret edilmiştir.

Otuz yıla yaklaşan bir dönemde gitgide artarak devasa boyutlara varan yükseköğretim talebi, son dönemde “kesintisiz 8 yıllık ilköğretim” uygulamasının etkisi, yükseköğretim talebinde olağan ivmenin aşılması yönünde olmuştur. Yükseköğretim kapasitesinin artırılması yönündeki olumlu çabaların kontenjan artışında yaratabildiği ivme ise talep ivmesi ile karşılaştırılamayacak kadar düşük kalmış; mevcut sınırlı kontenjanlardan yararlanmanın tek yolu, ÖSS’de başarı getireceği umulan her türlü çareye başvurmak haline gelmiştir. Bu ise, ÖSS’yi ortaöğretimden yükseköğretime geçişi düzenleyen bir “sorun-çözme” mekanizması olmaktan çıkarmakta; üniversiteye giriş sistemi, tüm eğitim sisteminde ve giderek sosyal hayatın istihdam başta olmak üzere tüm alanlarında sorun kaynağı haline gelmektedir.

Toplumların, sorunları, zamanın salınımlarına bırakıp seyirci kalarak, sorunlarla birlikte yaşarken kısa vadeli kestirme yollar keşfederek, verimli, sağlıklı ve makul çözüm yolları üretmeye hiçbir katkıda bulunmayan ve somut durum hakkında masa başı, ayaküstü, geçiştirici ya da suçlayıcı, günah keçisi icad etmeye ve sonuçta rahatlamaya dönük tartışmalarla zaman kaybederek aştıkları görülmemiştir. Sorunlar, çözülemedikleri sürece giderek ağırlaşmış toplumu tehdit edecek boyutlar kazanabilir; ancak, her sorun, yarattığı meydan okuma aracılığıyla toplumu çözüm arayışlarına zorlayarak, yaratıcı ve işlevsel sorun çözme biçimlerinin geliştirilmesini tahrik ederek toplumların gelişmesinde önemli bir fırsat olarak da iş görebilir. Üniversiteye giriş sisteminin bu tür bir fırsat olarak değerlendirilebilmesi, kuşkusuz, artık ertelenemez bir hal alan sorunların açık yüreklilikle saptanması, sorunlar ve çözüm alternatifleri üzerinde “güncel gerçekliği” esas alan bir tartışma ortamı yaratılması ile mümkün olacaktır.

Genelde tüm eğitim sistemi, ve özelde de üniversiteye giriş sistemi uzun süredir, ülkenin kalkınma ve gelişme hedeflerine ulaşması konusunda yaptığı veya yapacağı katkılardan ziyade, sorunlarıyla tartışılmaktadır. Ancak, bu tartışmalar, sorunun çözümüne yönelik sonuçlar üretmek yerine, sorunu daha da içinden çıkılmaz hale getiren bir mecrada devam edegelmektedir. Sorunun bu hale gelmesinde elbette çok farklı sebepler vardır. Bunların en başta gelenlerinden biri, konunun sağlam ve gerçekçi verilere dayanılarak tartışılmaması; kararların verilere değil, konjonktürel değerlendirmeler ve öngörülere dayanılarak verilmesidir.

Araştırmanın en genel amacı, günümüz Türkiyesinde ortaöğretimden yükseköğretime geçiş sisteminin yapısını, işleyişini ve sorunlarını saptamak ve bu konuda geliştirilecek önerilere ışık tutmaktadır. Araştırmanın spesifik amacı ise, üniversiteye giriş sisteminde yer alan bireylerin özelliklerini, sınav ile ilgili deneyimleri, yaşam biçimlerinin sınavla ilgili öğeleri, “adaylar”ın ortaöğretim ve üniversiteye giriş sistemi konusundaki davranış, kanaat, sorun ve beklentileri konusunda sahada veri toplayarak incelemektir.

Araştırma, Türkiye çapında, üniversiteye giriş sistemi içinde yer alan çeşitli aktörlerin günümüzdeki durumları hakkında güncel veri sağlamak suretiyle, mevcut durumun ampirik verilere dayanarak saptanmasına ve daha sağlıklı değerlendirmeler yapılarak çözüm önerileri geliştirilmesine katkıda bulunacaktır.

Bu araştırma, Türkiye’de eğitim sisteminin en önemli düğüm noktalarından biri haline gelen üniversiteye giriş sistemi konusunda, sorunun doğrudan taraflarının görüşlerini ortaya koyan, önemli bir veri kaynağı olacaktır. Üniversiteye giriş sistemi, esasen eğitim sisteminin bütününün sorunlarının gelip düğümlendiği bir huni ağız durumundadır. Dolayısıyla, bu sorunun ortaya konması, bir anlamda eğitim sisteminin genel sorunlarının irdelenmesinde de önemli bir katkı sağlayacaktır.

5. YÖNTEM

Bu araştırma, Türk eğitim sisteminin giderek en kritik halkası haline gelen üniversiteye giriş sistemi hakkında daha kapsamlı bir projenin saha araştırması kısmını oluşturmaktadır. Saha araştırmaları, bilindiği gibi, ampirik-pozitivistik yöntem yaklaşımının nicel ölçüm standartlarına göre biçimlendirilmektedir. Araştırmanın konuyla ilgili betimleyici/durum saptayıcı bir düzeyde tasarlanması, hem güncel durum hakkında gerçekçi bir resim elde etme amacına hizmet edecek; hem de, karmaşık analitik modellerin yol açtığı gereksiz ayrıntıcılığa düşülmesi önlenmiş olacaktır.

Yöntem Yaklaşımı

Araştırmada, sistem içinde rol alan ve sahada bu sistemin işleyişini ve sorunları doğrudan katılarak deneyimleyen bireylerin, araştırmanın değişkenleri açısından gözlemlenmesine imkan veren nicel ölçümlere dayalı bir yöntem yaklaşımı benimsenmiştir. Bu tür bir yöntem yaklaşımı, bir yandan gözlemi yapılacak değişkenlerin titizlikle belirlenmesini, öte yandan bu gözlemlerde kullanılacak ölçme araçlarının amaca uygun bir biçimde geliştirilmesini ve son olarak, uygun bir örnekleme yöntemi ile değişkenlerin sahadaki durumunun gerçeği yansıtacak biçimde saptanmasını sağlayacak veri toplanmasını gerektirmektedir. Saha araştırmasının en temel kabullerinden biri, durum ve değerlendirmeleri hakkında bilgilerine başvuru deneklerin güven verici bir ilişki temelinde, samimi ve dürüst cevaplar verdikleridir. gerçeği yansıtacakları kabulüdür. Bu güvenin sağlanmasında, formlarda isim veya diğer türden kişisel mahremiyetlere ilişkin sorular sorulmamış; toplanan verilerin sadece istatistiksel olarak değerlendirmeye alınacağı; verilen bilgilerin resmi veya resmi olmayan amaçlarla kullanılmayacağı konusunda güven sağlanmıştır.

Araştırmanın Problemi

Problemlerin tespiti ve üniversite sınavına ilişkin beklenti düzeyi ölçümü ile yaşanan sıkıntılara bulunacak çözüm yolları konusunda yapılacak tartışmalar için veri sağlanması da hedefler arasındadır.

Bu doğrultuda aşağıdaki soruların cevapları aranmıştır:

1- Orta öğretim son sınıf öğrencilerinin ailevi profilleri nedir?

2- Öğrenciler, okudukları liseyi neye göre seçmişlerdir?

3- Öğrencilerin üniversiteye giriş sistemine ilişkin görüş ve beklentileri nelerdir?

4- Öğrencilerin zihninde okudukları okullar ve gittikleri dershaneler, işlev ve ortam bakımından nasıl şekillenmektedir?

5- Üniversiteye giriş sistemi içinde okulların ve dershanelerin konumu nedir?

6- Üniversiteye giriş sorunu, öğrencilerin psikolojini ve geleceğe ilişkin beklentilerini ne yönde etkilemektedir?

7- Üniversiteye giriş sisteminde okullar dışında oluşan ortamın öğrenci velilerine ve ülkeye maliyeti nedir?

Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın hipotezleri şunlardır:

4- İlköğretimin ilk sınıfından orta öğretimin son sınıfına kadar tüm sistem, üniversiteye giriş odaklı hale gelmiştir.

5- Üniversiteye giriş sisteminin unsurları, eğitimin kendisine paralel yeni bir sistem ortaya çıkarmıştır. Yer yer eğitim asli unsurları, paralel sistemin gerisinde kalmaya başlamıştır

6- Üniversiteye giriş sisteminin maliyeti, sistemi defalarca yeni baştan kuracak düzeye çıkmıştır.

Araştırma Deseni

Araştırmada, araştırma nüfuslarının dört temel alandaki özellik ve değerlendirmeleri ile ilgili değişkenlerin gözlenmesi kararlaştırılmıştır. Bu alanlar; sosyo-ekonomik özellikler, ortaöğretim kurumlarındaki deneyim ve bu deneyime ilişkin değerlendirmeler, ÖSS'na hazırlık deneyimi ve bu deneyime ilişkin değerlendirmeler ile sınavda hedeflenen/halen kayıtlı bulunan yükseköğretim programına ilişkin deneyim/tercih ve değerlendirmeler biçiminde belirlenmiştir. Bu alanlarda sorgulanacak değişkenler belirlenirken araştırmanın betimleyici/durum saptayıcı karakteri ve problematik çerçevesi dikkate alınmıştır. Değişkenler arası ilişkisel/nedensel bir desenleme söz konusu değildir. Araştırmada, ilkece, her bir değişken, karakteristik ölçüm düzeyinde uygun kategoriler kullanılarak gözlenmiş ve gözlemler uygun tablolamalar aracılığıyla bulgularını yorumlanmıştır.

3.5. Araştırma Nüfusları Ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Türkiye'de üniversiteye giriş sistemi ile ilgili tüm toplum kesimlerini kapsamaktadır. Araştırma konusunun sadece "doğrudan doğruya 'sistem'in bir bileşeni durumundaki ögeler"le sınırlı tutulduğu yukarıda belirtilmiştir. Bu sınırlandırma çerçevesinde, araştırma evreni "Türkiye'de üniversiteye giriş sistemi içinde rol alan tüm bireysel aktörler" olarak tanımlanmıştır. Bu haliyle araştırma evreni oldukça heterojen bir yapı arz etmektedir. Araştırmanın amacı çerçevesinde, saha araştırmasında birey birimlerin incelenmesine karar verilmiş; bireyler evreninden olabildiğince homojen beş araştırma nüfusu ayrıştırılmış ve bu nüfuslar şu şekilde tanımlanmıştır:

10. **Lise Son Sınıf Öğrencileri** : Genel liseler, anadolu ve fen vb. gibi yabancı dille eğitim yapan özel statülü liseler ve meslek liseleri ile özel okulların son sınıflarına devam eden öğrencilerdir.
11. **Lise Mezunları**: Herhangi bir orta öğretim kurumundan mezun olup, üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için dershaneye giden öğrencilerdir.
12. **Yükseköğretim Öğrencileri**: Herhangi bir örgün yüksek öğretim programına 2004 yılında kayıt yaptırmış öğrencilerdir.
13. **Öğrenci Velileri**: Lise son sınıfa giden, liseyi bitirmiş olup dershaneye devam eden veya üniversiteye yeni kayıt yaptırmış çocuğu olan anne-babalardır.
14. **Ortaöğretim ve Dershane Öğretmen ve Yöneticileri**: Herhangi bir orta öğretim kurumunda veya dershanede öğretmenlik veya yöneticilik yapan eğitimcilerdir.

3.5.1 Örneklem Grubu

Bu araştırmanın evreniyle ilgili varsayımlarımız şunlardır:

Araştırma kapsamında okulların son sınıf öğrencileri örneklem grubunu teşkil edecektir.

Araştırmanın örneklem grubu, Türkiye genelini temsil etmek üzere, coğrafi dağılım, sosyo-ekonomik gelişmişlik, nüfus vb. ölçütlere göre belirleneceği için, evren grubunu temsil etme düzeyi ve güvenilirliği yüksek olacaktır.

Orta öğretim son sınıf öğrencileri üzerinde yapılan bu araştırma, genel devlet lisesi, özel nitelikli devlet lisesi (anadolu, fen, vb.), meslek lisesi, özel lise ve diğer tür okulları kapsamaktadır.

Bu çerçevede Türkiye'nin 13 ilinde yapılan anketlerden değerlendirmeye alınanların adetleri ile bunların illere dağılımı şu şekildedir:

İller	Anket sayısı	%
Afyon	37	3,4
Ankara	107	9,9
Antalya	97	9,0
Bursa	40	3,7
Elazığ	40	3,7
Erzurum	100	9,3
Gaziantep	101	9,4
İstanbul	227	21,1
İzmir	109	10,1
Kayseri	39	3,6
Samsun	101	9,4
Van	40	3,7
Zonguldak	40	3,7
Toplam	1078	100,0

5.6 Veri Derleme Araçları

Araştırma 5 ayrı soru formu ile gerçekleştirilmiştir. Temel sorun olan üniversiteye giriş sistemine ilişkin sorular, tüm gruplara yöneltilmiştir. Ayrıca, her grubun kendi konumuna uygun ilave

sorular da sorulmuştur. Lise son sınıf öğrencilerini kapsayan bu araştırmada öğrencilere toplam 51 sorudan oluşan bir soru formu uygulanmıştır. Soru formunda, öğrencilerin ailevi durumları, okudukları liseyle ilgili görüşleri, üniversiteye giriş sınavıyla ilgili algılamaları, sınava hazırlık yöntemleri, dersaneler konusundaki yaklaşımları gibi konulara ilişkin görüşleri ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır.

3.6.1. Veri Girişi

Araştırma verileri excel programında bilgisayara girilmiştir. Bu veriler SPSS programına aktarılarak tablolar alınmıştır.

3.6.2. Bulgulama Yorum ve Raporlama

Tablolar, önce düz frekanslar halinde bölümlere ayrılıp düzenlenmiştir. Düzenleme yapılırken, tablolar soru formundaki sırasına göre değil, bölümlere göre değerlendirilmiştir. Gerek duyulan yerlerde çapraz tablolar veya farklı gruplar için ayrı frekanslar alınmak suretiyle rapor oluşturulmuştur. Tabloların altına, kısa açıklamalar ve yorumlar yapılmış, bunlar rapor sonunda kapsamlı bir özet haline dönüştürülmüştür.

6. ARAŞTIRMA SÜRECİ

5. Hazırlık Aşaması

Proje, Türk eğitim sisteminin en temel sorunlarından birinin üniversiteye giriş sistemi olduğu düşüncesinden hareketle ortaya çıkmıştır. Bu sistemdeki sorunların, konunun taraflarının görüşlerine başvurularak belirlenebileceği öngörüsünden hareketle, beş ayrı araştırma formatı ortaya çıkartılmıştır.

Araştırma için Türkiye'de üniversiteye giriş sistemi ile ilgili kaynaklar taranmıştır. YÖK, Milli Eğitim Bakanlığı, ÖSYM, DİE ve ilgili meslek kuruluşları başta olmak üzere konuyla ilgili bütün çalışmalar ve araştırmalar incelenmiştir.

Literatür derlemesinden elde edilen bilgiler başlangıçta daha çok araştırmanın veri kaynağı olan soru formlarının sağlıklı hazırlanmasını temin etmek üzere kullanılmıştır. Anketlerin içeriği, konuyla ilgili uzmanlar tarafından kontrol edilerek geliştirilmiştir. Anketör ekibi, bu alanda sürekli çalışan deneyimli personelden oluşturulmuştur. Ayrıca, anket yapılırken dikkat edilmesi gereken hususlara ilişkin ayrıntılı bir anketör talimatı hazırlanmıştır.

6. Veri toplama

Deneklerden bilgi toplama aracı olarak önceden hazırlanıp çoğaltılan anket formları kullanılmıştır. Araştırmanın saha çalışmaları 9 Kasım 2004 tarihinde başlamış ve 27 Kasım 2004 tarihinde sona ermiştir.

7. Veri Girişi

Kodlama ve veri girişi işlemleri, yine bu alanda deneyimli personelce gerçekleştirilmiş ve 10 Aralık 2004 tarihinde tamamlanmıştır.

8. Bulgulama ve Rapor

Tabloların hazırlanması ve değerlendirme ile raporların yazımı işe 10 Ocak 2005 tarihinde sonuçlandırılmıştır.

7. RAPORUN YAPISI

Deneklerden elde edilen verilerin sunulduğu bu raporda, araştırmanın tanıtıldığı giriş bölümünün ardından araştırma bulguları sunulmaktadır. Bulgular bölümü kendi içinde 4 kesime ayrılmaktadır. Birinci kesimde önce deneklerin sosyo ekonomik özelliklerine ilişkin bulgular, daha sonra sırasıyla lise eğitimine, üniversiteye ilişkin beklentilerine ve dersanelere ilişkin bulgular sunulmuştur. Rapor, bu bulguların değerlendirildiği bir "sonuç" bölümüyle son bulmaktadır. Araştırmada kullanılan soru kağıdı ise raporun sonuna konulmuştur.

BULGULAR (LİSE ÖĞRENCİLERİ)

BÖLÜM 1

**ÖĞRENCİLERİN VE AİLELERİNİN
SOSYO-EKONOMİK DURUMLARI**

Tablo: I/1**Cinsiyetiniz?**

Seçenekler	Sayı	%
Kız	488	45,3
Erkek	590	54,7
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılan orta öğretim öğrencilerinin %45,3'ü kız, %54,7'si erkektir. Kız-erkek öğrenci dağılımı araştırmanın amacı bakımından makul orandadır.

Tablo: I/2

Babanızın mesleği nedir?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	17	1,6
Memur	195	18,1
İşçi	202	18,7
Emekli	194	18,0
Esnaf	137	12,7
Serbest meslek (Avukat, muhasebeci, doktor vb)	113	10,5
Tüccar	28	2,6
Sanayici	24	2,2
Çiftçi	38	3,5
İşsiz	26	2,4
Diğer	104	9,6
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin beşte birine yakınının babası işçi, beşte birine yakınının babası memur, beşte birine yakınının babası emekli, sekizde birinden fazlasının babası esnaf, onda birinin babası serbest meslek mensubudur.

Baba mesleklerine bakıldığında çoğunluğun (toplam %54,8) memur, işçi, emekli gibi ücretli çalışanlardan oluşması dikkat çekicidir. Gelir düzeyi nispeten daha yüksek olan serbest meslek, tüccar, sanayici gibi kesimlerin, toplam %15,3 ile ücretlilerin oldukça gerisinde kaldığı ve Türkiye'deki iş/uğraşı dağılımına uyumlu olduğu görülmektedir.

Tablo: I/3

Annelerinizin mesleği nedir?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	9	,8
Memur	88	8,2
İşçi	36	3,3
Emekli	58	5,4
Esnaf	13	1,2
Serbest meslek (Avukat, muhasebeci, doktor vb)	41	3,8
Tüccar	2	,2
Sanayici	1	,1
Ev kadını	791	73,4
İşsiz	11	1,0
Diğer	28	2,6
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin yaklaşık dörtte üçünün annesi ev kadınıdır. Çalışan anneler arasında memurların oranı nispeten daha fazladır.

Tablo: I/4

Ailenizin aylık geliri (haneye giren toplam TL) nedir?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	41	3,8
300 milyondan az	70	6,5
300-600 milyon arası	289	26,8
600 milyon-1 milyar arası	359	33,3
1-2 milyar arası	200	18,6
2-4 milyar arası	64	5,9
4 milyar ve üzeri	55	5,1
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık dörtte biri, ailesinin ayda 300-600 milyon lira, üçte biri 600 milyon-1 milyar lira, beşte birine yakını da 1-2 milyar lira arası gelire sahip olduğunu beyan etmiştir. 2-4 milyar arası aile geliri beyan edenler %5,9, 4 milyar ve üzeri aile geliri beyan edenler de %5,1 oranındadır. Bu oranlar, ülkemizdeki kayıt dışı ekonomi olgusu ve insanların gelirlerini beyan ederken, olduğundan daha düşük rakamları telaffuz etme eğilimleri dikkate alınarak değerlendirilmelidir.

Tablo 1, 2, 3 ve 4'ün sonuçları, öğrenci ailelerinin toplumsal tabaka itibarıyla orta sınıfın orta ve alt kesimlerinde yoğunlaştığını göstermektedir.

Tablo: I/5

Boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	7	,6
Tek başıma geçiririm	190	17,6
Arkadaşlarımla birlikte olurum	354	32,8
Hobilerimle uğraşırım	290	26,9
Hiç boş zamanım yok	237	22,0
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık %40'ı, ya hiç boş zamanı bulunmadığını veya boş zamanını tek başına geçirdiğini ifade etmektedir. Yaklaşık üçte biri arkadaşlarıyla birlikte olduğunu, dörtte biri de hobileriyle uğraştığını belirtmektedir. Öğrencilerin boş zamanlarıyla ilgili tercihleri (hiç boş zamanlarının olmaması ve boş zamanlarını tek başlarına geçirme oranları), içinde buldukları psikolojik iklime ilişkin ipuçları vermektedir.

BÖLÜM 2

ORTA ÖĞRETİM KURUMUNA (LİSE) İLİŞKİN KANAATLER

Tablo: I/6

Hangi tür liseye gidiyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	8	,7
Genel devlet lisesi	470	43,6
Özel statülü devlet lisesi (fen, anadolu, süper vb.)	271	25,1
Meslek lisesi	300	27,8
Özel okul	15	1,4
Diğer	14	1,3
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin %43,6'sı genel devlet lisesinde, %25,1'i (büyük çoğunluğu Anadolu lisesi olmak üzere) özel statülü devlet lisesinde, %27,8'i meslek lisesinde (erkek teknik, kız teknik, ticaret-turizm ve imam hatip), %1,4'ü özel okulda ve %1,3'ü de diğer tür liselerde öğrenim görmektedirler.

Türkiye'de (2003 yılı rakamlarıyla) 3,035.000 orta öğretim (lise) öğrencisi vardır. Bunun %40'ı genel devlet lisesi, %32'si meslek lisesi, %1,8'i özel okul öğrencisidir. Araştırmadaki oranlar, öğrencilerin genel dağılımına uygundur.

Tablo: I/7

Okuduğunuz liseyi tercih etmenizde kimler etkili oldu?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	3	,3
Kendi tercihimdi	583	54,1
Ailemin tercihiydi	269	25,0
Öğretmenlerimin tercihiydi	36	3,3
Tesadüfen oldu	187	17,3
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlası, okuduğu liseyi kendisinin tercih ettiğini belirtirken, dördte biri bu tercihi ailesinin yaptığını ifade etmektedir. Okuduğu liseyi tesadüfen tercih ettiğini söyleyenler de %17,3 gibi yüksek bir oranı bulmaktadır.

Bu tablo, mesleki rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin ilköğretimin son aşamasında yeterli olmamasının sonucu olarak, üniversiteye giriş sisteminde yaşanan karmaşanın, daha ortaöğretim aşamasında okul seçimi ile başladığını ortaya koymaktadır.

Tablo: I/8

Liselere göre öğrenim görülen liseyi tercih nedenleri?

Hangi tür liseye gidiyorsunuz?	Okuduğunuz liseyi tercih etmenizde kimler etkili oldu?					Toplam
	Cevapsız	Kendi tercihimdi	Ailemin tercihiydi	Öğretmenlerimin tercihiydi	Tesadüfen oldu	
Cevapsız		62,5%	37,5%			100,0%
Genel devlet lisesi	,4%	54,9%	26,4%	2,1%	16,2%	100,0%
Özel statülü devlet lisesi (fen, anadolu, süper vb.)	,4%	66,1%	16,2%	2,6%	14,8%	100,0%
Meslek lisesi		42,0%	30,7%	5,3%	22,0%	100,0%
Özel okul		33,3%	40,0%	20,0%	6,7%	100,0%
Diğer		71,4%			28,6%	100,0%
Toplam	,3%	54,1%	25,0%	3,3%	17,3%	100,0%

Meslek liselerine giden öğrencilerin okullarını tercihlerinde aile etkisi ve tesadüf seçeneklerinin nispeten daha yüksek olduğu görülmektedir. Özel okullara yönlendirme ise büyük oranda aile kaynaklıdır.

Tablo: I/9

Okuduğunuz liseden memnun musunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	2	,2
Evet	494	45,8
Kısmen	446	41,4
Pişmanım	136	12,6
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin ancak yarısından azı okuduğu liseden memnun olduğunu kesin bir dille ifade edebilmektedir.

Tablo: I/10

Liselere göre öğrenim görülen liseden memnuniyet düzeyi?

Hangi tür liseye gidiyorsunuz?	Okuduğunuz liseden memnun musunuz?				Toplam
	Cevapsız	Evet	Kısmen	Pişmanım	
Cevapsız		50,0%	25,0%	25,0%	100,0%
Genel devlet lisesi	,2%	43,6%	44,5%	11,7%	100,0%
Özel statülü devlet lisesi (fen, anadolu, süper vb.)		52,8%	41,0%	6,3%	100,0%
Meslek lisesi	,3%	41,0%	38,7%	20,0%	100,0%
Özel okul		66,7%	20,0%	13,3%	100,0%
Diğer		64,3%	35,7%		100,0%
Toplam	,2%	45,8%	41,4%	12,6%	100,0%

Meslek lisesi öğrencilerinin okudukları liseden pişman olma oranlarının nispeten daha yüksek olduğu görülmektedir. Okudukları okuldan memnuniyet düzeyleri en yüksek olanlar özel okul öğrencileri ile özel statülü devlet lisesi öğrencileridir.

Tablo: I/11

İyi bir lisede okumak üniversiteye giriş sınavını kazanmada çok etkili midir?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	8	,7
Evet	717	66,5
Kısmen	283	26,3
Hayır	70	6,5
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin üçte ikisi, iyi bir lisede okumanın üniversiteye giriş sınavını kazanmada çok etkili olduğu görüşündedir. Daha da önemlisi, üniversiteye giriş sınavında iyi bir lisede okumanın çok etkili olduğu görüşüne kesin biçimde karşı çıkanların sadece % 6,5 gibi çok küçük bir oranda kalmasıdır.

Tablo: I/12

Liselere göre iyi bir lisede okumanın üniversiteye giriş sınavını kazanmaya etkisi?

Hangi tür liseye gidiyorsunuz?	İyi bir lisede okumak üniversiteye giriş sınavını kazanmada çok etkili midir?				Toplam
	Cevapsız	Evet	Kısmen	Hayır	
Cevapsız		87,5%		12,5%	100,0%
Genel devlet lisesi	1,3%		26,8%	7,4%	100,0%
Özel statü devlet lisesi (fen, anadolu, süper vb.)		70,5%	27,3%	2,2%	100,0%
Meslek lisesi	,7%		25,7%	8,3%	100,0%
Özel okul		73,3%	20,0%	6,7%	100,0%
Diğer		64,3%	21,4%	14,3%	100,0%
Toplam	,7%	66,5%	26,3%	6,5%	100,0%

Özel statülü devlet liseleri ile özel liselere gidenlerin iyi bir lisede okumanın üniversiteye giriş sınavını kazanmadaki etkisi konusunda çok daha kati bir inanç içinde buldukları görülmektedir.

BÖLÜM 3
ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK VE SINAV SİSTEMİNE
İLİŞKİN KANAATLER

Tablo: I/13

Niçin üniversite okumak istiyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	7	,6
İyi bir diploma sahibi olmak için	49	4,5
Meslek sahibi olmak için	586	54,4
Daha kolay iş bulmak için	70	6,5
Bilimsel kariyer için	152	14,1
Yapacağım işte daha başarılı olmak için	194	18,0
Askerlikle ilgili kolaylıklar için	20	1,9
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılan orta öğretim son sınıf öğrencilerinin yarısından fazlası, bir meslek sahibi olmak için üniversitede okumak istemektedir. Öğrencilerin %18'i yapacağı işte daha başarılı olmak, %14,1'i ise bilimsel kariyer için üniversitede okuma arzusundadır. İyi bir diploma ve bilimsel kariyer gibi daha yüksek kaliteleri daha düşük oranda bir öğrenci kesiminin tercih ediyor olmasına karşın, yüksek öğretimi iş-meslek yönelimiyle arzu edenlerin % 80'e yaklaşıyor olması bir hayli düşündürücüdür.

Tablo: I/14

Liselere göre üniversite okuma isteğinin nedenleri?

Hangi tür liseye gidiyorsunuz?	Niçin üniversite okumak istiyorsunuz?						Toplam	
	Cevapsız	İyi bir diploma sahibi olmak için	Meslek sahibi olmak için	Daha kolay iş bulmak için	Bilimsel kariyer için	Yapacağım işte daha başarılı olmak için		Askerlikle ilgili kolaylıklar için
Cevapsız			62,5%	12,5%	12,5%	12,5%	100,0%	
Genel devlet lisesi	1,1%	4,3%	59,6%	4,9%	12,6%	15,5%	2,1%	100,0%
Özel statülü devlet lisesi (fen, anadolu, süper vb.)		5,2%	52,8%	6,3%	20,3%	14,4%	1,1%	100,0%
Meslek lisesi	,3%	4,0%	49,7%	8,3%	10,3%	25,0%	2,3%	100,0%
Özel okul	6,7%	13,3%	26,7%	6,7%	33,3%	13,3%		100,0%
Diğer		7,1%	35,7%	21,4%	7,1%	28,6%		100,0%
Toplam	,6%	4,5%	54,4%	6,5%	14,1%	18,0%	1,9%	100,0%

Meslek lisesi öğrencilerinin üniversitede okumak isteme sebepleri arasında yapacağı işte daha başarılı olma tercihinin nispeten yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumun, meslek lisesi öğrencilerinin kendilerini zaten bir alanda çalışmaya hazır görmelerinden kaynaklandığı düşünülebilir. Üniversitede okumayı meslek sahibi olmak için isteme sebebinin genel lise, bilimsel kariyer sebebinin de özel okul öğrencileri arasında nispeten daha fazla taraftar bulduğu dikkati çekmektedir.

Tablo: I/15

Hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiğine inanıyor musunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	1	,1
Evet, kesinlikle	549	50,9
Kısmen	347	32,2
Hayır	181	16,8
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılanların yarısından fazlası hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiği inancını paylaşmaktadır. Üniversite okumak, lise son sınıf öğrencileri için hayatta başarının kıstası mesabesindedir. Bu inancı kesinlikle paylaşmayanların oranı sadece %16,8'dir. Bu tablo, yüksek öğretim konusundaki büyük talebin ve buna bağlı olarak orta öğretim ile yüksek öğretim arasında ara sistemlerin oluşmasının en önemli sebeplerinden biridir.

Tablo: I/16

Liselere göre hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiğine olan inancın düzeyi?

Hangi tür liseye gidiyorsunuz?	Hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiğine inanıyor musunuz?				Toplam
	Cevapsız	Evet, kesinlikle	Kısmen	Hayır	
Cevapsız		50,0%	37,5%	12,5%	100,0%
Genel devlet lisesi		50,2%	32,8%	17,0%	100,0%
Özel statü devlet lisesi (fen, anadolu, süper vb.)		53,1%	35,1%	11,8%	100,0%
Meslek lisesi	,3%	49,3%	29,3%	21,0%	100,0%
Özel okul		53,3%	20,0%	26,7%	100,0%
Diğer		64,3%	28,6%	7,1%	100,0%
Toplam	,1%	50,9%	32,2%	16,8%	100,0%

Özel okul ve meslek lisesi öğrencilerinin hayatta başarılı olmak için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiği görüşüne nispeten en fazla katılmayan gruplar olduğu görülmektedir.

Tablo: I/17

Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak sizi ne şekilde etkiliyor?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	4	,4
Bunaltıyor ve yoruyor	324	30,1
Zaman zaman sıkıyor	624	57,9
Hiç etkilemiyor	126	11,7
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılan orta öğretim öğrencilerinin %88'i, üniversite sınavına hazırlanmanın kendilerini bunalttığı, yorduğu veya zaman zaman sıkıdığı görüşündedir. Bu tablo, üniversite sınavının öğrenciler üzerinde oluşturduğu psikolojik baskının boyutlarını ortaya koyması bakımından oldukça çarpıcıdır. Üniversite giriş sınavına hazırlık öğrencilerin hayatında önemli bir olumsuzluk kaynağıdır.

Tablo: I/18

Üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamak sizin için ne ifade ediyor?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	9	,8
Hayatımın karamasını	145	13,5
Yeniden sınava girmek için bir yıl daha beklemeyi	384	35,6
Bir an önce iş bulup çalışmayı	41	3,8
Geleceğime ilişkin alternatif planlar yapmayı	180	16,7
Aileme ve çevreme karşı mahcup olmayı	183	17,0
Bilmiyorum, hiç düşünmedim ve düşünmek de istemiyorum	136	12,6
Toplam	1078	100,0

Üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamak, öğrencilerin üçte birinden fazlası için yeniden sınava girmeyi ifade etmektedir. Ortaöğretim son sınıf öğrencisi olan deneklerin, önemli bir bölümünün, peşinen sınavda başarılı olmama ve bir yıl daha hazırlık yapma seçeneğini kabullendikleri anlaşılmaktadır. Öğrencilerin yarıya yakını için de sınavda başarılı olamamak psikolojik bir yıkım (hayatın karaması, aileye ve çevreye karşı mahcubiyet, düşünmek istemiyorum vb.) anlamı taşımaktadır. İş bulup çalışma ve gelecek için alternatif plan yapma seçeneklerine verilen cevapların oransal düşüklüğü, son sınıf öğrencileri arasında üniversiteye giriş sınavının kazandığı olağanüstü önem yanında, kendine güven eksikliğini ve hayat karşısındaki çaresizlik duygusunun yoğunluğunu göstermektedir.

Tablo: I/19

Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmanız ikinci dönem okula devam durumunu ne yönde etkiler?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	25	2,3
Rapor alacağım	593	55,0
Sadece devamsızlık hakkımı kullanacağım	255	23,7
Okula devam edeceğim	205	19,0
Toplam	1078	100,0

Öğrencilerin yarısından fazlası, ikinci dönemde rapor alarak, okula gitmemeyi planlamaktadır. Bu durum, özellikle ortaöğretim son sınıf ikinci döneminin fiilen bir eğitim-öğretim dönemi olmaktan çıktığını ortaya koymaktadır.

Lise son sınıf öğrencilerinin çoğunluğu, bir başka eğitim evresine hazırlanabilmek uğruna buldukları evrede almaları gereken eğitimden mahrum kalmaktadır. Mevcut sistem, adeta eğitim için eğitimden feragat çelişkisini dayatmaktadır.

ÖSS'de lise son sınıf müfredatından soru çıkmadığı dikkate alındığında, öğrenciler açısından ÖSS'yi kazanmak noktasında yararlı olmadığı değerlendirilen eğitim gereksiz görülmektedir. Eğitim amacı, eğitimi gereksizleştirmektedir. Bunun sonucu olarak, bir yandan büyük bir rapor sektörü doğmakta, diğer yandan dershaneye yöneliş artmaktadır.

Tablo: I/20

Üniversiteye giriş sınavında soru çıkmayan dersler (resim, müzik, beden eğitimi vb.) hakkında ne düşünüyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	6	,6
Bu dersler gereksiz zaman kaybından başka bir şey değil	526	48,8
Sınavda soru çıkmasa da bu dersler gerekli	546	50,6
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı, üniversite sınavında soru çıkmayan, müzik, resim, beden eğitimi gibi derslerin gereksiz olduğu görüşündedir. Bu tablo, eğitim sisteminin öğrencilerin kafasında tümüyle üniversiteye giriş sınavı odaklı hale geldiği, bunun dışındaki, eğitimin talim-terbiye, bir başka ifadeyle çağdaş anlamda sosyalleştirme işlevi ile ilgili unsurların gereksiz görülmeye başlandığını ortaya koymaktadır. Eğitimin bütünlüğü zedelenmiş, sosyal boyutu gözden düşmüş, etkisizleşmiştir.

Tablo: I/21

Üniversiteye giriş sınavında hangi alanda daha başarılı olacağınızı düşünüyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	9	,8
Sayısal	386	35,8
Sözel	337	31,3
Eşit Ağırlık	287	26,6
Yabancı Dil	33	3,1
Hiçbiri	26	2,4
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılanlar sınavda, sırasıyla, sayısal, sözel ve eşit ağırlıklı alanlarda daha başarılı olacaklarını düşünmektedirler.

Tablo: I/22

Üniversiteye giriş sınavı sonucunda hangi yüksek öğretim alanında eğitim almayı/okul kazanmayı hedefliyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	10	,9
Tıp-eczacılık	195	18,1
Mühendislik	191	17,7
Siyasal bilimler-hukuk	94	8,7
İktisat-işletme	67	6,2
Eğitim-öğretmenlik	275	25,5
Sanat-edebiyat-dil-iletişim	63	5,8
Felsefe-sosyoloji-tarih	42	3,9
Diğer	141	13,1
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılanların dörtte birinin üniversiteye giriş sınavında en çok kazanmak istedikleri alanın eğitim-öğretmenlik olması dikkat çekicidir. Tıp, eczacılık, mühendislik, siyasal bilimler, hukuk gibi çok daha yüksek prestijli alanlar eğitim-öğretmenlik seçeneğinin gerisinde kalmaktadır. Tablonun bu şekilde oluşmasında, öğretmenliğin nispeten çok daha garantili bir şekilde devlet memuriyetine geçiş imkanı tanınmasının etken olduğu değerlendirilebilir.

Öğretmenlikle ilgili programların diğerlerine göre nispeten daha düşük puanla öğrenci almasının etkili olması da mümkündür.

Öte yandan, ikinci ve üçüncü sıralarda tıp-eczacılık ile mühendislik tercihlerinin ortaya konması, eğitim-öğretmenlik seçeneğinin yoğunluğuyla birlikte değerlendirildiğinde, öğrenciler arasında hayata bakışta gerçekçilik ve pragmatizmin yüksek bir seviyeye ulaştığını göstermektedir.

Tablo: I/23

Yüksek öğretim görmeyi hedeflediğiniz alanı neye göre seçtiniz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	17	1,6
İdealimdeki meslek olduğu için	617	57,2
Prestijli bir alan olduğu için	79	7,3
Çok para kazanabileceğim bir alan olduğu için	117	10,9
Devlet memuru olma imkanı tanıdığı için	59	5,5
Bilimsel kariyer yapmak için	70	6,5
Diğer sebeplerle	119	11,0
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılanların yarısından fazlası, yüksek öğretim için seçtikleri alanı ideallerindeki meslek olduğu için belirlediklerini ifade etmişlerdir. Bu tercihi çok para kazanabilecekleri bir alan olduğu veya devlet memuru olma imkanı sağladığı için yaptıklarını söyleyenlerin oranı %16,4'tür. Cevapsızlar ve diğer sebepler de bu orana dahil edildiğinde, toplamda bu oran, tercihlerin üçte birine yaklaşmaktadır. Bu tablo, tercihlerin belirlenmesinde kısa sürede ve garantili iş imkanı sağlayan alanların ciddi şekilde ön plana çıkmaya başladığını ortaya koymaktadır.

Tablo: I/24

Yüksek öğretim görmeyi hedeflediğiniz alanı kimin etkisiyle seçtiniz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	32	3,0
Tamamen kendi kararım	886	82,2
Ailemin isteği	123	11,4
Öğretmenlerimin yönlendirmesi	37	3,4
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin %82,2 gibi çok büyük bir oranı, yüksek öğretim görmeyi hedefledikleri alanı kendi kararlarıyla belirlediklerini ifade etmektedirler. Aile isteği %11,4, öğretmenlerin yönlendirmesi ise %3,4 oranlarıyla tabloda yer almaktadır. Yüksek öğrenim görmek istenilen alanların eğitim-öğretmenlik gibi devlet memuriyetine geçiş garantisi yüksek bölümlere kayması ve bu isteğin doğrudan öğrencilerin kendi kararlarıyla gerçekleşiyor olması, henüz gençlerin ütopyik, idealist ve hayalci olabilecekleri orta öğretim çağında zihinlerde ciddi sınırlamaların yaşandığını ortaya koymaktadır.

Tablo: I/25

Şu anda hayatınızda üniversiteye giriş sınavından daha önemli bir şey var mı?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	18	1,7
Evet	255	23,7
Hayır	649	60,2
Fikrim yok	156	14,5
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin dörtte birinden daha azı, hayatında üniversiteye giriş sınavından daha önemli bir şey bulunduğunu ifade edebilmektedir. Bu tablo, öğrencilerin tüm hayatlarının üniversiteye giriş sınavı odaklı hale geldiğini göstermektedir. Sınava girenler ile sınavı kazanıp 4 yıllık bir programa yerleşenler arasındaki büyük fark göz önüne alındığında, öğrencilerin mevcut psikolojik sorunları ile geleceğe ilişkin umutsuzlukları çok daha çarpıcı şekilde ortaya çıkmaktadır. ÖSS'yi kazanmak lise son sınıf öğrencileri için en öncelikli sorun durumundadır.

Tablo: I/26

Sadece üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için (okul ve dersane hariç) günde kaç saatinizi ayırıyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	30	2,8
1 saatten az	130	12,1
1-2 saat	218	20,2
2-3 saat	243	22,5
3-4 saat	207	19,2
4-5 saat	121	11,2
5 saatten fazla	129	12,0
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin, günlük hayatlarında üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için, okul ve dersane haricinde hatırı sayılır bir zaman ayırdıkları görülmektedir. Soruyu yanıtlayanların seçimlerinden okul ve dersane dışında kalan zamanlarında öğrencilerin ortalama üç saate yakın bir süre üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için çalıştıkları anlaşılmaktadır. Bu rakam, söz konusu öğrencilerin hayatlarında üniversite sınavı dışında bir hedef olmaması ve içine kapanıklıklarını gösteren tabloları destekleyen bir veri niteliğindedir. Buna göre öğrencilerin %22,5'i sınav hazırlığı için günde 2-3 saat, %20,2'si 1-2 saat, %19,2'si 3-4 saat, %11,2'si 4-5 saat, %12'si de 5 saatten fazla zaman harcamaktadır. Okul ve dersanede geçen süre ile hayatın idamesi için gereken zorunlu işler de (yemek, uyku, yol vb.) hesaba katıldığında, öğrencilerin neredeyse tüm zamanlarını sınav hazırlığına ayırdıkları anlaşılmaktadır.

Tablo: I/27

Üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için günde kaç test sorusu çözüyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	28	2,6
Hiç	64	5,9
En fazla 20	107	9,9
20-50	159	14,7
50-100	282	26,2
100-200	283	26,3
200-300	111	10,3
300'den fazla	44	4,1
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılanların yarısından fazlası günde 50 ile 200 arasında test çözdüğünü beyan etmektedir. 200'den fazla test çözenlerin oranı da %14,4'ü bulmaktadır. Öğrencilerin önemli bölümü, deyim yerindeyse, birer test makinesine dönüşmüştür.

Tablo: I/28

Size göre üniversiteye giriş sınavında çıkan sorular ile lisede işlenen konular birbirinden farklı mı?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	17	1,6
Evet	376	34,9
Kısmen	522	48,4
Hayır	163	15,1
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılanların çok büyük bir çoğunluğu, üniversiteye giriş sınavında çıkan sorular ile okulda işlenen konuların birbirinden farklı olduğu görüşündedir. Bu kanaat, üniversite sınavına hazırlık için okul dışında yürütülen faaliyetlerin yoğunluğu ve göze alınan fedakarlıkların büyüklüğünün sebebi konusunda fikir vermesi açısından fevkalade önemlidir.

Şu anda tüm hayatları üniversiteye giriş sınavı odaklı hale gelmiş öğrencilerin büyük çoğunluğunun aldıkları örgün eğitimin kendi eğitim amaçları açısından gereksiz olduğunu düşünmeleri, eğitim sistemi açısından vahim bir sonuçtur.

Tablo: I/29

Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için aşağıdaki yollardan hangisine başvuruyorsunuz?

Seçenekler	Cevapsız		Evet		Hayır	
	s	%	s	%	s	%
Dershaneye gidiyorum	59	5,5	754	69,9	265	24,6
Özel ders alıyorum	117	10,9	142	13,2	819	76,0
Dergi alıyorum	83	7,7	614	57,0	381	35,3
Kitap alıyorum	72	6,7	794	73,7	212	19,7
CD alıyorum	108	10,0	239	22,2	731	67,8
İnternette yararlanıyorum	109	10,1	223	20,7	746	69,2
Kursa katılıyorum (Okul, Halk Eğit. Mrk. v.b)	115	10,7	116	10,8	847	78,6

Araştırmaya katılanların üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için en çok başvurdukları yöntem %73,7 ile kitap almaktır. Bunu %69,9 ile dershaneye gitmek, %57 ile de dergi almak izliyor. Bu sonuç, şu andaki üniversiteye hazırlık sisteminin kitap, dershane, dergi sacayağı üzerinde yükseldiğini göstermektedir. CD ve internet yükselen araçlar olarak dikkat çekiyor. Özel ders ve kurs da azımsanamayacak oranlarla bu araçları izlemektedir.

Tablo: I/30

Bu yılki üniversiteye giriş sınavında AÖF dışında, 4 yıllık bir yüksek öğretim programını kazanma şansınızı nasıl görüyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	45	4,2
Kesinlikle kazanacağıma inanıyorum	214	19,9
Şansım yüksek	437	40,5
Şansım az	309	28,7
Ümidim yok	73	6,8
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin ancak beşte biri, bu yılki üniversite sınavını kesinlikle kazanacağı kanaatine sahiptir. Bunlar dışında kalan ve yaklaşık olarak öğrencilerin dörtte üçünü oluşturan çok geniş bir kitle ise sınavı kazanma şansları konusunda değişen düzeylerde güvensizlik belirten seçimler yapmışlardır. Birlikte ele alınacak olursa, “şansı az” ve “ümidi yok” seçenekleri öğrencilerin üçte birini aşan oranda tercih almıştır. Bu güvensizlik iklimi, dersane başta olmak üzere, sınava hazırlıkla ilgili alternatif sistemlerin ön plana çıkmasına ve süratle gelişmesine sebep oluyor.

Tablo: I/31

Üniversiteye giriş sınavını kazanıp, hedeflediğiniz okula/bölüme yetecek puan alamadığınız takdirde aşağıdakilerden hangisini yapmayı düşünürsünüz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	32	3,0
Açık Öğretim Fakültesine kayıt yaptırmayı	59	5,5
Bir Meslek Yüksekokuluna kayıt yaptırmayı	114	10,6
Yurtdışında bir üniversitede okumanın yollarını aramayı	78	7,2
Yeniden üniversiteye giriş sınavına hazırlanmayı	623	57,8
Bir meslek edindirme kursuna gitmeyi	35	3,2
Diğer	137	12,7
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin çok büyük bir bölümü (%57,8), hedefledikleri okulu kazanamadıkları takdirde yeniden üniversiteye giriş sınavına girmeyi düşünmektedirler. Belirtilen tercihler arasında %10,6'sı bir meslek yüksek okuluna kayıt yaptırmayı, %7,2'si yurtdışında okumanın yollarını aramayı, %5,5'i Açık Öğretim Fakültesine kayıt yaptırmayı, %3,2'si de bir meslek edindirme kursuna gitmeyi düşündüğünü ifade etmiştir. Öğrencilerin çoğunluğunun zihninde, geleceği konusunda, üniversite sınavında başarılı olmak dışında bir alternatif yol bulunmaması, sınavdaki yığılmanın ve ortaya çıkan okul dışı hazırlık sisteminin büyüklüğü hakkında ipuçları vermektedir.

Üniversite okumanın hayatta başarılı olmanın neredeyse yegane yolu olduğunu düşünen ve şu anda hayatlarındaki en önemli konunun ÖSS giriş sınavı olduğunu ifade eden öğrencilerin büyük bölümünün, eğer bu yıl sınavı kazanamazlarsa yeniden sınava hazırlanmaya yöneleceklerini belirtmeleri gayet tabii bir sonuçtur.

Öte yandan bu veri, yüksek öğretimde "alternatif" yollar olarak gösterilen AÖF ve MYO'nun öğrenciler açısından taşıdığı cazibe hakkında da ciddiye alınması gereken bir uyarı olarak yorumlanabilir.

Tablo: I/32

Üniversiteye giriş sınavındaki alan ve katsayı uygulamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	26	2,4
Doğru bir uygulama, devam ettirilmeli	159	14,7
Haksızlıklara yol açan bir uygulama, değiştirilmeli	322	29,9
Doğru ve yanlış yönleri var, düzeltilmeli	344	31,9
Bu konularda yeterli bilgim yok	227	21,1
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin, cevapsızlarla birlikte dörtte birine yakınının, sistemin en çok tartışılan özellikleri durumundaki alan ve katsayı uygulaması konusunda yeterli bilgiye sahip olmamaları dikkat çekicidir. Belirtilen cevaplar arasında %14,7 oranında bunun doğru bir uygulama olduğu, %29,9 oranında haksızlıklara yol açan bir uygulama olduğu, %31,9 oranında da düzeltilmesi gereken yönleri olan bir uygulama olduğu tercihleri bulunmaktadır.

BÖLÜM 4
PARALEL EĞİTİM KURUMLARI:
DERSHANELER

Tablo: I/33

Size göre dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmak mümkün mü?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	11	1,0
Mümkün	446	41,4
Çok zor	519	48,1
Mümkün değil	102	9,5
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılan ortaöğretim son sınıf öğrencilerinin ancak %41,4'ü dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmanın mümkün olduğunu net bir dille ifade edebilmektedir. Öğrencilerin çoğunluğunun, dershaneye gitmeyi, sınavı kazanmanın olmazsa olmaz şartları arasında gördüğü anlaşılmaktadır.

Tablo: I/34

Şu anda dershaneye giden öğrencilere göre dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmak mümkün müdür?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	1	,1
Mümkün	275	36,5
Çok zor	410	54,4
Mümkün değil	68	9,0
Toplam	754	100,0

Sadece dershaneye giden öğrenciler açısından bakıldığında, dersane olmadan üniversiteye giriş sınavının kazanılamayacağı görüşünün bu kesimden nispeten daha fazla destek bulduğu görülmektedir.

Tablo: I/35

Okul yöneticileri ve öğretmenlerinizin dershaneler konusundaki tutumu ne yöndedir?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	18	1,7
Gereksiz buluyorlar	125	11,6
Mutlaka bir dershaneye gitmemizi istiyorlar	508	47,1
Herhangi bir değerlendirme yapmıyorlar	427	39,6
Toplam	1078	100,0

Okullardaki yönetici ve öğretmenlerin, öğrencileri dershaneye gitme konusunda teşvik ettikleri görülmektedir. Bu durum, hem öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin, mevcut müfredat ile sınav soruları arasındaki farkın bilicinde olmalarının, hem de dershanelerle olan dolaylı ilişkilerinin sonucu olarak değerlendirilebilir. Her halükarda ortaya çıkan sonuç, lisede eğitim veren konumundaki unsurların çoğunluğunun verdikleri eğitimin üniversiteye hazırlık açısından yetersiz olduğunu düşünmeleridir.

Tablo: I/36

Bu yılla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl dershaneye gittiniz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	209	19,4
1	267	24,8
2	259	24,0
3	157	14,6
4	100	9,3
5	42	3,9
6	20	1,9
7	10	,9
8	8	,7
9	1	,1
10	5	,5
Toplam	1078	100,0

Öğrencilerin yarısından fazlası, bu yıl dışında da dershaneye gittiklerini beyan etmektedirler. Cevapsızlar dışında, öğrencilerin bu yıl dahil toplam ortalama 2,5 yıl dershaneye gittikleri anlaşılmaktadır. Dershanelerin sadece üniversiteye giriş sisteminde değil, ilk ve orta öğretim dahil, genel olarak eğitim sisteminin tamamında etkin bir aktör konumuna geldikleri anlaşılmaktadır. Öğrencilerin %17,3'ünün 4 ve daha uzun yıl dershaneye gittiklerini beyan etmeleri, dershanelerin eğitim sistemine ne derece nüfuz ettikleri konusunda çarpıcı bir veridir.

Dershane olgusu, ilköğretimin son bölümü ile ortaöğretimin mütemmim cüz'ü düzeyine yükselmiştir. Bu durum, üniversiteye giriş sistemimizin ilk ve ortaöğretim sistemini deforme ettiğinin çarpıcı bir göstergesi olarak da değerlendirilebilir.

Tablo, ortaöğretim öğrencileri arasında yaygın bir "dershane öğrencisi öğrenci tipi" oluştuğunu da göstermektedir.

Tablo: I/37

Bu yılla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl etüd, kurs, özel ders eğitimi aldınız?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	276	25,6
1	286	26,5
2	226	21,0
3	114	10,6
4	67	6,2
5	41	3,8
6	24	2,2
7	10	,9
8	12	1,1
9	7	,6
10	15	1,4
Toplam	1078	100,0

Sistemin bir diğer önemli ayağı olan etüd, kurs ve özel ders eğitiminin de, en az dershaneler kadar önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir.

Normal şartlarda kendi içinde yeterli olması gereken eğitim sistemi, üst kademelere –ilköğretimden ortaöğretime, ortaöğretimden yüksek öğretime- geçiş noktasında iflas etmiş, her türlü dışsal araç ve yöntemle âdeta ikame edilir hale gelmiştir. Eğitim sistemi yetersiz ve dışa bağımlı haldedir.

Tablo: I/38

Gittiğiniz dershaneden memnun musunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	255	23,7
Evet	584	54,2
Kısmen	190	17,6
Pişmanım	49	4,5
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılanlardan dershaneye gidenler arasında, gittiği dershaneden memnun olmayanların oranının oldukça düşük olması dikkat çekicidir. Bu sonuç, dershanelerin sistemin ayrılmaz bir parçası olarak görülmesi yanında, müşterilerini memnun eden bir çalışma düzeni içinde bulduklarını ortaya koymaktadır.

Eğitim sisteminin yetersizliğinin sonucu olan dershane olgusu, tabii olarak, hüsnü kabulle karşılanmaktadır.

Tablo: I/39

Daha önce de aynı dershaneye mi gittiniz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	266	24,7
Evet	321	29,8
Hayır	491	45,5
Toplam	1078	100,0

Daha önce de dershaneye gitmiş olanların oranı dikkate alındığında, aynı dershaneye devam etme eğiliminin yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo: I/40

Dershanede haftada kaç saat eğitim alıyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	274	25,4
Haftada 5 saatten az	38	3,5
Haftada 5-10 saat	101	9,4
Haftada 10-15 saat	418	38,8
Haftada 15-20 saat	158	14,7
Haftada 20 saatten fazla	89	8,3
Toplam	1078	100,0

Dershanedelerdeki haftalık eğitim süresinin 10 ile 20 saat arasında yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo: I/41

Dershane seçimini nasıl yaptınız?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	266	24,7
Öğretmenlerimin tavsiyesi üzerine ailemle birlikte	133	12,3
Tanıdıklarımızın tavsiyesiyle	253	23,5
Tamamen ailemin tercihi olarak	137	12,7
Kendi kararım	289	26,8
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık dörtte birinin tanıdıklarının tavsiyesiyle, dörtte birinin kendi kararlarıyla, dörtte birinin de aile veya öğretmen tavsiyesiyle dershane seçimini yaptıkları görülmektedir.

Tablo: I/42

Dershaneye gitmenizden en çok etkili olan şey nedir?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	267	24,8
Okuldaki eğitimin üniversiteye giriş sınavını kazanmada yetersiz kalması	623	57,8
Farklı ve rahat bir ortam sağlaması	87	8,1
Herkesin dershaneye gidiyor olması	41	3,8
Ailemin isteği	60	5,6
Toplam	1078	100,0

Öğrencilerin büyük bölümü okuldaki eğitimi üniversiteye giriş sınavını kazanmada yetersiz buldukları için dershaneye gittiklerini ifade etmektedirler. Bunun yanında %8,1 oranında farklı ve rahat bir ortam sağladığı, %5,6 oranında ailesi istediği, %3,8 oranında da herkes gittiği için dershaneye devam ettiğini söyleyenler vardır. Sınav kazanma odaklı olmadan dershaneye gittiğini beyan edenlerin oranının %17,5 gibi yüksek bir orana ulaşması da dikkat çekicidir.

Tablo: I/43

Şu anda dershaneye giden öğrencilere göre dershaneye gitmelerinden en çok etkili olan şey nedir?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	17	2,3
Okuldaki eğitimin üniversiteye giriş sınavını kazanmada yetersiz kalması	580	76,9
Farklı ve rahat bir ortam sağlaması	72	9,5
Herkesin dershaneye gidiyor olması	35	4,6
Ailemin isteği	50	6,6
Toplam	754	100,0

Sadece dershaneye gidenler açısından bakıldığında, okuldaki eğitimle ilgili yetersizlik kanaatinin dershaneye gitmede çok daha önemli bir faktör haline dönüştüğü görülmektedir.

Yukarıdaki oranlar, toplu olarak değerlendirildiklerinde, dershanelerin sınava hazırlık fonksiyonu dışında ilave fonksiyonlar da kazanarak âdeta paralel eğitim kurumları halinde nasıl kurumsallaşmış yerleşikliklerinin göstergesidir.

Tablo: I/44

Dershanede aldığınız eğitimle okuldaki eğitimi karşılaştırdığınızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	247	22,9
Dershanedeki eğitim her bakımdan daha kaliteli	471	43,7
Okuldaki eğitim her bakımdan daha kaliteli	65	6,0
Dershanede sadece sınav tekniği öğretiliyor	181	16,8
Okulda sadece ham bilgi veriliyor	61	5,7
Hiçbiri	53	4,9
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin %43,7 gibi önemli bir bölümü, dershanedeki eğitimi her bakımdan daha kaliteli bulmaktadır. Buna karşılık okuldaki eğitimi her bakımdan kaliteli bulanların oranı %6'da kalmaktadır. Dershanede sadece sınav tekniği öğretildiği görüşünde olanların %16,8 gibi azımsanamayacak bir orana ulaştıkları görülmektedir.

Tablo: I/45

Dershanede aldığınız eğitimle okuldaki eğitimi karşılaştırdığınızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	16	2,1
Dershanedeki eğitim her bakımdan daha kaliteli	434	57,6
Okuldaki eğitim her bakımdan daha kaliteli	50	6,6
Dershanede sadece sınav tekniği öğretiliyor	159	21,1
Okulda sadece ham bilgi veriliyor	51	6,8
Hiçbiri	44	5,8
Toplam	754	100,0

Sadece dershaneye giden öğrenciler açısından bakıldığında, dersane eğitimini kaliteli bulma oranının daha çok yükseldiği dikkat çekmektedir. Devam edilen dershanelerden duyulan memnuniyetin seviyesinin yüksekliğiyle birlikte değerlendirildiğinde, bu oran öğrencilerin çoğunluğu açısından dershanelerin eğitime alternatif olma noktasını da aşmış eğitimi ikame edici temel sistemik unsur seviyesine yükseldiğini göstermektedir. Örgün eğitim sistemi çökmüş, dersane olgusu da ana sistem haline gelmiştir.

Tablo: I/46

Dershaneyi mi yoksa okulu mu daha çok seviyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	191	17,7
Dershaneyi	249	23,1
Okulu	216	20,0
Her ikisini de	328	30,4
Hiçbirini	94	8,7
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerden dershaneyi daha çok sevdiğini ifade edenlerin oranının okulu sevdiğini söyleyenlerden daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum, hepsi bir özel sektör kuruluşu olan dershanelerin, sadece eğitim bakımından değil, ortam-iklim (halkla/müşteriyle ilişkiler) bakımından da başarılı bir performans sergilediklerini ortaya koymaktadır.

Tablo: I/47

Dershane de gördüğünüz eğitimin bir yüksek öğretim programını kazanmanıza ne derece katkısı olacağını düşünüyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	186	17,3
Çok katkısı olacağına inanıyorum	561	52,0
Fazla katkısı olmayabilir	172	16,0
Bir katkısının olacağını sanmıyorum	32	3,0
Bilmiyorum	127	11,8
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlası, dershane de görülen eğitimin bir yüksek öğretim programını kazanma konusunda çok katkısı olacağına inanmaktadır. Dershanenin üniversite sınavını kazanma hususunda katkısı olmayacağı konusunda kesin fikir belirtenlerin oranı %3 gibi oldukça düşük bir seviyededir. Bu tablo, dershane eğitiminin, öğrencilerin zihninde üniversite sınavı açısından katma değer yarattığına ilişkin yaygın kamuoyu ile paralellik göstermektedir.

Tablo: I/48

Rehberlik ve mesleki yönlendirme ile üniversite-fakülte-bölüm tanıtımı konusunda okulunuzda verilen bilgiler mi, dershanede verilen bilgiler mi daha çok işinize yarıyor?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	37	3,4
Okulda verilenler	90	8,3
Dershanede verilenler	412	38,2
Her ikisi de	391	36,3
Hiçbiri	148	13,7
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılan öğrenciler, rehberlik, mesleki yönlendirme ve okul/bölüm tanıtımı konusunda dershanede verilen bilgileri daha yeterli ve işe yarar bulmaktadırlar. Okulda verilen eğitimi tatminkar bulanların oranı %8,3'te kalmaktadır.

Bu tablo'da, en çarpıcı veri "okulda verilen" bilgileri işe yarar olduğu kanaatinde olanların oldukça düşük bir oran oluşturmasıdır. Yükseköğretimin bu kadar hayati önem kazandığı bir ülkede bu konuda ortaöğretim sisteminin öğrencilere yol gösterme ve etkin kendi başına bir danışma –rehberlik işlevi üstlenemediği; bu konuda oldukça yetersiz kaldığı görülmektedir. "Dershanede verilen" danışma-rehberlik hizmetini "işe yarar" bulanların yaklaşık beş katıdır. Öte yandan "her ikisi de" seçeneğini tercih eden öğrencilerin % 36,3 gibi bir oran oluşturması, okulun bu danışma-rehberlik konusunda ancak dersane ile desteklediği takdirde tamamlayıcı bir işlev gördüğü biçiminde yorumlanabilir.

Tablo: I/49

Şu anda dershaneye giden öğrencilere göre rehberlik ve mesleki yönlendirme ile üniversite-fakülte-bölüm tanıtımı konusunda okulunuzda verilen bilgiler mi, dershanede verilen bilgiler mi daha çok işinize yarıyor?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	3	,4
Okulda verilenler	37	4,9
Dershanede verilenler	370	49,1
Her ikisi de	274	36,3
Hiçbiri	70	9,3
Toplam	754	100,0

Sadece dershaneye gidenler öğrenciler açısından bakıldığında, dershanede verilen rehberlik, mesleki yönlendirme ve bölüm tanıtımının çok daha tatmin edici olduğu görülmektedir. Dershane öğrencilerinin yarısı, bu konuda dershanede verilen bilgileri ön plana çıkarmaktadır.

Tablo: I/50

Dershane ücretinizi kim karşılıyor?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	252	23,4
Ailem	710	65,9
Bir kuruluştan yardım/burs alıyorum	35	3,2
Yakın akrabam (ağabey, amca, dayı vb.)	42	3,9
Diğer	39	3,6
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun dershane ücretini aileleri karşılamaktadır. Yardım/burs olarak veya yakın akrabaları tarafından desteklenerek dershaneye gidenlerin oranı da (%7,1) azımsanamayacak düzeydedir. Cevap vermeyenlerin oranının yüksekliği, aile dışı finansmanın belirtilenden fazla olduğunun işareti olarak değerlendirilebilirse, dershane olgusu etrafında büyük bir sosyal dayanışmanın şekillendiğini gösterir ki, bu durum sistemin kazandığı toplumsal önemin bir başka yönüdür.

Tablo: I/51

Bu yıl alacağınız eğitim karşılığında dershaneye toplam ne kadar ödeme yapılacak?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	303	28,1
500 milyon liradan az	49	4,5
500 milyon-1 milyar lira arası	130	12,1
1-2 milyar lira arası	404	37,5
2-3 milyar lira arası	108	10,0
3-4 milyar lira arası	34	3,2
4-5 milyar lira arası	17	1,6
5 milyar liradan fazla	33	3,1
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin beyanlarına göre dershane ücretleri 500 milyon lira ile 3 milyar lira arasında (%59,6) yoğunlaşmaktadır. 3 milyarın üzerinde dershane ücreti ödediklerini beyan eden öğrencilerin oranının da %7,9 olduğu görülmektedir. Bu tabloya göre ortalama dershane ücreti 2 milyar civarında oluşmaktadır.

Tablo: I/52

Üniversiteye giriş sınavına hazırlık çalışmalarınız için bu yıl, dersane ücreti dışında ne kadar harcama yaptı veya yapılacak? (Kitap, dergi, cd, vb.)

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	216	20,0
100-200 milyon lira arası	373	34,6
200-500 milyon lira arası	257	23,8
500 milyon lira-1 milyar lira arası	132	12,2
1-2 milyar lira	44	4,1
2 milyar liradan fazla	56	5,2
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin beyanlarına göre sınav hazırlıkları için, dersane ücreti dışında yapılan harcamalar 100 ile 500 milyon lira arasında yoğunlaşmaktadır. Bir milyarın üzerinde harcama beyan edenlerin oranının da %10'a yaklaştığı dikkati çekmektedir.

Tablo: I/53

Dershaneye devam ederken, ders ücreti ve materyalleri dışında yapılan harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.) aylık toplamı ne kadardır?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	249	23,1
10-50 milyon arası	239	22,2
50-100 milyon lira arası	283	26,3
100-200 milyon lira arası	171	15,9
200-300 milyon lira arası	57	5,3
300 milyon liradan fazla	79	7,3
Toplam	1078	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin beyanlarına göre dershaneye devam edilirken yapılan günlük harcamaların aylık ortalaması 10 ile 200 milyon lira arasında yoğunlaşmaktadır. 200 milyon liranın üzerinde harcama beyan edenlerin oranının %12,6'ya ulaşması da dikkat çekicidir.

SONUÇ

Araştırmaya katılan lise son sınıf öğrencilerinin beşte birine yakınının babası işçi, beşte birine yakınının babası memur, beşte birine yakınının babası emekli, sekizde birinden fazlasının babası esnaf, onda birinin babası serbest meslek mensubudur. Öğrencilerin yaklaşık dörtte üçünün annesi ev kadınıdır. Öğrencilerin yaklaşık dörtte biri ailesinin ayda 300-600 milyon lira, üçte biri 600 milyon-1 milyar lira, beşte birine yakını da 1-2 milyar lira arası gelire sahip olduğunu beyan etmiştir. Anne-baba meslekleri ile aylık gelire ilişkin beyanlar, öğrenci ailelerinin toplumsal tabaka itibarıyla orta sınıfın orta ve alt kesimlerinde yoğunlaştığını göstermektedir.

Hiç boş zamanlarının olmadığını ve boş zamanlarını tek başlarına geçirdiklerini belirtenlerin oranı, öğrencilerin önemli bölümünün içinde buldukları psikolojik iklime ilişkin ipuçları vermektedir.

Okunulan lisenin tercih edilmesinde etkili olan unsurlara ilişkin beyanlar, mesleki rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin ilköğretimin son aşamasında yeterli olmamasının sonucu olarak, üniversiteye giriş sisteminde yaşanan karmaşanın, daha ortaöğretim aşamasında okul seçimi ile başladığını ortaya koymaktadır.

Öğrenciler arasında okuduğu liseden memnun olmama oranlarının yüksekliği dikkat çekicidir.

İyi bir lisede okumanın üniversiteye giriş sınavını kazanmada çok etkili olduğu görüşü yaygındır.

Yüksek öğretimi iş-meslek yönelimiyle arzu edenlerin % 80'e yaklaşıyor olması düşündürücüdür.

Üniversite okumak, lise son sınıf öğrencilerinin çok büyük bölümü için hayatta başarının kıstası mesabesindedir.

Öğrencilerinin %88'i, üniversite sınavına hazırlanmanın kendilerini bunalttığı, yorduğu veya zaman zaman sıkıdığı görüşündedir.

Üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamak, öğrencilerin üçte birinden fazlası için yeniden sınava girmeyi, yarıya yakını için ise psikolojik bir yıkımı ifade etmektedir.

Öğrencilerin yarıdan fazlası, ikinci dönemde rapor alarak, okula gitmemeyi planlamaktadır. Mevcut sistem, adeta eğitim için eğitimden feragat çelişmesini dayatmaktadır.

ÖSS'de lise son sınıf müfredatından soru çıkmadığı dikkate alındığında, öğrenciler açısından ÖSS'yi kazanmak noktasında yararlı olmadığı değerlendirilen eğitim gereksiz görülmektedir.

Öğrencilerin yaklaşık yarısı, üniversite sınavında soru çıkmayan, müzik, resim, beden eğitimi gibi derslerin de gereksiz olduğu görüşündedir. Buna göre, eğitim sistemi öğrencilerin kafasında tümüyle üniversiteye giriş sınavı odaklı hale gelmiş; eğitimin bütünlüğü zedelenmiş, sosyal boyutu gözden düşmüş, etkisizleşmiştir.

Araştırmaya katılanların dörtte birinin üniversiteye giriş sınavında en çok kazanmak istedikleri alanın eğitim-öğretmenlik olması dikkat çekicidir. Öte yandan, ikinci ve üçüncü sıralarda tıp-eczacılık ile mühendislik tercihlerinin ortaya konması, öğrenciler arasında hayata bakışta gerçekçilik ve pragmatizmin yüksek bir seviyeye ulaştığını göstermektedir.

Hedeflenen yüksek öğretim programını tercih nedenleri incelendiğinde, tercihlerin belirlenmesinde kısa sürede ve garantili iş imkanı sağlayan alanların ciddi şekilde ön plana çıkmaya başladığı anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin %82,2 gibi çok büyük bir oranı, yüksek öğretim görmeyi hedefledikleri alanı kendi kararlarıyla belirlediklerini ifade etmektedirler.

Yüksek öğrenim görmek istenilen alanların eğitim-öğretmenlik gibi devlet memuriyetine geçiş garantisi yüksek bölümlere kayması ve bu isteğin doğrudan öğrencilerin kendi kararlarıyla gerçekleşiyor olması,

henüz gençlerin ütöpik, idealist ve hayalci olabilecekleri ortaöğretim çağında zihinlerde ciddi sınırlamaların yaşandığını ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin dörtte birinden daha azı, hayatında üniversiteye giriş sınavından daha önemli bir şey bulunduğunu ifade edebilmektedir. Buna göre, öğrencilerin tüm hayatları üniversiteye giriş sınavı odaklı hale gelmiştir. ÖSS'yi kazanmak lise son sınıf öğrencileri için en öncelikli sorundur.

Okul ve dersane dışında kalan zamanlarında öğrencilerin ortalama üç saate yakın bir süre üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için çalıştıkları anlaşılmaktadır. Okul ve dershanede geçen süre ile hayatın idamesi için gereken zorunlu işler de (yemek, uyku, yol vb.) hesaba katıldığında, öğrencilerin neredeyse tüm zamanlarını sınav hazırlığına ayırdıkları anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılanların yarıdan fazlası günde 50 ile 200 arasında test çözdüğünü beyan etmektedir. 200'den fazla test çözenlerin oranı da %14,4'ü bulmaktadır. Öğrencilerin önemli bölümü, deyim yerindeyse, birer test makinesine dönüşmüştür.

Büyük çoğunluk, üniversiteye giriş sınavında çıkan sorular ile okulda işlenen konuların birbirinden farklı olduğu görüşündedir.

Araştırmaya katılanların üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için en çok başvurdukları yöntem %73,7 ile kitap almaktır. Bunu %69,9 ile dershaneye gitmek, %57 ile de dergi almak izlemektedir.. Bu sonuç, şu andaki üniversiteye hazırlık sisteminin kitap, dersane, dergi sacayağı üzerinde yükseldiğini göstermektedir.

Öğrencilerin ancak beşte biri, bu yılki üniversite sınavını kesinlikle kazanacağı kanaatine sahiptir. Bunlar dışında kalan ve yaklaşık olarak öğrencilerin dörtte üçünü oluşturan çok geniş bir kitle ise sınavı kazanma şansları konusunda değişen düzeylerde güvensizlik belirten seçimler yapmışlardır.

Öğrencilerin çok büyük bir bölümü (%57,8), hedefledikleri okulu kazanamadıkları takdirde yeniden üniversiteye giriş sınavına girmeyi düşünmektedirler.

Öğrencilerin, cevapsızlarla birlikte yaklaşık dörtte birinin alan ve katsayı uygulaması hakkında fikir sahibi olmadığı, %14,7 gibi düşük bir bölümünün bunu doğru bir uygulama olarak gördüğü anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin çoğunluğunun, dershaneye gitmeyi, sınavı kazanmanın olmazsa olmaz şartları arasında gördüğü anlaşılmaktadır.

Okullardaki yönetici ve öğretmenlerin, öğrencileri dershaneye gitme konusunda teşvik ettikleri görülmektedir. Buna göre, lisede eğitim veren kurumundaki unsurların çoğunluğu verdikleri eğitimin üniversiteye hazırlık açısından yetersiz olduğunu düşünmektedir.

Öğrencilerin yarıdan fazlası, bu yıl dışında da dershaneye gittiklerini beyan etmektedirler. Cevapsızlar dışında, öğrencilerin bu yıl dahil toplam ortalama 2,5 yıl dershaneye gittikleri anlaşılmaktadır. Öğrencilerin %17,3'ünün 4 ve daha uzun yıl dershaneye gittiklerini beyan etmeleri, dershanelerin eğitim sistemine ne derece nüfuz ettikleri konusunda çarpıcı bir veridir.

Dershane olgusu, ilköğretimin son bölümü ile ortaöğretimin mütemmim cüz'ü düzeyine yükselmiştir. Bu durum, üniversiteye giriş sistemimizin ilk ve ortaöğretim sistemini deforme ettiğinin çarpıcı bir göstergesi olarak da değerlendirilebilir. Bu sonuç, ortaöğretim öğrencileri arasında yaygın bir "dershane öğrencisi öğrenci tipi" oluştuğunu da göstermektedir.

Sistemin bir diğer önemli ayağı olan etüd, kurs ve özel ders eğitiminin de, en az dershaneler kadar önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir.

Normal şartlarda kendi içinde yeterli olması gereken eğitim sistemi, üst kademelere –ilköğretimden ortaöğretime, ortaöğretimden yüksek öğretime- geçiş noktasında iflas etmiş, her türlü dışsal araç ve yöntemle âdeta ikame edilir hale gelmiştir.

Dershaneye gidenler arasında, gittiği dershaneden memnun olmayanların oranının oldukça düşük olması dikkat çekicidir.

Daha önce de dershaneye gitmiş olanların oranı dikkate alındığında, aynı dershaneye devam etme eğiliminin yüksek olduğu görülmektedir.

Dershanelerdeki haftalık eğitim süresinin 10 ile 20 saat arasında yoğunlaştığı anlaşılmaktadır.

Dershaneye gitme sebeplerinden en önemlisi okuldaki eğitimin üniversiteye giriş sınavını kazanmada yetersiz bulunmasıdır. Sınav kazanma odaklı olmadan dershaneye gittiğini beyan edenlerin oranının %17,5 gibi yüksek bir orana ulaşması, dershanelerin sınava hazırlık fonksiyonu dışında ilave fonksiyonlar da kazanarak âdeta paralel eğitim kurumları halinde nasıl kurumsallaşmış yerleşikliklerinin göstergesidir.

Öğrencilerin %43,7 gibi önemli bir bölümü, dershanedeki eğitimi her bakımdan daha kaliteli bulmaktadır. Buna karşılık okuldaki eğitimi her bakımdan kaliteli bulanların oranı %6'da kalmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerden dershaneyi daha çok sevdiğini ifade edenlerin oranının okulu sevdiğini söyleyenlerden daha fazla olduğu görülmektedir. Bunlara göre, öğrencilerin çoğunluğu açısından dershaneler eğitime alternatif olma noktasını da aşmış onu ikame edici temel sistemik unsur seviyesine yükselmiştir.

Öğrencilerin yarısından fazlası, dershanede görülen eğitimin bir yüksek öğretim programını kazanma konusunda çok katkısı olacağına inanmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrenciler, rehberlik, mesleki yönlendirme ve okul/bölüm tanıtımı konusunda dershanede verilen bilgileri daha yeterli ve işe yarar bulmaktadırlar. Okulda verilen eğitimi tatminkar bulanların oranı %8,3'te kalmaktadır.

Öğrencilerin büyük çoğunluğunun dershane ücretini aileleri karşılamaktadır. Yardım/burs olarak veya yakın akrabaları tarafından desteklenerek dershaneye gidenlerin oranı da (%7,1) azımsanamayacak düzeydedir. Cevap vermeyenlerin oranının yüksekliği, aile dışı finansmanın belirtilenden fazla olduğunun işareti olarak değerlendirilebilirse, dershane olgusu etrafında büyük bir sosyal dayanışmanın şekillendiğini gösterir ki, bu durum sistemin kazandığı toplumsal önemin bir başka yönüdür.

Öğrencilerin beyanlarına göre ortalama dershane ücreti 2 milyar civarında oluşmaktadır. Sınav hazırlıkları için dershane ücreti dışında yapılan toplam harcamanın 100 ile 500 milyon lira arasında; günlük harcamaların aylık ortalamasının ise 10 ile 200 milyon lira arasında yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Harcamaların tamamı, aile gelirleriyle birlikte düşünüldüğünde, katlanılan fedakarlığı çarpıcı bir şekilde ortaya koymaktadır.

SORU FORMU (LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİ)

GENEL

s.1) Cinsiyetiniz?	K.1.()
(1) Kız (2) Erkek	
s.2) Babanızın mesleği nedir?	K.2.()
(1) Memur (2) İşçi (3) Emekli (4) Esnaf (5) Serbest meslek (Avukat, muhasebeci, doktor vb.) (6) Tüccar (7) Sanayici (8) Çiftçi (9) İşsiz (10) Diğer	
s.3) Annelerinizin mesleği nedir?	K.3.()
(1) Memur (2) İşçi (3) Emekli (4) Esnaf (5) Serbest meslek (Avukat, muhasebeci, doktor vb.) (6) Tüccar (7) Sanayici (8) Ev kadını (9) İşsiz (10) Diğer	
s.4) Ailenizin aylık geliri (haneye giren toplam TL) nedir?	K.4.()
(1) 300 milyondan az (2) 300-600 milyon arası (3) 600 milyon-1 milyar arası (4) 1-2 milyar arası (5) 2-4 milyar arası (6) 4 milyar ve üzeri	
s.5) Boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz?	K.5.()
(1) Tek başıma geçiririm (2) Arkadaşlarımla birlikte olurum (3) Hobilerimle uğraşırım (4) Hiç boş zamanım yok	
s.6) Hangi tür liseye gidiyorsunuz?	K.6.()
(1) Genel devlet lisesi (2) Özel statülü devlet lisesi (fen, anadolu, süper vb.) (3) Meslek lisesi (4) Özel okul (5) Diğer	
s.7) Okuduğunuz liseyi tercih etmeniz kimler etkili oldu?	K.7.()
(1) Kendi tercihimdi (2) Ailemin tercihiydi (3) Öğretmenlerimin tercihiydi (4) Tesadüfen oldu	
s.8) Okuduğunuz liseden memnun musunuz?	K.8.()
(1) Evet (2) Kısmen (3) Pişmanım	
s.9) İyi bir lisede okumak üniversiteye giriş sınavını kazanmada çok etkili midir?	K.9.()
(1) Evet (2) Kısmen (3) Hayır	
s.10) Niçin üniversite okumak istiyorsunuz?	K.10.()
(1) İyi bir diploma sahibi olmak için (2) Meslek sahibi olmak için (3) Daha kolay iş bulmak için (4) Bilimsel kariyer için (5) Yapacağım işte daha başarılı olmak için (6) Askerlikle ilgili kolaylıklar için	
s.11) Hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiğine inanıyor musunuz?	K.11.()
(1) Evet, kesinlikle (2) Kısmen (3) Hayır	
s.12) Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak sizi ne şekilde etkiliyor?	K.12.()
(1) Bunaltıyor ve yoruyor (2) Zaman zaman sıkıyor (3) Hiç etkilemiyor	
s.13) Üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamak sizin için ne ifade ediyor?	K.13.()
(1) Hayatımın karamasını (2) Yeniden sınava girmek için bir yıl daha beklemeyi (3) Bir an önce iş bulup çalışmayı (4) Geleceğime ilişkin alternatif planlar yapmayı (5) Aileme ve çevreme karşı mahcup olmayı (6) Bilmiyorum, hiç düşünmedim ve düşünmek de istemiyorum	
s.14) Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmanız ikinci dönem okula devam durumunu ne yönde etkiler?	K.14.()
(1) Rapor alacağım (2) Sadece devamsızlık hakkımı kullanacağım (3) Okula devam edeceğim	
s.15) Üniversiteye giriş sınavında soru çıkmayan dersler (resim, müzik, beden eğitimi vb.) hakkında ne düşünüyorsunuz?	K.15.()
(1) Bu dersler gereksiz zaman kaybindan başka bir şey değil (2) Sınavda soru çıkmasa da bu dersler gerekli	
s.16) Okul yöneticileri ve öğretmenlerinizin dershaneler konusundaki tutumu ne yöndedir?	K.16.()
(1) Gereksiz buluyorlar (2) Mutlaka bir dershaneye gitmemizi istiyorlar (3) Herhangi bir değerlendirme yapmıyorlar	

s.17) Rehberlik ve mesleki yönlendirme ile üniversite-fakülte-bölüm tanıtımı konusunda okulunuzda verilen bilgiler mi, dershanede verilen bilgiler mi daha çok işinize yarıyor?	K.17.()
(1) Okulda verilenler (2) Dershanede verilenler (3) Her ikisi de (4) Hiçbiri	

Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için aşağıdaki yollardan hangisine başvuruyorsunuz?

	1.) Evet	2.) Hayır	
s.18) Dershaneye gidiyorum			K.18.()
s.19) Özel ders alıyorum			K.19.()
s.20) Dergi alıyorum			K.20.()
s.21) Kitap alıyorum			K.21.()
s.22) CD alıyorum			K.22.()
s.23) İnternette yararlanıyorum			K.23.()
s.24) Kursa katılıyorum (Okul, Halk Eğit. Mrk. v.b)			K.24.()

s.25) Size göre dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmak mümkün mü?	K.25.()
(1) Mümkün (2) Çok zor (3) Mümkün değil	

s.26) Üniversiteye giriş sınavında hangi alanda daha başarılı olacağınızı düşünüyorsunuz?	K.26.()
(1) Sayısal (2) Sözel (3) Eşit Ağırlık (4) Yabancı Dil (5) Hiçbiri	

s.27) Üniversiteye giriş sınavı sonucunda hangi yüksek öğretim alanında eğitim almayı/okul kazanmayı hedefliyorsunuz?	K.27.()
(1) Tıp-eczacılık (2) Mühendislik (3) Siyasal bilimler-hukuk (4) İktisat-işletme (5) Eğitim-öğretmenlik (6) Sanat-edebiyat-dil-iletişim (7) Felsefe-sosyoloji-tarih (8) Diğer	

s.28) Yüksek öğretim görmeyi hedeflediğiniz alanı neye göre seçtiniz?	K.28.()
(1) İdealimdeki meslek olduğu için (2) Prestijli bir alan olduğu için (3) Çok para kazanabileceğim bir alan olduğu için (4) Devlet memuru olma imkanı tanıdığı için (5) Bilimsel kariyer yapmak için (6) Diğer sebeplerle	

s.29) Yüksek öğretim görmeyi hedeflediğiniz alanı kimin etkisiyle seçtiniz?	K.29.()
(1) Tamamen kendi kararım (2) Ailemin isteği (3) Öğretmenlerimin yönlendirmesi	

s.30) Bu yılla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl dershaneye gittiniz?	K.30.()
(1) 1 (2) 2 (3) 3 (4) 4 (5) 5 (6) 6 (7) 7 (8) 8 (9) 9 (10) 10	

s.31) Bu yılla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl etüd, kurs, özel ders eğitimi aldınız?	K.31.()
(1) 1 (2) 2 (3) 3 (4) 4 (5) 5 (6) 6 (7) 7 (8) 8 (9) 9 (10) 10	

s.32) Gittiğiniz dershaneden memnun musunuz?	K.32.()
(1) Evet (2) Kısmen (3) Pişmanım	

s.33) Daha önce de aynı dershaneye mi gittiniz?	K.33.()
(1) Evet (2) Hayır	

s.34) Dershanede haftada kaç saat eğitim alıyorsunuz?	K.34.()
(1) Haftada 5 saatten az (2) Haftada 5-10 saat (3) Haftada 10-15 saat (4) Haftada 15-20 saat (5) Haftada 20 saatten fazla	

s.35) Dershane seçimini nasıl yaptınız?	K.35.()
(1) Öğretmenlerimin tavsiyesi üzerine ailemle birlikte (2) Tanıdıklarımın tavsiyesiyle (3) Tamamen ailemin tercihi olarak (4) Kendi kararım	

s.36) Dershaneye gitmenizden en çok etkili olan şey nedir?	K.36.()
(1) Okuldaki eğitimin üniversiteye giriş sınavını kazanmada yetersiz kalması (2) Farklı ve rahat bir ortam sağlaması (3) Herkesin dershaneye gidiyor olması (4) Ailemin isteği	

s.37) Dershanede aldığınız eğitimle okuldaki eğitimi karşılaştırdığınızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?	K.37.()
(1) Dershanedeki eğitim her bakımdan daha kaliteli (2) Okuldaki eğitim her bakımdan daha kaliteli (3) Dershanede sadece sınav tekniği öğretiliyor (4) Okulda sadece ham bilgi veriliyor (5) Hiçbiri	

s.38) Dershaneyi mi yoksa okulu mu daha çok seviyorsunuz?	K.38.()
(1) Dershaneyi (2) Okulu (3) Her ikisini de (4) Hiçbirini	

s.39) Üniversiteye giriş sınavındaki alan ve katsayı uygulamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?	K.39.()
(1) Doğru bir uygulama, devam ettirilmeli (2) Haksızlıklara yol açan bir uygulama, değiştirilmeli (3) Doğru ve yanlış yönleri var, düzetilmeli (4) Bu konularda yeterli bilgim yok	
s.40) Şu anda hayatınızda üniversiteye giriş sınavından daha önemli bir şey var mı?	K.40.()
(1) Evet (2) Hayır (3) Fikrim yok	
s.41) Sadece üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için (okul ve dersane hariç) günde kaç saatinizi ayırıyorsunuz?	K.41.()
(1) 1 saatten az (2) 1-2 saat (3) 2-3 saat (4) 3-4 saat (5) 4 saat (6) 5 saatten fazla	
s.42) Üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için günde kaç test sorusu çözüyorsunuz?	K.42.()
(1) Hiç (2) En fazla 20 (3) 20-50 (4) 50-100 (5) 100-200 (6) 200-300 (7) 300'den fazla	
s.43) Size göre üniversiteye giriş sınavında çıkan sorular ile lisede işlenen konular birbirinden farklı mı?	K.43.()
(1) Evet (2) Kısmen (3) Hayır	
s.44) Dershanede gördüğünüz eğitimin bir yüksek öğretim programını kazanmanıza ne derece katkısı olacağını düşünüyorsunuz?	K.44.()
(1) Çok katkısı olacağına inanıyorum (2) Fazla katkısı olmayabilir (3) Bir katkısının olacağını sanmıyorum (4) Bilmiyorum	
s.45) Dershane ücretinizi kim karşılıyor?	K.45.()
(1) Ailem (2) Bir kuruluştan yardım/burs alıyorum (3) Yakın akrabam (ağabey, amca, dayı vb.) (4) Diğer	
s.46) Bu yıl alacağınız eğitim karşılığında dershaneye toplam ne kadar ödeme yapılacak?	K.46.()
(1) 500 milyon liradan az (2) 500 milyon-1 milyar lira arası (3) 1-2 milyar lira arası (4) 2-3 milyar lira arası (5) 3-4 milyar lira arası (6) 4-5 milyar lira arası (7) 5 milyar liradan fazla	
s.47) Üniversiteye giriş sınavına hazırlık çalışmalarınız için bu yıl, dersane ücreti dışında ne kadar harcama yapıldı veya yapılacak? (Kitap, dergi, cd, vb.)	K.47.()
(1) 100-200 milyon lira arası (2) 200-500 milyon lira arası (3) 500 milyon lira-1 milyar lira arası (4) 1-2 milyar lira (5) 2 milyar liradan fazla	
s.48) Dershaneye devam ederken, ders ücreti ve materyalleri dışında yapılan harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.) aylık toplamı ne kadardır?	K.48.()
(1) 10-50 milyon arası (2) 50-100 milyon lira arası (3) 100 -200 milyon lira arası (4) 200-300 milyon lira arası (5) 300 milyon liradan fazla	
s.49) Bu yılki üniversiteye giriş sınavında AÖF dışında, 4 yıllık bir yüksek öğretim programını kazanma şansınızı nasıl görüyorsunuz?	K.49.()
(1) Kesin kazanacağıma inanıyorum (2) Şansım yüksek (3) Şansım az (4) Ümidim yok	
s.50) Üniversiteye giriş sınavını kazanıp, hedeflediğiniz okula/bölüme yetecek puan alamadığınız takdirde aşağıdakilerden hangisini yapmayı düşünürsünüz?	K.50.()
(1) Açık Öğretim Fakültesine kayıt yaptırmayı (2) Bir Meslek Yüksekokuluna kayıt yaptırmayı (3) Yurtdışında bir üniversitede okumanın yollarını aramayı (4) Yeniden üniversiteye giriş sınavına hazırlanmayı (5) Bir meslek edindirme kursuna gitmeyi (6) Diğer	
s.51) Anket yapılan	K.51.()

İl:.....

İlçe:.....

Dershane/Okul:.....

Anket yapılan kişinin telefonu:.....

Anketör:.....

TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ

**TÜRKİYE'DE
ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİ
ARAŞTIRMASI
- 2 -**

MEVCUT DURUM-YAŞANAN SORUNLAR

LİSE MEZUNU ÖĞRENCİLER

ANKARA 2005

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ (Sh. 4)**1. ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİ: BOYUTLAR VE SINIRLILIKLAR****2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ****3. YÖNTEM****4. ARAŞTIRMA SÜRECİ****5. RAPORUN YAPISI****BULGULAR** (Sh. 10)
(LİSE MEZUNLARI)**BÖLÜM 1** (Sh. 11)**ÖĞRENCİLERİN VE AİLELERİNİN SOSYO-EKONOMİK DURUMLARI****Tablo: II/1** Cinsiyetiniz?**Tablo: II/2** Babanızın mesleği nedir?**Tablo: II/3** Annenizin mesleği nedir?**Tablo: II/4** Ailenizin aylık geliri (haneye giren toplam TL) nedir?**Tablo: II/5** Boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz?**BÖLÜM 2** (Sh. 17)**MEZUN OLUNAN ORTA ÖĞRETİM KURUMUNA (LİSE) İLİŞKİN KANAATLER****Tablo: II/6** Hangi tür liseden mezunsunuz?**Tablo: II/7** Mezun olduğunuz liseyi tercih etmeniz kim etkili oldu?**Tablo: II/8** Mezun olduğunuz liseden memnun musunuz?**Tablo: II/9** İyi bir lisede okumak üniversiteye giriş sınavını kazanmada çok etkili midir?**Tablo: II/10** Şu anda hayatınızda üniversiteye giriş sınavından daha önemli bir şey var mı?**Tablo: II/11** Sadece üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için (dershane hariç) günde kaç saatinizi ayırıyorsunuz?**Tablo: II/12** Üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için günde kaç test sorusu çözüyorsunuz?**Tablo: II/13** Size göre üniversiteye giriş sınavında çıkan sorular ile lisede işlenen konular birbirinden farklı mı?**Tablo: II/14** Üniversiteye giriş sınavındaki alan ve katsayı uygulamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?**BÖLÜM 3** (Sh. 27)**ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK VE SINAV SİSTEMİNE İLİŞKİN KANAATLER****Tablo: II/15** Niçin üniversite okumak istiyorsunuz?**Tablo: II/16** Hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiğine inanıyor musunuz?**Tablo: II/17** Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak sizi ne şekilde etkiliyor?**Tablo: II/18** Üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamak sizin için ne ifade ediyor?**Tablo: II/19** Lisede öğrenciyken üniversiteye giriş sınavına hazırlanmanız okula devam durumunu nasıl etkiledi?**Tablo: II/20** Üniversiteye giriş sınavında soru çıkmayan dersler (resim, müzik, beden eğitimi vb.) hakkında ne düşünüyorsunuz?**Tablo: II/21** Üniversiteye giriş sınavında hangi alanda daha başarılı olacağınızı düşünüyorsunuz?**Tablo: II/22** Üniversiteye giriş sınavı sonucunda hangi yüksek öğretim alanında eğitim almayı/okul kazanmayı hedefliyorsunuz?**Tablo: II/23** Yüksek öğretim görmeyi hedeflediğiniz alanı neye göre seçtiniz?**Tablo: II/24** Yüksek öğretim görmeyi hedeflediğiniz alanı kimin etkisiyle seçtiniz?**Tablo: II/25** Sizce üniversiteye giriş sınavını kazanamama veya yeterli puan alamama sebebiniz nedir?**Tablo: II/26** Bu yılki üniversiteye giriş sınavında, AÖF dışında, 4 yıllık bir yüksek öğretim programını kazanma şansınızı nasıl görüyorsunuz?**Tablo: II/27** Üniversiteye giriş sınavını kazanıp, hedeflediğiniz okula/bölüme yetecek puan alamadığınız takdirde aşağıdakilerden hangisini yapmayı düşünürsünüz?**BÖLÜM 4** (Sh. 41)**PARALEL EĞİTİM KURUMLARI: DERSHANELER****Tablo: II/28** Lisede öğrenciyken okul yöneticileri ve öğretmenlerinizin dersaneler konusundaki tutumu ne yöndeydi?

Tablo: II/29 Rehberlik ve mesleki yönlendirme ile üniversite-fakülte-bölüm tanıtımı konusunda okulunuzda verilen bilgiler mi, dershanede verilen bilgiler mi daha çok işinize yarıyor?

Tablo: II/30 Geçmiş yıllarda üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için aşağıdaki yollardan hangisine başvurduunuz?

Tablo: II/31 Size göre dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmak mümkün mü?

Tablo: II/32 Bu yılla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl dershaneye gittiniz?

Tablo: II/33 Bu yılla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl etüd, kurs, özel ders eğitimi aldınız?

Tablo: II/34 Şu anda gittiğiniz dershaneden memnun musunuz?

Tablo: II/35 Daha önce de aynı dershaneye mi gittiniz ?

Tablo: II/36 Tekrar dershaneye gitme sebebiniz nedir?

Tablo: II/37 Dershanede haftada kaç saat eğitim alıyorsunuz?

Tablo: II/38 Dershane seçimini nasıl yaptınız?

Tablo: II/39 Dershaneye gitmenizde en çok etkili olan şey nedir?

Tablo: II/40 Dershanede aldığınız eğitimle lisedeki eğitimi karşılaştırdığınızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?

Tablo: II/41 Okulu mu daha yoksa dershaneyi mi daha çok seviyorsunuz?

Tablo: II/42 Dershanede aldığınız dersleri, dersane dışında (ev, kütüphane, vb.) tekrarlıyor musunuz?

Tablo: II/43 Dershanede gördüğünüz eğitimin bir yüksek öğretim programını kazanmanıza ne derece katkısı olacağını düşünüyorsunuz?

Tablo: II/44 Dershane ücretinizi kim karşılıyor?

Tablo: II/45 Bu yıl alacağınız eğitim karşılığında dershaneye toplam ne kadar ödeme yapılacak?

Tablo: II/46 Üniversiteye giriş sınavına hazırlık çalışmalarınız için bu yıl, dersane ücreti dışında ne kadar harcama yapıldı veya yapılacak? (Kitap, dergi, cd, vb.)

Tablo: II/47 Dershaneye devam ederken, ders ücreti ve materyalleri dışında yapılan harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.) aylık toplamı ne kadardır?

SONUÇ

(Sh. 62)

SORU FORMU

(Sh. 65)

GİRİŞ

1. ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİ: BOYUTLAR VE SINIRLILIKLAR

Bu araştırma, üniversiteye giriş sistemini konu edinmektedir. Bu konu ülkemizde, ortaöğretimden yükseköğretime geçişi düzenleyen ve yaygın olarak “üniversite sınavı” olarak anılan “Öğrenci Seçme Sınavı” (ÖSS) ile sınırlı algılanmakta ise de, sorun çok daha yaygın ve derindir.

Ülkemizde kısa sayılabilecek bir geçmişe sahip olan modern üniversitelerin gelişimi sürecinde, yükseköğretim, özellikle 1950’lerden itibaren giderek artan bir toplumsal taleple karşılaşmıştır. Modernleşme projesinin temel kurumsal ayaklarından biri olan üniversitenin, niteliksel gelişim kadar, toplumda oluşan yükseköğrenim talebini karşılaması da, bir yandan demokratik toplumun temel gerekleri arasında yer almakta; öte yandan da modernleşmenin toplumun çeşitli katmanlarında yaygınlaşması açısından hayati bir işlev görmektedir.

Kuşkusuz, üniversitenin asli işlevi, bilimsel gelişime katkıda bulunmaktır ve bu işlev başka hiçbir şeye feda edilmek zorunda değildir. Çeşitli ülkelerdeki yükseköğretim incelendiğinde, üniversitelerin yükseköğrenim talebi ile “bilim eğitimi ve araştırmacı yetiştirme” çerçevesinde muhatap oldukları modeller bulunduğu görülmektedir. **Bazı ülkelerde, üniversiteler tüm yükseköğrenim talebini karşılamak durumunda değildir; zira, bu tür yükseköğretim sistemlerinde, tüm yükseköğretim üniversite çatısı altında toplanmamış; üniversite-dışı yükseköğretim kurumları oluşturularak bu talebin karşılanması cihetine gidilmiştir.**

1982 Anayasası’ndan sonra yapılan düzenlemelere kadar, Türkiye’de de, Milli Eğitim Bakanlığı başta olmak üzere, çeşitli bakanlıklar ve devlet kurumları, ihtiyaç duydukları üst düzey personelin yetiştirilmesi için, yükseköğretim düzeyinde okullar, akademi, enstitü ve yüksekokullar kurmuşlardır. Ancak 1982 Anayasası, “Türk Silahlı Kuvvetleri ve emniyet teşkilatına bağlı yükseköğretim kurumları” (Madde 132) hariç, yükseköğretimin üniversite çatısı altında düzenlenmesi hükmünü getirmiştir.

Her ne kadar 2547 Sayılı Yasa, “meslek elemanı yetiştiren bakanlıklara bağlı yüksekokullar, Yükseköğretim Kurulunun tespit edeceği esaslara göre Bakanlar Kurulu kararı ile kurulması”nı (Madde 5- g) hükme bağlanıyorsa da, Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK)’nun kuruluşundan bu yana, üniversiteler dışında bu tür kurumlar oluşturulmamıştır. Mevcut uygulama, yükseköğretimin üniversite çatısı altında yapıldığı bir model ortaya çıkarmıştır.

Üniversitelerin niteliksel gelişim sorunu kadar, yükseköğrenim talebinin en azından niceliksel olarak karşılanması sorununun da çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Hatta, Anayasa’nın yükseköğretime düzenleyen 130. Maddesi, yükseköğretim kurumları olarak üniversitelerin kuruluşunu “Çağdaş eğitim - öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı”na bağlamış; aynı maddenin devamında, üniversitelerin yapacağı faaliyetler sayılırken “ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim - öğretim”e birinci sırada yer verilmiştir. Üniversitelerin ya da yükseköğretim üst kuruluşlarının, sadece akademik bakımdan nitelikli kurumlar olmak çabası içinde, “bilimsel gelişmeye katkıda bulunmak”la sınırlı bir misyon tanımları yaparak yükseköğretim talebini karşılamayı göz ardı etmek gibi bir lüksleri bulunmamaktadır.

Yükseköğretim konusundaki toplumsal talebin karşılanması, demokratik bir siyasal sistemin oldukça açık gereklerinden biridir; zira demokratik siyaset, devlet ya da kamu örgütlenmesinin toplumsal taleplere karşı duyarlı olmasını gerektirir. Kamu hizmetlerinin belirli zümrelere özgü bir ayrıcalık olarak kapalı devre yürütüldüğü seçkin bir yapılanma, demokrasiyle bağdaşmadığı kadar; konu üniversite olduğunda, biçimsel demokratik standartların ötesinde, modernleşmeci siyasetin ruhu ile de bağdaşmamaktadır. Yükseköğrenim talebinin dikkate alınmasını ve makul ölçüde karşılanmasını gerektiren ikinci neden budur. Başka bir anlatımla, yükseköğretim, çeşitli toplumsal kesimlerin modern yaşama katılmasının giderek temel gereklerinden biri haline gelmiştir; bu açıdan bakıldığında, yükseköğrenim talebinin yaygınlık kazanması, herhangi bir özendirme politikasına gerek bırakmayacak ölçüde, eğitimsel modernleşme hedeflerinin toplumun çeşitli katmanları tarafından benimsendiğini göstermektedir.

Yükseköğretim, sadece “talebin bir yolla karşılanması” sorununa indirgenemez; yurttaşların, “bilgi toplumu”, “endüstri-sonrası toplum”, “küresel toplum” gibi terimlerle anılan günümüzdeki gelişmelere ayak uydurup onlarla başa çıkabilecek yüksek niteliklerle donatılabilmesi için nitelikli bir yükseköğretim yürütülmesi gerekmektedir. Bu ise, bir yönüyle üniversitelerin bu kalitede bir eğitimi, talebi dengeli bir biçimde karşılayacak nicel ve nitel yeterliliğe sahip olmasını gerektirir. Ancak, öte yandan, bu nitelikte bir eğitimin verilebilmesi, söz konusu eğitime tabi tutulacak bireylerin, yükseköğretimin gerektirdiği kavrama yeteneğine, öğrenme beceri ve alışkanlıklarına, ayrıca, bu

düzeydeki eğitimin ön-gereği olan bilgi birikimine sahip, yani yeterli “hazır bulunuşluk” düzeyinde olmalarıyla mümkündür.

Yükseköğretim adaylarının ortaöğretim düzeyinde yükseköğrenim açısından yönlendirilmesi ve aldıkları ortaöğretim sonunda yeterliliklerinin saptanması konusunda, çeşitli ülkelerde farklı modeller uygulanmaktadır. Yükseköğrenim talebinde bulunan bireylerin bu nitelikte olup olmadığının belirlenmesi ihtiyacı, adayların ortaöğretim sonunda bir sınava tabi tutulmasının akademik temelini oluşturmakta ve ülkemizde, bu amaçla ÖSS uygulanmaktadır. Sınavın ikinci akademik gerekçesi, genel olarak yükseköğretim için yeterlilik yanında, adayların yükseköğretim almak istedikleri alan ile, gerçekten yetenekli, donanımlı ve yeterli oldukları alan arasında bir fark bulunup bulunmadığının, yükseköğretime başlamadan önce belirlenmesi şeklinde dile getirilebilir.

Türkiye’de ÖSS’nin bu iki akademik gerekçe yanında, onlardan daha önemli başka bir amaca hizmet ettiği görülmektedir. Yükseköğrenim talebinin 1980’lerden itibaren bir çığ gibi büyümesine karşılık, üniversitelerde bu talebi makul düzeyde karşılayabilecek bir kapasite artışı sağlanamamıştır. 2004 yılında yapılan ÖSS’ye 1.786.883 aday başvurmuş; bu adaylardan sadece 574.867’si herhangi bir programa yerleştirilebilmiştir. Geçen zaman içinde, çığlaşan yükseköğrenim talebi karşısında, ÖSS’nin temel işlevi, yeterlilik ve yatkinliği ölçmekten çok, adayları kontenjanlara göre “elemek” haline gelmiştir; ÖSS, seçici-değerlendirici olmaktan ziyade, eleyici karakteri ağır basan bir sınav niteliğindedir.

Sınavın eleyici bir nitelik kazanması, gelecekle ilgili yükseköğrenim imkanından yararlanmaya bağlı olarak planlamak arzusundaki geniş kesimlerde, “ne olursa olsun” bu imkanı yakalama çabası doğurmuş; aileler, çocuklarının yükseköğrenim görebilmeleri için her fedakarlığı sorgusuz sualsiz yapar hale gelmişlerdir. Bu ise, bir yandan geniş bir “sınava hazırlık” sektörü oluşmasının yanı sıra; ortaöğretimde, sınav başarısının yüksekliği ile dikkat çeken okulların büyük bir prestij kazanması sonucunu doğurmuştur.

Nihai hedef olarak ÖSS başarısı, çocukların sadece başarılı ortaöğretim kurumlarına gönderilmesi ve dersane, özel ders, kurs, ek eğitim materyalleri gibi öğelerden oluşan ÖSS’ye hazırlık sektörü ile sınırlı kalmamaktadır. Aileler, çocuklarının “ÖSS başarısı yüksek ortaöğretim okulları”nda öğrenim görmelerini garantilemek üzere, ilköğretim son sınıfta yapılan “Liselere Giriş Sınavı” (LGS), “Özel Okullara Giriş Sınavı” gibi sınavlarda başarılı olmaları için de önlemler almak durumunda kalmaktadır. Bu ise, bir “LGS hazırlık” sektörü yanında, LGS başarısı yüksek ilköğretim okullarının prestijinin artması sonucunu doğurmuş; ailelerin çocuklarını gönderecekleri ilköğretim okullarının seçiminde dahi, nihai ÖSS başarısı hedefi etkili hale gelmiştir. Görüleceği üzere, ÖSS, eğitimin bütün kademelerinde talebi yönlendirici bir etki yaratmakta ve eğitimi biçimlendiren dışsallıklar üretmektedir.

ÖSS’nin bu dışsallıkları sadece eğitim kademeleriyle sınırlı değildir. Eleyici niteliği ağır basan bu “sınav”, kazananlar kadar kazanamayanların da tüm eğitim kademelerindeki yaşamlarını biçimlendirmektedir. Sınavı kazanamayanları bekleyen iki alternatif bulunmaktadır: ÖSS adaylığının uzaması ve en az bir yıl daha “sınav stresi”, ya da ikinci bir alternatif olarak artık umutları kalmadığı için kendilerini “lise mezunu” bir yurttaş olarak bekleyen yeni sorunlar... ÖSS, sadece sınavı kazananların bütün kademelerdeki öğrenim hayatını biçimlendirmemekle kalmamakta; hedefi sınav başarısı olan uzun bir öğrenim süreci sonunda, istihdam piyasasında aranan nitelikleri edinememiş, kendilerini “yetersiz”, “iş bulamayan” ve giderek “işe yaramaz” hisseden geniş bir nüfus oluşması sonucu doğurmaktadır. Ortaöğretim düzeyinde okullaşma oranlarının artışı, yükseköğretim kapasitesi sabit kaldığında, sınavın bu dışsallığının tüm çağ nüfusunu bekleyen “dramatik bir son” tehdidi halini almasına katkıda bulunacaktır.

Öte yandan, bütün öğrenim hayatları “3 saat süren bir test”te başarılı olmaya adanmış ve sonunda başarılı olmuş öğrenci açısından bakılacak olursa; sınav başarısı, yükseköğretim için yeterli bir “hazır bulunuşluk” elde edildiğinin göstergesi midir? Bu sorunun olumlu bir biçimde cevaplandırılması oldukça zordur. Yükseköğretimde derse giren akademisyenlerin “öğrencilerinin genel yönelimleri ve öğrenme becerileri” konusunda, kaygı verici şikayetleri vardır. Yükseköğretimin ilk yılları, “sadece test sorusu çözme” becerisi kazanmış; test yoluyla sorgulanamayan konularda sofistike öğrenme becerileri kazanamamış yeni öğrencinin rehabilitasyonu ile kaybedilmektedir. Bu kısa tespit bile, Sınav’ın yükseköğretim kademesi açısından da oldukça kapsamlı sonuçlar doğurduğunu dile getirmek için yeterlidir.

Bu araştırma, toplumun çok geniş kesimlerini hayati bir biçimde etkileyen üniversiteye giriş sisteminin, ilgili kesimler açısından halihazırdaki durumunu saptayarak bu açıdan alınabilecek önlemler için güvenilir veri sağlamayı amaçlamaktadır.

Yukarıdaki kısa girişten de anlaşılacağı üzere, ÖSS, bir yandan ilköğretimden yükseköğretime kadar bütün eğitim kademeleri için, öte yandan aile yaşamı, aile bütçesi, istihdam piyasası gibi alanlar

için dışsallıklar üretmekte; sadece “bir sınav”ın dar çerçevesi içinde kalınarak ortaya konulamayacak kadar çok boyutlu ve karmaşık bir sorunlar yumağı oluşturmaktadır.

Bir araştırma kapsamında, bütün bu karmaşık sorunlar yumağının tüm boyutları ile ele alınması neredeyse imkansızdır. Konunun bir araştırma kapsamında ele alınabilir net bir çerçeveye kavuşturulması açısından üniversiteye giriş sisteminin esas işlevi etrafında sınırlandırılması benimsenmiştir. “Sistem”in esas işlevi, ortaöğretimden yükseköğretime geçişi düzenlemek olduğundan, ilköğretim kademesinden ÖSS’ye kadar uzanan eğitimle ilgili, ya da aile yaşamı ve istihdam gibi diğer dışsallıkları ile yükseköğretim kademesindeki sonuçları araştırma kapsamının dışında tutulmuştur. Bu çerçevede, araştırma, dar anlamda üniversiteye giriş sistemi ile sınırlandırılmış; araştırma kapsamına doğrudan doğruya “sistem”in bir bileşeni durumundaki öğeler dahil edilmiştir.

Bu raporda, araştırma evreninde yer alan “Lise Mezunu Olup Dershaneye Giden Öğrenciler” örneğinin bulguları sunulacaktır.

8. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Günümüz dünyasında, genelde eğitimin ve özelde de yükseköğrenimin ne kadar kritik bir önem kazandığı, izah gerektirmeyecek kadar açıktır. Modernleşmenin en temel hedeflerinden biri, nüfusun çağdaş bir toplum olmanın gerektirdiği bilgi, beceri ve yeteneklerle donatarak, yüksek nitelikli beşeri sermaye stoku elde etmek olarak tanımlanmıştır. Ülkelerin sahibi olduğu diğer kaynakların ulusal hedefler ve ekonominin gerekleri doğrultusunda harekete geçirilerek dünyanın kalkınmış-gelişmiş, güçlü toplumları arasında yer alabilmenin ön-şartı, nüfusun uygun eğitim politikaları geliştirilerek “yetişmiş insan gücü”ne dönüştürülmesine bağlıdır. Bilgi teknolojilerinin başdöndürücü bir hızla geliştiği günümüz dünyasında, beşeri sermaye yatırımları, eğitim ve araştırmaya ayrılacak kaynakların artırılması hayati bir önem kazanmıştır. Bu çerçevede, küresel ekonomide kıtlığı çekilen en kritik kaynak “beşeri sermaye” kaynakları haline gelmiştir.

Eğitimin giderek artan bu öneminin Türk toplumu tarafından yeterince algılandığını ve benimsendiğini söylemek mümkündür. Başlangıçta çeşitli nedenlerle çocukların ve özellikle kızların okula gönderilmesi konusunda yaşanan sorunlar 1950’lerden itibaren giderek aşılmış; ilköğretim kademesinden başlayarak eğitim talebi giderek yaygınlaşmıştır. Bu talebin 1980’lerden itibaren yükseköğretim kademesinde de giderek artış gösterdiği ve fakat talebi karşılayacak yeterlilikte bir yükseköğretim kapasitesinin yaratılmadığına yukarıda işaret edilmiştir.

Otuz yıla yaklaşan bir dönemde gitgide artarak devasa boyutlara varan yükseköğretim talebi, son dönemde “kesintisiz 8 yıllık ilköğretim” uygulamasının etkisi, yükseköğretim talebinde olağan ivmenin aşılması yönünde olmuştur. Yükseköğretim kapasitesinin artırılması yönündeki olumlu çabaların kontenjan artışında yaratabildiği ivme ise talep ivmesi ile karşılanamayacak kadar düşük kalmış; mevcut sınırlı kontenjanlardan yararlanmanın tek yolu, ÖSS’de başarı getireceği umulan her türlü çareye başvurmak haline gelmiştir. Bu ise, ÖSS’yi ortaöğretimden yükseköğretime geçişi düzenleyen bir “sorun-çözme” mekanizması olmaktan çıkarmakta; üniversiteye giriş sistemi, tüm eğitim sisteminde ve giderek sosyal hayatın istihdam başta olmak üzere tüm alanlarında sorun kaynağı haline gelmektedir.

Toplumların, sorunları, zamanın salınımlarına bırakıp seyirci kalarak, sorunlarla birlikte yaşarken kısa vadeli kestirme yollar keşfederek, verimli, sağlıklı ve makul çözüm yolları üretmeye hiçbir katkıda bulunmayan ve somut durum hakkında masa başı, ayaküstü, geçiştirici ya da suçlayıcı, günah keçisi icad etmeye ve sonuçta rahatlamaya dönük tartışmalarla zaman kaybederek aştıkları görülmemiştir. Sorunlar, çözülemedikleri sürece giderek ağırlaşmış toplumu tehdit edecek boyutlar kazanabilir; ancak, her sorun, yarattığı meydan okuma aracılığıyla toplumu çözüm arayışlarına zorlayarak, yaratıcı ve işlevsel sorun çözme biçimlerinin geliştirilmesini tahrik ederek toplumların gelişmesinde önemli bir fırsat olarak da iş görebilir. Üniversiteye giriş sisteminin bu tür bir fırsat olarak değerlendirilebilmesi, kuşkusuz, artık ertelenemez bir hal alan sorunların açık yüreklilikle saptanması, sorunlar ve çözüm alternatifleri üzerinde “güncel gerçekliği” esas alan bir tartışma ortamı yaratılması ile mümkün olacaktır.

Genelde tüm eğitim sistemi, ve özelde de üniversiteye giriş sistemi uzun süredir, ülkenin kalkınma ve gelişme hedeflerine ulaşması konusunda yaptığı veya yapacağı katkılardan ziyade, sorunlarıyla tartışılmaktadır. Ancak, bu tartışmalar, sorunun çözümüne yönelik sonuçlar üretmek yerine, sorunu daha da içinden çıkılmaz hale getiren bir mecrada devam edegelmektedir. Sorunun bu hale gelmesinde elbette çok farklı sebepler vardır. Bunların en başta gelenlerinden biri, konunun sağlam ve gerçekçi verilere dayanılarak tartışılmaması; kararların verilere değil, konjonktürel değerlendirmeler ve öngörülere dayanılarak verilmesidir.

Araştırmanın en genel amacı, günümüz Türkiyesinde ortaöğretimden yükseköğretime geçiş sisteminin yapısını, işleyişini ve sorunlarını saptamak ve bu konuda geliştirilecek önerilere ışık tutmaktadır. Araştırmanın spesifik amacı ise, üniversiteye giriş sisteminde yer alan bireylerin özelliklerini, sınav ile ilgili deneyimleri, yaşam biçimlerinin sınavla ilgili öğeleri, “adaylar”ın ortaöğretim ve üniversiteye giriş sistemi konusundaki davranış, kanaat, sorun ve beklentileri konusunda sahada veri toplayarak incelemektir.

Araştırma, Türkiye çapında, üniversiteye giriş sistemi içinde yer alan çeşitli aktörlerin günümüzdeki durumları hakkında güncel veri sağlamak suretiyle, mevcut durumun ampirik verilere dayanarak saptanmasına ve daha sağlıklı değerlendirmeler yapılarak çözüm önerileri geliştirilmesine katkıda bulunacaktır.

Bu araştırma, Türkiye’de eğitim sisteminin en önemli düğüm noktalarından biri haline gelen üniversiteye giriş sistemi konusunda, sorunun doğrudan taraflarının görüşlerini ortaya koyan, önemli bir veri kaynağı olacaktır. Üniversiteye giriş sistemi, esasen eğitim sisteminin bütününün sorunlarının gelip düğümlendiği bir huni ağız durumundadır. Dolayısıyla, bu sorunun ortaya konması, bir anlamda eğitim sisteminin genel sorunlarının irdelenmesinde de önemli bir katkı sağlayacaktır.

9. YÖNTEM

Bu araştırma, Türk eğitim sisteminin giderek en kritik halkası haline gelen üniversiteye giriş sistemi hakkında daha kapsamlı bir projenin saha araştırması kısmını oluşturmaktadır. Saha araştırmaları, bilindiği gibi, empirik-pozitivistik yöntem yaklaşımının nicel ölçüm standartlarına göre biçimlendirilmektedir. Araştırmanın konuyla ilgili betimleyici/durum saptayıcı bir düzeyde tasarlanması, hem güncel durum hakkında gerçekçi bir resim elde etme amacına hizmet edecek; hem de, karmaşık analitik modellerin yol açtığı gereksiz ayrıntıcılığa düşülmesi önlenmiş olacaktır.

Yöntem Yaklaşımı

Araştırmada, sistem içinde rol alan ve sahada bu sistemin işleyişini ve sorunları doğrudan katılarak deneyimleyen bireylerin, araştırmanın değişkenleri açısından gözlemlenmesine imkan veren nicel ölçümlere dayalı bir yöntem yaklaşımı benimsenmiştir. Bu tür bir yöntem yaklaşımı, bir yandan gözlemi yapılacak değişkenlerin titizlikle belirlenmesini, öte yandan bu gözlemlerde kullanılacak ölçme araçlarının amaca uygun bir biçimde geliştirilmesini ve son olarak, uygun bir örnekleme yöntemi ile değişkenlerin sahadaki durumunun gerçeği yansıtacak biçimde saptanmasını sağlayacak veri toplanmasını gerektirmektedir. Saha araştırmasının en temel kabullerinden biri, durum ve değerlendirmeleri hakkında bilgilerine başvurulabilecek deneklerin güven verici bir ilişki temelinde, samimi ve dürüst cevaplar verdikleridir. gerçeği yansıtacakları kabulüdür. Bu güvenin sağlanmasında, formlarda isim veya diğer türden kişisel mahremiyetlere ilişkin sorular sorulmamış; toplanan verilerin sadece istatistiksel olarak değerlendirmeye alınacağı; verilen bilgilerin resmi veya resmi olmayan amaçlarla kullanılmayacağı konusunda güven sağlanmıştır.

Araştırmanın Problemi

Problemlerin tespiti ve üniversite sınavına ilişkin beklenti düzeyi ölçümü ile yaşanan sıkıntılara bulunacak çözüm yolları konusunda yapılacak tartışmalar için veri sağlanması da hedefler arasındadır.

Bu doğrultuda aşağıdaki soruların cevapları aranmıştır:

- 1- Orta öğretim mezunu olarak dershaneye giden öğrencilerinin ailevi profilleri nedir?
- 2- Bu Öğrenciler, mezun oldukları liseyi neye göre seçmişlerdir?
- 3- Bu öğrencilerin üniversiteye giriş sistemine ilişkin görüş ve beklentileri nelerdir?
- 4- Bu öğrencilerin zihninde mezun oldukları okullar ve gittikleri dershaneler, işlev ve ortam bakımından nasıl şekillenmektedir?
- 5- Üniversiteye giriş sistemi içinde okulların ve dershanelerin konumu nedir?
- 6- Üniversiteye giriş sorunu, öğrencilerin psikolojini ve geleceğe ilişkin beklentilerini ne yönde etkilemektedir?
- 7- Üniversiteye giriş sisteminde okullar dışında oluşan ortamın öğrenci velilerine ve ülkeye maliyeti nedir?

Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın hipotezleri şunlardır:

- 7- İlköğretimin ilk sınıfından orta öğretimin son sınıfına kadar tüm sistem, üniversiteye giriş odaklı hale gelmiştir.
- 8- Üniversiteye giriş sisteminin unsurları, eğitimin kendisine paralel yeni bir sistem ortaya çıkarmıştır. Yer yer eğitim asli unsurları, paralel sistemin gerisinde kalmaya başlamıştır
- 9- Üniversiteye giriş sisteminin maliyeti, sistemi defalarca yeni baştan kuracak düzeye çıkmıştır.

Araştırma Deseni

Araştırmada, araştırma nüfuslarının dört temel alandaki özellik ve değerlendirmeleri ile ilgili değişkenlerin gözlenmesi kararlaştırılmıştır. Bu alanlar; sosyo-ekonomik özellikler, ortaöğretim kurumlarındaki deneyim ve bu deneyime ilişkin değerlendirmeler, ÖSS'na hazırlık deneyimi ve bu deneyime ilişkin değerlendirmeler ile sınavda hedeflenen/halen kayıtlı bulunan yükseköğretim programına ilişkin deneyim/tercih ve değerlendirmeler biçiminde belirlenmiştir. Bu alanlarda sorgulanacak değişkenler belirlenirken araştırmanın betimleyici/durum saptayıcı karakteri ve problematik çerçevesi dikkate alınmıştır. Değişkenler arası ilişkisel/nedensel bir desenleme söz konusu değildir. Araştırmada, ilkece, her bir değişken, karakteristik ölçüm düzeyinde uygun kategoriler kullanılarak gözlenmiş ve gözlemler uygun tablolamalar aracılığıyla bulgularını yorumlanmıştır.

3.5. Araştırma Nüfusları Ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Türkiye'de üniversiteye giriş sistemi ile ilgili tüm toplum kesimlerini kapsamaktadır. Araştırma konusunun sadece "doğrudan doğruya 'sistem'in bir bileşeni durumundaki ögeler"le sınırlı tutulduğu yukarıda belirtilmiştir. Bu sınırlandırma çerçevesinde, araştırma evreni "Türkiye'de üniversiteye giriş sistemi içinde rol alan tüm bireysel aktörler" olarak tanımlanmıştır. Bu haliyle araştırma evreni oldukça heterojen bir yapı arz etmektedir. Araştırmanın amacı çerçevesinde, saha araştırmasında birey birimlerin incelenmesine karar verilmiş; bireyler evreninden olabildiğince homojen beş araştırma nüfusu ayrıştırılmış ve bu nüfuslar şu şekilde tanımlanmıştır:

15. **Lise Son Sınıf Öğrencileri** : Genel liseler, anadolu ve fen vb. gibi yabancı dille eğitim yapan özel statülü liseler ve meslek liseleri ile özel okulların son sınıflarına devam eden öğrencilerdir.
16. **Lise Mezunları**: Herhangi bir orta öğretim kurumundan mezun olup, üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için dershaneye giden öğrencilerdir.
17. **Yükseköğretim Öğrencileri**: Herhangi bir örgün yüksek öğretim programına 2004 yılında kayıt yaptırmış öğrencilerdir.
18. **Öğrenci Velileri**: Lise son sınıfa giden, liseyi bitirmiş olup dershaneye devam eden veya üniversiteye yeni kayıt yaptırmış çocuğu olan anne-babalardır.
19. **Ortaöğretim ve Dershane Öğretmen ve Yöneticileri**: Herhangi bir orta öğretim kurumunda veya dershanede öğretmenlik veya yöneticilik yapan eğitimcilerdir.

3.5.1 Örneklem Grubu

Bu araştırmanın evreniyle ilgili varsayımlarımız şunlardır:

Araştırma kapsamında lise mezunu olup dershaneye giden öğrenciler örneklem grubunu teşkil edecektir.

Araştırmanın örneklem grubu, Türkiye genelini temsil etmek üzere, coğrafi dağılım, sosyo-ekonomik gelişmişlik, nüfus vb. ölçütlere göre belirleneceği için, evren grubunu temsil etme düzeyi ve güvenilirliği yüksek olacaktır.

Bu çerçevede Türkiye'nin 13 ilinde yapılan anketlerden değerlendirmeye alınanların adetleri ile bunların illere dağılımı şu şekildedir:

İller	Anket sayısı	%
Afyon	39	3,6
Ankara	101	9,4
Antalya	105	9,8
Bursa	42	3,9
Elazığ	32	3,0
Erzurum	100	9,3
Gaziantep	101	9,4
İstanbul	219	20,4
İzmir	111	10,3
Kayseri	40	3,7
Samsun	100	9,3
Van	41	3,8
Zonguldak	42	3,9
Toplam	1073	100,0

9.6 Veri Derleme Araçları

Araştırma 5 ayrı soru formu ile gerçekleştirilmiştir. Temel sorun olan üniversiteye giriş sistemine ilişkin sorular, tüm gruplara yöneltilmiştir. Ayrıca, her grubun kendi konumuna uygun ilave sorular da sorulmuştur. Lise son sınıf öğrencilerini kapsayan bu araştırmada öğrencilere toplam 54

sorudan oluşan bir soru formu uygulanmıştır. Soru formunda, öğrencilerin ailevi durumları, mezun oldukları liseyle ilgili görüşleri, üniversiteye giriş sınavıyla ilgili algılamaları, sınava hazırlık yöntemleri, dersaneler konusundaki yaklaşımları gibi konulara ilişkin görüşleri ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır.

3.6.3. Veri Girişi

Araştırma verileri excel programında bilgisayara girilmiştir. Bu veriler SPSS programına aktarılarak tablolar alınmıştır.

3.6.4. Bulgulama Yorum ve Raporlama

Tablolar, önce düz frekanslar halinde bölümlere ayrılıp düzenlenmiştir. Düzenleme yapılırken, tablolar soru formundaki sırasına göre değil, bölümlere göre değerlendirilmiştir. Gerek duyulan yerlerde çapraz tablolar veya farklı gruplar için ayrı frekanslar alınmak suretiyle rapor oluşturulmuştur. Tabloların altına, kısa açıklamalar ve yorumlar yapılmış, bunlar rapor sonunda kapsamlı bir özet haline dönüştürülmüştür.

10. ARAŞTIRMA SÜRECİ

9. Hazırlık Aşaması

Proje, Türk eğitim sisteminin en temel sorunlarından birinin üniversiteye giriş sistemi olduğu düşüncesinden hareketle ortaya çıkmıştır. Bu sistemdeki sorunların, konunun taraflarının görüşlerine başvurularak belirlenebileceği öngörüsünden hareketle, beş ayrı araştırma formatı ortaya çıkartılmıştır.

Araştırma için Türkiye'de üniversiteye giriş sistemi ile ilgili kaynaklar taranmıştır. YÖK, Milli Eğitim Bakanlığı, ÖSYM, DİE ve ilgili meslek kuruluşları başta olmak üzere konuyla ilgili bütün çalışmalar ve araştırmalar incelenmiştir.

Literatür derlemesinden elde edilen bilgiler başlangıçta daha çok araştırmanın veri kaynağı olan soru formlarının sağlıklı hazırlanmasını temin üzere kullanılmıştır. Anketlerin içeriği, konuyla ilgili uzmanlar tarafından kontrol edilerek geliştirilmiştir. Anketör ekibi, bu alanda sürekli çalışan deneyimli personelden oluşturulmuştur. Ayrıca, anket yapılırken dikkat edilmesi gereken hususlara ilişkin ayrıntılı bir anketör talimatı hazırlanmıştır.

10. Veri toplama

Deneklerden bilgi toplama aracı olarak önceden hazırlanıp çoğaltılan anket formları kullanılmıştır. Araştırmanın saha çalışmaları 9 Kasım 2004 tarihinde başlamış ve 27 Kasım 2004 tarihinde sona ermiştir.

11. Veri Girişi

Kodlama ve veri girişi işlemleri, yine bu alanda deneyimli personelce gerçekleştirilmiş ve 10 Aralık 2004 tarihinde tamamlanmıştır.

12. Bulgulama ve Rapor

Tabloların hazırlanması ve değerlendirme ile raporların yazımı işe 10 Ocak 2005 tarihinde sonuçlandırılmıştır.

11. RAPORUN YAPISI

Deneklerden elde edilen verilerin sunulduğu bu raporda, araştırmanın tanıtıldığı giriş bölümünün ardından araştırma bulguları sunulmaktadır. Bulgular bölümü kendi içinde 4 kesime ayrılmaktadır. Birinci kesimde önce deneklerin sosyo ekonomik özelliklerine ilişkin bulgular, daha sonra sırasıyla lise eğitimine, üniversiteye ilişkin beklentilerine ve dersanelere ilişkin bulgular sunulmuştur. Rapor, bu bulguların değerlendirildiği bir "sonuç" bölümüyle son bulmaktadır. Araştırmada kullanılan soru kağıdı ise raporun sonuna konulmuştur.

BULGULAR (LİSE MEZUNLARI)

BÖLÜM 1

**ÖĞRENCİLERİN VE AİLELERİNİN
SOSYO-EKONOMİK DURUMLARI**

Tablo: II/1**Cinsiyetiniz?**

Seçenekler	Sayı	%
Kız	456	42,5
Erkek	617	57,5
Toplam	1073	100,0

Araştırmaya katılan üniversiteye giriş sınavına hazırlık için dershaneye giden öğrencilerin %42,5'i kız, %57,5'i erkektir.

Tablo: II/2

Babanızın mesleği nedir?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	17	1,6
Memur	204	19,0
İşçi	215	20,0
Emekli	247	23,0
Esnaf	136	12,7
Serbest meslek (Avukat, muhasebeci, doktor vb)	66	6,2
Tüccar	18	1,7
Sanayici	11	1,0
Çiftçi	61	5,7
İşsiz	17	1,6
Diğer	81	7,5
Toplam	1073	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin baba meslekleri emekli, işçi ve memur gruplarında yoğunlaşmakta, bunu esnaflar, serbest meslek mensupları ve çiftçiler izlemektedir. Dershane öğrencilerinin büyük bölümünün baba mesleğinin emekli, işçi ve memur gibi ücretli çalışanlardan oluşması dikkat çekicidir. Bu durum, orta sınıfın orta ve alt kesimlerinin çocuklarının geleceklerinin kuruluşunda üniversitenin ne kadar büyük önemde görüldüğünü de ortaya koymaktadır. Bu kesimin çocukları için üniversite hayatı idame ettirme ve/veya sınıf atlama bakımından onsuz olunamaz, adeta ikamesiz bir yol gibi görünmektedir.

Tablo: II/3

Annelerinizin mesleği nedir?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	11	1,0
Memur	47	4,4
İşçi	27	2,5
Emekli	69	6,4
Esnaf	16	1,5
Serbest meslek (Avukat, muhasebeci, doktor vb)	13	1,2
Ev kadını	853	79,5
İşsiz	15	1,4
Diğer	22	2,1
Toplam	1073	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin beşte dördünün annesi ev kadınıdır. Belirtilen meslek grupları arasında emekliler ve memurlar nispeten daha fazladır. Bu veri öğrencilerin büyük bölümünün orta sınıfın orta ve alt kesimlerine mensup aile çocukları olduğunu teyit etmektedir.

Tablo: II/4

Ailenizin aylık geliri (haneye giren toplam TL) nedir?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	58	5,4
300 milyondan az	47	4,4
300-600 milyon arası	326	30,4
600 milyon-1 milyar arası	396	36,9
1-2 milyar arası	190	17,7
2-4 milyar arası	46	4,3
4 milyar ve üzeri	10	,9
Toplam	1073	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin üçte ikisinden fazlası, aylık aile gelirlerinin 300 milyon ile bir milyar lira arasında olduğunu beyan etmiştir. 2 milyar üzeri aile geliri beyan edenlerin oranı %5,2'de kalmaktadır. Bu oranlar, ülkemizdeki kayıt dışı ekonomi olgusu ve insanların gelirlerini beyan ederken, olduğundan daha düşük rakamları telaffuz etme eğilimleri dikkate alınarak değerlendirilmelidir.

Her şeye rağmen, bu sonuçlar, üniversite talebinin daha ziyade dar gelimli sayılabilecek kesimde yoğunlaştığının işareti olarak yorumlanabilir.

Tablo: II/5

Boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	11	1,0
Tek başıma geçiririm	236	22,0
Arkadaşlarımla birlikte olurum	369	34,4
Hobilerimle uğraşırım	317	29,5
Hiç boş zamanım yok	140	13,0
Toplam	1073	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin üçte birinden fazlası boş zamanını tek başına geçirdiğini veya hiç boş zamanı olmadığını söylemekte, üçte birinden fazlası da boş zamanlarında arkadaşlarıyla birlikte olduğunu ifade etmektedir. Öğrencilerin sadece üçte birinin boş zamanlarını arkadaşlarıyla geçirmesi, üniversiteye hazırlık sürecinin bu kişileri sosyallikten uzaklaştıran bir iklime sürüklediğinin işareti olarak değerlendirilebilir.

BÖLÜM 2

**MEZUN OLUNAN ORTA ÖĞRETİM KURUMUNA (LİSE)
İLİŞKİN KANAATLER**

Tablo: II/6

Hangi tür liseden mezunsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	5	,5
Genel devlet lisesi	720	67,1
Özel statülü devlet lisesi (fen, anadolu, süper vb.)	155	14,4
Meslek lisesi	145	13,5
Özel okul	23	2,1
Diğer	25	2,3
Toplam	1073	100,0

Türkiye'de (2003 yılı rakamlarıyla) 3.035.000 ortaöğretim (lise) öğrencisi vardır. Bunun %40'ı genel devlet lisesi, %32'si meslek lisesi, %1,8'i özel okul öğrencisidir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %67'si genel devlet lisesi, %13,5'i ise meslek lisesi mezunudur. Genel devlet lisesi mezunlarının çok daha büyük, meslek lisesi mezunlarının çok daha küçük oranla tabloda yer alıyor olması dikkat çekicidir. Bunun sebeplerinden birisi, meslek lisesi mezunlarının, mezuniyet sonrası hayata atılması, üniversite sınavına yeniden girse dahi, bunun hazırlığını dershaneye gitmeden yapıyor olması olarak değerlendirilebilir. Bir başka sebep, alan ve katsayı uygulamasının meslek lisesi mezunları üzerinde üniversiteyi kazanabilme noktasında yarattığı yıldırıcı, ümit kırıcı etki olabilir. Bir diğer sebep de genel lise mezunlarının önlerinde üniversite dışında bir alternatif olmadığı için sınav hazırlıklarına ve bu çerçevede dersane eğitimine çok daha fazla yönelmeleridir.

Tablo: II/7

Mezun olduğunuz liseyi tercih etmenizde kim etkili oldu?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	3	,3
Kendi tercihimdi	576	53,7
Ailemin tercihiydi	294	27,4
Öğretmenlerimin tercihiydi	44	4,1
Tesadüfen oldu	156	14,5
Toplam	1073	100,0

Öğrencilerin yarıya yakını mezun oldukları liseyi kendi iradeleri dışında belirlemek zorunda kaldıklarını ifade etmektedir. İlköğretimin son döneminde rehberlik hizmetinin istenen düzeyde yeterli olmadığına işaret eden bu oranın, liseyi bitirip de üniversite sınavını kazanamayanlar arasında bu denli yüksek çıkması dikkat çekicidir.

Tablo: II/8

Mezun olduğunuz liseden memnun musunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	4	,4
Evet	441	41,1
Kısmen	413	38,5
Pişmanım	215	20,0
Toplam	1073	100,0

Öğrencilerin sadece %41,1'i kesin bir dille mezun oldukları liseden memnun olduklarını ifade edebilmektedirler. Bu öğrencilerin, daha önce üniversiteye giriş sınavına girip de bir programa kayıt olamamış kişilerden oluştuğu dikkate alınmalıdır. Gerçi karşılaşılan başarısızlığın geçmişe yönelik olumsuz muhasebe ve pişmanlık duygularını kamçılması anlaşılabilir bir durumdur, fakat karamsar psikolojinin sirayet edici bir menfi yoğunlaşma yaratması kaygı verici görülmelidir.

Tablo: II/9

İyi bir lisede okumak üniversiteye giriş sınavını kazanmada çok etkili midir?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	3	,3
Evet	721	67,2
Kısmen	281	26,2
Hayır	68	6,3
Toplam	1073	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin üçte ikisinden fazlası, iyi bir lisede okumanın üniversiteye giriş sınavını kazanmada çok etkili olduğu görüşündedir. Bu tablo, öğrencilerin yarısından fazlasının mezun olduğu liseden memnun olmadığı göz önünde bulundurulduğunda, daha anlamlı olacaktır.

Tablo: II/10

Şu anda hayatınızda üniversiteye giriş sınavından daha önemli bir şey var mı?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	12	1,1
Evet	228	21,2
Hayır	707	65,9
Fikrim yok	126	11,7
Toplam	1073	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin üçte ikisi, şu anda hayatında üniversiteye giriş sınavından daha önemli bir şey bulunmadığını ifade etmektedir. Bu tablo, üniversite eğitiminin insanların geleceklerini planlama konusunda alternatif olmayan bir faktör haline dönüştüğünü göstermektedir.

Tablo: II/11

Sadece üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için (dershane hariç) günde kaç saatinizi ayırıyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	15	1,4
1 saatten az	29	2,7
1-2 saat	107	10,0
2-3 saat	222	20,7
3-4 saat	227	21,2
4-5 saat	213	19,9
5 saatten fazla	260	24,2
Toplam	1073	100,0

Öğrencilerin dörtte biri üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için dershane hariç zamanlarının günde 5 saatten fazlasını ayırdığını ifade etmektedir. Beşte birlik dilimler haline 4-5 saat, 3-4 saat ve 2-3 saat cevapları verilmiştir. Bu tablo, öğrencilerin hayatlarında üniversiteye giriş sınavından daha önemli bir şey olmadığı sorusuna verilen cevaplarla uyumludur. Öğrenciler, tümüyle sınav odaklı bir hayat biçimi içine girmiş durumdadırlar.

Tablo: II/12

Üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için günde kaç test sorusu çözüyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	18	1,7
Hiç	18	1,7
En fazla 20	28	2,6
20-50	86	8,0
50-100	241	22,5
100-200	433	40,4
200-300	195	18,2
300'den fazla	54	5,0
Toplam	1073	100,0

Üniversite sınavına giriş hazırlığı bağlamında günde 50 ile 300 arasında test çözüldüğü anlaşılmaktadır.

Tablo: II/13

Size göre üniversiteye giriş sınavında çıkan sorular ile lisede işlenen konular birbirinden farklı mı?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	19	1,8
Evet	391	36,4
Kısmen	499	46,5
Hayır	164	15,3
Toplam	1073	100,0

Araştırmaya katılanların çok büyük bir çoğunluğu, üniversiteye giriş sınavında çıkan sorular ile lisede işlenen konuların birbirinden farklı olduğu görüşündedir. Bu tablo, üniversiteye giriş sınavı için okul dışı sistemlerde görülen yoğunlaşmanın sebeplerini açıklamada önemli bir veri niteliğindedir.

Tablo: II/14

Üniversiteye giriş sınavındaki alan ve katsayı uygulamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	31	2,9
Doğru bir uygulama, devam ettirilmeli	153	14,3
Haksızlıklara yol açan bir uygulama, değiştirilmeli	300	28,0
Bu konularda yeterli bilgim yok	229	21,3
Doğru ve yanlış yönleri var, düzeltilmeli	360	33,6
Toplam	1073	100,0

Üniversiteye giriş sınavındaki alan ve katsayı uygulaması, öğrencilerin sadece %14,3'ü tarafından desteklenmekte, büyük çoğunluk sistemin tamamen değiştirilmesi ve düzeltilmesi yönünde görüş bildirmektedir. Bu durum, meslek lisesi öğrencilerinin oranının %13,5 olduğu dikkate alındığında, alan ve katsayı uygulamasının, esas mağdurları dışında da tepki çektiğinin işareti olarak görülebilir.

BÖLÜM 3

**ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK VE SINAV SİSTEMİNE
İLİŞKİN KANAATLER**

Tablo: II/15

Niçin üniversite okumak istiyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	8	,7
İyi bir diploma sahibi olmak için	48	4,5
Meslek sahibi olmak için	616	57,4
Daha kolay iş bulmak için	59	5,5
Bilimsel kariyer için	131	12,2
Yapacağım işte daha başarılı olmak için	188	17,5
Askerlikle ilgili kolaylıklar için	23	2,1
Toplam	1073	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin üçte ikisine yakını üniversite eğitimini meslek sahibi olmak/kolay iş bulmak için istemektedir. Üniversite eğitiminin daha ziyade meslek/iş sahibi olma perspektifinden değerlendiriliyor olması, öğrencilerin sınıfsal profiline uygun görünmektedir.

Öncelikle bilim tezekkür edilip üretilen temel ortam durumundaki üniversitenin hayatla bu derece doğrudan ilişkilendirilerek algılanıyor oluşu, üniversite eğitimi talebinin arkasındaki öncelikli sosyo-ekonomik dinamiği açığa vurmaktadır.

Tablo: II/16

Hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiğine inanıyor musunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	3	,3
Evet	447	41,7
Kısmen	396	36,9
Hayır	227	21,2
Toplam	1073	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiği inancındadır. Bu tablo, üniversite kapısındaki yığılmanın en önemli sebeplerinden biri olarak değerlendirilebilir.

Tablo 3, Tablo 4 ve Tablo 15 sonuçlarıyla birlikte değerlendirildiğinde; bu sonuç, orta sınıfın orta ve alt kesimine mensup ailelerin çocuklarının geleceklerinin inşasında en önemli unsur olarak üniversite öğrenimini gördüklerini ortaya koyan bir başka göstergedir. Bu çocuklar için hayatlarını idame ettirmenin ve/veya hayat standartlarını yükseltebilmenin yegâne yolu üniversite eğitimi almaktan geçmektedir.

Tablo: II/17

Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak sizi ne şekilde etkiliyor?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	2	,2
Bunaltıyor ve yoruyor	277	25,8
Zaman zaman sıkıyor	704	65,6
Hiç etkilemiyor	90	8,4
Toplam	1073	100,0

Öğrencilerin tamamına yakını üniversiteye giriş sınavının ağır psikolojik baskısı altındadır. Bu durum sınava hazırlık için katlanılan fedakarlığın sadece bir boyutudur.

Tablo: II/18

Üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamak sizin için ne ifade ediyor?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	5	,5
Hayatımın karamasını	187	17,4
Yeniden sınava girmek için bir yıl daha beklemeyi	187	17,4
Bir an önce iş bulup çalışmayı	41	3,8
Geleceğime ilişkin alternatif planlar yapmayı	230	21,4
Aileme ve çevreme karşı mahcup olmayı	217	20,2
Bilmiyorum, hiç düşünmedim ve düşünmek de istemiyorum	206	19,2
Toplam	1073	100,0

Öğrencilerin beşte biri, üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamaları halinde geleceğine ilişkin alternatif planlar yapma düşüncesindedir. Yeniden sınava girmeyi planlayanların oranı %17,4'tür. Öğrencilerin yarısından fazlası ise sınavı kazanamama durumunda ciddi psikolojik sıkıntılar yaşayacaklarına dair ipuçları veren seçenekleri tercih etmişlerdir.

Tablo: II/19

Lisede öğrenciyken üniversiteye giriş sınavına hazırlanmanız okula devam durumunu nasıl etkiledi?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	15	1,4
Rapor aldım	525	48,9
Sadece devamsızlık hakkımı kullandım	227	21,2
Okula devam ettim	306	28,5
Toplam	1073	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı rapor alarak, beşte birinden fazlası da devamsızlık hakkını kullanarak, lise son sınıfta okula gitmediklerini beyan etmektedirler. Bu durum, lise son sınıfın fiilen bir eğitim öğretim dönemi olmaktan çıktığı görüşünü teyit etmektedir. Eğitim amacının eğitimin çok önemli bir safhasını gereksiz hale getirdiği ortadadır.

Tablo: II/20

Üniversiteye giriş sınavında soru çıkmayan dersler (resim, müzik, beden eğitimi vb.) hakkında ne düşünüyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	20	1,9
Bu dersler gereksiz zaman kaybından başka bir şey değil	414	38,6
Sınavda soru çıkmasa da bu dersler gerekli	639	59,6
Toplam	1073	100,0

Araştırmaya katılan lise mezunu öğrencilerden %38,6'sı, sınavda soru çıkmayan derslerin gereksiz zaman kaybı olduğu görüşünü savunurken, %59,6'sı bu derslerin gerekli olduğu inancını dile getirmektedir.

Tablo: II/21

Üniversiteye giriş sınavında hangi alanda daha başarılı olacağınızı düşünüyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	6	,6
Sayısal	316	29,5
Sözel	394	36,7
Eşit Ağırlık	324	30,2
Yabancı Dil	11	1,0
Hiçbiri	22	2,1
Toplam	1073	100,0

Araştırmaya katılan öğrenciler arasında sözel alanda daha başarılı olacağını düşünenlerin oranı nispeten daha yüksektir.

Tablo: II/22

Üniversiteye giriş sınavı sonucunda hangi yüksek öğretim alanında eğitim almayı/okul kazanmayı hedefliyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	11	1,0
Tıp-eczacılık	108	10,1
Mühendislik	159	14,8
Siyasal bilimler-hukuk	127	11,8
İktisat-işletme	75	7,0
Eğitim-öğretmenlik	384	35,8
Sanat-edebiyat-dil-iletişim	52	4,8
Felsefe-sosyoloji-tarih	40	3,7
Diğer	117	10,9
Toplam	1073	100,0

Öğrencilerin üçte birinden fazlası eğitim-öğretmenlik alanında bir okul kazanmayı hedeflemektedir. Öğretmenliği, mühendislik, siyasal bilimler-hukuk, tıp-eczacılık alanları izlemektedir. Eğitim-öğretmenliğin bu derece yoğun tercih edilmesi dikkat çekicidir. Tercihlerin dağılımının, Tablo 15 verileri hatırlandığında, öğrenciler arasında faydacı bir gerçekçilik eğilimine işaret ettiği açıktır.

Tablo: II/23

Yüksek öğretim görmeyi hedeflediğiniz alanı neye göre seçtiniz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	18	1,7
İdealimdeki meslek olduğu için	647	60,3
Prestijli bir alan olduğu için	64	6,0
Çok para kazanabileceğim bir alan olduğu için	98	9,1
Devlet memuru olma imkanı tanıdığı için	68	6,3
Bilimsel kariyer yapmak için	57	5,3
Diğer sebeplerle	121	11,3
Toplam	1073	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin %60,3'ü, eğitim görmeyi hedeflediği alanı idealindeki meslek olduğu için belirlediğini ifade etmektedir. Bu sonuç, öğrencilerin %35,8'inin eğitim-öğretmenlik alanında öğrenim görmeyi hedefledikleri göz önünde bulundurulduğunda, mesleki idealizasyon seviyesindeki düşüş ve kısırlaşmanın bir işareti olarak yorumlanabilir. Kolay elde edilebilir görünen ve hayatı idame açısından nispeten daha garantili olduğu düşünülen, ideal mertebesine yükselmeye başlamıştır. Bilindiği gibi, son yıllarda öğretmenliğin devlet memuriyeti garantisini nispeten daha kolay temin etmesi dolayısıyla toplumda popüler hale geldiği görülmektedir.

Tablo: II/24

Yüksek öğretim görmeyi hedeflediğiniz alanı kimin etkisiyle seçtiniz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	17	1,6
Tamamen kendi kararım	930	86,7
Ailemin isteği	85	7,9
Öğretmenlerimin yönlendirmesi	41	3,8
Toplam	1073	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin %86,7'si öğrenim görmeyi istediği alanı kendi kararıyla seçtiğini ifade etmektedir.

Tablo: II/25

Sizce üniversiteye giriş sınavını kazanamama veya yeterli puan alamama sebebiniz nedir?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	38	3,5
İyi hazırlanamadım	812	75,7
Tercih hatası yaptım	28	2,6
Dershaneye gidemedim	50	4,7
Özel ders alamadım	13	1,2
Diğer	132	12,3
Toplam	1073	100,0

Öğrencilerin dörtte üçü, geçen yıl girdiği üniversiteye giriş sınavını yeterince hazırlanamadığı için kazanamadığını ifade etmektedir.

Tablo: II/26

Bu yılki üniversiteye giriş sınavında, AÖF dışında, 4 yıllık bir yüksek öğretim programını kazanma şansınızı nasıl görüyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	36	3,4
Kesin kazanacağıma inanıyorum	365	34,0
Şansım yüksek	518	48,3
Şansım az	125	11,6
Ümidim yok	29	2,7
Toplam	1073	100,0

Öğrencilerin ancak üçte biri, üniversite sınavında 4 yıllık bir programa yerleşebileceği konusunda kesin inanç sahibidir.

Tablo: II/27

Üniversiteye giriş sınavını kazanıp, hedeflediğiniz okula/bölüme yetecek puan alamadığınız takdirde aşağıdakilerden hangisini yapmayı düşünürsünüz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	43	4,0
Açık Öğretim Fakültesine kayıt yaptırmayı	112	10,4
Bir Meslek Yüksekokuluna kayıt yaptırmayı	158	14,7
Yurtdışında bir üniversitede okumanın yollarını aramayı	81	7,5
Yeniden üniversiteye giriş sınavına hazırlanmayı	343	32,0
Bir meslek edindirme kursuna gitmeyi	41	3,8
Diğer	295	27,5
Toplam	1073	100,0

Öğrencilerin üçte birine yakını, yeniden üniversite giriş sınavına hazırlanacağını ifade etmektedir. Üniversite eğitimine öğrenciler tarafından atfedilen yüksek değerlerin bir başka işareti olan bu oran, söz konusu öğrencilerin üçüncü defa, üniversite sınavı için ciddi bir hazırlığı göze aldıkları anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, sınavı kazansalar dahi, akranları dört yıllık bir okulun son sınıfında iken onlar ilk sınıfına kayıt yaptırmada kalacaklardır.

BÖLÜM 4

**PARALEL EĞİTİM KURUMLARI:
DERSHANELER**

Tablo: II/28

Lisede öğrenciyken okul yöneticileri ve öğretmenlerinizin dershaneler konusundaki tutumu ne yöndeydi?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	6	,6
Gereksiz buluyorlardı	183	17,1
Mutlaka bir dershaneye gitmemizi istiyorlardı	464	43,2
Herhangi bir değerlendirme yapmıyorlardı	420	39,1
Toplam	1073	100,0

Öğrencilerin büyük bölümü okuldaki öğretmenlerinin kendilerini dershaneye gitme konusunda teşvik ettiğini ifade etmektedirler.

Ortaöğretim sisteminin işletmecisi konumunu paylaşan aktörlerin kendi verdikleri eğitimi yetersiz gördükleri bu sonuçla teyit edilmektedir.

Tablo: II/29

Rehberlik ve mesleki yönlendirme ile üniversite-fakülte-bölüm tanıtımı konusunda okulunuzda verilen bilgiler mi, dershanede verilen bilgiler mi daha çok işinize yarıyor?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	6	,6
Okulda verilenler	39	3,6
Dershanede verilenler	557	51,9
Her ikisi de	318	29,6
Hiçbiri	153	14,3
Toplam	1073	100,0

Öğrencilerin pek azı rehberlik ve mesleki yönlendirme ile bölüm tanıtımı konusunda okulda verilen bilgiyi yeterli görmektedir. Bu konuda da dersane merkezli bir yapı olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo: II/30

Geçmiş yıllarda üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için aşağıdaki yollardan hangisine başvurduunuz?

Seçenekler	Cevapsız		Evet		Hayır	
	s	%	s	%	s	%
Dershaneye gittim	96	8,9	727	67,8	250	23,3
Özel ders aldım	199	18,5	167	15,6	707	65,9
Dergi aldım	180	16,8	451	42,0	442	41,2
Kitap aldım	123	11,5	722	67,3	228	21,2
CD aldım	207	19,3	172	16,0	694	64,7
İnternette yararlandım	224	20,9	84	7,8	765	71,3
Kursa katıldım (Okul, Halk Eğt. Mrk. v.b.)	215	20,0	154	14,4	704	65,6

Üniversite sınavına hazırlanmada en çok kullanılan araçlar dersane, kitap ve dergidir.

Tablo: II/31

Size göre dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmak mümkün mü?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	11	1,0
Mümkün	378	35,2
Çok zor	569	53,0
Mümkün değil	115	10,7
Toplam	1073	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin üçte biri dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmanın mümkün olduğu görüşündedir.

Tablo: II/32

Bu yılla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl dershaneye gittiniz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	27	2,5
1	336	31,3
2	325	30,3
3	185	17,2
4	88	8,2
5	57	5,3
6	24	2,2
7	12	1,1
8	2	,2
9	8	,7
10	9	,8
Toplam	1073	100,0

Öğrencilerin %31'i ilk defa, %30,3'ü ikinci, %17,2'si üçüncü defa dershaneye gittiğini beyan etmektedir. Dört ve daha fazla defa dershaneye gitmiş olanların oranı %18,5'i bulmaktadır.

Tablo: II/33

Bu yılla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl etüd, kurs, özel ders eğitimi aldınız?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	149	13,9
1	381	35,5
2	265	24,7
3	115	10,7
4	63	5,9
5	39	3,6
6	20	1,9
7	15	1,4
8	4	,4
9	10	,9
10	12	1,1
Toplam	1073	100,0

Öğrencilerin %35,5'i ilk defa, %24,7'si iki defa, %10,7'si de üç defa özel ders aldığını veya kursa gittiğini ifade etmektedir. Dört ve daha fazla defa özel ders almış veya kursa gitmiş olanların oranı %15,2'yi bulmaktadır.

Tablo: II/34

Şu anda gittiğiniz dershaneden memnun musunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	14	1,3
Evet	721	67,2
Kısmen	300	28,0
Pişmanım	38	3,5
Toplam	1073	100,0

Öğrencilerden gittiği dershaneden kesinlikle memnun olmayanların oranı %3,5'dir. Diğerleri tamamen veya kısmen gittiği dershaneden memnuniyetini dile getirmektedir. Bu tablo, dersane sektörünün öğrenci/müşteri memnuniyeti konusunda oldukça mesafe kat ettiğini ortaya koymaktadır.

Okullarındaki dersler ve rehberlik hizmetleri ile mezun oldukları liseler hakkında büyük oranda olumsuz tutum içindeki öğrencilerin, devam ettikleri dershanelerden bu seviyede memnun olmaları dikkat çekicidir. Bu öğrencilerin önemli bölümünün söz konusu okullarda öğretmen olabilmeyi idealize ettikleri hatırlandığında, durum çapraşıklaşmaktadır.

Tablo: II/35

Daha önce de aynı dershaneye mi gittiniz ?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	31	2,9
Evet	306	28,5
Hayır	736	68,6
Toplam	1073	100,0

Öğrencilerin %28,5'i daha önce de aynı dershaneye gittiğini söylerken, %68,6'sı şu anda devam ettiği dershaneye ilk defa gittiğini ifade etmektedir. Dershanelerin önemli seviyede "müdevim" kazanmış olmaları dikkat çekicidir. Ortada yaygın bir "dershane öğrencisi öğrenci" tipi vardır

Tablo: II/36

Tekrar dershaneye gitme sebebiniz nedir?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	131	12,2
Sınavı kazanamadım	526	49,0
Sınavı kazandım ama istediğim bölüme giremedim	384	35,8
Sınava giremedim	32	3,0
Toplam	1073	100,0

Lise mezunu öğrencilerin yarısının yeniden dershaneye gitme sebebi, sınavı kazanamamış olması, üçte birinden fazlasının ise sınavı kazandığı halde istediği bölüme girememiş bulunmasıdır. Sınavı hiç kazanamamış olanların oranının yüksekliği dikkat çekicidir.

Tablo: II/37

Dershanede haftada kaç saat eğitim alıyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	29	2,7
Haftada 5 saatten az	28	2,6
Haftada 5-10 saat	35	3,3
Haftada 10-15 saat	74	6,9
Haftada 15-20 saat	550	51,3
Haftada 20 saatten fazla	357	33,3
Toplam	1073	100,0

Öğrencilerin %84,6'sının haftada 15 ve daha fazla saat dershaneye gittiği anlaşılmaktadır. Bu tablo, dersane eğitiminin, süresi, yoğunluğu ve dersane sonrasındaki gerekleri itibariyle, söz konusu öğrenciler için bir tür meslek haline dönüştüğü şeklinde yorumlanabilir. Adeta bir "dershane öğrencisi öğrenci" tipi şekillenmiş durumdadır.

Tablo: II/38

Dershane seçimini nasıl yaptınız?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	15	1,4
Öğretmenlerimin tavsiyesi üzerine ailemle birlikte	103	9,6
Tanıdıklarımızın tavsiyesiyle	330	30,8
Tamamen ailemin tercihi olarak	187	17,4
Kendi kararım	438	40,8
Toplam	1073	100,0

Öğrenciler, dershane seçimlerini daha çok kendi kararları ve tanıdıklarının tavsiyesi ile yaptıklarını ifade etmektedirler.

Tablo: II/39

Dershaneye gitmenizden en çok etkili olan şey nedir?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	21	2,0
Okuldaki eğitimin üniversiteye giriş sınavını kazanmada yetersiz kalması	831	77,4
Farklı ve rahat bir ortam sağlaması	117	10,9
Herkesin dershaneye gidiyor olması	24	2,2
Ailemin isteği	80	7,5
Toplam	1073	100,0

Dershaneye gitme sebebi olarak okuldaki eğitimin üniversiteye giriş sınavını kazanmada yetersiz kalması gösterilmektedir. Eğitim sisteminin alttan üste kademeler arası geçişi teminde yetersiz kaldığı kanaatinin yaygınlığı mânidardır. Dershanenin farklı ve rahat bir ortam sağlaması ile aile talebi de dikkate alınması gereken oranlarla tabloda yer almaktadır.

Tablo: II/40

Dershanede aldığınız eğitimle lisedeki eğitimi karşılaştırdığınızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	13	1,2
Dershanedeki eğitim her bakımdan daha kaliteli	697	65,0
Okuldaki eğitim her bakımdan daha kaliteli	30	2,8
Dershanede sadece sınav tekniği öğretiliyor	209	19,5
Okulda sadece ham bilgi veriliyor	71	6,6
Hiçbiri	53	4,9
Toplam	1073	100,0

Öğrencilerin zihninde, dersane eğitimi okuldaki eğitimi neredeyse tamamen silmiş durumdadır. Bu sonuç, sistemin dersane odaklı hale geldiğinin en önemli verilerinden biridir.

Tablo: II/41

Okulu mu daha yoksa dershaneyi mi daha çok seviyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	17	1,6
Dershaneyi	306	28,5
Okulu	231	21,5
Her ikisini de	401	37,4
Hiçbirini	118	11,0
Toplam	1073	100,0

Öğrencilerin dershaneyi sevme oranları, okulu sevme oranlarından fazladır. Bu durum, dershanelerin öğrenciler için, sadece eğitimin niteliği bakımından değil, duygusal açıdan da ön plana çıktığını ortaya koymaktadır.

Tablo: II/42

Dershanede aldığınız dersleri, dersane dışında (ev, kütüphane, vb.) tekrarlıyor musunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	10	,9
Evet	647	60,3
Zaman zaman	362	33,7
Hayır	54	5,0
Toplam	1073	100,0

Öğrencilerin tamamına yakını, dershanede gördükleri eğitimi, dersane dışında, çeşitli düzeylerde tekrar ettiklerini söylemektedirler. Üniversiteye hazırlık çalışmalarına dersane dışında ayrılan zamanın çokluğu, çözülen testlerin miktarı, derslerin tekrar ediliyor oluşu... “dersane öğrencisi öğrenci” tipinin profilini ortaya koyan unsurlardır.

Tablo: II/43

Dershanede gördüğünüz eğitimin bir yüksek öğretim programını kazanmanıza ne derece katkısı olacağını düşünüyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	29	2,7
Çok katkısı olacağına inanıyorum	720	67,1
Fazla katkısı olmayabilir	153	14,3
Bir katkısının olacağını sanmıyorum	27	2,5
Bilmiyorum	144	13,4
Toplam	1073	100,0

Öğrencilerin büyük çoğunluğu, dershanede gördükleri eğitimin, bir yüksek öğretim programını kazanmada kendilerine çeşitli düzeylerde katkı sağlayacağına inanmaktadır.

Tablo: II/44

Dershane ücretinizi kim karşılıyor?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	22	2,1
Ailem	932	86,9
Bir kuruluştan yardım/burs alıyorum	19	1,8
Yakın akrabam (ağabey, amca, dayı vb.)	60	5,6
Diğer	40	3,7
Toplam	1073	100,0

Öğrencilerin %11,1'i dershane ücretlerinin aileleri dışında karşılandığını ifade etmektedir. Bu oran, üniversiteye hazırlık sistemi etrafında önemli boyutta bir sosyal dayanışmanın kurumsallaştığını göstermektedir.

Tablo: II/45

Bu yıl alacağınız eğitim karşılığında dershaneye toplam ne kadar ödeme yapılacaktır?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	46	4,3
500 milyon liradan az	20	1,9
500 milyon-1 milyar lira arası	187	17,4
1-2 milyar lira arası	640	59,6
2-3 milyar lira arası	155	14,4
3-4 milyar lira arası	13	1,2
4-5 milyar lira arası	1	,1
5 milyar liradan fazla	11	1,0
Toplam	1073	100,0

Araştırmaya katılanların %59,9'u 1-2 milyar, %17,4'ü 500 milyon-1 milyar, %14,4'ü de 2-3 milyar arası kendileri için dersane ücreti ödeneceğini belirtmektedir. Buna göre ortalama dersane ücreti 2 milyar lira civarında oluşmaktadır.

Tablo: II/46

Üniversiteye giriş sınavına hazırlık çalışmalarınız için bu yıl, derslane ücreti dışında ne kadar harcama yapıldı veya yapılacak? (Kitap, dergi, cd, vb.)

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	110	10,3
100-200 milyon lira arası	474	44,2
200-500 milyon lira arası	257	24,0
500 milyon lira-1 milyar lira arası	167	15,6
1-2 milyar lira	58	5,4
2 milyar liradan fazla	7	,7
Toplam	1073	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin üniversiteye giriş sınavına hazırlık çalışmaları için, derslane ücreti dışında yaptıkları harcamaların %44,2 ile 100-200 milyon, %24 ile 200-500 milyon, %15,6 ile 500 milyon- 1 milyar lira arasında yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo: II/47

Dershaneye devam ederken, ders ücreti ve materyalleri dışında yapılan harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.) aylık toplamı ne kadardır?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	49	4,6
10-50 milyon arası	289	26,9
50-100 milyon lira arası	366	34,1
100-200 milyon lira arası	212	19,8
200-300 milyon lira arası	65	6,1
300 milyon liradan fazla	92	8,6
Toplam	1073	100,0

Öğrencilerin dershaneye devam ederken yaptıkları diğer harcamalar %34,1 ile 50-100 milyon lira, 26,9 ile 10-50 milyon, %19,8 ile 100-200 milyon lira arasında yoğunlaşmaktadır.

SONUÇ

Dershane öğrencilerinin büyük bölümünün baba mesleğinin emekli, işçi ve memur gibi ücretli çalışanlardan oluşması dikkat çekicidir. Öğrencilerin beşte dördünün annesi ev kadınıdır. Araştırmaya katılan öğrencilerin üçte ikisinden fazlası, aylık aile gelirlerinin 300 milyon ile bir milyar lira arasında olduğunu beyan etmiştir. 2 milyar lira üzeri aile geliri beyan edenlerin oranı %5,2'de kalmaktadır. Anne-baba mesleği ile aile gelirine ilişkin beyanlar, üniversite talebinin daha ziyade dar gelirli sayılabilecek kesimde yoğunlaştığının işareti olarak yorumlanabilir.

Öğrencilerin sadece üçte birinin boş zamanlarını arkadaşlarıyla geçirdiğini ifade etmesi, üniversiteye hazırlık sürecinin öğrencilerin çoğunu sosyal ve psikolojik izolasyona sürüklediğinin işaretidir.

Öğrencilerin yarıya yakını mezun oldukları liseyi kendi iradeleri dışında belirlemek zorunda kaldıklarını ifade etmektedir. Mezun olunan liseden memnun olmama seviyesi de dikkat çekicidir. İlköğretim son döneminde rehberlik hizmetinin yeterli olmadığı anlaşılmaktadır.

İyi bir lisede okumanın üniversiteye giriş sınavını kazanmada çok etkili olduğu kanaati yaygındır.

Öğrencilerin üçte ikisi, şu anda hayatında üniversiteye giriş sınavından daha önemli bir şey bulunmadığını ifade etmektedir.

Öğrencilerin dörtte biri üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için dershane hariç zamanlarının günde 5 saatten fazlasını ayırdığını ifade etmektedir. Beşte birlik dilimler haline 4-5 saat, 3-4 saat ve 2-3 saat cevapları verilmiştir. Üniversite sınavına giriş hazırlığı bağlamında günde 50 ile 300 arasında test çözüldüğü anlaşılmaktadır. Öğrenciler, tümüyle sınav odaklı bir hayat biçimi sürmektedirler.

Çoğunluk, üniversiteye giriş sınavında çıkan sorular ile lisede işlenen konuların birbirinden farklı olduğu görüşündedir.

Üniversiteye giriş sınavındaki alan ve katsayı uygulaması, öğrencilerin sadece %14,3'ü tarafından desteklenmekte, büyük çoğunluk sistemin tamamen değiştirilmesi ve düzeltilmesi yönünde görüş bildirmektedir. Uygulama esas mağdurları dışında da tepki çekmektedir.

Üniversite eğitimi daha ziyade meslek/iş sahibi olma perspektifinden değerlendirilmektedir. Üniversitenin hayatla bu derece doğrudan ilişkilendirilerek algılanıyor oluşu, düşündürücüdür.

Hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiği inancı yaygındır. Üniversite kapısındaki yığılmanın en önemli sebeplerinden biri budur. Orta sınıfın orta ve alt kesimine mensup ailelerin çocukları için hayatlarını idame ettirmenin ve/veya hayat standartlarını yükseltebilmenin yegane yolu üniversite eğitimi almaktan geçmektedir.

Öğrencilerin tamamına yakını üniversiteye giriş sınavının ağır psikolojik baskısı altındadır.

Öğrencilerin sadece beşte biri, üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamaları halinde geleceğine ilişkin alternatif planlar yapma düşüncesindedir; yarısından fazlası ise sınavı kazanamama durumunda ciddi psikolojik sıkıntılar yaşayacaklarına dair ipuçları veren seçenekleri tercih etmişlerdir.

Öğrencilerin yaklaşık yarısı rapor alarak, beşte birinden fazlası da devamsızlık hakkını kullanarak, lise son sınıfta okula gitmediklerini beyan etmektedirler.

Araştırmaya katılan lise mezunu öğrencilerden %38,6'sı, sınavda soru çıkmayan derslerin gereksiz zaman kaybı olduğu görüşünü savunmaktadır.

Öğrencilerin üçte birinden fazlası eğitim-öğretmenlik alanında bir okul kazanmayı hedeflemektedir. Öğretmenliği, mühendislik, siyasal bilimler-hukuk, tıp-eczacılık alanları izlemektedir. Tercihlerin dağılımı, öğrenciler arasında faydacı bir gerçekçilik eğilimine işaret etmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %60,3'ü, eğitim görmeyi hedeflediği alanı idealindeki meslek olduğu için belirlediğini ifade etmektedir. Bu sonuç, öğrencilerin %35,8'inin eğitim-öğretmenlik alanında

öğrenim görmeyi hedefledikleri göz önünde bulundurulduğunda, mesleki idealizasyon seviyesindeki düşüş ve kısırlaşmanın bir işareti olarak yorumlanabilir. Kolay elde edilebilir görünen ve hayatı idame açısından nispeten daha garantili olduğu düşünülen, ideal mertebesine yükselmeye başlamıştır.

Öğrencilerin %86,7'si öğrenim görmeyi istediği alanı kendi kararıyla seçtiğini ifade etmektedir.

Öğrencilerin dörtte üçü, geçen yıl girdiği üniversiteye giriş sınavını yeterince hazırlanamadığı için kazanamadığını ifade etmektedir.

Öğrencilerin ancak üçte biri, üniversite sınavında 4 yıllık bir programa yerleşebileceği konusunda kesin inanç sahibidir.

Öğrencilerin üçte birine yakını, bu yılki sınavı kazanamamaları durumunda yeniden üniversite giriş sınavına hazırlanacağını ifade etmektedir.

Öğrencilerin büyük bölümü okuldaki öğretmenlerinin kendilerini dershaneye gitme konusunda teşvik ettiğini ifade etmektedirler.

Öğrencilerin pek azı rehberlik ve mesleki yönlendirme ile bölüm tanıtımı konusunda okulda verilen bilgiyi yeterli görmektedir. Bu konuda da dersane merkezli bir yapı olduğu anlaşılmaktadır.

Üniversite sınavına hazırlanmada en çok kullanılan araçlar dersane, kitap ve dergidir.

Öğrencilerin ancak üçte biri dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmanın mümkün olduğu görüşündedir.

Öğrencilerin %31'i ilk defa, %30,3'ü ikinci, %17,2'si üçüncü defa dershaneye gittiğini beyan etmektedir. Dört ve daha fazla defa dershaneye gitmiş olanların oranı %18,5'i bulmaktadır. Ortada yaygın bir "dersane öğrencisi öğrenci" tipi vardır

Öğrencilerin %35,5'i ilk defa, %24,7'si iki defa, %10,7'si de üç defa özel ders aldığını veya kursa gittiğini ifade etmektedir. Dört ve daha fazla defa özel ders almış veya kursa gitmiş olanların oranı %15,2'yi bulmaktadır.

Okullarındaki dersler ve rehberlik hizmetleri ile mezun oldukları liseler hakkında büyük oranda olumsuz kanaat taşıyan öğrencilerin, devam ettikleri dersanelerden yüksek seviyede memnun oldukları anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin %28,5'i daha önce de aynı dershaneye gittiğini bildirmiştir. Buna göre dersanelerin önemli seviyede "müdevim" kazandığı anlaşılmaktadır.

Lise mezunu öğrencilerin yarısının yeniden dershaneye gitme sebebi, sınavı kazanamamış olması, üçte birinden fazlasının ise sınavı kazandığı halde istediği bölüme girememiş bulunmasıdır.

Öğrencilerin %84,6'sının haftada 15 ve daha fazla saat dershaneye gittiği anlaşılmaktadır. Dersane eğitimin, süresi, yoğunluğu ve dersane sonrasındaki gerekleri itibarıyla, söz konusu öğrenciler için bir tür meslek haline dönüşmüştür.

Öğrenciler, dersane seçimlerini daha çok kendi kararları ve tanıdıklarının tavsiyesi ile yaptıklarını ifade etmektedirler.

Dershaneye gitme sebebi olarak okuldaki eğitimin üniversiteye giriş sınavını kazanmada yetersiz kalması gösterilmektedir.

Öğrencilerin dershaneyi sevmeye oranları, okulu sevmeye oranlarından fazladır.

Üniversiteye hazırlık çalışmalarına dersane dışında ayrılan zamanın çokluğu, çözülen testlerin miktarı, derslerin tekrar ediliyor oluşu... "dersane öğrencisi öğrenci" tipinin profilini ortaya koyan unsurlardır.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu, dershanede gördükleri eğitimin, bir yüksek öğretim programını kazanmada kendilerine çeşitli düzeylerde katkı sağlayacağına inanmaktadır.

Öğrencilerin %11,1'i dersane ücretlerinin aileleri dışında karşılandığını ifade etmektedir. Bu oran, üniversiteye hazırlık sistemi etrafında önemli boyutta bir sosyal dayanışmanın kurumsallaştığını göstermektedir.

Öğrenci beyanlarına göre, ortalama dersane ücreti 2 milyar lira civarında oluşmaktadır. Dersane ücreti dışında üniversiteye giriş sınavına hazırlık çalışmaları için yapılan harcamaların %44,2 ile 100-200 milyon, %24 ile 200-500 milyon, %15,6 ile 500 milyon- 1 milyar lira arasında yoğunlaştığı görülmektedir. Dershaneye devam ederken yapılan diğer masraflar %34,1 ile 50-100 milyon lira, 26,9 ile 10-50 milyon, %19,8 ile 100-200 milyon lira arasında yoğunlaşmaktadır. Meblağlar aileler açısından katlanılan fedakarlığı ortaya koymaktadır.

SORU FORMU

GENEL

s.1) Cinsiyetiniz? (1) Kız (2) Erkek	K.1.()
s.2) Babanızın mesleği nedir? (1) Memur (2) İşçi (3) Emekli (4) Esnaf (5) Serbest meslek (Avukat, muhasebeci, doktor vb.) (6) Tüccar (7) Sanayici (8) Çiftçi (9) İşsiz (10) Diğer	K.2.()
s.3) Annenizin mesleği nedir? (1) Memur (2) İşçi (3) Emekli (4) Esnaf (5) Serbest meslek (Avukat, muhasebeci, doktor vb.) (6) Tüccar (7) Sanayici (8) Ev kadını (9) İşsiz (10) Diğer	K.3.()
s.4) Ailenizin aylık geliri (haneye giren toplam TL) nedir? (1) 300 milyondan az (2) 300-600 milyon arası (3) 600 milyon-1 milyar arası (4) 1-2 milyar arası (5) 2-4 milyar arası (6) 4 milyar ve üzeri	K.4.()
s.5) Boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz? (1) Tek başıma geçiririm (2) Arkadaşlarımla birlikte olurum (3) Hobilerimle uğraşırım (4) Hiç boş zamanım yok	K.5.()
s.6) Hangi tür liseden mezunsunuz? (1) Genel devlet lisesi (2) Özel statülü devlet lisesi (fen, anadolu, süper vb.) (3) Meslek lisesi (4) Özel okul (5) Diğer	K.6.()
s.7) Mezun olduğunuz liseyi tercih etmenizde kim etkili oldu? (1) Kendi tercihimdi (2) Ailemin tercihiydi (3) Öğretmenlerimin tercihiydi (4) Tesadüfen oldu	K.7.()
s.8) Mezun olduğunuz liseden memnun musunuz? (1) Evet (2) Kısmen (3) Pişmanım	K.8.()
s.9) İyi bir lisede okumak üniversiteye giriş sınavını kazanmada çok etkili midir? (1) Evet (2) Kısmen (3) Hayır	K.9.()
s.10) Niçin üniversite okumak istiyorsunuz? (1) İyi bir diploma sahibi olmak için (2) Meslek sahibi olmak için (3) Daha kolay iş bulmak için (4) Bilimsel kariyer için (5) Yapacağım işte daha başarılı olmak için (6) Askerlikle ilgili kolaylıklar için	K.10.()
s.11) Hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiğine inanıyor musunuz? (1) Evet (2) Kısmen (3) Hayır	K.11.()
s.12) Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak sizi ne şekilde etkiliyor? (1) Bunaltıyor ve yoruyor (2) Zaman zaman sıkıyor (3) Hiç etkilemiyor	K.12.()
s.13) Üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamak sizin için ne ifade ediyor? (1) Hayatımın karamasını (2) Yeniden sınava girmek için bir yıl daha beklemeyi (3) Bir an önce iş bulup çalışmayı (4) Geleceğime ilişkin alternatif planlar yapmayı (5) Aileme ve çevreme karşı mahcup olmayı (6) Bilmiyorum, hiç düşünmedim ve düşünmek de istemiyorum	K.13.()
s.14) Lisede öğrenciyken üniversiteye giriş sınavına hazırlanmanız okula devam durumunu nasıl etkiledi? (1) Rapor aldım (2) Sadece devamsızlık hakkımı kullandım (3) Okula devam ettim	K.14.()
s.15) Üniversiteye giriş sınavında soru çıkmayan dersler (resim, müzik, beden eğitimi vb.) hakkında ne düşünüyorsunuz? (1) Bu dersler gereksiz zaman kaybindan başka bir şey değil (2) Sınavda soru çıkmasa da bu dersler gerekli	K.15.()
s.16) Lisede öğrenciyken okul yöneticileri ve öğretmenlerinizin dershaneler konusundaki tutumu ne yöndeydi? (1) Gereksiz buluyorlardı (2) Mutlaka bir dershaneye gitmemizi istiyorlardı (3) Herhangi bir değerlendirme yapmıyorlardı	K.16.()

s.17) Rehberlik ve mesleki yönlendirme ile üniversite-fakülte-bölüm tanıtımı konusunda okulunuzda verilen bilgiler mi, dershanede verilen bilgiler mi daha çok işinize yarıyor?	K.17.()
(1) Okulda verilenler (2) Dershanede verilenler (3) Her ikisi de (4) Hiçbiri	

Geçmiş yıllarda üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için aşağıdaki yollardan hangisine başvurduunuz?

	1.) Evet	2.) Hayır	
s.18) Dershaneye gittim			K.18.()
s.19) Özel ders aldım			K.19.()
s.20) Dergi aldım			K.20.()
s.21) Kitap aldım			K.21.()
s.22) CD aldım			K.22.()
s.23) İnternette yararlandım			K.23.()
s.24) Kursa katıldım (Okul, Halk Eğt. Mrk. v.b.)			K.24.()

s.25) Size göre dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmak mümkün mü?	K.25.()
(1) Mümkün (2) Çok zor (3) Mümkün değil	

s.26) Üniversiteye giriş sınavında hangi alanda daha başarılı olacağınızı düşünüyorsunuz?	K.26.()
(1) Sayısal (2) Sözel (3) Eşit Ağırlık (4) Yabancı Dil (5) Hiçbiri	

s.27) Üniversiteye giriş sınavı sonucunda hangi yüksek öğretim alanında eğitim almayı/okul kazanmayı hedefliyorsunuz?	K.27.()
(1) Tıp-eczacılık (2) Mühendislik (3) Siyasal bilimler-hukuk (4) İktisat-işletme (5) Eğitim-öğretmenlik (6) Sanat-edebiyat-dil-iletişim (7) Felsefe-sosyoloji-tarih (8) Diğer	

s.28) Yüksek öğretim görmeyi hedeflediğiniz alanı neye göre seçtiniz?	K.28.()
(1) İdealimdeki meslek olduğu için (2) Prestijli bir alan olduğu için (3) Çok para kazanabileceğim bir alan olduğu için (4) Devlet memuru olma imkanı tanıdığı için (5) Bilimsel kariyer yapmak için (6) Diğer sebeplerle	

s.29) Yüksek öğretim görmeyi hedeflediğiniz alanı kimin etkisiyle seçtiniz?	K.29.()
(1) Tamamen kendi kararım (2) Ailemin isteği (3) Öğretmenlerimin yönlendirmesi	

s.30) Bu yılla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl dershaneye gittiniz?	K.30.()
(1) 1 (2) 2 (3) 3 (4) 4 (5) 5 (6) 6 (7) 7 (8) 8 (9) 9 (10) 10	

s.31) Bu yılla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl etüd, kurs, özel ders eğitimi aldınız?	K.31.()
(1) 1 (2) 2 (3) 3 (4) 4 (5) 5 (6) 6 (7) 7 (8) 8 (9) 9 (10) 10	

s.32) Şu anda gittiğiniz dershaneden memnun musunuz?	K.32.()
(1) Evet (2) Kısmen (3) Pişmanım	

s.33) Daha önce de aynı dershaneye mi gittiniz ?	K.33.()
(1) Evet (2) Hayır	

s.34) Tekrar dershaneye gitme sebebiniz nedir?	K.34.()
(1) Sınavı kazanamadım (2) Sınavı kazandım ama istediğim bölüme giremedim (3) Sınavı giremedim	

s.35) Sizce üniversiteye giriş sınavını kazanamama veya yeterli puan alamama sebebiniz nedir?	K.35.()
(1) İyi hazırlanmadım (2) Tercih hatası yaptım (3) Dershaneye gidemedim (4) Özel ders alamadım (5) Diğer	

s.36) Dershanede haftada kaç saat eğitim alıyorsunuz?	K.36.()
(1) Haftada 5 saatten az (2) Haftada 5-10 saat (3) Haftada 10-15 saat (4) Haftada 15-20 saat (5) Haftada 20 saatten fazla	

s.37) Dershane seçimini nasıl yaptınız?	K.37.()
(1) Öğretmenlerimin tavsiyesi üzerine ailemle birlikte (2) Tanıdıklarımızın tavsiyesiyle (3) Tamamen ailemin tercihi olarak (4) Kendi kararım	

s.38) Dershaneye gitmenizden en çok etkili olan şey nedir?	K.38.()
(1) Okuldaki eğitimin üniversiteye giriş sınavını kazanmada yetersiz kalması (2) Farklı ve rahat bir ortam sağlaması (3) Herkesin dershaneye gidiyor olması (4) Ailemin isteği	

s.39) Dershanede aldığınız eğitimle lisedeki eğitimi karşılaştırdığınızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?	K.39.()
(1) Dershanedeki eğitim her bakımdan daha kaliteli (2) Okuldaki eğitim her bakımdan daha kaliteli (3) Dershanede sadece sınav tekniği öğretiliyor (4) Okulda sadece ham bilgi veriliyor (5) Hiçbiri	
s.40) Okulu mu daha çok seviyordunuz yoksa dershaneyi mi seviyorsunuz?	K.40.()
(1) Dershaneyi (2) Okulu (3) Her ikisini de (4) Hiçbirini	
s.41) Dershanede aldığınız dersleri, derslane dışında (ev, kütüphane, vb.) tekrarlıyor musunuz?	K.41.()
(1) Evet (2) Zaman zaman (3) Hayır	
s.42) Üniversiteye giriş sınavındaki alan ve katsayı uygulamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?	K.42.()
(1) Doğru bir uygulama, devam ettirilmeli (2) Haksızlıklara yol açan bir uygulama, değiştirilmeli (3) Bu konularda yeterli bilgim yok (4) Doğru ve yanlış yönleri var, düzeltilmeli.	
s.43) Şu anda hayatınızda üniversiteye giriş sınavından daha önemli bir şey var mı?	K.43.()
(1) Evet (2) Hayır (3) Fikrim yok	
s.44) Sadece üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için (derslane hariç) günde kaç saatinizi ayırıyorsunuz?	K.44.()
(1) 1 saatten az (2) 1-2 saat (3) 2-3 saat (4) 3-4 saat (5) 4 saat (6) 5 saatten fazla	
s.45) Üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için günde kaç test sorusu çözüyorsunuz?	K.45.()
(1) Hiç (2) En fazla 20 (3) 20-50 (4) 50-100 (5) 100-200 (6) 200-300 (7) 300'den fazla	
s.46) Size göre üniversiteye giriş sınavında çıkan sorular ile lisede işlenen konular birbirinden farklı mı?	K.46.()
(1) Evet (2) Kısmen (3) Hayır	
s.47) Dershanede gördüğünüz eğitimin bir yüksek öğretim programını kazanmanıza ne derece katkısı olacağını düşünüyorsunuz?	K.47.()
(1) Çok katkısı olacağına inanıyorum (2) Fazla katkısı olmayabilir (3) Bir katkısının olacağını sanmıyorum (4) Bilmiyorum	
s.48) Derslane ücretinizi kim karşılıyor?	K.48.()
(1) Ailem (2) Bir kuruluştan yardım/burs alıyorum (3) Yakın akrabam (ağabey, amca, dayı vb.) (4) Diğer	
s.49) Bu yıl alacağınız eğitim karşılığında dershaneye toplam ne kadar ödeme yapılacak?	K.49.()
(1) 500 milyon liradan az (2) 500 milyon-1 milyar lira arası (3) 1-2 milyar lira arası (4) 2-3 milyar lira arası (5) 3-4 milyar lira arası (6) 4-5 milyar lira arası (7) 5 milyar liradan fazla	
s.50) Üniversiteye giriş sınavına hazırlık çalışmalarınız için bu yıl, derslane ücreti dışında ne kadar harcama yapıldı veya yapılacak? (Kitap, dergi, cd, vb.)	K.50.()
(1) 100-200 milyon lira arası (2) 200-500 milyon lira arası (3) 500 milyon lira-1 milyar lira arası (4) 1-2 milyar lira (5) 2 milyar liradan fazla	
s.51) Dershaneye devam ederken, ders ücreti ve materyalleri dışında yapılan harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.) aylık toplamı ne kadardır?	K.51.()
(1) 10-50 milyon lira arası (2) 50-100 milyon lira arası (3) 100 -200 milyon lira arası (4) 200-300 milyon lira arası (5) 300 milyon liradan fazla	
s.52) Bu yılki üniversiteye giriş sınavında, AÖF dışında, 4 yıllık bir yüksek öğretim programını kazanma şansınızı nasıl görüyorsunuz?	K.52.()
(1) Kesin kazanacağıma inanıyorum (2) Şansım yüksek (3) Şansım az (4) Ümidim yok	
s.53) Üniversiteye giriş sınavını kazanıp, hedeflediğiniz okula/bölüme yetecek puan alamadığınız takdirde aşağıdakilerden hangisini yapmayı düşünürsünüz?	K.53.()
(1) Açık Öğretim Fakültesine kayıt yaptırmayı (2) Bir Meslek Yüksekokuluna kayıt yaptırmayı (3) Yurtdışında bir üniversitede okumanın yollarını aramayı (4)Yeniden üniversiteye giriş sınavına hazırlanmayı (5) Bir meslek edindirme kursuna gitmeyi (6) Diğer	
s.54) Anket yapılan	K.54.()

İl:..... İlçe:..... Derslane/Okul:.....

Anket yapılan kişinin telefonu:..... Anketör:.....

TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ

**TÜRKİYE'DE
ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİ
ARAŞTIRMASI**

- 3 -

MEVCUT DURUM-YAŞANAN SORUNLAR

**ÜNİVERSİTE 1. SINIF/HAZIRLIK
ÖĞRENCİLERİ**

ANKARA 2005

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ (Sh. 4)**1. ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİ: BOYUTLAR VE SINIRLILIKLAR****2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ****3. YÖNTEM****4. ARAŞTIRMA SÜRECİ****5. RAPORUN YAPISI****BULGULAR** (Sh. 10)
(ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ)**BÖLÜM 1** (Sh. 11)**ÖĞRENCİLERİN VE AİLELERİNİN SOSYO-EKONOMİK DURUMLARI****Tablo: III/1** Cinsiyetiniz?**Tablo: III/2** Babanızın mesleği nedir?**Tablo: III/3** Annenizin mesleği nedir?**Tablo: III/4** Ailenizin aylık geliri (haneye giren toplam TL) nedir?**Tablo: III/5** Boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz?**BÖLÜM 2** (Sh. 17)**MEZUN OLUNAN ORTA ÖĞRETİM KURUMUNA (LİSE) İLİŞKİN KANAATLER****Tablo: III/6** Hangi tür liseden mezunsunuz?**Tablo: III/7** Mezun olduğunuz liseyi tercih etmenizde kim etkili oldu?**Tablo: III/8** Mezun olduğunuz liseden memnun muydunuz?**Tablo: III/9** İyi bir lisede okumak üniversiteye giriş sınavını kazanmada çok etkili midir?**BÖLÜM 3** (Sh. 22)**ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK VE SINAV SİSTEMİNE İLİŞKİN KANAATLER****Tablo: III/10** Niçin üniversitede okuyorsunuz?**Tablo: III/11** Hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiğine inanıyor musunuz?**Tablo: III/12** Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak sizi ne şekilde etkiledi?**Tablo: III/13** Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmanız okula devam durumunuzu nasıl etkiledi?**Tablo: III/14** Üniversiteye giriş sınavında soru çıkmayan dersler (resim, müzik, beden eğitimi vb.) hakkında ne düşünüyorsunuz?**Tablo: III/15** Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için aşağıdaki yollardan hangisine başvurmuşunuz?**Tablo: III/16** Yüksek öğretim gördüğünüz alanı neye göre seçtiniz?**Tablo: III/17** Yüksek öğretim gördüğünüz alanı kimin etkisiyle seçtiniz?**Tablo: III/18** Okuduğunuz bölümden memnun musunuz?**Tablo: III/19** Okuduğunuz bölüme üniversite sınavına kaçınıcı girişinizde kayıt yaptırdınız?**Tablo: III/20** Daha önce üniversiteye giriş sınavını kazanıp kayıt yaptırmadığınız oldu mu?**Tablo: III/21** Okuduğunuz bölüm kaçınıcı tercihinizdi?**Tablo: III/22** Yatay veya dikey geçiş yapma düşünceniz var mı?**Tablo: III/23** Yeniden üniversite giriş sınavına girmeyi düşünüyor musunuz?**Tablo: III/24** Üniversiteye giriş sınavındaki alan ve katsayı uygulamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?**Tablo: III/25** Sadece üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için (okul ve dershane hariç) günde kaç saatinizi ayırmıştınız?**Tablo: III/26** Üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için günde ortalama kaç test sorusu çözüyordunuz?**Tablo: III/27** Üniversiteye giriş sınavını kazanmanızda en çok hangisi etkili oldu?**Tablo: III/28** Size göre üniversiteye giriş sınavında çıkan sorular ile lisede işlenen konular birbirinden farklı mı?**BÖLÜM 4** (Sh. 42)**PARALEL EĞİTİM KURUMLARI: DERSHANELER****Tablo: III/29** Okul yöneticileri ve öğretmenlerinizin dershaneler konusundaki tutumu ne yöndeydi?**Tablo: III/30** Rehberlik ve mesleki yönlendirme ile üniversite-fakülte-bölüm tanıtımı konusunda okulunuzda verilen bilgiler mi, dershane verilen bilgiler mi daha çok işinize yaradı?

Tablo: III/31 Size göre dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmak mümkün mü?

Tablo: III/32 Öğrenim hayatınız boyunca toplam kaç yıl dershaneye gittiniz?

Tablo: III/33 İlköğretim dahil, toplam kaç yıl etüd, kurs, özel ders eğitimi aldınız?

Tablo: III/34 Gittiğiniz dershaneden memnun muydunuz?

Tablo: III/35 Dershanede haftada kaç saat eğitim almıştınız?

Tablo: III/36 Dershane seçimini nasıl yapmıştınız?

Tablo: III/37 Dershaneye gitmenizden en çok etkili olan şey neydi?

Tablo: III/38 Dershanede aldığınız eğitimle lisedeki eğitimi karşılaştırdığınızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?

Tablo: III/39 Dershaneyi mi yoksa liseyi mi daha çok seviyordunuz?

Tablo: III/40 Dershanede gördüğünüz eğitimin bir yüksek öğretim programını kazanmanıza ne derece katkısı olduğunu düşünüyorsunuz?

Tablo: III/41 Dershanede gördüğünüz eğitimin bir yüksek öğretim programını kazanmanıza ne derece katkısı olduğunu düşünüyorsunuz?

Tablo: III/42 Dershane ücretinizi kim karşılamıştı?

Tablo: III/43 Geçtiğimiz yıl aldığınız eğitim karşılığında dershaneye toplam ne kadar ödeme yapılmıştı?

Tablo: III/44 Geçtiğimiz yıl üniversiteye giriş sınavına hazırlık çalışmalarınız için, dershane ücreti dışında ne kadar harcama yapılmıştı? (Kitap, dergi, cd, vb.)

Tablo: III/45 Geçtiğimiz yıl dershaneye devam ederken, ders ücreti ve materyalleri dışında yapılan harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.) aylık toplamı ne kadardı?

SONUÇ (Sh. 59)

SORU FORMU (Sh. 62)

GİRİŞ

1. ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİ: BOYUTLAR VE SINIRLILIKLAR

Bu araştırma, üniversiteye giriş sistemini konu edinmektedir. Bu konu ülkemizde, ortaöğretimden yükseköğretime geçişi düzenleyen ve yaygın olarak “üniversite sınavı” olarak anılan “Öğrenci Seçme Sınavı” (ÖSS) ile sınırlı algılanmakta ise de, sorun çok daha yaygın ve derindir.

Ülkemizde kısa sayılabilecek bir geçmişe sahip olan modern üniversitelerin gelişimi sürecinde, yükseköğretim, özellikle 1950’lerden itibaren giderek artan bir toplumsal taleple karşılaşmıştır. Modernleşme projesinin temel kurumsal ayaklarından biri olan üniversitenin, niteliksel gelişim kadar, toplumda oluşan yükseköğrenim talebini karşılaması da, bir yandan demokratik toplumun temel gerekleri arasında yer almakta; öte yandan da modernleşmenin toplumun çeşitli katmanlarında yaygınlaşması açısından hayati bir işlev görmektedir.

Kuşkusuz, üniversitenin asli işlevi, bilimsel gelişime katkıda bulunmaktır ve bu işlev başka hiçbir şeye feda edilmek zorunda değildir. Çeşitli ülkelerdeki yükseköğretim incelendiğinde, üniversitelerin yükseköğrenim talebi ile “bilim eğitimi ve araştırmacı yetiştirme” çerçevesinde muhatap oldukları modeller bulunduğu görülmektedir. Bazı ülkelerde, üniversiteler tüm yükseköğrenim talebini karşılamak durumunda değildir; zira, bu tür yükseköğretim sistemlerinde, tüm yükseköğretim üniversite çatısı altında toplanmamış; üniversite-dışı yükseköğretim kurumları oluşturularak bu talebin karşılanması cihetine gidilmiştir.

1982 Anayasası’ndan sonra yapılan düzenlemelere kadar, Türkiye’de de, Milli Eğitim Bakanlığı başta olmak üzere, çeşitli bakanlıklar ve devlet kurumları, ihtiyaç duydukları üst düzey personelin yetiştirilmesi için, yükseköğretim düzeyinde okullar, akademi, enstitü ve yüksekokullar kurmuşlardır. Ancak 1982 Anayasası, “Türk Silahlı Kuvvetleri ve emniyet teşkilatına bağlı yükseköğretim kurumları” (Madde 132) hariç, yükseköğretimin üniversite çatısı altında düzenlenmesi hükmünü getirmiştir.

Her ne kadar 2547 Sayılı Yasa, “meslek elemanı yetiştiren bakanlıklara bağlı yüksekokullar, Yükseköğretim Kurulunun tespit edeceği esaslara göre Bakanlar Kurulu kararı ile kurulması”nı (Madde 5- g) hükmüne bağlanıyorsa da, Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK)’nin kuruluşundan bu yana, üniversiteler dışında bu tür kurumlar oluşturulmamıştır. Mevcut uygulama, yükseköğretimin üniversite çatısı altında yapıldığı bir model ortaya çıkarmıştır.

Üniversitelerin niteliksel gelişim sorunu kadar, yükseköğrenim talebinin en azından niceliksel olarak karşılanması sorununun da çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Hatta, Anayasa’nın yükseköğretime düzenleyen 130. Maddesi, yükseköğretim kurumları olarak üniversitelerin kuruluşunu “Çağdaş eğitim - öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı”na bağlamış; aynı maddenin devamında, üniversitelerin yapacağı faaliyetler sayılırken “ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim - öğretim”e birinci sırada yer verilmiştir. Üniversitelerin ya da yükseköğretim üst kuruluşlarının, sadece akademik bakımdan nitelikli kurumlar olmak çabası içinde, “bilimsel gelişmeye katkıda bulunmak”la sınırlı bir misyon tanımları yaparak yükseköğretim talebini karşılamayı göz ardı etmek gibi bir lüksleri bulunmamaktadır.

Yükseköğretim konusundaki toplumsal talebin karşılanması, demokratik bir siyasal sistemin oldukça açık gereklerinden biridir; zira demokratik siyaset, devlet ya da kamu örgütlenmesinin toplumsal taleplere karşı duyarlı olmasını gerektirir. Kamu hizmetlerinin belirli zümrelere özgü bir ayrıcalık olarak kapalı devre yürütüldüğü seçkin bir yapılanma, demokrasiyle bağdaşmadığı kadar; konu üniversite olduğunda, biçimsel demokratik standartların ötesinde, modernleşmeci siyasetin ruhu ile de bağdaşmamaktadır. Yükseköğrenim talebinin dikkate alınmasını ve makul ölçüde karşılanmasını gerektiren ikinci neden budur. Başka bir anlatımla, yükseköğretim, çeşitli toplumsal kesimlerin modern yaşama katılmasının giderek temel gereklerinden biri haline gelmiştir; bu açıdan bakıldığında, yükseköğrenim talebinin yaygınlık kazanması, herhangi bir özendirme politikasına gerek bırakmayacak ölçüde, eğitimsel modernleşme hedeflerinin toplumun çeşitli katmanları tarafından benimsendiğini göstermektedir.

Yükseköğretim, sadece “talebin bir yolla karşılanması” sorununa indirgenemez; yurttaşların, “bilgi toplumu”, “endüstri-sonrası toplum”, “küresel toplum” gibi terimlerle anılan günümüzdeki gelişmelere ayak uydurup onlarla başa çıkabilecek yüksek niteliklerle donatılabilmesi için nitelikli bir yükseköğretim yürütülmesi gerekmektedir. Bu ise, bir yönüyle üniversitelerin bu kalitede bir eğitimi, talebi dengeli bir biçimde karşılayacak nicel ve nitel yeterliliğe sahip olmasını gerektirir. Ancak, öte yandan, bu nitelikte bir eğitimin verilebilmesi, söz konusu eğitime tabi tutulacak bireylerin,

yükseköğretimin gerektirdiği kavrama yeteneğine, öğrenme beceri ve alışkanlıklarına, ayrıca, bu düzeydeki eğitimin ön-gereği olan bilgi birikimine sahip, yani yeterli “hazır bulunuşluk” düzeyinde olmalarıyla mümkündür.

Yükseköğretim adaylarının ortaöğretim düzeyinde yükseköğrenim açısından yönlendirilmesi ve aldıkları ortaöğretim sonunda yeterliliklerinin saptanması konusunda, çeşitli ülkelerde farklı modeller uygulanmaktadır. Yükseköğrenim talebinde bulunan bireylerin bu nitelikte olup olmadığının belirlenmesi ihtiyacı, adayların ortaöğretim sonunda bir sınava tabi tutulmasının akademik temelini oluşturmakta ve ülkemizde, bu amaçla ÖSS uygulanmaktadır. Sınavın ikinci akademik gerekçesi, genel olarak yükseköğretim için yeterlilik yanında, adayların yükseköğretim almak istedikleri alan ile, gerçekten yetenekli, donanımlı ve yeterli oldukları alan arasında bir fark bulunup bulunmadığının, yükseköğretime başlamadan önce belirlenmesi şeklinde dile getirilebilir.

Türkiye’de ÖSS’nin bu iki akademik gerekçe yanında, onlardan daha önemli başka bir amaca hizmet ettiği görülmektedir. **Yükseköğrenim talebinin 1980’lerden itibaren bir çığ gibi büyümesine karşılık, üniversitelerde bu talebi makul düzeyde karşılayabilecek bir kapasite artışı sağlanamamıştır. 2004 yılında yapılan ÖSS’ye 1.786.883 aday başvurmuş; bu adaylardan sadece 574.867’si herhangi bir programa yerleştirilebilmiştir.** Geçen zaman içinde, çılgın yükseköğrenim talebi karşısında, ÖSS’nin temel işlevi, yeterlilik ve yatkinliği ölçmekten çok, adayları kontenjanlara göre “elemek” haline gelmiştir; ÖSS, seçici-değerlendirici olmaktan ziyade, eleyici karakteri ağır basan bir sınav niteliğindedir.

Sınavın eleyici bir nitelik kazanması, gelecekle ilgili yükseköğrenim imkanından yararlanmaya bağlı olarak planlamak arzusundaki geniş kesimlerde, “ne olursa olsun” bu imkanı yakalama çabası doğurmuş; aileler, çocuklarının yükseköğrenim görebilmeleri için her fedakarlığı sorgusuz sualsiz yapar hale gelmişlerdir. Bu ise, bir yandan geniş bir “sınava hazırlık” sektörü oluşmasının yanı sıra; ortaöğretimde, sınav başarısının yüksekliği ile dikkat çeken okulların büyük bir prestij kazanması sonucunu doğurmuştur.

Nihai hedef olarak ÖSS başarısı, çocukların sadece başarılı ortaöğretim kurumlarına gönderilmesi ve dersane, özel ders, kurs, ek eğitim materyalleri gibi öğelerden oluşan ÖSS’ye hazırlık sektörü ile sınırlı kalmamaktadır. Aileler, çocuklarının “ÖSS başarısı yüksek ortaöğretim okulları”nda öğrenim görmelerini garantilemek üzere, ilköğretim son sınıfta yapılan “Liselere Giriş Sınavı” (LGS), “Özel Okullara Giriş Sınavı” gibi sınavlarda başarılı olmaları için de önlemler almak durumunda kalmaktadır. Bu ise, bir “LGS hazırlık” sektörü yanında, LGS başarısı yüksek ilköğretim okullarının prestijinin artması sonucunu doğurmuş; ailelerin çocuklarını gönderecekleri ilköğretim okullarının seçiminde dahi, nihai ÖSS başarısı hedefi etkili hale gelmiştir. Görüleceği üzere, ÖSS, eğitimin bütün kademelerinde talebi yönlendirici bir etki yaratmakta ve eğitimi biçimlendiren dışsallıklar üretmektedir.

ÖSS’nin bu dışsallıkları sadece eğitim kademeleriyle sınırlı değildir. Eleyici niteliği ağır basan bu “sınav”, kazananlar kadar kazanamayanların da tüm eğitim kademelerindeki yaşamlarını biçimlendirmektedir. Sınavı kazanamayanları bekleyen iki alternatif bulunmaktadır: ÖSS adaylığının uzaması ve en az bir yıl daha “sınav stresi”, ya da ikinci bir alternatif olarak artık umutları kalmadığı için kendilerini “lise mezunu” bir yurttaş olarak bekleyen yeni sorunlar... ÖSS, sadece sınavı kazananların bütün kademelerdeki öğrenim hayatını biçimlendirmemekle kalmamakta; hedefi sınav başarısı olan uzun bir öğrenim süreci sonunda, istihdam piyasasında aranan nitelikleri edinememiş, kendilerini “yetersiz”, “iş bulamayan” ve giderek “işe yaramaz” hisseden geniş bir nüfus oluşması sonucu doğurmaktadır. Ortaöğretim düzeyinde okullaşma oranlarının artışı, yükseköğretim kapasitesi sabit kaldığında, sınavın bu dışsallığının tüm çağ nüfusunu bekleyen “dramatik bir son” tehdidi halini almasına katkıda bulunacaktır.

Öte yandan, bütün öğrenim hayatları “3 saat süren bir test”te başarılı olmaya adanmış ve sonunda başarılı olmuş öğrenci açısından bakılacak olursa; sınav başarısı, yükseköğretim için yeterli bir “hazır bulunuşluk” elde edildiğinin göstergesi midir? Bu sorunun olumlu bir biçimde cevaplandırılması oldukça zordur. Yükseköğretimde derse giren akademisyenlerin “öğrencilerinin genel yönelimleri ve öğrenme becerileri” konusunda, kaygı verici şikayetleri vardır. Yükseköğretimin ilk yılları, “sadece test sorusu çözme” becerisi kazanmış; test yoluyla sorgulanamayan konularda sofistike öğrenme becerileri kazanamamış yeni öğrencinin rehabilitasyonu ile kaybedilmektedir. Bu kısa değini bile, Sınav’ın yükseköğretim kademesi açısından da oldukça kapsamlı sonuçlar doğurduğunu dile getirmek için yeterlidir.

Bu araştırma, toplumun çok geniş kesimlerini hayati bir biçimde etkileyen üniversiteye giriş sisteminin, ilgili kesimler açısından halihazırdaki durumunu saptayarak bu açıdan alınabilecek önlemler için güvenilir veri sağlamayı amaçlamaktadır.

Yukarıdaki kısa girişten de anlaşılacağı üzere, ÖSS, bir yandan ilköğretimden yükseköğretime kadar bütün eğitim kademeleri için, öte yandan aile yaşamı, aile bütçesi, istihdam piyasası gibi alanlar

için dışsallıklar üretmekte; sadece “bir sınav”ın dar çerçevesi içinde kalınarak ortaya konulamayacak kadar çok boyutlu ve karmaşık bir sorunlar yumağı oluşturmaktadır.

Bir araştırma kapsamında, bütün bu karmaşık sorunlar yumağının tüm boyutları ile ele alınması neredeyse imkansızdır. Konunun bir araştırma kapsamında ele alınabilir net bir çerçeveye kavuşturulması açısından üniversiteye giriş sisteminin esas işlevi etrafında sınırlandırılması benimsenmiştir. “Sistem”in esas işlevi, ortaöğretimden yükseköğretime geçişi düzenlemek olduğundan, ilköğretim kademesinden ÖSS’ye kadar uzanan eğitimle ilgili, ya da aile yaşamı ve istihdam gibi diğer dışsallıkları ile yükseköğretim kademesindeki sonuçları araştırma kapsamının dışında tutulmuştur. Bu çerçevede, araştırma, dar anlamda üniversiteye giriş sistemi ile sınırlandırılmış; araştırma kapsamına doğrudan doğruya “sistem”in bir bileşeni durumundaki öğeler dahil edilmiştir.

Bu raporda, araştırma evreninde yer alan “üniversitelerin herhangi bir örgün eğitim programına 2004 yılında kayıt yaptırmış yüksek öğrenim öğrencisi” örnekleminin bulguları sunulacaktır.

12. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Günümüz dünyasında, genelde eğitimin ve özelde de yükseköğrenimin ne kadar kritik bir önem kazandığı, izah gerektirmeyecek kadar açıktır. Modernleşmenin en temel hedeflerinden biri, nüfusun çağdaş bir toplum olmanın gerektirdiği bilgi, beceri ve yeteneklerle donatarak, yüksek nitelikli beşeri sermaye stoku elde etmek olarak tanımlanmıştır. Ülkelerin sahibi olduğu diğer kaynakların ulusal hedefler ve ekonominin gerekleri doğrultusunda harekete geçirilerek dünyanın kalkınmış-gelişmiş, güçlü toplumları arasında yer alabilmenin ön-şartı, nüfusun uygun eğitim politikaları geliştirilerek “yetişmiş insan gücü”ne dönüştürülmesine bağlıdır. Bilgi teknolojilerinin başdöndürücü bir hızla geliştiği günümüz dünyasında, beşeri sermaye yatırımları, eğitim ve araştırmaya ayrılacak kaynakların artırılması hayati bir önem kazanmıştır. Bu çerçevede, küresel ekonomide kıtlığı çekilen en kritik kaynak “beşeri sermaye” kaynakları haline gelmiştir.

Eğitimin giderek artan bu öneminin Türk toplumu tarafından yeterince algılandığını ve benimsendiğini söylemek mümkündür. Başlangıçta çeşitli nedenlerle çocukların ve özellikle kızların okula gönderilmesi konusunda yaşanan sorunlar 1950’lerden itibaren giderek aşılmış; ilköğretim kademesinden başlayarak eğitim talebi giderek yaygınlaşmıştır. Bu talebin 1980’lerden itibaren yükseköğretim kademesinde de giderek artış gösterdiği ve fakat talebi karşılayacak yeterlilikte bir yükseköğretim kapasitesinin yaratılmadığına yukarıda işaret edilmiştir.

Otuz yıla yaklaşan bir dönemde gitgide artarak devasa boyutlara varan yükseköğretim talebi, son dönemde “kesintisiz 8 yıllık ilköğretim” uygulamasının etkisi, yükseköğretim talebinde olağan ivmenin aşılması yönünde olmuştur. Yükseköğretim kapasitesinin artırılması yönündeki olumlu çabaların kontenjan artışında yaratabildiği ivme ise talep ivmesi ile karşılanamayacak kadar düşük kalmış; mevcut sınırlı kontenjanlardan yararlanmanın tek yolu, ÖSS’de başarı getireceği umulan her türlü çareye başvurmak haline gelmiştir. Bu ise, ÖSS’yi ortaöğretimden yükseköğretime geçişi düzenleyen bir “sorun-çözme” mekanizması olmaktan çıkarmakta; üniversiteye giriş sistemi, tüm eğitim sisteminde ve giderek sosyal hayatın istihdam başta olmak üzere tüm alanlarında sorun kaynağı haline gelmektedir.

Toplumların, sorunları, zamanın salınımlarına bırakıp seyirci kalarak, sorunlarla birlikte yaşarken kısa vadeli kestirme yollar keşfederek, verimli, sağlıklı ve makul çözüm yolları üretmeye hiçbir katkıda bulunmayan ve somut durum hakkında masa başı, ayaküstü, geçiştirici ya da suçlayıcı, günah keçisi icad etmeye ve sonuçta rahatlamaya dönük tartışmalarla zaman kaybederek aştıkları görülmemiştir. Sorunlar, çözülemedikleri sürece giderek ağırlaşmış toplumu tehdit edecek boyutlar kazanabilir; ancak, her sorun, yarattığı meydan okuma aracılığıyla toplumu çözüm arayışlarına zorlayarak, yaratıcı ve işlevsel sorun çözme biçimlerinin geliştirilmesini tahrik ederek toplumların gelişmesinde önemli bir fırsat olarak da iş görebilir. Üniversiteye giriş sisteminin bu tür bir fırsat olarak değerlendirilebilmesi, kuşkusuz, artık ertelenemez bir hal alan sorunların açık yüreklilikle saptanması, sorunlar ve çözüm alternatifleri üzerinde “güncel gerçekliği” esas alan bir tartışma ortamı yaratılması ile mümkün olacaktır.

Genelde tüm eğitim sistemi, ve özelde de üniversiteye giriş sistemi uzun süredir, ülkenin kalkınma ve gelişme hedeflerine ulaşması konusunda yaptığı veya yapacağı katkılardan ziyade, sorunlarıyla tartışılmaktadır. Ancak, bu tartışmalar, sorunun çözümüne yönelik sonuçlar üretmek yerine, sorunu daha da içinden çıkılmaz hale getiren bir mecrada devam edegelmektedir. Sorunun bu hale gelmesinde elbette çok farklı sebepler vardır. Bunların en başta gelenlerinden biri, konunun sağlam ve gerçekçi verilere dayanılarak tartışılmaması; kararların verilere değil, konjonktürel değerlendirmeler ve öngörülere dayanılarak verilmesidir.

Araştırmanın en genel amacı, günümüz Türkiyesinde ortaöğretimden yükseköğretime geçiş sisteminin yapısını, işleyişini ve sorunlarını saptamak ve bu konuda geliştirilecek önerilere ışık tutmaktadır. Araştırmanın spesifik amacı ise, üniversiteye giriş sisteminde yer alan bireylerin özelliklerini, sınav ile ilgili deneyimleri, yaşam biçimlerinin sınavla ilgili öğeleri, “adaylar”ın ortaöğretim ve üniversiteye giriş sistemi konusundaki davranış, kanaat, sorun ve beklentileri konusunda sahada veri toplayarak incelemektir.

Araştırma, Türkiye çapında, üniversiteye giriş sistemi içinde yer alan çeşitli aktörlerin günümüzdeki durumları hakkında güncel veri sağlamak suretiyle, mevcut durumun ampirik verilere dayanarak saptanmasına ve daha sağlıklı değerlendirmeler yapılarak çözüm önerileri geliştirilmesine katkıda bulunacaktır.

Bu araştırma, Türkiye’de eğitim sisteminin en önemli düğüm noktalarından biri haline gelen üniversiteye giriş sistemi konusunda, sorunun doğrudan taraflarının görüşlerini ortaya koyan, önemli bir veri kaynağı olacaktır. Üniversiteye giriş sistemi, esasen eğitim sisteminin bütününün sorunlarının gelip düğümlendiği bir huni ağzı durumundadır. Dolayısıyla, bu sorunun ortaya konması, bir anlamda eğitim sisteminin genel sorunlarının irdelenmesinde de önemli bir katkı sağlayacaktır.

13. YÖNTEM

Bu araştırma, Türk eğitim sisteminin giderek en kritik halkası haline gelen üniversiteye giriş sistemi hakkında daha kapsamlı bir projenin saha araştırması kısmını oluşturmaktadır. Saha araştırmaları, bilindiği gibi, empirik-pozitivistik yöntem yaklaşımının nicel ölçüm standartlarına göre biçimlendirilmektedir. Araştırmanın konuyla ilgili betimleyici/durum saptayıcı bir düzeyde tasarlanması, hem güncel durum hakkında gerçekçi bir resim elde etme amacına hizmet edecek; hem de, karmaşık analitik modellerin yol açtığı gereksiz ayrıntıcılığa düşülmesi önlenmiş olacaktır.

Yöntem Yaklaşımı

Araştırmada, sistem içinde rol alan ve sahada bu sistemin işleyişini ve sorunları doğrudan katılarak deneyimleyen bireylerin, araştırmanın değişkenleri açısından gözlemlenmesine imkan veren nicel ölçümlere dayalı bir yöntem yaklaşımı benimsenmiştir. Bu tür bir yöntem yaklaşımı, bir yandan gözlemi yapılacak değişkenlerin titizlikle belirlenmesini, öte yandan bu gözlemlerde kullanılacak ölçme araçlarının amaca uygun bir biçimde geliştirilmesini ve son olarak, uygun bir örnekleme yöntemi ile değişkenlerin sahadaki durumunun gerçeği yansıtacak biçimde saptanmasını sağlayacak veri toplanmasını gerektirmektedir. Saha araştırmasının en temel kabullerinden biri, durum ve değerlendirmeleri hakkında bilgilerine başvuru deneklerin güven verici bir ilişki temelinde, samimi ve dürüst cevaplar verdikleridir. gerçeği yansıtacakları kabulüdür. Bu güvenin sağlanmasında, formlarda isim veya diğer türden kişisel mahremiyetlere ilişkin sorular sorulmamış; toplanan verilerin sadece istatistiksel olarak değerlendirmeye alınacağı; verilen bilgilerin resmi veya resmi olmayan amaçlarla kullanılmayacağı konusunda güven sağlanmıştır.

Araştırmanın Problemi

Problemlerin tespiti ve üniversite sınavına ilişkin beklenti düzeyi ölçümü ile yaşanan sıkıntılara bulunacak çözüm yolları konusunda yapılacak tartışmalar için veri sağlanması da hedefler arasındadır.

Bu doğrultuda aşağıdaki soruların cevapları aranmıştır:

- 1- Üniversiteye yeni kayıt yaptırmış öğrencilerinin ailevi profilleri nedir?
- 2- Bu öğrenciler, mezun oldukları liseyi neye göre seçmişlerdir?
- 3- Bu öğrencilerin üniversiteye giriş sistemine ilişkin görüş ve beklentileri nelerdir?
- 4- Bu öğrencilerin zihninde mezun oldukları okullar ve gittikleri dershaneler, işlev ve ortam bakımından nasıl şekillenmiştir?
- 5- Üniversiteye giriş sistemi içinde okulların ve dershanelerin konumu nedir?
- 6- Üniversiteye giriş sorunu, öğrencilerin psikolojisini ve geleceğe ilişkin beklentilerini ne yönde etkilemiştir?
- 7- Üniversiteye giriş sisteminde okullar dışında oluşan ortamın öğrenci velilerine ve ülkeye maliyeti nedir?
- 8- Bu öğrenciler, üniversitede halen okudukları bölümü hangi şartlarda seçmişlerdir, buldukları durumdan memnuniyetleri ne düzeydedir ve geleceğe ilişkin beklentileri nasıldır?

Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın hipotezleri şunlardır:

- 10- İlköğretimin ilk sınıfından orta öğretimin son sınıfına kadar tüm sistem, üniversiteye giriş odaklı hale gelmiştir.
- 11- Üniversiteye giriş sisteminin unsurları, eğitimin kendisine paralel yeni bir sistem ortaya çıkarmıştır. Yer yer eğitim asli unsurları, paralel sistemin gerisinde kalmaya başlamıştır

12- Üniversiteye giriş sisteminin maliyeti, sistemi defalarca yeni baştan kuracak düzeye çıkmıştır.

Araştırma Deseni

Araştırmada, araştırma nüfuslarının dört temel alandaki özellik ve değerlendirmeleri ile ilgili değişkenlerin gözlenmesi kararlaştırılmıştır. Bu alanlar; sosyo-ekonomik özellikler, ortaöğretim kurumlarındaki deneyim ve bu deneyime ilişkin değerlendirmeler, ÖSS'na hazırlık deneyimi ve bu deneyime ilişkin değerlendirmeler ile sınavda hedeflenen/halen kayıtlı bulunan yükseköğretim programına ilişkin deneyim/tercih ve değerlendirmeler biçiminde belirlenmiştir. Bu alanlarda sorgulanacak değişkenler belirlenirken araştırmanın betimleyici/durum saptayıcı karakteri ve problematik çerçevesi dikkate alınmıştır. Değişkenler arası ilişkisel/nedensel bir desenleme söz konusu değildir. Araştırmada, ilkece, herbir değişken, karakteristik ölçüm düzeyinde uygun kategoriler kullanılarak gözlenmiş ve gözlemler uygun tablolarla aracılığıyla bulguların yorumlanmıştır.

3.5. Araştırma Nüfusları Ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Türkiye'de üniversiteye giriş sistemi ile ilgili tüm toplum kesimlerini kapsamaktadır. Araştırma konusunun sadece "doğrudan doğruya 'sistem'in bir bileşeni durumundaki ögeler"le sınırlı tutulduğu yukarıda belirtilmişti. Bu sınırlandırma çerçevesinde, araştırma evreni "Türkiye'de üniversiteye giriş sistemi içinde rol alan tüm bireysel aktörler" olarak tanımlanmıştır. Bu haliyle araştırma evreni oldukça heterojen bir yapı arz etmektedir. Araştırmanın amacı çerçevesinde, saha araştırmasında birey birimlerin incelenmesine karar verilmiş; bireyler evreninden olabildiğince homojen beş araştırma nüfusu ayrıştırılmış ve bu nüfuslar şu şekilde tanımlanmıştır:

20. **Lise Son Sınıf Öğrencileri** : Genel liseler, anadolu ve fen vb. gibi yabancı dille eğitim yapan özel statülü liseler ve meslek liseleri ile özel okulların son sınıflarına devam eden öğrencilerdir.
21. **Lise Mezunları**: Herhangi bir orta öğretim kurumundan mezun olup, üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için dershaneye giden öğrencilerdir.
22. **Yükseköğretim Öğrencileri**: Herhangi bir örgün yüksek öğretim programına 2004 yılında kayıt yaptırmış öğrencilerdir.
23. **Öğrenci Velileri**: Lise son sınıfa giden, liseyi bitirmiş olup dershaneye devam eden veya üniversiteye yeni kayıt yaptırmış çocuğu olan anne-babalardır.
24. **Ortaöğretim ve Dershane Öğretmen ve Yöneticileri**: Herhangi bir orta öğretim kurumunda veya dershanede öğretmenlik veya yöneticilik yapan eğitimcilerdir.

3.5.1 Örneklem Grubu

Bu araştırmanın evreniyle ilgili varsayımlarımız şunlardır:

Araştırma kapsamında üniversitelerin örgün eğitim programlarına 2004 yılında kayıt yaptırmış öğrenciler örneklem grubunu teşkil edecektir.

Araştırmanın örneklem grubu, Türkiye genelini temsil etmek üzere, coğrafi dağılım, sosyo-ekonomik gelişmişlik, nüfus vb. ölçütlere göre belirleneceği için, evren grubunu temsil etme düzeyi ve güvenilirliği yüksek olacaktır.

Bu çerçevede Türkiye'nin 13 ilinde yapılan anketlerden değerlendirmeye alınanların adetleri ile bunların illere dağılımı şu şekildedir:

İller	Anket sayısı	%
Afyon	39	3,7
Ankara	109	10,2
Antalya	100	9,4
Bursa	40	3,8
Elazığ	38	3,6
Erzurum	98	9,2
Gaziantep	100	9,4
İstanbul	214	20,1
İzmir	108	10,2
Kayseri	39	3,7
Samsun	100	9,4
Van	39	3,7
Zonguldak	40	3,8
Toplam	1064	100,0

13.6 Veri Derleme Araçları

Araştırma 5 ayrı soru formu ile gerçekleştirilmiştir. Temel sorun olan üniversiteye giriş sistemine ilişkin sorular, tüm gruplara yöneltilmiştir. Ayrıca, her grubun kendi konumuna uygun ilave sorular da sorulmuştur. Üniversiteye yeni kayıt yaptırmış öğrencileri kapsayan bu araştırmada öğrencilere toplam 51 sorudan oluşan bir soru formu uygulanmıştır. Soru formunda, öğrencilerin ailevi durumları, mezun oldukları liseyle ilgili görüşleri, üniversiteye giriş sınavıyla ilgili algılamaları, sınava hazırlık yöntemleri, dersaneler konusundaki yaklaşımları, üniversitedeki bölüm tercihlerini nasıl yaptıkları gibi konulara ilişkin görüşleri ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır.

3.6.5. Veri Girişi

Araştırma verileri excel programında bilgisayara girilmiştir. Bu veriler SPSS programına aktarılarak tablolar alınmıştır.

3.6.6. Bulgulama Yorum ve Raporlama

Tablolar, önce düz frekanslar halinde bölümlere ayrılıp düzenlenmiştir. Düzenleme yapılırken, tablolar soru formundaki sırasına göre değil, bölümlere göre değerlendirilmiştir. Gerek duyulan yerlerde çapraz tablolar veya farklı gruplar için ayrı frekanslar alınmak suretiyle rapor oluşturulmuştur. Tabloların altına, kısa açıklamalar ve yorumlar yapılmış, bunlar rapor sonunda kapsamlı bir özet haline dönüştürülmüştür.

14. ARAŞTIRMA SÜRECİ

13. Hazırlık Aşaması

Proje, Türk eğitim sisteminin en temel sorunlarından birinin üniversiteye giriş sistemi olduğu düşüncesinden hareketle ortaya çıkmıştır. Bu sistemdeki sorunların, konunun taraflarının görüşlerine başvurularak belirlenebileceği öngörüsünden hareketle, beş ayrı araştırma formatı ortaya çıkartılmıştır.

Araştırma için Türkiye'de üniversiteye giriş sistemi ile ilgili kaynaklar taranmıştır. YÖK, Millî Eğitim Bakanlığı, ÖSYM, DİE ve ilgili meslek kuruluşları başta olmak üzere konuyla ilgili bütün çalışmalar ve araştırmalar incelenmiştir.

Literatür derlemesinden elde edilen bilgiler başlangıçta daha çok araştırmanın veri kaynağı olan soru formlarının sağlıklı hazırlanmasını temin üzere kullanılmıştır. Anketlerin içeriği, konuyla ilgili uzmanlar tarafından kontrol edilerek geliştirilmiştir. Anketör ekibi, bu alanda sürekli çalışan deneyimli personelden oluşturulmuştur. Ayrıca, anket yapılırken dikkat edilmesi gereken hususlara ilişkin ayrıntılı bir anketör talimatı hazırlanmıştır.

14. Veri toplama

Deneklerden bilgi toplama aracı olarak önceden hazırlanıp çoğaltılan anket formları kullanılmıştır. Araştırmanın saha çalışmaları 9 Kasım 2004 tarihinde başlamış ve 27 Kasım 2004 tarihinde sona ermiştir.

15. Veri Girişi

Kodlama ve veri girişi işlemleri, yine bu alanda deneyimli personelce gerçekleştirilmiş ve 10 Aralık 2004 tarihinde tamamlanmıştır.

16. Bulgulama ve Rapor

Tabloların hazırlanması ve değerlendirme ile raporların yazımı işe 10 Ocak 2005 tarihinde sonuçlandırılmıştır.

15. RAPORUN YAPISI

Deneklerden elde edilen verilerin sunulduğu bu raporda, araştırmanın tanıtıldığı giriş bölümünün ardından araştırma bulguları sunulmaktadır. Bulgular bölümü kendi içinde 4 kesime ayrılmaktadır. Birinci kesimde önce deneklerin sosyo ekonomik özelliklerine ilişkin bulgular, daha sonra sırasıyla lise eğitimine, üniversiteye ilişkin beklentilerine ve dersanelere ilişkin bulgular sunulmuştur. Rapor, bu bulguların değerlendirildiği bir "sonuç" bölümüyle son bulmaktadır. Araştırmada kullanılan soru kağıdı ise raporun sonuna konulmuştur.

BULGULAR (ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ)

BÖLÜM 1

**ÖĞRENCİLERİN VE AİLELERİNİN
SOSYO-EKONOMİK DURUMLARI**

Tablo: III/1
Cinsiyetiniz?

Seçenekler	Sayı	%
Kız	392	36,8
Erkek	672	63,2
Toplam	1064	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin %36,8'i kız, %63,2'si erkektir. Kız-erkek oranı, araştırmanın amacı bakımından makul düzeydedir.

Tablo: III/2

Babanızın mesleği nedir?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	10	,9
Memur	221	20,8
İşçi	142	13,3
Emekli	250	23,5
Esnaf	124	11,7
Serbest meslek (Avukat, muhasebeci, doktor vb)	111	10,4
Tüccar	24	2,3
Sanayici	12	1,1
Çiftçi	62	5,8
İşsiz	34	3,2
Diğer	74	7,0
Toplam	1064	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin %23,5'i, babasının mesleğini emekli, %20,8'i memur, %13,3'ü işçi, %11,7'si esnaf, %10,4'ü serbest meslek mensubu, %5,8'i çiftçi olarak beyan etmiştir.

Tablo: III/3

Annenizin mesleği nedir?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	5	,5
Memur	72	6,8
İşçi	24	2,3
Emekli	98	9,2
Esnaf	8	,8
Serbest meslek (Avukat, muhasebeci, doktor vb)	23	2,2
Tüccar	3	,3
Sanayici	3	,3
Ev kadını	792	74,4
İşsiz	11	1,0
Diğer	25	2,3
Toplam	1064	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin %74,4'ünün anne mesleği ev kadınıdır. Belirtilen meslekler arasında emekliler ve memurlar nispeten ön plana çıkmaktadır.

Tablo: III/4

Ailenizin aylık geliri (haneye giren toplam TL) nedir?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	20	1,9
300 milyondan az	106	10,0
300-600 milyon arası	269	25,3
600 milyon-1 milyar arası	332	31,2
1-2 milyar arası	229	21,5
2-4 milyar arası	75	7,0
4 milyar ve üzeri	33	3,1
Toplam	1064	100,0

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin %31,2'si aylık aile gelirini 600 milyon-1 milyar lira arası, %25,3'ü 300-600 milyon lira arası, %21,5'i 1-2 milyar lira arası olarak ifade etmektedir. Baba ve anne mesleğine ilişkin sonuçlarla birlikte değerlendirildiğinde, aylık gelir beyanları, öğrenci ailelerinin gelir seviyesi itibarıyla orta sınıfın orta ve alt katmanlarında yoğunlaştığını göstermektedir.

Tablo: III/5

Boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	2	,2
Tek başıma geçiririm	124	11,7
Arkadaşlarımla birlikte olurum	571	53,7
Hobilerimle uğraşırım	260	24,4
Hiç boş zamanım yok	107	10,1
Toplam	1064	100,0

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin yarısından fazlası boş zamanlarını arkadaşlarıyla birlikte geçirdiğini, dörtte biri de bu vakti hobileriyle uğraşarak değerlendirdiğini ifade etmektedir.

BÖLÜM 2

MEZUN OLUNAN ORTA ÖĞRETİM KURUMUNA (LİSE) İLİŞKİN KANAATLER

Tablo: III/6

Hangi tür liseden mezunsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Genel devlet lisesi	433	40,7
Özel statülü devlet lisesi (fen, anadolu, süper vb.)	346	32,5
Meslek lisesi	181	17,0
Özel okul	86	8,1
Diğer	18	1,7
Toplam	1064	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin %40,7'sinin genel devlet lisesi, %32,5'inin fen, anadolu, süper vb. özel statülü devlet lisesi, %17'sinin meslek lisesi, %8,1'inin de özel okul mezunu olduğu görülmektedir.

Türkiye'de (2003 yılı rakamlarıyla) 3,035.000 orta öğretim (lise) öğrencisi vardır. Bunun %40'ı genel devlet lisesi, %32'si meslek lisesi, %1,8'i özel okul öğrencisidir.

Buna göre meslek lisesi öğrencileri çok düşük bir oranla, özel okul öğrencileri ise çok daha yüksek bir oranla üniversiteye giriş imkanı elde etmiş gözükmektedirler.

Tablo: III/7

Mezun olduğunuz liseyi tercih etmenizde kim etkili oldu?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	5	,5
Kendi tercihimdi	565	53,1
Ailemin tercihiydi	285	26,8
Öğretmenlerimin tercihiydi	55	5,2
Tesadüfen oldu	154	14,5
Toplam	1064	100,0

Üniversite öğrencilerinin yarısından fazlası, mezun olduğu lisenin kendi, dörtte birinden fazlası da ailesinin tercihi olduğunu ifade etmektedir.

Tablo: III/8

Mezun olduğunuz liseden memnun muydunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	5	,5
Evet	523	49,2
Kısmen	378	35,5
Pişmanım	158	14,8
Toplam	1064	100,0

Üniversite öğrencilerinin ancak yarıya yakını mezun olduğu liseden memnuniyetini kesin bir dille ifade edebilmektedir.

Tablo: III/9

İyi bir lisede okumak üniversiteye giriş sınavını kazanmada çok etkili midir?

Seçenekler	Sayı	%
Evət	713	67,0
Kısmen	276	25,9
Hayır	75	7,0
Toplam	1064	100,0

Üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğu iyi bir lisede okumanın üniversiteye giriş sınavını kazanmada çok etkili olduğuna inanmaktadır. Bu tablo, mezun olunan liseden memnuniyet tablosu ile birlikte değerlendirildiğinde daha da anlam kazanmaktadır. Öğrencilerin okudukları liseden memnuniyetsizliğinin, bu okulların üniversiteyi kazanma konusunda yetersiz kaldıkları yönündeki kanaatten kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

BÖLÜM 3
ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK VE SINAV SİSTEMİNE
İLİŞKİN KANAATLER

Tablo: III/10

Niçin üniversitede okuyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	6	,6
İyi bir diploma sahibi olmak için	70	6,6
Meslek sahibi olmak için	534	50,2
Daha kolay iş bulmak için	83	7,8
Bilimsel kariyer için	119	11,2
Yapacağım işte daha başarılı olmak için	217	20,4
Askerlikle ilgili kolaylıklar için	35	3,3
Toplam	1064	100,0

Öğrencilerin yarısının üniversitede okuma sebebi, iyi bir meslek/iş sahibi olmaktır. Yapacağı işte daha başarılı olma tercihi ile bilimsel kariyer düşüncesi de üniversite eğitiminde dikkate alınan sebepler arasındadır.

Tablo: III/11

Hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiğine inanıyor musunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Evet	353	33,2
Kısmen	351	33,0
Hayır	360	33,8
Toplam	1064	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin üçte biri, hayatta başarılı olmak için mutlaka üniversiteye gitmek gerekmediği kanaatini dile getirmektedir. Bu tabloda, öğrencilerin üniversiteye kayıt yaptırmış olmasının verdiği rahatlıkla, üniversite eğitiminin hayatta başarılı olmak için tek başına yeterli olmayacağına dair kanaate kapılmış olmalarının etkisi olduğu düşünülebilir.

Tablo: III/12

Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak sizi ne şekilde etkiledi?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	3	,3
Bunalttı ve yordu	435	40,9
Zaman zaman sıktı	495	46,5
Hiç etkilemedi	131	12,3
Toplam	1064	100,0

Öğrencilerin büyük çoğunluğu, üniversiteye giriş sınavına hazırlanmanın kendilerinde psikolojik baskı yarattığını ifade etmektedirler.

Tablo: III/13

Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmanız okula devam durumunuzu nasıl etkiledi?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	21	2,0
Rapor aldım	470	44,2
Sadece devamsızlık hakkımı kullandım	265	24,9
Okula devam ettim	308	28,9
Toplam	1064	100,0

Öğrencilerin büyük çoğunluğu rapor alarak veya devamsızlık haklarını kullanarak lise son sınıfta büyük ölçüde okula devam etmemişlerdir. Bu tablo, lise son sınıfın fiilen eğitim-öğretim yılı olmaktan çıktığını göstermektedir.

Tablo: III/14

Üniversiteye giriş sınavında soru çıkmayan dersler (resim, müzik, beden eğitimi vb.) hakkında ne düşünüyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	17	1,6
Bu dersler gereksiz zaman kaybından başka bir şey değil	292	27,4
Sınavda soru çıkmasa da bu dersler gerekli	755	71,0
Toplam	1064	100,0

Üniversite öğrencilerinin %71'i, sınavda soru çıkmasa da resim, müzik, beden eğitimi gibi derslerin ortaöğretimde gerekli olduğu görüşünü savunmaktadırlar. Üniversiteye girme badiresini atlatabilmiş durumdaki öğrencilerin, üniversite ortamında eksikliklerini görerek geçmişe dönük sağlıklı yorum yapabildikleri anlaşılmaktadır.

Tablo: III/15

Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için aşağıdaki yollardan hangisine başvurmuşunuz?

Seçenekler	Cevapsız		Evet		Hayır	
	s	%	s	%	s	%
Dershaneye gittim	16	1,5	882	82,9	166	15,6
Özel ders aldım	56	5,3	189	17,8	819	77,0
Dergi aldım	46	4,3	565	53,1	453	42,6
Kitap aldım	36	3,4	830	78,0	198	18,6
CD aldım	65	6,1	162	15,2	837	78,7
İnternette yararlandım	65	6,1	114	10,7	885	83,2
Kursa katıldım (Okul, Halk Eğt. Mrk. v.b.)	65	6,1	154	14,5	845	79,4

Üniversite öğrencilerinin sınava hazırlık yöntemlerinin başında %82,9 ile dershane gelmektedir. Dershaneyi %78 ile kitap, %53,1 ile de dergi izlemektedir. CD ve internet gibi araçların da giderek yaygın şekilde kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Dershanenin üniversiteye girişte ana yol haline geldiği ortadadır. Başarı adeta dershanenin fonksiyonudur.

Tablo: III/16

Yüksek öğretim gördüğünüz alanı neye göre seçtiniz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	15	1,4
İdealimdeki meslek olduğu için	350	32,9
Prestijli bir alan olduğu için	106	10,0
Çok para kazanabileceğim bir alan olduğu için	88	8,3
Devlet memuru olma imkanı tanıdığı için	89	8,4
Bilimsel kariyer yapmak için	73	6,9
Puanım buraya yettiği için	343	32,2
Toplam	1064	100,0

Üniversite öğrencilerinin üçte birinden daha azı, yüksek öğretim gördüğü alanı idealindeki meslek olduğu için seçtiğini, bir o kadarı da puanı buraya yettiği için söz konusu bölümü tercih ettiğini belirtmektedir. Bu tablo, öğrencilerin eğitim gördükleri alanı seçimlerinde etkili olan faktörlerin çarpıklığını açıkça ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin yaklaşık üçte birinin puanlarının kendilerini sürüklediği yere gitmiş olmaları hayata ilişkin en önemli tercih durumunda içinde bulunulan keskin çaresizliği göstermektedir.

Tablo: III/17

Yüksek öğretim gördüğünüz alanı kimin etkisiyle seçtiniz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	12	1,1
Tamamen kendi kararım	791	74,3
Ailemin isteği	171	16,1
Öğretmenlerimin yönlendirmesi	90	8,5
Toplam	1064	100,0

Öğrencilerin dörtte üçü eğitim gördükleri alanı tamamen kendi tercihleri olarak seçtiklerini söylemektedirler.

Tablo: III/18

Okuduğunuz bölümden memnun musunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	8	,8
Evet	576	54,1
Kısmen	375	35,2
Hayır	105	9,9
Toplam	1064	100,0

Öğrencilerin ancak yarısından biraz fazlası okudukları bölümden memnuniyetlerini kesin bir dille ifade edebilmektedir. Öğrencilerin üçte birinin buldukları bölümü puanları yettiği için seçtiği göz önünde bulundurulduğunda, memnuniyetsizlik düzeyinin yüksekliği daha anlamlı hale gelecektir.

Tablo: III/19

Okuduğunuz bölüme üniversite sınavına kaçınıcı girişinizde kayıt yaptırdınız?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	6	,6
1. girişte	472	44,4
2. girişte	395	37,1
3. girişte	133	12,5
4 ve daha fazla	58	5,5
Toplam	1064	100,0

Üniversite öğrencilerinin sadece %44,4'ü okudukları bölümü üniversite sınavına ilk girişte kazanabilmiştir. Öğrencilerin %37,1'i ikinci, %12,5'i üçüncü ve %5,5'i de dördüncü ve daha fazla girişte şu an okudukları bölüme kayıt yaptırmışlardır.

Tablo: III/20

Daha önce üniversiteye giriş sınavını kazanıp kayıt yaptırmadığınız oldu mu?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	10	,9
Evet	214	20,1
Hayır	840	78,9
Toplam	1064	100,0

Öğrencilerin beşte biri, daha önce üniversite sınavını girip kazandığı halde, herhangi bir bölüme kayıt yaptırmadığını ifade etmektedir. Kayıt yaptıranların üçte birinin de puanı yettiği için buldukları bölümü tercih ettikleri göz önünde bulundurulduğunda, öğrencilerin çoğunluğunun durumlarından memnun olmamaları daha iyi anlaşılacaktır.

Tablo: III/21

Okuduğunuz bölüm kaçınıcı tercihinizdi?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	10	,9
1	244	22,9
2	150	14,1
3	111	10,4
4	100	9,4
5	90	8,5
6	55	5,2
7	50	4,7
8	40	3,8
9	26	2,4
10 ve daha alt	188	17,7
Toplam	1064	100,0

Üniversite öğrencilerinin yarısından fazlası, okuduğu bölümün 4. ve daha alt sıralarda yer alan tercihlerinden olduğunu ifade etmektedir. Okuduğu bölüm 10. ve daha alt tercihi olanların oranının %17,7 gibi yüksek bir düzeye ulaşması da dikkat çekicidir. Bu tablo da, öğrencilerin okudukları bölümden memnuniyetsizlik düzeylerinin yüksekliğini açıklayan unsurlardan biridir.

Tablo: III/22

Yatay veya dikey geçiş yapma düşünceniz var mı?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	12	1,1
Evet	325	30,5
Hayır	479	45,0
Henüz karar vermedim	248	23,3
Toplam	1064	100,0

Üniversite öğrencilerinin sadece %45'i yatay veya dikey geçiş yapma düşüncesinde olmadığını ifade etmektedir.

Tablo: III/23

Yeniden üniversite giriş sınavına girmeyi düşünüyor musunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	11	1,0
Evet	360	33,8
Hayır	693	65,1
Toplam	1064	100,0

Üniversiteye bu yıl kayıt yaptırmış öğrencilerin üçte biri, yeniden üniversite sınavına girmeyi düşünmektedir. Bu tablo, öğrencilerin okudukları bölüme girme biçimleri ve memnuniyetsizlik düzeyleriyle birlikte değerlendirildiğinde daha anlamlı hale gelmektedir.

Tablo 18, 20, 21, 22 ve 23'ün sonuçları birlikte değerlendirildiğinde, önemli oranda öğrenci açısından sınav badiresi atlatılıp bir programa girilmiş olmasına rağmen sorunun çözülememiş olduğu görülmektedir ki, bu durum eğitim sistemindeki bir başka çarpıklığı ortaya koymaktadır.

Tablo: III/24

Üniversiteye giriş sınavındaki alan ve katsayı uygulamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	14	1,3
Doğru bir uygulama, devam ettirilmeli	109	10,2
Haksızlıklara yol açan bir uygulama, değiştirilmeli	416	39,1
Doğru ve yanlış yönleri var, düzeltilmeli	402	37,8
Bu konularda yeterli bilgim yok	123	11,6
Toplam	1064	100,0

Üniversite öğrencilerinden alan ve katsayı uygulamasını doğru bulanların oranı %10,2'dir. Öğrencilerin %39,1'i bu uygulamaya kesinlikle karşı olduğunu, %37,8'i ise bu sistemin düzeltilmesi gereken yerleri bulunduğunu ifade etmektedir.

Tablo: III/25

Sadece üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için (okul ve dersane hariç) günde kaç saatinizi ayırmıştınız?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	11	1,0
1 saatten az	118	11,1
1-2 saat	199	18,7
2-3 saat	265	24,9
3-4 saat	207	19,5
4 saat	123	11,6
5 saatten fazla	141	13,3
Toplam	1064	100,0

Öğrencilerin dörtte biri sınav hazırlığı için 4 saatten fazla, dörtte biri 2-3 saat, beşte biri de 3-4 saat zaman ayırdığını belirtmektedir. Okul ve dersane için harcanan zaman da göz önünde bulundurulduğunda öğrencilerin zamanlarının tamamına yakını sınav hazırlığı için kullandıkları anlaşılmaktadır.

Tablo: III/26

Üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için günde ortalama kaç test sorusu çözüydünüz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	14	1,3
Hiç	39	3,7
En fazla 20	73	6,9
20-50	165	15,5
50-100	257	24,2
100-200	303	28,5
200-300	153	14,4
300'den fazla	60	5,6
Toplam	1064	100,0

Öğrencilerin yarıya yakını sınav hazırlığı için günde 100'den fazla test sorusu çözdüğünü ifade etmektedir.

Tablo: III/27

Üniversiteye giriş sınavını kazanmanızda en çok hangisi etkili oldu?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	19	1,8
Lisede aldığım eğitim	162	15,2
Dershane de aldığım eğitim	531	49,9
Aldığım özel dersler	60	5,6
Hiçbiri, sadece kendi gayretim	292	27,4
Toplam	1064	100,0

Öğrencilerin yarısı, üniversiteye giriş sınavını kazanmada en çok dershane de aldıkları eğitimin etkili olduğu görüşündedir. Okulda aldığı eğitimi bu konuda ön plana çıkartanların oranı %15,2'de kalmaktadır.

Tablo 27'nin sonuçları, Tablo 15'e ilişkin olarak ifade edilen "başarının dershane nin fonksiyonu olduğu" yargısını teyit etmektedir.

Buna göre eğitim sistemi bütüncül olmaktan uzak, kademeleri birbirinden ayırılmış, dolayısıyla kademeler arası geçişi organize etmekten aciz, bu noktada dışarıdan ikame edilir hale gelip işlevsizleşmiş bir yapı arz etmektedir.

Tablo 19, 25, 26 ve 27'nin sonuçları, bir "dershane öğrencisi öğrenci tipolojisi" ortaya koymaktadır. Bu, yıllara sari bir maratonun koşucusuna dair bir tipolojidir.

Tablo: III/28

Size göre üniversiteye giriş sınavında çıkan sorular ile lisede işlenen konular birbirinden farklı mı?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	10	,9
Evet	310	29,1
Kısmen	596	56,0
Hayır	148	13,9
Toplam	1064	100,0

Üniversite öğrencilerinin sadece %13,9'u sınavda çıkan sorular ile okulda işlenen konuların birbirlerinden farklı olmadığı görüşünü paylaşmaktadır. Kısmen ve tamamen farklılığa ilişkin kanaatin yüksekliği eğitim sisteminin kademeler arası geçişi temindeki yetersizliğinin bir başka emaresidir.

BÖLÜM 4
PARALEL EĞİTİM KURUMLARI:
DERSHANELER

Tablo: III/29

Okul yöneticileri ve öğretmenlerinizin dershaneler konusundaki tutumu ne yöndeydi?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	7	,7
Gereksiz buluyorlardı	107	10,1
Mutlaka bir dershaneye gitmemizi istiyorlardı	532	50,0
Herhangi bir değerlendirme yapmıyorlardı	418	39,3
Toplam	1064	100,0

Üniversite öğrencilerinin yarısı, okul yöneticileri ve öğretmenlerinin mutlaka dershaneye gitmelerini istediklerini ifade etmektedirler. Bu tablo, öğrencilerin dershanelere olan yöneliminin öğretmenleri tarafından da teşvik edildiğini göstermektedir.

Bu sonuç, ortaöğretim sisteminin kendine güvensizliğinin kanıtı olarak değerlendirilebilir. Sistem yetersizdir, sistemi işletenler de bu durumun bilincindedirler. Dershane olgusu, öğrenciler ve ailelerinden öteye ortaöğretim sisteminin bizzat kendisini teslim almıştır.

Tablo: III/30

Rehberlik ve mesleki yönlendirme ile üniversite-fakülte-bölüm tanıtımı konusunda okulunuzda verilen bilgiler mi, dershanede verilen bilgiler mi daha çok işinize yaradı?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	14	1,3
Okulda verilenler	128	12,0
Dershanede verilenler	372	35,0
Her ikisi de	286	26,9
Hiçbiri	264	24,8
Toplam	1064	100,0

Öğrencilerin sadece %12'si rehberlik ve mesleki yönlendirme ile bölüm tanıtımı konusunda okullarında verilen bilgiyi yeterli görmektedir. Bu konu da dersanelerin inisiyatifine terk edilen alanlardan biridir.

Ortaöğretim sistemi temel fonksiyonlarını peyderpey dersane sistemine devretmektedir. Kamu eğitim sistemi tıkanmıştır, kurumsallaşan paralel sistem tarafından ikame edilmektedir.

Tablo: III/31

Size göre dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmak mümkün mü?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	6	,6
Mümkün	522	49,1
Çok zor	455	42,8
Mümkün değil	81	7,6
Toplam	1064	100,0

Üniversite öğrencilerinin yarısı, dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmanın mümkün olmadığı veya çok zor olduğu görüşündedir. Bu, dershanelere yönelik ilginin psikolojik arka planını yansıtan tablolardan biridir.

Ortaöğretim sistemi üniversiteye geçiş açısından öğretim fonksiyonlarını devretmesi bir yana, rehberlik, sosyalleştirme vb gibi eğitsel fonksiyonlarını da dershanelere peyderpey devreder duruma gelmiştir. Yakında “şu okulları kapatalım gitsin!” diyenler olursa buna şaşmamalıdır.

Tablo: III/32

Öğrenim hayatınız boyunca toplam kaç yıl dershaneye gittiniz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	95	8,9
1	288	27,1
2	307	28,9
3	175	16,4
4	101	9,5
5	60	5,6
6	14	1,3
7	10	,9
8	9	,8
9	1	,1
10	4	,4
Toplam	1064	100,0

Öğrencilerin %27,1'i sadece bir yıl dershaneye giderek üniversiteyi kazandığını, %28,9'u iki yıl, %16,4'ü de üç yıl sonunda bu sonucu elde ettiğini belirtmektedir. Dört ve daha fazla yıl dershaneye gidenlerin oranı %18,8'i bulmaktadır.

Tablo: III/33

İlköğretim dahil, toplam kaç yıl etüd, kurs, özel ders eğitimi aldınız?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	184	17,3
1	294	27,6
2	222	20,9
3	150	14,1
4	81	7,6
5	56	5,3
6	29	2,7
7	20	1,9
8	10	,9
9	3	,3
10	15	1,4
Toplam	1064	100,0

Öğrencilerin %27,6'sı en az bir yıl, %20,9'u iki yıl, %14,1'i de üç yıl özel ders veya kurs aldığını ifade etmektedir. Dört ve daha fazla yıl özel ders/kurs alanların oranı 20,1'dir.

Tablo 32 ve 33'ün verileri, derslane öğrencisi öğrenci tipinin, bu anormal varlığın koştuğu maratonun gerektirdiği inanılmaz sürati olduğu gibi, eğitim sisteminin çaresizliğini de bir kez daha ortaya koymaktadır.

Tablo: III/34

Gittiğiniz dershaneden memnun muydunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	113	10,6
Evet	453	42,6
Kısmen	386	36,3
Pişmanım	112	10,5
Toplam	1064	100,0

Öğrencilerin %42,6'sı gittikleri dershaneden memnun oldukları, %36,3'ü kısmen, %10,5'i de tamamen pişman olduklarını ifade etmektedirler. Bu oranlar, öğrencilerin dershaneler konusunda yaygın şikayetleri olmadığını göstermektedir.

Tablo: III/35

Dershane haftada kaç saat eğitim almıştınız?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	124	11,7
Haftada 5 saatten az	31	2,9
Haftada 5-10 saat	139	13,1
Haftada 10-15 saat	303	28,5
Haftada 15-20 saat	305	28,7
Haftada 20 saatten fazla	162	15,2
Toplam	1064	100,0

Öğrencilerin yarıya yakını, dershane gittikleri dönemde haftada 15 saatin üzerinde ders aldıklarını söylemektedirler. Bu tablo, öğrencilerin yoğun bir dershane eğitimi aldıklarını ortaya koymaktadır.

Tablo: III/36

Dershane seçimini nasıl yapmıştınız?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	120	11,3
Öğretmenlerimin tavsiyesi üzerine ailemle birlikte	175	16,4
Tanıdıklarımızın tavsiyesiyle	285	26,8
Tamamen ailemin tercihi olarak	119	11,2
Kendi kararımı	365	34,3
Toplam	1064	100,0

Öğrencilerin üçte biri dershane seçimini kendi kararı olarak, dörtte biri ise tanıdıklarının tavsiyesiyle yaptığını belirtmektedir.

Tablo: III/37

Dershaneye gitmenizdeki en çok etkili olan şey neydi?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	118	11,1
Okuldaki eğitimin üniversiteye giriş sınavını kazanmada yetersiz kalması	607	57,0
Farklı ve rahat bir ortam sağlamasıydı	137	12,9
Herkesin dershaneye gidiyor olmasıydı	109	10,2
Ailemin isteğiydi	93	8,7
Toplam	1064	100,0

Üniversite öğrencilerinin büyük bölümü, dershaneye okuldaki eğitimin üniversiteye giriş sınavını kazanmada yetersiz kalması sebebiyle gittiğini ifade etmektedir.

Tablo: III/38

Dershanede aldığınız eğitimle lisedeki eğitimi karşılaştırdığınızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	98	9,2
Dershanedeki eğitim her bakımdan daha kaliteli	357	33,6
Okuldaki eğitim her bakımdan daha kaliteli	110	10,3
Dershanede sadece sınav tekniği öğretiliyor	335	31,5
Okulda sadece ham bilgi veriliyor	81	7,6
Hiçbiri	83	7,8
Toplam	1064	100,0

Öğrencilerin sadece %10,3'ü okuldaki eğitimi kaliteli bulmaktadır. Dershane eğitimi, sadece sınav tekniği öğretildiği eleştirisine rağmen, büyük ölçüde daha kaliteli bulunmaktadır.

Bu sonuç, paralel oluşumun kamu eğitim sistemini ikamesinin boyutlarını göstermesi bakımından anlamlıdır.

Tablo: III/39

Dershaneyi mi yoksa liseyi mi daha çok seviyordunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	84	7,9
Dershaneyi	187	17,6
Okulu	347	32,6
Her ikisini de	318	29,9
Hiçbirini	128	12,0
Toplam	1064	100,0

Üniversite öğrencilerinin, dersane eğitimini kaliteli bulmalarına karşılık, okullarını daha çok seviyor olmaları dikkat çekicidir. Burada üniversiteye girme badiresinin atlatılmış olmasının sağladığı rahatlık etkili olsa gerektir.

Tablo: III/40

Dershanede gördüğünüz eğitimin bir yüksek öğretim programını kazanmanıza ne derece katkısı olduğunu düşünüyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	87	8,2
Çok katkısı olduğuna inanıyorum	526	49,4
Fazla katkısı olmadı	276	25,9
Bir katkısının olduğunu sanmıyorum	88	8,3
Bilmiyorum	87	8,2
Toplam	1064	100,0

Öğrencilerin yarısı, dershanede aldıkları eğitimin üniversiteyi kazanmada çok katkısı olduğuna inanmaktadır. Dershane eğitiminin sınavı kazanmada hiçbir katkısı olmadığı görüşünü savunanların oranı %8,3'te kalmaktadır.

Tablo: III/41

Dershanede gördüğünüz eğitimin bir yüksek öğretim programını kazanmanıza ne derece katkısı olduğunu düşünüyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	5	,6
Çok katkısı olduğuna inanıyorum	504	57,1
Fazla katkısı olmadı	248	28,1
Bir katkısının olduğunu sanmıyorum	71	8,0
Bilmiyorum	54	6,1
Toplam	882	100,0

Sadece geçmişte dershaneye gitmiş öğrenciler açısından bakıldığında, üniversite sınavını kazanmada dershane eğitimine verilen önemin çok daha büyük oranlara ulaştığı görülmektedir.

Tablo: III/42

Dershane ücretinizi kim karşılamıştır?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	108	10,2
Ailem	785	73,8
Bir kuruluştan yardım/burs aldım	52	4,9
Yakın akrabam (ağabey, amca, dayı vb.)	70	6,6
Diğer	49	4,6
Toplam	1064	100,0

Öğrencilerin %16,1'inin dershane ücreti, aileleri dışındaki kişiler veya kurumlar tarafından karşılanmıştır.

Tablo: III/43

Geçtiğimiz yıl aldığınız eğitim karşılığında dershaneye toplam ne kadar ödeme yapılmıştı?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	160	15,0
500 milyon liradan az	97	9,1
500 milyon-1 milyar lira arası	296	27,8
1-2 milyar lira arası	357	33,6
2-3 milyar lira arası	89	8,4
3-4 milyar lira arası	37	3,5
4-5 milyar lira arası	15	1,4
5 milyar liradan fazla	13	1,2
Toplam	1064	100,0

Öğrencilerin %33,6'sı geçen yıl aldıkları eğitim karşılığında dershaneye 1-2 milyar, %27,8'i 500 milyon-1 milyar arası ücret ödendiğini ifade etmektedir. 2 milyar ve üzeri dershane ücreti ödeyenlerin oranı %14,5'tir.

Tablo: III/44

Geçtiğimiz yıl üniversiteye giriş sınavına hazırlık çalışmalarınız için, dersane ücreti dışında ne kadar harcama yapılmıştı? (Kitap, dergi, cd, vb.)

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	92	8,6
100-200 milyon lira arası	456	42,9
200-500 milyon lira arası	314	29,5
500 milyon lira-1 milyar lira arası	133	12,5
1-2 milyar lira	52	4,9
2 milyar liradan fazla	17	1,6
Toplam	1064	100,0

Üniversite öğrencilerinin dersane dışında üniversite sınavı hazırlığı için ödedikleri ücretlerin 100 ile 500 milyon lira arasında yoğunlaştığı görülmektedir. 500 milyonun üzerinde harcama yapanların oranı %19'dur.

Tablo: III/45

Geçtiğimiz yıl dershaneye devam ederken, ders ücreti ve materyalleri dışında yapılan harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.) aylık toplamı ne kadardı?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	109	10,2
10-50 milyon arası	195	18,3
50-100 milyon lira arası	300	28,2
100-200 milyon lira arası	214	20,1
200-300 milyon lira arası	93	8,7
300 milyon liradan fazla	153	14,4
Toplam	1064	100,0

Dershaneye devam edilirken yapılan diğer masrafların ayda 50 ile 200 milyon lira arasında yoğunlaştığı görülmektedir. 200 milyonun üzerinde aylık harcama yapanların oranı %23,1'dir.

SONUÇ

Araştırmaya katılan üniversite birinci sınıf öğrencilerinin %23,5'i, babasının mesleğini emekli, %20,8'i memur, %13,3'ü işçi, %11,7'si esnaf, %10,4'ü serbest meslek mensubu, %5,8'i çiftçi olarak beyan etmiştir. %74,4'ünün anne mesleği ev kadınıdır. %31,2'si aylık aile gelirini 600 milyon-1 milyar lira arası, %25,3'ü 300-600 milyon lira arası, %21,5'i 1-2 milyar lira arası olarak ifade etmektedir.

Öğrencilerin %40,7'sinin genel devlet lisesi, %32,5'inin fen, Anadolu, süper vb. özel statülü devlet lisesi, %17'sinin meslek lisesi, %8,1'inin de özel okul mezunu olduğu görülmektedir. Liselerin ortaöğretim sistemi içindeki paylarına nazaran, meslek lisesi öğrencileri çok düşük bir oranla, özel okul öğrencileri ise çok daha yüksek bir oranla üniversiteye giriş imkanı elde etmiş görünmektedirler.

Öğrencilerin yarısından fazlası, mezun olduğu lisenin kendi, dörtte birinden fazlası da ailesinin tercihi olduğunu ifade etmektedir. Mezun olunan liseden memnun olmama seviyesi önemlidir.

Çoğunluk iyi bir lisede okumanın üniversiteye giriş sınavını kazanmada çok etkili olduğuna inanmaktadır.

Öğrencilerin yarısının üniversitede okuma sebebi, iyi bir meslek/iş sahibi olmaktır. Yapacağı işte daha başarılı olma tercihi ile bilimsel kariyer düşüncesi de üniversite eğitiminde dikkate alınan sebepler arasındadır.

Öğrencilerin üçte biri, hayatta başarılı olmak için mutlaka üniversiteye gitmek gerekmediği kanaatini dile getirmektedir. Oranın düşüklüğünde, öğrencilerin üniversiteye kayıt yaptırmış olmasının verdiği rahatlık ile ileriye bakarak üniversite eğitiminin hayatta başarılı olmak için tek başına yeterli olmayacağına dair kanaate kapılmış olmalarının etkisi olduğu düşünülebilir.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu, üniversiteye giriş sınavına hazırlanmanın kendilerinde psikolojik baskı yarattığını ifade etmektedirler.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu rapor olarak veya devamsızlık haklarını kullanarak lise son sınıfta büyük ölçüde okula devam etmemişlerdir.

Üniversite öğrencilerinin %71'i, sınavda soru çıkmasa da resim, müzik, beden eğitimi gibi derslerin orta öğretimde gerekli olduğu görüşünü savunmaktadırlar. Üniversiteye girme badiresini atlatabilmiş durumdaki öğrencilerin, üniversite ortamında eksikliklerini görerek geçmişe dönük sağlıklı yorum yapabildikleri anlaşılmaktadır.

Üniversite öğrencilerinin sınava hazırlık yöntemlerinin başında %82,9 ile dersane gelmektedir. Dershaneyi %78 ile kitap, %53,1 ile de dergi izlemektedir. Başarı adeta dershanenin fonksiyonudur.

Üniversite öğrencilerinin üçte birinden daha azı, yüksek öğretim gördüğü alanı idealindeki meslek olduğu için seçtiğini belirtmiştir. Öğrencilerin yaklaşık üçte birinin puanlarının kendilerini sürüklediği yere gitmiş olmaları hayata ilişkin en önemli tercih durumunda içinde bulunulan çaresizliğin işaretidir.

Öğrencilerin dörtte üçü eğitim gördükleri alanı tamamen kendi tercihleri olarak seçtiklerini söylemektedirler.

Öğrencilerin ancak yarıya yakını okudukları bölümden tamamen veya kısmen memnun olmadıklarını ifade etmektedirler.

Üniversite öğrencilerinin sadece %44,4'ü okudukları bölümü üniversite sınavına ilk girişte kazanabilmiştir. Öğrencilerin %37,1'i ikinci, %12,5'i üçüncü ve %5,5'i de dördüncü ve daha fazla girişte şu an okudukları bölüme kayıt yaptırmışlardır.

Öğrencilerin beşte biri, daha önce üniversite sınavını girip kazandığı halde, herhangi bir bölüme kayıt yaptırmadığını ifade etmektedir.

Öğrencilerinin yarısından fazlası, okuduğu bölümün 4. ve daha alt sınıflarda yer alan tercihlerinden olduğunu ifade etmektedir. Okuduğu bölüm 10. ve daha alt tercihi olanların oranının %17,7 gibi yüksek bir düzeye ulaşması da dikkat çekicidir.

Üniversite öğrencilerinin sadece %45'i yatay veya dikey geçiş yapma düşüncesinde olmadığını ifade etmektedir.

Üniversiteye bu yıl kayıt yaptırmış öğrencilerin üçte biri, yeniden üniversite sınavına girmeyi düşünmektedir.

Önemli oranda öğrenci açısından sınav bâdiresi atlatılıp bir programa girilmiş olmasına rağmen sorunun çözülememiş olduğu görülmektedir ki, bu durum eğitim sistemindeki bir başka çarpıklığı ortaya koymaktadır.

Üniversite öğrencilerinden alan ve katsayı uygulamasını doğru bulanların oranı sadece %10,2'dir.

Öğrencilerin büyük bölümünün zamanlarının tamamına yakını sınav hazırlığı için kullandıkları anlaşılmaktadır. Yarıya yakını sınav hazırlığı için günde 100'den fazla test sorusu çözdüğünü ifade etmiştir.

Öğrencilerin yarısı, üniversiteye giriş sınavını kazanmada en çok dershanede aldıkları eğitimin etkili olduğu görüşündedir. Okulda aldığı eğitimi bu konuda ön plana çıkartanların oranı %15,2'de kalmaktadır.

Buna göre eğitim sistemi bütüncül olmaktan uzak, kademeleri birbirinden ayrılmış, dolayısıyla kademeler arası geçişi organize etmekten aciz, bu noktada dışarıdan ikame edilir hale gelip işlevsizleşmiş bir yapı arz etmektedir.

Sonuçlar, ayrıca, bir "dershane öğrencisi öğrenci tipolojisi" ortaya koymaktadır. Bu, yıllara sarı bir maratonun koşucusuna dair bir tipolojidir.

Üniversite öğrencilerinin sadece %13,9'u sınavda çıkan sorular ile okulda işlenen konuların birbirlerinden farklı olmadığını paylaşmaktadır.

Öğrencilerin dershanelere olan yöneliminin öğretmenleri tarafından da teşvik edildiği anlaşılmaktadır.

Ortaöğretim sisteminin kendine güvensizliğinin sistemi işletenler de bilincindedirler. Dershane olgusu, öğrenciler ve ailelerinden öteye ortaöğretim sisteminin bizzat kendisini teslim almıştır.

Öğrencilerin sadece %12'si rehberlik ve mesleki yönlendirme ile bölüm tanıtımı konusunda okullarında verilen bilgiyi yeterli görmektedir. Bu konu da dershanelerin inisiyatifine terk edilen alanlardan biridir.

Üniversite öğrencilerinin yarısı, dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmanın mümkün olmadığını veya çok zor olduğunu görüşündedir.

Ortaöğretim sistemi üniversiteye geçiş açısından öğretim fonksiyonlarını devretmesi bir yana, rehberlik, sosyalleştirme vb. gibi eğitsel fonksiyonlarını da dershanelere peyderpey devreder duruma gelmiştir. Kamu eğitim sistemi adeta bütünüyle tıkanmıştır, kurumsallaşan paralel sistem tarafından ikame edilmektedir.

Öğrencilerin %27,1'i sadece bir yıl dershaneye giderek üniversiteyi kazandığını, %28,9'u iki yıl, %16,4'ü de üç yıl sonunda bu sonucu elde ettiğini belirtmektedir. Dört ve daha fazla yıl dershaneye gidenlerin oranı %18,8'i bulmaktadır. Öğrencilerin %27,6'sı en az bir yıl, %20,9'u iki yıl, %14,1'i de üç yıl özel ders veya kurs aldığını ifade etmektedir. Dört ve daha fazla yıl özel ders/kurs alanların oranı 20,1'dir.

Öğrencilerin yarıya yakını, dershaneye gittikleri dönemde haftada 15 saatin üzerinde ders aldıklarını söylemektedirler.

Veriler, dersane öğrencisi öğrenci tipinin, bu anormal varlığın koştığı maratonun boyutlarını ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin %42,6'sı gittikleri dershaneden memnun oldukları, %36,3'ü kısmen, %10,5'i de tamamen pişman olduklarını ifade etmektedirler.

Üniversite öğrencilerinin büyük bölümü, dershaneye okuldaki eğitimin üniversiteye giriş sınavını kazanmada yetersiz kalması sebebiyle gittiğini ifade etmektedir.

Öğrencilerin sadece %10,3'ü okuldaki eğitimi kaliteli bulmaktadır. Bu sonuç, paralel oluşumun kamu eğitim sistemini ikamesinin boyutlarını göstermesi bakımından anlamlıdır.

Üniversite öğrencilerinin, dersane eğitimini kaliteli bulmalarına karşılık, okullarını daha çok seviyor olmaları dikkat çekicidir. Burada üniversiteye girme bâdiresinin atlatılmış olmasının sağladığı rahatlık etkili olsa gerektir.

Öğrencilerin yarısı, dershanede aldıkları eğitimin üniversiteyi kazanmada çok katkısı olduğuna inanmaktadır.

Öğrencilerin %16,1'inin dersane ücreti, aileleri dışındaki kişiler veya kurumlar tarafından karşılanmıştır.

Öğrencilerin %33,6'sı geçen yıl aldıkları eğitim karşılığında dershaneye 1-2 milyar, %27,8'i 500 milyon-1 milyar arası ücret ödendiğini ifade etmektedir. 2 milyar ve üzeri dersane ücreti ödeyenlerin oranı %14,5'tir. Dersane ücreti dışında üniversite sınavı hazırlığı için ödenen ücretlerin 100 ile 500 milyon lira arasında yoğunlaştığı görülmektedir. 500 milyonun üzerinde harcama yapanların oranı %19'dur. Gündelik masrafların ayda 50 ile 200 milyon lira arasında yoğunlaştığı görülmektedir. 200 milyonun üzerinde aylık harcama yapanların oranı %23,1'dir. Üniversiteye hazırlık için katlanılan ailevi fedakarlık ile sosyal maliyetin boyutları çarpıcıdır.

SORU FORMU

GENEL

s.1) Cinsiyetiniz?	K.1.()
(1) Kız (2) Erkek	
s.2) Babanızın mesleği nedir?	K.2.()
(1) Memur (2) İşçi (3) Emekli (4) Esnaf (5) Serbest meslek (Avukat, muhasebeci, doktor vb.) (6) Tüccar (7) Sanayici (8) Çiftçi (9) İşsiz (10) Diğer	
s.3) Annelerinizin mesleği nedir?	K.3.()
(1) Memur (2) İşçi (3) Emekli (4) Esnaf (5) Serbest meslek (Avukat, muhasebeci, doktor vb.) (6) Tüccar (7) Sanayici (8) Ev kadını (9) İşsiz (10) Diğer	
s.4) Ailenizin aylık geliri (haneye giren toplam TL) nedir?	K.4.()
(1) 300 milyondan az (2) 300-600 milyon arası (3) 600 milyon-1 milyar arası (4) 1-2 milyar arası (5) 2-4 milyar arası (6) 4 milyar ve üzeri	
s.5) Boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz?	K.5.()
(1) Tek başıma geçiririm (2) Arkadaşlarımla birlikte olurum (3) Hobilerimle uğraşırım (4) Hiç boş zamanım yok	
s.6) Hangi tür liseden mezunsunuz?	K.6.()
(1) Genel devlet lisesi (2) Özel statülü devlet lisesi (fen, anadolu, süper vb.) (3) Meslek lisesi (4) Özel okul (5) Diğer	
s.7) Mezun olduğunuz liseyi tercih etmenizde kim etkili oldu?	K.7.()
(1) Kendi tercihimdi (2) Ailemin tercihiydi (3) Öğretmenlerimin tercihiydi (4) Tesadüfen oldu	
s.8) Mezun olduğunuz liseden memnun muydunuz?	K.8.()
(1) Evet (2) Kısmen (3) Pişmanım	
s.9) İyi bir lisede okumak üniversiteye giriş sınavını kazanmada çok etkili midir?	K.9.()
(1) Evet (2) Kısmen (3) Hayır	
s.10) Niçin üniversitede okuyorsunuz?	K.10.()
(1) İyi bir diploma sahibi olmak için (2) Meslek sahibi olmak için (3) Daha kolay iş bulmak için (4) Bilimsel kariyer için (5) Yapacağım işte daha başarılı olmak için (6) Askerlikle ilgili kolaylıklar için	
s.11) Hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiğine inanıyor musunuz?	K.11.()
(1) Evet (2) Kısmen (3) Hayır	
s.12) Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak sizi ne şekilde etkiledi?	K.12.()
(1) Bunalttı ve yordu (2) Zaman zaman sıktı (3) Hiç etkilemedi	
s.13) Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmanız okula devam durumunuzu nasıl etkiledi?	K.13.()
(1) Rapor aldım (2) Sadece devamsızlık hakkımı kullandım (3) Okula devam ettim	
s.14) Üniversiteye giriş sınavında soru çıkmayan dersler (resim, müzik, beden eğitimi vb.) hakkında ne düşünüyorsunuz?	K.14.()
(1) Bu dersler gereksiz zaman kaybindan başka bir şey değil (2) Sınavda soru çıkmasa da bu dersler gerekli	
s.15) Okul yöneticileri ve öğretmenlerinizin dershaneler konusundaki tutumu ne yöndeydi?	K.15.()
(1) Gereksiz buluyorlardı (2) Mutlaka bir dershaneye gitmemizi istiyorlardı (3) Herhangi bir değerlendirme yapmıyorlardı	
s.16) Rehberlik ve mesleki yönlendirme ile üniversite-fakülte-bölüm tanıtımı konusunda okulunuzda verilen bilgiler mi, dershanede verilen bilgiler mi daha çok işinize yaradı?	K.16.()
(1) Okulda verilenler (2) Dershanede verilenler (3) Her ikisi de (4) Hiçbiri	

Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için aşağıdaki yollardan hangisine başvurmuşunuz?

	1.) Evet	2.) Hayır	
s.17) Dershaneye gittim			K.17.()
s.18) Özel ders aldım			K.18.()
s.19) Dergi aldım			K.19.()
s.20) Kitap aldım			K.20.()
s.21) CD aldım			K.21.()
s.22) İnternette yararlandım			K.22.()
s.23) Kursa katıldım (Okul, Halk Eğt. Mrk. v.b.)			K.23.()

s.24) Size göre dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmak mümkün mü? K.24.()
 (1) Mümkün (2) Çok zor (3) Mümkün değil

s.25) Yüksek öğretim gördüğünüz alanı neye göre seçtiniz? K.25.()
 (1) İdealimdeki meslek olduğu için (2) Prestijli bir alan olduğu için
 (3) Çok para kazanabileceğim bir alan olduğu için (4) Devlet memuru olma imkanı tanıdığı için
 (5) Bilimsel kariyer yapmak için (6) Puanım buraya yettiği için

s.26) Yüksek öğretim gördüğünüz alanı kimin etkisiyle seçtiniz? K.26.()
 (1) Tamamen kendi kararım (2) Ailemin isteği (3) Öğretmenlerimin yönlendirmesi

s.27) Okuduğunuz bölümden memnun musunuz? K.27.()
 (1) Evet (2) Kısmen (3) Hayır

s.28) Okuduğunuz bölüme üniversite sınavına kaçınıcı girişinizde kayıt yaptırdınız? K.28.()
 (1) 1. girişte (2) 2. girişte (3) 3. girişte (4) 4 ve daha fazla

s.29) Daha önce üniversiteye giriş sınavını kazanıp kayıt yaptırmadığınız oldu mu? K.29.()
 (1) Evet (2) Hayır

s.30) Okuduğunuz bölüm kaçınıcı tercihinizdi? K.30.()
 (1) 1 (2) 2 (3) 3 (4) 4 (5) 5 (6) 6 (7) 7 (8) 8 (9) 9 (10) 10 ve daha alt

s.31) Yatay veya dikey geçiş yapma düşünceniz var mı? K.31.()
 (1) Evet (2) Hayır (3) Henüz karar vermedim

s.32) Yeniden üniversite giriş sınavına girmeyi düşünüyor musunuz? K.32.()
 (1) Evet (2) Hayır

s.33) Öğrenim hayatınız boyunca toplam kaç yıl dershaneye gittiniz? K.33.()
 (1) 1 (2) 2 (3) 3 (4) 4 (5) 5 (6) 6 (7) 7 (8) 8 (9) 9 (10) 10

s.34) İlköğretim dahil, toplam kaç yıl etüd, kurs, özel ders eğitimi aldınız? K.34.()
 (1) 1 (2) 2 (3) 3 (4) 4 (5) 5 (6) 6 (7) 7 (8) 8 (9) 9 (10) 10

s.35) Gittiğiniz dershaneden memnun muydunuz? K.35.()
 (1) Evet (2) Kısmen (3) Pişmanım

s.36) Dershane haftada kaç saat eğitim almıştınız? K.36.()
 (1) Haftada 5 saatten az (2) Haftada 5-10 saat (3) Haftada 10-15 saat (4) Haftada 15-20 saat
 (5) Haftada 20 saatten fazla

s.37) Dershane seçimini nasıl yapmıştınız? K.37.()
 (1) Öğretmenlerimin tavsiyesi üzerine ailemle birlikte (2) Tanıdıklarımızın tavsiyesiyle
 (3) Tamamen ailemin tercihi olarak (4) Kendi kararımı

s.38) Dershaneye gitmenizden en çok etkili olan şey neydi? K.38.()
 (1) Okuldaki eğitimin üniversiteye giriş sınavını kazanmada yetersiz kalmasıydı
 (2) Farklı ve rahat bir ortam sağlamasıydı (3) Herkesin dershaneye gidiyor olmasıydı (4) Ailemin isteği

s.39) Dershane aldığınız eğitimle lisedeki eğitimi karşılaştırdığınızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz? K.39.()
 (1) Dershanedeki eğitim her bakımdan daha kaliteli (2) Okuldaki eğitim her bakımdan daha kaliteli
 (3) Dershane sadece sınav tekniği öğretiyor (4) Okulda sadece ham bilgi veriliyor (5) Hiçbiri

s.40) **Dershaneyi mi yoksa liseyi mi daha çok seviyordunuz?** K.40.()
 (1) Dershaneyi (2) Okulu (3) Her ikisini de (4) Hiçbirini

s.41) **Üniversiteye giriş sınavındaki alan ve katsayı uygulamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?** K.41.()
 (1) Doğru bir uygulama, devam ettirilmeli (2) Haksızlıklara yol açan bir uygulama, değiştirilmeli
 (3) Doğru ve yanlış yönleri var, düzeltilmeli (4) Bu konularda yeterli bilgim yok

s.42) **Sadece üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için (okul ve dershane hariç) günde kaç saatinizi ayırmıştınız?** K.42.()
 (1) 1 saatten az (2) 1-2 saat (3) 2-3 saat (4) 3-4 saat (5) 4 saat (6) 5 saatten fazla

s.43) **Üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için günde ortalama kaç test sorusu çözüyordunuz?** K.43.()
 (1) Hiç (2) En fazla 20 (3) 20-50 (4) 50-100 (5) 100-200 (6) 200-300 (7) 300'den fazla

s.44) **Üniversiteye giriş sınavını kazanmanızda en çok hangisi etkili oldu?** K.44.()
 (1) Lisede aldığım eğitim (2) Dershane de aldığım eğitim (3) Aldığım özel dersler
 (4) Hiçbiri, sadece kendi gayretim

s.45) **Size göre üniversiteye giriş sınavında çıkan sorular ile lisede işlenen konular birbirinden farklı mı?** K.45.()
 (1) Evet (2) Kısmen (3) Hayır

s.46) **Dershane de gördüğünüz eğitimin bir yüksek öğretim programını kazanmanıza ne derece katkısı olduğunu düşünüyorsunuz?** K.46.()
 (1) Çok katkısı olduğuna inanıyorum (2) Fazla katkısı olmadı (3) Bir katkısının olduğunu sanmıyorum
 (4) Bilmiyorum

s.47) **Dershane ücretinizi kim karşılamıştı?** K.47.()
 (1) Ailem (2) Bir kuruluştan yardım/burs alıyorum (3) Yakın akrabam (ağabey, amca, dayı vb.) (4) Diğer

s.48) **Geçtiğimiz yıl aldığınız eğitim karşılığında dershane ye toplam ne kadar ödeme yapılmıştı?** K.48.()
 (1) 500 milyon liradan az (2) 500 milyon-1 milyar lira arası (3) 1-2 milyar lira arası (4) 2-3 milyar lira arası
 (5) 3-4 milyar lira arası (6) 4-5 milyar lira arası (7) 5 milyar liradan fazla

s.49) **Geçtiğimiz yıl üniversiteye giriş sınavına hazırlık çalışmalarınız için, dershane ücreti dışında ne kadar harcama yapılmıştı? (Kitap, dergi, cd, vb.)** K.49.()
 (1) 100-200 milyon lira arası (2) 200-500 milyon lira arası (3) 500 milyon lira-1 milyar lira arası
 (4) 1-2 milyar lira (5) 2 milyar liradan fazla

s.50) **Geçtiğimiz yıl dershane ye devam ederken, ders ücreti ve materyalleri dışında yapılan harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.) aylık toplamı ne kadardı?** K.50.()
 (1) 10-50 milyon lira arası (2) 50-100 milyon lira arası (3) 100 -200 milyon lira arası
 (4) 200-300 milyon lira arası (5) 300 milyon liradan fazla

s.51) **Anket yapılan** K.51.()

İl:..... İlçe:..... Dershane/Okul:.....

Anket yapılan kişinin telefonu:..... Anketör:.....

TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ

**TÜRKİYE'DE
ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİ
ARAŞTIRMASI**

- 4 -

MEVCUT DURUM-YAŞANAN SORUNLAR

ÖĞRENCİ VELİLERİ

TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİ ARAŞTIRMASI
IV
ÖĞRENCİ VELİLERİ

ANKARA 2005

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ (Sh. 3)**1. ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİ: BOYUTLAR VE SINIRLILIKLAR****2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ****3. YÖNTEM****4. ARAŞTIRMA SÜRECİ****5. RAPORUN YAPISI****BULGULAR (Sh. 9)****(ÖĞRENCİ VELİLERİ)****BÖLÜM 1 (Sh. 10)****ÖĞRENCİ AİLELERİNİN SOSYO-EKONOMİK DURUMLARI****Tablo: IV/1** Çocuğunuzun eğitim durumu nedir?**Tablo: IV/2** Cinsiyetiniz?**Tablo: IV/3** Medeni durumunuz?**Tablo: IV/4** Mesleğiniz?**Tablo: IV/5** Eşinizin mesleği ?**Tablo: IV/6** Aylık geliriniz (haneye giren toplam TL) nedir?**BÖLÜM 2 (Sh. 17)****MEZUN OLUNAN ORTA ÖĞRETİM KURUMUNA (LİSE) İLİŞKİN KANAATLER****Tablo: IV/7** Çocuğunuz hangi tür liseden mezun oldu/olacak?**Tablo: IV/8** Çocuğunuzun okuduğu liseyi seçmesinde kim etkili oldu?**Tablo: IV/9** Çocuğunuzun okuduğu liseden memnun musunuz?**Tablo: IV/10** Çocuğunuzun okuduğu liseyi seçerken, o okulun üniversiteye giriş sınavındaki başarısını göz önünde bulundurdunuz mu?**BÖLÜM 3 (Sh. 22)****ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK VE SINAV SİSTEMİNE İLİŞKİN KANAATLER****Tablo: IV/11** Çocuğunuzun hayatta başarılı olabilmesi için mutlaka üniversiteye gitmesi gerektiğine inanıyor musunuz?**Tablo: IV/12** Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak çocuğunuzun yaşamını nasıl etkiledi/etkiliyor?**Tablo: IV/13** Üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamak çocuğunuz için ne ifade ediyordu/ediyor?**Tablo: IV/14** Çocuğunuzun üniversiteye giriş sınavına hazırlanması okula devam durumunu nasıl etkiledi/etkiliyor?**Tablo: IV/15** Çocuğunuz yükseköğrenim göreceği/gördüğü alanı neye göre seçti?**Tablo: IV/16** Çocuğunuz yüksek öğretim görmeyi hedeflediği alanı kimin etkisiyle seçti?**Tablo: IV/17** Üniversiteye giriş sınavındaki alan ve katsayı uygulamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?**Tablo: IV/18** Çocuğunuz üniversiteye giriş sınavında bir devlet üniversitesini veya burslu özel üniversiteyi kazanamazsa ne yapmayı düşünüyorsunuz?**Tablo: IV/19** Çocuğunuzun üniversiteye giriş sınavını kazanamaması durumunda çalışabileceği bir mesleği/işi var mı?**Tablo: IV/20** Ülkemizde yeni üniversitelerin kurulması fikrine nasıl bakıyorsunuz?**Tablo: IV/21** Çocuğunuzun dershaneye verdiğiniz ücrete yakın bir bedelle, bir devlet veya vakıf üniversitesinde eğitim görme şansı olsa bu parayı öder misiniz?**BÖLÜM 4 (Sh. 34)****PARALEL EĞİTİM KURUMLARI: DERSHANELER****Tablo: IV/22** Çocuğunuzun rehberlik ve mesleki yönlendirme ile üniversite-fakülte-bölüm tanıtımı konusunda okulunda verilen bilgiler mi, dershanede verilenler mi daha çok işine yaradı/yarıyor?**Tablo: IV/23** Çocuğunuz üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için aşağıdaki yollardan hangisine başvurdu/başvuruyor?**Tablo: IV/24** Çocuğunuz (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl dershaneye gitti?**Tablo: IV/25** Çocuğunuz, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl etüd, kurs, özel ders eğitimi aldı?**Tablo: IV/26** Sizce çocuğunuzun dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanması mümkün mü?**Tablo: IV/27** Çocuğunuzun devam ettiği dershaneden memnun musunuz?**Tablo: IV/28** Çocuğunuz dershane seçimini nasıl yaptı?**Tablo: IV/29** Sizce üniversiteye giriş sınavına hazırlanma bakımından çocuğunuzun dershanede aldığı eğitim mi, yoksa okulda aldığı eğitim mi daha faydalı?**Tablo: IV/30** Bir yıl içinde dershaneye ne kadar ödeme yaptınız/yapıyorsunuz?

Tablo: IV/31 Çocuğunuzun üniversiteye giriş sınavına hazırlık çalışmaları için, dersane ücreti dışında ne kadar harcama yaptınız/yapacaksınız? (Kitap, dergi, cd, vb.)

Tablo: IV/32 Dershaneye devam ederken, ders ücreti ve materyalleri dışında çocuğunuza yaptığınız harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.) aylık toplamı ne kadardır?

SONUÇ (Sh. 46)

SORU FORMU (Sh. 48)

GİRİŞ

1. ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİ: BOYUTLAR VE SINIRLILIKLAR

Bu araştırma, üniversiteye giriş sistemini konu edinmektedir. Bu konu ülkemizde, ortaöğretimden yükseköğretime geçişi düzenleyen ve yaygın olarak “üniversite sınavı” olarak anılan “Öğrenci Seçme Sınavı” (ÖSS) ile sınırlı algılanmakta ise de, sorun çok daha yaygın ve derindir.

Ülkemizde kısa sayılabilecek bir geçmişe sahip olan modern üniversitelerin gelişimi sürecinde, yükseköğretim, özellikle 1950’lerden itibaren giderek artan bir toplumsal taleple karşılaşmıştır. Modernleşme projesinin temel kurumsal ayaklarından biri olan üniversitenin, niteliksel gelişim kadar, toplumda oluşan yükseköğrenim talebini karşılaması da, bir yandan demokratik toplumun temel gerekleri arasında yer almakta; öte yandan da modernleşmenin toplumun çeşitli katmanlarında yaygınlaşması açısından hayati bir işlev görmektedir.

Kuşkusuz, üniversitenin asli işlevi, bilimsel gelişime katkıda bulunmaktır ve bu işlev başka hiçbir şeye feda edilmek zorunda değildir. Çeşitli ülkelerdeki yükseköğretim incelendiğinde, üniversitelerin yükseköğrenim talebi ile “bilim eğitimi ve araştırmacı yetiştirme” çerçevesinde muhatap oldukları modeller bulunduğu görülmektedir. Bazı ülkelerde, üniversiteler tüm yükseköğrenim talebini karşılamak durumunda değildir; zira, bu tür yükseköğretim sistemlerinde, tüm yükseköğretim üniversite çatısı altında toplanmamış; üniversite-dışı yükseköğretim kurumları oluşturularak bu talebin karşılanması cihetine gidilmiştir.

1982 Anayasası’ndan sonra yapılan düzenlemelere kadar, Türkiye’de de, Milli Eğitim Bakanlığı başta olmak üzere, çeşitli bakanlıklar ve devlet kurumları, ihtiyaç duydukları üst düzey personelin yetiştirilmesi için, yükseköğretim düzeyinde okullar, akademi, enstitü ve yüksekokullar kurmuşlardır. Ancak 1982 Anayasası, “Türk Silahlı Kuvvetleri ve emniyet teşkilatına bağlı yükseköğretim kurumları” (Madde 132) hariç, yükseköğretimin üniversite çatısı altında düzenlenmesi hükmünü getirmiştir.

Her ne kadar 2547 Sayılı Yasa, “meslek elemanı yetiştiren bakanlıklara bağlı yüksekokullar, Yükseköğretim Kurulunun tespit edeceği esaslara göre Bakanlar Kurulu kararı ile kurulması”nı (Madde 5- g) hükme bağlanıyorsa da, Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK)’nin kuruluşundan bu yana, üniversiteler dışında bu tür kurumlar oluşturulmamıştır. Mevcut uygulama, yükseköğretimin üniversite çatısı altında yapıldığı bir model ortaya çıkarmıştır.

Üniversitelerin niteliksel gelişim sorunu kadar, yükseköğrenim talebinin en azından niceliksel olarak karşılanması sorununun da çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Hatta, Anayasa’nın yükseköğretime düzenleyen 130. Maddesi, yükseköğretim kurumları olarak üniversitelerin kuruluşunu “Çağdaş eğitim - öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı”na bağlamış; aynı maddenin devamında, üniversitelerin yapacağı faaliyetler sayılırken “ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim - öğretim”e birinci sırada yer verilmiştir. Üniversitelerin ya da yükseköğretim üst kuruluşlarının, sadece akademik bakımdan nitelikli kurumlar olmak çabası içinde, “bilimsel gelişmeye katkıda bulunmak”la sınırlı bir misyon tanımları yaparak yükseköğretim talebini karşılamayı göz ardı etmek gibi bir lüksleri bulunmamaktadır.

Yükseköğretim konusundaki toplumsal talebin karşılanması, demokratik bir siyasal sistemin oldukça açık gereklerinden biridir; zira demokratik siyaset, devlet ya da kamu örgütlenmesinin toplumsal taleplere karşı duyarlı olmasını gerektirir. Kamu hizmetlerinin belirli zümrelere özgü bir ayrıcalık olarak kapalı devre yürütüldüğü seçkin bir yapılanma, demokrasiyle bağdaşmadığı kadar; konu üniversite olduğunda, biçimsel demokratik standartların ötesinde, modernleşmeci siyasetin ruhu ile de bağdaşmamaktadır. Yükseköğrenim talebinin dikkate alınmasını ve makul ölçüde karşılanmasını gerektiren ikinci neden budur. Başka bir anlatımla, yükseköğretim, çeşitli toplumsal kesimlerin modern yaşama katılmasının giderek temel gereklerinden biri haline gelmiştir; bu açıdan bakıldığında, yükseköğrenim talebinin yaygınlık kazanması, herhangi bir özendirme politikasına gerek bırakmayacak ölçüde, eğitimsel modernleşme hedeflerinin toplumun çeşitli katmanları tarafından benimsendiğini göstermektedir.

Yükseköğretim, sadece “talebin bir yolla karşılanması” sorununa indirgenemez; yurttaşların, “bilgi toplumu”, “endüstri-sonrası toplum”, “küresel toplum” gibi terimlerle anılan günümüzdeki gelişmelere ayak uydurup onlarla başa çıkabilecek yüksek niteliklerle donatılabilmesi için nitelikli bir yükseköğretim yürütülmesi gerekmektedir. Bu ise, bir yönüyle üniversitelerin bu kalitede bir eğitimi, talebi dengeli bir biçimde karşılayacak nicel ve nitel yeterliliğe sahip olmasını gerektirir. Ancak, öte yandan, bu nitelikte bir eğitimin verilebilmesi, söz konusu eğitime tabi tutulacak bireylerin,

yükseköğretimin gerektirdiği kavrama yeteneğine, öğrenme beceri ve alışkanlıklarına, ayrıca, bu düzeydeki eğitimin ön-gereği olan bilgi birikimine sahip, yani yeterli “hazır bulunuşluk” düzeyinde olmalarıyla mümkündür.

Yükseköğretim adaylarının ortaöğretim düzeyinde yükseköğrenim açısından yönlendirilmesi ve aldıkları ortaöğretim sonunda yeterliliklerinin saptanması konusunda, çeşitli ülkelerde farklı modeller uygulanmaktadır. Yükseköğrenim talebinde bulunan bireylerin bu nitelikte olup olmadığının belirlenmesi ihtiyacı, adayların ortaöğretim sonunda bir sınava tabi tutulmasının akademik temelini oluşturmakta ve ülkemizde, bu amaçla ÖSS uygulanmaktadır. Sınavın ikinci akademik gerekçesi, genel olarak yükseköğretim için yeterlilik yanında, adayların yükseköğretim almak istedikleri alan ile, gerçekten yetenekli, donanımlı ve yeterli oldukları alan arasında bir fark bulunup bulunmadığının, yükseköğretime başlamadan önce belirlenmesi şeklinde dile getirilebilir.

Türkiye’de ÖSS’nin bu iki akademik gerekçe yanında, onlardan daha önemli başka bir amaca hizmet ettiği görülmektedir. Yükseköğrenim talebinin 1980’lerden itibaren bir çığ gibi büyümesine karşılık, üniversitelerde bu talebi makul düzeyde karşılayabilecek bir kapasite artışı sağlanamamıştır. 2004 yılında yapılan ÖSS’ye 1.786.883 aday başvurmuş; bu adaylardan sadece 574.867’si herhangi bir programa yerleştirilebilmiştir. Geçen zaman içinde, çığlaşan yükseköğrenim talebi karşısında, ÖSS’nin temel işlevi, yeterlilik ve yatkınlığı ölçmekten çok, adayları kontenjanlara göre “elemek” haline gelmiştir; ÖSS, seçici-değerlendirici olmaktan ziyade, eleyici karakteri ağır basan bir sınav niteliğindedir.

Sınavın eleyici bir nitelik kazanması, gelecekle ilgili yükseköğrenim imkanından yararlanmaya bağlı olarak planlamak arzusundaki geniş kesimlerde, “ne olursa olsun” bu imkanı yakalama çabası doğurmuş; aileler, çocuklarının yükseköğrenim görebilmeleri için her fedakarlığı sorgusuz sualsiz yapar hale gelmişlerdir. Bu ise, bir yandan geniş bir “sınava hazırlık” sektörü oluşmasının yanı sıra; ortaöğretimde, sınav başarısının yüksekliği ile dikkat çeken okulların büyük bir prestij kazanması sonucunu doğurmuştur.

Nihai hedef olarak ÖSS başarısı, çocukların sadece başarılı ortaöğretim kurumlarına gönderilmesi ve dersane, özel ders, kurs, ek eğitim materyalleri gibi öğelerden oluşan ÖSS’ye hazırlık sektörü ile sınırlı kalmamaktadır. Aileler, çocuklarının “ÖSS başarısı yüksek ortaöğretim okulları”nda öğrenim görmelerini garantilemek üzere, ilköğretim son sınıfta yapılan “Liselere Giriş Sınavı” (LGS), “Özel Okullara Giriş Sınavı” gibi sınavlarda başarılı olmaları için de önlemler almak durumunda kalmaktadır. Bu ise, bir “LGS hazırlık” sektörü yanında, LGS başarısı yüksek ilköğretim okullarının prestijinin artması sonucunu doğurmuş; ailelerin çocuklarını gönderecekleri ilköğretim okullarının seçiminde dahi, nihai ÖSS başarısı hedefi etkili hale gelmiştir. Görüleceği üzere, ÖSS, eğitimin bütün kademelerinde talebi yönlendirici bir etki yaratmakta ve eğitimi biçimlendiren dışsallıklar üretmektedir.

ÖSS’nin bu dışsallıkları sadece eğitim kademeleriyle sınırlı değildir. Eleyici niteliği ağır basan bu “sınav”, kazananlar kadar kazanamayanların da tüm eğitim kademelerindeki yaşamlarını biçimlendirmektedir. Sınavı kazanamayanları bekleyen iki alternatif bulunmaktadır: ÖSS adaylığının uzaması ve en az bir yıl daha “sınav stresi”, ya da ikinci bir alternatif olarak artık umutları kalmadığı için kendilerini “lise mezunu” bir yurttaş olarak bekleyen yeni sorunlar... ÖSS, sadece sınavı kazananların bütün kademelerdeki öğrenim hayatını biçimlendirmemekle kalmamakta; hedefi sınav başarısı olan uzun bir öğrenim süreci sonunda, istihdam piyasasında aranan nitelikleri edinememiş, kendilerini “yetersiz”, “iş bulamayan” ve giderek “işe yaramaz” hisseden geniş bir nüfus oluşması sonucu doğurmaktadır. Ortaöğretim düzeyinde okullaşma oranlarının artışı, yükseköğretim kapasitesi sabit kaldığında, sınavın bu dışsallığının tüm çağ nüfusunu bekleyen “dramatik bir son” tehdidi halini almasına katkıda bulunacaktır.

Öte yandan, bütün öğrenim hayatları “3 saat süren bir test”te başarılı olmaya adanmış ve sonunda başarılı olmuş öğrenci açısından bakılacak olursa; sınav başarısı, yükseköğretim için yeterli bir “hazır bulunuşluk” elde edildiğinin göstergesi midir? Bu sorunun olumlu bir biçimde cevaplandırılması oldukça zordur. Yükseköğretimde derse giren akademisyenlerin “öğrencilerinin genel yönelimleri ve öğrenme becerileri” konusunda, kaygı verici şikayetleri vardır. Yükseköğretimin ilk yılları, “sadece test sorusu çözme” becerisi kazanmış; test yoluyla sorgulanamayan konularda sofistike öğrenme becerileri kazanamamış yeni öğrencinin rehabilitasyonu ile kaybedilmektedir. Bu kısa değini bile, Sınav’ın yükseköğretim kademesi açısından da oldukça kapsamlı sonuçlar doğurduğunu dile getirmek için yeterlidir.

Bu araştırma, toplumun çok geniş kesimlerini hayati bir biçimde etkileyen üniversiteye giriş sisteminin, ilgili kesimler açısından halihazırdaki durumunu saptayarak bu açıdan alınabilecek önlemler için güvenilir veri sağlamayı amaçlamaktadır.

Yukarıdaki kısa girişten de anlaşılacağı üzere, ÖSS, bir yandan ilköğretimden yükseköğretime kadar bütün eğitim kademeleri için, öte yandan aile yaşamı, aile bütçesi, istihdam piyasası gibi alanlar

için dışsallıklar üretmekte; sadece “bir sınav”ın dar çerçevesi içinde kalınarak ortaya konulamayacak kadar çok boyutlu ve karmaşık bir sorunlar yumağı oluşturmaktadır.

Bir araştırma kapsamında, bütün bu karmaşık sorunlar yumağının tüm boyutları ile ele alınması neredeyse imkansızdır. Konunun bir araştırma kapsamında ele alınabilir net bir çerçeveye kavuşturulması açısından üniversiteye giriş sisteminin esas işlevi etrafında sınırlandırılması benimsenmiştir. “Sistem”in esas işlevi, ortaöğretimden yükseköğretime geçişi düzenlemek olduğundan, ilköğretim kademesinden ÖSS’ye kadar uzanan eğitimle ilgili, ya da aile yaşamı ve istihdam gibi diğer dışsallıkları ile yükseköğretim kademesindeki sonuçları araştırma kapsamının dışında tutulmuştur. Bu çerçevede, araştırma, dar anlamda üniversiteye giriş sistemi ile sınırlandırılmış; araştırma kapsamına doğrudan doğruya “sistem”in bir bileşeni durumundaki öğeler dahil edilmiştir.

Bu raporda, araştırma evreninde yer alan “lise öğrencisi, lise mezunu olup dershaneye giden öğrenci veya üniversiteye yeni kayıt yaptırmış öğrenci çocuğu olan anne-baba” örnekleminin bulguları sunulacaktır.

16. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Günümüz dünyasında, genelde eğitimin ve özelde de yükseköğrenimin ne kadar kritik bir önem kazandığı, izah gerektirmeyecek kadar açıktır. Modernleşmenin en temel hedeflerinden biri, nüfusun çağdaş bir toplum olmanın gerektirdiği bilgi, beceri ve yeteneklerle donatarak, yüksek nitelikli beşeri sermaye stoku elde etmek olarak tanımlanmıştır. Ülkelerin sahibi olduğu diğer kaynakların ulusal hedefler ve ekonominin gerekleri doğrultusunda harekete geçirilerek dünyanın kalkınmış-gelişmiş, güçlü toplumları arasında yer alabilmenin ön-şartı, nüfusun uygun eğitim politikaları geliştirilerek “yetişmiş insan gücü”ne dönüştürülmesine bağlıdır. Bilgi teknolojilerinin başdöndürücü bir hızla geliştiği günümüz dünyasında, beşeri sermaye yatırımları, eğitim ve araştırmaya ayrılacak kaynakların artırılması hayati bir önem kazanmıştır. Bu çerçevede, küresel ekonomide kıtlığı çekilen en kritik kaynak “beşeri sermaye” kaynakları haline gelmiştir.

Eğitimin giderek artan bu öneminin Türk toplumu tarafından yeterince algılandığını ve benimsendiğini söylemek mümkündür. Başlangıçta çeşitli nedenlerle çocukların ve özellikle kızların okula gönderilmesi konusunda yaşanan sorunlar 1950’lerden itibaren giderek aşılmış; ilköğretim kademesinden başlayarak eğitim talebi giderek yaygınlaşmıştır. Bu talebin 1980’lerden itibaren yükseköğretim kademesinde de giderek artış gösterdiği ve fakat talebi karşılayacak yeterlilikte bir yükseköğretim kapasitesinin yaratılmadığına yukarıda işaret edilmiştir.

Otuz yıla yaklaşan bir dönemde gitgide artarak devasa boyutlara varan yükseköğretim talebi, son dönemde “kesintisiz 8 yıllık ilköğretim” uygulamasının etkisi, yükseköğretim talebinde olağan ivmenin aşılması yönünde olmuştur. Yükseköğretim kapasitesinin artırılması yönündeki olumlu çabaların kontenjan artışında yaratabildiği ivme ise talep ivmesi ile karşılanamayacak kadar düşük kalmış; mevcut sınırlı kontenjanlardan yararlanmanın tek yolu, ÖSS’de başarı getireceği umulan her türlü çareye başvurmak haline gelmiştir. Bu ise, ÖSS’yi ortaöğretimden yükseköğretime geçişi düzenleyen bir “sorun-çözme” mekanizması olmaktan çıkarmakta; üniversiteye giriş sistemi, tüm eğitim sisteminde ve giderek sosyal hayatın istihdam başta olmak üzere tüm alanlarında sorun kaynağı haline gelmektedir.

Toplumların, sorunları, zamanın salınımlarına bırakıp seyirci kalarak, sorunlarla birlikte yaşarken kısa vadeli kestirme yollar keşfederek, verimli, sağlıklı ve makul çözüm yolları üretmeye hiçbir katkıda bulunmayan ve somut durum hakkında masa başı, ayaküstü, geçiştirici ya da suçlayıcı, günah keçisi icad etmeye ve sonuçta rahatlamaya dönük tartışmalarla zaman kaybederek aştıkları görülmemiştir. Sorunlar, çözülemedikleri sürece giderek ağırlaşmış toplumu tehdit edecek boyutlar kazanabilir; ancak, her sorun, yarattığı meydan okuma aracılığıyla toplumu çözüm arayışlarına zorlayarak, yaratıcı ve işlevsel sorun çözme biçimlerinin geliştirilmesini tahrik ederek toplumların gelişmesinde önemli bir fırsat olarak da iş görebilir. Üniversiteye giriş sisteminin bu tür bir fırsat olarak değerlendirilebilmesi, kuşkusuz, artık ertelenemez bir hal alan sorunların açık yüreklilikle saptanması, sorunlar ve çözüm alternatifleri üzerinde “güncel gerçekliği” esas alan bir tartışma ortamı yaratılması ile mümkün olacaktır.

Genelde tüm eğitim sistemi, ve özelde de üniversiteye giriş sistemi uzun süredir, ülkenin kalkınma ve gelişme hedeflerine ulaşması konusunda yaptığı veya yapacağı katkılardan ziyade, sorunlarıyla tartışılmaktadır. Ancak, bu tartışmalar, sorunun çözümüne yönelik sonuçlar üretmek yerine, sorunu daha da içinden çıkılmaz hale getiren bir mecrada devam edegelmektedir. Sorunun bu hale gelmesinde elbette çok farklı sebepler vardır. Bunların en başta gelenlerinden biri, konunun sağlam ve gerçekçi verilere dayanılarak tartışılmaması; kararların verilere değil, konjonktürel değerlendirmeler ve öngörülere dayanılarak verilmesidir.

Araştırmanın en genel amacı, günümüz Türkiyesinde ortaöğretimden yükseköğretime geçiş sisteminin yapısını, işleyişini ve sorunlarını saptamak ve bu konuda geliştirilecek önerilere ışık tutmaktadır. Araştırmanın spesifik amacı ise, üniversiteye giriş sisteminde yer alan bireylerin özelliklerini, sınav ile ilgili deneyimleri, yaşam biçimlerinin sınavla ilgili öğeleri, “adaylar”ın ortaöğretim ve üniversiteye giriş sistemi konusundaki davranış, kanaat, sorun ve beklentileri konusunda sahada veri toplayarak incelemektir.

Araştırma, Türkiye çapında, üniversiteye giriş sistemi içinde yer alan çeşitli aktörlerin günümüzdeki durumları hakkında güncel veri sağlamak suretiyle, mevcut durumun ampirik verilere dayanarak saptanmasına ve daha sağlıklı değerlendirmeler yapılarak çözüm önerileri geliştirilmesine katkıda bulunacaktır.

Bu araştırma, Türkiye’de eğitim sisteminin en önemli düğüm noktalarından biri haline gelen üniversiteye giriş sistemi konusunda, sorunun doğrudan taraflarının görüşlerini ortaya koyan, önemli bir veri kaynağı olacaktır. Üniversiteye giriş sistemi, esasen eğitim sisteminin bütünüün sorunlarının gelip düğümlendiği bir huni ağız durumundadır. Dolayısıyla, bu sorunun ortaya konması, bir anlamda eğitim sisteminin genel sorunlarının irdelenmesinde de önemli bir katkı sağlayacaktır.

17. YÖNTEM

Bu araştırma, Türk eğitim sisteminin giderek en kritik halkası haline gelen üniversiteye giriş sistemi hakkında daha kapsamlı bir projenin saha araştırması kısmını oluşturmaktadır. Saha araştırmaları, bilindiği gibi, empirik-pozitivistik yöntem yaklaşımının nicel ölçüm standartlarına göre biçimlendirilmektedir. Araştırmanın konuyla ilgili betimleyici/durum saptayıcı bir düzeyde tasarlanması, hem güncel durum hakkında gerçekçi bir resim elde etme amacına hizmet edecek; hem de, karmaşık analitik modellerin yol açtığı gereksiz ayrıntıcılığa düşülmesi önlenmiş olacaktır.

Yöntem Yaklaşımı

Araştırmada, sistem içinde rol alan ve sahada bu sistemin işleyişini ve sorunları doğrudan katılarak deneyimleyen bireylerin, araştırmanın değişkenleri açısından gözlemlenmesine imkan veren nicel ölçümlere dayalı bir yöntem yaklaşımı benimsenmiştir. Bu tür bir yöntem yaklaşımı, bir yandan gözlemi yapılacak değişkenlerin titizlikle belirlenmesini, öte yandan bu gözlemlerde kullanılacak ölçme araçlarının amaca uygun bir biçimde geliştirilmesini ve son olarak, uygun bir örnekleme yöntemi ile değişkenlerin sahadaki durumunun gerçeği yansıtacak biçimde saptanmasını sağlayacak veri toplanmasını gerektirmektedir. Saha araştırmasının en temel kabullerinden biri, durum ve değerlendirmeleri hakkında bilgilerine başvuru deneklerin güven verici bir ilişki temelinde, samimi ve dürüst cevaplar verdikleridir. gerçeği yansıtacakları kabulüdür. Bu güvenin sağlanmasında, formlarda isim veya diğer türden kişisel mahremiyetlere ilişkin sorular sorulmamış; toplanan verilerin sadece istatistiksel olarak değerlendirmeye alınacağı; verilen bilgilerin resmi veya resmi olmayan amaçlarla kullanılmayacağı konusunda güven sağlanmıştır.

Araştırmanın Problemi

Problemlerin tespiti ve üniversite sınavına ilişkin beklenti düzeyi ölçümü ile yaşanan sıkıntılara bulunacak çözüm yolları konusunda yapılacak tartışmalar için veri sağlanması da hedefler arasındadır.

Bu doğrultuda aşağıdaki soruların cevapları aranmıştır:

- 1- Öğrenci ailelerinin sosyo-ekonomik profilleri nedir?
- 2- Ailelerin, çocuklarının okudukları veya mezun oldukları liseyle ilgili görüşleri nasıldır?
- 3- Ailelerin üniversiteye giriş sistemine ilişkin görüş ve beklentileri nelerdir?
- 4- Ailelere göre üniversiteye giriş sistemi içinde okulların ve dershanelerin konumu nedir?
- 5- Üniversiteye giriş sisteminde okullar dışında oluşan ortamın öğrenci ailelerine maliyeti nedir?

Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın hipotezleri şunlardır:

- 13- İlköğretimin ilk sınıfından orta öğretimin son sınıfına kadar tüm sistem, üniversiteye giriş odaklı hale gelmiştir.
- 14- Üniversiteye giriş sisteminin unsurları, eğitimin kendisine paralel yeni bir sistem ortaya çıkarmıştır. Yer yer eğitim asli unsurları, paralel sistemin gerisinde kalmaya başlamıştır
- 15- Üniversiteye giriş sisteminin maliyeti, sistemi defalarca yeni baştan kuracak düzeye çıkmıştır.

Araştırma Deseni

Araştırmada, araştırma nüfuslarının dört temel alandaki özellik ve değerlendirmeleri ile ilgili değişkenlerin gözlenmesi kararlaştırılmıştır. Bu alanlar; sosyo-ekonomik özellikler, ortaöğretim kurumlarındaki deneyim ve bu deneyime ilişkin değerlendirmeler, ÖSS’na hazırlık deneyimi ve bu

deneyime ilişkin değerlendirmeler ile sınavda hedeflenen/halen kayıtlı bulunan yükseköğretim programına ilişkin deneyim/tercih ve değerlendirmeler biçiminde belirlenmiştir. Bu alanlarda sorgulanacak değişkenler belirlenirken araştırmanın betimleyici/durum saptayıcı karakteri ve problematik çerçevesi dikkate alınmıştır. Değişkenler arası ilişkisel/nedensel bir desenleme söz konusu değildir. Araştırmada, ilkece, her bir değişken, karakteristik ölçüm düzeyinde uygun kategoriler kullanılarak gözlenmiş ve gözlemler uygun tablolarla aracılığıyla bulguların yorumlanmıştır.

3.5. Araştırma Nüfusları ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Türkiye'de üniversiteye giriş sistemi ile ilgili tüm toplum kesimlerini kapsamaktadır. Araştırma konusunun sadece "doğrudan doğruya 'sistem'in bir bileşeni durumundaki ögeler"le sınırlı tutulduğu yukarıda belirtilmişti. Bu sınırlandırma çerçevesinde, araştırma evreni "Türkiye'de üniversiteye giriş sistemi içinde rol alan tüm bireysel aktörler" olarak tanımlanmıştır. Bu haliyle araştırma evreni oldukça heterojen bir yapı arz etmektedir. Araştırmanın amacı çerçevesinde, saha araştırmasında birey birimlerin incelenmesine karar verilmiş; bireyler evreninden olabildiğince homojen beş araştırma nüfusu ayrıştırılmış ve bu nüfuslar şu şekilde tanımlanmıştır:

25. **Lise Son Sınıf Öğrencileri** : Genel liseler, Anadolu ve Fen vb. gibi yabancı dille eğitim yapan özel statülü liseler ve meslek liseleri ile özel okulların son sınıflarına devam eden öğrencilerdir.
26. **Lise Mezunları**: Herhangi bir orta öğretim kurumundan mezun olup, üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için dershaneye giden öğrencilerdir.
27. **Yükseköğretim Öğrencileri**: Herhangi bir örgün yüksek öğretim programına 2004 yılında kayıt yaptırmış öğrencilerdir.
28. **Öğrenci Velileri**: Lise son sınıfa giden, liseyi bitirmiş olup dershaneye devam eden veya üniversiteye yeni kayıt yaptırmış çocuğu olan anne-babalardır.
29. **Ortaöğretim ve Dershane Öğretmen ve Yöneticileri**: Herhangi bir orta öğretim kurumunda veya dershanede öğretmenlik veya yöneticilik yapan eğitimcilerdir.

3.5.1 Örneklem Grubu

Bu araştırmanın evreniyle ilgili varsayımlarımız şunlardır:

Araştırma kapsamında lise son sınıf öğrencisi, liseyi bitirmiş olup dershaneye giden öğrenci veya üniversiteye 2004 yılında kayıt yaptırmış öğrenci çocuğu bulunan anne-babalar örneklem grubunu teşkil edecektir.

Araştırmanın örneklem grubu, Türkiye genelini temsil etmek üzere, coğrafi dağılım, sosyo-ekonomik gelişmişlik, nüfus vb. ölçütlere göre belirleneceği için, evren grubunu temsil etme düzeyi ve güvenilirliği yüksek olacaktır.

Bu çerçevede Türkiye'nin 13 ilinde yapılan anketlerden değerlendirmeye alınanların adetleri ile bunların illere dağılımı şu şekildedir:

İller	Anket sayısı	%
Afyon	39	3,5
Ankara	109	9,9
Antalya	95	8,6
Bursa	41	3,7
Elazığ	40	3,6
Erzurum	104	9,4
Gaziantep	116	10,5
İstanbul	226	20,5
İzmir	109	9,9
Kayseri	40	3,6
Samsun	105	9,5
Van	39	3,5
Zonguldak	40	3,6
Toplam	1103	100,0

17.6 Veri Derleme Araçları

Araştırma 5 ayrı soru formu ile gerçekleştirilmiştir. Temel sorun olan üniversiteye giriş sistemine ilişkin sorular, tüm gruplara yöneltilmiştir. Ayrıca, her grubun kendi konumuna uygun ilave sorular da sorulmuştur. Üniversiteye yeni kayıt yaptırmış öğrencileri kapsayan bu araştırmada öğrencilere toplam 39 sorudan oluşan bir soru formu uygulanmıştır. Soru formunda, anne-babaların sosyo-ekonomik durumları, çocuklarının okuduğu veya mezun olduğu liseyle ilgili görüşleri,

üniversiteye giriş sınavıyla ilgili algılamaları, çocuklarının sınava hazırlık yöntemleri, dersaneler konusundaki yaklaşımları gibi konulara ilişkin görüşleri ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır.

3.6.7. Veri Girişi

Araştırma verileri excel programında bilgisayara girilmiştir. Bu veriler SPSS programına aktararak tablolar alınmıştır.

3.6.8. Bulgulama Yorum ve Raporlama

Tablolar, önce düz frekanslar halinde bölümlere ayrılıp düzenlenmiştir. Düzenleme yapılırken, tablolar soru formundaki sırasına göre değil, bölümlere göre değerlendirilmiştir. Gerek duyulan yerlerde çapraz tablolar veya farklı gruplar için ayrı frekanslar alınmak suretiyle rapor oluşturulmuştur. Tabloların altına, kısa açıklamalar ve yorumlar yapılmış, bunlar rapor sonunda kapsamlı bir özet haline dönüştürülmüştür.

18. ARAŞTIRMA SÜRECİ

17. Hazırlık Aşaması

Proje, Türk eğitim sisteminin en temel sorunlarından birinin üniversiteye giriş sistemi olduğu düşüncesinden hareketle ortaya çıkmıştır. Bu sistemdeki sorunların, konunun taraflarının görüşlerine başvurularak belirlenebileceği öngörüsünden hareketle, beş ayrı araştırma formatı ortaya çıkartılmıştır.

Araştırma için Türkiye'de üniversiteye giriş sistemi ile ilgili kaynaklar taranmıştır. YÖK, Milli Eğitim Bakanlığı, ÖSYM, DİE ve ilgili meslek kuruluşları başta olmak üzere konuyla ilgili bütün çalışmalar ve araştırmalar incelenmiştir.

Literatür derlemesinden elde edilen bilgiler başlangıçta daha çok araştırmanın veri kaynağı olan soru formlarının sağlıklı hazırlanmasını temin üzere kullanılmıştır. Anketlerin içeriği, konuyla ilgili uzmanlar tarafından kontrol edilerek geliştirilmiştir. Anketör ekibi, bu alanda sürekli çalışan deneyimli personelden oluşturulmuştur. Ayrıca, anket yapılırken dikkat edilmesi gereken hususlara ilişkin ayrıntılı bir anketör talimatı hazırlanmıştır.

18. Veri toplama

Deneklerden bilgi toplama aracı olarak önceden hazırlanıp çoğaltılan anket formları kullanılmıştır. Araştırmanın saha çalışmaları 9 Kasım 2004 tarihinde başlamış ve 27 Kasım 2004 tarihinde sona ermiştir.

19. Veri Girişi

Kodlama ve veri girişi işlemleri, yine bu alanda deneyimli personelce gerçekleştirilmiş ve 10 Aralık 2004 tarihinde tamamlanmıştır.

20. Bulgulama ve Rapor

Tabloların hazırlanması ve değerlendirme ile raporların yazımı işe 10 Ocak 2005 tarihinde sonuçlandırılmıştır.

19. RAPORUN YAPISI

Deneklerden elde edilen verilerin sunulduğu bu raporda, araştırmanın tanıtıldığı giriş bölümünün ardından araştırma bulguları sunulmaktadır. Bulgular bölümü kendi içinde 4 kesime ayrılmaktadır. Birinci kesimde önce deneklerin sosyo ekonomik özelliklerine ilişkin bulgular, daha sonra sırasıyla lise eğitime, üniversiteye ilişkin beklentilerine ve dersanelere ilişkin bulgular sunulmuştur. Rapor, bu bulguların değerlendirildiği bir "sonuç" bölümüyle son bulmaktadır. Araştırmada kullanılan soru kağıdı ise raporun sonuna konulmuştur.

BULGULAR (ÖĞRENCİ VELİLERİ)

BÖLÜM 1
ÖĞRENCİ AİLELERİNİN
SOSYO-EKONOMİK DURUMLARI

Tablo: IV/1

Çocuğunuzun eğitim durumu nedir?

Seçenekler	Sayı	%
Lise son sınıf öğrencisi	413	37,4
Lise mezunu, üniversiteye hazırlanıyor	436	39,5
Bu yıl üniversiteye kayıt oldu	254	23,0
Toplam	1103	100,0

Araştırmaya katılan anne-babaların %39,5'nin çocuğu lise mezunu olup üniversiteye giden, %37,4'ünün çocuğu lise son sınıfı öğrencisi, %23'ünün çocuğu da bu yıl üniversiteye kayıt yaptırmış kişilerden oluşmaktadır.

Tablo: IV/2
Cinsiyetiniz?

Seçenekler	Sayı	%
Kadın	363	32,9
Erkek	740	67,1
Toplam	1103	100,0

Araştırmaya katılan velilerin yaklaşık üçte biri kadın, üçte ikisi erkektir.

Tablo: IV/3

Medeni durumunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	16	1,5
Evli	999	90,6
Dul	45	4,1
Ayrı	43	3,9
Toplam	1103	100,0

Araştırmaya katılan öğrenci velilerinin %8'i eşinden ayrı veya dul olduğunu belirtmiş, %1,5'i ise bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Tablo: IV/4

Mesleğiniz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	9	,8
Memur	244	22,1
İşçi	147	13,3
Emekli	169	15,3
Esnaf	193	17,5
Serbest meslek (Avukat, muhasebeci, doktor vb)	100	9,1
Tüccar	29	2,6
Sanayici	21	1,9
Çiftçi	33	3,0
İşsiz	51	4,6
Diğer	107	9,7
Toplam	1103	100,0

Araştırmaya katılan velilerin %22,1'i memur, %17,5'i esnaf, %15,3'ü emekli, %13,3'ü işçi, %9,1'i serbest meslek mensubu olarak meslek belirtmişlerdir.

Tablo: IV/5
Eşinizin mesleği ?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	22	2,0
Memur	186	16,9
İşçi	42	3,8
Emekli	89	8,1
Esnaf	55	5,0
Serbest meslek (Avukat, muhasebeci, doktor vb)	62	5,6
Tüccar	1	,1
Sanayici	4	,4
Ev kadını	572	51,9
İşsiz	24	2,2
Diğer	46	4,2
Toplam	1103	100,0

Araştırmaya katılan anne-babaların yarısından fazlası (erkekler için) eşinin ev kadını olduğunu beyan etmiştir. Belirtilen meslekler arasında memurluk ve emeklilik tercihleri nispeten ön plana çıkmaktadır.

Tablo: IV/6

Aylık geliriniz (haneye giren toplam TL) nedir?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	17	1,5
300 milyondan az	53	4,8
300-600 milyon arası	212	19,2
600 milyon-1 milyar arası	401	36,4
1-2 milyar arası	311	28,2
2-4 milyar arası	85	7,7
4 milyar ve üzeri	24	2,2
Toplam	1103	100,0

Araştırmaya katılan velilerin %36,4'ü aylık 600 milyon-1 milyar, %28,2'si 1-2 milyar, %19,2'si de 300-600 milyon lira arası aylık aile gelirine sahip olduklarını ifade etmişlerdir.

Meslek ve gelir durumuna ilişkin sonuçlar, öğrenci velilerinin sosyal tabakalaşma açısından orta sınıfın orta ve alt kesiminde yoğunlaştığını göstermektedir.

BÖLÜM 2

**MEZUN OLUNAN ORTA ÖĞRETİM KURUMUNA (LİSE)
İLİŞKİN KANAATLER**

Tablo: IV/7

Çocuğunuz hangi tür liseden mezun oldu/olacak?

Seçenekler	Sayı	%
Genel devlet lisesi	585	53,0
Özel statülü devlet lisesi (fen, anadolu, süper vb.)	249	22,6
Meslek lisesi	193	17,5
Özel okul	43	3,9
Diğer	33	3,0
Toplam	1103	100,0

Araştırmaya katılan anne-babaların %53'ünün çocuğu genel lise, %22,6'sının çocuğu özel statülü devlet lisesi, %17,5'i de meslek lisesi, %3,9'u da özel lise öğrencisidir.

Tablo: IV/8

Çocuğunuzun okuduğ u liseyi seçmesinde kim etkili oldu?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	3	,3
Tamamen bizim (anne-baba) kararımızdı	262	23,8
Çocuğumun kararıydı	408	37,0
Hep birlikte karar verdik	281	25,5
Öğretmenlerinin tavsiyesiyle	81	7,3
Tesadüfen oldu	68	6,2
Toplam	1103	100,0

Araştırmaya katılan ailelerin %37'si çocuklarının okuduğ u liseyi kendisinin seçtiğini, %25,5'i hep birlikte karar verdiklerini, %23,8'i ise bunun tamamen kendi kararları olduğunu ifade etmektedir. Bu tablo, çocukların gittikleri lisenin belirlenmesinde ailelerin ciddi ağırlığı olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo: IV/9

Çocuğunuzun okuduğ u liseden memnun musunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	9	,8
Evet	626	56,8
Kısmen	373	33,8
Pişmanım	95	8,6
Toplam	1103	100,0

Ailelerin %56,8'i çocuklarının okuduğ u liseden memnun olduğunu kesin bir dille ifade edebilmektedir.

Tablo: IV/10

Çocuğunuzun okuduğı liseyi seçerken, o okulun üniversiteye giriş sınavındaki başarısını göz önünde bulundurdunuz mu?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	21	1,9
Evet	546	49,5
Hayır	536	48,6
Toplam	1103	100,0

Ailelerin yarısı, çocuklarının okuduğı liseyi seçerken, söz konusu okulun üniversiteye giriş sınavındaki başarısını göz önünde bulundurmadıklarını ifade etmektedirler.

BÖLÜM 3

**ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK VE SINAV SİSTEMİNE
İLİŞKİN KANAATLER**

Tablo: IV/11

Çocuğunuzun hayatta başarılı olabilmesi için mutlaka üniversiteye gitmesi gerektiğine inanıyor musunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	3	,3
Evet, inanıyorum	882	80,0
Hayır, inanmıyorum	218	19,7
Toplam	1103	100,0

Ailelerin beşte dördü, çocuklarının hayatta başarılı olabilmesi için mutlaka üniversiteye gitmesi gerektiği inancındadır. Bu tablo, üniversite kapısındaki yığılmanın ve bu çerçevede ortaya çıkan sorunların en önemli sebeplerinden biridir.

Üniversite mezuniyeti, aileler için de, çocuklarının hayatlarını idame ettirebilmesinin ve/veya daha iyi bir standarda kavuşabilmesinin olmazsa olmaz şartı durumundadır.

Tablo: IV/12

Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak çocuğunuzun yaşamını nasıl etkiledi/etkiliyor?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	13	1,2
Bunalttı ve yordu	373	33,8
Zaman zaman sıktı	562	51,0
Hiç etkilemedi	155	14,1
Toplam	1103	100,0

Anne-babaların büyük çoğunluğu, üniversiteye giriş sınavına hazırlanmanın çocukları üzerinde oluşturduğu psikolojik baskının farkında olduklarını ifade etmektedirler.

Tablo: IV/13

Üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamak çocuğunuz için ne ifade ediyordu/ediyor?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	7	,6
Hayatının karamasını	127	11,5
Yeniden sınava girmek için bir yıl daha beklemeyi	454	41,2
Bir an önce iş bulup çalışmayı	114	10,3
Geleceğine ilişkin alternatif planlar yapmayı	195	17,7
Bize ve çevresine karşı mahçup olmayı	115	10,4
Bilmiyorum	91	8,3
Toplam	1103	100,0

Ailelerin önemli bölümü, çocukları için üniversite sınavına giriş dışında bir alternatif görememektedirler. Üniversite sınavında başarısız olunması halinde çocukların içine düşecekleri sıkıntılı durum, aileler tarafından da bilinmektedir. Üniversitenin velilerin zihnindeki sarsılmaz statüsü bu tablo sonuçlarıyla da teyit edilmektedir.

Tablo: IV/14

Çocuğunuzun üniversiteye giriş sınavına hazırlanması okula devam durumunu nasıl etkiledi/etkiliyor?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	39	3,5
Rapor alacak/aldı	400	36,3
Sadece devamsızlık hakkını kullanacak/kullandı	289	26,2
Okula devam edecek/etti	375	34,0
Toplam	1103	100,0

Ailelerin üçte ikisi, çocuklarının üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için rapor alarak veya devamsızlık hakkını kullanarak okula gitmediklerini beyan etmektedirler. Bu tablo, özellikle lise son sınıfın ikinci döneminin fiilen bir eğitim öğretim dönemi olmaktan çıktığı görüşünü teyit etmektedir.

Tablo: IV/15

Çocuğunuz yükseköğrenim göreceği/gördüğü alanı neye göre seçti?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	61	5,5
İdealindeki meslek olduğu için	466	42,2
Prestijli bir alan olduğu için	55	5,0
Çok para kazanabileceği bir alan olduğu için	182	16,5
Devlet memuru olma imkanı tanıdığı için	199	18,0
Bilimsel kariyer yapmak için	34	3,1
Anne-baba mesleği	16	1,5
Diğer sebeplerle	90	8,2
Toplam	1103	100,0

Araştırmaya katılan velilerin %42,2'si çocuklarının yüksek öğrenim göreceği alanı idealindeki meslek olduğu için seçtiğini ifade ederken, %18'i devlet memuru olma imkanı tanınmasının, %16,5'i de çok para kazanabileceği alan olmasının bu seçimde etkili olduğu görüşündedir.

Tablo: IV/16

Çocuğunuz yüksek öğretim görmeyi hedeflediği alanı kimin etkisiyle seçti?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	31	2,8
Tamamen kendi kararı	710	64,4
Benim ve eşimin isteği	143	13,0
Öğretmenlerinin yönlendirmesi	142	12,9
Bilmiyorum	77	7,0
Toplam	1103	100,0

Anne-babaların yaklaşık üçte ikisi, çocuklarının yüksek öğrenim görmeyi hedeflediği alanı kendi kararıyla seçtiğini belirtirken, dördte biri de kendilerinin ve öğretmenlerinin yönlendirmesini ön plana çıkarmaktadır.

Lise tercihi sırasında etkinliği olan ailelerin üniversite tercihleri sırasında çok düşük düzeyde belirleyici haline gelmiş olmaları dikkat çekmektedir.

Tablo: IV/17

Üniversiteye giriş sınavındaki alan ve katsayı uygulamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	22	2,0
Doğru bir uygulama, devam ettirilmeli	117	10,6
Haksızlıklara yol açan bir uygulama, değiştirilmeli	373	33,8
Doğru ve yanlış yönleri var, düzeltilmeli	296	26,8
Bu konularda yeterli bilgim yok	295	26,7
Toplam	1103	100,0

Velilerin büyük çoğunluğu alan ve katsayısı uygulamasına ilişkin çeşitli düzeylerde olumsuz görüş sahibidir.

Tablo: IV/18

Çocuğunuz üniversiteye giriş sınavında bir devlet üniversitesini veya burslu özel üniversiteyi kazanamazsa ne yapmayı düşünüyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	46	4,2
Özel üniversitede paralı okuturum	65	5,9
Yurtdışında okuturum	45	4,1
Hazırlanarak tekrar sınava girmesini sağlarım	599	54,3
Üniversite defterini kapatıp iş hayatına girmesini sağlarım	125	11,3
Bir meslek kursuna yazdırırım	58	5,3
Askere gönderirim	64	5,8
Diğer	101	9,2
Toplam	1103	100,0

Anne-babaların çoğunluğunun, çocuklarının üniversite eğitimi konusunda alternatif planları olmadığı görülmektedir. Özel üniversite, yurt dışı eğitimi gibi alternatifleri gündeme getiren ailelerin oranı %10'dur. İş hayatı ve meslek kursu gibi alternatiflere yönelenlerin oranı da %15,6'dır. Ailelerin %54,3'ü çocuklarının sınavı kazanamaması halinde yeniden sınava girmesi planını yapmaktadır. Netice olarak, üniversite eğitiminin aileler nazarında mutlak bir statüye sahip olduğu görülmektedir.

Tablo: IV/19

Çocuğunuzun üniversiteye giriş sınavını kazanamaması durumunda çalışabileceği bir mesleği/işi var mı?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	27	2,4
Evet	310	28,1
Hayır	766	69,4
Toplam	1103	100,0

Araştırmaya katılan velilerin %28,1'i çocuklarının üniversiteye giriş sınavını kazanamaması durumunda çalışabileceği bir işi olduğunu ifade ederken, %69,4'ü böyle bir imkan bulunmadığını belirtmektedir.

Tablo: IV/20

Ülkemizde yeni üniversitelerin kurulması fikrine nasıl bakıyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	18	1,6
Yeni üniversiteye gerek yok, mevcutların durumu iyileştirilmeli	488	44,2
Türkiye'nin yeni üniversitelere ihtiyacı var, açılmalı	597	54,1
Toplam	1103	100,0

Velilerin yarısından fazlası Türkiye'nin yeni üniversitelere ihtiyacı olduğunu belirtmektedir.

Tablo: IV/21

Çocuğunuzun dershaneye verdiğiniz ücrete yakın bir bedelle, bir devlet veya vakıf üniversitesinde eğitim görme şansı olsa bu parayı öder misiniz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	44	4,0
Evet, kesinlikle öderim	539	48,9
Belki öderim	319	28,9
Hayır, ödemem	201	18,2
Toplam	1103	100,0

Araştırmaya katılan anne-babaların sadece %18,2'si, dershaneye verdikleri ücrete yakın bir bedelle çocuklarınının üniversitede eğitim görme imkanı olsaydı bu parayı ödemeyeceklerini kesin bir dille ifade etmekte, diğerleri çeşitli düzeylerde bu fikre sıcak bakmaktadır. Ailelerin yarısı, böyle bir imkan olması halinde değerlendireceklerini kesin bir dille belirtmektedir. Bu, üniversite siyasetinde dikkate alınabilecek bir sonuçtur.

BÖLÜM 4
PARALEL EĞİTİM KURUMLARI:
DERSHANELER

Tablo: IV/22

Çocuğunuzun rehberlik ve mesleki yönlendirme ile üniversite-fakülte-bölüm tanıtımı konusunda okulunda verilen bilgiler mi, dershanede verilenler mi daha çok işine yaradı/yarıyor?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	11	1,0
Okulda verilenler	135	12,2
Dershanede verilenler	348	31,6
Her ikisi de	539	48,9
Hiçbiri	70	6,3
Toplam	1103	100,0

Araştırmaya katılan anne-babaların pek azı çocuklarına rehberlik ve mesleki yönlendirme ile bölüm tanıtımı konusunda okulda verilen bilgiyi yeterli görmektedir. Bu konuda dershanelerin anne-babalar nezdinde daha doyurucu bir konumda buldukları anlaşılmaktadır. Okulların eğitim fonksiyonları açısından olduğu gibi rehberlik hizmeti açısından da yetersiz kaldıkları, veliler tarafından da tasdik edilmektedir.

Tablo: IV/23

Çocuğunuz üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için aşağıdaki yollardan hangisine başvurdu/ başvuruyor?

Seçenekler	Cevapsız		Evet		Hayır	
	s	%	s	%	s	%
Dershaneye gitti/gidiyor	20	1,8	929	84,2	154	14,0
Özel ders aldı/alıyor	73	6,6	199	18,0	831	75,3
Dergi aldı/alıyor	54	4,9	682	61,8	367	33,3
Kitap aldı/alıyor	44	4,0	880	79,8	179	16,2
CD aldı/alıyor	69	6,3	254	23,0	780	70,7
İnternette yararlandı/yararlanıyor	73	6,6	184	16,7	846	76,7
Kursa katıldı/katılıyor (Okul, Halk Eğit. Mrk. v.b)	73	6,6	185	16,8	845	76,6

Velilerin çocuklarının üniversite hazırlığı için başvurduğu yollar konusunda %84,2 oranıyla dershaneleri, %79,8 oranıyla kitapları, %61,8 oranıyla da dergileri ön plana çıkardığı görülmektedir. CD ve internet de bu çerçevede giderek daha etkin kullanılan araçlar arasında yer almaktadır. Özel ders ve kursların da ihmal edilemeyecek düzeylerde rağbet gördüğü anlaşılmaktadır. Velilerin beyanlarına göre de; dersane üniversiteye girişin temel vasatı durumundadır.

Tablo: IV/24

Çocuğunuz (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl dershaneye gitti?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	136	12,3
1	367	33,3
2	346	31,4
3	142	12,9
4	53	4,8
5	27	2,4
6	15	1,4
7	12	1,1
8	3	,3
10	2	,2
Toplam	1103	100,0

Anne-babaların %33,3'ü çocuklarının sadece bir yıl, %31,4'ü iki yıl, %12,9'u üç yıl dershaneye gittiğini belirtmektedir. Dört ve daha fazla yıl dershaneye gidenlerin oranı %11,1'dir. Veliler, çocuklarının uzun maraton koşucusu "dershane öğrencisi öğrenci tipolojisi"ni teyit etmektedirler.

Tablo: IV/25

Çocuğunuz, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl etüd, kurs, özel ders eğitimi aldı?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	260	23,6
1	386	35,0
2	263	23,8
3	103	9,3
4	50	4,5
5	25	2,3
6	6	,5
7	2	,2
8	6	,5
10	2	,2
Toplam	1103	100,0

Araştırmaya katılan velilerin %35'i çocuklarının sadece bir yıl özel ders veya kurs aldığını, %23,8'i bunun iki yıl, %9,3'ü üç yıl devam ettiğini belirtmektedir. Dört ve daha fazla yıl özel ders veya kurs alan çocukların oranı %8,2'dir.

Üniversite giriş sınavlarına hazırlık konusunda ortaöğretime destek niteliğinde ikincil bir unsur olarak ortaya çıkıp zaman içerisinde başat unsur konumuna yükselmiş olan dersane sistemi, kendi başına yeterli olmasa gerek ki, ilave unsurlarla desteklenmektedir.

Tablo: IV/26

Sizce çocuğunuzun dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanması mümkün mü?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	22	2,0
Evet	232	21,0
Çok zor	550	49,9
Hayır	196	17,8
Fikrim yok	103	9,3
Toplam	1103	100,0

Araştırmaya katılan anne-babaların sadece %21'i çocuklarının dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanabileceğine inanmaktadır. Bu tablo, dershanelerin sistem içinde edindiği güçlü yeri bir kez daha teyit etmektedir.

Bu sonuçları değerlendirirken, velilerin % 84'ünün çocuklarının dershaneye gittiğini beyan ettiği (Tablo: IV/24) hatırlanmalıdır.

Tablo: IV/27

Çocuğunuzun devam ettiğı dershaneden memnun musunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	165	15,0
Evet	621	56,3
Kısmen	297	26,9
Pişmanım	20	1,8
Toplam	1103	100,0

Anne-babaların sadece %1,8'i çocuklarının gittiğı dersane konusunda kesin bir memnuniyetsizlik ifade etmektedir. Bu tablo, dersanelerin müşterilerini büyük ölçüde memnun eden bir çalışma düzeni içinde bulduklarını göstermektedir.

Tablo: IV/28

Çocuğunuz derslane seçimini nasıl yaptı?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	141	12,8
Öğretmenlerin tavsiyesi ile	180	16,3
Tanıdıkların tavsiyesiyle	292	26,5
Kendi isteğıyle	348	31,6
Bizim isteğimizle	142	12,9
Toplam	1103	100,0

Velilerin %31,6'sı derslane seçimini çocuklarının kendi isteğıyle, %26,5'i tanıdıklarının tavsiyesiyle, %16,3'ü öğretmenlerinin tavsiyesiyle, %12,9'u da kendi talepleri sonucu yaptığını ifade etmektedir.

Tablo: IV/29

Sizce üniversiteye giriş sınavına hazırlanma bakımından çocuğunuzun dershanede aldığı eğitim mi, yoksa okulda aldığı eğitim mi daha faydalı?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	77	7,0
Okulda verilen eğitim	102	9,2
Dershanede verilen eğitim	317	28,7
Her ikisi de faydalı	587	53,2
Hiçbiri de faydalı değil	20	1,8
Toplam	1103	100,0

Velilerin sadece %9,2'si üniversiteye giriş sınavına hazırlanma bakımından sadece okulda verilen eğitimi yeterli bulmaktadır. Hem okulda, hem dershanede verilen eğitimi yeterli bulanların oranının %53,2, sadece dershanede verilen eğitimi bu bakımdan yeterli bulanların oranının da %28,7 olduğu görülmektedir. Sonuçlar, ortaöğretim kurumlarının öğretim açısından tıkanmışlığının velilerce de teyidini göstermektedir.

Tablo: IV/30

Bir yıl içinde dershaneye ne kadar ödeme yaptınız/yapıyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	146	13,2
500 milyon liradan az	46	4,2
500 milyon-1 milyar lira arası	189	17,1
1-2 milyar lira arası	483	43,8
2-3 milyar lira arası	155	14,1
3-4 milyar lira arası	72	6,5
4-5 milyar lira arası	6	,5
5 milyar liradan fazla	6	,5
Toplam	1103	100,0

Araştırmaya katılan anne-babaların %43,8'i çocuklarının dershane ücreti olarak 1-2 milyar, %17,1'i 500 milyon-1 milyar, %14,1'i 2-3 milyar, %6,5'i de 3-4 milyar lira arası ödeme yaptığını ifade etmektedir. Bu tabloya göre, ortalama dershane ücretinin 2 milyar liranın üzerinde olduğu söylenebilir.

Tablo: IV/31

Çocuğunuzun üniversiteye giriş sınavına hazırlık çalışmaları için, dersane ücreti dışında ne kadar harcama yaptınız/yapacaksınız? (Kitap, dergi, cd, vb.)

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	110	10,0
100-200 milyon lira arası	424	38,4
200-500 milyon lira arası	366	33,2
500 milyon lira-1 milyar lira arası	181	16,4
1-2 milyar lira	22	2,0
Toplam	1103	100,0

Araştırmaya katılan velilerin %38,4'ü, çocuklarının üniversiteye giriş sınavına hazırlığı için dersane ücreti dışında 100-200 milyon, %33,2'si 200-500 milyon, %16,4'ü 500 milyon-1 milyar lira arası harcama yaptığını ifade etmektedir.

Tablo: IV/32

Dershaneye devam ederken, ders ücreti ve materyalleri dışında çocuğunuza yaptığınız harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.) aylık toplamı ne kadardır?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	97	8,8
10-50 milyon arası	206	18,7
50-100 milyon lira arası	388	35,2
100-200 milyon lira arası	246	22,3
200-300 milyon lira arası	103	9,3
300 milyon liradan fazla	63	5,7
Toplam	1103	100,0

Velilerin %35,2'si, çocuklarının dershaneye giderken ayda 50-100 milyon lira, %22,3'ü 100-200 milyon lira, %18,7'si ise 10-50 milyon lira arası harcama yaptığını belirtmektedir.

SONUÇ

Araştırmaya katılan anne-babaların %39,5'nin çocuğu lise mezunu olup üniversiteye giden, %37,4'ünün çocuğu lise son sınıfı öğrencisi, %23'ünün çocuğu da bu yıl üniversiteye kayıt yaptırmış kişilerden oluşmaktadır.

Velilerin %22,1'i memur, %17,5'i esnaf, %15,3'ü emekli, %13,3'ü işçi, %9,1'i serbest meslek mensubu olduklarını belirtmişlerdir. Erkeklerin yarısından fazlası eşinin ev kadını olduğunu beyan etmiştir. Velilerin %36,4'ü aylık 600 milyon-1 milyar, %28,2'si 1-2 milyar, %19,2'si de 300-600 milyon lira arası aylık aile gelirine sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Meslek ve gelir durumuna ilişkin sonuçlar, öğrenci velilerinin sosyal tabakalaşma açısından orta sınıfın orta ve alt kesiminde yoğunlaştığını göstermektedir.

Anne-babaların %53'ünün çocuğu genel lise, %22,6'sının çocuğu özel statülü devlet lisesi, %17,5'i de meslek lisesi, %3,9'u da özel lise öğrencisidir.

Araştırmaya katılan ailelerin %37'si çocuklarının okuduğu liseyi kendisinin seçtiğini ifade etmiştir.

Ailelerin %42,4'ü, çeşitli düzeylerde çocuklarının okudukları liseden memnuniyetsizliklerini dile getirmektedirler.

Ailelerin yarısı, çocuklarının okuduğu liseyi seçerken, söz konusu okulun üniversiteye giriş sınavındaki başarısını göz önünde bulundurmadıklarını ifade etmektedirler.

Ailelerin beşte dördü, çocuklarının hayatta başarılı olabilmesi için mutlaka üniversiteye gitmesi gerektiği inancındadır. Bu tablo, üniversite kapısındaki yığılmanın ve bu çerçevede ortaya çıkan sorunların en önemli sebeplerinden biridir.

Üniversite mezuniyeti, aileler için de, çocuklarının hayatlarını idame ettirebilmesinin ve/veya daha iyi bir standarda kavuşabilmesinin olmazsa olmaz şartı durumundadır.

Anne-babaların büyük çoğunluğu, üniversiteye giriş sınavına hazırlanmanın çocukları üzerinde oluşturduğu psikolojik baskının farkında olduklarını ifade etmiştir.

Ailelerin önemli bölümü, çocukları için üniversite sınavına giriş dışında bir alternatif görememektedirler. Üniversite sınavında başarısız olunması halinde çocukların içine düşecekleri sıkıntılı durum, aileler tarafından da bilinmektedir.

Ailelerin üçte ikisi, çocuklarının üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için rapor olarak veya devamsızlık hakkını kullanarak okula gitmediklerini beyan etmektedirler.

Araştırmaya katılan velilerin %42,2'si çocuklarının yüksek öğrenim göreceği alanı idealindeki meslek olduğu için seçtiğini ifade ederken, %18'i devlet memuru olma imkanı tanımalarının, %16,5'i de çok para kazanabileceği alan olmasının bu seçimde etkili olduğu görüşündedir.

Lise tercihi sırasında etkinliği olan ailelerin üniversite tercihleri sırasında çok düşük düzeyde belirleyici haline gelmiş olmaları dikkat çekmektedir.

Velilerin büyük çoğunluğu alan ve katsayısı uygulamasına ilişkin çeşitli düzeylerde olumsuz görüş sahibidir.

Anne-babaların çoğunluğunun, çocuklarının üniversite eğitimi konusunda alternatif planları olmadığı görülmektedir. Özel üniversite, yurt dışı eğitimi gibi alternatifleri gündeme getiren ailelerin oranı %10'dur. İş hayatı ve meslek kursu gibi alternatiflere yönelenlerin oranı da %15,6'dır. Ailelerin %54,3'ü çocuklarının sınavı kazanamaması halinde yeniden sınava girmesi planını yapmaktadır. Netice olarak, üniversite eğitiminin aileler nazarında mutlak bir statüye sahip olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan velilerin %28,1'i çocuklarının üniversiteye giriş sınavını kazanamaması durumunda çalışabileceği bir işi olduğunu ifade ederken, %69,4'ü böyle bir imkan bulunmadığını belirtmektedir.

Velilerin yarısından fazlası Türkiye'nin yeni üniversitelere ihtiyacı olduğunu belirtmektedir.

Araştırmaya katılan anne-babaların sadece %18,2'si, dershaneye verdikleri ücrete yakın bir bedelle çocuklarının üniversitede eğitim görme imkanı olsaydı bu parayı ödemeyeceklerini kesin bir dille ifade etmekte, diğerleri çeşitli düzeylerde bu fikre sıcak bakmaktadır. Ailelerin yarısı, böyle bir imkan olması halinde değerlendireceklerini kesin bir dille belirtmektedir.

Okulların eğitim fonksiyonları açısından olduğu gibi rehberlik hizmeti açısından da yetersiz kaldıkları, veliler tarafından da tasdik edilmektedir.

Velilerin çocuklarının üniversite hazırlığı için başvurduğu yollar konusunda %84,2 oranıyla dershaneleri, %79,8 oranıyla kitapları, %61,8 oranıyla da dergileri ön plana çıkardığı görülmektedir. Özel ders ve kursların da ihmal edilemeyecek düzeylerde rağbet gördüğü anlaşılmaktadır. Velilerin beyanlarına göre de; dersane üniversiteye girişin temel vasatı durumundadır.

Anne-babaların %33,3'ü çocuklarının sadece bir yıl, %31,4'ü iki yıl, %12,9'u üç yıl dershaneye gittiğini belirtmektedir. Dört ve daha fazla yıl dershaneye gidenlerin oranı %11,1'dir. Veliler, çocuklarının uzun maraton koşucusu "dershane öğrencisi öğrenci tipolojisi"ni teyit etmektedirler.

Araştırmaya katılan velilerin %35'i çocuklarının sadece bir yıl özel ders veya kurs aldığını, %23,8'i bunun iki yıl, %9,3'ü üç yıl devam ettiğini belirtmektedir. Dört ve daha fazla yıl özel ders veya kurs alan çocukların oranı %8,2'dir.

Üniversite giriş sınavlarına hazırlık konusunda ortaöğretime destek niteliğinde ikincil bir unsur olarak ortaya çıkıp zaman içerisinde başat unsur konumuna yükselmiş olan dershane sistemi, kendi başına yeterli olmasa gerek ki, ilave unsurlarla desteklenmektedir.

Araştırmaya katılan anne-babaların sadece %21'i çocuklarının dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanabileceğine inanmaktadır.

Anne-babaların sadece %1,8'i çocuklarının gittiği dershane konusunda kesin bir memnuniyetsizlik ifade etmektedir.

Velilerin sadece %9,2'si üniversiteye giriş sınavına hazırlanma bakımından sadece okulda verilen eğitimi yeterli bulmaktadır.

Anne-babaların beyanlarına göre, ortalama dershane ücretinin 2 milyar liranın üzerinde olduğu söylenebilir. Velilerin %38,4'ü, çocuklarının üniversiteye giriş sınavına hazırlığı için dershane ücreti dışında 100-200 milyon, %33,2'si 200-500 milyon, %16,4'ü 500 milyon-1 milyar lira arası harcama yaptığını ifade etmiştir.

Velilerin %35,2'si, çocuklarının dershaneye giderken ayda 50-100 milyon lira, %22,3'ü 100-200 milyon lira, %18,7'si ise 10-50 milyon lira arası harcama yaptığını belirtmiştir.

SORU FORMU
GENEL

s.1) **Çocuğunuzun eğitim durumu nedir?** K.1.()
(1) Lise son sınıf öğrencisi (2) Lise mezunu, üniversiteye hazırlanıyor (3) Bu yıl üniversiteye kayıt oldu

s.2) **Cinsiyetiniz?** K.2.()
(1) Kız (2) Erkek

s.3) **Mesleğiniz?** K.3.()
(1) Memur (2) İşçi (3) Emekli (4) Esnaf (5) Serbest meslek (Avukat, muhasebeci, doktor vb.)
(6) Tüccar (7) Sanayici (8) Çiftçi (9) İşsiz (10) Diğer

s.4) **Medeni durumunuz?** K.4.()
(1) Evli (2) Dul (3) Ayrı

s.5) **Eşinizin mesleği ?** K.5.()
(1) Memur (2) İşçi (3) Emekli (4) Esnaf (5) Serbest meslek (Avukat, muhasebeci, doktor vb.)
(6) Tüccar (7) Sanayici (8) Ev kadını (9) İşsiz (10) Diğer

s.6) **Aylık geliriniz (haneye giren toplam TL) nedir?** K.6.()
(1) 300 milyondan az (2) 300-600 milyon arası (3) 600 milyon-1 milyar arası (4) 1-2 milyar arası
(5) 2-4 milyar arası (6) 4 milyar ve üzeri

s.7) **Çocuğunuz hangi tür liseden mezun oldu/olacak?** K.7.()
(1) Genel devlet lisesi (2) Özel statülü devle lisesi (fen, anadolu, süper vb.) (3) Meslek lisesi
(4) Özel okul (5) Diğer

s.8) **Çocuğunuzun okuduğu liseyi seçmesinde kim etkili oldu?** K.8.()
(1) Tamamen bizim (anne-baba) kararımızdı (2) Çocuğumun kararıydı (3) Hep birlikte karar verdik
(4) Öğretmenlerin tavsiyesiyle (5) Tesadüfen oldu

s.9) **Çocuğunuzun okuduğu liseden memnun musunuz?** K.9.()
(1) Evet (2) Kısmen (3) Pişmanım

s.10) **Çocuğunuzun hayatta başarılı olabilmesi için mutlaka üniversiteye gitmesi gerektiğine inanıyor musunuz?** K.10.()
(1) Evet, inanıyorum (2) Hayır, inanmıyorum

s.11) **Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak çocuğunuzun yaşamını nasıl etkiledi/etkiliyor?** K.11.()
(1) Bunalttı ve yordu (2) Zaman zaman sıktı (3) Hiç etkilemedi

s.12) **Üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamak çocuğunuz için ne ifade ediyordu/ediyor?** K.12.()
(1) Hayatının karamasını (2) Yeniden sınava girmek için bir yıl daha beklemeyi
(3) Bir an önce iş bulup çalışmayı (4) Geleceğine ilişkin alternatif planlar yapmayı
(5) Bize ve çevresine karşı mahcup olmayı (6) Bilmiyorum

s.13) **Çocuğunuzun üniversiteye giriş sınavına hazırlanması okula devam durumunu nasıl etkiledi/etkiliyor?** K.13.()
(1) Rapor alacak/aldı (2) Sadece devamsızlık hakkını kullanacak/kullandı (3) Okula devam edecek/etti

s.14) **Çocuğunuza rehberlik ve mesleki yönlendirme ile üniversite-fakülte-bölüm tanıtımı konusunda okulunuzda mı, dershanede mi verilenler daha çok işine yaradı/yarıyor?** K.14.()
(1) Okulda verilenler (2) Dershanede verilenler (3) Her ikisi de (4) Hiçbiri

Çocuğunuz üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için aşağıdaki yollardan hangisine başvurdu/başvuruyor?

		1.) Evet	2.) Hayır	
s.15)	Dershaneye gitti/gidiyor			K.15.()
s.16)	Özel ders aldı/alıyor			K.16.()
s.17)	Dergi aldı/alıyor			K.17.()
s.18)	Kitap aldı/alıyor			K.18.()
s.19)	CD aldı/alıyor			K.19.()
s.20)	İnternette yararlandı/yararlanıyor			K.20.()
s.21)	Kursa katıldı/katılıyor (Okul, Halk Eğit. Mrk. v.b)			K.21.()

s.22 Çocuğunuz yükseköğrenim göreceği/gördüğü alanı neye göre seçti?	K.22.()
(1) İdealindeki meslek olduğu için (2) Prestijli bir alan olduğu için (3) Çok para kazanabileceği bir alan olduğu için (4) Devlet memuru olma imkanı tanındığı için (5) Bilimsel kariyer yapmak için (6) Anne-baba mesleği (7) Diğer sebeplerle	
s.23 Çocuğunuz yüksek öğretim görmeyi hedeflediği alanı kimin etkisiyle seçti?	K.23.()
(1) Tamamen kendi kararı (2) Benim ve eşimin isteği (3) Öğretmenlerinin yönlendirmesi (4) Bilmiyorum	
s.24 Çocuğunuz (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl dershaneye gitti?	K.24.()
(1) 1 (2) 2 (3) 3 (4) 4 (5) 5 (6) 6 (7) 7 (8) 8 (9) 9 (10) 10	
s.25 Çocuğunuz, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl etüd, kurs, özel ders eğitimi aldı?	K.25.()
(1) 1 (2) 2 (3) 3 (4) 4 (5) 5 (6) 6 (7) 7 (8) 8 (9) 9 (10) 10	
s.26 Sizce çocuğunuzun dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmak mümkün mü?	K.26.()
(1) Evet (2) Çok zor (3) Hayır (4) Fikrim yok	
s.27 Çocuğunuzun devam ettiği dershaneden memnun musunuz?	K.27.()
(1) Evet (2) Kısmen (3) Pişmanım	
s.28 Çocuğunuz derslane seçimini nasıl yaptı?	K.28 ()
(1) Öğretmenlerin tavsiyesi ile (2) Tanıdıkların tavsiyesiyle (3) Kendi isteğiyle (4) Bizim isteğimizle	
s.29 Sizce üniversiteye giriş sınavına hazırlanma bakımından çocuğunuzun dershanede aldığı eğitim mi, yoksa okulda aldığı eğitim mi daha faydalı?	K.29.()
(1) Okulda verilen eğitim dersler (2) Dershanede verilen eğitim (3) Her ikisi de faydalı (4) Hiçbiri de faydalı değil	
s.30 Üniversiteye giriş sınavındaki alan ve katsayı uygulamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?	K.30.()
(1) Doğru bir uygulama, devam ettirilmeli (2) Haksızlıklara yol açan bir uygulama, değiştirilmeli (3) Doğru ve yanlış yönleri var, düzenlenmeli (4) Bu konularda yeterli bilgim yok	
s.31 Bir yıl içinde dershaneye ne kadar ödeme yaptınız/yapıyorsunuz?	K.31.()
(1) 500 milyon liradan az (2) 500 milyon-1 milyar lira arası (3) 1-2 milyar lira arası (4) 2-3 milyar lira arası (5) 3-4 milyar lira arası (6) 4-5 milyar lira arası (7) 5 milyar liradan fazla	
s.32 Çocuğunuzun üniversiteye giriş sınavına hazırlık çalışmaları için, derslane ücreti dışında ne kadar harcama yaptınız/yapacaksınız? (Kitap, dergi, cd, vb.)	K.32.()
(1) 100-200 milyon lira arası (2) 200-500 milyon lira arası (3) 500 milyon lira-1 milyar lira arası (4) 1-2 milyar lira (5) 2 milyar liradan fazla	
s.33 Dershaneye devam ederken, ders ücreti ve materyalleri dışında çocuğunuza yaptığınız harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.) aylık toplamı ne kadardır?	K.33.()
(1) 10-50 milyon lira arası (2) 50-100 milyon lira arası (3) 100 -200 milyon lira arası (4) 200-300 milyon lira arası (5) 300 milyon liradan fazla	
s.34 Çocuğunuz üniversiteye giriş sınavında bir devlet üniversitesini veya burslu özel üniversiteyi kazanamazsa ne yapmayı düşünüyorsunuz?	K.34.()
(1)Özel üniversitede paralı okuturum (2)Yurtdışında okuturum (3) Hazırlanarak tekrar sınava girmesini sağlarım (4) Üniversite defterini kapatıp iş hayatına girmesini sağlarım (5) Bir meslek kursuna yazdırırım (6) Askere gönderirim (7) Diğer	
s.35 Çocuğunuzun üniversiteye giriş sınavını kazanamaması durumunda çalışabileceği bir mesleği/işi var mı?	K.35.()
(1) Evet (2) Hayır	
s.36 Çocuğunuzun okuduğu liseyi seçerken, o okulun üniversiteye giriş sınavındaki başarısını göz önünde bulundurdunuz mu?	K.36.()
(1) Evet (2) Hayır	
s.37 Ülkemizde yeni üniversitelerin kurulması fikrine nasıl bakıyorsunuz?	K.37.()
(1) Yeni üniversiteye gerek yok, mevcutların durumu iyileştirilmeli (2) Türkiye'nin yeni üniversitelere ihtiyacı var, açılmalı	

s.38) Çocuğunuzun dershaneye verdiğiniz ücrete yakın bir bedelle, bir devlet veya vakıf üniversitesinde eğitim görme şansı olsa bu parayı öder misiniz?	K.38. ()
(1) Evet, kesinlikle öderim (2) Belki öderim (3) Hayır, ödemem	

s.39) Anket yapılan	K.39. ()
----------------------------	------------------

İl:..... İlçe:..... Dershane/Okul:.....

Anket yapılan kişinin telefonu:..... Anketör:.....

TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ

**TÜRKİYE'DE
ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİ
ARAŞTIRMASI**

- 5 -

MEVCUT DURUM-YAŞANAN SORUNLAR

EĞİTİMCİLER

TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİ ARAŞTIRMASI
V
EĞİTİMCİLER

ANKARA 2005

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ (Sh. 4)**1. ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİ: BOYUTLAR VE SINIRLILIKLAR****2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ****3. YÖNTEM****4. ARAŞTIRMA SÜRECİ****5. RAPORUN YAPISI****BULGULAR** (Sh. 10)
(EĞİTİMCİLER)**BÖLÜM 1** (Sh. 11)**ÖĞRETMEN VE YÖNETİCİLERİN SOSYO-EKONOMİK DURUMLARI**

Tablo: V/1 Cinsiyet

Tablo: V/2 Göreviniz?

Tablo: V/3 Ailenizin aylık geliri (haneye giren toplam TL) nedir?

Tablo: V/4 Eşiniz mesleği?

Tablo: V/5 Özel ders veriyor musunuz?

Tablo: V/6 Mesleğinizden memnun musunuz?

BÖLÜM 2 (Sh. 18)**ORTA ÖĞRETİM (LİSE) EĞİTİMİNE İLİŞKİN KANAATLAR**

Tablo: V/7 İyi bir lisede okumak üniversiteye giriş sınavını kazanmada çok etkili midir?

Tablo: V/8 Lisede verilen eğitimin hangi açılardan yetersiz olduğunu düşünüyorsunuz?

Tablo: V/9 Lise son sınıfta okuyan öğrencilerinizin üniversiteye giriş sınavına hazırlanması okula devamlarını nasıl etkiliyor?

Tablo: V/10 Öğrencilerinize okudukları lisede üniversiteye giriş sınavı sonrası bölüm tercihi yapmalarına yardımcı olacak düzeyde üniversite, fakülte ve yüksek okullar tanıtımı konusunda rehberlik uygulamaları yapılıyor mu?

Tablo: V/11 Kurumunuzda rehberlik ve mesleki yönlendirme konusunda neler yapılıyor?

Tablo: V/12 Mevcut lise eğitimi nasıl değerlendiriyorsunuz?

BÖLÜM 3 (Sh. 25)**ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK VE SINAV SİSTEMİNE İLİŞKİN KANAATLAR**

Tablo: V/13 Hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiğine inanıyor musunuz?

Tablo: V/14 Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için aşağıdaki yollardan hangisinin gerekli olduğuna inanıyorsunuz?

Tablo: V/15 Size göre üniversiteye giriş sınavında çıkan sorular ile lisede işlenen konular birbirinden farklı mı?

Tablo: V/16 Üniversiteye giriş sınavındaki alan ve katsayı uygulamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Tablo: V/17 Sizce öğrenciler niçin üniversitede okumak istiyorlar?

Tablo: V/18 Öğrenciler yüksek öğretim görmeyi hedeflediği alanı neye göre seçiyor?

Tablo: V/19 Öğrenciler yüksek öğretim görmeyi hedeflediği alanı kimin etkisiyle seçiyor?

Tablo: V/20 Deneme sınavları öğrencinin üniversiteye giriş sınavında elde edeceği başarıyı yeterince yansıtıyor mu?

Tablo: V/21 Medyanın sunumu sebebiyle bazı mesleklerin moda haline gelmesi öğrencilerin üniversitedeki bölüm tercihlerini etkiliyor mu?

Tablo: V/22 Üniversiteye giriş sisteminin, bilgi yanında kişisel yeteneklerin (ilgi, yaratıcılık vb.) dikkate alınmasını sağlayacak şekilde değiştirilmesi gerektiği görüşüne katılıyor musunuz?

BÖLÜM 4

(Sh. 36)

PARALEL EĞİTİM KURUMLARI: DERSHANELER

Tablo: V/23 Size göre dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmak mümkün mü?

Tablo: V/24 Öğrencilerin dershaneye gitmesinde en çok etkili olan şey nedir?

Tablo: V/25 Öğrenciler dershane seçimini nasıl yapıyor?

Tablo: V/26 Dershanede görülen eğitimin üniversiteye giriş sınavının kazanılmasına ne derece katkısı olduğunu düşünüyorsunuz?

Tablo: V/27 Dershanede verilen eğitimle okuldaki eğitimi karşılaştırdığınızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?

Tablo: V/28 Rehberlik ve mesleki yönlendirme konusunda lisede verilen bilgiler mi yoksa dershanede verilen bilgiler mi öğrencilere faydalı oluyor?

Tablo: V/29 (Dershane öğretmenleri için) Göreve göre dershaneniz dergi ve kitap yayınlıyor mu?

Tablo: V/30 Dershanede öğrencileri sınavı kazanmaya daha fazla motive eden şeyler nelerdir?

SONUÇ

(Sh. 45)

SORU FORMU

(Sh. 47)

GİRİŞ

1. ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİ: BOYUTLAR VE SINIRLILIKLAR

Bu araştırma, üniversiteye giriş sistemini konu edinmektedir. Bu konu ülkemizde, ortaöğretimden yükseköğretime geçişi düzenleyen ve yaygın olarak “üniversite sınavı” olarak anılan “Öğrenci Seçme Sınavı” (ÖSS) ile sınırlı algılanmakta ise de, sorun çok daha yaygın ve derindir.

Ülkemizde kısa sayılabilecek bir geçmişe sahip olan modern üniversitelerin gelişimi sürecinde, yükseköğretim, özellikle 1950’lerden itibaren giderek artan bir toplumsal taleple karşılaşmıştır. Modernleşme projesinin temel kurumsal ayaklarından biri olan üniversitenin, niteliksel gelişim kadar, toplumda oluşan yükseköğrenim talebini karşılaması da, bir yandan demokratik toplumun temel gerekleri arasında yer almakta; öte yandan da modernleşmenin toplumun çeşitli katmanlarında yaygınlaşması açısından hayati bir işlev görmektedir.

Kuşkusuz, üniversitenin asli işlevi, bilimsel gelişime katkıda bulunmaktır ve bu işlev başka hiçbir şeye feda edilmek zorunda değildir. Çeşitli ülkelerdeki yükseköğretim incelendiğinde, üniversitelerin yükseköğrenim talebi ile “bilim eğitimi ve araştırmacı yetiştirme” çerçevesinde muhatap oldukları modeller bulunduğu görülmektedir. Bazı ülkelerde, üniversiteler tüm yükseköğrenim talebini karşılamak durumunda değildir; zira, bu tür yükseköğretim sistemlerinde, tüm yükseköğretim üniversite çatısı altında toplanmamış; üniversite-dışı yükseköğretim kurumları oluşturularak bu talebin karşılanması cihetine gidilmiştir.

1982 Anayasası’ndan sonra yapılan düzenlemelere kadar, Türkiye’de de, Milli Eğitim Bakanlığı başta olmak üzere, çeşitli bakanlıklar ve devlet kurumları, ihtiyaç duydukları üst düzey personelin yetiştirilmesi için, yükseköğretim düzeyinde okullar, akademi, enstitü ve yüksekokullar kurmuşlardır. Ancak 1982 Anayasası, “Türk Silahlı Kuvvetleri ve emniyet teşkilatına bağlı yükseköğretim kurumları” (Madde 132) hariç, yükseköğretimin üniversite çatısı altında düzenlenmesi hükmünü getirmiştir.

Her ne kadar 2547 Sayılı Yasa, “meslek elemanı yetiştiren bakanlıklara bağlı yüksekokullar, Yükseköğretim Kurulunun tespit edeceği esaslara göre Bakanlar Kurulu kararı ile kurulması”nı (Madde 5- g) hükme bağlanıyorsa da, Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK)’nun kuruluşundan bu yana, üniversiteler dışında bu tür kurumlar oluşturulmamıştır. Mevcut uygulama, yükseköğretimin üniversite çatısı altında yapıldığı bir model ortaya çıkarmıştır.

Üniversitelerin niteliksel gelişim sorunu kadar, yükseköğrenim talebinin en azından niceliksel olarak karşılanması sorununun da çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Hatta, Anayasa’nın yükseköğretime düzenleyen 130. Maddesi, yükseköğretim kurumları olarak üniversitelerin kuruluşunu “Çağdaş eğitim - öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı”na bağlamış; aynı maddenin devamında, üniversitelerin yapacağı faaliyetler sayılırken “ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim - öğretim”e birinci sırada yer verilmiştir. Üniversitelerin ya da yükseköğretim üst kuruluşlarının, sadece akademik bakımdan nitelikli kurumlar olmak çabası içinde, “bilimsel gelişmeye katkıda bulunmak”la sınırlı bir misyon tanımlayarak yükseköğretim talebini karşılamayı göz ardı etmek gibi bir lüksleri bulunmamaktadır.

Yükseköğretim konusundaki toplumsal talebin karşılanması, demokratik bir siyasal sistemin oldukça açık gereklerinden biridir; zira demokratik siyaset, devlet ya da kamu örgütlenmesinin toplumsal taleplere karşı duyarlı olmasını gerektirir. Kamu hizmetlerinin belirli zümrelere özgü bir ayrıcalık olarak kapalı devre yürütüldüğü seçkin bir yapılanma, demokrasiyle bağdaşmadığı kadar; konu üniversite olduğunda, biçimsel demokratik standartların ötesinde, modernleşmeci siyasetin ruhu ile de bağdaşmamaktadır. Yükseköğrenim talebinin dikkate alınmasını ve makul ölçüde karşılanmasını gerektiren ikinci neden budur. Başka bir anlatımla, yükseköğretim, çeşitli toplumsal kesimlerin modern yaşama katılmasının giderek temel gereklerinden biri haline gelmiştir; bu açıdan bakıldığında, yükseköğrenim talebinin yaygınlık kazanması, herhangi bir özendirme politikasına gerek bırakmayacak ölçüde, eğitimsel modernleşme hedeflerinin toplumun çeşitli katmanları tarafından benimsendiğini göstermektedir.

Yükseköğretim, sadece “talebin bir yolla karşılanması” sorununa indirgenemez; yurttaşların, “bilgi toplumu”, “endüstri-sonrası toplum”, “küresel toplum” gibi terimlerle anılan günümüzdeki gelişmelere ayak uydurup onlarla başa çıkabilecek yüksek niteliklerle donatılabilmesi için nitelikli bir yükseköğretim yürütülmesi gerekmektedir. Bu ise, bir yönüyle üniversitelerin bu kalitede bir eğitimi, talebi dengeli bir biçimde karşılayacak nicel ve nitel yeterliliğe sahip olmasını gerektirir. Ancak, öte yandan, bu nitelikte bir eğitimin verilebilmesi, söz konusu eğitime tabi tutulacak bireylerin,

yükseköğretimin gerektirdiği kavrama yeteneğine, öğrenme beceri ve alışkanlıklarına, ayrıca, bu düzeydeki eğitimin ön-gereği olan bilgi birikimine sahip, yani yeterli “hazır bulunuşluk” düzeyinde olmalarıyla mümkündür.

Yükseköğretim adaylarının ortaöğretim düzeyinde yükseköğrenim açısından yönlendirilmesi ve aldıkları ortaöğretim sonunda yeterliliklerinin saptanması konusunda, çeşitli ülkelerde farklı modeller uygulanmaktadır. Yükseköğrenim talebinde bulunan bireylerin bu nitelikte olup olmadığının belirlenmesi ihtiyacı, adayların ortaöğretim sonunda bir sınava tabi tutulmasının akademik temelini oluşturmakta ve ülkemizde, bu amaçla ÖSS uygulanmaktadır. Sınavın ikinci akademik gerekçesi, genel olarak yükseköğretim için yeterlilik yanında, adayların yükseköğretim almak istedikleri alan ile, gerçekten yetenekli, donanımlı ve yeterli oldukları alan arasında bir fark bulunup bulunmadığının, yükseköğretime başlamadan önce belirlenmesi şeklinde dile getirilebilir.

Türkiye’de ÖSS’nin bu iki akademik gerekçe yanında, onlardan daha önemli başka bir amaca hizmet ettiği görülmektedir. Yükseköğrenim talebinin 1980’lerden itibaren bir çığ gibi büyümesine karşılık, üniversitelerde bu talebi makul düzeyde karşılayabilecek bir kapasite artışı sağlanamamıştır. 2004 yılında yapılan ÖSS’ye 1.786.883 aday başvurmuş; bu adaylardan sadece 574.867’si herhangi bir programa yerleştirilebilmiştir. Geçen zaman içinde, çığlaşan yükseköğrenim talebi karşısında, ÖSS’nin temel işlevi, yeterlilik ve yatkinliği ölçmekten çok, adayları kontenjanlara göre “elemek” haline gelmiştir; ÖSS, seçici-değerlendirici olmaktan ziyade, eleyici karakteri ağır basan bir sınav niteliğindedir.

Sınavın eleyici bir nitelik kazanması, gelecekle ilgili yükseköğrenim imkanından yararlanmaya bağlı olarak planlamak arzusundaki geniş kesimlerde, “ne olursa olsun” bu imkanı yakalama çabası doğurmuş; aileler, çocuklarının yükseköğrenim görebilmeleri için her fedakarlığı sorgusuz sualsiz yapar hale gelmişlerdir. Bu ise, bir yandan geniş bir “sınava hazırlık” sektörü oluşmasının yanı sıra; ortaöğretimde, sınav başarısının yüksekliği ile dikkat çeken okulların büyük bir prestij kazanması sonucunu doğurmuştur.

Nihai hedef olarak ÖSS başarısı, çocukların sadece başarılı ortaöğretim kurumlarına gönderilmesi ve dersane, özel ders, kurs, ek eğitim materyalleri gibi öğelerden oluşan ÖSS’na hazırlık sektörü ile sınırlı kalmamaktadır. Aileler, çocuklarının “ÖSS başarısı yüksek ortaöğretim okulları”nda öğrenim görmelerini garantilemek üzere, ilköğretim son sınıfta yapılan “Liselere Giriş Sınavı” (LGS), “Özel Okullara Giriş Sınavı” gibi sınavlarda başarılı olmaları için de önlemler almak durumunda kalmaktadır. Bu ise, bir “LGS hazırlık” sektörü yanında, LGS başarısı yüksek ilköğretim okullarının prestijinin artması sonucunu doğurmuş; ailelerin çocuklarını gönderecekleri ilköğretim okullarının seçiminde dahi, nihai ÖSS başarısı hedefi etkili hale gelmiştir. Görüleceği üzere, ÖSS, eğitimin bütün kademelerinde talebi yönlendirici bir etki yaratmakta ve eğitimi biçimlendiren dışsallıklar üretmektedir.

ÖSS’nin bu dışsallıkları sadece eğitim kademeleriyle sınırlı değildir. Eleyici niteliği ağır basan bu “sınav”, kazananlar kadar kazanamayanların da tüm eğitim kademelerindeki yaşamlarını biçimlendirmektedir. Sınavı kazanamayanları bekleyen iki alternatif bulunmaktadır: ÖSS adaylığının uzaması ve en az bir yıl daha “sınav stresi”, ya da ikinci bir alternatif olarak artık umutları kalmadığı için kendilerini “lise mezunu” bir yurttaş olarak bekleyen yeni sorunlar... ÖSS, sadece sınavı kazananların bütün kademelerdeki öğrenim hayatını biçimlendirmemekle kalmamakta; hedefi sınav başarısı olan uzun bir öğrenim süreci sonunda, istihdam piyasasında aranan nitelikleri edinememiş, kendilerini “yetersiz”, “iş bulamayan” ve giderek “işe yaramaz” hisseden geniş bir nüfus oluşması sonucu doğurmaktadır. Ortaöğretim düzeyinde okullaşma oranlarının artışı, yükseköğretim kapasitesi sabit kaldığında, sınavın bu dışsallığının tüm çağ nüfusunu bekleyen “dramatik bir son” tehdidi halini almasına katkıda bulunacaktır.

Öte yandan, bütün öğrenim hayatları “3 saat süren bir test”te başarılı olmaya adanmış ve sonunda başarılı olmuş öğrenci açısından bakılacak olursa; sınav başarısı, yükseköğretim için yeterli bir “hazır bulunuşluk” elde edildiğinin göstergesi midir? Bu sorunun olumlu bir biçimde cevaplandırılması oldukça zordur. Yükseköğretimde derse giren akademisyenlerin “öğrencilerinin genel yönelimleri ve öğrenme becerileri” konusunda, kaygı verici şikayetleri vardır. Yükseköğretimin ilk yılları, “sadece test sorusu çözme” becerisi kazanmış; test yoluyla sorgulanamayan konularda sofistike öğrenme becerileri kazanamamış yeni öğrencinin rehabilitasyonu ile kaybedilmektedir. Bu kısa değini bile, Sınav’ın yükseköğretim kademesi açısından da oldukça kapsamlı sonuçlar doğurduğunu dile getirmek için yeterlidir.

Bu araştırma, toplumun çok geniş kesimlerini hayati bir biçimde etkileyen üniversiteye giriş sisteminin, ilgili kesimler açısından halihazırdaki durumunu saptayarak bu açıdan alınabilecek önlemler için güvenilir veri sağlamayı amaçlamaktadır.

Yukarıdaki kısa girişten de anlaşılacağı üzere, ÖSS, bir yandan ilköğretimden yükseköğretime kadar bütün eğitim kademeleri için, öte yandan aile yaşamı, aile bütçesi, istihdam piyasası gibi alanlar

için dışsallıklar üretmekte; sadece “bir sınav”ın dar çerçevesi içinde kalınarak ortaya konulamayacak kadar çok boyutlu ve karmaşık bir sorunlar yumağı oluşturmaktadır.

Bir araştırma kapsamında, bütün bu karmaşık sorunlar yumağının tüm boyutları ile ele alınması neredeyse imkansızdır. Konunun bir araştırma kapsamında ele alınabilir net bir çerçeveye kavuşturulması açısından üniversiteye giriş sisteminin esas işlevi etrafında sınırlandırılması benimsenmiştir. “Sistem”in esas işlevi, ortaöğretimden yükseköğretime geçişi düzenlemek olduğundan, ilköğretim kademesinden ÖSS’ye kadar uzanan eğitimle ilgili, ya da aile yaşamı ve istihdam gibi diğer dışsallıkları ile yükseköğretim kademesindeki sonuçları araştırma kapsamının dışında tutulmuştur. Bu çerçevede, araştırma, dar anlamda üniversiteye giriş sistemi ile sınırlandırılmış; araştırma kapsamına doğrudan doğruya “sistem”in bir bileşeni durumundaki öğeler dahil edilmiştir.

Bu raporda, araştırma evreninde yer alan “lise veya dersanelerde görev yapan yönetici ve öğretmen eğitimciler” örneklerinin bulguları sunulacaktır.

20. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Günümüz dünyasında, genelde eğitimin ve özelde de yükseköğrenimin ne kadar kritik bir önem kazandığı, izah gerektirmeyecek kadar açıktır. Modernleşmenin en temel hedeflerinden biri, nüfusun çağdaş bir toplum olmanın gerektirdiği bilgi, beceri ve yeteneklerle donatarak, yüksek nitelikli beşeri sermaye stoku elde etmek olarak tanımlanmıştır. Ülkelerin sahibi olduğu diğer kaynakların ulusal hedefler ve ekonominin gerekleri doğrultusunda harekete geçirilerek dünyanın kalkınmış-gelişmiş, güçlü toplumları arasında yer alabilmenin ön-şartı, nüfusun uygun eğitim politikaları geliştirilerek “yetişmiş insan gücü”ne dönüştürülmesine bağlıdır. Bilgi teknolojilerinin başdöndürücü bir hızla geliştiği günümüz dünyasında, beşeri sermaye yatırımları, eğitim ve araştırmaya ayrılacak kaynakların artırılması hayati bir önem kazanmıştır. Bu çerçevede, küresel ekonomide kıtlığı çekilen en kritik kaynak “beşeri sermaye” kaynakları haline gelmiştir.

Eğitimin giderek artan bu öneminin Türk toplumu tarafından yeterince algılandığını ve benimsendiğini söylemek mümkündür. Başlangıçta çeşitli nedenlerle çocukların ve özellikle kızların okula gönderilmesi konusunda yaşanan sorunlar 1950’lerden itibaren giderek aşılmış; ilköğretim kademesinden başlayarak eğitim talebi giderek yaygınlaşmıştır. Bu talebin 1980’lerden itibaren yükseköğretim kademesinde de giderek artış gösterdiği ve fakat talebi karşılayacak yeterlilikte bir yükseköğretim kapasitesinin yaratılmadığına yukarıda işaret edilmişti.

Otuz yıla yaklaşan bir dönemde gitgide artarak devasa boyutlara varan yükseköğretim talebi, son dönemde “kesintisiz 8 yıllık ilköğretim” uygulamasının etkisi, yükseköğretim talebinde olağan ivmenin aşılması yönünde olmuştur. Yükseköğretim kapasitesinin artırılması yönündeki olumlu çabaların kontenjan artışında yaratabildiği ivme ise talep ivmesi ile karşılaştırılmayacak kadar düşük kalmış; mevcut sınırlı kontenjanlardan yararlanmanın tek yolu, ÖSS’de başarı getireceği umulan her türlü çareye başvurmak haline gelmiştir. Bu ise, ÖSS’yi ortaöğretimden yükseköğretime geçişi düzenleyen bir “sorun-çözme” mekanizması olmaktan çıkarmakta; üniversiteye giriş sistemi, tüm eğitim sisteminde ve giderek sosyal hayatın istihdam başta olmak üzere tüm alanlarında sorun kaynağı haline gelmektedir.

Toplumların, sorunları, zamanın salınımlarına bırakıp seyirci kalarak, sorunlarla birlikte yaşarken kısa vadeli kestirme yollar keşfederek, verimli, sağlıklı ve makul çözüm yolları üretmeye hiçbir katkıda bulunmayan ve somut durum hakkında masa başı, ayaküstü, geçiştirici ya da suçlayıcı, günah keçisi icad etmeye ve sonuçta rahatlamaya dönük tartışmalarla zaman kaybederek aştıkları görülmüştür. Sorunlar, çözülemedikleri sürece giderek ağırlaşmış toplumu tehdit edecek boyutlar kazanabilir; ancak, her sorun, yarattığı meydan okuma aracılığıyla toplumu çözüm arayışlarına zorlayarak, yaratıcı ve işlevsel sorun çözme biçimlerinin geliştirilmesini tahrik ederek toplumların gelişmesinde önemli bir fırsat olarak da iş görebilir. Üniversiteye giriş sisteminin bu tür bir fırsat olarak değerlendirilebilmesi, kuşkusuz, artık ertelenemez bir hal alan sorunların açık yüreklilikle saptanması, sorunlar ve çözüm alternatifleri üzerinde “güncel gerçekliği” esas alan bir tartışma ortamı yaratılması ile mümkün olacaktır.

Genelde tüm eğitim sistemi, ve özelde de üniversiteye giriş sistemi uzun süredir, ülkenin kalkınma ve gelişme hedeflerine ulaşması konusunda yaptığı veya yapacağı katkılardan ziyade, sorunlarıyla tartışılmaktadır. Ancak, bu tartışmalar, sorunun çözümüne yönelik sonuçlar üretmek yerine, sorunu daha da içinden çıkılmaz hale getiren bir mecrada devam edegelmektedir. Sorunun bu hale gelmesinde elbette çok farklı sebepler vardır. Bunların en başta gelenlerinden biri, konunun sağlam ve gerçekçi verilere dayanılarak tartışılmaması; kararların verilere değil, konjonktürel değerlendirmeler ve öngörülere dayanılarak verilmesidir.

Araştırmanın en genel amacı, günümüz Türkiyesinde ortaöğretimden yükseköğretime geçiş sisteminin yapısını, işleyişini ve sorunlarını saptamak ve bu konuda geliştirilecek önerilere ışık tutmaktadır. Araştırmanın spesifik amacı ise, üniversiteye giriş sisteminde yer alan bireylerin özelliklerini, sınav ile ilgili deneyimleri, yaşam biçimlerinin sınavla ilgili öğeleri, “adaylar”ın ortaöğretim ve üniversiteye giriş sistemi konusundaki davranış, kanaat, sorun ve beklentileri konusunda sahada veri toplayarak incelemektir.

Araştırma, Türkiye çapında, üniversiteye giriş sistemi içinde yer alan çeşitli aktörlerin günümüzdeki durumları hakkında güncel veri sağlamak suretiyle, mevcut durumun ampirik verilere dayanarak saptanmasına ve daha sağlıklı değerlendirmeler yapılarak çözüm önerileri geliştirilmesine katkıda bulunacaktır.

Bu araştırma, Türkiye’de eğitim sisteminin en önemli düğüm noktalarından biri haline gelen üniversiteye giriş sistemi konusunda, sorunun doğrudan taraflarının görüşlerini ortaya koyan, önemli bir veri kaynağı olacaktır. Üniversiteye giriş sistemi, esasen eğitim sisteminin bütünüün sorunlarının gelip düğümlendiği bir huni ağız durumundadır. Dolayısıyla, bu sorunun ortaya konması, bir anlamda eğitim sisteminin genel sorunlarının irdelenmesinde de önemli bir katkı sağlayacaktır.

21. YÖNTEM

Bu araştırma, Türk eğitim sisteminin giderek en kritik halkası haline gelen üniversiteye giriş sistemi hakkında daha kapsamlı bir projenin saha araştırması kısmını oluşturmaktadır. Saha araştırmaları, bilindiği gibi, ampirik-pozitivistik yöntem yaklaşımının nicel ölçüm standartlarına göre biçimlendirilmektedir. Araştırmanın konuyla ilgili betimleyici/durum saptayıcı bir düzeyde tasarlanması, hem güncel durum hakkında gerçekçi bir resim elde etme amacına hizmet edecek; hem de, karmaşık analitik modellerin yol açtığı gereksiz ayrıntıcılığa düşülmesi önlenmiş olacaktır.

Yöntem Yaklaşımı

Araştırmada, sistem içinde rol alan ve sahada bu sistemin işleyişini ve sorunları doğrudan katılarak deneyimleyen bireylerin, araştırmanın değişkenleri açısından gözlemlenmesine imkan veren nicel ölçümlere dayalı bir yöntem yaklaşımı benimsenmiştir. Bu tür bir yöntem yaklaşımı, bir yandan gözlemi yapılacak değişkenlerin titizlikle belirlenmesini, öte yandan bu gözlemlerde kullanılacak ölçme araçlarının amaca uygun bir biçimde geliştirilmesini ve son olarak, uygun bir örnekleme yöntemi ile değişkenlerin sahadaki durumunun gerçeği yansıtacak biçimde saptanmasını sağlayacak veri toplanmasını gerektirmektedir. Saha araştırmasının en temel kabullerinden biri, durum ve değerlendirmeleri hakkında bilgilerine başvuru deneklerin güven verici bir ilişki temelinde, samimi ve dürüst cevaplar verdikleridir. gerçeği yansıtacakları kabulüdür. Bu güvenin sağlanmasında, formlarda isim veya diğer türden kişisel mahremiyetlere ilişkin sorular sorulmamış; toplanan verilerin sadece istatistiksel olarak değerlendirmeye alınacağı; verilen bilgilerin resmi veya resmi olmayan amaçlarla kullanılmayacağı konusunda güven sağlanmıştır.

Araştırmanın Problemi

Problemlerin tespiti ve üniversite sınavına ilişkin beklenti düzeyi ölçümü ile yaşanan sıkıntılara bulunacak çözüm yolları konusunda yapılacak tartışmalar için veri sağlanması da hedefler arasındadır.

Bu doğrultuda aşağıdaki soruların cevapları aranmıştır:

- 1- Öğretmen ve yöneticilerin sosyo-ekonomik profilleri nedir?
- 2- Öğretmen ve yöneticilerin, sınav sürecinin lise boyutuyla ilgili görüşleri nasıldır?
- 3- Öğretmen ve yöneticilerin, üniversiteye giriş sistemine ilişkin görüş ve yaklaşımları nelerdir?
- 4- Üniversiteye giriş sistemi içinde okulların ve dershanelerin konumu nedir?

Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın hipotezleri şunlardır:

- 16- İlköğretimin ilk sınıfından orta öğretimin son sınıfına kadar tüm sistem, üniversiteye giriş odaklı hale gelmiştir.
- 17- Üniversiteye giriş sisteminin unsurları, eğitimin kendisine paralel yeni bir sistem ortaya çıkarmıştır. Yer yer eğitim asli unsurları, paralel sistemin gerisinde kalmaya başlamıştır
- 18- Üniversiteye giriş sisteminin maliyeti, sistemi defalarca yeni baştan kuracak düzeye çıkmıştır.

Araştırma Deseni

Araştırmada, araştırma nüfuslarının dört temel alandaki özellik ve değerlendirmeleri ile ilgili değişkenlerin gözlenmesi kararlaştırılmıştır. Bu alanlar; sosyo-ekonomik özellikler, ortaöğretim kurumlarındaki deneyim ve bu deneyime ilişkin değerlendirmeler, ÖSS’na hazırlık deneyimi ve bu deneyime ilişkin değerlendirmeler ile sınavda hedeflenen/halen kayıtlı bulunan yükseköğretim programına ilişkin deneyim/tercih ve değerlendirmeler biçiminde belirlenmiştir. Bu alanlarda

sorgulanacak değişkenler belirlenirken araştırmanın betimleyici/durum saptayıcı karakteri ve problematik çerçevesi dikkate alınmıştır. Değişkenler arası ilişkisel/nedensel bir desenleme söz konusu değildir. Araştırmada, ilkece, her bir değişken, karakteristik ölçüm düzeyinde uygun kategoriler kullanılarak gözlenmiş ve gözlemler uygun tablolamalar aracılığıyla bulgulanıp yorumlanmıştır.

3.5. Araştırma Nüfusları Ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Türkiye'de üniversiteye giriş sistemi ile ilgili tüm toplum kesimlerini kapsamaktadır. Araştırma konusunun sadece "doğrudan doğruya 'sistem'in bir bileşeni durumundaki ögeler"le sınırlı tutulduğu yukarıda belirtilmişti. Bu sınırlandırma çerçevesinde, araştırma evreni "Türkiye'de üniversiteye giriş sistemi içinde rol alan tüm bireysel aktörler" olarak tanımlanmıştır. Bu haliyle araştırma evreni oldukça heterojen bir yapı arz etmektedir. Araştırmanın amacı çerçevesinde, saha araştırmasında birey birimlerin incelenmesine karar verilmiş; bireyler evreninden olabildiğince homojen beş araştırma nüfusu ayrıştırılmış ve bu nüfuslar şu şekilde tanımlanmıştır:

30. **Lise Son Sınıf Öğrencileri** : Genel liseler, anadolu ve fen vb. gibi yabancı dille eğitim yapan özel statülü liseler ve meslek liseleri ile özel okulların son sınıflarına devam eden öğrencilerdir.
31. **Lise Mezunları**: Herhangi bir orta öğretim kurumundan mezun olup, üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için dershaneye giden öğrencilerdir.
32. **Yükseköğretim Öğrencileri**: Herhangi bir örgün yüksek öğretim programına 2004 yılında kayıt yaptırmış öğrencilerdir.
33. **Öğrenci Velileri**: Lise son sınıfa giden, liseyi bitirmiş olup dershaneye devam eden veya üniversiteye yeni kayıt yaptırmış çocuğu olan anne-babalardır.
34. **Ortaöğretim ve Dershane Öğretmen ve Yöneticileri**: Herhangi bir orta öğretim kurumunda veya dershanede öğretmenlik veya yöneticilik yapan eğitimcilerdir.

3.5.1 Örneklem Grubu

Bu araştırmanın evreniyle ilgili varsayımlarımız şunlardır:

Araştırma kapsamında lise veya dershanelerde yönetici veya öğretmen olarak görev yapan eğitimciler örneklem grubunu teşkil edecektir.

Araştırmanın örneklem grubu, Türkiye genelini temsil etmek üzere, coğrafi dağılım, sosyo-ekonomik gelişmişlik, nüfus vb. ölçütlere göre belirleneceği için, evren grubunu temsil etme düzeyi ve güvenilirliği yüksek olacaktır.

Bu çerçevede Türkiye'nin 13 ilinde yapılan anketlerden değerlendirmeye alınanların adetleri ile bunların illere dağılımı şu şekildedir:

İller	Anket sayısı	%
Afyon	20	4,1
Ankara	47	9,7
Antalya	45	9,3
Bursa	17	3,5
Elazığ	19	3,9
Erzurum	40	8,2
Gaziantep	42	8,6
İstanbul	106	21,8
İzmir	45	9,3
Kayseri	20	4,1
Samsun	45	9,3
Van	20	4,1
Zonguldak	20	4,1
Toplam	486	100,0

21.6 Veri Derleme Araçları

Araştırma 5 ayrı soru formu ile gerçekleştirilmiştir. Temel sorun olan üniversiteye giriş sistemine ilişkin sorular, tüm gruplara yöneltilmiştir. Ayrıca, her grubun kendi konumuna uygun ilave sorular da sorulmuştur. Üniversiteye yeni kayıt yaptırmış öğrencileri kapsayan bu araştırmada öğrencilere toplam 37 sorudan oluşan bir soru formu uygulanmıştır. Soru formunda, yönetici ve öğretmenlerin sosyo-ekonomik durumları, bunların orta öğretim kurumlarıyla ilgili görüşleri, üniversiteye giriş sınavıyla ilgili kanaatleri, dershane sistemine ilişkin görüşleri ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır.

3.6.9. Veri Girişi

Araştırma verileri excel programında bilgisayara girilmiştir. Bu veriler SPSS programına aktararak tablolar alınmıştır.

3.6.10. Bulgulama Yorum ve Raporlama

Tablolar, önce düz frekanslar halinde bölümlere ayrılıp düzenlenmiştir. Düzenleme yapılırken, tablolar soru formundaki sırasına göre değil, bölümlere göre değerlendirilmiştir. Gerek duyulan yerlerde çapraz tablolar veya farklı gruplar için ayrı frekanslar alınmak suretiyle rapor oluşturulmuştur. Tabloların altına, kısa açıklamalar ve yorumlar yapılmış, bunlar rapor sonunda kapsamlı bir özet haline dönüştürülmüştür.

22. ARAŞTIRMA SÜRECİ

21. Hazırlık Aşaması

Proje, Türk eğitim sisteminin en temel sorunlarından birinin üniversiteye giriş sistemi olduğu düşüncesinden hareketle ortaya çıkmıştır. Bu sistemdeki sorunların, konunun taraflarının görüşlerine başvurularak belirlenebileceği öngörüsünden hareketle, beş ayrı araştırma formatı ortaya çıkartılmıştır.

Araştırma için Türkiye'de üniversiteye giriş sistemi ile ilgili kaynaklar taranmıştır. YÖK, Milli Eğitim Bakanlığı, ÖSYM, DİE ve ilgili meslek kuruluşları başta olmak üzere konuyla ilgili bütün çalışmalar ve araştırmalar incelenmiştir.

Literatür derlemesinden elde edilen bilgiler başlangıçta daha çok araştırmanın veri kaynağı olan soru formlarının sağlıklı hazırlanmasını temin üzere kullanılmıştır. Anketlerin içeriği, konuyla ilgili uzmanlar tarafından kontrol edilerek geliştirilmiştir. Anketör ekibi, bu alanda sürekli çalışan deneyimli personelden oluşturulmuştur. Ayrıca, anket yapılırken dikkat edilmesi gereken hususlara ilişkin ayrıntılı bir anketör talimatı hazırlanmıştır.

22. Veri toplama

Deneklerden bilgi toplama aracı olarak önceden hazırlanıp çoğaltılan anket formları kullanılmıştır. Araştırmanın saha çalışmaları 9 Kasım 2004 tarihinde başlamış ve 27 Kasım 2004 tarihinde sona ermiştir.

23. Veri Girişi

Kodlama ve veri girişi işlemleri, yine bu alanda deneyimli personelce gerçekleştirilmiş ve 10 Aralık 2004 tarihinde tamamlanmıştır.

24. Bulgulama ve Rapor

Tabloların hazırlanması ve değerlendirme ile raporların yazımı işe 10 Ocak 2005 tarihinde sonuçlandırılmıştır.

23. RAPORUN YAPISI

Deneklerden elde edilen verilerin sunulduğu bu raporda, araştırmanın tanıtıldığı giriş bölümünün ardından araştırma bulguları sunulmaktadır. Bulgular bölümü kendi içinde 4 kesime ayrılmaktadır. Birinci kesimde önce deneklerin sosyo ekonomik özelliklerine ilişkin bulgular, daha sonra sırasıyla lise eğitimine, üniversiteye ilişkin beklentilerine ve dersanelere ilişkin bulgular sunulmuştur. Rapor, bu bulguların değerlendirildiği bir "sonuç" bölümüyle son bulmaktadır. Araştırmada kullanılan soru kağıdı ise raporun sonuna konulmuştur.

BULGULAR (ÖĞRETMEN VE YÖNETİCİLER)

BÖLÜM 1

**ÖĞRETMEN VE YÖNETİCİLERİN
SOSYO-EKONOMİK DURUMLARI**

Tablo: V/1**Cinsiyet**

Seçenekler	Sayı	%
Kadın	183	37,7
Erkek	303	62,3
Toplam	486	100,0

Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin %37,7'si kadın, %62,3'ü erkektir.

Tablo: V/2

Göreviniz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	3	,6
Lise öğretmeni	161	33,1
Lise yöneticisi	28	5,8
Dershane öğretmeni	260	53,5
Dershane yöneticisi	34	7,0
Toplam	486	100,0

Araştırmaya katılanların %60,5'i dershane öğretmeni ve yöneticisi, %38,9'u lise öğretmeni ve yöneticisidir.

Tablo: V/3

Ailenizin aylık geliri (haneye giren toplam TL) nedir?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	11	2,3
600 milyon-1 milyar arası	174	35,8
1-2 milyar arası	248	51,0
2-4 milyar arası	43	8,8
4 milyar ve üzeri	10	2,1
Toplam	486	100,0

Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin %51'i 1-2 milyar arası, %35,8'i de 600 milyon-1 milyar lira arası aylık aile gelirine sahip olduklarını beyan etmektedirler.

Tablo: V/3-a
Lise öğretmenleri

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	3	1,6
600 milyon-1 milyar arası	86	44,8
1-2 milyar arası	96	50,0
2-4 milyar arası	3	1,6
4 milyar ve üzeri	4	2,1
Toplam	192	100,0

Tablo: V/3b
Dershane öğretmenleri

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	9	3,0
600 milyon-1 milyar arası	90	30,3
1-2 milyar arası	152	51,2
2-4 milyar arası	40	13,5
4 milyar ve üzeri	6	2,0
Toplam	297	100,0

Dershane öğretmenlerinin gelir düzeylerinin, lise öğretmenlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo: V/4

Eşiniz mesleği?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	96	19,8
Memur	132	27,2
İşçi	6	1,2
Emekli	14	2,9
Esnaf	9	1,9
Serbest meslek (Avukat, muhasebeci, doktor vb)	41	8,4
Sanayici	2	,4
Ev kadını	94	19,3
İşsiz	6	1,2
Diğer	86	17,7
Toplam	486	100,0

Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin dörtte birinden fazlası eşinin mesleğini memur, beşte birine yakını de (erkekler için) ev kadını olarak beyan etmişlerdir.

Tablo: V/4-a
Lise öğretmenleri

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	29	15,1
Memur	71	37,0
İşçi	3	1,6
Emekli	8	4,2
Esnaf	7	3,6
Serbest meslek (Avukat, muhasebeci, doktor vb)	13	6,8
Sanayici	1	,5
Ev kadını	45	23,4
İşsiz	1	,5
Diğer	14	7,3
Toplam	192	100,0

Tablo: V/4-b
Dershane öğretmenleri

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	68	22,9
Memur	62	20,9
İşçi	3	1,0
Emekli	6	2,0
Esnaf	3	1,0
Serbest meslek (Avukat, muhasebeci, doktor vb)	28	9,4
Sanayici	1	,3
Ev kadını	49	16,5
İşsiz	5	1,7
Diğer	72	24,2
Toplam	297	100,0

Lise öğretmenleri içinde eşi memur ve ev kadını olanların oranları, dershane öğretmenleri arasında ise eşi diğer mesleklere mensup olanların nispeten daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo: V/5

Özel ders veriyor musunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	6	1,2
Evet	122	25,1
Hayır	358	73,7
Toplam	486	100,0

Araştırmaya katılanların dörtte biri özel ders verdiğini ifade etmektedir.

Tablo: V/5-a
Lise öğretmenleri

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	3	1,6
Evet	20	10,4
Hayır	169	88,0
Toplam	192	100,0

Tablo: V/5-b
Dershane öğretmenleri

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	3	1,0
Evet	103	34,7
Hayır	191	64,3
Toplam	297	100,0

Dershane öğretmenleri içinde özel ders verenlerin oranının, lise öğretmenlerine göre oldukça fazla olduğu görülmektedir.

Tablo: V/6

Mesleğinizden memnun musunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	9	1,9
Evet, işimi severek yapıyorum	437	89,9
Mecbur olduğum için bu işi yapıyorum	25	5,1
Bu da, diğerleri gibi herhangi bir iş	15	3,1
Toplam	486	100,0

Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin çok büyük bir bölümü, mesleğini severek yaptığını ifade etmektedir. Bu işi mecbur olduğu için yaptığını belirtenlerin veya sıradan bir meslek olarak değerlendirenlerin oranı %8,2'dir. Öğretmenlerin gelir durumları ve sosyal statüleri pek olumlu bir seyir izlemezken, bu derece yüksek oranda memnuniyet ifade edilmiş olması dikkat çekicidir.

BÖLÜM 2
ORTA ÖĞRETİM (LİSE) EĞİTİMİNE
İLİŞKİN KANAATLER

Tablo: V/7

İyi bir lisede okumak üniversiteye giriş sınavını kazanmada çok etkili midir?

Seçenekler	Sayı	%
Çok fazla var	358	73,7
Biraz etkisi var	122	25,1
Etkisi yok	6	1,2
Toplam	486	100,0

Öğretmen ve yöneticilerin tamamına yakını iyi bir lisede okumanın üniversiteye giriş sınavını kazanmada çeşitli düzeylerde etkili olduğu inancını dile getirmektedir. Öğretmen ve yöneticilerin, lise kalitesine büyük önem verdikleri anlaşılmaktadır.

Öğretmenlerin ortaöğretim kurumunun önemine yüksek seviyede dikkat çekiyor olmaları, bir yandan bu kurumlardan tamamen ümit kesilmesinin doğru olmayacağını gösterirken, diğer yandan kendi aralarındaki ayrışmayı vurgulayarak bu kurumlar arasında iyi olduğu düşünülenlere yönelik temel eğitim düzeyinde yaşanan keskin yarışmayı açıklamaktadır. Bu durum, ortaöğretimin kendi modelini içinde barındırdığı şekilde yorumlanabilir.

Tablo: V/8

Lisede verilen eğitimin hangi açılardan yetersiz olduğunu düşünüyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	4	,8
Üniversiteye giriş sınavına hazırlama	159	32,7
Yabancı dil öğretme	15	3,1
Çocuğun kabiliyetlerini geliştirme	67	13,8
Mesleki bilgi ve beceri kazandırma	29	6,0
Her bakımdan	212	43,6
Toplam	486	100,0

Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin %43,6'sı lise eğitimini her bakımdan, %32,7'si de üniversiteye giriş sınavına hazırlama bakımından yetersiz bulmaktadır. Eğitim sisteminin sorumlularının kendilerinin işlettikleri sistemi temel fonksiyonları açısından büyük oranda yetersiz görmeleri çarpıcıdır.

Tablo: V/8-a
Lise öğretmenleri

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	3	1,6
ÖSS'ye hazırlama	65	33,9
Yabancı dil öğretme	12	6,3
Çocuğun kabiliyetlerini geliştirme	34	17,7
Mesleki bilgi ve beceri kazandırma	12	6,3
Her bakımdan	66	34,4
Toplam	192	100,0

Tablo: V/8-b
Dershane öğretmenleri

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	1	,3
ÖSS'ye hazırlama	95	32,0
Yabancı dil öğretme	3	1,0
Çocuğun kabiliyetlerini geliştirme	33	11,1
Mesleki bilgi ve beceri kazandırma	17	5,7
Her bakımdan	148	49,8
Toplam	297	100,0

Dershane öğretmenlerinin lisede verilen eğitimi her bakımdan yetersiz bulma oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo: V/9

Lise son sınıfta okuyan öğrencilerinizin üniversiteye giriş sınavına hazırlanması okula devamlarını nasıl etkiliyor?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	14	2,9
Rapor olarak mümkün olduğu kadar okula gitmiyorlar	276	56,8
Okula düzenli devam ediyorlar	41	8,4
Devamsızlık hakkını kullanıyorlar	155	31,9
Toplam	486	100,0

Öğretmenlerin %56,8'inin lise son sınıf öğrencilerinin rapor olarak, %31,9'unun da devamsızlık hakkını kullanarak mümkün olduğunca okula gitmeyeceğini ifade ettikleri görülmektedir. Lise son sınıf öğrencilerinin üniversiteye giriş sınavına hazırlık için okula gitmemelerinin her kesim tarafından bilinen ve kabul edilen bir olgu haline dönüştüğü anlaşılmaktadır.

Tablo: V/10

Öğrencilerinize okudukları lisede üniversiteye giriş sınavı sonrası bölüm tercihi yapmalarına yardımcı olacak düzeyde üniversite, fakülte ve yüksek okullar tanıtımı konusunda rehberlik uygulamaları yapılıyor mu?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	7	1,4
Evet	173	35,6
Kısmen	217	44,7
Hayır	89	18,3
Toplam	486	100,0

Liselerde öğrencilere tercihlerinde yardımcı olacak düzeyde okul ve bölüm tanıtımı yapılıp yapılmadığı sorusuna, öğretmen ve yöneticilerin sadece %35,6'sı kesin bir dille evet cevabı vermekte, diğerleri çeşitli düzeylerde bu konuda eksiklik olduğu görüşünü paylaşmaktadır. Bu sonuç ortaöğretimin rehberlik fonksiyonunu yerine getiremediğinin sistemin işleticileri tarafından teyidi olarak yorumlanabilir.

Tablo: V/10-a
Lise öğretmenleri

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	1	,5
Evet	84	43,8
Kısmen	79	41,1
Hayır	28	14,6
Toplam	192	100,0

Tablo: V/10-b
Dershane öğretmenleri

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	6	2,0
Evet	89	30,0
Kısmen	139	46,8
Hayır	63	21,2
Toplam	297	100,0

Lise öğretmenlerinin öğrencilerine tercihlerinde yardımcı olacak düzeyde rehberlik hizmeti verildiği yönünde nispeten daha yüksek inanca sahip oldukları dikkat çekmektedir.

Tablo: V/11

Kurumunuzda rehberlik ve mesleki yönlendirme konusunda neler yapılıyor?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	3	,6
Öğrencilere ayrıntılı bilgi veriliyor	260	53,5
Sadece genel bilgiler veriliyor	101	20,8
Öğrencilerin kişisel sorularına cevap veriliyor	85	17,5
Bu konuda ciddi bir faaliyet yok	37	7,6
Toplam	486	100,0

Öğretmen ve yöneticilerin yarısından fazlası, görev yaptıkları lise ve dersanelerde rehberlik ve mesleki yönlendirme konusunda öğrencilere ayrıntılı bilgi verildiği görüşünü savunmaktadır.

Tablo: V/11-a
Lise öğretmenleri

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	1	,5
Öğrencilere ayrıntılı bilgi veriliyor	54	28,1
Sadece genel bilgiler veriliyor	69	35,9
Öğrencilerin kişisel sorularına cevap veriliyor	36	18,8
Bu konuda ciddi bir faaliyet yok	32	16,7
Toplam	192	100,0

Tablo: V/11-b
Dershane öğretmenleri

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	2	,7
Öğrencilere ayrıntılı bilgi veriliyor	207	69,7
Sadece genel bilgiler veriliyor	32	10,8
Öğrencilerin kişisel sorularına cevap veriliyor	50	16,8
Bu konuda ciddi bir faaliyet yok	6	2,0
Toplam	297	100,0

Dershane öğretmenlerinin üçte ikisinden fazlası, öğrencilerine ayrıntılı bilgi verildiğini ifade ederken, bu lise öğretmenlerinde oldukça düşük düzeyde kalmaktadır. Bu tablo, rehberlik ve mesleki yönlendirme fonksiyonunun büyük ölçüde dersanelerin inisiyatifine geçtiğinin işareti olarak değerlendirilebilir.

Tablo: V/12

Mevcut lise eğitimini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	10	2,1
Lise eğitimi ne üniversite giriş sınavına hazırlıyor, ne de genel kültür verebiliyor	241	49,6
Lise eğitimi, genel kültür ve bilgi ağırlıklı şekilde sürüyor	186	38,3
Lise eğitimi tümüyle üniversite giriş sınavı odaklı hale geldi	49	10,1
Toplam	486	100,0

Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin yarısı, mevcut lise eğitiminin üniversiteye giriş sınavına hazırlamadığı gibi genel kültür de veremediğini ifade etmektedir. Buna karşılık %38,3'ü, lise eğitiminin genel kültür ve bilgi ağırlıklı şekilde sürdüğü görüşündedir. Tablo 12'nin sonuçları Tablo 8 için yapılan ortaöğretimin temel işlevini yerine getiremediği yorumunu doğrulamaktadır.

Tablo: V/12-a
Lise öğretmenleri

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	9	4,7
Lise eğitimi ne üniversite giriş sınavına hazırlıyor, ne de genel kültür verebiliyor	63	32,8
Lise eğitimi, genel kültür ve bilgi ağırlıklı şekilde sürüyor	92	47,9
Lise eğitimi tümüyle üniversite giriş sınavı odaklı hale geldi	28	14,6
Toplam	192	100,0

Tablo: V/12-b
Dershane öğretmenleri

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	1	,3
Lise eğitimi ne üniversite giriş sınavına hazırlıyor, ne de genel kültür verebiliyor	181	60,9
Lise eğitimi, genel kültür ve bilgi ağırlıklı şekilde sürüyor	94	31,6
Lise eğitimi tümüyle üniversite giriş sınavı odaklı hale geldi	21	7,1
Toplam	297	100,0

Dershane öğretmenlerinin lise eğitimine yönelik değerlendirmelerinin daha sert olduğu dikkat çekiyor.

BÖLÜM 3
ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK VE SINAV SİSTEMİNE
İLİŞKİN KANAATLER

Tablo: V/13

Hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiğine inanıyor musunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Evət	200	41,2
Hayır	286	58,8
Toplam	486	100,0

Öğretmenlerin %58,8'i hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiği inancındadır. Öğrenci ve velilere nazaran öğretmenlerin üniversiteye nispeten düşük seviyede önem veriyor olmaları, ununu eleyip eleğini asmış olmanın verdiği rahatlığa yorulabilir.

Lise öğretmenleri
Tablo: V/13-a

Seçenekler	Sayı	%
Evət	70	36,5
Hayır	122	63,5
Toplam	192	100,0

Dershane öğretmenleri
Tablo: V/13-b

Seçenekler	Sayı	%
Evət	131	44,1
Hayır	166	55,9
Toplam	297	100,0

Dershane öğretmenlerinin hayatta başarılı olabilmek için üniversiteye gidilmesi gerektiği konusunda nispeten daha yüksek bir inanç içinde oldukları görülmektedir.

Tablo: V/14

Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için aşağıdaki yollardan hangisinin gerekli olduğuna inanıyorsunuz?

Seçenekler	Cevapsız		Evet		Hayır	
	s	%	s	%	s	%
Dershane	13	2,7	446	91,8	27	5,6
Özel ders	66	13,6	209	43,0	211	43,4
Dergi	55	11,3	315	64,8	116	23,9
Kitap	46	9,5	382	78,6	58	11,9
CD	91	18,7	131	27,0	264	54,3
İnternet	92	18,9	100	20,6	294	60,5
Kurs	82	16,9	185	38,1	219	45,1

Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin %91,8 gibi çok yüksek bir oranı üniversite giriş sınavı hazırlıkları bağlamında mutlaka dershaneye gidilmesi gerektiği görüşünü ifade etmektedir. Öğretmenler açısından üniversiteye girişte başarılı olmanın 'yegane' yolu dershaneye gitmektir. Dershane olgusunun öğretmenler tarafından bu derece yüksek bir oranla kabul edilmiş bulunması, öğrencileri dershanelere yönlendiren unsurlardan biri olarak değerlendirilebilir.

Lise öğretmenleri
Tablo: V/14-a

Seçenekler	Cevapsız		Evet		Hayır	
	s	%	s	%	s	%
Dershane	9	4,7	156	81,3	27	14,1
Özel ders	26	13,5	72	37,5	94	49,0
Dergi	20	10,4	129	67,2	43	22,4
Kitap	20	10,4	151	78,6	21	10,9
CD	32	16,7	78	40,6	82	42,7
İnternet	34	17,7	62	32,3	96	50,0
Kurs	30	15,6	80	41,7	82	42,7

Dershane öğretmenleri
Tablo: V/14-b

Seçenekler	Cevapsız		Evet		Hayır	
	s	%	s	%	s	%
Dershane	4	1,3	293	98,7	-	-
Özel ders	40	13,5	140	47,1	117	39,4
Dergi	36	12,1	188	63,3	73	24,6
Kitap	26	8,8	234	78,8	37	12,5
CD	60	20,2	55	18,5	182	61,3
İnternet	59	19,9	39	13,1	199	67,0
Kurs	54	18,2	106	35,7	137	46,1

Lise öğretmenlerinin CD ve internet gibi yeni eğitim araçlarını, dershane öğretmenlerine göre daha fazla ön plana çıkardıkları dikkat çekmektedir.

Tablo: V/15

Size göre üniversiteye giriş sınavında çıkan sorular ile lisede işlenen konular birbirinden farklı mı?

Seçenekler	Sayı	%
Evet	104	21,4
Kısmen	317	65,2
Hayır	65	13,4
Toplam	486	100,0

Öğretmen ve yöneticilerin beşte dördü, üniversiteye giriş sınavında çıkan sorular ile lisede işlenen konuların birbirinden tamamen veya kısmen farklı olduğunu belirtmektedirler. Bu sonuç, üniversiteye giriş sistemi ile ortaöğretim sisteminin “kopuk”luğunun bariz göstergesidir.

Tablo: V/16

Üniversiteye giriş sınavındaki alan ve katsayı uygulamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	5	1,0
Doğru bir uygulama, devam ettirilmeli	41	8,4
Haksızlıklara yol açan bir uygulama, değiştirilmeli	184	37,9
Doğru ve yanlış yönleri var, düzeltilmeli	233	47,9
Bu konularda yeterli bilgim yok	23	4,7
Toplam	486	100,0

Üniversiteye giriş sınavının en çok tartışılan yönlerinden alan ve katsayı uygulamasının öğretmenler tarafından çeşitli düzeylerde eleştiriyile karşılandığı görülmektedir. Bu uygulamaya mevcut haliyle destek veren öğretmenlerin oranı %8,4'tür.

Tablo: V/17

Sizce öğrenciler niçin üniversitede okumak istiyorlar?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	2	,4
İyi bir diploma sahibi olmak için	33	6,8
Bilimsel kariyer için	13	2,7
Daha kolay iş bulmak için	197	40,5
Meslek sahibi olmak için	226	46,5
Yapacağı işte daha başarılı olmak için	15	3,1
Toplam	486	100,0

Öğretmen ve yöneticilerden %46,5'i öğrencilerin üniversite okumayı meslek sahibi olmak, %40,5'i de daha kolay için bulmak için istediği görüşündedir. Bu veriden de anlaşılacağı üzere, öğretmen ve yöneticiler öğrencilerin üniversite eğitimi görme isteklerini büyük bir çoğunlukla iş bulma/meslek edinme amacına bağlamaktadır.

Tablo: V/18

Öğrenciler yüksek öğretim görmeyi hedeflediği alanı neye göre seçiyor?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	5	1,0
İdeallerindeki meslek olduğu için	103	21,2
Prestijli bir alan olduğu için	35	7,2
Çok para kazanabilecekleri bir alan olduğu için	186	38,3
Devlet memuru olma imkanı tanındığı için	103	21,2
Bilimsel kariyer yapmak için	5	1,0
Diğer sebeplerle	49	10,1
Toplam	486	100,0

Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin %38,3'ü öğrencilerin yüksek öğrenim görmeyi istedikleri bölümü çok para kazanabilecekleri bir alan olduğu, %21,2'si devlet memuru olma imkanı tanındığı için seçtiğini ifade etmektedir. Öğrencilerin ideallerindeki meslekte öğrenim görmeyi hedefledikleri kanaatinde olan öğretmen ve yöneticilerin oranı %21,2'dir.

Tablo 17 ve 18'in sonuçları, öğretmenlerin öğrencilerdeki aşırı seviyelere varmış faydacı gerçekçiliği çok iyi tespit ettiklerini göstermektedir. Üniversite eğitimi ekme kapısının anahtarı konumundadır.

Tablo: V/19

Öğrenciler yüksek öğretim görmeyi hedeflediği alanı kimin etkisiyle seçiyor?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	11	2,3
Tamamen kendi kararları	196	40,3
Ailelerinin isteği	181	37,2
Öğretmenlerinin yönlendirmesi	98	20,2
Toplam	486	100,0

Öğrenciler ve yöneticilerin %40,3'ü öğrencilerin öğrenim görmeyi hedefledikleri alanı kendi kararlarıyla belirlediklerini, %37,2'si bu tercihte ailelerin etkili olduğunu ifade etmekte, %20,2'si ise öğretmenlerin yönlendirmesini ön plana çıkarmaktadır. Burada dikkati çeken husus, öğretmen ve yöneticilerin daha düşük bir bölümünün kendi yönlendirmelerinin etkili olduğunu düşünmeleridir.

Tablo: V/20

Deneme sınavları öğrencinin üniversiteye giriş sınavında elde edeceği başarıyı yeterince yansıtıyor mu?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	19	3,9
Yeterince yansıtıyor	259	53,3
Yansıtıyor ama sınav psikolojisine hazırlıyor	197	40,5
Önemli bir faydası yok	11	2,3
Toplam	486	100,0

Öğretmen ve yöneticilerin %53,3'ü deneme sınavlarının öğrencilerin üniversiteye giriş sınavında elde edecekleri başarıyı yansıttığı, %40,5'i ise sadece sınav psikolojisine hazırladığı görüşündedir. Öğretmen ve yöneticilerden çok azı deneme sınavlarını gereksiz bulmaktadır.

Lise öğretmenleri
Tablo: V/20-a

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	18	9,4
Yeterince yansıtıyor	78	40,6
Yansıtıyor ama sınav psikolojisine hazırlıyor	88	45,8
Önemli bir faydası yok	8	4,2
Toplam	192	100,0

Dershane öğretmenleri
Tablo: V/20-b

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	2	,7
Yeterince yansıtıyor	181	60,9
Yansıtıyor ama sınav psikolojisine hazırlıyor	111	37,4
Önemli bir faydası yok	3	1,0
Toplam	297	100,0

Dershane öğretmenlerinin deneme sınavlarının üniversiteye giriş sınavındaki başarıyı yansıttığı konusunda güçlü bir kanaate sahip oldukları görülmektedir.

Tablo: V/21

Medyanın sunumu sebebiyle bazı mesleklerin moda haline gelmesi öğrencilerin üniversitedeki bölüm tercihlerini etkiliyor mu?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	3	,6
Evet, çok etkiliyor	193	39,7
Kısmen etkiliyor	230	47,3
Pek fazla etkilemiyor	60	12,3
Toplam	486	100,0

Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin %87'si medyanın sunumu sebebiyle bazı mesleklerin moda haline gelmesinin üniversite öğrencilerinin bölüm tercihlerini çeşitli düzeylerde etkilediği görüşündedir. Buna göre, medya bir rehberlik ve danışma mercii konumundadır.

Bu sonuç, medyanın ülke gerçekleriyle ne kadar sorumlu bir şekilde ilgili olması ve ülkenin gelecek planlamasındaki etkisini gösteren bu rolü ne kadar titiz bir tutumla yerine getirmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Tablo: V/22

Üniversiteye giriş sisteminin, bilgi yanında kişisel yeteneklerin (ilgi, yaratıcılık vb.) dikkate alınmasını sağlayacak şekilde değiştirilmesi gerektiği görüşüne katılıyor musunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	9	1,9
Evet, mutlaka bu yönde bir değişiklik olmalı	446	91,8
Hayır, mevcut sistem devam etmeli	31	6,4
Toplam	486	100,0

Öğretmen ve yöneticiler, üniversiteye giriş sisteminin öğrencilerin kişisel yeteneklerinin dikkate alınacak şekilde değiştirilmesi gerektiğini görüşüne %91,8 oranında katılmaktadır.

BÖLÜM 4
PARALEL EĞİTİM KURUMLARI:
DERSHANELER

Tablo: V/23

Size göre dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmak mümkün mü?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	3	,6
Evet	175	36,0
Çok zor	259	53,3
Hayır	49	10,1
Toplam	486	100,0

Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin sadece %10,1'i dershanede gitmeden üniversite kazanmanın mümkün olduğu görüşündedir. Bu tablo, dershane sisteminin öğretmen ve yöneticiler tarafından neredeyse tümüyle benimsendiğini ortaya koymaktadır.

Lise öğretmenleri

Tablo: V/23-a

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	1	,5
Evet	105	54,7
Çok zor	72	37,5
Hayır	14	7,3
Toplam	192	100,0

Dershane öğretmenleri

Tablo: V/23-b

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	2	,7
Evet	71	23,9
Çok zor	188	63,3
Hayır	36	12,1
Toplam	297	100,0

Lise öğretmenleri, dershaneye gitmeden üniversite kazanmanın mümkün olduğu konusunda nispeten daha güçlü bir kanaate sahiptirler.

Tablo: V/24

Öğrencilerin dershaneye gitmesinde en çok etkili olan şey nedir?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	7	1,4
Okuldaki eğitimin üniversiteye giriş sınavını kazanmada yetersiz kalması	352	72,4
Farklı ve rahat bir ortam sağlaması	56	11,5
Herkesin dershaneye gidiyor olması	57	11,7
Ailelerinin isteği	14	2,9
Toplam	486	100,0

Öğretmen ve yöneticilerin %72,4'ü öğrencilerin dershaneye gitme sebebi olarak okuldaki eğitimin sınavı kazanmada yetersiz kalmasını göstermektedir. Ortaöğretim sisteminin öğrencileri bir üst kademeye hazırlamadaki yetersizliği kanaati öğretmenler tarafından da paylaşılmaktadır. Kademeler arası geçişteki tikanıklık aşıkardır.

Lise öğretmenleri
Tablo: V/24-a

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	5	2,6
Okuldaki eğitimin üniversiteye giriş sınavını kazanmada yete	113	58,9
Farklı ve rahat bir ortam sağlaması	25	13,0
Herkesin dershaneye gidiyor olması	42	21,9
Ailelerinin isteği	7	3,6
Toplam	192	100,0

Dershane öğretmenleri
Tablo: V/24-b

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	2	,7
Okuldaki eğitimin üniversiteye giriş sınavını kazanmada yete	241	81,1
Farklı ve rahat bir ortam sağlaması	32	10,8
Herkesin dershaneye gidiyor olması	15	5,1
Ailelerinin isteği	7	2,4
Toplam	297	100,0

Lise öğretmenlerinin dershaneye gitme sebepleri arasında, herkesin dershaneye gidiyor olmasını seçeneğini nispeten daha fazla ön plana çıkarmaları dikkat çekicidir.

Tablo: V/25

Öğrenciler dersane seçimini nasıl yapıyor?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	13	2,7
Öğretmenlerin tavsiyesi üzerine aileyle birlikte	121	24,9
Üniversiteyi kazanmış tanıdıkların tavsiyesiyle	209	43,0
Tamamen ailelerinin tercihi olarak	51	10,5
Öğrenci kendi kararıyla	92	18,9
Toplam	486	100,0

Öğretmen ve yöneticiler, öğrencilerin dershanede seçiminde %43 oranı ile en çok üniversiteyi kazanmış tanıdıkların, %24,9 ile de kendilerinin tavsiyelerinin etkili olduğu düşüncesindedirler.

Tablo: V/26

Dershane de görülen eğitimin üniversiteye giriş sınavının kazanılmasına ne derece katkısı olduğunu düşünüyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	4	,8
Çok katkısı olacağına inanıyorum	378	77,8
Fazla katkısı olmayabilir	74	15,2
Bir katkısının olacağını sanmıyorum	11	2,3
Bilmiyorum	19	3,9
Toplam	486	100,0

Öğretmen ve yöneticilerin büyük bir çoğunluğu dersane eğitiminin üniversiteye giriş sınavını kazanmada çok katkısı olacağı inancındadır. Üniversite hayatın, dersane ise üniversitenin anahtarı konumundadır.

Lise öğretmenleri
Tablo: V/26-a

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	4	2,1
Çok katkısı olacağına inanıyorum	108	56,3
Fazla katkısı olmayabilir	56	29,2
Bir katkısının olacağını sanmıyorum	6	3,1
Bilmiyorum	18	9,4
Toplam	192	100,0

Dershane öğretmenleri
Tablo: V/26-b

Seçenekler	Sayı	%
Çok katkısı olacağına inanıyorum	273	91,9
Fazla katkısı olmayabilir	18	6,1
Bir katkısının olacağını sanmıyorum	5	1,7
Bilmiyorum	1	,3
Toplam	297	100,0

Lise öğretmenlerinin dersane eğitiminin üniversiteye giriş sınavına kazanmadaki etkisi konusunda daha temkinli bir yaklaşım içinde buldukları görülmektedir.

Tablo: V/27

Dershanede verilen eğitimle okuldaki eğitimi karşılaştırdığınızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	19	3,9
Dershanedeki eğitim her bakımdan daha kaliteli	205	42,2
Okuldaki eğitim her bakımdan daha kaliteli	26	5,3
Dershanede sadece sınav tekniği öğretiliyor	149	30,7
Okulda sadece ham bilgi veriliyor	59	12,1
Hiçbiri	28	5,8
Toplam	486	100,0

Öğretmen ve yöneticilerin sadece %5,3'ü okuldaki eğitimi her bakımdan kaliteli bulmakta, %42,2'si ise dershanedeki eğitimin kalitesini ön plana çıkarmaktadır.

Üniversite hayatın, dershane ise üniversitenin anahtarı konumundadır.

Lise öğretmenleri

Tablo: V/27-a

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	14	7,3
Dershanedeki eğitim her bakımdan daha kaliteli	24	12,5
Okuldaki eğitim her bakımdan daha kaliteli	21	10,9
Dershanede sadece sınav tekniği öğretiliyor	88	45,8
Okulda sadece ham bilgi veriliyor	30	15,6
Hiçbiri	15	7,8
Toplam	192	100,0

Dershane öğretmenleri

Tablo: V/27-b

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	5	1,7
Dershanedeki eğitim her bakımdan daha kaliteli	184	62,0
Okuldaki eğitim her bakımdan daha kaliteli	5	1,7
Dershanede sadece sınav tekniği öğretiliyor	61	20,5
Okulda sadece ham bilgi veriliyor	29	9,8
Hiçbiri	13	4,4
Toplam	297	100,0

Lise öğretmenlerinin dershanede sadece sınav tekniğinin öğretildiği kanaatinde yoğunlaşırken, dershane öğretmenlerinin dershanedeki eğitimin her bakımdan daha kaliteli olduğu görüşünü ön plana çıkardıkları görülmektedir. Lise öğretmenlerinin, liselerde verilen eğitimin kalitesi konusunda çok fazla iddia ortaya koymadıkları dikkat çekmektedir.

Tablo: V/28

Rehberlik ve mesleki yönlendirme konusunda lisede verilen bilgiler mi yoksa dershanede verilen bilgiler mi öğrencilere faydalı oluyor?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	4	,8
Okulda verilenler	34	7,0
Dershanede verilenler	218	44,9
Her ikisi de	213	43,8
Hiçbiri	17	3,5
Toplam	486	100,0

Öğretmen ve yöneticilerin sadece %7'si rehberlik ve mesleki yönlendirme konusunda lisede verilen eğitimi öğrencilere faydalı görmekte, %88,7'si ise çeşitli düzeylerde dershanelerin faydalı olduğunu ifade etmektedir. Tablo 28'in sonuçları Tablo 10'un sonuçlarını teyit etmektedir: Ortaöğretim rehberlik ve danışma hizmetleri bakımından yeterli değildir.

Lise öğretmenleri
Tablo: V/28-a

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	3	1,6
Okulda verilenler	25	13,0
Dershanede verilenler	48	25,0
Her ikisi de	107	55,7
Hiçbiri	9	4,7
Toplam	192	100,0

Dershane öğretmenleri
Tablo: V/28-b

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	1	,3
Okulda verilenler	9	3,0
Dershanede verilenler	171	57,6
Her ikisi de	108	36,4
Hiçbiri	8	2,7
Toplam	297	100,0

Lise öğretmenlerinin rehberlik ve mesleki yönlendirme konusunda dersanelerde verilen eğitimi, dersane öğretmenleri kadar önemsemedikleri dikkat çekmektedir.

Tablo: V/29

(Dershane yönetici ve öğretmenleri için)
Dershaneniz dergi ve kitap yayınlıyor mu?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	3	1,0
Dergi yayınlıyoruz	30	10,1
Kitap yayınlıyoruz	30	10,1
Hem dergi hem kitap yayınlıyoruz	179	60,3
Hiçbiri yok ama belirli dergi ve kitapların takibi zorunlu	48	16,2
Hiçbiri yok ve herhangi bir yayının takibi zorunlu değil	7	2,4
Toplam	297	100,0

Dershane yönetici ve öğretmenlerinin büyük çoğunluğu, hem dergi, hem de kitap yayını yaptıklarını ifade etmektedir. Bu tablo, üniversiteye hazırlık kitap ve dergi yayıncılığının dershanelerle içe içe geçmiş bir sektör olduğunu göstermektedir.

Tablo: V/30

Dershanelerde öğrencileri sınavı kazanmaya daha fazla motive eden şeyler nelerdir?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	52	10,7
Eğitim ve test tekniği	142	29,2
Öğretmenlerin öğrenciyle birebir ilgilenmesi	160	32,9
Öğrenciler arasındaki rekabetin daha yoğun olması	75	15,4
Arkadaşların birbirini teşviki	19	3,9
Aile beklentisinin yüksek olması	12	2,5
Diğer	26	5,3
Toplam	486	100,0

Öğretmen ve yöneticiler, dershanelerde öğrencileri sınavı kazanmaya daha fazla motive eden unsur olarak %32,9 ile öğretmenlerin öğrenciyle birebir ilgilenmesini, %29,2 ile eğitim ve test tekniğini, %15,4 ile de öğrenciler arasındaki rekabetin yoğunluğunu göstermektedirler.

Lise öğretmenleri
Tablo: V/30-a

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	50	26,0
Eğitim ve test tekniği	50	26,0
Öğretmenlerin öğrenciyle birebir ilgilenmesi	27	14,1
Öğrenciler arasındaki rekabetin daha yoğun olması	28	14,6
Arkadaşların birbirini teşviki	8	4,2
Aile beklentisinin yüksek olması	11	5,7
Diğer	18	9,4
Toplam	192	100,0

Dershane öğretmenleri
Tablo: V/30-b

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	3	1,0
Eğitim ve test tekniği	92	31,0
Öğretmenlerin öğrenciyle birebir ilgilenmesi	134	45,1
Öğrenciler arasındaki rekabetin daha yoğun olması	48	16,2
Arkadaşların birbirini teşviki	11	3,7
Aile beklentisinin yüksek olması	1	,3
Diğer	8	2,7
Toplam	297	100,0

Lise öğretmenlerinin dörtte biri, dershanelerde öğrencileri sınava kazanmaya daha fazla motive eden unsur konusunda cevapsız kalarak herhangi bir görüş belirtmezken, dershane öğretmenleri öğrencilerle birebir ilgilenilmesi seçeneğini ön plana çıkarmaktadırlar.

SONUÇ

Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin %37,7'si kadın, %62,3'ü erkek; %60,5'i dersane öğretmeni ve yöneticisi, %38,9'u lise öğretmeni ve yöneticisidir. Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin %51'i 1-2 milyar arası, %35,8'i de 600 milyon-1 milyar lira arası aylık aile gelirine sahip olduklarını beyan etmektedirler. Dersane öğretmenlerinin gelir düzeylerinin, lise öğretmenlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin çok büyük bir bölümü, mesleğini severek yaptığını ifade etmektedir. Öğretmenlerin gelir durumları ve sosyal statüleri pek olumlu bir seyir izlemezken, bu derece yüksek oranda memnuniyet ifade edilmiş olması dikkat çekicidir.

Öğretmen ve yöneticilerin tamamına yakını iyi bir lisede okumanın üniversiteye giriş sınavını kazanmada çeşitli düzeylerde etkili olduğu inancını dile getirmektedir. Öğretmen ve yöneticilerin, lise kalitesine büyük önem verdikleri anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin ortaöğretim kurumunun önemine yüksek seviyede dikkat çekiyor olmaları, bir yandan bu kurumlardan tamamen ümit kesilmesinin doğru olmayacağını gösterirken, diğer yandan kendi aralarındaki ayrışmayı vurgulayarak bu kurumlar arasında iyi olduğu düşünülenlere yönelik temel eğitim düzeyinde yaşanan keskin yarışmayı açıklamaktadır. Bu durum, ortaöğretimin kendi modelini içinde barındırdığı şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin %43,6'sı lise eğitimini her bakımdan, %32,7'si de üniversiteye giriş sınavına hazırlama bakımından yetersiz bulmaktadır. Eğitim sisteminin sorumlularının kendilerinin işlettikleri sistemi temel fonksiyonları açısından büyük oranda yetersiz görmeleri çarpıcıdır. Dersane öğretmenlerinin lisede verilen eğitimi her bakımdan yetersiz bulma oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin %56,8'inin lise son sınıf öğrencilerinin rapor olarak, %31,9'unun da devamsızlık hakkını kullanarak mümkün olduğunca okula gitmeyeceğini ifade ettikleri görülmektedir. Lise son sınıf öğrencilerinin üniversiteye giriş sınavına hazırlık için okula gitmemelerinin her kesim tarafından bilinen ve kabul edilen bir olgu haline dönüştüğü anlaşılmaktadır.

Liselerde öğrencilere tercihlerinde yardımcı olacak düzeyde okul ve bölüm tanıtımı yapılıp yapılmadığı sorusuna, öğretmen ve yöneticilerin sadece %35,6'sı kesin bir dille evet cevabı vermekte, diğerleri çeşitli düzeylerde bu konuda eksiklik olduğu görüşünü paylaşmaktadır. Bu sonuç ortaöğretimin rehberlik fonksiyonunu yerine getiremediğin sistemin işleticileri tarafından teyidi olarak yorumlanabilir. Lise öğretmenlerinin öğrencilerine tercihlerinde yardımcı olacak düzeyde rehberlik hizmeti verildiği yönünde nispeten daha yüksek inanca sahip oldukları dikkat çekmektedir.

Öğretmen ve yöneticilerin yarısından fazlası, görev yaptıkları lise ve dersanelerde rehberlik ve mesleki yönlendirme konusunda öğrencilere ayrıntılı bilgi verildiği görüşünü savunmaktadır. Dersane öğretmenlerinin üçte ikisinden fazlası, öğrencilerine ayrıntılı bilgi verildiğini ifade ederken, bu lise öğretmenlerinde oldukça düşük düzeyde kalmaktadır. Bu tablo, rehberlik ve mesleki yönlendirme fonksiyonunun büyük ölçüde dersanelerin inisiyatifine geçtiğinin işareti olarak değerlendirilebilir.

Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin yarısı, mevcut lise eğitiminin üniversiteye giriş sınavına hazırlamadığı gibi genel kültür de veremediğini ifade etmektedir. Buna karşılık %38,3'ü, lise eğitiminin genel kültür ve bilgi ağırlıklı şekilde sürdüğü görüşündedir. Bu, ortaöğretimin temel işlevini yerine getiremediği yorumunu doğrulamaktadır. Ayrıca dersane öğretmenlerinin lise eğitimine yönelik değerlendirmelerinin daha sert olduğu dikkat çekmektedir.

Üniversiteye giriş sınavının en çok tartışılan yönlerinden alan ve katsayı uygulamasının öğretmenler tarafından çeşitli düzeylerde eleştiriyile karşılanmaktadır.

Öğretmen ve yöneticilerden %46,5'i öğrencilerin üniversite okumayı meslek sahibi olmak, %40,5'i de daha kolay iş bulmak için istediği görüşündedir. Bu veriden de anlaşılacağı üzere, öğretmen ve yöneticiler öğrencilerin üniversite eğitimi görme isteklerini büyük bir çoğunlukla iş bulma/meslek edinme amacına bağlamaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin %38,3'ü öğrencilerin yüksek öğrenim görmeyi istedikleri bölümü çok para kazabilecekleri bir alan olduğu, %21,2'si devlet memuru olma imkanı tanıdığı için seçtiğini ifade etmektedir. Öğrencilerin ideallerindeki meslekte öğrenim görmeyi hedefledikleri kanaatinde olan öğretmen ve yöneticilerin oranı %21,2'dir. Bu sonuç, öğretmenlerin öğrencilerdeki aşırı seviyelere varmış faydacı gerçekçiliği çok iyi tespit ettiklerini göstermektedir. Üniversite eğitimi ekme kapısının anahtarı konumundadır.

Öğretmen ve yöneticilerin %40,3'ü öğrencilerin öğrenim görmeyi hedefledikleri alanı kendi kararlarıyla belirlediklerini, %37,2'si bu tercihte ailelerin etkili olduğunu ifade etmekte, %20,2'si ise öğretmenlerin yönlendirmesini ön plana çıkarmaktadır. Burada dikkati çeken husus, öğretmen ve yöneticilerin daha düşük bir bölümünün kendi yönlendirmelerinin etkili olduğunu düşünmeleridir.

Öğretmen ve yöneticilerin %53,3'ü deneme sınavlarının öğrencilerin üniversiteye giriş sınavında elde edecekleri başarıyı yansıttığı, %40,5'i ise sadece sınav psikolojisine hazırladığı görüşündedir. Öğretmen ve yöneticilerden çok azı deneme sınavlarını gereksiz bulmaktadır. Dershane öğretmenlerinin deneme sınavlarının üniversiteye giriş sınavındaki başarıyı yansıttığı konusunda güçlü bir kanaate sahip oldukları görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin %87'si medyanın sunumu sebebiyle bazı mesleklerin moda haline gelmesinin üniversite öğrencilerinin bölüm tercihlerini çeşitli düzeylerde etkilediği görüşündedir. Buna göre, medya bir rehberlik ve danışma mercii konumundadır.

Öğretmen ve yöneticilerin çok büyük bir bölümü, üniversiteye giriş sisteminin öğrencilerin kişisel yeteneklerinin dikkate alınacak şekilde değiştirilmesi gerektiği görüşüne katılmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin sadece %10,1'i dershaneye gitmeden üniversite kazanmanın mümkün olduğu görüşündedir. Bu tablo, dershane sisteminin öğretmen ve yöneticiler tarafından neredeyse tümüyle benimsendiğini ortaya koymaktadır. Lise öğretmenleri, dershaneye gitmeden üniversite kazanmanın mümkün olduğu konusunda nispeten daha güçlü bir kanaate sahiptirler.

Öğretmen ve yöneticilerin %72,4'ü öğrencilerin dershaneye gitme sebebi olarak okuldaki eğitimin sınavı kazanmada yetersiz kalmasını göstermektedir. Ortaöğretim sisteminin öğrencileri bir üst kademeye hazırlamadaki yetersizliği kanaati öğretmenler tarafından da paylaşılmaktadır. Kademeler arası geçişteki tıkanıklık âşikardır.

Öğretmen ve yöneticilerin sadece %5,3'ü okuldaki eğitimi her bakımdan kaliteli bulmakta, %42,2'si ise derhanedeki eğitimin kalitesini ön plana çıkarmaktadır. Üniversite hayatın, dershane ise üniversitenin anahtarı konumundadır. Lise öğretmenlerinin dershane sadece sınav tekniğinin öğretildiği kanaatinde yoğunlaşırken, dershane öğretmenlerinin dershanedeki eğitimin her bakımdan daha kaliteli olduğu görüşünü ön plana çıkardıkları görülmektedir. Lise öğretmenleri dahi, liselerde verilen eğitimin kalitesi konusunda çok fazla iddia ortaya koyamamaktadırlar.

Öğretmen ve yöneticilerin sadece %7'si rehberlik ve mesleki yönlendirme konusunda lisede verilen eğitimi öğrencilere faydalı görmekte, %88,7'si ise çeşitli düzeylerde dershanelerin faydalı olduğunu ifade etmektedir. Bu durum, ortaöğretimde rehberlik ve danışma hizmetleri bakımından yetersiz olduğu görüşünü teyit etmektedir. Bununla birlikte, lise öğretmenlerinin rehberlik ve mesleki yönlendirme konusunda dershanelerde verilen eğitimi, dershane öğretmenleri kadar önemsemedikleri dikkat çekmektedir.

Dershane yönetici ve öğretmenlerinin büyük çoğunluğu, hem dergi, hem de kitap yayını yaptıklarını ifade etmektedir. Bu tablo, üniversiteye hazırlık kitap ve dergi yayıncılığının dershanelerle iç içe geçmiş bir sektör olduğunu göstermektedir.

Öğretmen ve yöneticiler, dershanelerde öğrencileri sınavı kazanmaya daha fazla motive eden unsur olarak %32,9 ile öğretmenlerin öğrenciyle birebir ilgilenmesini, %29,2 ile eğitim ve test tekniğini, %15,4 ile de öğrenciler arasındaki rekabetin yoğunluğunu göstermektedirler. Lise öğretmenlerinin dörtte biri, dershanelerde öğrencileri sınava kazanmaya daha fazla motive eden unsur konusunda cevapsız kalarak herhangi bir görüş belirtmezken, dershane öğretmenleri öğrencilerle birebir ilgilenilmesi seçeneğini ön plana çıkarmaktadırlar.

SORU FORMU**GENEL**

s.1) **Cinsiyetiniz?** **K.1.()**
 (1) Kadın (2) Erkek

s.2) **Göreviniz?** **K.2.()**
 (1) Lise öğretmeni (2) Lise yöneticisi (3) Dershane öğretmeni (4) Dershane yöneticisi

s.3) **Ailenizin aylık geliri (haneye giren toplam TL) nedir?** **K.3.()**
 (1) 600 milyon-1 milyar arası (2) 1-2 milyar arası (3) 2-4 milyar arası (4) 4 milyar ve üzeri

s.4) **Eşiniz mesleği?** **K.4.()**
 (1) Memur (2) İşçi (3) Emekli (4) Esnaf (5) Serbest meslek (Avukat, muhasebeci, doktor vb.)
 (6) Tüccar (7) Sanayici (8) Ev kadını (9) İşsiz (10) Diğer

s.5) **Özel ders veriyor musunuz?** **K.5.()**
 (1) Evet (2) Hayır

s.6) **Hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiğine inanıyor musunuz?** **K.6.()**
 (1) Evet (2) Hayır

s.7) **İyi bir lisede okumak üniversiteye giriş sınavını kazanmada çok etkili midir?** **K.7.()**
 (1) Çok fazla var (2) Biraz etkisi var (3) Etkisi yok

s.8) **Lisede verilen eğitimin hangi açılardan yetersiz olduğunu düşünüyorsunuz?** **K.8.()**
 (1) ÖSS'ye hazırlama (2) Yabancı dil öğretme (3) Çocuğun kabiliyetlerini geliştirme
 (4) Mesleki bilgi ve beceri kazandırma (5) Her bakımdan

s.9) **Lise son sınıfta okuyan öğrencilerinizin üniversiteye giriş sınavına hazırlanması okula devamlarını nasıl etkiliyor?** **K.9.()**
 (1) Rapor alarak mümkün olduğu kadar okula gitmiyorlar (2) Okula düzenli devam ediyorlar
 (3) Devamsızlık hakkını kullanıyorlar

s.10) **Öğrencilerinize okudukları lisede üniversiteye giriş sınavı sonrası bölüm tercihi yapmalarına yardımcı olacak düzeyde üniversite, fakülte ve yüksek okullar tanıtımı konusunda rehberlik uygulamaları yapıyor mu?** **K.10.()**
 (1) Evet (2) Kısmen (3) Hayır

Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için aşağıdaki yollardan hangisinin gerekli olduğuna inanıyorsunuz?

		1.) Evet	2.) Hayır	
s.11)	Dershane			K.11.()
s.12)	Özel ders			K.12.()
s.13)	Dergi			K.13.()
s.14)	Kitap			K.14.()
s.15)	CD			K.15.()
s.16)	İnternet			K.16.()
s.17)	Kurs			K.17.()

s.18) **Size göre dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmak mümkün mü?** **K.18.()**
 (1) Evet (2) Çok zor (3) Hayır

s.19) **Öğrencilerin dershaneye gitmesinde en çok etkili olan şey nedir?** **K.19.()**
 (1) Okuldaki eğitimin üniversiteye giriş sınavını kazanmada yetersiz kalması
 (2) Farklı ve rahat bir ortam sağlaması (3) Herkesin dershaneye gidiyor olması (4) Ailelerinin isteği

s.20) **Öğrenciler dershane seçimini nasıl yapıyor?** **K.20.()**
 (1) Öğretmenlerin tavsiyesi üzerine aileyle birlikte (2) Üniversiteyi kazanmış tanıdıkların tavsiyesiyle
 (3) Tamamen ailelerinin tercihi olarak (4) Öğrenci kendi kararıyla

s.21) **Size göre üniversiteye giriş sınavında çıkan sorular ile lisede işlenen konular birbirinden farklı mı?** **K.21.()**

(1) Evet (2) Kısmen (3) Hayır

s.22) Dershanede görülen eğitimin üniversiteye giriş sınavının kazanılmasına ne derece katkısı olduğunu düşünüyorsunuz?	K.22.()
(1) Çok katkısı olacağına inanıyorum (2) Fazla katkısı olmayabilir (3) Bir katkısının olacağını sanmıyorum (4) Bilmiyorum	
s.23) Dershanedeki eğitimle okuldaki eğitimi karşılaştırdığınızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?	K.23.()
(1) Dershanedeki eğitim her bakımdan daha kaliteli (2) Okuldaki eğitim her bakımdan daha kaliteli (3) Dershanede sadece sınav tekniği öğretiliyor (4) Okulda sadece ham bilgi veriliyor (5) Hiçbiri	
s.24) Rehberlik ve mesleki yönlendirme konusunda lisede verilen bilgiler mi yoksa dershanede verilen bilgiler mi öğrencilere daha faydalı oluyor?	K.24.()
(1) Okulda verilenler (2) Dershanede verilenler (3) Her ikisi de (4) Hiçbir	
s.25) Sizce öğrenciler için üniversitede okumak istiyorlar?	K.25.()
(1) İyi bir diploma sahibi olmak için (2) Bilimsel kariyer için (3) Daha kolay iş bulmak için (4) Meslek sahibi olmak için (5) Yapacağı işte daha başarılı olmak için (6) Askerlikle ilgili kolaylıklar için	
s.26) Üniversiteye giriş sınavındaki alan ve katsayı uygulamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?	K.26.()
(1) Doğru bir uygulama, devam ettirilmeli (2) Haksızlıklara yol açan bir uygulama, değiştirilmeli (3) Doğru ve yanlış yönleri var, düzeltilmeli (4) Bu konularda yeterli bilgim yok	
s.27) Öğrenciler yüksek öğretim görmeyi hedeflediği alanı neye göre seçiyor?	K.27.()
(1) İdeallerindeki meslek olduğu için (2) Prestijli bir alan olduğu için (3) Çok para kazanabilecekleri bir alan olduğu için (4) Devlet memuru olma imkanı tanındığı için (5) Bilimsel kariyer yapmak için (6) Diğer sebeplerle	
s.28) Öğrenciler yüksek öğretim görmeyi hedeflediği alanı kimin etkisiyle seçiyor?	K.28.()
(1) Tamamen kendi kararları (2) Ailelerinin isteği (3) Öğretmenlerinin yönlendirmesi	
s.29) Lisenizde/Dershanenizde rehberlik ve mesleki yönlendirme konusunda neler yapılıyor?	K.29.()
(1) Öğrencilere ayrıntılı bilgi veriliyor (2) Sadece genel bilgiler veriliyor (3) Öğrencilerin kişisel sorularına cevap veriliyor (4) Bu konuda ciddi bir faaliyet yok	
s.30) Dershanenizin dergi veya kitap yayınıyor mu?	K.30.()
(1) Dergi yayınıyoruz (2) Kitap yayınıyoruz (3) Hem dergi hem kitap yayınıyoruz (4) Hiçbiri yok ama belirli dergi ve kitapların takibi zorunlu (5) Hiçbiri yok ve herhangi bir yayının takibi zorunlu değil	
s.31) Dershanede öğrencileri sınavı kazanmaya daha fazla motive eden şeyler nelerdir?	K.31.()
(1) Eğitim ve test tekniği (2) Öğretmenlerin öğrenciyle birebir ilgilenmesi (3) Öğrenciler arasındaki rekabetin daha yoğun olması (4) Arkadaşların birbirini teşviki (5) Aile beklentisinin yüksek olması (6) Diğer	
s.32) Deneme sınavları öğrencinin üniversiteye giriş sınavında elde edeceği başarıyı yeterince yansıtıyor mu?	K.32.()
(1) Yeterince yansıtıyor (2) Yansıtmıyor ama sınav psikolojisine hazırlıyor (3) Önemli bir faydası yok	
s.33) Medyanın sunumu sebebiyle bazı mesleklerin moda haline gelmesi öğrencilerin üniversitedeki bölüm tercihlerini etkiliyor mu?	K.33.()
(1) Evet, çok etkiliyor (2) Kısmen etkiliyor (3) Pek fazla etkilemiyor	
s.34) Üniversiteye giriş sisteminin, bilgi yanında kişisel yeteneklerin (ilgi, yaratıcılık vb.) dikkate alınmasını sağlayacak şekilde değiştirilmesi gerektiği görüşüne katılıyor musunuz?	K.34.()
(1) Evet, mutlaka bu yönde bir değişiklik olmalı (2) Hayır, mevcut sistem devam etmeli	
s.35) Mevcut lise eğitimini nasıl değerlendiriyorsunuz?	K.35.()
(1) Lise eğitimi ne üniversite giriş sınavına hazırlıyor, ne de kültür ve verebiliyor (2) Lise eğitimi, genel kültür ve bilgi ağırlıklı şekilde sürüyor (3) Lise eğitimi tümüyle üniversite giriş sınavı odaklı hale geldi	
s.36) Mesleğinizden memnun musunuz?	K.36.()
(1) Evet, işimi severek yapıyorum (2) Mecbur olduğum için bu işi yapıyorum (3) Bu da, diğerleri gibi herhangi bir iş	

s.37) Anket yapılan	K.37. ()
İl:..... İlçe:.....	Dershane/Okul:.....
Anket yapılan kişinin telefonu:.....	Anketör:.....

TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ

**TÜRKİYE'DE
ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİ
ARAŞTIRMASI**

- ÖSS'YE HAZIRLIK İÇİN ÖZEL DERS ALANLAR -

**LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİ
LİSE MEZUNLARI
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ**

**TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİ ARAŞTIRMASI
ÖZEL DERS**

**LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİ
LİSE MEZUNLARI
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ**

ANKARA 2005

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ (Sh. 4)**1. ARAŞTIRMANIN KONUSU****2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ****3. YÖNTEM****BULGULAR** (Sh. 5)**(ÖZEL DERS ALAN ÖĞRENCİLER)****BÖLÜM 1** (Sh. 6)**SOSYO-EKONOMİK DURUM****Tablo: 1** Cinsiyetiniz?**Tablo: 2** Babanızın mesleği nedir?**Tablo: 3** Ailenizin aylık geliri (haneye giren toplam TL) nedir?**Tablo: 4** Hangi tür liseye gidiyorsunuz??**BÖLÜM 2** (Sh. 11)**ORTA ÖĞRETİM KURUMUNA (LİSE) İLİŞKİN KANAATLER****Tablo: 5** Bu yılla birlikte (ilkokul dahil) toplam kaç yıl özel ders aldınız?**Tablo: 5-a** Ortalama özel ders süresi**Tablo: 6** Yılda ortalama kaç ay özel ders alacaksınız/aldınız?**Tablo: 6-a** Ortalama özel ders alma ayı**Tablo: 7** Haftada kaç saat özel ders alacaksınız/aldınız?**Tablo: 7-a** Ortalama özel ders alma saati**Tablo: 8** Aldığınız özel dersin saati için kaç lira ödeniyor/ödendi?**Tablo: 8-a** Ortalama özel ders ücreti**Tablo: 9** Özel ders alırken, ders ücreti dışında yapılan harcamaların toplamı ne kadardır?**Tablo: 9-a** Ortalama özel ders alınırken yapılan harcama**SONUÇ** (Sh. 17)**SORU FORMU**

(Sh. 19)

GİRİŞ

1. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Bu araştırma, üniversiteye giriş sisteminin bir boyutunu oluşturan özel ders olgusunu konu edinmektedir.

24. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Genelde tüm eğitim sistemi, ve özelde de üniversiteye giriş sistemi uzun süredir, ülkenin kalkınma ve gelişme hedeflerine ulaşması konusunda yaptığı veya yapacağı katkılardan ziyade, sorunlarıyla tartışılmaktadır. Ancak, bu tartışmalar, sorunun çözümüne yönelik sonuçlar üretmek yerine, sorunu daha da içinden çıkılmaz hale getiren bir mecrada devam edegelmektedir. Sorunun bu hale gelmesinde elbette çok farklı sebepler vardır. Bunların en başta gelenlerinden biri, konunun sağlam ve gerçekçi verilere dayanılarak tartışılmaması; kararların verilere değil, konjonktürel değerlendirmeler ve öngörülere dayanılarak verilmesidir.

Bu araştırma, Türkiye'de eğitim sisteminin en önemli düğüm noktalarından biri haline gelen üniversiteye giriş sistemi konusunda, sorunun doğrudan taraflarının görüşlerini ortaya koyan bir veri kaynağı olacaktır.

25. YÖNTEM

Bu araştırma, Türk eğitim sisteminin giderek en kritik halkası haline gelen üniversiteye giriş sistemi hakkında daha kapsamlı bir projenin tamamlayıcı kısmını oluşturmaktadır.

Yöntem Yaklaşımı

Araştırmada, sistem içinde rol alan ve sahada bu sistemin işleyişini ve sorunları doğrudan katılarak deneyimleyen bireylerin, araştırmanın değişkenleri açısından gözlemlenmesine imkan veren nicel ölçümlere dayalı bir yöntem yaklaşımı benimsenmiştir.

Örneklem

Araştırmanın evreni, Türkiye'de üniversiteye giriş sistemi ile ilgili kesimleri kapsamaktadır.

35. Lise Son Sınıf Öğrencileri

36. Lise Mezunları

37. Yükseköğretim Öğrencileri

Örneklem Grubu

Araştırmanın örneklem grubunu, Ankara ilindeki çeşitli liselerin son sınıflarına giden öğrenciler, dersane öğrencileri ve üniversiteye yeni kayıt yaptırmış yüksek öğretim öğrenciler içinden **sadece halen özel ders alanlar veya geçmişte almış bulunanlar** oluşturmaktadır.

Bu çerçevede yapılan anketlerden değerlendirmeye alınanların adetleri ile bunların gruplara dağılımı şu şekildedir:

Seçenekler	Sayı	%
1 (Lise öğrencisi)	79	29,0
2 (Dershane öğrencisi)	100	36,8
3 (Üniversite öğrencisi)	93	34,2
Toplam	272	100,0

Veri Derleme Araçları

Araştırma 10 soruluk bir anket formunun örneklem üzerinde uygulanmasıyla gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR

BÖLÜM 1

**ÖĞRENCİLERİN VE AİLELERİNİN
SOSYO-EKONOMİK DURUMLARI**

Tablo: 1
Cinsiyetiniz?

Seçenekler	Sayı	%
Kız	135	49,9
Erkek	137	50,1
Toplam	272	100,0

Araştırmaya katılan 272 deneğin yarısı kız, yarısı erkektir.

Tablo: 2

Babanızın mesleği nedir?

Seçenekler	Sayı	%
Memur	58	21,3
İşçi	23	8,5
Emekli	37	13,6
Esnaf	37	13,6
Serbest meslek (Avukat, muhasebeci, doktor vb)	80	29,4
Tüccar	9	3,3
Sanayici	8	2,9
Çiftçi	1	,4
Diğer	19	7,0
Toplam	272	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin %29,4'ünün baba mesleği serbest meslek, %21,3'ünün memur, %13,6'sının esnaf ve %13,6'sının da emeklidir. Özel ders alanların, genellikle yüksek gelir sahibi kesimlerin çocukları olduğu görülmektedir.

Tablo: 3

Ailenizin aylık geliri (haneye giren toplam TL) nedir?

Seçenekler	Sayı	%
300-600 milyon arası	16	5,9
600 milyon-1 milyar arası	80	29,4
1-2 milyar arası	84	30,9
2-4 milyar arası	64	23,5
4 milyar ve üzeri	28	10,3
Toplam	272	100,0

Araştırmaya katılanların üçte birine yakınının 1-2 milyar, üçte birine yakınının 600 milyon-1 milyar, dörtte birine yakınının 2-4 milyar ve onda birinin de 4 milyar ve üzeri aylık gelire sahip olduklarını beyan ettikleri görülmektedir. Bu oranlar, özel ders alan öğrencilerin orta üst ve üst sınıfa mensup ailelere mensup bulduklarını ortaya koymaktadır.

Tablo: 4

Hangi tür liseye gidiyorsunuz/gittiniz?

Seçenekler	Sayı	%
Genel devlet lisesi	132	48,5
Özel statülü devlet lisesi (fen, anadolu, süper vb.)	95	34,9
Meslek lisesi	16	5,9
Özel okul	28	10,3
Diğer	1	,4
Toplam	272	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin yarıya yakını genel devlet lisesi, üçte biri özel statülü devlet lisesi, onda biri de özel okul öğrencisi veya mezunudur.

BÖLÜM 2
ÖZEL DERS

Tablo: 5

Bu yıllla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl özel ders aldınız?

Seçenekler	Sayı	%
1	93	34,2
2	78	28,7
3	54	19,9
4	23	8,5
5	12	4,4
6	4	1,5
7	2	,7
8	3	1,1
9	1	,4
10	2	,7
Toplam	272	100,0

Araştırmaya katılanların özel ders aldıkları yıllar tabloda görüldüğü gibidir.

Tablo: 5-a
Ortalama özel ders süresi

Özel ders alma yılı	Özel ders alma oranı	Toplam
1	34,2	34,2
2	28,7	57,4
3	19,9	59,7
4	8,5	34,0
5	4,4	22,0
6	1,5	9,0
7	,7	4,9
8	1,1	8,8
9	,4	4,5
10	,7	7,0
Toplam	100,0	241,5

Ortalama özel ders alma süresi (241,5/100) 2,4 yıldır.

Tablo: 6

Yılda ortalama kaç ay özel ders alacaksınız/aldınız?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	3	1,1
1	16	5,9
2	24	8,8
3	68	25,0
4	58	21,3
5	27	9,9
6	30	11,0
7	12	4,4
8	10	3,7
9	10	3,7
10	14	5,1
Toplam	272	100,0

Araştırmaya katılanların yılda özel ders aldıkları ayların sayısı tabloda görüldüğü gibidir.

Tablo: 6-a
Ortalama özel ders alma ayı

Özel ders alınan ay	Özel ders alma ayı oranı	Toplam
Cevapsız	1,1	0
1	5,9	5,9
2	8,8	17,6
3	25,0	75,0
4	21,3	85,2
5	9,9	49,5
6	11,0	66,0
7	4,4	39,8
8	3,7	29,6
9	3,7	33,3
10	5,1	51
Toplam	100,0	452,9

Bir yıl içinde ortalama özel ders alma ayı $(452,9/100)$ 4,5 aydır.

Tablo: 7

Haftada kaç saat özel ders alıyorsunuz/aldınız?

Seçenekler	Sayı	%
Haftada 1 saat	21	7,7
Haftada 1-3 saat	136	50,0
Haftada 3-6 saat	84	30,9
Haftada 6-10 saat	25	9,2
Haftada 10-15 saat	2	,7
Haftada 15 saatten fazla	4	1,5
Toplam	272	100,0

Haftada özel ders alma süreleri tabloda görüldüğü gibidir.

Tablo: 7-a
Ortalama özel ders alma saati

Özel ders alma saati	Özel ders alma saati oranı	Toplam
Haftada 1 saat	7,7	7,7
Haftada 1-3 saat	50,0	100,0
Haftada 3-6 saat	30,9	139,0
Haftada 6-10 saat	9,2	73,6
Haftada 10-15 saat	,7	8,7
Haftada 15 saatten fazla	1,5	22,5
Toplam	100,0	351,5

Haftada ortalama özel ders alma saati (351,5/100) 3,5 saattir.

Tablo: 8

Aldığınız özel dersin SAAT'i için kaç lira ücret ödeniyor/ödüdü?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	3	1,1
5 milyon liradan az	5	1,8
5-10 milyon lira arası	35	12,9
10-20 milyon lira arası	82	30,1
20-30 milyon lira arası	47	17,3
30-40 milyon lira arası	55	20,2
40-50 milyon lira arası	26	9,6
50-60 milyon lira arası	5	1,8
60-70 milyon lira arası	6	2,2
70-100 milyon lira arası	3	1,1
100 milyon liradan fazla	5	1,8
Toplam	272	100,0

Alınan özel dersler için ödenen ücretler tabloda görüldüğü gibidir.

Tablo: 8-a
Ortalama özel ders ücreti

Özel ders ücreti	Özel ders ücreti oranı	Toplam
Cevapsız	1,1	0
5 milyon liradan az (2,5)	1,8	4,500,000
5-10 milyon lira arası (7,5)	12,9	96,750,000
10-20 milyon lira arası (15)	30,1	451,500,000
20-30 milyon lira arası (25)	17,3	432,500,000
30-40 milyon lira arası (35)	20,2	707,000,000
40-50 milyon lira arası (45)	9,6	432,000,000
50-60 milyon lira arası (55)	1,8	99,000,000
60-70 milyon lira arası (65)	2,2	143,000,000
70-100 milyon lira arası (85)	1,1	93,500,000
100 milyon liradan fazla (100)	1,8	180,000,000
Toplam	100,0	2,639,750,000

Ortalama özel ders ücreti (2,639,750,000/100) 26,397,500 TL'dir.

Tablo: 9

Özel ders alırken, ders ücreti dışında yapılan harcamaların aylık toplamı ne kadardır?
(Yol, yemek vb.)

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	9	3,3
20 milyon liradan az	116	42,6
20-40 milyon lira arası	45	16,5
40-60 milyon lira arası	13	4,8
60-80 milyon lira arası	18	6,6
80-100 milyon lira arası	27	9,9
100-150 milyon lira arası	29	10,7
150-200 milyon lira arası	9	3,3
200 milyon liradan fazla	6	2,2
Toplam	272	100,0

Özel ders alınırken, ders ücreti dışında yapılan harcamalar tabloda görüldüğü gibidir.

Tablo: 9-a
Ortalama özel ders alınırken yapılan harcama

Yapılan harcamalar	Harcama oranı	Toplam
Cevapsız	3,3	
20 milyon liradan az (10)	42,6	426,000,000
20-40 milyon lira arası (30)	16,5	495,000,000
40-60 milyon lira arası (50)	4,8	240,000,000
60-80 milyon lira arası (70)	6,6	462,000,000
80-100 milyon lira arası (90)	9,9	891,000,000
100-150 milyon lira arası (125)	10,7	1,337,500,000
150-200 milyon lira arası (175)	3,3	577,500,000
200 milyon liradan fazla	2,2	440,000,000
Toplam	100,0	4,869,000,000

Özel ders alınırken yapılan harcamaların aylık ortalama tutarı (4,869,000,000/100) 48,690,000 TL'dir.

SONUÇ

ÖZEL DERS MALİYETİ

Ortalama özel ders alma süresi (241,5/100) 2,4 yıl

Bir yıl içinde ortalama özel ders alma ayı (452,9/100) 4,5 ay

Haftada ortalama özel ders alma saati (351,5/100) 3,5 saat

Ortalama özel ders ücreti (2,639,750,000/100) 26,397,500 TL

Özel ders alınırken yapılan harcamaların aylık ortalama tutarı (4,869,000,000/100)
48,690,000 TL

4,5 ay x 4 (artık günlerle birlikte) = 19 hafta

18 hafta x 3,5 saat = 66,5 saat

66,5 saat x 26.400.000 TL = 1,755,600,000 TL (yıllık ders ücreti)

4,5 ay x 48,700,000 TL = 219,150,000 TL (ders ücreti dışındaki harcamalar)

Toplam= 1,974,750,000 TL

2,4 yıl x 1,974,750,000 TL = **4,739,400,000 TL**

SORU FORMU

DİKKAT! SADECE HALEN ÖZEL DERS ALAN VEYA GEÇMİŞTE ALMIŞ BULUNAN ÖĞRENCİLERE SORULACAK

s.1) Cinsiyetiniz?	K.1.()
(1) Kız (2) Erkek	
s.2) Babanızın mesleği nedir?	K.2.()
(1) Memur (2) İşçi (3) Emekli (4) Esnaf (5) Serbest meslek (Avukat, muhasebeci, doktor vb.) (6) Tüccar (7) Sanayici (8) Çiftçi (9) İşsiz (10) Diğer	
s.3) Ailenizin aylık geliri (haneye giren toplam TL) nedir?	K.3.()
(1) 300 milyondan az (2) 300-600 milyon arası (3) 600 milyon-1 milyar arası (4) 1-2 milyar arası (5) 2-4 milyar arası (6) 4 milyar ve üzeri	
s.4) Hangi tür liseye gidiyorsunuz/hangi tür liseden mezunsunuz?	K.4.()
(1) Genel devlet lisesi (2) Özel statülü devlet lisesi (fen, anadolu, süper vb.) (3) Meslek lisesi (4) Özel okul (5) Diğer	
s.5) Bu yılla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl özel ders aldınız?	K.5.()
(1) 1 (2) 2 (3) 3 (4) 4 (5) 5 (6) 6 (7) 7 (8) 8 (9) 9 (10) 10	
s.7) Yılda ortalama kaç ay özel ders alacaksınız/aldınız?	K.7.()
(1) 1 ay (2) 2 ay (3) 3 ay (4) 4 ay (5) 5 ay (6) 6 ay (7) 7 ay (8) 8 ay (9) 9 ay (10) 10 ay	
s.6) Haftada kaç saat özel ders alıyorsunuz/aldınız?	K.6.()
(1) Haftada 1 saat (2) Haftada 1-3 saat (3) Haftada 3-6 saat (4) Haftada 6-10 saat (5) Haftada 10-15 saat (6) Haftada 15 saatten fazla	
s.8) Aldığınız özel dersin SAAT'i için kaç lira ücret ödeniyor/ödedi? (Geçmişte alınan dersler için günümüzdeki karşılığı olan rakamlar belirtilecek)	K.8.()
(1) 5 milyon liradan az (2) 5-10 milyon lira arası (3) 10-20 milyon lira arası (4) 20-30 milyon lira arası (5) 30-40 milyon lira arası (6) 40-50 milyon lira arası (7) 50-60 milyon lira arası (8) 60-70 milyon lira arası (9) 70-100 milyon lira arası (10) 100 milyon liradan fazla	
s.9) Özel ders alırken, ders ücreti dışında yapılan harcamaların aylık toplamı ne kadardır? (Yol, yemek vb.)	K.9.()
(1) 20 milyon liradan az (2) 20-40 milyon lira arası (3) 40 -60 milyon lira arası (4) 60-80 milyon lira arası (5) 80-100 milyon lira arası (6) 100-150 milyon lira arası (7) 150-200 milyon lira arası (8) 200 milyon liradan fazla	
s.10) Anket yapılan	K.10. ()

Dershane/Okul:.....

Anket yapılan kişinin telefonu:.....

Anketör:.....

TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ

TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİ ARAŞTIRMASI

MEVCUT DURUM-YAŞANAN SORUNLAR

KARŞILAŞTIRMALI RAPOR

- **LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİ (I)**
- **LİSE MEZUNU ÖĞRENCİLER (II)**
- **ÜNİVERSİTE 1. SINIF/HAZIRLIK ÖĞRENCİLERİ (III)**
- **ÖĞRENCİ VELİLERİ (IV)**
- **EĞİTİMCİLER (V)**

TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİ ARAŞTIRMASI

**LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİ (I)
LİSE MEZUNU ÖĞRENCİLER (II)
ÜNİVERSİTE 1. SINIF/HAZIRLIK ÖĞRENCİLERİ (III)
ÖĞRENCİ VELİLERİ (IV)
EĞİTİMCİLER (V)**

KARŞILAŞTIRMALI RAPOR

ANKARA 2005

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ (Sh.4)**1. ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİ: BOYUTLAR VE SINIRLILIKLAR****2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ****3. YÖNTEM****4. ARAŞTIRMA SÜRECİ****5. RAPORUN YAPISI****BULGULAR (ORTA ÖĞRETİM - LİSE - SON SINIF ÖĞRENCİLERİ) (Sh.10)****BÖLÜM 1 (Sh. 11)****DENEKLERİN SOSYO-EKONOMİK DURUMLARI****Tablo: VI/1** Cinsiyetiniz?**Tablo: VI/2** Babanızın mesleği nedir?**Tablo: VI/3** Annenizin mesleği nedir?**Tablo: VI/4** Ailenizin aylık geliri (haneye giren toplam TL) nedir?**Tablo: VI/5** Boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz?**Tablo: IV/3** (Anne-babalar) Medeni durumunuz?**Tablo: V/2** (Öğretmen ve yöneticiler) Göreviniz?**Tablo: V/5-a-b** (Öğretmen ve yöneticiler) Özel ders veriyor musunuz?**Tablo: V/6** (Öğretmen ve yöneticiler) Mesleğinizden memnun musunuz?**BÖLÜM 2 (Sh.18)****ORTA ÖĞRETİM KURUMUNA (LİSE) İLİŞKİN KANAATLER****Tablo: VI/6** Hangi tür liseye gidiyorsunuz?**Tablo: VI/7** Okuduğunuz liseyi tercih etmenizde kimler etkili oldu?**Tablo: VI/7-a** Liselere göre okuduğunuz liseyi tercih etmenizde kimler etkili oldu?**Tablo: IV/8** (Anne-babalar) Çocuğunuzun okuduğu liseyi seçmesinde kim etkili oldu?**Tablo: VI/8** Okuduğunuz liseden memnun musunuz?**Tablo: VI/8-a** Liselere göre okuduğunuz liseden memnun musunuz?**Tablo: V/8-a-b** (Öğretmen ve yöneticiler) Lisede verilen eğitimin hangi açılardan yetersiz olduğunu düşünüyorsunuz?**Tablo: V/12-a-b** (Öğretmen ve yöneticiler) Mevcut lise eğitimini nasıl değerlendiriyorsunuz?**Tablo: VI/9** İyi bir lisede okumak üniversiteye giriş sınavını kazanmada çok etkili midir?**Tablo: VI/9-a** Liselere göre iyi bir lisede okumak üniversiteye giriş sınavını kazanmada çok etkili midir?**Tablo: IV/10** (Anne-babalar) Çocuğunuzun okuduğu liseyi seçerken, o okulun üniversiteye giriş sınavındaki başarısını göz önünde bulundurdunuz mu?**BÖLÜM 3 (Sh. 26)****ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK VE SINAV SİSTEMİNE İLİŞKİN KANAATLER****Tablo: VI/10** Niçin üniversite okumak istiyorsunuz?**Tablo: VI/10-a** Liselere göre niçin üniversite okumak istiyorsunuz?**Tablo: VI/11** Hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiğine inanıyor musunuz?**Tablo: I/16** (Lise son sınıf öğrencileri) Liselere göre hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiğine inanıyor musunuz?**Tablo: VI/12** Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak sizi ne şekilde etkiliyor?**Tablo: VI/13** Üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamak sizin için ne ifade ediyor?**Tablo: VI/13-a** Liselere göre üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamak sizin için ne ifade ediyor?**Tablo: VI/14** Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmanız ikinci dönem okula devam durumunu

ne yönde etkiler?

Tablo: VI/15 Üniversiteye giriş sınavında soru çıkmayan dersler (resim, müzik, beden eğitimi vb.) hakkında ne düşünüyorsunuz?**Tablo: VI/16** Üniversiteye giriş sınavında hangi alanda daha başarılı olacağınızı düşünüyorsunuz?**Tablo: VI/17** Üniversiteye giriş sınavı sonucunda hangi yüksek öğretim alanında eğitim almayı/okul kazanmayı hedefliyorsunuz?**Tablo: V/17-a** Liselere göre üniversiteye giriş sınavı sonucunda hangi yüksek öğretim alanında eğitim almayı/okul kazanmayı hedefliyorsunuz?

Tablo: VI/17-b Niçin üniversite okumak istiyorsunuz? sorusuna göre üniversiteye giriş sınavı sonucunda hangi yüksek öğretim alanında eğitim almayı/okul kazanmayı hedefliyorsunuz?

Tablo: VI/18 Yüksek öğretim görmeyi hedeflediğiniz alanı neye göre seçtiniz?

Tablo: VI/19 Yüksek öğretim görmeyi hedeflediğiniz alanı kimin etkisiyle seçtiniz?

Tablo: VI/20 Şu anda hayatınızda üniversiteye giriş sınavından daha önemli bir şey var mı?

Tablo: VI/21 Sadece üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için (okul ve dersane hariç) günde kaç saatinizi ayırıyorsunuz?

Tablo: VI/22 Üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için günde kaç test sorusu çözüyorsunuz?

Tablo: VI/23 Size göre üniversiteye giriş sınavında çıkan sorular ile lisede işlenen konular birbirinden farklı mı?

Tablo: VI/24 Bu yılki üniversiteye giriş sınavında AÖF dışında, 4 yıllık bir yüksek öğretim programını kazanma şansınızı nasıl görüyorsunuz?

Tablo: VI/25 Üniversiteye giriş sınavını kazanıp, hedeflediğiniz okula/bölüme yetecek puan alamadığınız takdirde aşağıdakilerden hangisini yapmayı düşünürsünüz?

Tablo: IV/18 (Anne-babalar) Çocuğunuz üniversiteye giriş sınavında bir devlet üniversitesini veya burslu özel üniversiteyi kazanamazsa ne yapmayı düşünüyorsunuz?

Tablo: IV/19 (Anne-babalar) Çocuğunuzun üniversiteye giriş sınavını kazanamaması durumunda çalışabileceği bir mesleği/işi var mı?

Tablo: IV/20 (Anne-babalar) Ülkemizde yeni üniversitelerin kurulması fikrine nasıl bakıyorsunuz?

Tablo: IV/21 (Anne-babalar) Çocuğunuzun dershaneye verdiğiniz ücrete yakın bir bedelle, bir devlet veya vakıf üniversitesinde eğitim görme şansı olsa bu parayı öder misiniz?

Tablo: V/20 (Öğretmen ve yöneticiler) Deneme sınavları öğrencinin üniversiteye giriş sınavında elde edeceği başarıyı yeterince yansıtıyor mu?

Tablo: V/21 (Öğretmen ve yöneticiler) Medyanın sunumu sebebiyle bazı mesleklerin moda haline gelmesi öğrencilerin üniversitedeki bölüm tercihlerini etkiliyor mu?

Tablo: VI/26 Üniversiteye giriş sınavındaki alan ve katsayı uygulamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Tablo: VI/27 Üniversite sınavına hazırlık için başvurulması gerektiği düşünülen yöntemler-Dershane

Tablo: VI/28 Üniversite sınavına hazırlık için başvurulması gerektiği düşünülen yöntemler-Kitap

Tablo: VI/29 Üniversite sınavına hazırlık için başvurulması gerektiği düşünülen yöntemler-Dergi

Tablo: VI/30 Üniversite sınavına hazırlık için başvurulması gerektiği düşünülen yöntemler-Özel ders

Tablo: VI/31 Üniversite sınavına hazırlık için başvurulması gerektiği düşünülen yöntemler-CD

Tablo: VI/32 Üniversite sınavına hazırlık için başvurulması gerektiği düşünülen yöntemler-İnternet

Tablo: VI/33 Üniversite sınavına hazırlık için başvurulması gerektiği düşünülen yöntemler-Kurs

Tablo: III/18 (Üniversite öğrencileri) Okuduğunuz bölümden memnun musunuz?

Tablo: III/19 (Üniversite öğrencileri) Okuduğunuz bölüme üniversite sınavına kaçınıcı girişinizde kayıt yaptırdınız?

Tablo: III/20 (Üniversite öğrencileri) Daha önce üniversiteye giriş sınavını kazanıp kayıt yaptırmadığınız oldu mu?

Tablo: III/21 (Üniversite öğrencileri) Okuduğunuz bölüm kaçınıcı tercihinizdi?

Tablo: III/23 (Üniversite öğrencileri) Yeniden üniversiteye giriş sınavına girmeyi düşünüyor musunuz?

BÖLÜM 4

(Sh.51)

PARALEL EĞİTİM KURUMLARI: DERSHANELER

Tablo: VI/34 Size göre dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmak mümkün mü?

Tablo: VI/35 Okul yöneticileri ve öğretmenlerinizin dershaneler konusundaki tutumu ne yöndedir?

Tablo: VI/36 Bu yılla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl dershaneye gittiniz?

Tablo: VI/37 Bu yılla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl etüd, kurs, özel ders eğitimi aldınız?

Tablo: VI/38 Gittiğiniz dershaneden memnun musunuz?

Tablo: VI/39 Dershanede haftada kaç saat eğitim alıyorsunuz?

Tablo: VI/40 Dershane seçimini nasıl yaptınız?

Tablo: VI/41 Dershaneye gitmenizden en çok etkili olan şey nedir?

Tablo: VI/42 Dershanede aldığınız eğitimle okuldaki eğitimi karşılaştırdığınızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?

Tablo: VI/43 Dershaneyi mi yoksa okulu mu daha çok seviyorsunuz?

Tablo: VI/44 Dershanede gördüğünüz eğitimin bir yüksek öğretim programını kazanmanıza ne derece katkısı olacağını/olduğunu düşünüyorsunuz?

Tablo: VI/45 Rehberlik ve mesleki yönlendirme ile üniversite-fakülte-bölüm tanıtımı konusunda okulunuzda verilen bilgiler mi, dershanede verilen bilgiler mi daha çok işinize yarıyor?

Tablo: VI/46 Dershane ücretinizi kim karşılıyor?

Tablo: VI/47 Bu yıl alacağınız eğitim karşılığında dershaneye toplam ne kadar ödeme yapılacak?

Tablo: VI/48 Üniversiteye giriş sınavına hazırlık çalışmalarınız için bu yıl, dershane ücreti dışında ne kadar harcama yapıldı veya yapılacak? (Kitap, dergi, cd, vb.)

Tablo: VI/49 Dershaneye devam ederken, ders ücreti ve materyalleri dışında yapılan harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.) aylık toplamı ne kadardır?

Tablo: II/25 (Lise mezunu olup dershaneye giden öğrenciler) Sizce üniversiteye giriş sınavını kazanamama veya yeterli puan alamama sebebiniz nedir?

Tablo: II/36 (Lise mezunu olup dershaneye giden öğrenciler) Tekrar dershaneye gitme sebebiniz nedir?

Tablo: V/29 (Dershane yöneticisi ve öğretmenleri için) Dershaneniz dergi ve kitap yayınlıyor mu?

Tablo: V/30-a-b (Öğretmen ve yöneticiler) Dershanede öğrencileri sınavı kazanmaya daha fazla motive eden şeyler nelerdir?

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

(Sh. 70)

GİRİŞ

1. ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİ: BOYUTLAR VE SINIRLILIKLAR

Bu araştırma, üniversiteye giriş sistemini konu edinmektedir. Bu konu ülkemizde, ortaöğretimden yükseköğretime geçişi düzenleyen ve yaygın olarak “üniversite sınavı” olarak anılan “Öğrenci Seçme Sınavı” (ÖSS) ile sınırlı algılanmakta ise de, sorun çok daha yaygın ve derindir.

Ülkemizde kısa sayılabilecek bir geçmişe sahip olan modern üniversitelerin gelişimi sürecinde, yükseköğretim, özellikle 1950’lerden itibaren giderek artan bir toplumsal taleple karşılaşmıştır. Modernleşme projesinin temel kurumsal ayaklarından biri olan üniversitenin, niteliksel gelişim kadar, toplumda oluşan yükseköğrenim talebini karşılaması da, bir yandan demokratik toplumun temel gerekleri arasında yer almakta; öte yandan da modernleşmenin toplumun çeşitli katmanlarında yaygınlaşması açısından hayati bir işlev görmektedir.

Kuşkusuz, üniversitenin asli işlevi, bilimsel gelişime katkıda bulunmaktır ve bu işlev başka hiçbir şeye feda edilmek zorunda değildir. Çeşitli ülkelerdeki yükseköğretim incelendiğinde, üniversitelerin yükseköğrenim talebi ile “bilim eğitimi ve araştırmacı yetiştirme” çerçevesinde muhatap oldukları modeller bulunduğu görülmektedir. Bazı ülkelerde, üniversiteler tüm yükseköğrenim talebini karşılamak durumunda değildir; zira, bu tür yükseköğretim sistemlerinde, tüm yükseköğretim üniversite çatısı altında toplanmamış; üniversite-dışı yükseköğretim kurumları oluşturularak bu talebin karşılanması cihetine gidilmiştir.

1982 Anayasası’ndan sonra yapılan düzenlemelere kadar, Türkiye’de de, Milli Eğitim Bakanlığı başta olmak üzere, çeşitli bakanlıklar ve devlet kurumları, ihtiyaç duydukları üst düzey personelin yetiştirilmesi için, yükseköğretim düzeyinde okullar, akademi, enstitü ve yüksekokullar kurmuşlardır. Ancak 1982 Anayasası, “Türk Silahlı Kuvvetleri ve emniyet teşkilatına bağlı yükseköğretim kurumları” (Madde 132) hariç, yükseköğretimin üniversite çatısı altında düzenlenmesi hükmünü getirmiştir.

Her ne kadar 2547 Sayılı Yasa, “meslek elemanı yetiştiren bakanlıklara bağlı yüksekokullar, Yükseköğretim Kurulunun tespit edeceği esaslara göre Bakanlar Kurulu kararı ile kurulması”nı (Madde 5- g) hükmüne bağlıyorsa da, Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK)’nun kuruluşundan bu yana, üniversiteler dışında bu tür kurumlar oluşturulmamıştır. Mevcut uygulama, yükseköğretimin üniversite çatısı altında yapıldığı bir model ortaya çıkarmıştır.

Üniversitelerin niteliksel gelişim sorunu kadar, yükseköğrenim talebinin en azından niceliksel olarak karşılanması sorununun da çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Hatta, Anayasa’nın yükseköğretime düzenleyen 130. Maddesi, yükseköğretim kurumları olarak üniversitelerin kuruluşunu “Çağdaş eğitim - öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı”na bağlamış; aynı maddenin devamında, üniversitelerin yapacağı faaliyetler sayılırken “ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim - öğretim”e birinci sırada yer verilmiştir. Üniversitelerin ya da yükseköğretim üst kuruluşlarının, sadece akademik bakımdan nitelikli kurumlar olmak çabası içinde, “bilimsel gelişmeye katkıda bulunmak”la sınırlı bir misyon tanımı yaparak yükseköğretim talebini karşılamayı gözdardı etmek gibi bir lüksleri bulunmamaktadır.

Yükseköğretim konusundaki toplumsal talebin karşılanması, demokratik bir siyasal sistemin oldukça açık gereklerinden biridir; zira demokratik siyaset, devlet ya da kamu örgütlenmesinin toplumsal taleplere karşı duyarlı olmasını gerektirir. Kamu hizmetlerinin belirli zümrelere özgü bir ayrıcalık olarak kapalı devre yürütüldüğü seçkin bir yapılanma, demokrasiyle bağdaşmadığı kadar; konu üniversite olduğunda, biçimsel demokratik standartların ötesinde, modernleşmeci siyasetin ruhu ile de bağdaşmamaktadır. Yükseköğrenim talebinin dikkate alınmasını ve makul ölçüde karşılanmasını gerektiren ikinci neden budur. Başka bir anlatımla, yükseköğretim, çeşitli toplumsal kesimlerin modern yaşama katılmasının giderek temel gereklerinden biri haline gelmiştir; bu açıdan bakıldığında, yükseköğrenim talebinin yaygınlık kazanması, herhangi bir özendirme politikasına gerek bırakmayacak ölçüde, eğitimsel modernleşme hedeflerinin toplumun çeşitli katmanları tarafından benimsendiğini göstermektedir.

Yükseköğretim, sadece “talebin bir yolla karşılanması” sorununa indirgenemez; yurttaşların, “bilgi toplumu”, “endüstri-sonrası toplum”, “küresel toplum” gibi terimlerle anılan günümüzdeki gelişmelere ayak uydurup onlarla başa çıkabilecek yüksek niteliklerle donatılabilmesi için nitelikli bir yükseköğretim yürütülmesi gerekmektedir. Bu ise, bir yönüyle üniversitelerin bu kalitede bir eğitimi, talebi dengeli bir biçimde karşılayacak nicel ve nitel yeterliliğe sahip olmasını gerektirir. Ancak, öte yandan, bu nitelikte bir eğitimin verilebilmesi, söz konusu eğitime tabi tutulacak bireylerin, yükseköğretimin gerektirdiği kavrama yeteneğine, öğrenme beceri ve alışkanlıklarına, ayrıca, bu

düzeydeki eğitimin ön-gereği olan bilgi birikimine sahip, yani yeterli “hazır bulunuşluk” düzeyinde olmalarıyla mümkündür.

Yükseköğretim adaylarının ortaöğretim düzeyinde yükseköğrenim açısından yönlendirilmesi ve aldıkları ortaöğretim sonunda yeterliliklerinin saptanması konusunda, çeşitli ülkelerde farklı modeller uygulanmaktadır. Yükseköğrenim talebinde bulunan bireylerin bu nitelikte olup olmadığının belirlenmesi ihtiyacı, adayların ortaöğretim sonunda bir sınava tabi tutulmasının akademik temelini oluşturmakta ve ülkemizde, bu amaçla ÖSS uygulanmaktadır. Sınavın ikinci akademik gerekçesi, genel olarak yükseköğretim için yeterlilik yanında, adayların yükseköğretim almak istedikleri alan ile, gerçekten yetenekli, donanımlı ve yeterli oldukları alan arasında bir fark bulunup bulunmadığının, yükseköğretime başlamadan önce belirlenmesi şeklinde dile getirilebilir.

Türkiye’de ÖSS’nin bu iki akademik gerekçe yanında, onlardan daha önemli başka bir amaca hizmet ettiği görülmektedir. Yükseköğrenim talebinin 1980’lerden itibaren bir çığ gibi büyümesine karşılık, üniversitelerde bu talebi makul düzeyde karşılayabilecek bir kapasite artışı sağlanamamıştır. 2004 yılında yapılan ÖSS’ye 1.786.883 aday başvurmuş; bu adaylardan sadece 574.867’si herhangi bir programa yerleştirilebilmiştir. Geçen zaman içinde, çığlaşan yükseköğrenim talebi karşısında, ÖSS’nin temel işlevi, yeterlilik ve yatkinliği ölçmekten çok, adayları kontenjanlara göre “elemek” haline gelmiştir; **ÖSS, seçici-değerlendirici olmaktan ziyade, eleyici karakteri ağır basan bir sınav niteliğindedir.**

Sınavın eleyici bir nitelik kazanması, geleceklerini yükseköğrenim imkanından yararlanmaya bağlı olarak planlamak arzusundaki geniş kesimlerde, “ne olursa olsun” bu imkanı yakalama çabası doğurmuş; aileler, çocuklarının yükseköğrenim görebilmeleri için her fedakarlığı sorgusuz sualsiz yapar hale gelmişlerdir. Bu ise, bir yandan geniş bir “sınava hazırlık” sektörü oluşmasının yanı sıra; ortaöğretimde, sınav başarısının yüksekliği ile dikkat çeken okulların büyük bir prestij kazanması sonucunu doğurmuştur.

Nihai hedef olarak ÖSS başarısı, çocukların sadece başarılı ortaöğretim kurumlarına gönderilmesi ve dersane, özel ders, kurs, ek eğitim materyalleri gibi öğelerden oluşan ÖSS’ye hazırlık sektörü ile sınırlı kalmamaktadır. Aileler, çocuklarının “ÖSS başarısı yüksek ortaöğretim okulları”nda öğrenim görmelerini garantilemek üzere, ilköğretim son sınıfta yapılan “Liselere Giriş Sınavı” (LGS), “Özel Okullara Giriş Sınavı” gibi sınavlarda başarılı olmaları için de önlemler almak durumunda kalmaktadır. Bu ise, bir “LGS hazırlık” sektörü yanında, LGS başarısı yüksek ilköğretim okullarının prestijinin artması sonucunu doğurmuş; ailelerin çocuklarını gönderecekleri ilköğretim okullarının seçiminde dahi, nihai ÖSS başarısı hedefi etkili hale gelmiştir. Görüleceği üzere, ÖSS, eğitimin bütün kademelerinde talebi yönlendirici bir etki yaratmakta ve eğitimi biçimlendiren dışsallıklar üretmektedir.

ÖSS’nin bu dışsallıkları sadece eğitim kademeleriyle sınırlı değildir. **Eleyici niteliği ağır basan bu “sınav”, kazananlar kadar kazanamayanların da tüm eğitim kademelerindeki yaşamlarını biçimlendirmektedir.** Sınavı kazanamayanları bekleyen iki alternatif bulunmaktadır: ÖSS adaylığının uzaması ve en az bir yıl daha “sınav stresi”, ya da ikinci bir alternatif olarak artık umutları kalmadığı için kendilerini “lise mezunu” bir yurttaş olarak bekleyen yeni sorunlar... ÖSS, sadece sınavı kazananların bütün kademelerdeki öğrenim hayatını biçimlendirmekle kalmamakta; hedefi sınav başarısı olan uzun bir öğrenim süreci sonunda, istihdam piyasasında aranan nitelikleri edinememiş, kendilerini “yetersiz”, “iş bulamayan” ve giderek “işe yaramaz” hisseden geniş bir nüfus oluşması sonucu doğurmaktadır. Ortaöğretim düzeyinde okullaşma oranlarının artışı, yükseköğretim kapasitesi sabit kaldığında, sınavın bu dışsallığının tüm çağ nüfusunu bekleyen “dramatik bir son” tehdidi halini almasına katkıda bulunacaktır.

Öte yandan, bütün öğrenim hayatları “3 saat süren bir test”te başarılı olmaya adanmış ve sonunda başarılı olmuş öğrenci açısından bakılacak olursa; sınav başarısı, yükseköğretim için yeterli bir “hazır bulunuşluk” elde edildiğinin göstergesi midir? Bu sorunun olumlu bir biçimde cevaplandırılması oldukça zordur. Yükseköğretimde derse giren akademisyenlerin “öğrencilerinin genel yönelimleri ve öğrenme becerileri” konusunda, kaygı verici şikayetleri vardır. Yükseköğretimin ilk yılları, “sadece test sorusu çözme” becerisi kazanmış; test yoluyla sorgulanamayan konularda sofistike öğrenme becerileri kazanamamış yeni öğrencinin rehabilitasyonu ile kaybedilmektedir. Bu kısa tespit bile, Sınav’ın yükseköğretim kademesi açısından da oldukça kapsamlı sonuçlar doğurduğunu dile getirmek için yeterlidir.

Bu araştırma, toplumun çok geniş kesimlerini hayati bir biçimde etkileyen üniversiteye giriş sisteminin, ilgili kesimler açısından halihazırdaki durumunu saptayarak bu açıdan alınabilecek önlemler için güvenilir veri sağlamayı amaçlamaktadır.

Yukarıdaki kısa girişten de anlaşılacağı üzere, ÖSS, bir yandan ilköğretimden yükseköğretime kadar bütün eğitim kademeleri için, öte yandan aile yaşamı, aile bütçesi, istihdam piyasası gibi alanlar

için dışsallıklar üretmekte; sadece “bir sınav”ın dar çerçevesi içinde kalınarak ortaya konulamayacak kadar çok boyutlu ve karmaşık bir sorunlar yumağı oluşturmaktadır.

Bir araştırma kapsamında, bütün bu karmaşık sorunlar yumağının tüm boyutları ile ele alınması neredeyse imkansızdır. Konunun bir araştırma kapsamında ele alınabilir net bir çerçeveye kavuşturulması açısından üniversiteye giriş sisteminin esas işlevi etrafında sınırlandırılması benimsenmiştir. “Sistem”in esas işlevi, ortaöğretimden yükseköğretime geçişi düzenlemek olduğundan, ilköğretim kademesinden ÖSS’ye kadar uzanan eğitimle ilgili, ya da aile yaşamı ve istihdam gibi diğer dışsallıkları ile yükseköğretim kademesindeki sonuçları araştırma kapsamının dışında tutulmuştur. Bu çerçevede, araştırma, dar anlamda üniversiteye giriş sistemi ile sınırlandırılmış; araştırma kapsamına doğrudan doğruya “sistem”in bir bileşeni durumundaki öğeler dahil edilmiştir.

Bu raporda, araştırma evreninde yer alan örneklem gruplarının bulgularının karşılaştırmalı tabloları sunulacaktır.

26. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Günümüz dünyasında, genelde eğitimin ve özelde de yükseköğrenimin ne kadar kritik bir önem kazandığı, izah gerektirmeyecek kadar açıktır. Modernleşmenin en temel hedeflerinden biri, nüfusun çağdaş bir toplum olmanın gerektirdiği bilgi, beceri ve yeteneklerle donatarak, yüksek nitelikli beşeri sermaye stoku elde etmek olarak tanımlanmıştır. Ülkelerin sahibi olduğu diğer kaynakların ulusal hedefler ve ekonominin gerekleri doğrultusunda harekete geçirilerek dünyanın kalkınmış-gelişmiş, güçlü toplumları arasında yer alabilmenin ön-şartı, nüfusun uygun eğitim politikaları geliştirilerek “yetişmiş insan gücü”ne dönüştürülmesine bağlıdır. Bilgi teknolojilerinin başdöndürücü bir hızla geliştiği günümüz dünyasında, beşeri sermaye yatırımları, eğitim ve araştırmaya ayrılacak kaynakların artırılması hayati bir önem kazanmıştır. Bu çerçevede, küresel ekonomide kıtlığı çekilen en kritik kaynak “beşeri sermaye” kaynakları haline gelmiştir.

Eğitimin giderek artan bu öneminin Türk toplumu tarafından yeterince algılandığını ve benimsendiğini söylemek mümkündür. Başlangıçta çeşitli nedenlerle çocukların ve özellikle kızların okula gönderilmesi konusunda yaşanan sorunlar 1950’lerden itibaren giderek aşılmış; ilköğretim kademesinden başlayarak eğitim talebi giderek yaygınlaşmıştır. Bu talebin 1980’lerden itibaren yükseköğretim kademesinde de giderek artış gösterdiği ve fakat talebi karşılayacak yeterlilikte bir yükseköğretim kapasitesinin yaratılmadığına yukarıda işaret edilmiştir.

Otuz yıla yaklaşan bir dönemde gitgide artarak devasa boyutlara varan yükseköğretim talebi, son dönemde “kesintisiz 8 yıllık ilköğretim” uygulamasının etkisi, yükseköğretim talebinde olağan ivmenin aşılması yönünde olmuştur. Yükseköğretim kapasitesinin artırılması yönündeki olumlu çabaların kontenjan artışında yaratabildiği ivme ise talep ivmesi ile karşılaştırılamayacak kadar düşük kalmış; mevcut sınırlı kontenjanlardan yararlanmanın tek yolu, ÖSS’de başarı getireceği umulan her türlü çareye başvurmak haline gelmiştir. Bu ise, ÖSS’yi ortaöğretimden yükseköğretime geçişi düzenleyen bir “sorun-çözme” mekanizması olmaktan çıkarmakta; üniversiteye giriş sistemi, tüm eğitim sisteminde ve giderek sosyal hayatın istihdam başta olmak üzere tüm alanlarında sorun kaynağı haline gelmektedir.

Toplumların, sorunları, zamanın salınımlarına bırakıp seyirci kalarak, sorunlarla birlikte yaşarken kısa vadeli kestirme yollar keşfederek, verimli, sağlıklı ve makul çözüm yolları üretmeye hiçbir katkıda bulunmayan ve somut durum hakkında masa başı, ayaküstü, geçiştirici ya da suçlayıcı, günah keçisi icad etmeye ve sonuçta rahatlamaya dönük tartışmalarla zaman kaybederek aştıkları görülmemiştir. Sorunlar, çözülemedikleri sürece giderek ağırlaşmış toplumu tehdit edecek boyutlar kazanabilir; ancak, her sorun, yarattığı meydan okuma aracılığıyla toplumu çözüm arayışlarına zorlayarak, yaratıcı ve işlevsel sorun çözme biçimlerinin geliştirilmesini tahrik ederek toplumların gelişmesinde önemli bir fırsat olarak da iş görebilir. Üniversiteye giriş sisteminin bu tür bir fırsat olarak değerlendirilebilmesi, kuşkusuz, artık ertelenemez bir hal alan sorunların açık yüreklilikle saptanması, sorunlar ve çözüm alternatifleri üzerinde “güncel gerçekliği” esas alan bir tartışma ortamı yaratılması ile mümkün olacaktır.

Genelde tüm eğitim sistemi, ve özelde de üniversiteye giriş sistemi uzun süredir, ülkenin kalkınma ve gelişme hedeflerine ulaşması konusunda yaptığı veya yapacağı katkılardan ziyade, sorunlarıyla tartışılmaktadır. Ancak, bu tartışmalar, sorunun çözümüne yönelik sonuçlar üretmek yerine, sorunu daha da içinden çıkılmaz hale getiren bir mecrada devam edegelmektedir. Sorunun bu hale gelmesinde elbette çok farklı sebepler vardır. Bunların en başta gelenlerinden biri, konunun sağlam ve gerçekçi verilere dayanılarak tartışılmaması; kararların verilere değil, konjonktürel değerlendirmeler ve öngörülere dayanılarak verilmesidir.

Araştırmanın en genel amacı, günümüz Türkiyesinde ortaöğretimden yükseköğretime geçiş sisteminin yapısını, işleyişini ve sorunlarını saptamak ve bu konuda geliştirilecek önerilere ışık tutmaktır. Araştırmanın spesifik amacı ise, üniversiteye giriş sisteminde yer alan bireylerin özelliklerini, sınav ile ilgili deneyimleri, yaşam biçimlerinin sınavla ilgili öğeleri, “adaylar”ın ortaöğretim ve üniversiteye giriş sistemi konusundaki davranış, kanaat, sorun ve beklentileri konusunda sahada veri toplayarak incelemektir.

Araştırma, Türkiye çapında, üniversiteye giriş sistemi içinde yer alan çeşitli aktörlerin günümüzdeki durumları hakkında güncel veri sağlamak suretiyle, mevcut durumun ampirik verilere dayanarak saptanmasına ve daha sağlıklı değerlendirmeler yapılarak çözüm önerileri geliştirilmesine katkıda bulunacaktır.

Bu araştırma, Türkiye’de eğitim sisteminin en önemli düğüm noktalarından biri haline gelen üniversiteye giriş sistemi konusunda, sorunun doğrudan taraflarının görüşlerini ortaya koyan, önemli bir veri kaynağı olacaktır. Üniversiteye giriş sistemi, esasen eğitim sisteminin bütünüün sorunlarının gelip düğümlendiği bir huni ağızı durumundadır. Dolayısıyla, bu sorunun ortaya konması, bir anlamda eğitim sisteminin genel sorunlarının irdelenmesinde de önemli bir katkı sağlayacaktır.

27. YÖNTEM

Bu araştırma, Türk eğitim sisteminin giderek en kritik halkası haline gelen üniversiteye giriş sistemi hakkında daha kapsamlı bir projenin saha araştırması kısmını oluşturmaktadır. Saha araştırmaları, bilindiği gibi, ampirik-pozitivistik yöntem yaklaşımının nicel ölçüm standartlarına göre biçimlendirilmektedir. Araştırmanın konuyla ilgili betimleyici/durum saptayıcı bir düzeyde tasarlanması, hem güncel durum hakkında gerçekçi bir resim elde etme amacına hizmet edecek; hem de, karmaşık analitik modellerin yol açtığı gereksiz ayrıntıcılığa düşülmesi önlenmiş olacaktır.

Yöntem Yaklaşımı

Araştırmada, sistem içinde rol alan ve sahada bu sistemin işleyişini ve sorunları doğrudan katılarak deneyimleyen bireylerin, araştırmanın değişkenleri açısından gözlemlenmesine imkan veren nicel ölçümlere dayalı bir yöntem yaklaşımı benimsenmiştir. Bu tür bir yöntem yaklaşımı, bir yandan gözlemi yapılacak değişkenlerin titizlikle belirlenmesini, öte yandan bu gözlemlerde kullanılacak ölçme araçlarının amaca uygun bir biçimde geliştirilmesini ve son olarak, uygun bir örnekleme yöntemi ile değişkenlerin sahadaki durumunun gerçeği yansıtacak biçimde saptanmasını sağlayacak veri toplanmasını gerektirmektedir. Saha araştırmasının en temel kabullerinden biri, durum ve değerlendirmeleri hakkında bilgilerine başvuru deneklerin güven verici bir ilişki temelinde, samimi ve dürüst cevaplar verdikleri, gerçeği yansıtacakları kabulüdür. Bu güvenin sağlanmasında, formlarda isim veya diğer türden kişisel mahremiyetlere ilişkin sorular sorulmamış; toplanan verilerin sadece istatistiksel olarak değerlendirmeye alınacağı; verilen bilgilerin resmi veya resmi olmayan amaçlarla kullanılmayacağı konusunda güven sağlanmıştır.

Araştırmanın Problemi

Problemlerin tespiti ve üniversite sınavına ilişkin beklenti düzeyi ölçümü ile yaşanan sıkıntılara bulunacak çözüm yolları konusunda yapılacak tartışmalar için veri sağlanması da hedefler arasındadır.

Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın hipotezleri şunlardır:

- 19- İlköğretimin ilk sınıfından orta öğretimin son sınıfına kadar tüm sistem, üniversiteye giriş odaklı hale gelmiştir.
- 20- Üniversiteye giriş sisteminin unsurları, eğitimin kendisine paralel yeni bir sistem ortaya çıkarmıştır. Yer yer eğitimin asli unsurları, paralel sistemin gerisinde kalmaya başlamıştır
- 21- Üniversiteye giriş sisteminin maliyeti, sistemi defalarca yeni baştan kuracak düzeye çıkmıştır.

Araştırma Deseni

Araştırmada, araştırma nüfuslarının dört temel alandaki özellik ve değerlendirmeleri ile ilgili değişkenlerin gözlenmesi kararlaştırılmıştır. Bu alanlar; sosyo-ekonomik özellikler, ortaöğretim kurumlarındaki deneyim ve bu deneyime ilişkin değerlendirmeler, ÖSS’ye hazırlık deneyimi ve bu deneyime ilişkin değerlendirmeler ile sınavda hedeflenen/halen kayıtlı bulunan yükseköğretim programına ilişkin deneyim/tercih ve değerlendirmeler biçiminde belirlenmiştir. Bu alanlarda sorgulanacak değişkenler belirlenirken araştırmanın betimleyici/durum saptayıcı karakteri ve problematik çerçevesi dikkate alınmıştır. Değişkenler arası ilişkisel/nedensel bir desenleme söz konusu değildir. Araştırmada, ilkece, herbir değişken, karakteristik ölçüm düzeyinde uygun kategoriler kullanılarak gözlenmiş ve gözlemler uygun tablolamalar aracılığıyla bulgulanıp yorumlanmıştır.

3.5. Araştırma Nüfusları ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Türkiye'de üniversiteye giriş sistemi ile ilgili tüm toplum kesimlerini kapsamaktadır. Araştırma konusunun sadece "doğrudan doğruya 'sistem'in bir bileşeni durumundaki öğeler"le sınırlı tutulduğu yukarıda belirtilmişti. Bu sınırlandırma çerçevesinde, araştırma evreni "Türkiye'de üniversiteye giriş sistemi içinde rol alan tüm bireysel aktörler" olarak tanımlanmıştır. Bu haliyle araştırma evreni oldukça heterojen bir yapı arz etmektedir. Araştırmanın amacı çerçevesinde, saha araştırmasında birey birimlerin incelenmesine karar verilmiş; bireyler evreninden olabildiğince homojen beş araştırma nüfusu ayrıştırılmış ve bu nüfuslar şu şekilde tanımlanmıştır:

38. **Lise Son Sınıf Öğrencileri** : Genel liseler, anadolu ve fen vb. gibi yabancı dille eğitim yapan özel statülü liseler ve meslek liseleri ile özel okulların son sınıflarına devam eden öğrencilerdir.
39. **Lise Mezunları**: Herhangi bir orta öğretim kurumundan mezun olup, üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için dershaneye giden öğrencilerdir.
40. **Yükseköğretim Öğrencileri**: Herhangi bir örgün yüksek öğretim programına 2004 yılında kayıt yaptırmış öğrencilerdir.
41. **Öğrenci Velileri**: Lise son sınıfa giden, liseyi bitirmiş olup dershaneye devam eden veya üniversiteye yeni kayıt yaptırmış çocuğu olan anne-babalardır.
42. **Ortaöğretim ve Dershane Öğretmen ve Yöneticileri**: Herhangi bir orta öğretim kurumunda veya dershanede öğretmenlik veya yöneticilik yapan eğitimcilerdir.

Bu çerçevede Türkiye'nin 13 ilinde 5 ayrı kategoride yapılan anketlerden değerlendirmeye alınanların adetleri ile bunların illere dağılımı şu şekildedir:

İller	Lise son sınıf öğrencisi	Lise mezunu dershane öğrencisi	Üniversite Öğrencisi	Öğrencilerin anne-babaları	Öğretmen ve yöneticiler
Afyon	37	39	39	39	20
Ankara	107	101	109	109	47
Antalya	97	105	100	95	45
Bursa	40	42	40	41	17
Elazığ	40	32	38	40	19
Erzurum	100	100	98	104	40
Gaziantep	101	101	100	116	42
İstanbul	227	219	214	226	106
İzmir	109	111	108	109	45
Kayseri	39	40	39	40	20
Samsun	101	100	100	105	45
Van	40	41	39	39	20
Zonguldak	40	42	40	40	20
Toplam	1078	1073	1064	1103	486

Toplam 4804 adet anket değerlendirmeye alınmıştır.

27.6 Veri Derleme Araçları

Araştırma 5 ayrı soru formu ile gerçekleştirilmiştir. Temel sorun olan üniversiteye giriş sistemine ilişkin sorular, tüm gruplara yöneltilmiştir. Ayrıca, her grubun kendi konumuna uygun ilave sorular da sorulmuştur.

3.6.11. Veri Girişi

Araştırma verileri excel programında bilgisayara girilmiştir. Bu veriler SPSS programına aktarılarak tablolar alınmıştır.

3.6.12. Bulgulama Yorum ve Raporlama

Tablolar, önce düz frekanslar halinde bölümlere ayrılıp düzenlenmiştir. Düzenleme yapılırken, tablolar soru formundaki sırasına göre değil, bölümlere göre değerlendirilmiştir. Gerek duyulan yerlerde çapraz tablolar veya farklı gruplar için ayrı frekanslar alınmak suretiyle rapor oluşturulmuştur. Tabloların altına, kısa açıklamalar ve yorumlar yapılmış, bunlar rapor sonunda kapsamlı bir özet haline dönüştürülmüştür.

28. ARAŞTIRMA SÜRECİ

25. Hazırlık Aşaması

Proje, Türk eğitim sisteminin en temel sorunlarından birinin üniversiteye giriş sistemi olduğu düşüncesinden hareketle ortaya çıkmıştır. Bu sistemdeki sorunların, konunun taraflarının görüşlerine başvurularak belirlenebileceği öngörüsünden hareketle, beş ayrı araştırma formatı ortaya çıkarılmıştır.

Araştırma için Türkiye'de üniversiteye giriş sistemi ile ilgili kaynaklar taranmıştır. YÖK, Milli Eğitim Bakanlığı, ÖSYM, DİE ve ilgili meslek kuruluşları başta olmak üzere konuyla ilgili bütün çalışmalar ve araştırmalar incelenmiştir.

Literatür derlemesinden elde edilen bilgiler başlangıçta daha çok araştırmanın veri kaynağı olan soru formlarının sağlıklı hazırlanmasını temin üzere kullanılmıştır. Anketlerin içeriği, konuyla ilgili uzmanlar tarafından kontrol edilerek geliştirilmiştir. Anketör ekibi, bu alanda sürekli çalışan deneyimli personelden oluşturulmuştur. Ayrıca, anket yapılırken dikkat edilmesi gereken hususlara ilişkin ayrıntılı bir anketör talimatı hazırlanmıştır.

26. Veri toplama

Deneklerden bilgi toplama aracı olarak önceden hazırlanıp çoğaltılan anket formları kullanılmıştır. Araştırmanın saha çalışmaları 9 Kasım 2004 tarihinde başlamış ve 27 Kasım 2004 tarihinde sona ermiştir.

27. Veri Girişi

Kodlama ve veri girişi işlemleri, yine bu alanda deneyimli personelce gerçekleştirilmiş ve 10 Aralık 2004 tarihinde tamamlanmıştır.

28. Bulgulama ve Rapor

Tabloların hazırlanması ve değerlendirme ile raporların yazımı ise 10 Ocak 2005 tarihinde sonuçlandırılmıştır.

29. RAPORUN YAPISI

Deneklerden elde edilen verilerin sunulduğu bu raporda, araştırmanın tanıtıldığı giriş bölümünün ardından araştırma bulguları sunulmaktadır. Bulgular bölümü kendi içinde 4 kesime ayrılmaktadır. Birinci kesimde önce deneklerin sosyo ekonomik özelliklerine ilişkin bulgular, daha sonra sırasıyla lise eğitimine, üniversiteye ilişkin beklentilerine ve dershanelere ilişkin bulgular sunulmuştur. Rapor, bu bulguların değerlendirildiği bir "sonuç" bölümüyle son bulmaktadır.

BULGULAR

BÖLÜM 1
DENEKLERİN
SOSYO-EKONOMİK DURUMLARI

Tablo: VI/1

Cinsiyetiniz?

Cinsiyet	Anket türü				
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Anne-babalar	Öğretmenler
Kız	45,3%	42,5%	36,8%	32,9%	37,7%
Erkek	54,7%	57,5%	63,2%	67,1%	62,3%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Araştırmaya katılanların cinsiyet dağılımları, araştırmanın amacı ve verilerin güvenilirliği bakımından makul düzeydedir.

Tablo: VI/2

Babanızın mesleği nedir?

Babanızın mesleği nedir?	Anket türü		
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri
Cevapsız	1,6%	1,6%	,9%
Memur	18,1%	19,0%	20,8%
İşçi	18,7%	20,0%	13,3%
Emekli	18,0%	23,0%	23,5%
Esnaf	12,7%	12,7%	11,7%
Serbest meslek (Avukat, muhasebeci, doktor vb)	10,5%	6,2%	10,4%
Tüccar	2,6%	1,7%	2,3%
Sanayici	2,2%	1,0%	1,1%
Çiftçi	3,5%	5,7%	5,8%
İşsiz	2,4%	1,6%	3,2%
Diğer	9,6%	7,5%	7,0%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

Genel olarak öğrencilerin baba mesleklerinde memur, işçi, emekli, esnaf ve serbest meslek mensuplarının ön plana çıktığı görülmektedir. Lise son sınıf ve üniversite öğrencilerinde baba mesleği olarak serbest meslek mensuplarının nispeten daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo: VI/3

Annenizin mesleği nedir?

Annenizin mesleği nedir?	Anket türü		
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri
Cevapsız	,8%	1,0%	,5%
Memur	8,2%	4,4%	6,8%
İşçi	3,3%	2,5%	2,3%
Emekli	5,4%	6,4%	9,2%
Esnaf	1,2%	1,5%	,8%
Serbest meslek (Avukat, muhasebeci, doktor vb)	3,8%	1,2%	2,2%
Tüccar	,2%		,3%
Sanayici	,1%	,1%	,3%
Ev kadını	73,4%	79,5%	74,4%
İşsiz	1,0%	1,4%	1,0%
Diğer	2,6%	2,0%	2,3%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

Araştırmaya katılan öğrencilerinin büyük çoğunluğunun annesi ev kadınıdır. Belirtilen meslekler arasında memur, emekli ve işçi seçenekleri nispeten daha fazladır. Lise ve üniversite öğrencileri arasında annesi çalışan veya emekli olanların oranının nispeten daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo: VI/4

Ailenizin aylık geliri (haneye giren toplam TL) nedir?

Ailenizin aylık geliri (haneye giren toplam TL) nedir?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Anne-babalar
Cevapsız	3,8%	5,4%	1,9%	1,5%
300 milyondan az	6,5%	4,4%	10,0%	4,8%
300-600 milyon arası	26,8%	30,4%	25,3%	19,2%
600 milyon-1 milyar arası	33,3%	36,9%	31,2%	36,4%
1-2 milyar arası	18,6%	17,7%	21,5%	28,2%
2-4 milyar arası	5,9%	4,3%	7,0%	7,7%
4 milyar ve üzeri	5,1%	,9%	3,1%	2,2%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Öğrencilerin ailelerinin aylık gelirlerini nispeten daha düşük beyan etme eğiliminde oldukları görülmektedir. Veliler ve öğretmen/yöneticiler, daha gerçekçi aylık gelir beyanı yapmışlardır. Buna rağmen, ülkemizde genel olarak aylık gelir beyanının düşük yapıldığı gerçeği göz önünde bulundurulmalıdır.

Bununla birlikte, tabloya göre, öğrenci ailelerinin %25-30'u 300-600 milyon, %31-37'si 600 milyon-1 milyar, %18-21'i 1-2 milyar, %4-7'si 2-4 milyar, %1-5'i 4 milyar üzeri gelire sahiptir. Veliler ve öğretmenler için ise bu tablo %36'sı 600 milyon-1 milyar, %28-51'i 1-2 milyar, %8-9'u 2-4 milyar, %2'si 4 milyar üzeri olarak ortaya çıkmaktadır.

Meslek ve gelir beyanları, öğrenci ailelerinin, sosyo-ekonomik durum itibarıyla, orta sınıfın orta ve alt kademelerinde yoğunlaştığını göstermektedir. Üniversite 1. sınıf öğrencileri arasında 1-2 ile 3-4 milyar arası gelir seçeneklerini işaretleyenlerin, diğer öğrenci kategorilerine göre yaklaşık üçer puan fazla olması, üniversiteye giriş sınavını kazanması ile gelir düzeyi yüksekliği arasında nispi de olsa doğrusal bir ilişkiye işaret etmektedir.

Tablo: VI/5

Boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz?

Boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz?	Anket türü		
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri
Cevapsız	,6%	1,0%	,2%
Tek başıma geçiririm	17,6%	22,0%	11,7%
Arkadaşlarımla birlikte olurum	32,8%	34,4%	53,7%
Hobilerimle uğraşırım	26,9%	29,5%	24,4%
Hiç boş zamanım yok	22,0%	13,0%	10,1%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

Araştırmaya katılan öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirme tercihlerinde, belirgin bir üniversiteye giriş sınavına hazırlanan-üniversiteyi kazanmış öğrenci ayrımı göze çarpmaktadır. Sınava hazırlanan öğrenciler daha içlerine kapanırken, üniversite öğrencilerinin sosyalliklerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu tablo, sınava hazırlık sürecinin öğrenciler üzerinde ciddi bir baskı oluşturduğuna işaret etmektedir.

Tablo: IV/3
(Anne-babalar)
Medeni durumunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	16	1,5
Evli	999	90,6
Dul	45	4,1
Ayrı	43	3,9
Toplam	1103	100,0

Araştırmaya katılan öğrenci velilerinin %8'i eşinden ayrı veya dul olduğunu belirtmiş, %1,5'i ise bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Tablo: V/2
(Öğretmen ve yöneticiler)
Göreviniz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	3	,6
Lise öğretmeni	161	33,1
Lise yöneticisi	28	5,8
Dershane öğretmeni	260	53,5
Dershane yöneticisi	34	7,0
Toplam	486	100,0

Araştırmaya katılanların %60,5'i dershane öğretmeni ve yöneticisi, %38,9'u lise öğretmeni ve yöneticisidir.

Tablo: V/5-a-b
Lise öğretmenleri
Özel ders veriyor musunuz?

Seçenekler	Lise öğretmenleri		Dershane öğretmenleri	
	Sayı	%	Sayı	%
Cevapsız	3	1,6	3	1,0
Evet	20	10,4	103	34,7
Hayır	169	88,0	191	64,3
Toplam	192	100,0	297	100,0

Dershane öğretmenleri içinde özel ders verenlerin oranının, lise öğretmenlerine göre oldukça fazla olduğu görülmektedir.

Tablo: V/6
(Öğretmen ve yöneticiler)
Mesleğinizden memnun musunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	9	1,9
Evet, işimi severek yapıyorum	437	89,9
Mecbur olduğum için bu işi yapıyorum	25	5,1
Bu da, diğerleri gibi herhangi bir iş	15	3,1
Toplam	486	100,0

Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin çok büyük bir bölümü, mesleğini severek yaptığını ifade etmektedir. Bu işi mecbur olduğu için yapanların veya sıradan bir meslek olarak değerlendirenlerin oranı %8,2'dir.

BÖLÜM 2
ORTA ÖĞRETİM KURUMUNA (LİSE)
İLİŞKİN KANAATLER

Tablo: VI/6

Hangi tür liseye gidiyorsunuz?

Hangi tür liseye gidiyorsunuz?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Anne-babalar*
Cevapsız	,6%	,5%		,2%
Genel devlet lisesi	43,6%	67,1%	40,7%	53,0%
Özel statü devlet lisesi (fen, anadolu, süper vb.)	25,1%	14,4%	32,5%	22,6%
Meslek lisesi	27,8%	13,5%	17,0%	17,5%
Özel okul	1,4%	2,1%	8,1%	3,9%
Diğer	1,4%	2,3%	1,7%	2,8%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

2004 yılı üniversite sınavına başvuranların %46'sı genel lise, %19'u özel statülü devlet lisesi, %27'si meslek lisesi, %2'si de özel okul mezunlarıdır. Araştırma örnekleminin evreni yansıtma oranı oldukça ileri düzeydedir.

* "Çocuğunuz hangi tür liseden mezun oldu/olacak?"

Tablo: VI/7
Okuduğunuz liseyi tercih etmenizde kimler etkili oldu?

Okuduğunuz liseyi tercih etmenizde kimler etkili oldu?	Anket türü		
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri
Cevapsız	,3%	,3%	,5%
Kendi tercihimdi	54,1%	53,7%	53,1%
Ailemin tercihiydi	25,0%	27,4%	26,8%
Öğretmenlerimin tercihiydi	3,3%	4,1%	5,2%
Tesadüfen oldu	17,3%	14,5%	14,5%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

Öğrencilerin önemli bölümü okul tercihinin kendisine ait olduğunu ifade etmektedir.

Tablo: VI/7-a
Liselere göre okuduğunuz liseyi tercih etmenizde kimler etkili oldu?

Okuduğunuz liseyi tercih etmenizde kimler etkili oldu?	Hangi tür liseye gidiyorsunuz?					
	Cevapsız	Genel devlet lisesi	Özel statü devlet lisesi (fen, anadolu, süper vb.)	Meslek lisesi	Özel okul	Diğer
Cevapsız		,4%	,3%	,5%		
Kendi tercihimdi	50,0%	55,9%	63,2%	39,3%	40,3%	46,6%
Ailemin tercihiydi	41,7%	25,7%	17,7%	34,5%	46,0%	27,6%
Öğretmenlerimin tercihiydi	8,3%	2,9%	6,5%	5,0%	4,0%	1,7%
Tesadüfen oldu		15,2%	12,3%	20,8%	9,7%	24,1%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Meslek liselerine giden öğrencilerin okullarını tercihlerinde aile etkisi ve tesadüf seçeneklerinin nispeten daha yüksek olduğu görülmektedir. Aile etkisinin özel okul öğrencileri arasında en yüksek düzeye ulaştığı dikkat çekmektedir.

Tablo: IV/8
(Anne-babalar)
Çocuğunuzun okuduğu liseyi seçmesinde kim etkili oldu?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	3	,3
Tamamen bizim (anne-baba) kararımızdı	262	23,8
Çocuğumun kararıydı	408	37,0
Hep birlikte karar verdik	281	25,5
Öğretmenlerinin tavsiyesiyle	81	7,3
Tesadüfen oldu	68	6,2
Toplam	1103	100,0

Araştırmaya katılan ailelerin %37'si çocuklarının okuduğu liseyi kendisinin seçtiğini, %25,5'i hep birlikte karar verdiklerini, %23,8'i ise bunun tamamen kendi kararları olduğunu ifade etmektedir. Bu tablo, çocukların gittikleri lisenin belirlenmesinde ailelerin ciddi ağırlığı olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo: VI/8
Okuduğunuz liseden memnun musunuz?

Okuduğunuz liseden memnun musunuz?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Anne-babalar*
Cevapsız	,2%	,4%	,5%	,8%
Evet	45,8%	41,1%	49,2%	56,8%
Kısmen	41,4%	38,5%	35,5%	33,8%
Pişmanım	12,6%	20,0%	14,8%	8,6%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Araştırmaya katılan her kategorideki öğrencinin ve ailelerin yaklaşık yarısı okunan veya mezun olunan liseden memnuniyetini kesin olarak ifade etmektedir. Bu tablo, orta öğretim kurumuyla ilgili genel bir sorunun varlığını ortaya koymaktadır. Üniversiteye giriş sınavıyla ilgili tablolar, bu sorunun en önemli sebeplerinden birinin orta öğretim kurumlarının öğrencileri sınava hazırlamada yetersiz kaldığı düşüncesi olduğunu göstermektedir.

* “Çocuğunuzun okuduğu liseden memnun musunuz?”

Tablo: VI/8-a
Liselere göre okuduğunuz liseden memnun musunuz?

Okuduğunuz liseden memnun musunuz?	Hangi tür liseye gidiyorsunuz?					
	Cevapsız	Genel devlet lisesi	Özel statü devlet lisesi (fen, anadolulı, süper vb.)	Meslek lisesi	Özel okul	Diğer
Cevapsız	7,1%	,3%	,6%	,6%	,6%	
Evet	35,7%	45,2%	60,3%	35,8%	69,5%	61,8%
Kısmen	28,6%	41,6%	31,4%	37,2%	21,0%	30,3%
Pişmanım	28,6%	12,9%	7,6%	26,4%	9,0%	7,9%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Meslek lisesi öğrencilerinin okudukları liseden pişman olma oranlarının nispeten daha yüksek olduğu görülmektedir. Okudukları okuldan memnuniyet düzeyleri en yüksek olanlar özel okul öğrencileri ile özel statülü devlet lisesi öğrencileridir.

Lise seçiminde aile ve tesadüfün etkisi ile okunulan liseden memnun olmamaya ilişkin sonuçlar, ilköğretimin ikinci kademesinde yeterli düzeyde rehberlik ve danışma hizmeti verilemediğini ortaya koymaktadır.

Tablo: V/8-a-b
(Öğretmen ve yöneticiler)
Lisede verilen eğitimin hangi açılardan yetersiz olduğunu düşünüyorsunuz?

Seçenekler	Lise öğretmenleri		Dershane öğretmenleri	
	Sayı	%	Sayı	%
Cevapsız	3	1,6	1	,3
ÖSS'ye hazırlama	65	33,9	95	32,0
Yabancı dil öğretme	12	6,3	3	1,0
Çocuğun kabiliyetlerini geliştirme	34	17,7	33	11,1
Mesleki bilgi ve beceri kazandırma	12	6,3	17	5,7
Her bakımdan	66	34,4	148	49,8
Toplam	192	100,0	297	100,0

Dershane öğretmenlerinin lisede verilen eğitimi her bakımdan yetersiz bulma oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo: V/12-a-b
(Öğretmen ve yöneticiler)
Mevcut lise eğitimini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Seçenekler	Lise öğretmenleri		Dershane öğretmenleri	
	Sayı	%	Sayı	%
Cevapsız	9	4,7	1	,3
Lise eğitimi ne üniversite giriş sınavına hazırlıyor, ne de genel kültür verebiliyor	63	32,8	181	60,9
Lise eğitimi, genel kültür ve bilgi ağırlıklı şekilde sürüyor	92	47,9	94	31,6
Lise eğitimi tümüyle üniversite giriş sınavı odaklı hale geldi	28	14,6	21	7,1
Toplam	192	100,0	297	100,0

Dershane öğretmenlerinin lise eğitimine yönelik değerlendirmelerinin daha sert olduğu dikkat çekiyor.

Çalıştıkları kuruma göre görüşlerinde nispi farklılaşma olmasına rağmen, öğretmen ve yöneticilerin lise eğitimine ilişkin beyanları, ortaöğretim sisteminin temel işlevi olan eğitim-öğretim bakımından sistemin sorumluları nazarında yetersiz kaldığının kanıtıdır.

Tablo: VI/9
İyi bir lisede okumak üniversiteye giriş sınavını kazanmada çok etkili midir?

İyi bir lisede okumak üniversiteye giriş sınavını kazanmada çok etkili midir?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Öğretmenler
Cevapsız	,7%	,3%		
Evet	66,5%	67,2%	67,0%	73,7%
Kısmen	26,3%	26,2%	25,9%	25,1%
Hayır	6,5%	6,3%	7,0%	1,2%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Araştırmaya katılan hemen her kategorideki denek, üçte iki oranında, iyi bir lisede okumanın üniversiteye giriş sınavını kazanmada çok etkili olduğu görüşündedir. Bu görüşün, öğretmen ve yöneticiler arasında daha fazla destek buluyor olması dikkati çekmektedir. Tablo, üniversiteye giriş sınavına hazırlık aşamasının, ilköğretim çağına kadar indiğini bütün çıplaklığıyla ortaya koymaktadır. Eğitim sistemi yukarıdan aşağıya doğru işleyen çarpıklaştırıcı bir yönlendirme baskısına maruzdur.

Tablo: VI/9-a
Liselere göre iyi bir lisede okumak üniversiteye giriş sınavını kazanmada çok etkili midir?

İyi bir lisede okumak üniversiteye giriş sınavını kazanmada çok etkili midir?	Hangi tür liseye gidiyorsunuz?					
	Cevapsız	Genel devlet lisesi	Özel statü devlet lisesi (fen, anadolü, süper vb.)	Meslek lisesi	Özel okul	Diğer
Cevapsız		,5%		,5%		
Evet	83,3%	64,6%	67,9%	71,4%	65,3%	70,7%
Kısmen	8,3%	28,3%	27,6%	20,6%	22,6%	17,2%
Hayır	8,3%	6,7%	4,5%	7,5%	12,1%	12,1%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Üniversitede sınavında başarı düzeyi düşük meslek lisesi öğrencilerinin, iyi bir lisede okumanın üniversite sınavını kazanmadaki başarısı konusunda çok daha kati bir inanç içinde oldukları görülmektedir.

Tablo: IV/10
(Anne-babalar)

Çocuğunuzun okuduğu liseyi seçerken, o okulun üniversiteye giriş sınavındaki başarısını göz önünde bulundurdunuz mu?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	21	1,9
Evet	546	49,5
Hayır	536	48,6
Toplam	1103	100,0

Anne-babaların yarısının çocuklarının okuduğu liseyi seçerken, söz konusu okulun sınavdaki başarı durumunu göz önünde bulundurdıkları görülmektedir. Bu durum, belirli okullara aşırı talebe yol açmakta, bu talep de, öğrencilerin seçilerek, başarılı olanların alınması sonucunu doğurmaktadır. Dolayısıyla, başarılı görülen öğrenciler başarılı okullara gitmekte, vasat ve altı düzeyde görülen öğrenciler ise çaresiz diğer okullara mecbur kalmaktadırlar. Bu, çok büyük bir potansiyelin gelişme imkanlarından çok erken bir aşamada mahrum bırakılarak yok edilmesi anlamını taşımaktadır. Bir başka sonuç, sistemin gerçekten eğitim kalitesi yüksek olan değil, sadece sınav ortalaması yüksek okulları cazip kılarak, sistemdeki olumlu unsurları da törpülemesidir.

BÖLÜM 3
ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK VE SINAV SİSTEMİNE
İLİŞKİN KANAATLER

Tablo: VI/10
Niçin üniversite okumak istiyorsunuz?

Niçin üniversite okumak istiyorsunuz?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Öğretmenler*
Cevapsız	,6%	,7%	,6%	,4%
İyi bir diploma sahibi olmak için	4,5%	4,5%	6,6%	6,8%
Meslek sahibi olmak için	54,4%	57,4%	50,2%	2,7%
Daha kolay iş bulmak için	6,5%	5,5%	7,8%	40,5%
Bilimsel kariyer için	14,1%	12,2%	11,2%	46,5%
Yapacağım işte daha başarılı olmak için	18,0%	17,5%	20,4%	3,1%
Askerlikle ilgili kolaylıklar için	1,9%	2,1%	3,3%	
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Araştırmaya katılan öğrencilerin niçin üniversite okumak istediği sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında, öğrenci gruplarının bu soruya aşağı yukarı benzer cevaplar verdikleri, sadece öğretmenlerde bir farklılık olduğu görülmektedir. Öğrenciler, meslek sahibi olmanın yanında bilimsel kariyer, yapacağı işte daha başarılı olmak gibi faktörleri de ön plana çıkartırken, öğretmenler öğrencilerin en ziyade meslek sahibi olma ve daha kolay iş bulma seçeneklerine yoğunlaştıklarını düşünmektedir.

* "Sizce öğrenciler niçin üniversitede okumak istiyor?"

Tablo: VI/10-a
Liselere göre niçin üniversite okumak istiyorsunuz?

Niçin üniversite okumak istiyorsunuz?	Hangi tür liseye gidiyorsunuz?					
	Cevapsız	Genel devlet lisesi	Özel statü devlet lisesi (fen, anadolulı, süper vb.)	Meslek lisesi	Özel okul	Diğer
Cevapsız	16,7%	,7%	,3%	,8%	,8%	
İyi bir diploma sahibi olmak için		5,1%	5,6%	4,5%	7,3%	8,6%
Meslek sahibi olmak için	41,7%	58,0%	52,3%	49,0%	41,9%	44,8%
Daha kolay iş bulmak için		5,4%	7,4%	8,5%	6,5%	12,1%
Bilimsel kariyer için	25,0%	13,0%	13,2%	9,4%	16,1%	12,1%
Yapacağım işte daha başarılı olmak için	16,7%	16,1%	19,3%	23,2%	22,6%	22,4%
Askerlikle ilgili kolaylıklar için		1,7%	1,9%	4,6%	4,8%	
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Meslek lisesi öğrencilerinin üniversitede okumak isteme sebepleri arasında meslek sahibi olma yanında yapacağı işte daha başarılı olma tercihinin nispeten yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumun, meslek lisesi öğrencilerinin kendilerini zaten bir alanda çalışmaya hazır görmelerinden kaynaklandığı düşünülebilir. Özel okul öğrencileri arasında da benzer bir eğilim dikkat çekmektedir. Ayrıca, üniversitede okumayı meslek sahibi olmak için isteme sebebinin genel lise, bilimsel kariyer sebebinin de özel okul öğrencileri arasında nispeten daha fazla taraftar bulduğu dikkati çekmektedir.

Üniversite öğrenimi görmeyi iş-meslek sahibi olma ve işinde başarılı olma isteğiyle iribatlandırılan öğrencilerin çoğunluğu teşkil etmesi, üniversitenin indirgeyici bir algılamaya uğradığını göstermektedir.

Tablo: VI/11

Hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiğine inanıyor musunuz?

Hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiğine inanıyor musunuz?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Öğretmenler
Cevapsız	,1%	,3%		
Evet, kesinlikle	50,9%	41,7%	33,2%	41,2%
Kısmen	32,2%	36,9%	33,0%	58,8%
Hayır	16,8%	21,2%	33,8%	
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Araştırmaya katılanların hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerekip gerekmediği sorusuyla ilgili değerlendirmelerine bakıldığında, üniversite öğrencileri dışındaki grubun yaklaşık %80 oranında bu soruya kısmen veya kesinlikle evet cevabını verdikleri görülmektedir. Sadece bu tablo bile, üniversite kapısındaki yığılmanın sebebini ve buna bağlı olarak orta eğitim sistemindeki temel mantığı tek başına ortaya koymaya yetmektedir.

Tablo: VI/11-a

Liselere göre hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiğine inanıyor musunuz?

Hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiğine inanıyor musunuz?	Hangi tür liseye gidiyorsunuz?					
	Cevapsız	Genel devlet lisesi	Özel statü devlet lisesi (fen, Anadolu, süper vb.)	Meslek lisesi	Özel okul	Diğer
Cevapsız		,1%		,3%		
Evet, kesinlikle	50,0%	42,7%	43,4%	39,9%	37,9%	31,0%
Kısmen	25,0%	33,9%	34,3%	33,7%	33,9%	39,7%
Hayır	25,0%	23,3%	22,3%	26,0%	28,2%	29,3%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Özel okul ve meslek lisesi öğrencilerinin hayatta başarılı olmak için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiği görüşüne karşı nispeten en fazla katılmayan gruplar olduğu görülmektedir.

Üniversite okuma isteğinin nedenleri ile birlikte değerlendirildiğinde üniversitenin hayatta başarı ile bu derece özdeşleştirilmesi, orta sınıfın orta ve alt kademelerine mensup aile çocukları için üniversitenin nasıl hayatı idame ettirebilmenin ve/veya daha iyi hayat standartları elde edebilmenin adeta yegane yolu haline geldiğine işaret etmektedir.

Tablo: VI/12

Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak sizi ne şekilde etkiliyor?

Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak sizi ne şekilde etkiliyor?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri*	Anne-babalar**
Cevapsız	,4%	,2%	,3%	1,2%
Bunaltıyor ve yoruyor	30,1%	25,8%	40,9%	33,8%
Zaman zaman sıkıyor	57,9%	65,6%	46,5%	51,0%
Hiç etkilemiyor	11,7%	8,4%	12,3%	14,1%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Üniversiteye giriş sınavına hazırlamanın öğrenciler üzerinde oluşturduğu büyük baskıyı ortaya koyan verilerden biri de bu tablodur. Öğrencilerin sınav hazırlığı sırasında bunaldıkları, yoruldukları ve sıkıldıkları anlaşılmaktadır. Bu gerilimin sebebi, sınava giren öğrenci sayısı ile üniversitede bir örgün eğitim programına yerleştirilecek öğrenci sayısı arasındaki büyük farktır. Üniversitelerin kapasiteleri sınırlı kaldığı sürece, giriş sistemi ne şekilde düzenlenirse düzenlensin, bu gerilim ortadan kalkmayacaktır.

* "Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak sizi ne şekilde etkiledi?"

** "Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak çocuğunuzun yaşamını nasıl etkiledi/etkiliyor?"

Tablo: VI/13

Üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamak sizin için ne ifade ediyor?

Üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamak sizin için ne ifade ediyor?	Anket türü		
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Anne-babalar*
Cevapsız	,8%	,5%	,6%
Hayatımın karamasını	13,5%	17,4%	11,5%
Yeniden sınava girmek için bir yıl daha beklemeyi	35,6%	17,4%	41,2%
Bir an önce iş bulup çalışmayı	3,8%	3,8%	10,3%
Geleceğime ilişkin alternatif planlar yapmayı	16,7%	21,4%	17,7%
Aileme ve çevreme karşı mahçup olmayı	17,0%	20,2%	10,4%
Bilmiyorum, hiç düşünmedim ve düşünmek de istemiyorum	12,6%	19,2%	8,3%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

Üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamanın, hem öğrenciler, hem de aileleri için alternatifi olmayan bir durum, adeta bir felaket anlamını taşıdığı görülmektedir. Özellikle lise mezunu olup, sınava hazırlanan öğrencilerin bu konuda çok daha büyük bir çaresizlik içinde oldukları anlaşılmaktadır.

* "Üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamak çocuğunuz için ne ifade ediyordu/ediyor?"

Tablo: VI/13-a

Liselere göre üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamak sizin için ne ifade ediyor?

Üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamak sizin için ne ifade ediyor?	Hangi tür liseye gidiyorsunuz?					
	Cevapsız	Genel devlet lisesi	Özel statü devlet lisesi (fen, anadolu, süper vb.)	Meslek lisesi	Özel okul	Diğer
Cevapsız		,7%	,3%	,6%	2,5%	
Hayatımın karamasını	28,6%	17,0%	10,2%	9,7%	17,3%	12,7%
Yeniden sınava girmek için bir yıl daha beklemeyi	28,6%	28,6%	44,6%	26,2%	30,9%	28,2%
Bir an önce iş bulup çalışmayı	7,1%	5,2%	2,7%	11,6%	3,7%	9,9%
Geleceğime ilişkin alternatif planlar yapmayı	7,1%	18,0%	13,0%	25,4%	23,5%	22,5%
Aileme ve çevreme karşı mahçup olmayı	28,6%	15,9%	17,9%	13,8%	11,1%	15,5%
Bilmiyorum, hiç düşünmedim ve düşünmek de istemiyorum		14,6%	11,3%	12,7%	11,1%	11,3%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Özel statülü okul mezunlarının yeniden sınava girme kararlılıklarının yüksek olduğu, meslek lisesi ve özel okul öğrencilerinin geleceklerine ilişkin alternatif plan yapma düşüncesini daha fazla dile getirdikleri, genel lise ve özel okul öğrencilerinin sınavı kazanamama ihtimali karşısında çok daha fazla panik yaşadıkları dikkat çekmektedir.

Tablo: VI/14

Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmanız ikinci dönem okula devam durumunu ne yönde etkiler?

Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmanız ikinci dönem okula devam durumunu ne yönde etkiler?	Anket türü				
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları*	Üniversite öğrencileri*	Anne-babalar**	Öğretmenler***
Cevapsız	2,3%	1,4%	2,0%	3,5%	2,9%
Rapor alacağım	55,0%	48,9%	44,2%	36,3%	56,8%
Sadece devamsızlık hakkımı kullanacağım	23,7%	21,2%	24,9%	26,2%	8,4%
Okula devam edeceğim	19,0%	28,5%	28,9%	34,0%	31,9%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Lise son sınıfın, özellikle de ikinci dönemin fiilen bir eğitim-öğretim dönemi olmaktan çıktığı anlaşılmaktadır. Öğrencilerin, ailelerin ve öğretmenlerin, lise son sınıf ikinci dönemindeki okula devam durumuna ilişkin kanaatleri, bu gerçeği tüm çıplaklığıyla ortaya koymaktadır. Üniversiteye giriş sınavı odaklı hale gelen eğitim sistemi, sınava hazırlık sürecini dersanelere kaydırırken, lise son sınıfı da fiilen ortadan kaldırmış gözükmektedir.

Üniversiteye giriş sistemi, sözümona bir eğitim amacı uğruna eğitiminden feragatte bulunma çelişkinsini dayatmaktadır.

* "Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmanız ikinci dönem okula devam durumunu nasıl etkiledi?"

** "Çocuğunuzun üniversiteye giriş sınavına hazırlanması okula devam durumunu nasıl etkiledi/etkiliyor?"

*** "Lise son sınıfta okuyan öğrencilerinizin üniversiteye giriş sınavına hazırlanması okula devam durumlarını nasıl etkiliyor?"

Tablo: VI/15

Üniversiteye giriş sınavında soru çıkmayan dersler (resim, müzik, beden eğitimi vb.) hakkında ne düşünüyorsunuz?

Üniversiteye giriş sınavında soru çıkmayan dersler (resim, müzik, beden eğitim vb.) hakkında ne düşünüyorsunuz?	Anket türü		
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri
Cevapsız	,6%	1,9%	1,6%
Bu dersler gereksiz zaman kaybından başka bir şey değil	48,8%	38,6%	27,4%
Sınavda soru çıkmasa da bu dersler gerekli	50,6%	59,6%	71,0%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

Üniversite sınavında soru çıkmayan dersler konusunda halen lise öğrencisi olanlardan başlayıp üniversite öğrencilerine doğru giden skalada ciddi bir tavır değişikliği gözlenmektedir. Halen lise öğrencisi konumunda olanların yaklaşık yarısı bu dersleri gereksiz görürken, lise mezunlarında ve üniversite öğrencilerinde bu düşünce onar puan azalarak destek bulmaktadır. Kendilerini tümüyle üniversite sınavına odaklamış lise öğrencilerinin, konsantrasyonlarını bozacak hiçbir faktöre tahammülleri olmadığı anlaşılmaktadır.

Tüm kademelerinde söz konusu derslerin gereksizliğini düşünen öğrencilerin önemli bir oranda olmaları, ÖSS sisteminin baskısıyla orta eğitimin fonksiyonlarında işlevsizleşmenin bir başka göstergesidir.

Tablo: VI/16

Üniversiteye giriş sınavında hangi alanda daha başarılı olacağınızı düşünüyorsunuz?

Üniversiteye giriş sınavında hangi alanda daha başarılı olacağınızı düşünüyorsunuz?	Anket türü	
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları
Cevapsız	,8%	,6%
Sayısal	35,8%	29,5%
Sözel	31,3%	36,7%
Eşit Ağırlık	26,6%	30,2%
Yabancı Dil	3,1%	1,0%
Hiçbiri	2,4%	2,1%
Toplam	100,0%	100,0%

Üniversite sınavında başarılı olacağı düşünülen alanların, okul öğrenciliği sırasında sayısal öncelikliyen, mezuniyetten sonra sözele kaydığı görülmektedir. Bu da, öğrencilerin, lise son sınıfta iken kendilerine ideallerindeki mesleğe uygun alanlar seçtikleri halde, mezun olup da yeniden sınava girme durumuna geldiklerinde, sonuç alınma ihtimali daha yüksek olan sözel ve eşit ağırlıklı alanları ön plana çıkardıklarını ortaya koymaktadır.

Tablo: VI/17
Üniversiteye giriş sınavı sonucunda hangi yüksek öğretim alanında eğitim almayı/okul kazanmayı hedefliyorsunuz?

Üniversiteye giriş sınavı sonucunda hangi yüksek öğretim alanında eğitim almayı/okul kazanmayı hedefliyorsunuz?	Anket türü	
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları
Cevapsız	,9%	1,0%
Tıp-eczacılık	18,1%	10,1%
Mühendislik	17,7%	14,8%
Siyasal bilimler-hukuk	8,7%	11,8%
İktisat-işletme	6,2%	7,0%
Eğitim-öğretmenlik	25,5%	35,8%
Sanat-edebiyat-dil-iletişim	5,8%	4,8%
Felsefe-sosyoloji-tarih	3,9%	3,7%
Diğer	13,1%	10,9%
Toplam	100,0%	100,0%

Bu tablo, bir önceki tercihleri desteklemektedir. Lise son sınıf öğrencileri hedeflerini tıp, eczacılık, mühendislik gibi sayısal ağırlıklı bölümler doğrultusunda belirlerken, mezun olup da yeniden sınava giren öğrenciler tercihlerini, siyasa bilimler, hukuk, eğitim, öğretmenlik gibi alanlara kaydırmaktadırlar. Özellikle, eğitim-öğretmenlik alanında yaşanan büyük tercih kayması dikkat çekicidir. Eğitim-öğretmenlik alanının bu derece büyük tercih alması, sadece öğretmenlik mesleğinin idealleştirilmesiyle açıklanamayacak bir durumdur. Bu alandaki tercih yoğunlaşmasının en önemli sebeplerinden birisi olarak, diğer alanlarda mezuniyet sonrası iş bulma garantisinin öğretmenlik kadar yüksek olmaması gösterilebilir. Her halükarda, seçilen alanlar ile seçim kriterlerindeki yoğunlaşmalar, üniversite talebinin ve algısının hayatı idame ettirme ve/veya daha iyi standartlara kavuşma problemiği tarafından şekillendirildiğini ortaya koymaktadır.

Tablo: V/17-a
Liselere göre üniversiteye giriş sınavı sonucunda hangi yüksek öğretim alanında eğitim almayı/okul kazanmayı hedefliyorsunuz?

Üniversiteye giriş sınavı sonucunda hangi yüksek öğretim alanında eğitim almayı/okul kazanmayı hedefliyorsunuz?	Hangi tür liseye gidiyorsunuz?					
	Cevapsız	Genel devlet lisesi	Özel statü devlet lisesi (fen, anadolü, süper vb.)	Meslek lisesi	Özel okul	Diğer
Cevapsız		1,0%	,9%	1,1%		
Tıp-eczacılık	33,3%	11,3%	27,9%	6,5%	31,6%	10,0%
Mühendislik	8,3%	13,7%	26,1%	14,6%	13,2%	12,5%
Siyasal bilimler-hukuk	8,3%	12,4%	8,5%	6,3%	18,4%	2,5%
İktisat-işletme	8,3%	6,6%	5,6%	7,9%	5,3%	2,5%
Eğitim-öğretmenlik	25,0%	33,4%	17,6%	37,5%	2,6%	40,0%
Sanat-edebiyat-dil-iletişim	8,3%	5,4%	4,2%	5,6%	15,8%	2,5%
Felsefe-sosyoloji-tarih		5,5%	2,1%	1,3%		5,0%
Diğer	8,3%	10,7%	7,0%	19,1%	13,2%	25,0%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Eğitim öğretmenlik tercihinin genel lise ve meslek lisesi, tıp-eczacılığın özel statülü lise ve özel okul, mühendisliğin özel statülü lise, siyasa bilimler-hukuk ile sanat-edebiyat-dil-iletişimin özel okul öğrencileri arasında daha fazla rağmen bulunduğu görülmektedir.

Tablo: VI/17-b

Niçin üniversite okumak istiyorsunuz? sorusuna göre üniversiteye giriş sınavı sonucunda hangi yüksek öğretim alanında eğitim almayı/okul kazanmayı hedefliyorsunuz?

Üniversiteye giriş sınavı sonucunda hangi yüksek öğretim alanında eğitim almayı/okul kazanmayı hedefliyorsunuz?	Niçin üniversite okumak istiyorsunuz?						
	Cevapsız	İyi bir diploma sahibi olmak için	Meslek sahibi olmak için	Daha kolay iş bulmak için	Bilimsel kariyer için	Yapacağım işte daha başarılı olmak için	Askerlikle ilgili kolaylıklar için
Cevapsız		3,1%	,8%	2,3%	,4%	,8%	2,3%
Tıp-eczacılık		12,4%	13,0%	14,7%	22,6%	13,1%	4,7%
Mühendislik	13,3%	21,6%	13,6%	15,5%	23,3%	17,5%	25,6%
Siyasal bilimler-hukuk		16,5%	9,7%	10,1%	12,4%	9,2%	14,0%
İktisat-işletme	6,7%	8,2%	6,0%	9,3%	4,2%	9,2%	4,7%
Eğitim-öğretmenlik	40,0%	17,5%	37,3%	21,7%	15,9%	28,8%	11,6%
Sanat-edebiyat-dil-iletişim	13,3%	7,2%	5,3%	4,7%	6,4%	4,2%	4,7%
Felsefe-sosyoloji-tarih	6,7%	6,2%	4,5%	3,9%	2,5%	1,6%	7,0%
Diğer	20,0%	7,2%	9,9%	17,8%	12,4%	15,7%	25,6%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tıp-eczacılık tercihinde bulunanların bilimsel kariyer, mühendislik tercihinde bulunanların iyi bir diploma sahibi olma ve bilimsel kariyer, siyasa bilimler-hukuk tercihinde bulunanların iyi bir diploma, eğitim-öğretmenlik tercihinde bulunanların meslek sahibi olma tercihlerini ön plana çıkardıkları görülmektedir.

Tablo: VI/18

Yüksek öğretim görmeyi hedeflediğiniz alanı neye göre seçtiniz?

Yüksek öğretim görmeyi hedeflediğiniz alanı neye göre seçtiniz?	Anket türü				
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Anne-babalar*	Öğretmenler**
Cevapsız	1,6%	1,7%	1,4%	5,5%	1,0%
İdealimdeki meslek olduğu için	57,2%	60,3%	32,9%	42,2%	21,2%
Prestijli bir alan olduğu için	7,3%	6,0%	10,0%	5,0%	7,2%
Çok para kazanabileceğim bir alan olduğu için	10,9%	9,1%	8,3%	16,5%	38,3%
Devlet memuru olma imkanı tanıdığı için	5,5%	6,3%	8,4%	18,0%	21,2%
Bilimsel kariyer yapmak için	6,5%	5,3%	6,9%	3,1%	1,0%
Diğer sebeplerle (Anne-baba mesleği)	11,0%	11,3%	32,2%	1,5%	10,1%
Diğer sebeplerle				8,2%	
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Öğretmen ve velilerin çocukların yüksek öğrenim görmeyi istedikleri alanları değerlendirme konusunda daha pragmatik davrandıkları anlaşılmaktadır. Bu iki kesim, çok para kazanma ve devlet memuru olma unsurlarını ön plana çıkarmaktadırlar. Daha önceki tabloda öğretmenlik mesleğine olan büyük yönelim, bu değerlendirmeye haklılık kazandırmaktadır.

Lise seçiminde önemli etki sahibi olan ailelerin üniversite seçiminde nispeten etkisizleştikleri yorumu makul görünmektedir.

* "Çocuğunuz yüksek öğrenim gördüğü/göreceği alanı neye göre seçti?"

** "Öğrenciler yüksek öğrenim görmeyi hedeflediği alanı neye göre seçiyor?"

Tablo: VI/19

Yüksek öğretim görmeyi hedeflediğiniz alanı kimin etkisiyle seçtiniz?

Yüksek öğretim görmeyi hedeflediğiniz alanı kimin etkisiyle seçtiniz?	Anket türü				
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Anne-babalar*	Öğretmenler**
Cevapsız	3,0%	1,6%	1,1%	2,8%	2,3%
Tamamen kendi kararım	82,2%	86,7%	74,3%	64,4%	40,3%
Ailemin isteği	11,4%	7,9%	16,1%	13,0%	37,2%
Öğretmenlerimin yönlendirmesi	3,4%	3,8%	8,5%	12,9%	20,2%
Bilmiyorum				7,0%	
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Öğrencilerin yüksek öğrenim görmeyi hedefledikleri alanı neye göre seçtikleri konusunda öğretmenlerin, öğrenci ve velilere göre farklı bir değerlendirmeye girdikleri görülmektedir. Öğrenciler ve veliler daha çok öğrencilerin kendi kararlarını ön plana çıkartırken, öğretmenler aile isteği ve öğretmen yönlendirmesi cevaplarına ağırlık vermektedirler. Bu tablo, öğrencilerin yüksek öğrenime ilişkin hedeflerinin eğitim kurumlarında ve dışarıda farklı algılandığı sonucunu çıkarmaktadır.

* "Çocuğunuz yüksek öğretim görmeyi hedeflediği alanı kimin etkisiyle seçti?"

** "Öğrenciler yüksek öğretim görmeyi hedeflediği alanı kimin etkisiyle seçiyor?"

Tablo: VI/20

Şu anda hayatınızda üniversiteye giriş sınavından daha önemli bir şey var mı?

Şu anda hayatınızda üniversiteye giriş sınavından daha önemli bir şey var mı?	Anket türü	
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları
Cevapsız	1,7%	1,1%
Evet	23,7%	21,2%
Hayır	60,2%	65,9%
Fikrim yok	14,5%	11,7%
Toplam	100,0%	100,0%

Öğrencilerin hayatlarında üniversiteye giriş sınavından daha önemli bir konu olmadığı görülmektedir. Bu tablo, hem sistemin, hem de öğrencilerin psikolojisinin tümüyle üniversiteye giriş sorununa odaklandığına işaret etmektedir. Üniversiteye giriş sorunu, üniversite eğitimi bu amaçla yola çıkanların çoğu tarafından ulaşılabilecek bir hedef haline dönüşmediği veya insanlara üniversite eğitimi olmadan hayatlarını biçimlendirebilecekleri tercihler sunulmadığı sürece, bu konumu muhafaza edecektir.

Tablo: VI/21

Sadece üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için (okul ve dersane hariç) günde kaç saatinizi ayırıyorsunuz?

Sadece üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için (okul ve dersane hariç) günde kaç saatinizi ayırıyorsunuz?	Anket türü		
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri*
Cevapsız	2,8%	1,4%	1,0%
1 saatten az	12,1%	2,7%	11,1%
1-2 saat	20,2%	10,0%	18,7%
2-3 saat	22,5%	20,7%	24,9%
3-4 saat	19,2%	21,2%	19,5%
4 saat	11,2%	19,9%	11,6%
5 saatten fazla	12,0%	24,2%	13,3%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

Öğrencilerin üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için okul ve dersane saatleri dışında ayırdıkları zamanın, lise mezunu olup da üniversite sınavına hazırlananlar arasında çok daha fazla olduğu görülmektedir. Bu tablo, üniversiteye hazırlık eğitiminin, adeta tam zamanlı mesai harcanan bir meslek haline dönüştüğünü ortaya koymaktadır.

* "Sadece üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için (okul ve dersane hariç) günde kaç saatinizi ayırmıştınız?"

Tablo: VI/22

Üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için günde kaç test sorusu çözüyorsunuz?

Üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için günde kaç test sorusu çözüyorsunuz?	Anket türü		
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri*
Cevapsız	2,6%	1,7%	1,3%
Hiç	5,9%	1,7%	3,7%
En fazla 20	9,9%	2,6%	6,9%
20-50	14,7%	8,0%	15,5%
50-100	26,2%	22,5%	24,2%
100-200	26,3%	40,4%	28,5%
200-300	10,3%	18,2%	14,4%
300'den fazla	4,1%	5,0%	5,6%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

Üniversiteye giriş sınavına hazırlık için çözülen test sorusu sayısının 50 ile 300 arasında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu soruların her gün çözüldüğü ve sınav hazırlığı için harcanan diğer zamanlar göz önünde bulundurulduğunda, öğrencilerin başka hiçbir şeye vakit bulamamalarının doğal olduğu anlaşılabacaktır.

* "Üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için günde kaç test sorusu çözmüştünüz?"

Tablo: VI/23

Size göre üniversiteye giriş sınavında çıkan sorular ile lisede işlenen konular birbirinden farklı mı?

Size göre üniversiteye giriş sınavında çıkan sorular ile lisede işlenen konular birbirinden farklı mı?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Öğretmenler
Cevapsız	1,6%	1,8%	,9%	
Evet	34,9%	36,4%	29,1%	21,4%
Kısmen	48,4%	46,5%	56,0%	65,2%
Hayır	15,1%	15,3%	13,9%	13,4%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Üniversiteye giriş sınavında çıkan sorularla lisede işlenen konuların birbirinden farklı olduğu, öğretmenler dahil her kesim tarafından kabul edilen bir gerçektir. Bu tablo, dershanelerin üniversiteye hazırlık eğitiminin ana aktörleri haline dönüşmesinin sebebini açık şekilde ortaya koymaktadır. Üniversiteye giriş sistemi, orta öğretimin devre dışı kaldığı bir mekanizma ortaya çıkarmıştır.

Tablo: VI/24

Bu yılki üniversiteye giriş sınavında AÖF dışında, 4 yıllık bir yüksek öğretim programını kazanma şansınızı nasıl görüyorsunuz?

Bu yılki üniversiteye giriş sınavında AÖF dışında, 4 yıllık bir yüksek öğretim programını kazanma şansınızı nasıl görüyorsunuz?	Anket türü	
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları
Cevapsız	4,2%	3,4%
Kesin kazanacağıma inanıyorum	19,9%	34,0%
Şansım yüksek	40,5%	48,3%
Şansım az	28,7%	11,6%
Ümidim yok	6,8%	2,7%
Toplam	100,0%	100,0%

Lise öğrencilerinin beşte biri, liseyi bitirmiş olanların da üçte biri sınavı kesinlikle kazanabileceğini ifade edebilmekte, diğerleri çeşitli düzeylerde tereddütlü konuşmakta veya tümüyle ümitsizliğini ortaya koymaktadır. Bu tablo sınav sisteminin öğrencilerin ümit dünyalarını bile sınırlandırdığını göstermektedir.

Tablo: VI/25

Üniversiteye giriş sınavını kazanıp, hedeflediğiniz okula/bölüme yetecek puan alamadığınız takdirde aşağıdakilerden hangisini yapmayı düşünürsünüz?

Üniversiteye giriş sınavını kazanıp, hedeflediğiniz okula/bölüme yetecek puan alamadığınız takdirde aşağıdakilerden hangisini yapmayı düşünürsünüz?	Anket türü	
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları
Cevapsız	3,0%	4,0%
Açık Öğretim Fakültesine kayıt yaptırmayı	5,5%	10,4%
Bir Meslek Yüksekokuluna kayıt yaptırmayı	10,6%	14,7%
Yurtdışında bir üniversitede okumanın yollarını aramayı	7,2%	7,5%
Yeniden üniversiteye giriş sınavına hazırlanmayı	57,8%	32,0%
Bir meslek edindirme kursuna gitmeyi	3,2%	3,8%
Diğer	12,7%	27,5%
Toplam	100,0%	100,0%

Üniversiteye giriş sınavını kazanıp da hedeflediği bölüme yetecek puan alamayacak olan öğrencilerin önlerinde yeniden sınava girip şanslarını denemek dışında çok da fazla alternatif bulunmadığı görülmektedir. Açık Öğretim Fakültesi ve Meslek Yüksek Okulları, bu anlamda tatmin edici alternatifler haline dönüşmemiştir. Yurt dışı eğitim imkanını düşünebilecek durumda olan öğrencilerin sayısı da oldukça sınırlıdır.

Öğrencilerin önemli bölümü bir maraton koşucusu psikolojisine sahiptir, hedefe ulaşmaya kadar koşuyu sürdürme kararındadır.

Tablo: IV/18
(Anne-babalar)

Çocuğunuz üniversiteye giriş sınavında bir devlet üniversitesini veya burslu özel üniversiteyi kazanamazsa ne yapmayı düşünüyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	46	4,2
Özel üniversitede paralı okuturum	65	5,9
Yurtdışında okuturum	45	4,1
Hazırlanarak tekrar sınava girmesini sağlarım	599	54,3
Üniversite defterini kapatıp iş hayatına girmesini sağlarım	125	11,3
Bir meslek kursuna yazdırırım	58	5,3
Askere gönderirim	64	5,8
Diğer	101	9,2
Toplam	1103	100,0

Anne-babaların çoğunluğunun, çocuklarının üniversite eğitimi konusunda ciddi anlamda alternatif planları olmadığı görülmektedir.

Tablo: IV/19
(Anne-babalar)

Çocuğunuzun üniversiteye giriş sınavını kazanamaması durumunda çalışabileceği bir mesleği/işi var mı?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	27	2,4
Evet	310	28,1
Hayır	766	69,4
Toplam	1103	100,0

Araştırmaya katılan velilerin %28,1'i çocuklarının üniversiteye giriş sınavını kazanamaması durumunda çalışabileceği bir işi olduğunu ifade ederken, %69,4'ü böyle bir imkan bulunmadığını belirtmektedir.

Tablo: IV/20
(Anne-babalar)

Ülkemizde yeni üniversitelerin kurulması fikrine nasıl bakıyorsunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	18	1,6
Yeni üniversiteye gerek yok, mevcutların durumu iyileştirilmeli	488	44,2
Türkiye'nin yeni üniversitelere ihtiyacı var, açılmalı	597	54,1
Toplam	1103	100,0

Velilerin yarısından fazlası Türkiye'nin yeni üniversitelere ihtiyacı olduğunu belirtmektedir.

Tablo: IV/21
(Anne-babalar)

Çocuğunuzun dershaneye verdiğiniz ücrete yakın bir bedelle, bir devlet veya vakıf üniversitesinde eğitim görme şansı olsa bu parayı öder misiniz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	44	4,0
Evet, kesinlikle öderim	539	48,9
Belki öderim	319	28,9
Hayır, ödemem	201	18,2
Toplam	1103	100,0

Araştırmaya katılan anne-babaların sadece %18,2'si, dershaneye verdikleri ücrete yakın bir bedelle çocuklarının üniversitede eğitim görme imkanı olsaydı bu parayı ödemeyeceklerini kesin bir dille ifade etmekte, diğerleri çeşitli düzeylerde bu fikre sıcak bakmaktadır. Ailelerin yarısı, böyle bir imkan olması halinde değerlendireceklerini kesin bir dille belirtmektedir.

Tablo: V/20
(Öğretmen ve yöneticiler)

Deneme sınavları öğrencinin üniversiteye giriş sınavında elde edeceği başarıyı yeterince yansıtıyor mu?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	19	3,9
Yeterince yansıtıyor	259	53,3
Yansıtıyor ama sınav psikolojisine hazırlıyor	197	40,5
Önemli bir faydası yok	11	2,3
Toplam	486	100,0

Öğretmen ve yöneticilerin %53,3'ü deneme sınavlarının öğrencilerin üniversiteye giriş sınavında elde edecekleri başarıyı yansıttığı, %40,5'i ise sadece sınav psikolojisine hazırladığı görüşündedir. Öğretmen ve yöneticilerden çok azı bu sınavları gereksiz bulmaktadır.

Tablo: V/21
(Öğretmen ve yöneticiler)

Medyanın sunumu sebebiyle bazı mesleklerin moda haline gelmesi öğrencilerin üniversitedeki bölüm tercihlerini etkiliyor mu?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	3	,6
Evet, çok etkiliyor	193	39,7
Kısmen etkiliyor	230	47,3
Pek fazla etkilemiyor	60	12,3
Toplam	486	100,0

Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin %87'si medyanın sunumu sebebiyle bazı mesleklerin moda haline gelmesinin öğrencilerin üniversitedeki bölüm tercihlerini çeşitli düzeylerde etkilediği görüşündedir.

Tablo: VI/26

Üniversiteye giriş sınavındaki alan ve katsayı uygulamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Üniversiteye giriş sınavındaki alan ve katsayı uygulamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?	Anket türü				
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Anne-babalar	Öğretmenler
Cevapsız	2,4%	2,9%	1,3%	2,0%	1,0%
Doğru bir uygulama, devam ettirilmeli	14,7%	14,3%	10,2%	10,6%	8,4%
Haksızlıklara yol açan bir uygulama, değiştirilmeli	29,9%	28,0%	39,1%	33,8%	37,9%
Doğru ve yanlış yönleri var, düzeltilmeli	31,9%	21,3%	37,8%	26,8%	47,9%
Bu konularda yeterli bilgim yok	21,1%	33,6%	11,6%	26,7%	4,7%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Üniversiteye giriş sınavındaki alan ve katsayı uygulaması konusunda en az bilgi sahibi kesimin mezunlar ve aileler olması dikkat çekicidir. Bu konudaki genel kanaat sistemin tümüyle değiştirilmesi veya düzeltilmesi gerektiği yönündedir. Uygulamanın doğrudan mağdur ettiği kesimler dışında da tepki çekiyor olması ilginçtir.

**ÜNİVERSİTE SINAVINA HAZIRLIK İÇİN BAŞVURULMASI
GEREKTİĞİ DÜŞÜNÜLEN YÖNTEMLER**

**Tablo: VI/27
Dershane**

Dershaneye gidiyorum	Anket türü				
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Anne-babalar	Öğretmenler
Cevapsız	5,5%	8,9%	1,5%	1,8%	2,7%
Evet	69,9%	67,8%	82,9%	84,2%	91,8%
Hayır	24,6%	23,3%	15,6%	14,0%	5,6%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Üniversiteye giriş sınavını sisteminden etkilenen tüm taraflar, dershanenin sınava hazırlık açısından olmazsa olmaz konumunu teyit etmektedirler.

**Tablo: VI/28
Kitap**

Kitap alıyorum	Anket türü				
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Anne-babalar	Öğretmenler
Cevapsız	6,7%	11,5%	3,4%	4,0%	9,5%
Evet	73,7%	67,3%	78,0%	79,8%	78,6%
Hayır	19,7%	21,2%	18,6%	16,2%	11,9%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

**Tablo: VI/29
Dergi**

Dergi alıyorum	Anket türü				
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Anne-babalar	Öğretmenler
Cevapsız	7,7%	16,8%	4,3%	4,9%	11,3%
Evet	57,0%	42,0%	53,1%	61,8%	64,8%
Hayır	35,3%	41,2%	42,6%	33,3%	23,9%
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo: VI/30
Özel ders

Özel ders alıyorum	Anket türü				
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Anne-babalar	Öğretmenler
Cevapsız	10,9%	18,5%	5,3%	6,6%	13,6%
Evet	13,2%	15,6%	17,8%	18,0%	43,0%
Hayır	76,0%	65,9%	77,0%	75,3%	43,4%
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo: VI/31
CD

CD alıyorum	Anket türü				
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Anne-babalar	Öğretmenler
Cevapsız	10,0%	19,3%	6,1%	6,3%	18,7%
Evet	22,2%	16,0%	15,2%	23,0%	27,0%
Hayır	67,8%	64,7%	78,7%	70,7%	54,3%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo: VI/32
İnternet

İnternette yararlanıyorum	Anket türü				
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Anne-babalar	Öğretmenler
Cevapsız	10,1%	20,9%	6,1%	6,6%	18,9%
Evet	20,7%	7,8%	10,7%	16,7%	20,6%
Hayır	69,2%	71,3%	83,2%	76,7%	60,5%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo: VI/33
Kurs (Okul, Halk Eğt.Mrk. vb.)

Kursa katılıyorum (Okul, Halk Eğt.Mrk. vb.)	Anket türü				
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Anne-babalar	Öğretmenler
Cevapsız	10,7%	20,0%	6,1%	6,6%	16,9%
Evet	10,8%	14,4%	14,5%	16,8%	38,1%
Hayır	78,6%	65,6%	79,4%	76,6%	45,1%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo: III/18
(Üniversite öğrencileri)
Okuduğunuz bölümden memnun musunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	8	,8
Evet	576	54,1
Kısmen	375	35,2
Hayır	105	9,9
Toplam	1064	100,0

Üniversite birinci sınıf/hazırlık öğrencilerinin yarıya yakınının tamamen veya kısmen okudukları bölümden memnun olmadıkları görülmektedir.

Tablo: III/19
(Üniversite öğrencileri)
Okuduğunuz bölüme üniversite sınavına kaçınıcı girişinizde kayıt yaptırdınız?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	6	,6
1. girişte	472	44,4
2. girişte	395	37,1
3. girişte	133	12,5
4 ve daha fazla	58	5,5
Toplam	1064	100,0

Üniversite birinci sınıf/hazırlık öğrencilerinin yarısından fazlası en az ikinci denemeden sonra buldukları okula kayıt yaptırmışlardır.

Tablo: III/20
(Üniversite öğrencileri)
Daha önce üniversiteye giriş sınavını kazanıp kayıt yaptırmadığınız oldu mu?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	10	,9
Evet	214	20,1
Hayır	840	78,9
Toplam	1064	100,0

Üniversite birinci sınıf/hazırlık öğrencilerinin beşte biri daha önce üniversiteyi kazandığı halde kayıt yaptırmamıştır.

Tablo: III/21
(Üniversite öğrencileri)
Okuduğunuz bölüm kaçınıcı tercihinizdi?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	10	,9
1	244	22,9
2	150	14,1
3	111	10,4
4	100	9,4
5	90	8,5
6	55	5,2
7	50	4,7
8	40	3,8
9	26	2,4
10 ve daha alt	188	17,7
Toplam	1064	100,0

Üniversite birinci sınıf/hazırlık öğrencilerinin yarısından fazlası, buldukları bölümü dördüncü ve daha sonraki sırada tercih etmişlerdir. Buldukları bölüm 10 ve daha altı tercihi olanların oranı da %17,7 gibi yüksek bir rakama ulaşmaktadır. Bu durum, öğrencilerin sadece üniversiteye girme konusunda değil, üniversiteye girdikten sonra da ciddi sıkıntı içinde bulduklarını ortaya koymaktadır.

Tablo: III/23
(Üniversite öğrencileri)
Yeniden üniversite giriş sınavına girmeyi düşünüyor musunuz?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	11	1,0
Evet	360	33,8
Hayır	693	65,1
Toplam	1064	100,0

Üniversite birinci sınıf/hazırlık öğrencilerinin üçte biri, yeniden üniversite giriş sınavına girmeyi düşünmektedir. Bu tablo, girilen bölümün tercih sıralamasında çok altlarda yer almasıyla ilişkili olarak değerlendirilebilir.

Öğrencilerin maraton koşucusu kimliği, üniversiteye girebilmiş olanların beyanlarında rakamsal kanıtını bulmaktadır. Düşündürücü olan, önemli oranda öğrenci için koşunun hala bitmemiş olmasıdır.

BÖLÜM 4
PARALEL EĞİTİM KURUMLARI:
DERSHANELER

Tablo: VI/34

Size göre dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmak mümkün mü?

Size göre dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmak mümkün mü?	Anket türü				
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Anne-babalar	Öğretmenler
Cevapsız	1,0%	1,0%	,6%	2,0%	,6%
Mümkün	41,4%	35,2%	49,1%	21,0%	36,0%
Çok zor	48,1%	53,0%	42,8%	49,9%	53,3%
Mümkün değil	9,5%	10,7%	7,6%	17,8%	10,1%
Fikrim yok				9,3%	
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Dershaneye gitmeden üniversite sınavını kazanmanın mümkün olmadığı genel bir kabul haline dönüşmüştür. Bu konuda üniversite öğrencilerinin, sınav sürecini atlatmış olmanın verdiği rahatlıkla olsa gerek, nispeten daha yumuşak bir yaklaşım içinde oldukları gözleniyor. Buna karşılık öğretmenlerin ve velilerin dershanelere daha fazla önem affettikleri de dikkat çekmektedir.

Tablo: VI/35

Okul yöneticileri ve öğretmenlerinizin dershaneler konusundaki tutumu ne yöndedir?

Okul yöneticileri ve öğretmenlerinizin dershaneler konusundaki tutumu ne yöndedir?	Anket türü		
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri
Cevapsız	1,7%	,6%	,7%
Gereksiz buluyorlar	11,6%	17,1%	10,1%
Mutlaka bir dershaneye gitmemizi istiyorlar	47,1%	43,2%	50,0%
Herhangi bir değerlendirme yapmıyorlar	39,6%	39,1%	39,3%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

Her kategoriden öğrenciler, okul yönetici ve öğretmenlerinin genel olarak kendilerini dershaneye gitme konusunda teşvik ettiğini ifade etmektedirler. Dershaneleri gereksiz bulan öğretmen ve yöneticilerin oranının bir hayli düşük olduğu anlaşılmaktadır. Bu tablo, dershane sektörünün öğretmenler tarafından da doğrudan veya dolaylı desteklenen bir sektör olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablonun farklı açıdan bir yorumu, ortaöğretim sisteminin üniversiteye giriş sınavı karşısındaki aczinin sistemin işletmecileri tarafından da teslim edilmesi şeklinde olabilir. Ortaöğretim sistemi bir üst kademeye geçişi düzenlemekte başarısızdır.

Tablo: VI/36

Bu yılla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl dershaneye gittiniz?

Bu yılla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl dershaneye gittiniz?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri*	Anne-babalar**
Cevapsız	19,4%	2,5%	8,9%	12,3%
1	24,8%	31,3%	27,1%	33,3%
2	24,0%	30,3%	28,9%	31,4%
3	14,6%	17,2%	16,4%	12,9%
4	9,3%	8,2%	9,5%	4,8%
5	3,9%	5,3%	5,6%	2,4%
6	1,9%	2,2%	1,3%	1,4%
7	,9%	1,1%	,9%	1,1%
8	,7%	,2%	,8%	,3%
9	,1%	,7%	,1%	
10	,5%	,8%	,4%	,2%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve velilerin %25-33 oranında bir yıl, %24-31 oranında iki yıl, %13-17 oranında üç yıl, %5-9 oranında dört yıl, %2-6 oranında beş yıl, %1-2 oranında 6 yıl, %1 oranında 7 yıl dershaneye gitme süresi verdikleri görülmektedir.

İlk ve orta öğretimin 11-12 yıl civarında olduğu göz önünde bulundurulduğunda, öğrencilerin ilk öğretimden başlayarak ve giderek yoğunlaşan bir şekilde dersane eğitimine yöneldikleri anlaşılmaktadır.

Bu tablo, dersane sektörünün eğitim sistemi içinde edindiği yerin büyüklüğüne dair fikir vermektedir. Dersane sektörü eğitimin neredeyse her kademesini içine alan bir ağ şeklinde giderek genişlemiş ve artık "olmazsa olmaz" bir faktör haline dönüşmüştür.

Üniversite giriş sınavının yukarıdan aşağıya uyguladığı baskı neticesinde bir yandan ortaöğretim sistemi dejenere olup, etkisiz ve yetersiz hale gelirken, diğer yandan dersane olgusu gelişerek paralel bir sistem niteliği kazanmıştır. Paralel sistemin ürünü ise "dersane öğrencisi öğrenci tipi"dir.

Dersane öğrencisi öğrenci tipi, hedefinde üniversite öğrenimi olan uzun yıllara sâri büyük bir maratonun koşucusudur. Rakamlar bu tipi ve koştığı maratonun boyutlarını ortaya koymaktadır.

* "Öğrenim hayatınız boyunca toplam kaç yıl dershaneye gittiğiniz?"

** Çocuğunuz (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl dershaneye gitti?"

Tablo: VI/37

Bu yılla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl etüd, kurs, özel ders eğitimi aldınız?

Bu yılla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl etüd, kurs, özel ders eğitimi aldınız?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri*	Anne-babalar**
Cevapsız	25,6%	13,9%	17,3%	23,6%
1	26,5%	35,5%	27,6%	35,0%
2	21,0%	24,7%	20,9%	23,8%
3	10,6%	10,7%	14,1%	9,3%
4	6,2%	5,9%	7,6%	4,5%
5	3,8%	3,6%	5,3%	2,3%
6	2,2%	1,9%	2,7%	,5%
7	,9%	1,4%	1,9%	,2%
8	1,1%	,4%	,9%	,5%
9	,6%	,9%	,3%	
10	1,4%	1,1%	1,4%	,2%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Özel ders, kurs, etüd gibi derslane dışı eğitimlerin de giderek geliştiği anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan öğrenci ve velilerin %26-35'inin bir yıl, %21-25'inin iki yıl, %9-11'inin üç yıl, %4-8'inin dört yıl, %2-5'inin beş yıl, %0,5-3'ünün altı yıl, %0,2-2'sinin 7 yıl, %0,4-1'inin 8 yıl, %0,2-1'inin de 10 yıl söz konusu nitelikte eğitim süresi verdikleri görülmektedir.

Bu tablo, ilk ve orta öğretim okulları dışında sadece derslane türü değil, özel ders-kurs niteliğindeki eğitimlerin de yaygınlaşmakta olduğunu ortaya koymaktadır. Veliler ve öğrenciler, üniversite hedefi doğrultusunda her seçeneği değerlendirme gayretinde görünmektedir.

Eğitim sisteminde, okulların düzeyinde ve dışında bu derece yoğun ve farklı türlerde eğitim alanlarının ortaya çıkıp yaygınlaşması ve üstelik bunların konunun taraflarınca da benimsenmesi dikkat çekici bir gelişmedir.

* "İlköğretim dahil, toplam kaç yıl etüd, kurs, özel ders eğitimi aldınız?"

** Çocuğunuz, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl etüd, kurs, özel ders eğitimi aldı?"

Tablo: VI/38

Gittiğiniz dershaneden memnun musunuz?

Gittiğiniz dershaneden memnun musunuz?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Anne-babalar*
Cevapsız	23,7%	1,3%	10,6%	15,0%
Evet	54,2%	67,2%	42,6%	56,3%
Kısmen	17,6%	28,0%	36,3%	26,9%
Pişmanım	4,5%	3,5%	10,5%	1,8%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Öğrenci ve velilerin dershanelerden aldıkları hizmetten genel olarak memnun kaldıkları görülmektedir. Bu tablo, dershane sektörünün eğitim alanındaki konumunu, sadece fonksiyonellik açısından değil, müşterileriyle (öğrenci ve veliler) olan ilişkileri bakımından da sağlamlaştırmakta olduğunu ortaya koymaktadır. Geçmişte varlığı/gerekliliği tartışılan dershane olgusunun sosyo-psikolojik bir destekle kalelenerek önemli meşruiyet kazanmış olduğu aşikardır.

* “Çocuğunuzun devam ettiği dershaneden memnun musunuz?”

Tablo: VI/39

Dershanede haftada kaç saat eğitim alıyorsunuz?

Dershanede haftada kaç saat eğitim alıyorsunuz?	Anket türü		
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri*
Cevapsız	25,4%	2,7%	11,6%
Haftada 5 saatten az	3,5%	2,6%	2,9%
Haftada 5-10 saat	9,4%	3,3%	13,1%
Haftada 10-15 saat	38,8%	6,9%	28,5%
Haftada 15-20 saat	14,7%	51,3%	28,7%
Haftada 20 saatten fazla	8,3%	33,3%	15,2%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

Lise mezunu olup da dershaneye gidenlerin, dershanede aldıkları eğitim saatinin oldukça fazla olduğu görülmektedir. Bu durum, dersane öğrenciliğinin, adeta yeni bir tam zamanlı eğitim veya başlı başına bir meslek haline dönüştüğünün ifadesidir. Halen okula giden öğrencilerin de haftada 5 ile 20 saat arasında yoğunlaşan dersane yükü vardır.

* "Dershanede haftada kaç saat eğitim almıştınız?"

Tablo: VI/40

Dershane seçimini nasıl yaptınız?

Dershane seçimini nasıl yaptınız?	Anket türü				
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Anne-babalar	Öğretmenler*
Cevapsız	24,7%	1,4%	11,3%	12,8%	2,7%
Öğretmenlerimin tavsiyesi üzerine ailemle birlikte	12,3%	9,6%	16,4%	16,3%	24,9%
Tanıdıklarımızın tavsiyesiyle	23,5%	30,8%	26,8%	26,5%	43,0%
Tamamen ailemin tercihi olarak	12,7%	17,4%	11,2%	31,6%	10,5%
Kendi kararım	26,8%	40,8%	34,3%	12,9%	18,9%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Dershane seçiminde en etkili unsurun, kişilerin kendi araştırmaları ile tanıdık tavsiyesi olduğu görülmektedir. Özellikle öğretmenler öğrencilerin tanıdık tavsiyesiyle dershane seçimi yaptıklarını belirgin şekilde ön plana çıkarmaktadırlar.

* “Öğrenciler dershane seçimini nasıl yapıyor?”

Tablo: VI/41

Dershaneye gitmenizdeki en çok etkili olan şey nedir?

Dershaneye gitmenizdeki en çok etkili olan şey nedir?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Öğretmenler*
Cevapsız	24,8%	2,0%	11,1%	1,4%
Okuldaki eğitimin üniversiteye giriş sınavını kazanmada yetersiz kalması	57,8%	77,4%	57,0%	72,4%
Farklı ve rahat bir ortam sağlaması	8,1%	10,9%	12,9%	11,5%
Herkesin dershaneye gidiyor olması	3,8%	2,2%	10,2%	11,7%
Ailemin isteği	5,6%	7,5%	8,7%	2,9%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Dershaneye gitmede en çok etkili olan hususun, bütün kesimlerin ortak görüşü olarak, okuldaki eğitimin üniversiteye giriş sınavını kazanmada yetersiz kalması olduğu görülmektedir. Bu tablo, dersane olgusunun özellikle üniversite sınavıyla ilgili bir olgu olduğunu ortaya koymaktadır.

* “Öğrencilerin dershaneye gitmesinde en çok etkili olan şey nedir?”

Tablo: VI/42

Dershanede aldığınız eğitimle okuldaki eğitimi karşılaştırdığınızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?

Dershanede aldığınız eğitimle okuldaki eğitimi karşılaştırdığınızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Öğretmenler*
Cevapsız	22,9%	1,2%	9,2%	3,9%
Dershanedeki eğitim her bakımdan daha kaliteli	43,7%	65,0%	33,6%	42,2%
Okuldaki eğitim her bakımdan daha kaliteli	6,0%	2,8%	10,3%	5,3%
Dershanede sadece sınav tekniği öğretiliyor	16,8%	19,5%	31,5%	30,7%
Okulda sadece ham bilgi veriliyor	5,7%	6,6%	7,6%	12,1%
Hiçbiri	4,9%	4,9%	7,8%	5,8%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Öğretmenler dahil olmak üzere, hiçbir kesim okuldaki eğitimin her bakımdan daha kaliteli olduğunu söyleyememektedir. Buna karşılık üniversite öğrencileri ile öğretmenlerin dershanelere sadece sınav tekniğini öğrettikleri yönünde eleştirel bir yaklaşıma sahip oldukları görülmektedir. Özellikle lise mezunu olup da dershaneye giden öğrencilerin dershanelerin eğitim kalitesi konusunda çok güçlü bir inanca sahip buldukları anlaşılmaktadır. Bu tablo, dershanelerin eğitim sistemi içinde paralel bir oluşum haline gelerek okulları neredeyse ikame ettiği görüşünü destekleyen en önemli verilerden biridir.

* “Dershanedeki eğitimle okuldaki eğitimi karşılaştırdığınızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?”

Tablo: VI/43

Dershaneyi mi yoksa okulu mu daha çok seviyorsunuz?

Dershaneyi mi yoksa okulu mu daha çok seviyorsunuz?	Anket türü		
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri
Cevapsız	17,7%	1,6%	7,9%
Dershaneyi	23,1%	28,5%	17,6%
Okulu	20,0%	21,5%	32,6%
Her ikisini de	30,4%	37,4%	29,9%
Hiçbirini	8,7%	11,0%	12,0%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

Okulun, sadece eğitim değil ortam bakımından da dershaneler karşısında gerilediği anlaşılmaktadır. Sadece giriş sınavı badiresini atlatabilme rahatlığına kavuşmuş üniversite öğrencileri arasında okul ortamını dersane ortamından daha fazla sevdiğini ifade edenler çoğunluktadır. Bu da, aslında okuldaki ilişkilerin dersane ilişkisine göre daha kalıcı olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo: VI/44

Dershanede gördüğünüz eğitimin bir yüksek öğretim programını kazanmanıza ne derece katkısı olacağını/olduğunu düşünüyorsunuz?

Dershanede gördüğünüz eğitimin bir yüksek öğretim programını kazanmanıza ne derece katkısı olacağını/olduğunu düşünüyorsunuz?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Öğretmenler*
Cevapsız	17,3%	2,7%	8,2%	,8%
Çok katkısı olacağına/olduğuna inanıyorum	52,0%	67,1%	49,4%	77,8%
Fazla katkısı olmayabilir	16,0%	14,3%	25,9%	15,2%
Bir katkısının olacağını/olduğunu sanmıyorum	3,0%	2,5%	8,3%	2,3%
Bilmiyorum	11,8%	13,4%	8,2%	3,9%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Dershanede görülen eğitimin üniversiteye giriş sınavını kazanmada oldukça katkısı olacağı/olduğu görüşü, öğrenciler ve öğretmenler tarafından paylaşılmaktadır. Bir başka ifadeyle, giriş sınavında başarının dersane eğitiminin fonksiyonu olduğu inancı pekişmiş görünmektedir. Bu tablo, dersane sektörünün eğitim sistemi içinde edindiği ve giderek güçlenen yerini anlamakta kolaylık sağlayacak verilerden biridir.

* "Dershanede görülen eğitimin üniversiteye giriş sınavının kazanılmasında ne derece katkısı olduğunu düşünüyorsunuz?"

Tablo: VI/45

Rehberlik ve mesleki yönlendirme ile üniversite-fakülte-bölüm tanıtımı konusunda okulunuzda verilen bilgiler mi, dershanede verilen bilgiler mi daha çok işinize yarıyor?

Rehberlik ve mesleki yönlendirme ile üniversite-fakülte-bölüm tanıtımı konusunda okulunuzda verilen bilgiler mi, dershanede verilen bilgiler mi daha çok işinize yarıyor?	Anket türü				
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Anne-babalar*	Öğretmenler**
Cevapsız	3,4%	,6%	1,3%	1,0%	,8%
Okulda verilenler	8,3%	3,6%	12,0%	12,2%	7,0%
Dershanede verilenler	38,2%	51,9%	35,0%	31,6%	44,9%
Her ikisi de	36,3%	29,6%	26,9%	48,9%	43,8%
Hiçbiri	13,7%	14,3%	24,8%	6,3%	3,5%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Sadece eğitimin içeriği bakımından değil, rehberlik ve mesleki yönlendirme ile bölüm tanıtımı konusunda da dershanelerin okullara göre daha yeterli olduğu görülmektedir. Bu tablo, dershanelerin müşterilerini (öğrenci ve veliler) memnun etme konusunda, eğitim teknikleri dışındaki hizmetleri de önemle yerine getirdikleri şeklinde değerlendirilebilir. Bir başka ifadeyle söylemek gerekirse, paralel oluşum ortaöğretim sisteminin eğitim dışı fonksiyonlarını da peyderpey ikame etmeye yönelmiştir.

* “Çocuğunuza rehberlik ve mesleki yönlendirme ile üniversite-fakülte-bölüm tanıtımı konusunda okulda verilen bilgiler mi, dershanede verilen bilgiler mi daha çok işine yaradı/yarıyor?”

** “Rehberlik ve mesleki yönlendirme ile üniversite-fakülte-bölüm tanıtımı konusunda lisede verilen bilgiler mi yoksa dershanede verilen bilgiler mi öğrencilere daha faydalı oluyor?”

Tablo: VI/46

Dershane ücretinizi kim karşılıyor/karşıladi?

Dershane ücretinizi kim karşılıyor/karşıladi?	Anket türü		
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri
Cevapsız	23,4%	2,1%	10,2%
Ailem	65,9%	86,9%	73,8%
Bir kuruluştan yardım/burs alıyorum	3,2%	1,8%	4,9%
Yakın akrabam (ağabey, amca, dayı vb.)	3,9%	5,6%	6,6%
Diğer	3,6%	3,7%	4,6%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

Öğrencilerin dershane ücretlerini karşılama konusunda, kısmi de olsa, aileler dışında bir mekanizmanın varlığı gözlenmektedir. Özellikle üniversiteyi kazanmış öğrencilerin, dershane giderlerinin finansmanında ciddi oranda aile dışından destek aldıkları görülmektedir. Bu tablo, başarılı ve gelecek vaad eden öğrencilerin finansmanı konusunda aileler dışında etkin sayılabilecek bir burs/yardım sisteminin varlığına işaret etmektedir. Bir başka yorum, dershane eğitimi konusunda önemli bir sosyal yardımlaşma sistemi oluştuğu yönünde olabilir.

Tablo: VI/47

Bu yıl alacağınız eğitim karşılığında dershaneye toplam ne kadar ödeme yapıldı/yapılacak?

Bu yıl alacağınız eğitim karşılığında dershaneye toplam ne kadar ödeme yapıldı/yapılacak?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri*	Anne-babalar**
Cevapsız	28,1%	4,3%	15,0%	13,2%
500 milyon liradan az	4,5%	1,9%	9,1%	4,2%
500 milyon-1 milyar lira arası	12,1%	17,4%	27,8%	17,1%
1-2 milyar lira arası	37,5%	59,6%	33,6%	43,8%
2-3 milyar lira arası	10,0%	14,4%	8,4%	14,1%
3-4 milyar lira arası	3,2%	1,2%	3,5%	6,5%
4-5 milyar lira arası	1,6%	,1%	1,4%	,5%
5 milyar liradan fazla	3,1%	1,0%	1,2%	,5%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Alınan hizmet karşılığında dershanelere %2-9 oranında 500 milyon liradan az, %12-28 oranında 500 milyon-1 milyar lira, %34-60 oranında 1-2 milyar lira, %8-14 oranında 2-3 milyar lira, %1-6 oranında 3-4 milyar lira, %0,1-2 oranında 4-5 milyar lira, %0,5-3 oranında 5 milyar liradan fazla ödeme yapıldığı ifade edilmektedir. Bu tablo, dershanelere yapılan ödemenin 2 milyar lira civarında yoğunlaştığını göstermektedir.

* "Almış olduğunuz eğitim karşılığında dershaneye toplam ne kadar ödeme yapılmıştı?"

** "Bir yıl içinde dershaneye ne kadar ödeme yaptınız/yapıyorsunuz?"

Tablo: VI/48

Üniversiteye giriş sınavına hazırlık çalışmalarınız için bu yıl, dersane ücreti dışında ne kadar harcama yapıldı veya yapılacak? (Kitap, dergi, cd, vb.)

Üniversiteye giriş sınavına hazırlık çalışmalarınız için bu yıl, dersane ücreti dışında ne kadar harcama yapıldı veya yapılacak ? (Kitap, dergi, cd, vb.)	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri*	Anne-babalar**
Cevapsız	20,0%	10,3%	8,6%	10,0%
100-200 milyon lira arası	34,6%	44,2%	42,9%	38,4%
200-500 milyon lira arası	23,8%	24,0%	29,5%	33,2%
500 milyon lira-1 milyar lira arası	12,2%	15,6%	12,5%	16,4%
1-2 milyar lira	4,1%	5,4%	4,9%	2,0%
2 milyar liradan fazla	5,2%	,7%	1,6%	
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Üniversiteye hazırlık için dersane ücreti dışında %35-42 oranında 100-200 milyon lira, %24-33 oranında 200-500 milyon lira, %12-16 oranında 500 milyon-1 milyar lira, %2-5 oranında 1-2 milyar lira, %1-5 oranında 2 milyar liradan fazla harcama yapıldığı beyan edilmektedir.

* "Üniversiteye giriş sınavına hazırlık çalışmalarınız için, dersane ücreti dışında ne kadar harcama yapılmıştı?"

** "Çocuğunuzun üniversiteye giriş sınavına hazırlık çalışmaları için, dersane ücreti dışında ne kadar harcama yaptınız/yapacaksınız?"

Tablo: VI/49

Dershaneye devam ederken, ders ücreti ve materyalleri dışında yapılan harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.) aylık toplamı ne kadardır?

Dershaneye devam ederken, ders ücreti ve materyalleri dışında yapılan harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.) aylık toplamı ne kadardır?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri*	Anne-babalar**
Cevapsız	23,1%	4,6%	10,2%	8,8%
10-50 milyon arası	22,2%	26,9%	18,3%	18,7%
50-100 milyon lira arası	26,3%	34,1%	28,2%	35,2%
100-200 milyon lira arası	15,9%	19,8%	20,1%	22,3%
200-300 milyon lira arası	5,3%	6,1%	8,7%	9,3%
300 milyon liradan fazla	7,3%	8,6%	14,4%	5,7%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Dershaneye giden öğrencilerin, yol, yemek, çay vb. harcamaları konusunda %18-27 oranında 10-50 milyon lira, %26-35 oranında 50-100 milyon lira, %16-22 oranında 100-200 milyon lira, %5-9 oranında 200-300 milyon lira, %6-14 oranında 300 milyon liradan fazla aylık gider yapıldığı ifade edilmektedir.

Dershane ücreti ile diğer harcamalara ilişkin beyanlar, ailelerin ne kadar ciddi bir maddi fedakarlığa katlandıklarını gözler önüne sermektedir.

* Dershaneye devam ederken, ders ücreti ve materyalleri dışında yapılan harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.) aylık toplamı ne kadardı?

** Çocuğunuz dershaneye devam ederken, ders ücreti ve materyalleri dışında yaptığınız harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.) aylık toplamı ne kadardır?

Tablo: II/25

(Lise mezunu olup dershaneye giden öğrenciler)

Sizce üniversiteye giriş sınavını kazanamama veya yeterli puan alamama sebebiniz nedir?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	38	3,5
İyi hazırlanamadım	812	75,7
Tercih hatası yaptım	28	2,6
Dershaneye gidemedim	50	4,7
Özel ders alamadım	13	1,2
Diğer	132	12,3
Toplam	1073	100,0

Öğrencilerin dörtte üçü, geçen yıl üniversiteye giriş sınavına yeterince hazırlanamadığı için kazanamadığını ifade etmektedir.

Tablo: II/36

(Lise mezunu olup dershaneye giden öğrenciler)

Tekrar dershaneye gitme sebebiniz nedir?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	131	12,2
Sınavı kazanamadım	526	49,0
Sınavı kazandım ama istediğim bölüme giremedim	384	35,8
Sınava giremedim	32	3,0
Toplam	1073	100,0

Lise mezunu öğrencilerin yarısının yeniden dershaneye gitme sebebi, sınavı kazanamamış olması, üçte birinden fazlasının da sınavı kazandığı halde istediği bölüme girememiş bulunmasıdır. Sınavı hiç kazanamamış olanların oranının yüksekliği dikkat çekicidir.

Tablo: VI/29

(Dershane yönetici ve öğretmenleri için)

Dershaneniz dergi ve kitap yayınlıyor mu?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	3	1,0
Dergi yayınlıyoruz	30	10,1
Kitap yayınlıyoruz	30	10,1
Hem dergi hem kitap yayınlıyoruz	179	60,3
Hiçbiri yok ama belirli dergi ve kitapların takibi zorunlu	48	16,2
Hiçbiri yok ve herhangi bir yayının takibi zorunlu değil	7	2,4
Toplam	297	100,0

Dershane yönetici ve öğretmenlerinin büyük çoğunluğu, hem dergi, hem de kitap yayını yaptıklarını ifade etmektedir. Bu tablo, üniversiteye hazırlık kitap ve dergi yayıncılığının dershanelerle iç içe geçmiş bir sektör olduğunu göstermektedir.

Tablo: V/30-a-b
(Öğretmen ve yöneticiler)
Dershanede öğrencileri sınava kazanmaya daha fazla motive eden şeyler nelerdir?

Seçenekler	Lise öğretmenleri		Dershane öğretmenleri	
	Sayı	%	Sayı	%
Cevapsız	50	26,0	3	1,0
Eğitim ve test tekniği	50	26,0	92	31,0
Öğretmenlerin öğrenciyle birebir ilgilenmesi	27	14,1	134	45,1
Öğrenciler arasındaki rekabetin daha yoğun olması	28	14,6	48	16,2
Arkadaşların birbirini teşviki	8	4,2	11	3,7
Aile beklentisinin yüksek olması	11	5,7	1	,3
Diğer	18	9,4	8	2,7
Toplam	192	100,0	297	100,0

Lise öğretmenlerinin dörtte biri, dershanelerde öğrencileri sınava kazanmaya daha fazla motive eden unsur konusunda cevapsız kalarak herhangi bir görüş belirtmezken, dershane öğretmenleri öğrencilerle birebir ilgilenilmesi seçeneğini ön plana çıkarmaktadırlar.

**SONUÇ
VE
DEĞERLENDİRME**

Araştırmanın temel sonuçları şunlardır:

ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİ

- Eğitim sistemi, ilköğretimden orta öğretime kadar bütün aşamaları ile üniversiteye giriş sistemi odaklı hale gelmiştir. Artık okul seçimi dahi, eğitim kalitesine göre değil, üniversiteye giriş sınavındaki başarı durumuna göre yapılmaktadır. Üniversiteye giriş sistemi yukarıdan aşağıya bir baskıyla orta ve ilköğretim sistemini de dejenere etmektedir.
- Üniversite eğitimi, bir tür meslek edinme yolu olarak görülmektedir. Üniversite bölüm tercihleri bu doğrultuda yapılmaktadır. Özellikle genel lise mezunlarının önünde üniversite eğitimi dışında hiçbir alternatif bulunmamaktadır. Bu durum, öğrenciler ve aileleri üzerinde ağır bir psikolojik baskı oluşturmaktadır.
- Üniversite sınavına hazırlık yöntemlerinden biri olarak ortaöğretime destek olarak ortaya çıkmış olan dersane sistemi, özellikle ilk ve orta öğretimin son sınıfları bakımından örgün eğitimin yerini almış durumdadır. Okullar, sistemin odaklandığı üniversiteye giriş sınavı yerine kendi müfredatları doğrultusunda eğitim vermeyi sürdürme gayretindedir. Bu gayretin hedefleri açısından başarısız olduğu ise açıktır. Bu durumda işlevi sadece öğrencileri üniversiteye giriş sınavına hazırlamak olan dersaneler, eğitim sisteminin "olmazsa olmaz" unsurları haline dönüşmüştür.
- Üniversiteye giriş sınavı hazırlığı, öğrenciler açısından tüm zamanlı bir iş haline dönüşmüş durumdadır. Okul, dersane, özel ders, test, ders tekrarı vb. boyutları olan yoğun bir uğraş durumundaki sınav hazırlığı, öğrencileri sosyal hayatları olmayan, her şeyi test formatı içinde algılayıp yaşayan kişiler haline dönüştürmektedir. Öğrenciler kendilerine bir sosyal hayatı ancak üniversiteye kayıt yaptırdıktan sonra kurabilmektedirler.
- Üniversiteye giriş sınavına hazırlık araçları için, giderek artan rakamlarda harcamalar yapılmaktadır. Dersane, özel ders, kitap, dergi vb. araçlar için harcanan meblağlar, bizâtihi eğitimin kendisine yapılan harcamalarla mukayese edilecek düzeye gelmiştir. Bu da eğitimin dolaylı yoldan paralı hale gelmesi sonucunu doğurmaktadır. Fırsat eşitsizliği de işin bir başka boyutudur.

DERSHANELER

- Dershaneler, öğretmenler öğrencilere ve velilere kadar eğitimin tüm taraflarınca işlevleri ve başarıları kabul edilmiş kurumlar haline dönüşmüştür. Üniversiteye giriş sınavının dersane eğitimi olmadan kazanılamayacağı yönünde yaygın bir kanaat vardır.
- Dersane eğitimi, sadece üniversiteye giriş sınavına hazırlığın yoğunlaştığı lise son sınıfa ait bir olgu olmaktan çıkıp, ilköğretimin ilk sınıfından, üniversiteye girişten ümidin kesildiği döneme kadar - ki bu süre ortalama lise mezuniyeti sonrasında üçüncü yıla kadar uzanmaktadır - devam eden bir süreç haline gelmiştir. Ortada yıllara sâri büyük bir maraton ve bunun koşucusu olan yaygın bir "dershane öğrencisi öğrenci tipi" vardır.
- Dershaneler, kurdukları eğitim ve rehberlik sistemi ile müşterilerinin (öğrenci ve veliler) memnuniyetini sağlama yönünde büyük ilerleme kaydetmişlerdir. Bu durum, dershaneleri giderek daha güçlü şekilde örgün eğitim kurumlarının alternatifine dönüştürmektedir.

SONUÇ

Karşımızda

Hayatın idamesi = Üniversite öğrenimi

Orta ve ilköğretim sistemi = Üniversiteye giriş

Üniversiteye giriş = Sınav sistemi

Sınav sistemi = Okul dışında hazırlık mecburiyeti

Okul dışında hazırlık mecburiyeti = Dersane, kitap, dergi vb.

şeklinde bir formül bulunmaktadır.

Meslek liseleri gibi ara kademeler fiilen işlevsel olmaktan çıkartıldığı için eğitimde bütün yollar üniversiteye çıkmaktadır.

Dershane, kitap, dergi vb. gibi sınav hazırlığı araçları eğitimin asli unsurları haline dönüşmüştür.

Bu sistem, çok büyük bir kaynağı, geri dönüşü olmadan yutan bir dipsiz kuyu halini almıştır.

Öte yanda ise kaynak olmadığı için eğitim kalitesi düşen okullar, gerçek anlamda kapasiteleri artırılamayan üniversiteler vardır.

Oysa, üniversiteye hazırlık yolunda harcanan kaynağın sadece bir kısmı üniversitelerin kapasitesinin artırılmasına ve meslek okulları gibi ara kademe eğitim kurumlarının güçlendirilmesine harcansa, sorun zaten kendiliğinden çözülecektir.

TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ

TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİ

**MEVCUT DURUM-SORUNLAR
SAHA ARAŞTIRMASI**

TEMEL BULGULAR

**TÜRKiYE'DE ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİ
MEVCUT DURUM-SORUNLAR
SAHA ARAŞTIRMASI**

TEMEL BULGULAR

ANKARA 2005

1- Üniversite talebi orta sınıf kökenlidir.

Öğrenci ailelerinin sosyo-ekonomik durumu, üniversite talebinin orta sınıfın orta ve alt kesimlerinde yoğunlaştığını; buna karşılık, üniversiteye giriş sınavlarındaki başarıda gelir durumu daha iyi olanlar lehine nispi bir sapma olduğunu göstermektedir.

Tablo: VI/4
Ailenizin aylık geliri (haneye giren toplam TL) nedir?

Ailenizin aylık geliri (haneye giren toplam TL) nedir?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Anne-babalar
Cevapsız	3,8%	5,4%	1,9%	1,5%
300 milyondan az	6,5%	4,4%	10,0%	4,8%
300-600 milyon arası	26,8%	30,4%	25,3%	19,2%
600 milyon-1 milyar arası	33,3%	36,9%	31,2%	36,4%
1-2 milyar arası	18,6%	17,7%	21,5%	28,2%
2-4 milyar arası	5,9%	4,3%	7,0%	7,7%
4 milyar ve üzeri	5,1%	,9%	3,1%	2,2%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo: VI/2
Babanızın mesleği nedir?

Babanızın mesleği nedir?	Anket türü		
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri
Cevapsız	1,6%	1,6%	,9%
Memur	18,1%	19,0%	20,8%
İşçi	18,7%	20,0%	13,3%
Emekli	18,0%	23,0%	23,5%
Esnaf	12,7%	12,7%	11,7%
Serbest meslek (Avukat, muhasebeci, doktor vb)	10,5%	6,2%	10,4%
Tüccar	2,6%	1,7%	2,3%
Sanayici	2,2%	1,0%	1,1%
Çiftçi	3,5%	5,7%	5,8%
İşsiz	2,4%	1,6%	3,2%
Diğer	9,6%	7,5%	7,0%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo: VI/6
Hangi tür liseye gidiyorsunuz?

Hangi tür liseye gidiyorsunuz?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları*	Üniversite öğrencileri*	Anne-babalar**
Cevapsız	,6%	,5%		,2%
Genel devlet lisesi	43,6%	67,1%	40,7%	53,0%
Özel statü devlet lisesi (fen, anadolu, süper vb.)	25,1%	14,4%	32,5%	22,6%
Meslek lisesi	27,8%	13,5%	17,0%	17,5%
Özel okul	1,4%	2,1%	8,1%	3,9%
Diğer	1,4%	2,3%	1,7%	2,8%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

* "Hangi tür liseden mezunsunuz?"

** "Çocuğunuz hangi tür liseden mezun oldu/olacak?"

2- Üniversite eğitimi almak hayatta başarılı olmanın vazgeçilmez şartı olarak görülmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre, çoğunluğu orta sınıfın orta ve alt kesimlerine mensup ailelerin çocuklarının hayatlarını idame ve/veya daha iyi standartlara ulaşmaları açısından üniversiteye gitmek şarttır; üniversite talebi mutlak bir taleptir.

Öte yandan, üniversitenin daha ziyade meslek/iş odaklı olarak, indirgeyici bir şekilde algılandığı görülmektedir.

Tablo: VI/11

Hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiğine inanıyor musunuz?

Hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiğine inanıyor musunuz?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Öğretmenler
Cevapsız	,1%	,3%		
Evet, kesinlikle	50,9%	41,7%	33,2%	41,2%
Kısmen	32,2%	36,9%	33,0%	58,8%
Hayır	16,8%	21,2%	33,8%	
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo: VI/10

Niçin üniversite okumak istiyorsunuz?

Niçin üniversite okumak istiyorsunuz?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Öğretmenler*
Cevapsız	,6%	,7%	,6%	,4%
İyi bir diploma sahibi olmak için	4,5%	4,5%	6,6%	6,8%
Meslek sahibi olmak için	54,4%	57,4%	50,2%	2,7%
Daha kolay iş bulmak için	6,5%	5,5%	7,8%	40,5%
Bilimsel kariyer için	14,1%	12,2%	11,2%	46,5%
Yapacağım işte daha başarılı olmak için	18,0%	17,5%	20,4%	3,1%
Askerlikle ilgili kolaylıklar için	1,9%	2,1%	3,3%	
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

* "Sizce öğrenciler niçin üniversitede okumak istiyorlar?"

3- ÖSS, tüm eğitim sisteminin odağı haline gelmiştir.

Eğitim sistemi, ilköğretimden ortaöğretime kadar bütün aşamaları ile üniversiteye giriş sistemi odaklı hale gelmiştir. Okul seçimi üniversiteye giriş sınavındaki başarı durumuna göre yapılmaktadır, sınava hazırlık uğruna lise son sınıfların ikinci döneminde okullar yarı yarıya boşalmaktadır, sınav öğrencilerin hayatlarındaki en önemli konudur...

Tablo: VI/9

İyi bir lisede okumak üniversiteye giriş sınavını kazanmada çok etkili midir?

İyi bir lisede okumak üniversiteye giriş sınavını kazanmada çok etkili midir?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Öğretmenler
Cevapsız	,7%	,3%		
Evet	66,5%	67,2%	67,0%	73,7%
Kısmen	26,3%	26,2%	25,9%	25,1%
Hayır	6,5%	6,3%	7,0%	1,2%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo: IV/10
(Anne-babalar)

Çocuğunuzun okuduğu liseyi seçerken, o okulun üniversiteye giriş sınavındaki başarısını göz önünde bulundurdunuz mu?

Seçenekler	Sayı	%
Cevapsız	21	1,9
Evet	546	49,5
Hayır	536	48,6
Toplam	1103	100,0

Tablo: VI/14

Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmanız ikinci dönem okula devam durumunu ne yönde etkiler?

Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmanız ikinci dönem okula devam durumunu ne yönde etkiler?	Anket türü				
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları*	Üniversite öğrencileri*	Anne-babalar**	Öğretmenler***
Cevapsız	2,3%	1,4%	2,0%	3,5%	2,9%
Rapor alacağım	55,0%	48,9%	44,2%	36,3%	56,8%
Sadece devamsızlık hakkımı kullanacağım	23,7%	21,2%	24,9%	26,2%	8,4%
Okula devam edeceğim	19,0%	28,5%	28,9%	34,0%	31,9%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

* "Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmanız okula devam durumunuzu nasıl etkiledi?"

** "Çocuğunuzun üniversiteye giriş sınavına hazırlanması okula devam durumunu nasıl etkiledi/etkiliyor?"

*** "Lise son sınıfta okuyan öğrencilerinizin üniversiteye giriş sınavına hazırlanması okula devamlarını nasıl etkiledi?"

4- Ortaöğretimde kamu eğitim sistemi yetersizdir; günden güne işlevsizleşmektedir.

Ortaöğretim kurumları ÖSS'ye hazırlık noktasında ana fonksiyonları olan eğitim açısından, öğrencilerin sağlıklı tercihte bulunmalarını temin noktasında ise mesleki rehberlik ve danışma hizmetleri açısından yetersizdir. Kamu eğitim kurumlarının bu durumu, bu kurumların aktörü öğretmen ve yöneticiler tarafından da teyit edilmektedir. Öte yandan, yetersizlik öğrenciler ve aileleri nezdindeki psikolojik bağlanmayı da zayıflatmıştır.

Tablo: VI/34

Size göre dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmak mümkün mü?

Size göre dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmak mümkün mü?	Anket türü				
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Anne-babalar	Öğretmenler
Cevapsız	1,0%	1,0%	,6%	2,0%	,6%
Mümkün	41,4%	35,2%	49,1%	21,0%	36,0%
Çok zor	48,1%	53,0%	42,8%	49,9%	53,3%
Mümkün değil	9,5%	10,7%	7,6%	17,8%	10,1%
Fikrim yok				9,3%	
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo: VI/41

Dershaneye gitmenizden en çok etkili olan şey nedir?

Dershaneye gitmenizden en çok etkili olan şey nedir?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Öğretmenler*
Cevapsız	24,8%	2,0%	11,1%	1,4%
Okuldaki eğitimin üniversiteye giriş sınavını kazanmada yetersiz kalması	57,8%	77,4%	57,0%	72,4%
Farklı ve rahat bir ortam sağlaması	8,1%	10,9%	12,9%	11,5%
Herkesin dershaneye gidiyor olması	3,8%	2,2%	10,2%	11,7%
Ailemin isteği	5,6%	7,5%	8,7%	2,9%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

* "Öğrencilerin dershaneye gitmesinde en çok etkili olan şey nedir?"

Tablo: VI/45

Rehberlik ve mesleki yönlendirme ile üniversite-fakülte-bölüm tanıtımı konusunda okulunuzda verilen bilgiler mi, dershanede verilen bilgiler mi daha çok işinize yarıyor?

Rehberlik ve mesleki yönlendirme ile üniversite-fakülte-bölüm tanıtımı konusunda okulunuzda verilen bilgiler mi, dershanede verilen bilgiler mi daha çok işinize yarıyor?	Anket türü				
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Anne-babalar*	Öğretmenler**
Cevapsız	3,4%	,6%	1,3%	1,0%	,8%
Okulda verilenler	8,3%	3,6%	12,0%	12,2%	7,0%
Dershanede verilenler	38,2%	51,9%	35,0%	31,6%	44,9%
Her ikisi de	36,3%	29,6%	26,9%	48,9%	43,8%
Hiçbiri	13,7%	14,3%	24,8%	6,3%	3,5%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

* "Rehberlik ve mesleki yönlendirme ile üniversite-fakülte-bölüm tanıtımı konusunda okulunda işine yaradı/yarıyor?"

** "Rehberlik ve mesleki yönlendirme konusunda lisede verilen bilgiler mi yoksa dershanede verilen bilgiler mi öğrencilere faydalı oluyor?"

Tablo: VI/8

Okuduğunuz liseden memnun musunuz?

Okuduğunuz liseden memnun musunuz?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Anne-babalar*
Cevapsız	,2%	,4%	,5%	,8%
Evet	45,8%	41,1%	49,2%	56,8%
Kısmen	41,4%	38,5%	35,5%	33,8%
Pişmanım	12,6%	20,0%	14,8%	8,6%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

* "Çocuğunuzun okuduğu liseden memnun musunuz?"

5- ÖSS'de başarının anahtarı dershanelerdir.

Dershaneye giden öğrencilerin yüksek oranları ile ÖSS'de başarılı olmak için dershaneye gitmek gereğine ilişkin kanaatlere dair araştırma bulguları, dershaneye gitmenin ÖSS'de başarılı olmanın temel yöntemi haline geldiğini teyit etmektedir.

Tablo: VI/27

Üniversite sınavına hazırlık için başvurulması gerektiği düşünülen yöntemler
Dershane

Dershaneye gidiyorum	Anket türü				
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Anne-babalar	Öğretmenler
Cevapsız	5,5%	8,9%	1,5%	1,8%	2,7%
Evet	69,9%	67,8%	82,9%	84,2%	91,8%
Hayır	24,6%	23,3%	15,6%	14,0%	5,6%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo: VI/34

Size göre dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmak mümkün mü?

Size göre dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmak mümkün mü?	Anket türü				
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Anne-babalar	Öğretmenler
Cevapsız	1,0%	1,0%	,6%	2,0%	,6%
Mümkün	41,4%	35,2%	49,1%	21,0%	36,0%
Çok zor	48,1%	53,0%	42,8%	49,9%	53,3%
Mümkün değil	9,5%	10,7%	7,6%	17,8%	10,1%
Fikrim yok				9,3%	
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

6- Dershane, okulu ikame eden paralel kurum seviyesine yükselmiştir.

Üniversite sınavına hazırlıkta ortaöğretime destek mahiyetinde ortaya çıkmış olan, bir zamanlar varlık sebepleri üst perdeden tartışılan dershaneler, sınavlara hazırlık, rehberlik hizmetleri ve hatta kısmen de olsa sosyalleştirme fonksiyonlarıyla okul sistemini ikame eden paralel sistem mertebesine ulaşmış; eğitim sisteminin “olmazsa olmaz” mütemmim cüz’ü haline dönüşmüştür.

Dershaneler, öğretmenlerden-öğrencilere ve velilere kadar eğitimin tüm taraflarınca işlevleri kabul edilmiş kurumlardır. Üniversiteye giriş sınavının dershane eğitimi olmadan kazanılamayacağı yönünde yaygın bir kanaat vardır. Dershane eğitimi, sadece üniversiteye giriş sınavına hazırlığın yoğunlaştığı lise son sınıfa ait bir olgu olmaktan çıkıp, ilköğretimin ilk sınıfından, üniversiteye girişten ümidin kesildiği döneme kadar –ki bu süre ortalama lise mezuniyeti sonrasındaki üçüncü yıla kadar uzanmaktadır- devam eden bir süreç haline gelmiştir. Dershaneler, kurdukları eğitim ve rehberlik sistemi ile müşterilerinin (öğrenci ve veliler) memnuniyetini sağlama yönünde de büyük ilerleme kaydetmişlerdir.

Tablo: VI/41
Dershaneye gitmeniz en çok etkili olan şey nedir?

Dershaneye gitmeniz en çok etkili olan şey nedir?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Öğretmenler*
Cevapsız	24,8%	2,0%	11,1%	1,4%
Okuldaki eğitimin üniversiteye giriş sınavını kazanmada yetersiz kalması	57,8%	77,4%	57,0%	72,4%
Farklı ve rahat bir ortam sağlaması	8,1%	10,9%	12,9%	11,5%
Herkesin dershaneye gidiyor olması	3,8%	2,2%	10,2%	11,7%
Ailemin isteği	5,6%	7,5%	8,7%	2,9%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

* “Öğrencilerin dershaneye gitmesinde en çok etkili olan şey nedir?”

Tablo: VI/42
Dershanede aldığınız eğitimle okuldaki eğitimi karşılaştırdığınızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?

Dershanede aldığınız eğitimle okuldaki eğitimi karşılaştırdığınızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Öğretmenler*
Cevapsız	22,9%	1,2%	9,2%	3,9%
Dershanedeki eğitim her bakımdan daha kaliteli	43,7%	65,0%	33,6%	42,2%
Okuldaki eğitim her bakımdan daha kaliteli	6,0%	2,8%	10,3%	5,3%
Dershanede sadece sınav tekniği öğretiliyor	16,8%	19,5%	31,5%	30,7%
Okulda sadece ham bilgi veriliyor	5,7%	6,6%	7,6%	12,1%
Hiçbiri	4,9%	4,9%	7,8%	5,8%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

* “Dershanedeki eğitimle okuldaki eğitimi karşılaştırdığınızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?”

Tablo: VI/43
Dershaneyi mi yoksa okulu mu daha çok seviyorsunuz?

Dershaneyi mi yoksa okulu mu daha çok seviyorsunuz?	Anket türü		
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri
Cevapsız	17,7%	1,6%	7,9%
Dershaneyi	23,1%	28,5%	17,6%
Okulu	20,0%	21,5%	32,6%
Her ikisini de	30,4%	37,4%	29,9%
Hiçbirini	8,7%	11,0%	12,0%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo: VI/27
Dershaneye giden öğrenciler

Dershaneye gidiyorum	Anket türü				
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Anne-babalar	Öğretmenler
Cevapsız	5,5%	8,9%	1,5%	1,8%	2,7%
Evet	69,9%	67,8%	82,9%	84,2%	91,8%
Hayır	24,6%	23,3%	15,6%	14,0%	5,6%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo: VI/35
Okul yöneticileri ve öğretmenlerinizin dershaneler konusundaki tutumu ne yöndedir?

Okul yöneticileri ve öğretmenlerinizin dershaneler konusundaki tutumu ne yöndedir?	Anket türü		
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri
Cevapsız	1,7%	,6%	,7%
Gereksiz buluyorlar	11,6%	17,1%	10,1%
Mutlaka bir dershaneye gitmemizi istiyorlar	47,1%	43,2%	50,0%
Herhangi bir değerlendirme yapmıyorlar	39,6%	39,1%	39,3%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo: VI/38
Gittiğiniz dershaneden memnun musunuz?

Gittiğiniz dershaneden memnun musunuz?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri	Anne-babalar*
Cevapsız	23,7%	1,3%	10,6%	15,0%
Evet	54,2%	67,2%	42,6%	56,3%
Kısmen	17,6%	28,0%	36,3%	26,9%
Pişmanım	4,5%	3,5%	10,5%	1,8%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

* "Çocuğunuzun devam ettiği dershaneden memnun musunuz?"

Tablo: VI/39
Dershanede haftada kaç saat eğitim alıyorsunuz?

Dershanede haftada kaç saat eğitim alıyorsunuz?	Anket türü		
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri*
Cevapsız	25,4%	2,7%	11,6%
Haftada 5 saatten az	3,5%	2,6%	2,9%
Haftada 5-10 saat	9,4%	3,3%	13,1%
Haftada 10-15 saat	38,8%	6,9%	28,5%
Haftada 15-20 saat	14,7%	51,3%	28,7%
Haftada 20 saatten fazla	8,3%	33,3%	15,2%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

* "Dershanede haftada kaç saat eğitim almıştınız?"

7- Üniversiteye giriş sisteminin eseri olarak, ortaya, büyük bir maraton koşucusu “dershane öğrencisi öğrenci” tipi çıkmıştır.

Üniversite kapısındaki öğrencilerimiz hayatında ÖSS'den daha önemli bir şey olmayan, sosyal hayattan tecrit edilmiş, günün büyük bölümünü sınav hazırlığına hasretmiş, bir test makinesine dönüşmüş, yıllarca dershaneye devam edip etüd, kurs, özel ders almış bir tiptir. Çizilen profil, varlığını ve tüm çabasını sınava adanmış bir kişiliğe aittir.

Türk eğitim sisteminde tüm kademeler arası geçiş sınav düzenlemeleri ile yürütüldüğü, ÖSS'nin bu sınav düzeninin zirvesini oluşturduğu göz önüne alındığında, çizilen kişiliğin ne derece test türü sınav odaklı hale geldiği anlaşılacaktır.

Karşımızdaki, bir zamanların “mekteple talebesi” tipi gibi, kendine özgü hayat tarzı, uğraşısı, kişiliği ve psikolojisi ile ayırt edilebilen reel sosyolojik bir varlık kazanmış, “dershane öğrencisi öğrenci” tipidir.

Tablo: VI/20

Şu anda hayatınızda üniversiteye giriş sınavından daha önemli bir şey var mı?

Şu anda hayatınızda üniversiteye giriş sınavından daha önemli bir şey var mı?	Anket türü	
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları
Cevapsız	1,7%	1,1%
Evet	23,7%	21,2%
Hayır	60,2%	65,9%
Fikrim yok	14,5%	11,7%
Toplam	100,0%	100,0%

Tablo: VI/5

Boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz?

Boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz?	Anket türü		
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri
Cevapsız	,6%	1,0%	,2%
Tek başıma geçiririm	17,6%	22,0%	11,7%
Arkadaşlarımla birlikte olurum	32,8%	34,4%	53,7%
Hobilerimle uğraşırım	26,9%	29,5%	24,4%
Hiç boş zamanım yok	22,0%	13,0%	10,1%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo: VI/21

Sadece üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için (okul ve dersane hariç) günde kaç saatinizi ayırıyorsunuz?

Sadece üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için (okul ve dersane hariç) günde kaç saatinizi ayırıyorsunuz?	Anket türü		
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri*
Cevapsız	2,8%	1,4%	1,0%
1 saatten az	12,1%	2,7%	11,1%
1-2 saat	20,2%	10,0%	18,7%
2-3 saat	22,5%	20,7%	24,9%
3-4 saat	19,2%	21,2%	19,5%
4 saat	11,2%	19,9%	11,6%
5 saatten fazla	12,0%	24,2%	13,3%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

* "Sadece üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için (okul ve dersane hariç) günde kaç saatinizi ayırmıştınız?"

Tablo: VI/22

Üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için günde kaç test sorusu çözüyorsunuz?

Üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için günde kaç test sorusu çözüyorsunuz?	Anket türü		
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri*
Cevapsız	2,6%	1,7%	1,3%
Hiç	5,9%	1,7%	3,7%
En fazla 20	9,9%	2,6%	6,9%
20-50	14,7%	8,0%	15,5%
50-100	26,2%	22,5%	24,2%
100-200	26,3%	40,4%	28,5%
200-300	10,3%	18,2%	14,4%
300'den fazla	4,1%	5,0%	5,6%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

* "Üniversiteye giriş sınavı hazırlığı için günde kaç test sorusu çözmüştünüz?"

Tablo: VI/36
Bu yılla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl dershaneye gittiniz?

Bu yılla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl dershaneye gittiniz?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri*	Anne-babalar**
Cevapsız	19,4%	2,5%	8,9%	12,3%
1	24,8%	31,3%	27,1%	33,3%
2	24,0%	30,3%	28,9%	31,4%
3	14,6%	17,2%	16,4%	12,9%
4	9,3%	8,2%	9,5%	4,8%
5	3,9%	5,3%	5,6%	2,4%
6	1,9%	2,2%	1,3%	1,4%
7	,9%	1,1%	,9%	1,1%
8	,7%	,2%	,8%	,3%
9	,1%	,7%	,1%	
10	,5%	,8%	,4%	,2%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

* "Öğrenim hayatınız boyunca toplam kaç yıl dershaneye gittiğiniz?"

** Çocuğunuz (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl dershaneye gitti?"

Tablo: VI/37
Bu yılla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl etüd, kurs, özel ders eğitimi aldınız?

Bu yılla birlikte, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl etüd, kurs, özel ders eğitimi aldınız?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri*	Anne-babalar**
Cevapsız	25,6%	13,9%	17,3%	23,6%
1	26,5%	35,5%	27,6%	35,0%
2	21,0%	24,7%	20,9%	23,8%
3	10,6%	10,7%	14,1%	9,3%
4	6,2%	5,9%	7,6%	4,5%
5	3,8%	3,6%	5,3%	2,3%
6	2,2%	1,9%	2,7%	,5%
7	,9%	1,4%	1,9%	,2%
8	1,1%	,4%	,9%	,5%
9	,6%	,9%	,3%	
10	1,4%	1,1%	1,4%	,2%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

* "İlköğretim dahil, toplam kaç yıl etüd, kurs, özel ders eğitimi aldınız?"

** Çocuğunuz, (ilköğretim dahil) toplam kaç yıl etüd, kurs, özel ders eğitimi aldı?"

8- Üniversiteye hazırlık sistemi devasa fakat anaförük bir sektör doğmasına sebep olmuştur.

Üniversiteye giriş sınavına hazırlık araçları için, giderek artan rakamlarda harcamalar yapılmaktadır. Dershane, özel ders, kitap, dergi vb. araçlar için harcanan meblağlar, bizatihi eğitimin kendisine yapılan harcamalarla mukayese edilecek düzeye gelmiştir. Bu da eğitimin dolaylı yoldan paralı hale gelmesi sonucunu doğurmaktadır. Fırsat eşitsizliği de işin bir başka boyutudur.

Bu devasa sektörün, bir sınava hazırlık donanımı temin etme dışında faydalı hiçbir hasıla, kalıcı hiçbir değer üretmeyen anaförük bir yapı, bir kara delik vasfı taşıdığı açıktır.

Dikkate değer noktalardan biri, Türk toplumunun, içine atılan her şeyi yutup ortaya hiçbir gerçek sonuç koymayan bu sektör etrafında önemli boyutlara ulaşan bir sosyal dayanışma şekillendirmiş olmasıdır. Toplum, aileler ve çocuklarıyla birlikte, bir sınav için seferber olmuş gibidir.

Tablo: VI/47

Bu yıl alacağınız eğitim karşılığında dershaneye toplam ne kadar ödeme yapılacaktır?

Bu yıl alacağınız eğitim karşılığında dershaneye toplam ne kadar ödeme yapılacaktır?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri*	Anne-babalar**
Cevapsız	28,1%	4,3%	15,0%	13,2%
500 milyon liradan az	4,5%	1,9%	9,1%	4,2%
500 milyon-1 milyar lira arası	12,1%	17,4%	27,8%	17,1%
1-2 milyar lira arası	37,5%	59,6%	33,6%	43,8%
2-3 milyar lira arası	10,0%	14,4%	8,4%	14,1%
3-4 milyar lira arası	3,2%	1,2%	3,5%	6,5%
4-5 milyar lira arası	1,6%	,1%	1,4%	,5%
5 milyar liradan fazla	3,1%	1,0%	1,2%	,5%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

* "Almış olduğunuz eğitim karşılığında dershaneye toplam ne kadar ödeme yapılmıştı?"

** "Bir yıl içinde dershaneye ne kadar ödeme yaptınız/yapıyorsunuz?"

Tablo: VI/48

Üniversiteye giriş sınavına hazırlık çalışmalarınız için bu yıl, dersane ücreti dışında ne kadar harcama yapıldı veya yapılacak? (Kitap, dergi, cd, vb.)

Üniversiteye giriş sınavına hazırlık çalışmalarınız için bu yıl, dersane ücreti dışında ne kadar harcama yapıldı veya yapılacak ? (Kitap, dergi, cd, vb.)	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri*	Anne-babalar**
Cevapsız	20,0%	10,3%	8,6%	10,0%
100-200 milyon lira arası	34,6%	44,2%	42,9%	38,4%
200-500 milyon lira arası	23,8%	24,0%	29,5%	33,2%
500 milyon lira-1 milyar lira arası	12,2%	15,6%	12,5%	16,4%
1-2 milyar lira	4,1%	5,4%	4,9%	2,0%
2 milyar liradan fazla	5,2%	,7%	1,6%	
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

* "Üniversiteye giriş sınavına hazırlık çalışmalarınız için, dersane ücreti dışında ne kadar harcama yapılmıştı?"

** "Çocuğunuzun üniversiteye giriş sınavına hazırlık çalışmaları için, dersane ücreti dışında ne kadar harcama yaptınız/yapacaksınız?"

Tablo: VI/49

Dershaneye devam ederken, ders ücreti ve materyalleri dışında yapılan harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.) aylık toplamı ne kadardır?

Dershaneye devam ederken, ders ücreti ve materyalleri dışında yapılan harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.) aylık toplamı ne kadardır?	Anket türü			
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri*	Anne-babalar**
Cevapsız	23,1%	4,6%	10,2%	8,8%
10-50 milyon arası	22,2%	26,9%	18,3%	18,7%
50-100 milyon lira arası	26,3%	34,1%	28,2%	35,2%
100-200 milyon lira arası	15,9%	19,8%	20,1%	22,3%
200-300 milyon lira arası	5,3%	6,1%	8,7%	9,3%
300 milyon liradan fazla	7,3%	8,6%	14,4%	5,7%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

* Dershaneye devam ederken, ders ücreti ve materyalleri dışında yapılan harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.) aylık toplamı ne kadardır?

** Çocuğunuz dershaneye devam ederken, ders ücreti ve materyalleri dışında yaptığınız harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.) aylık toplamı ne kadardır?

Tablo: VI/46
Dershane ücretinizi kim karşılıyor/karşıladi?

Dershane ücretinizi kim karşılıyor/karşıladi?	Anket türü		
	Lise son sınıf öğrencileri	Lise mezunları	Üniversite öğrencileri
Cevapsız	23,4%	2,1%	10,2%
Ailem	65,9%	86,9%	73,8%
Bir kuruluştan yardım/burs alıyorum	3,2%	1,8%	4,9%
Yakın akrabam (ağabey, amca, dayı vb.)	3,9%	5,6%	6,6%
Diğer	3,6%	3,7%	4,6%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ

TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİ ARAŞTIRMASI

**ÜLKELERE GÖRE
ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK VE GİRİŞ SÜRECİ**

TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SİSTEMİ ARAŞTIRMASI

**ÜLKELERE GÖRE ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK VE
GİRİŞ SÜRECİ**

ANKARA 2005

ÜLKELERE GÖRE ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK VE GİRİŞ SÜRECİ

ABD

YÜKSEK ÖĞRENİM SİSTEMİ

Amerikan yüksek öğretim kurumları, ülkemizdekinden farklı olarak tek bir merkezden yönetilmezler. Federal bakanlık, eyaletlerin ihtiyaç duyacağı yüksek öğrenim kurumları hakkında genel standartları belirler. Bunun dışında her bir eyalet bünyesinde üniversiteler ve kolejler kendi özerk yapıları içinde eğitim ve öğretim faaliyetlerini yürütürler. Yüksek öğrenim kurumlarında (university, college, community college, institute of technology) çeşitli fakülte ve bölümlerde, lisans (BA) Mastır (MA, MSc) ve Doktora (PhD) dereceleri verilir.

İdari yapılarına göre eyalet üniversiteleri ve özel vakıf üniversiteleri mevcuttur. Özel üniversiteler çeşitli vakıflar ve dini organizasyonlar tarafından finanse edilirler. Özel üniversiteler genellikle maliyet bakımından daha yüklü bir okul masrafı gerektirirler. Yale, Harvard, Cornell gibi köklü okullar birer özel vakıf üniversitesidir.

Yabancı öğrenciler tarafından yoğunlukla tercih edilen bir diğer okul gurubu 'community college'lerdir. Ülkemizdeki meslek yüksek okulu seviyesinde bir kurum olan Com.Col.ler, daha çok üniversite öncesi temel eğitim ve iki yıllık yüksek okul diploması verirler. Bu iki yıllık eğitimin ardından dört yıllık bir okula devam etme imkanı bulunmaktadır. İki yıllık okullardan alınan AA veya AA derecesiyle dört yıllık bir okulun üçüncü sınıfından uygun şartların sağlanmış olması kaydıyla devam imkanı bulunabilir.

GİRİŞ SİSTEMİ

ABD'de her üniversite alacağı öğrenciyi kendisi belirlemektedir.

ABD'de üniversiteye giriş için 7 ayrı kriter var:

- Lise diploma notu,
- SAT veya ACT skoru,
- Kişisel mektup,
- Tavsiye mektupları, (Öğretmenlerin vereceği referans)
- Kişinin eğitim dışı sosyal ve kültürel aktiviteleri,
- Birebir mülakat ve üniversitenin tercihi.

Amerikan Üniversitelerine Giriş Şartları

İngilizce bilgi düzeyi

Amerikan üniversitelerinde okuyabilmenin en temel şartlarından bir tanesi, İngilizce dilini, dersleri bir Amerikalı öğrenci kadar anlayabilecek ve takip edebilecek ölçüde bilmektir. Çok iyi İngilizce bilmeyen öğrencinin, Amerika'daki herhangi bir lisans, yüksek lisans ya da doktora programına katılabilmesi mümkün değildir. İngilizcesi yeterli olmayan bir öğrenci Amerika'da bir dil okuluna giderek İngilizcesini daha çabuk geliştirebilirler.

Öğrencinin akademik Durumu

Öğrencinin herhangi bir üniversiteye kabul edilebilmesi için daha önceki öğrenimi süresince başarılı olması gerekir. Mesela, lisans öğrenimi için başvuran öğrenciden lise, yüksek lisans için başvuran öğrenciden üniversite derslerini ve notlarını gösteren transkriptler istenir. Bir çok üniversite kabul şartı olarak en az 10 üzerinden 7.5 ya da 4 üzerinden 3 genel not ortalaması ister. Daha düşük not ortalaması kabul eden başka bir çok üniversite vardır. Dereceye girmek de (ilk %10 gibi) kabülde önemli rol oynar.

Scholastic Assessment Test (SAT)

Amerikan üniversitelerinde lisans düzeyinde öğrenim yapabilmek için koşulan şartlardan bir tanesi de SAT genel yetenek ve bilgi testinden yeterli puan almaktır. Okulların hepsi değilse de çoğu, öğrencilerin bu sınavın birinci kısmı olan SAT Reasoning Test; SAT I'i almalarını isterler. Bu , sayısal ve sözel olmak üzere iki bölümden meydana gelmiştir. Bu yönüyle ve zorluk derecesiyle, Türkiye de yapılmakta olan üniversite giriş sınavlarının ilk kısmı (ÖSS) ile benzerlik gösterir. Ancak ,bu sınavın Amerikalı öğrencilerden de istendiği ve İngilizce'sinin onların seviyesine göre olduğu unutulmamalıdır.

SAT'de aranan en düşük puan 200, en yükseği ise 800'dür. Giriş için gerekli puan ise okuldan okula ve bölümden bölüme değişir.

SAT'nin genel yetenek ve bilgi testinden başka, alan testleri (Subject Test ;SAT II) adı verilen testlerde vardır. Bunlar fizik , matematik, biyoloji, kimya, tarih, edebiyat konularında ve yabancı dillerde olabilir. Üniversitelerin bir kısmı bu testlerden bazılarını da ayrıca girilmesini isteyebilirler.

ABD'deki 4 bine yakın üniversitenin yüzde 90'ının öğrenci seçiminde SAT derecesini dikkate almaktadır.

SAT puanı ve diploma notunun üniversiteye girişteki etkisi her üniversite için değişmekteyse de ikisi birlikte yüzde 50 ile yüzde 66 arasında etkili oluyor.

ABD'de SAT skoru daha da önem kazanıyor. SAT yılda 7 kez yapılıyor ve isteyen öğrenci istediği kadar bu sınava giriyor. Ancak, öğrencilerin bu sınavdan aldıkları kötü skorlar da üniversiteye bildiriliyor.

Referans mektupları

Genellikle öğrencilerin hocaları tarafından yazılan, öğrencinin derslerindeki başarısını, sınıftaki tutumunu, kültürel ve sosyal faaliyetlerini, arkadaşlarıyla uyumunu vb. belirten ve öğrenciyi üniversiteye tavsiye eden belgelerdir.

Liseden düşük notla mezun olanlar iki yıllık kolejlere girebilmekte; kolejlerden yüksek not alınması halinde üniversiteye gidilebilmektedir

DERSANE OLGUSU

ABD'de üniversiteye giriş için yapılan SAT sınavının gittikçe içeriği zorlaştırılıyor. Üniversiteye giriş için SAT daha da önemli hale geliyor. Bu çerçevede eyaletlerde eğitim bakanlığı her okula sene başında belirli bir hedef koyuyor. SAT'ta bakanlığın belirlediği hedefi tutturamayan -ki bu hedef her okula göre değişiyor- okul yöneticilerinin bu yıldan itibaren görevine son veriliyor.

ABD'de üniversiteye giriş zorlaşıyor. Bu sene 2 milyon öğrenci SAT'a girdi. Her yıl bu rakam artıyor. Öğrenci sayısı artınca da üniversitelerin daha fazla seçici olmaya ihtiyacı oluyor. Öğrenci sayısı arttıkça ABD'li öğrencilerde de stres başladı. Başarılı olamama korkusu ve ailelerin baskısı kendini hissettiriyor. ABD'de 4 bine yakın okul var; ama kaliteli olan ilk 100 okulu kazanabilme oranı sınava girenlerin ancak yüzde 10'una tekabül ediyor.

Sonuçta bu üniversitelere girebilmek iyi bir SAT skoru istiyor. Bu nedenle SAT sınavlarına hazırlanmak için özel kurslara (dersane) ilgi artmaya başladı.

Ancak ABD'deki dersaneler Türkiye'de olduğu gibi temel eğitim vermemekte, sadece sınavlar için taktik ve ipuçları vermektedir..

ALMANYA

ÜNİVERSİTE ÖNCESİ

Alman eğitim sistemi birçok açıdan Anglo-Saxon ülkelerinkinden büyük farklılıklar göstermesine karşın yüksek performanslı öğrenciler yetiştirmektedir. Eğitim yapılandırılması federe devletlere bırakılmışken, bazı genellemelere karşın devletler arasında farklılıklar içermektedir (ABD tarzı yapılanma burada gözlenmektedir, ancak bu yapı ABD felsefesinden farklı bir felsefi temele dayanır) Bu sistem savaş sonrası Almanya'sında daha demokratik bir yapı sağlayabilmek amacıyla kurulmuş ve genelde ailelerin parasal durumlarından bağımsız olması sağlanmıştır.

Üniversite sistemine geçmeden önce belirtmekte yarar var ki; üniversite öncesi yapılanma biraz karışık ve belki de oldukça sistematik ve zekicedir.

Çocukların okula başlama yaşı Almanya'da 6'dır. Ve çocuk öncelikle ilk okul eşdeğeri olan ve 1'den 4e kadar derecelendirilmiş olan Grundschule'ye başlarlar. Bu dönemde öğrencilere öğretilen bütün kavramlar aynıdır. 4 . dereceden sonra öğrenciler akademik yeteneklerine, ailelerinin isteklerine bağlı olarak şu üç okuldan birisine alınırlar;

Hauptschule, Realschule or Gymnasium. Hauptschule (Çoğu Alman eyaletinde 5-9. derece olarak tanımlanır) Realschule ve Gymnasium daki konuları işler. Fakat yavaş yavaş ve alıştırarak mesleki derslere girer ve bir ön hazırlık sağlar. 18 yaşına kadar öğrencilere part-time meslek dersleri verilir.

Realschule (grades 5-10 in most states) mesleki derslerin yanısıra ağırlıklı olarak yüksek-mesleki derslerde verilir. Bu durumda öğrenci artık yüksek akademik aktiviteye yeterli hale gelmiştir ve lisans için bir Gymnasium'a gönderilir.

Gymnasium (grades 5-13 in most states) arbitur adı verilen bir diploma verir öğrenciyi bir üniversiteye hazırlar ya da mesleki itimatname vererek mezun eder.

Gymnasium tarafından verilen en genel eğitimde klasik dil, modern diller ve matematik ve doğal bilimler vardır.

Gesamtschule, ya da çok yönlü okul, yalnızca birkaç eyalette bulunan ve oldukça yeni bir gelişmedir.

Hauptschule ve Realschule ikilisinin yerini almıştır .

Alman eğitim sistemine göre öğrenciler mutlak olarak 9 yıllık temel bir eğitim almak zorundadırlar.

Hauptschule ve Realschule'ün ötesinde bir de Berufsschule vardır ve part-time akademik çalışma olanağı tanımaktadır. Bunlardan başarıyla ayrılan öğrenciler belirli bir alanda kullanabilecekleri bir sertifikayla ödüllendirilmektedirler.

Bu okullar daha önce bahsedilen okulların aksine local veya bölgesel otorite tarafından değil federal hükümet, endüstri veya sendikalar tarafından denetlenmektedir.

ÜNİVERSİTE

Almanya'da üniversite eğitim öncesi olduğu kadar üniversite eğitiminde de değişik seviyede okullar bulunmaktadır. Klasik üniversiteler genel bir eğitim verirler ve 6 yıllık (genelde) bir eğitim programları bulunmaktadır. Teknik üniversiteler (Technische Hochschulen) öğrencilerin daha spesifik konularda çalışmalarını sağlamak için eğitim verirler, örneğin meslek konularında daha da uzmanlaşmayı sağlarlar ve bunlar 4 sene eğitim

vermektedirler. Bunlardan başka sanat ve müzik için de ayrı okulları bulunmaktadır bunlar Hochschulen adını almıştır. Almanya'da Üniversite Yapılanması

Genel anlamda Almanya'da iki tip yüksek öğretim yapılanması mevcuttur. Birincisi Fachhochschule (FH) ve diğeri ise Universität (U) dur. Bunların dışında kalan Technische Hochschule (TH), Technische Universität (TU) veya Gesamthochschule (GH) bu sistemlere bağlı yapılardır ve bu bütünün adı ise Y modeli olarak adlandırılmaktadır.

FH sisteminin akademik olarak ağırlık verdiği konular mühendislik ve yönetim sektörüdür. Üniversiteler ise bilimsel eğitim ve araştırma olanaklarını sağlayan kuruluşlardır. Ve yalnızca sonuncusu doktora derecesinde eğitim verme imkanına sahiptir. Aşağıdaki çizelge FH ve U/TU/TH ve onların Amerikan ve İngiliz sistemindeki karşılaştırmalarını içermektedir.

ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ

Teorik olarak, Almanya'da, Matura ya da Abitur diplomasına sahip olan bir öğrenci otomatik olarak üniversiteye girme hakkına sahiptir. 1960'larda yalnızca %8-10 oranında olan bu oran (Diğerleri "meslek" yapıyorlardı) bugünlerde %30'un üzerine çıkmıştır. Bu artış bugün Almanya'da özellikle tıp ve diş hekimliği gibi fakültelere girme olasılığını azaltan en önemli faktörlerden birisidir. Bu durum öğrenciler arasında bir yarışmaya yol açmakta ve Numerus Clausus adı verilen bir elemelerde öğrenci eğer popüler bir fakülteye girmek istiyorsa sınıfının en iyisi olmak durumunda kalıyordu.

Girişte bir sınırlama yoktur, öğrenciler doğrudan üniversiteye başvurur.

Talebin arzı geçtiği durumlarda kontenjan sınırlaması uygulanır.

Herhangi bir program için kontenjan sınırlaması uygulanması izninin üniversitelerin çoğunluğuna verildiği durumlarda, yerleştirme **ZVS** tarafından yapılır. Ancak, bu durumun eyaletlerin (**Länder**) en az % 75'i tarafından onaylanması gerekir.

ZVS tarafından yapılan yerleştirmede üç değişik yöntem uygulanır:

- Talebin ulusal düzeyde karşılandığı durumlarda öğrencilerin % 80'i ilk tercih ettikleri üniversitelere, geri kalanları ise başka üniversitelere yerleştirilir.

- Talebin çok fazla olduğu programlarda genel bir seçme işlemi uygulanır. Mevcut kontenjanın % 60'ı, adayların ortaöğretimdeki not ortalamalarına bakılarak doldurulur. Kontenjanın geri kalan kısmı, daha önceki yıllarda başvurup yerleştirilemeyen adaylara ayrılır. Bekleme listesindeki adayların seçiminde, adayın üniversiteye girmek için beklediği süre boyunca ne yaptığı göz önüne alınır ve **ciddi bir iş**'de çalışanlara öncelik verilir. Üniversitede başka bir programda geçen süre buna dahil değildir.

- Tıp, dişçilik ve veterinerlik programları için özel bir seçme işlemi uygulanır. Adayların, psikolojik yetenek sınavını almaları zorunludur. Bazı durumlarda kurumlar, program ile ilgili konularda yazılı veya çoktan seçmeli giriş sınavları yapabilir.

Kontenjanların doldurulmasında göz önüne alınan ölçütler şunlardır:

a) Kontenjanların % 45'i, **Abitur** sınavlarındaki notların % 55'i ile giriş sınavlarında alınan notların % 45'inin toplanması ile elde edilen yerleştirme puanına göre doldurulur.

b) Kontenjanların % 10'u, **Abitur** sonuçlarına bakılmaksızın, giriş sınavlarındaki başarıya göre doldurulur.

c) Kontenjanların % 20'si, daha önceki yıllarda başvuran ve bekleme listesinde bulunan adaylara ayrılır.

d) Kontenjanların % 15'i için mülakatla aday seçilir. Mülakata, yukarıdaki (a), (b) ve (c) şıklarındaki ölçütlere göre başarısız olan adaylar başvurabilir. Mülakata çağırılacak adaylar piyangoyla belirlenir. Mülakata çağırılanların yaklaşık üçte biri kabul edilir.

e) Kontenjanların % 10'u yabancı uyruklulara, başka programlardan mezunlara, v.b. ayrılır.

Adayların üniversitelere yerleştirilmelerinde, başvuru formunda belirtilen tercihleri göz önüne alınır. Ancak, talebin çok fazla olduğu durumlar için aşağıdaki öncelik sırası uygulanır:

- Özrümlü öğrenciler,
- Evli öğrenciler, çocuklu öğrenciler
- Üniversiteyi özel bir nedenle tercih eden öğrenciler
- Ebeveynleri ile birlikte oturan öğrenciler
- Diğer öğrenciler

Başvuru Takvimi (Kış Dönemi)

Nisan ZVS kılavuzunun ortaöğretim kurumlarına, üniversite rehberlik merkezlerine ve iş bulma kurumlarına dağıtılması. Bu kılavuzda, ZVS tarafından yerleştirme yapılacak programların giriş koşulları belirtilir.

15 Haziran Başvuru formları ile *Abitur* sonuçlarının gönderilmesi için son gün

Ağustos/Eylül Sonuçların adaylara bildirilmesi. Yerleştirilen adayların doğrudan üniversitelere başvurmaları gerekir.

Ekim ortası Dönemin başlaması (Genellikle Ekim'in 2. Pazartesi günü)

AVUSTRALYA

Avustralya okul sistemi, devlet okulları ve özel okullardan oluşmaktadır. Pek çok özel okul, dini veya etnik gruplarla işbirliği içinde kurulmuştur. Büyük şehirlerden küçük kırsal veya kıyı kasabalarına kadar bütün okullar, eğitim standartlarını yüksek tutmaları için Avustralya hükümeti tarafından denetlenmektedir. Avustralya'daki okullar, Avustralya toplumundaki çeşitlilikleri yansıtır ve farklı kültürel-etnik geçmişe sahip öğrencilerin ihtiyaçlarına karşı oldukça hassastır.

Avustralya eğitim sistemi, dört geniş kategoride incelenebilir: Bunlar;

1-İlkokullar

2-Ortaokul ve liseler

3- Mesleki ileri teknik eğitim ve gelişim okulları (TAFE - Technical and Further Education)

4- Yüksek öğretim kurumları olan Üniversiteler

Üniversiteler

Avustralya, lisans eğitiminde sahip olduğu yüksek standart ve gelişmelere önem veren yenilikçi yapısıyla her yıl on binlerce yabancı öğrenciyi kendisine çekmektedir. Kıtadaki üniversiteler akla gelebilecek hemen her dalda lisans ve lisansüstü eğitim vermektedir.

1998 istatistiklerine göre, Avustralya'da 38 üniversitede toplam 680 bin öğrenci eğitim görmekteydi. Yarıdan fazlası tam zamanlı olarak okuyan öğrencilerin çoğu kampus dışında konaklamaktadır. Yabancı üniversite öğrencilerinin Avustralya üniversitelerinde okuyanlara oranı yüzde 13'dür. Federal hükümet, Avustralya'nın iki özel üniversitesi olan Queensland Bond ve Notre Dame University dışındaki bütün üniversiteleri finansal olarak desteklemektedir.

Üniversiteye giriş

Avustralya üniversitelerine kabul edilmek için belli bir akademik ortalama ve İngilizce yeterlilik konusunda iyi bir standarda sahip olmak gereklidir. Üniversiteye giriş şartları her kurum tarafından ayrı ayrı belirlenmektedir. Hukuk ve Tıp gibi belli konularda üniversite eğitimi görmek isteyenlerin oldukça rekabetçi bir ortamda iyi akademik ortalamalara sahip olmaları durumunda kabul edilme şansları vardır.

Çoğu üniversite lisans eğitimine başlayabilmek için alternatif bir yöntem olan hazırlık programları düzenlemektedir. (Foundation Studies Programme)

Lisansüstü ve doktora düzeyindeki programlar için başvurulara rekabet avantajı sağlamak için lisans derecesine ek olarak araştırma kabiliyeti ve/veya iş tecrübesine sahip olmak gereklidir. Lisansüstü programlara kabul edilirken, lisans eğitimi sırasında yapılan ödevler, araştırmalar, alınan notlar, alanla ilgili iş tecrübesi büyük rol oynamaktadır. MBA gibi profesyonelce tasarlanmış edilmiş lisansüstü programlar için GMAT ve GRE sınavlarından yeterli puan almış olmak gerekmektedir.

ARNAVUTLUK

İlk ve Ortaöğretim

Altı yaşından ondört yaşına kadar olan sekiz yıllık ilköğretim zorunludur. Bu sürenin sonunda öğrenciler sınava tabi tutulurlar. Dört yıl süren ortaöğretim sonunda ise olgunluk sınavı verilir.

Yükseköğretim

Üniversiteye giriş için sınav yapılmaz, olgunluk sınavından başarılı olmak gerekir. Başvurular doğrudan üniversitelere yapılır. Üniversiteler kontenjanlarını ve giriş koşullarını kendileri belirler.

AVUSTURYA

İlk ve Ortaöğretim

Dört yıllık temel eğitimden sonra iki bölümlük ortaöğretim gelir. Ortaöğretimin her bölümü dörder yıldır. Ortaöğretimin sonunda *Reifeprüfung* veya *Matura* dereceleri verilir.

Yükseköğretim

Matura diplomasına sahip herkesin üniversiteye başvuru hakkı vardır. Başvurular doğrudan üniversitelere yapılır.

BELÇİKA

Genel (ASO)

Teknik (TSO)

Güzel Sanatlar (KSO)

Mesleki (BSO)

Altı yıllık ASO, TSO ve KSO öğrenimlerini tamamlayanlar, ortaöğretim diploması olarak üniversiteye girmeye hak kazanırlar. Ortaöğrenimini mesleki alanda (BSO) yapanlar ise ancak yedinci yıl sonunda üniversiteye girmeye hak kazanırlar.

Yükseköğretim

Uygulamalı bilimler dışındaki programlara başlayabilmek için ortaöğretim diploması yeterlidir. Uygulamalı bilimler için özel bir sınav yapılır. Başvurular doğrudan üniversitelere yapılır.

Yükseköğretimde kontenjan sınırlaması olmaması nedeniyle, ortaöğrenimini tamamlayan herkesin kağıt üzerinde yükseköğretim yapma hakkı vardır. Ancak gerçekte bu hak, üniversitelerin paralı olması nedeniyle, sadece yeterli mali kaynağa sahip olanlar için vardır. Yükseköğretimdeki öğrencilerin çoğunluğu sosyoekonomik düzeyi yüksek ailelerden gelmektedir. Bu nedenle, yükseköğretimdeki okullaşma oranı, ülkenin ekonomik durumuyla yakından ilintilidir.

BULGARİSTAN

Yükseköğretim

Öğrencilerin bir bölümü üniversitelerde ücretsiz okur. Devlet tarafından desteklenen ücretsiz öğrenci kontenjanı *Bilim ve Eğitim Bakanlığı* tarafından belirlenir. Bakanlık bu amaçla *Çalışma Bakanlığı* ile *Sosyal Güvenlik Kurumu*'nun görüşlerini alır. Üniversiteler, devlet tarafından belirlenen sınırlar içerisinde kalmak koşuluyla kendi giriş koşullarını belirleyebilirler. Üniversiteler ayrıca ücretli öğrenci de alabilir.

Ortaöğretileri tamamlayan herkes, yükseköğretim yapmak için başvuru yapma hakkına sahiptir. Başvurular doğrudan üniversitelere yapılır. Kabul için üniversitelerin kendileri tarafından verilen giriş sınavında başarılı olmak zorunludur (bazen birden fazla üniversitenin giriş sınavı aynı günde olabilir). Bazı programlar için giriş sınavı yanında ek sınavlar da yapılabilir.

Başvuru yapan adaylardan, özürllülere, malülen emeklilere, görme özürllülere, işitme özürllülere, üç veya daha fazla çocuklu annelere ve aynı kuruma başvuran ikizlere öncelik tanınır.

Üniversiteler, devlet tarafından belirlenen kontenjan dışında kendi parasıyla okumak isteyenleri de kabul edebilir. Bunların toplam öğrenci içindeki yüzdesi yaklaşık % 50'dir.

Üniversitelerin ücretsiz ve ücretli olarak öğrenci kabul etmeleri, akademik ve sosyal problemleri de beraberinde getirmektedir. Devlet, eğitim ücreti vermeden okuyacak öğrenciler için kontenjan belirlemektedir. Ücretli öğrenciler için ise sayı sınırlaması bulunmamaktadır. Devlet tarafından uygulanan burs politikası olmaması nedeniyle, mali durumu iyi olmayan yetenekli çocuklar yerine para ödemeyi kabul eden fakat yeteneği fazla olmayan öğrenciler üniversitelere başlayabilmektedir.

Sistem, onaltı veya daha küçük yaştaki öğrencilerin üniversiteye başlayabilmelerine olanak sağlamaktadır.

ÇEK

Maturita sonuçlarının yanı sıra ilgili alanda bilgi ve beceri ölçen yazılı ve sözlü giriş sınavı sonuçlarına göre kabul. *Maturita* sonuçları ile giriş sınavı sonuçları eşit ağırlıktadır.

Sadece yukarıda belirtilen giriş sınavı sonuçlarına göre kabul.

Sadece *Maturita* sonuçlarına göre kabul. Bu yöntem, başvuru sayısı az olan programlar için uygulanır.

Güzel sanatlar ve tasarım için adayın yeteneğini ölçen sınav sonuçlarına göre kabul.

Başvurular doğrudan üniversitelere yapılır. Adaylar istedikleri kadar üniversiteye başvuru yapabilir. Başvuru için adaylardan az miktarda başvuru ücreti alınır. Üniversiteye giremeyen adaylar, bir sonraki sene tekrar başvurma hakkına sahiptir. Ancak, giriş sınavının yeniden alınması gereklidir.

DANİMARKA

Lise

Lise öğrenimi iki veya üç yıllık bir eğitimidir.

Gymnasium

Üç yıllık *Gymnasium* eğitimi, yükseköğretime girmek için yeterli düzeyde olan öğrencilere yöneliktir. Ortaokul müdürleri tarafından bu düzeydeki bir eğitimi izleyebilecek düzeye “*Hak Kazanmıştır*” veya “*Hak Kazanabilir*” olduğu belirtilen öğrenciler *Gymnasium*'a kabul edilirler. Dersler, matematik ve dil olmak üzere iki dala ayrılır. Her iki daldaki ana dersler ortaktır.

Eğitimin sonunda öğrenciler, kendilerine yükseköğretim kurumlarına girme hakkı kazandıracak olan ve devlet tarafından düzenlenen yazılı ve sözlü sınava (*Studentersamen*) tabi tutulurlar.

Yüksek Hazırlık Sınavı (HF)

Bu sınavdan başarılı olanlara yükseköğrenim görme hakkı tanınır. Sınava girebilmek için öğrenim görme zorunluluğu yoktur. Ancak, öğrenciler genellikle Gymnasia Öğretmen Yetiştirme Okullarında veya diğer kurumlarda tam zamanlı olarak iki yıl öğrenim görürler. Yarı zamanlı öğrenciler için öğrenim süresi 3 veya 4 yıldır ve sınava tek bir konudan girilebilir.

ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ

Başvuru için lise diploması gerekmektedir. Danimarka'da üniversiteye giriş sınavı uygulaması yoktur, ancak lise düzeyinde alınan dersler ve notlar büyük önem taşımaktadır. (Not ortalamasının 4'ten düşük olmaması gerekmektedir).

Başvurulan üniversite ve yüksekokullar değerlendirmede bulunduktan sonra öğrenciyle de görüşerek karar vermektedirler.

ESTONYA

İlk ve Ortaöğretim

Yedi yaşından onaltı yaşına kadar dokuz yıllık eğitim zorunludur ve başarılı olanlara *Temel Eğitim Diploması* verilir. Başarısız olanlar bir yıl daha eğitim görür. *Temel Eğitim Diploması* alanlar, üç yıllık lise eğitimi sonunda *Lise Diploması* almaya hak kazanırlar.

Yükseköğrenim

Üniversiteye başlayabilmek için *Lise Diplomasına* sahip olmak ve üniversite giriş sınavlarında başarılı olmak gerekir. Üniversite giriş sınavlarının sayısı üçe kadar yükselebilir ve yazılı veya mülakat olarak yapılabilir.

FİNLANDİYA

İlk ve Ortaokul

Yedi yaşından onaltı yaşına kadar olan dokuz yıllık eğitim zorunludur. Bu eğitimin altı yılı ilkokul, üç yılı ise ortaokuldur. Yükseköğrenim yapmak isteyen öğrenciler ek olarak onuncu yılı da okurlar.

Lise

Üç yıllık lise (*lukio/gymnasiet*) eğitimi sonunda ülke genelinde verilen olgunluk sınavlarına (*yltioppilastutkinto/studentexamen*) girilir. Bu sınav, *Eğitim Bakanlığı* tarafından atanan *Olgunluk Sınav Kurulu* tarafından ilkbaharda (ayrıca, bunu takip eden günde) yapılır. Olgunluk sınavına girmeden liseyi tamamlayanlara lise diploması (*lukion päästödistus/gymnasiets dimissionsbetyg*) verilir. Lise diploması alıp olgunluk sınavının zorunlu bölümlerinden başarılı olan öğrencilere *Olgunluk Sertifikası* (*yltioppilastutkintotodistus/studentexamensbetyg*) verilir. Olgunluk sınavları, lise eğitiminin bir parçası olarak düşünülür ve öğrencilerin çoğunluğu bu sınava girer.

Yükseköğretim

Yükseköğretim, üniversiteler yanında 1991 yılından itibaren kurulmaya başlanan politeknik okullarını da içine alır. Politeknikler, yükseköğretime olan talebi karşılamak amacıyla meslek okullarından oluşturulmuştur. Üniversiteler ile politekniklere kabul koşulları farklıdır.

Üniversiteye giriş

Üniversite kontenjanları, üniversiteler tarafından *Eğitim Bakanlığı'na* danışılarak belirlenir. Burada, iş piyasasının ihtiyaçlarına cevap verebilecek mezun sayısı hedeflenir.

Üniversiteler tarafından, ortaokul ve lise öğrencilerine yönelik olarak oluşturulan gelişmiş bir danışmanlık sistemi bulunmaktadır. Lise öğrencileri üniversiteleri, eğitim ve iş fuarlarını ziyaret ederler. Öğretim üyeleri sık sık liselere ziyaret yaparlar. *Eğitim Bakanlığı*, başvuru yöntemlerini ve kabul edilme koşullarını açıklayan bir kitabı her sene yayımlar.

Başvurular doğrudan üniversitelere yapılır ve birden fazla üniversiteye başvuru yapılabilir. Her üniversite, kabul koşullarını ve alacağı öğrencileri kendisi belirler.

Üniversiteye başvuru için *Olgunluk Sertifikası* yeterlidir ve öğrencilerin yaklaşık % 95'i bu sertifikayla başvuru yapar.

FRANSA

Lise mezuniyet sınavı ya da üniversiteye giriş sınavı olarak kullanılan bakalorya sınavını kazandıktan sonra yapılan "Yüksek Okullar Yarışma Sınavı" nda da başarılı olma şartı aranmaktadır.

Bakalorya diplomasına sahip olanlar yükseköğrenime devam ederler. Ancak üniversiteye başlayan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu üniversiteden mezun olamadan ayrılır. Bunun nedenlerinden biri, ilk yılın sonundaki sınavlarla yapılan elemelerdir. Diğer bir neden ise, okumaya niyeti olmayanların, sadece üniversitede öğrenci olarak gözükebilmek için kayıt yaptırmalarıdır. Bunların amacı, İşsizlik Bürosu'na başvurmadan sosyal güvenlik haklarından yararlanmaktır.

Grandes Ecoles'lere başlayabilmek için bazı ortaöğretim kurumlarında verilen *CPGE* (*Classes préparatoires aux grandes écoles*) programını takip etmeleri gerekmektedir. *CPGE* programına başvurabilmek için öğrencilerin *Bakalorya* diplomasına sahip olmaları ve okul raporlarına dayalı değerlendirmelerinin iyi olması gerekmektedir. *Grandes Ecoles*'lere, *DEUP* (*University Diploma of Professional Studies*) veya *DUT* (*University Diploma of Technology*) diplomasına sahip olanlar da başvurabilir. Başvuranların kabul edilebilmeleri için giriş sınavında başarılı olmaları gerekir. Bazı durumlarda sözlü mülakat da yapılır. *Grandes Ecoles*'lere kabul edilebilmek son derece zordur. Örneğin, Paris'teki *Grande Ecole du Commerce* tarafından düzenlenen giriş sınavına giren 5.885 kişiden 4.975'i elenmiştir. Geriye kalan öğrenciler mülakata tabi tutulmuşlar ve ancak 260 kişi kabul edilmiştir.

Paris'teki üniversitelerin kendilerine özgü kabul koşulları bulunmaktadır. Öğrencilerin başvurdukları üniversitelere kabul edilmeme durumu olabilir.

HIRVATİSTAN

İlk ve Ortaöğretim

Altı yaşından ondört yaşına kadar olan sekiz yıllık öğretim zorunludur. Bunu takip eden dört yıllık ortaöğretim sonunda lise diploması (*Svjedodzba o završnom ispitu*) alınır.

Yükseköğretim

Üniversiteye giriş için lise diplomasına sahip olmak ve üniversiteler tarafından verilen sınavlarda başarılı olmak gerekir. Ortaöğretimde alınan notlar da göz önüne alınır. Başvurular doğrudan üniversitelere yapılır.

HOLLANDA

Hazırlık için resmi olmayan kurslar bulunmaktadır.

Dokuzuncu sınıfta mesleki yönlendirme yapılmaktadır. Öğrencilerin hangi üniversiteye gireceği, lise mezuniyet sınavı ve 6-7 dersten oluşan bakalorya sınavındaki başarılarına göre belirlenmektedir.

Herhangi bir programdan mezun olanların sayısı labour pazarının ihtiyacından fazla olursa, *Eğitim Bakanlığı* o programa alınacak öğrenci sayısında indirim yapabilir. Başvurular, Aralık ayı ortasıyla 30 Nisan tarihleri arasında yapılır. Adaylar iki tercih yapabilirler ancak, başka bir yükseköğretim kurumuna veya tercih ettikleri yükseköğretim kurumundaki başka bir programa yerleştirilebilirler.

IBG, her program için gereken sayıları Nisan ayı başında yükseköğretim kurumlarına bildirir. Yükseköğretim kurumlarının almayı planladıkları sayının gerekenden az olduğu durumda, yükseköğretim kurumlarından, son üç yılda aldıkları ortalama sayının % 125'i kadar öğrenci almaları istenir. Eğer Mayıs ayı başına kadar arz ile talep arasındaki fark kapatılamazsa, kimlerin yerleştirileceği kurayla belirlenir. Adaylar, ortaöğretime bitirme notlarına göre altı kategoriye ayrılır. Yedinci kategori, yabancı öğrenciler içindir. Kura işlemi 25 Eylül'de sona erer. Yerleştirilemeyen öğrencilerin bir sonraki yıl tekrar başvurma hakkı vardır.

İNGİLTERE

YÜKSEK ÖĞRENİM SİSTEMİ

İngiltere'de çeşitli yüksek öğrenim programları sunan 96 üniversite ve 50 tane de üniversiteye bağlı yüksekokul bulunmaktadır. Son yıllarda daha fazla öğrencinin öğrenim görebilmesi için yeni üniversiteler kurulmuş, var olanlar da genişletilmiştir. On yıl önce sekizde bir olan yirmi bir yaşın altındaki İngiliz nüfusunun üniversiteye devam oranı bugün üçte bire kadar yükselmiştir. Lisans öncesi kurslar bir dizi farklı kurum tarafından sunulur: bağımsız okullar, altıncı sınıf kolejleri, ve ileri eğitim yüksekokulları. İngiliz üniversitelerine girişte kullanılan kriterler ise; A-Level, AS-Levels, Uluslar arası Bakalorya ve GNVQ'dan uygun ve yeterli puanı almış olmaktır. Çoğu öğrenci İngiliz üniversitelerine girebilmek için Foundation Kurslarına da katılmaktadır.

ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ

İngiliz üniversitelerinin yaşa, niteliklere ya da her ikisine birden bağlı olarak kabul edilmiş giriş şartları vardır. Bazı okul ve yüksekokullar uzun bir bekleme sırasına sahip olabilirler. Bu durumda normal giriş zamanlarında başvuru yapmanız önerilir. Doğru nitelikleri olan ve öğretimden yararlanabilecek kadar İngilizce'ye hakim olan öğrenciler başvuruları ne zaman yapılırsa yapılsın nitelikleri göz önüne alınarak değerlendirilir. Başvuru formunu nasıl doldurduğunuz ve kendinizi nasıl sunduğunuz normal tarihler dışında kabul edilmeniz için özellikle önemlidir.

Yeni üniversitelerin bir çoğu eski üniversitelere göre kabul şartlarında daha esnek davranmaktadır.

Yükseköğretim kurumlarına yerleştirme, merkezi olarak *UCAS (Universities and Colleges Admissions Service)* tarafından yapılır. Kurumlar, öğrenci kabulünde izleyecekleri politikayı kendileri belirler. Kontenjan sayıları, *Higher Education Funding Council* tarafından üniversitelere dağıtılan mali desteğe göre belirlenir.

UCAS Sistemi

Adaylar, başvuru formunda altı tercih belirtirler. Tercihlerde öncelik sırası yoktur. Başvuru formu *UCAS*'a gönderildikten sonra altı kopya olarak çoğaltılıp ilgili üniversitelere gönderilir. Yükseköğretim kurumları, başvuruları kendi kabul koşullarına göre değerlendirir. Bazıları adaylarla mülakat yapar (tüm öğretmen yetiştirme programlarına kabul için mülakat zorunludur).

Üniversitelerin adayları kabul edip etmedikleri yönündeki kararları, *UCAS* aracılığıyla adaylara bildirilir. Sınavlar yaz aylarında yapıldığı için, adaylara yapılan teklifler koşulludur ve üniversiteye başlamadan bu koşulların yerine getirilmesi gerekir. Programlara kabul için en az *GCE A* düzeyinde iki dersden başarılı olmak gerekir. *BTEC HND* programlarına başlayabilmek için *GCE A* düzeyi veya eşdeğeri bir dersde başarılı olmak yeterlidir.

Adaylar, kendilerine yapılan olumlu tekliflerin en fazla iki tanesini kabul edebilir. Bunlardan birincisi *ciddi kabul* olarak, diğeri ise ilk teklifin gerçekleşmemesi durumunda *sigorta* olarak algılanır. Adayların cevapları, yine *UCAS* aracılığıyla kurumlara bildirilir.

Yaz aylarında sınav sonuçları belli olur ve sonuçlar kurumlara genellikle *UCAS*, bazı durumlarda da aday tarafından bildirilir. Adayın kaydı, koşulların sağlanması durumunda kesinleşmiş olur. Giriş koşullarını sağlayamayan adaylar, ancak yer kalması halinde kabul edilebilir. Aday, birinci tercihinin gerçekleşmesi durumunda, ikinci tercihten vazgeçer.

Her iki tercihinde de yerleştirilemeyen ancak kabul için minimum koşulları taşıyan adaylar, kontenjanlarda boş kalan yerler için daha ilerideki bir tarihte tekrar başvuru yaparlar.

İRLANDA

CAO/CAS El Kitabı ve başvuru formu ile üniversite/kolej katalogları, Eylül ayı ortalarında okullara dağıtılır. Adayların, lisans ve sertifika düzeyindeki programlardan onar tane tercih yapma hakkı vardır. Başvuru için adaylardan ücret alınır.

CAO/CAS birleşik sisteminde, adayların hangi programlara gireceği belirlemek amacıyla kullanılan puan tablosu aşağıda belirtilmiştir:

Bitirme Sertifikası Notu	Yüksek Düzey	Orta Düzey	Ek Puan*
A1	100	60	40
A2	90	50	35
B1	85	45	30
B2	80	40	25
B3	75	35	20
C1	70	30	15
C2	65	25	10
C3	60	20	5
D1	55	15	
D2	50	10	
D3	45	5	

* Ek puan uygulaması, *University College, Dublin* ve *University of Limerick* tarafından Yüksek

Düzeyde Matematik Bitirme Sertifikasına sahip olanlar için uygulanır. Ayrıca, *The Dublin Institute of Technology*, Elektrik-Elektronik Mühendisliği programı için Matematik ve fen bilimleri bitirme sertifikalarına sahip olanlar için ek puan uygulaması yapar.

Yükseköğretim kurumları, her programa alınacak öğrenci sayıları ile o programa giriş için gereken minimum puanı, Ağustos ayında *CAO/CAS* merkezine bildirir. *Bitirme Sertifikası* sınavlarının sonuçları da Ağustos ayında açıklanır. Tüm bilgiler bilgisayara yüklenir ve öğrenci aldığı puana karşı gelen en üst tercihinde yerleşir.

İSPANYA

Üniversiteye hazırlık amaçlı oryantasyon kursları bulunmaktadır. Üniversiteye giriş için bu kurslara bir yıl devam etme ve sınavlarından başarılı olma şartı aranır.

Ortaöğretim II. devreden olgunluk diploması alan ve yükseköğretime devam etmek isteyen öğrenciler iki aşamalı üniversiteye giriş sınavını kazanmak zorundadırlar. Üniversiteye giriş sınavı, her yıl haziran ve eylül aylarında yapılır. Bir öğrenci, bu sınavı en çok üç kez tekrar edebilir. Giriş sınavını her üniversitenin kendisi yapar. Sınavın birinci bölümü, ortaöğretim II. devrede tüm öğrenciler için zorunlu olan ortak dersleri, ikinci bölümü de alanla ilgili zorunlu ve seçmeli dersleri kapsar. Öğrenci, sınavın her iki bölümünden aldığı toplam nota göre bir yükseköğretim programına alınır.

Yükseköğretim

Yükseköğretim kurumu olarak üniversiteler, politeknik üniversiteler ve uzmanlaşmış kurumlar bulunmaktadır. *COU*'dan başarılı olan öğrenciler üniversite giriş sınavına (*Selectividad*) girebilir. Değerlendirmede, sınav sonucunun % 50'si ile ortaöğretimdeki dört yıllık not ortalamasının % 50'si göz önüne alınır.

Başvurular doğrudan üniversitelere yapılır ve üniversiteler giriş koşullarını kendileri belirler. Üniversiteler bazı durumlarda özel giriş sınavları yapabilir.

İSVEÇ

İlk ve Ortaöğretim

Yedi yaşından onaltı yaşına kadar olan dokuz yıllık eğitim zorunludur. Bu sürenin sonunda bitirme sınavı yoktur. Öğrencilere, her dersdeki performanslarını gösteren bir sertifika (*Slutbetyg*) verilir. Bunu takip eden üç yıllık lise eğitimi *Gymnasium*'da yapılır ve başarılı öğrenciler lise bitirme sertifikası (*Augnsbetys/Slutbetys*) alırlar. *Gymnasium*'da yapılan reform sonucunda, 1997 yılından itibaren lise bitirme sertifikası olarak sadece *Slutbetys* derecesi verilmeye başlanmıştır.

Yükseköğretim

Augnsbetys/Slutbetys derecesine sahip olan öğrenciler ile en az dört yıllık iş tecrübesine sahip 25 yaşından büyüklerden lise düzeyinde en az iki yıl öğrenim görenlerin yükseköğretime başvurma hakkı vardır.

Yükseköğretim kurumları ve programları hakkındaki bilgi, her yıl Kasım ayında *Milli Yükseköğretim Kurumu (VHS)* tarafından bastırılan ve okullara dağıtılan elkitabında yer alır.

Üniversiteler, kabul sistemlerini kendileri yürütebilir veya bu işin *VHS* tarafından yapılmasını isteyebilirler. Halen, üniversitelerin birçok programına öğrenci yerleştirme işlemi *VHS* tarafından yapılmaktadır.

Hükümet tarafından üniversitelere ayrılan bütçe, son üç yıl içerisinde üniversiteye yeni başlayan ve üniversiteden mezun olan ortalama öğrenci sayılarına göre belirlenir. Üniversiteler, mezun etmeyi planladıkları öğrenci sayılarına göre alınması gereken öğrenci sayılarını kendileri belirler.

Yükseköğretime, Güz veya İlkbahar dönemlerinde başlanabilir. Öğrencilerin çoğunluğu Güz döneminde başlar. Giriş koşulları, *VHS* tarafından Kasım ayında bastırılan elkitabında yer alır. Adaylar, başvuru formunda oniki tercihi istek sırasına göre belirtirler. Formlar doğrudan *VHS*'a gönderilir ve bilgisayara işlenir.

Sınav sonuçları, adaylar tarafından *VHS*'a gönderilir ve bilgisayara işlenir. İlk yerleştirme işlemi, bilgisayar tarafından Temmuz ayında yapılır. Boş kalan kontenjanlar için ikinci yerleştirme Ağustos ayında gerçekleştirilir. Her iki yerleştirmede de açıkta kalan öğrenciler yedek listeye alınır. Boş kalan yerler için üniversiteler doğrudan öğrenci kabul edebilir. Yerleştirilemeyen adaylar, bir sonraki yıl tekrar başvurabilir.

İTALYA

İlk ve Ortaöğretim

Zorunlu eğitim, altı yaşından ondört yaşına kadardır. Beş yıllık ilköğretimden sonra öğrenciler üç yıllık ortaokul eğitimi alırlar. Ortaokul diploması (*Diploma di Licenza della Scuola Media*) alabilmek için bitirme sınavlarından başarılı olmak gerekir. İsteyen öğrenciler, beş yıllık lise öğrenimine devam edebilir. Üniversiteye devam etmek isteyenlerin klasik veya

fen dallarını seçmeleri gerekir. Lise bitirme sınavlarından (*Maturita*) başarılı olan öğrenciler mezuniyete ve üniversiteye girmeye hak kazanırlar.

Yükseköğretim

Maturita sertifikasına sahip tüm öğrencilerin üniversiteye girme hakkı vardır. Ancak, üniversiteler, yükseköğretime başlayacak öğrenci sayısını sınırlamak için kendileri giriş sınavları koyarak resmi olmayan kontenjan sınırlaması uygularlar.

Programlar hakkındaki bilgi ve giriş koşulları, üniversiteler tarafından açıklanır. Öğrenciler başvurularını doğrudan üniversitelere yaparlar. Birden fazla kuruma başvuru yapılabilir. Başvuru için son tarih Ekim ayıdır. Her programa alınacak öğrenci sayısına üniversiteler karar verir. Üniversiteler, alınacak öğrencilere ne zaman ve ne şekilde sınav yapacaklarına da kendileri karar verir. Sınavlar genellikle yazılı veya çoktan seçmeli sınavı takip eden mülakat şeklindedir. Başarısız adaylar, bir sonraki yıl tekrar başvurabilir. Ancak, sınavları tekrar almak zorundadır. Birinci sınıfın sonunda başarısızlık nedeniyle yükseköğretimden ayrılanların oranı oldukça fazladır (1994'de % 24,7).

LATVIA

Giriş sınavları

GSEC sonuçları ve mülakat

GSEC sonuçları

Bütçe imkanlarına bağlı olarak saptanan kontenjan sayısı, öğrencilerin eğitim ücretlerini kendileri ödemeleri durumunda artırılabilir. Başvuruları kabul edilmeyen öğrenciler bir sonraki yıl tekrar başvurabilirler. Ancak, o yıl için belirlenen başvuru koşullarına uymak zorundadırlar.

JAPONYA

Okullaşma oranının %100 e yaklaştı Japonya `da yarış hangi üniversiteye girileceğini belirlemek için yapılmaktadır.

Üniversiteler

510 Özel ve devlet üniversitesinde 2.1 milyon öğrenci eğitim görmektedir. Üniversitelerin 95'i devlet, 40 tanesi yerel yönetimlerin geriye kalanlarda özel üniversitedir. Öğrencilerin % 40'ı sosyal bilimlerde % 19'u mühendislik bilimlerinde, % 15' edebiyat ve %7'side eğitim bilimlerinde okumaktadır.

Üniversite harçları oldukça yüksektir ve vakıflar yerel yönetimler, hükümet burs ve kredi şeklinde finansal destek sağlamaktadır.

Üniversite öğrencilerinin yaklaşık olarak üçte ikisi erkektir ve bayan öğrenci sayısı yavaşta olsa artmaktadır.

Üniversite giriş sınavı

Üniversiteye giriş Türkiye'dekine benzer şekilde üniversite giriş sınavında alınan başarı puanına göre belirlenmektedir. Sınav sonucunda öğrencilerin büyük bir kısmı özel üniversitelere gitmesine rağmen tarihsel olarak özellikle Tokyo ve Kyoto üniversitelerinin başarıları ve Japon liderlerin birçoğunun bu okullardan mezun olmuş olması gibi nedenlerden dolayı devlet üniversiteleri daha prestijlidir.

Üniversite giriş sınavı iki aşamalı olarak yapılmaktadır. Birinci basamak sınavı ulusal düzeyde baraj niteliğindedir. İkinci sınav ise öğrencilerin girmek istedikleri üniversite idaresi tarafından yapılmaktadır. Talebin yüksek olduğu bazı üniversiteler birinci basamak sınavı sonuçlarına göre değerlendirme yapmaktadırlar. Sınavda başarılı olamayan öğrenciler ertesi yıl sınava hazırlanıp tekrar girmektedir. Bu öğrenciler *ronin* olarak adlandırılmaktadır.

Dershane olgusu

Juku, örgün eğitim kurumlarının dışında, çok iyi organize olmuş, kurumsallaşmış ortaokul yada lise sonrası liselere yada üniversite giriş sınavlarına hazırlık amacıyla Türkiye'deki Fen liselerine ve üniversite hazırlık kurslarına benzer şekilde örgütlenmiş fakat çok daha üst düzeyde hafta içi ve hafta sonu eğitim veren, mevcut eğitim sisteminin eksikliklerini telafi etmesinin yanında sosyal fonksiyonları olan okullardır. Zorunlu eğitim çağındaki öğrencilerin yarısından fazlası bu okullara devam etmekte ve oran sürekli olarak yükselmektedir. Japonca, İngilizce matematik, fen bilimleri gibi akademik konuların yanında piyano derslerinden yüzmeye kadar akademik olmayan bir çok konuda eğitim vermektedir *juku*'lar. Sadece üniversite giriş sınavlarına hazırlık amacıyla kurs veren okullar yobiko olarak adlandırılmaktadır.

Dershaneler kendilerine ait büyük kampüsler oluşturacak kadar yaygındır. Bazı dershanelerin 40-50 ayrı yerde şubeleri vardır. Özel dershaneler akademik bilgi verme yanında spor, sanat, sosyal alanlarda öğrencilere ve yetişkinlere eğitim hizmeti vermektedir. Japon öğrencilerin yarısından fazlası dershanelere devam etmektedir.

KANADA

YÜKSEK ÖĞRENİM SİSTEMİ

Kanada'da lise sonrası eğitim kurumları başlıca iki ana bölüme ayrılır: Üniversiteler ve sanat-teknik yüksek okulları. Üniversiteler akademik ve mesleki eğitim verir ve öğrencilere lisans ve üzeri diploma dereceleri kazandırır: (BA, BSc, MA, MSc, PhD, vs.). Sanat ve teknik yüksek okulları ise çeşitli sanat dallarında ve teknoloji alanlarında sertifika ve diploma programları sunar ve iş eğitimi verirler. Bu yüksek okullardan üniversitelere yatay geçişler bazen mümkündür. Quebec'te sistem biraz farklıdır. Colleges d'enseignement general et professionnel (cegeps) adıyla bilinen iki çeşit program vardır: 3 yıllık mesleki programlar ve iki yıllık ön lisans programları.

Üniversiteler ve yüksek okullar arasında bir konumda bulunan çok sayıda üniversite yüksek okul bulunmaktadır. Bunlar diploma vermektedirler fakat lisans üstü programlara (master ve doktora) sahip değillerdir.

Başlıca öğrenim kurumu çeşitleri şunlardır;

- Üniversite
- Community kolej
- Özel mesleki kolej
- College d'enseignement general et professionnel
- Uygulamalı sanatlar ve teknoloji koleji
- Diğer özel kurumlar

Kanada'da ülke genelinde gözle görülür bir kalite birliği olduğu için okullar arasında resmi bir derecelendirme bulunmamaktadır. Akademik yıl genellikle Eylül'den Nisan'a kadar devam eder. Çoğu kez ilkbahar ve yaz dersleri de mümkün olabilir.

Bazı kurumlar, öğrencilerin Eylül, Ocak veya Mayıs'ta öğrenime başlamalarına imkan verecek şekilde tek s0mestr sistemi veya 0c aylık d0nemler şeklinde bir sistem uygularlar. 0niversite 0ğrenim programları normalde 0c ila beş yıl, y0ksek okullarınki ise bir ila 0c yıl s0rer.

İngilizce ve Fransızca, Kanada'nın resmi dilleridir ve birkaç 0niversite ve y0ksek okul her ikisini de kullandığı halde 0oğu 0ğrenimde tek bir dili kullanır. Giriş i0in başvuran 0ğrenciler 0ğrenim kurumunun dil yeterlilik şartlarını yerine getirmiş olmalıdır.

Kanada, ikinci dil olarak İngilizce ve/veya Fransızca, başlangı0 ve ileri 0ğrenim programları sunan pek 0ok 0ğrenim kurumu ile ikinci dil 0ğreniminde bir liderdir. Bazen dil kursları d0zenli akademik programa başlamadan 0nce verilir. İkisinin aynı anda y0r0t0lmesi alternatifini de mevcuttur.

0niversiteye giriş

Lise sonrası 0ğrenim i0in programların 0eşitliliği 0ok fazladır. Bu nedenle başvuru i0in dersler başlamadan uzun s0re 0nce araştırmalara başlamak 0nemlidir.

0niversiteler i0in, en 0nemli kıstas orta0ğrenim başarısıdır, fakat 0ğrencinin ge0mişine dair bilgiler ve bu programa başvurma sebepleri de g0z 0n0ne alınır. Kolejler, değerlendirmelerinde yalnız notlara değer tecr0be ve ilgilere ağırlık verir.

0niversiteler genellikle en az 560 [TOEFL](#) puanı ile 0ğrenci kabul eder. Bazı kurumlar akademik eğitim 0ncesinde yada eş zamanlı olarak bir İngilizce kursuna devam etmek kaydıyla daha d0ř0k puanlarla da 0ğrenci kabul eder

LİTVANYA

1. Aşama

Adaylar, lise 0ğrenimlerini tamamlamadan başvurabilir. Adayların lisedeki başarılarının y0neticiler tarafından belirtilmesi ve başvurunun **KTU**'yu daha 0nce bitirmiş olanlar tarafından desteklenmesi gerekir. **KTU Kabul Komisyonu**, Ocak, Mart ve Mayıs aylarında toplanarak başvuruları değerlendirir. Komisyon, her adayın kabul edilebilmesi i0in gereken not ortalamasını belirleyerek adaylara bildirir. Başarısız adaylar bir sonraki yıl yeniden başvurabilir. Kabul edilen adayların lise diplomalarını Temmuz ayı başından 0nce 0niversiteye vermeleri gerekir.

2. Aşama

Temmuz ayından 0nce lise diploması ile 0niversiteye başvurup istenilen ortalamaya sahip olduğunu belgeleyen adaylar kabul edilir. 1 Temmuz'dan sonra boş kalan yerler i0in 3. Aşama uygulanır.

3. Aşama

Lise diplomasına sahip herkese a0ık bu aşamada kabul i0in uygulanan y0ntemler şunlardır:

a) Lise bitirme sınavlarında Litvanyaca ve matematik derslerinden alınan notlarla **KTU** tarafından ilgili alanda verilen sınavda alınan not. Bu sınavın verildiği alanlar şunlardır:

Yabancı dil (İdari Bilimler, Uluslararası 0alışma Merkezi)
 0izim ve kompozisyon (Mimarlık)
 Genel eğitim (Diğer fak0lteler)

b) Aşağıdakiler i0in de ayrıca kredi verilebilir:

Lise bitirme ortalaması

İlgili alanda akademik başarı
Liseyi şeref derecesi ile bitirme
Yetimler ve özürllüer
KTU'yu daha önce bitirmiş olanların veya lise öğretmenlerinin önerileri

4. Aşama

Eğitim ücreti ödemeyi kabul eden öğrenciler için belirli bir kontenjan tanınır.

MACARİSTAN

İlk ve Ortaöğretim

Eğitim, altı yaşından onaltı yaşına kadar zorunludur. İlkokul ve ortaokul sekiz yıl sürer. Lise öğreniminin ilk iki yılı zorunlu, daha sonraki iki yılı ise isteğe bağlıdır. Lise öğrenimini başarıyla tamamlayanlara *Matura* derecesi verilir.

Yükseköğretim

Başvurular doğrudan üniversitelere veya kolejlere yapılır. Üniversiteye giriş için *Matura* derecesine sahip olmak ve yükseköğretim kurumları tarafından verilen sınavlarda başarılı olmak gerekir.

MISIR

Üniversiteye geçiş, Genel Ortaöğretim Sertifikası ile yapılır.
Bazı fakülteler kendi giriş sınavlarını yapmaktadırlar

NORVEÇ

Yükseköğretim

Yükseköğretimdeki öğrenci sayısı 1989 yılında 90.000 iken, bu sayı 1994'te 150.000'e çıkmıştır. Başvurular, ülke genelinde belirlenen takvime dayalı olarak doğrudan yükseköğretim kurumlarına yapılır.

Yükseköğretime başlamak için lise diplomasına (*Vitrenial fra den Videregaende Skole*) sahip olmak gerekir. Ancak, bazı kurumlar ek sınavlar yapabilir. Bazı programlarda kontenjan sınırlaması vardır.

Öğrencilere yükseköğretim kurumları ve programları hakkında danışmanlık ve rehberlik hizmetleri liselerde verilir. Yükseköğretim kurumları, bir önceki yıl kendilerine başvuran ve kabul edilen öğrenci sayıları ile ilgili bilgiyi okullara gönderir.

POLONYA

İlk ve Ortaöğretim

Yedi yaşından onbeş yaşına kadar sekiz yıllık eğitim zorunludur. İsteyen öğrenciler bir yıl daha okuyabilir veya beş yıllık lise eğitimine devam edebilir.

Polonya'da ortaöğretim alt ve üst düzey olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Alt düzey ortaöğretimde öğrencilere genel bir eğitim verildikten sonra üst ortaöğretimde yükseköğretim için yönlendirmeye başlanmaktadır. Üst öğretim programlarının sonunda kazanılan sertifikalar öğrencilerin "matura" denilen genel bir sınava girerek sertifika kazanmalarının önkoşuludur. Lise öğrenimlerini tamamlayarak bitirme sınavlarında başarılı olanlara **Matura** diploması verilir. Bu sertifikada öğrencinin hem okulda hem de genel sınavda aldıkları notları gösterilir. Meslek okullarında verildiğinde mesleki unvanları da belirtir. Üniversiteye veya üniversite dışındaki yükseköğretim kurumlarına kabul edilmek için bu sertifika gerekmektedir

Yükseköğretim

Matura diplomasına sahip herkesin yükseköğretim kurumlarına başvuru hakkı vardır. Ancak, kurumlar ayrıca giriş sınavı yapabilir.

PORTEKİZ

Başvuru, *Yükseköğretime Giriş Merkezi*'ne (*Núcleo de Acesso ao Ensino Superior*) yapılır. Adaylar başvuru formunda öncelik sırasına göre altı tercih belirtirler. Yerleştirme işlemi bilgisayarla yapılır ve adayların puanları şu şekilde hesaplanır:

a) *Ortaöğretimdeki başarı*

10. ve 11. yıllardaki not ortalaması	30 %
12. yıldaki not ortalaması	10 %
Prova de afericao	10 %

b) Adayların seçmiş oldukları programla ilgili yeteneklerini ölçen sınav (**Provas específicas**) sonucu 50 %

(Devlet tarafından desteklenen yükseköğretim kurumların çoğunluğunda bu sınav ulusal düzeyde verilir. Özel yükseköğretim kurumları ile devlet yükseköğretim kurumlarının bazı programlarında bu sınav bölgesel olarak verilir.)

Aşağıda belirtilenler için de ayrı kontenjan tanınır:

25 yaşın üzerinde olup üniversiteye başvurma için gereken niteliklere sahip olmayan ancak yetenek sınavında başarılı olan adaylar
Özel veya yabancı yükseköğretim kurumlarından transfer etmek isteyen öğrenciler

Aşağıda belirtilen kategoride olanlar için ayrıcalık tanınır:

Diplomatik misyon üstlenen Portekizli memurlar ve onlarla birlikte oturan yakınları
Portekiz bursu alanlar ile resmi görevle yurtdışında bulunan Portekizli memurlar ve onlarla birlikte oturan yakınları
Belirli bir eğitim için yurtdışında bulunan Portekiz Silahlı Kuvvetler mensupları
Portekizce konuşan Afrika ülkeleri ile Portekiz arasında imzalanan işbirliği anlaşmaları çerçevesinde burs alanlar
Portekiz'de bulunan diplomatlar ve onlarla birlikte oturan yakınları
Derece alan sporcular

Kendileri veya ebeveynleri Timor'da doğmuş adaylar

Üniversiteye girişte başarısız olan adaylar, bir sonraki yıl tekrar başvurabilirler. Ancak, giriş sınavını tekrar almak zorundadırlar.

ROMANYA

Baccalaureat diplomasına sahip herkesin yükseköğretime başlama hakkı vardır. Ancak, birçok programdaki arz ile talep arasındaki dengesizlik nedeniyle *Eğitim Bakanlığı* tarafından düzenlenen üniversiteye giriş sınavı yapılır. Bu sınav, Eylül ayı içerisinde değişik sınav merkezlerinde aynı günde verilir. Sınavların yürütülmesinden ve değerlendirmesinden kurumlar sorumludur.

Öğrenciler, sınavdan on gün önce ücret ödeyerek kayıt yaptırırlar. Öksüzler ile 1989 Romanya Devrimi'nin kahramanları ve onların 1. derece yakınları ücret ödemezler. Öğrenciler genellikle evlerine en yakın kurumun sınavına girerler.

Adaylar, yükseköğretimde takip etmek istedikleri programla ilgili iki veya üç dersden yazılı sınava girerler. Güzel sanatlar, mimarlık, filoloji, ilahiyat ve beden eğitimi konularında eğitim görmek isteyenlerin, bu sınava girmeden önce yetenek sınavından başarılı olmaları gerekir.

Sınavlar, tam not 10 olmak üzere değerlendirilir. Kabul için gereken en düşük not genellikle 5'dir. Tıp, hukuk, ekonomi ve felsefe gibi popüler programlara girebilmek için en az 8 alınması gerekir. Adaylar, sınav sonuçlarının yeniden değerlendirilmesini isteyebilir. Başarısız adaylara alternatif programlar önerilebilir.

RUSYA

İlk ve Ortaöğretim

Altı yaşından itibaren dokuz yıllık eğitim zorunludur. Yükseköğretime hazırlık için isteyen öğrenciler iki yıllık liseye devam ederler. Bu sürenin sonunda bitirme sınavından başarılı olmak zorundadırlar.

Yükseköğretim

Yükseköğretim kurumu olarak 500'ün üzerinde üniversite, öğretmen yetiştirme kolejleri ve uzmanlaşmış kurum bulunur. Ayrıca, 200 dolayında lisanslı özel kurum bulunmaktadır. Üniversiteye giriş için yapılan sınava lise diplomasına sahip öğrencilerin katılabilir. Bu sınavlar, her üniversite tarafından ayrı olarak yapılarak değerlendirilir.

Her program için alınacak öğrenci sayısı, devlet tarafından sağlanan mali kaynağa göre belirlenir. Ancak, yükseköğretim kurumları, eğitim ücretini kendileri ödemeyi kabul eden öğrenciler için ek kontenjan sağlayabilir.

Üniversiteye girişte başarısız olanlar bir sonraki yıl tekrar sınava girebilir.

UKRAYNA

İlk ve Ortaöğretim

Altı yaşından onbeş yaşına kadar dokuz yıllık eğitim zorunludur. İsteyen öğrenciler, iki veya üç yıllık lise eğitimi görürler. Bu eğitimin sonunda bitirme sınavlarında başarılı olanlara ortaöğretim bitirme sertifikası verilir.

Yükseköğretim

Üniversiteye başlayabilmek için ortaöğretim bitirme sertifikasına sahip olmak gerekir. Ancak, üniversiteler ayrıca kendi giriş sınavlarını yaparlar.

YUNANİSTAN

Liseyi daha önceki yıllarda bitiren ve yükseköğretim için seçme sınavına girmek isteyen öğrenciler, tüm ülke düzeyinde bu amaçla açılan lise mezunları için üniversiteye hazırlık kurslarına katılabilirler. Ücretsiz olan bu kurslara okulu bitirdiği yıldan bağımsız olarak her lise mezunu alınır ve kurslarda öğrencilere hedeflenen yükseköğretim kurumunun giriş sınavı için gerekli olan bilgi ve beceriler kazandırılır.

Yükseköğretim görmek isteyen lise mezunları her yıl haziran ayının ikinci yarısında yapılan üniversiteye giriş sınavına katılmak zorundadırlar. Giriş sınavı, öğrencinin öğrenim görmek isteği yükseköğretim programına uygun alan dersleriyle ilgilidir. Öğrenci, lise son sınıfta alan derslerini ve seçmeli derslerini hedeflediği yükseköğretim programına göre bildirir ve üniversiteye giriş için sınava gireceği dersleri bu dersler arasından seçer:

Yükseköğretime giriş sınavı, öğrencinin hedeflediği yükseköğretim programına göre lisenin son sınıfında görülen dört genel eğitim dersinden yapılır. Dört dersten birisini öğrencinin girmek istediği yükseköğretim kurumu belirler. Giriş sınavı sonunda bir yükseköğretim kurumunun öngördüğü toplam puanı elde edebilen Öğrenci, ilgili kuruma kabul edilir. Yükseköğretime kabul puan sıralamasına göre yapılır. Toplam puan, öğrencinin sınava girdiği dört dersten aldığı puanlar toplanarak hesaplanır. Öğrenci sınavda her ders için öngörülen en düşük puanı (alınabilecek en yüksek puanın yarısı) elde etmek zorundadır. Bu puanı elde edemeyen öğrenci yükseköğretime alınmaz. Ayrıca, üniversite kapsamındaki tüm programlar için not ortalaması sınırlaması da vardır.

Sınavı başaramayan öğrenciler, izleyen yıl tekrar aynı dört dersten sınava girme hakkına sahiptirler. Sınavı tekrar etmek durumunda olan adaylar, sınava ilk girdiklerinden sonraki ilk iki yıl içinde, daha önceki sınavda başarılı olduğu derslerdeki puanları saklı kalma koşulu ile, sınava başaramadıkları ders veya derslerden girerler. Ancak sınavı tekrar eden öğrenciler, en fazla üç dersten bir önceki yıl aldığı puanları saydırabilirler.

Mimarlık, yabancı diller, müzik gibi özel yetenek gerektiren alanlardaki yükseköğretim programlarına girmek isteyen adaylar, genel giriş sınavının yanısıra bu program için öngörülen özel yetenek sınavına da girmek zorundadırlar. Yabancı öğrenciler ve yurtdışında bulunan Yunan öğrenciler için her yükseköğretim programında özel kontenjanlar ayrılır.

Teknik eğitim veren yükseköğretim kurumları olan Yüksek Teknoloji Enstitülerine girmek isteyen liseyi bitirmiş öğrenciler de, giriş sınavını başarmak zorundadırlar. Ancak, her enstitüde o öğretim yılında alınacak öğrenci sayısının 1/4'ü teknik-meslek liselerini ya da çok programlı liselerin teknik bölümünü bitiren ve son sınıfta bazı derslerden öngörülen başarıyı gösterebilen öğrenciler için ayrılır. Bu öğrenciler sınavsız olarak alınırlar.

Başvuru yöntemi

Lise son sınıf öğrencileri, Nisan ayı içerisinde başvuru formunu doldurarak Ulusal Genel Sınav Merkezi'ne gönderir. Başvuru için ücret ödenir. Öğrencinin takip etmek istediği programa göre 4 tip sınav yapılır. Öğrencilerin tercihlerini yapmada yönlendirici herhangi resmi bir rehberlik müessesesi yoktur.

Grup A: Mühendislik, matematik ve fen bilimleri, ziraat ve ormancılık programları ile Kara, Hava ve Deniz Akademilerine gitmek isteyen öğrenciler için düzenlenir. Sınav konuları şunlardır: Matematik, Fizik, Kimya, Kompozisyon.

Grup B: Sağlık bilimleri programlarını takip etmek isteyen öğrenciler için düzenlenir. Sınav konuları şunlardır: Fizik, Kimya, Biyoloji, Kompozisyon.

Grup C: Hukuk, edebiyat, felsefe, tarih, ilahiyat, arkeoloji, filoloji ve sanat programlarını takip etmek isteyen öğrenciler için düzenlenir. Sınav konuları şunlardır: Eski Yunan Tarihi, Latince, Tarih, Kompozisyon.

Grup D: İktisat, siyaset bilimleri, işletme, sosyoloji programlarını takip etmek isteyen öğrenciler için düzenlenir. Sınav konuları şunlardır: Matematik, Tarih, İktisat, Kompozisyon.

Mimarlık ile İngilizce, Fransızca, Almanca ve İtalyanca Edebiyatı gibi bazı özel alanlar için ayrı sınavlar düzenlenebilir.

Öğrencilere başvuru formunda 60 tercih hakkı verilir.

Sınavlar, her yılın Haziran ayında, üyeleri ortaöğretim ve yükseköğretim kurumları tarafından *Eğitim Bakanlığı* tarafından seçilen *Genel Sınavlar Merkezi Komitesi*'nce düzenlenir.

Cevaplar iki kişi tarafından ayrı ayrı değerlendirilir ve ortalaması alınır. Eğer aradaki fark daha önce belirlenmiş sınırdan dışarıda ise, üçüncü bir kişi tarafından daha değerlendirilir ve onun verdiği not ile bu nota en yakın verilen notun ortalaması alınır. Daha önceki yılda başarısız olan adayların seçmiş oldukları alanda üç kez daha başvurma hakkı vardır. Bu adayların, daha önce başarılı oldukları bölümlerden tekrar sınava girmelerine gerek yoktur.

Yerleştirme, Bakanlık tarafından sınav sonuçları ile adayların tercihleri göz önüne alınarak bilgisayar yardımıyla yapılır. Adaylar, isterlerse yerleşmiş oldukları programa kayıt yaptırmayabilirler. Ancak bu durumda, bir sonraki yılda tekrar başvurmak zorundadırlar.

GLOBAL DİPLOMALAR

A- Level

A-Level sınavları İngiltere'de üniversiteye giriş için gerekli sınavların en ünlüsüdür. 16 yaşında GCSE'nin tamamlanmasının ardından öğrenciler 2 yıl sürecek olan A-Level kursunu takip ederler. GCSE için öğrenciler genellikle 10 veya 11 konuda çalışırken bu, A-Levelde derinlemesine bir çalışma için üç ya da dört konuyla sınırlandırılır. A-Level eğitimi tipik olarak belli konularda etrafıca bilgi geliştirme ve yeni beceriler edinmeye dayanır. A-Level hazırlığı öğrencilere kendi sahalarında seçecekleri konularda geniş bir bilgi altyapısı sağlamaktır.

Eğitimi alınacak konuların seçiminde muhasebeden zoolojiye, matematik, fizik, kimya, İngiliz edebiyatı, tarih ve iktisat gibi popüler dallardan, Latince, felsefe ve İbranice gibi gündemde olmayan "minority" dallara kadar bir dizi konu vardır.

Çoğu öğrenci tipik üniversite giriş şartı olarak üç konu üzerinde A-Level eğitimi alır. Bu üç konu üniversitede çalışılacak dala da uygunluk içindedir. Mesela tıp okumak isteyen bir öğrenci, kimya, biyoloji, matematik veya fizik okumalıdır. Potansiyel bir mühendis ise matematik, fizik ve kimya veya mekanik çalışmalıdır. Bununla birlikte eğitim alınacak dalda ön bilgi sahibi olmak da gerekli değildir. Dolayısıyla muhasebe, iktisat veya psikoloji yeni çalışma dalları olarak denenebilir ve geleceğe dair tutkularınızın gerçekleşmesine aracı olabilir.

Her ne kadar A-Level kursları iki yıllık periyotta tamamlanacak şekilde tasarlanmışsa da yoğun bir program takip edilerek bu süreyi üç döneme veya bir akademik yıla indirmek

mümkündür. Bu seçeneği denemek isteyen öğrencilerin doğal olarak çok sıkı çalışmaları ve güçlü bir akademik altyapılarının olması gereklidir.

Kolejler tarafından sunulan bir diğer alternatif ise Ocak aylarında başlayan ve beş dönem veya 18 ay devam eden kurslardır. Çoğu yabancı öğrenciye bu süre cazip gelir çünkü Aralık ayında lise eğitimini tamamladıklarında bu takvim oldukça uygun gelmekte ve kursun sürati de geleneksel iki yıllık (6 dönemlik) kursa göre biraz artmış olmaktadır.

A-Level kursları öğrenciye ilgili konularda hatırı sayılır bir derinlik kazandırdığı için yabancı öğrencilerin yoğun talebine muhatap olmaktadır. Bununla birlikte önemli oranda yabancı öğrenciye sahip kolejler iyi bir lise eğitiminin öğrenciyi akademik olarak layıkıyla hazırlayacağını düşünüyorlar.

Üç ya da dört konuda çalışmanın lisans eğitimi için yeterli bir alt yapı oluşturup oluşturmadığı çok tartışılan bir konudur. Bu, ilk etapta uzmanlaşmanın konu seçiminin sınırlandırılması olarak anlaşılmalıdır. Fakat diğer yandan A-Levelin İngiliz üniversitelerinde lisans eğitimi için bir çok ülkeden farklı olarak üç yıl sürmesini sağlamak gibi bir avantajı da vardır. A-Level kurslarının ayrıca öğrencileri lisans çalışmaları için inceden inceye çok sıkı bir şekilde hazırladıkları da unutulmamalıdır.

Değerlendirme:

A-Level programının bir avantajı da sonuçlarının eğitim bakanlığına sorumlu olarak çalışan bağımsız test komitelerince yapılmasıdır. Bu durum hakkaniyeti temin edeceği gibi nerede hazırlandıklarına bakılmaksızın tüm adayların ortak standartlarda değerlendirmelerini de sağlayacaktır.

Ana sınav tarihi her yılın Haziran ayıdır, sonuçlar ise Ağustos ayında ilan edilir. Ocakta yapılan sınavların sonuçları ise Mart aylarında açıklanmaktadır.

A-Level sınavları 'modül'lerin toplamı şeklinde sunulur. Örneğin sadece matematik programı, her biri dersin farklı yönlerine işaret eden dört modülden oluşur. Her modül sınav iki saat sürer ve tek oturumda tamamlanır.

Kimler için A-Level:

Lise eğitimini tamamlamış, motivasyonu ve hırsı üniversiteye girmeyi sağlayacak düzeyde olanlar için izlenebilecek en iyi yol A-leveldir. Burada bağımsız çalışma yeteneğinin teşvik edilmesi ve geliştirilmesi amacı da güdülür.

A-Levellar Oxford ve Cambridge gibi en prestijlileri de dahil olmak üzere öğrenciye İngiliz üniversitelerinin kapısını aralar. A-Levellar dünya genelinde tanınırlığa sahiptir ve ABD, Kanada, Avustralya ve dünyanın daha bir çok yerinde üniversiteye giriş esası olarak kabul edilir.

Foundation/Access

Foundation kursları, yabancı öğrencilere lisans eğitime başlamadan önce ihtiyaç duydukları ana hareket noktasını gösterir.

Her yıl dünya genelinde artan yabancı öğrenci sayısına paralel olarak çoğu üniversite, kolej, özel dil okulu tüm bu sorunlara öğrencileri üniversite hayatı ve eğitimleri için hazırlayacak pratik bir çözüm sunuyor; Foundation kursları.

İngiltere'de foundation kursları olarak bilinen bu programlar, başka yerlerde özellikle de ABD'de Access kursları, Bridging kursları, üniversite hazırlık kursları veya Adjunct sınıfları olarak biliniyor. İçerik ve biçim olarak çok farklı adlandırmalara sahip olmasına rağmen tüm

bu programların tek bir amacı var: yabancı öğrencileri yeni ülkelerindeki lisans eğitimine hazırlamak.

Yabancı öğrenciler için üniversiteye başlamadan önce foundation kursuna devam etmenin avantajlarını Edinburg, Queen Margaret foundation program direktörü, Stuart Bannerman şöyle özetliyor: "foundation kursu, öğrenciye yeni ülkesine varışta 'rahat bir iniş' yapma imkanı veriyor. Zira yabancı bir ülkede eğitim ancak daha iyi hazırlıkla daha iyi yapılabilecek bir şey" ve ekliyor: "pekala öğrencilere olduğu kadar bize sağladığı avantajlar da var foundation kurslarının. Özellikle yeterliliğin standartlaşması noktasında. Ayrıca öğrencinin gelişimini izleme ve elimizden uçup gitmeden önce tüm meselelerini mercek altına alma imkanına kavuşuyoruz.

Her bir ülkenin kendine has bir eğitim sistemi ve buna bağlı yeterlilik dereceleri bulunuyor ve her bir sistemin de aynı düzeyde sona ermesi de gerekmiyor. Dolayısıyla yurtdışında okumak isteyen yabancı öğrencilerin, yeni ülkelerinin sistemine bilgi noktasında uyum sağlayabilmesi için belli bir zaman harcaması gerekiyor. Genellikle foundation programına başlamadan önce öğrencilerin kabul edilebilmesi için IELTS 5.0 veya TOEFL 500 seviyesinde bir dil yeterliğine sahip olmaları gerekiyor. Aranılan dil yeterlilik taban puanı okuldan okula farklılık da gösterebiliyor. Ayrıca öğrencinin lise eğitimini kendi ülkesinde tamamlamış olması gerekiyor. Yeterli İngilizce düzeyine sahip olmayan öğrenciler foundation programına ek olarak ekstra İngilizce dersleri de alabiliyorlar. Bazı foundation kursları, Avustralya, University of New South Wales'da olduğu gibi, kursun bir parçası olarak ekstra İngilizce derslerini de programa ekliyor. Okul yetkilisi Margaret Drury, "kurslarımıza başlayabilmek için IELTS, TOEFL ya da bitirilen lisenin durumuna göre belirli bir dil seviyesi gerekiyor. Ancak dil düzeyi standartlarımızın altında olan öğrencileri ortalama on hafta kadar süren dil hazırlık programlarına alıyoruz. Öğrencinin dil düzeyi büsbütün yetersiz bulunursa o vakit tümüyle bir dil hazırlık programının ardından foundation'a başlamasını öneriyoruz" diyor.

Avustralya, University of Monarsh'ın pazarlama sorumlusu Genie Lim'e göre iyi bir foundation programının amacı, en az sekiz ay süreyle öğrenciyi üniversitenin birinci sınıfına başlamasını sağlayacak şekilde ilerideki maksadına uygun bilgiyle donatmaktır, ancak sekiz aylık süre öğrenci açısından sıkı bir çalışmayı gerektiriyor. İngilizce düzeyinin yeterliliği kadar öğrenim becerilerinin kazandırılmasına da özellikle dikkat sarf eden foundation kursları, öğrencilerini öğretim metodunu kavramaya hazırlar. Ayrıca, foundation programları öğrencilerin çalışacakları dala ilgili bazı konular eklemektedirler. Öğrencilerin kursa devam ederken diğer kültürel etkinliklerle de yüzleşmeleri, yeni hayatlarına ve ülkelere alışma noktasında oldukça faydalı olmaktadır. Lim "bir sonraki -ancak sonuncusu değil- önemli konu da yabancı öğrencilere moral desteği sağlanması, ve ilk altı aylık süreçte ailelerinin ve buldukları ortamın bir parçası olduklarının hissettirilmesi oldukça önemli" diyor.

St. Bernard's College - Londra'dan Aster Bein şunları söylüyor: "öğrencilere tanıtılacak en önemli şey üniversitede eğitimini alacakları konulardır. Okulumuzun foundation programları bu anlamda öğrencilerin, öğrenim becerileriyle tanışmalarını sağlamanın yanında, sözlü sunular, başvuru yazısı/essay ve referans araştırma gibi gerekli tüm konularda bilgi sahibi olmalarını sağlıyor.

Bazı foundation kurslarında öğrenciler yerel öğrencilerle birlikte konu sınıflarına katılıyorlar. Mesela Canterbury, Stafford House Tutorial College, İngiliz hazırlık öğrencileri için A-Level derslerinden bazılarını da destek olarak sunuyor.

Foundation kurslarının en büyük avantajlarının birisi de öğrencinin kursu başarıyla tamamlaması durumunda üniversiteye adım atmasının garanti altında olması. Ayrıca iki yıl süren A-Level ile aynı amaca hizmet ettiği halde süre olarak onun yarısı kadar bir zamanda tamamlanabiliyor.

Nerede lisans eğitimi alacağına karar vermiş yabancı öğrenciler, aynı üniversite bünyesinde yer alacak foundation kursuna katılmaları halinde, okulun akademik ortamını da tanıma imkanı kazanmış oluyorlar. Yabancı öğrenciler için en iyi hareket tarzının, önce lisans eğitiminin alınacağı konuyu belirlemek, ardından bu dalı en iyi şekilde sunan üniversiteyi belirlemek ve son olarak da programa girişin ilk basamağını oluşturacak foundation kursuna başlamak olduğu belirtiliyor.

ULUSLAR ARASI BAKALORYA

Her ülkenin kendine ait bir okul müfredatı ve buna bağlı lise bitirme diploması yanında bir yeterlik var ki uluslar arası bir derece olarak dünya çapında üniversitelerin kapısını açıyor: uluslar arası bakalorya.

İlk olarak 1960 yılında uluslar arası okulların ortak bir müfredat oluşturma ve bunu tüm dünyada üniversiteye girişte ortak kriter olarak kullanma düşüncesinin ürünü olarak uygulamaya konan Bakalorya sistemi, Uluslar arası Bakalorya Organizasyonu (IBO) tarafından gerçekleştiriliyor ve her yıl dünyada yedi yüzün üzerinde okuldan 30 bin kadar öğrenciyi etkiliyor.

Uluslar arası bakalorya programı, öğrencilerin on altı yaşından itibaren iki yıl boyunca aldıkları bir yeterlidir. IBO'nun iddiasına göre, bir dizi eğitim sisteminin özelliklerini bünyesinde taşır ve hem teorik olarak hem de deneyim anlamında öğrencileri geliştirir. Bakalorya sisteminde öğrenciler, altı farklı konu listesinden bir tanesini belirler. Dil A1 öğrencinin ana dilidir (bunlar İngilizce, Fransızca veya İspanyolca dillerinden birisidir) ve o dilde yazılmış dünya edebiyatını içerir. Öğrenciler ayrıca Dil A2 dersini de almak zorundadır ki bu da modern dillerden bir tanesi olabilir. Diğer konular ise, tarih, coğrafya, ve felsefe gibi sosyal bilimler, biyoloji, kimya, ve matematik gibi uygulamalı bilimler, müzik, tiyatro sanatları, bilgisayar bilimleri, ve diğer modern diller gibi seçmeli konulardan oluşur. Üç ya da dört konu ileri düzeyde (higher level: HL) diğerleri ise standart düzeyde alınmalıdır. (standart level: SL). İleri düzey konuları, standart düzey konularına göre daha derinlikli olarak ele alınır. Bunun sebebi erken uzmanlaşmayı tercih ederek geniş bir akademik altyapı oluşturma isteğidir.

Bu konulara ek olarak öğrenciler bilgi teorisi, üretkenlik, eylem ve idare konularını da alırlar. Bilgi teorisi bölümünde öğrenciler, esasen farklı disiplinlerde nasıl bilgi edinilebileceğini öğrenirler. Bu aslında "öğrenmeyi öğrenmek" olarak ifade edilen şeydir. Üretkenlik, eylem ve idarecilik bölümünde ise öğrenci, uygulamalı sanatlar ve spor gibi etkinliklere katılarak topluluk içinde ilişki kurmayı, sanatsal düşüncelerini ifade etmeyi, gönüllü çalışma psikolojisini edinir. Uluslar arası bakalorya öğrencileri ayrıca en az 4 bin kelime uzunlukta ve özgün araştırmaya dayanan özel ilgi alanlarıyla ilgili bir konuda essay yazmak zorundadırlar. Özellikle uluslar arası çalışan okullarda sunulan bakalorya sistemi, müfredat olarak İngilizce, Fransızca ve İspanyolca dillerinden birisinde sunulur. Özellikle ABD, İngiltere ve Avustralya'da bir çok okul uluslararası bakalorya sistemini program olarak okutmaktadır.

Bakalorya kursuna devam ettikten sonra kişi artık beşeri bilimler (humanities) bilgisi edinir. Beşeri bilimler öğrencisi artık bilim dilinin anlaşılmasından korkmayacak ve herkes en az bir yabancı dilde rahatça iletişim kurabilecektir.

Çoğu üniversite uluslararası bakaloryayı giriş yeterliliği olarak kabul etmektedir. Surrey, Kingston University'den Chris Gerrard; "uluslar arası bakaloryayı Fransız ve Alman bakaloryası ve İngiliz A-Level hazırlığı ile aynı şekilde değerlendiriyoruz. A-Level kursları

sonucunda öğrenci nasıl üniversite eğitimine hazır hale geliyorsa bakalorya da öğrencinin sahip olduğu standardı oldukça iyi yansıttığı hususunda bize güven veriyor" diyor.

Sonuç olarak bakalorya programları gün geçtikçe daha da popülerleşiyor ve bu arada kendisini de gözden geçiriyor ve geliştiriyor.

Uluslararası bakalorya programı neleri içerir/nelerden oluşur?

Dil A1: Edebiyatı da içerir biçimde öğrencinin ana dili (İngilizce, Fransızca veya İspanyolca)

Dil A2: İkinci modern dil

Bireyler ve Toplumlar: Tarih, coğrafya, iktisat ve felsefe gibi dersler

Deneysel Bilimler: Biyoloji, kimya ve çevresel sistemler

Matematik

Güzel Sanatlar ve Seçmeliler: Müzik, sahne sanatları, Latince, bilgisayar veya bir diğer modern dil

Bilgi Teorisi: Farklı disiplinlerde bilgi elde etme yöntemlerinin teorisi.

Üretkenlik, eylem ve idare: Spor veya fiziki etkinlikler. Bir toplum içinde gönüllü çalışmalara katılma vs.

IBO

IBO'nun Tarihçesi

1968'de kurulmuş olan IBO, İsviçre, Cenevre'de yerleşik, kâr amacı gütmeyen bir eğitim kuruluşudur. Uluslararası okulların 1924 yılından itibaren ortak bir müfredat programının uygulanması ve üniversiteye giriş için bir referans oluşturulması için yaptıkları girişimlerin sonucunda tesis edilmiştir. Okullar aynı zamanda idealist bir görüşle güdülenmişlerdir. Gençlerin eleştirel düşünce ve çeşitli bakış açıları edinmeleriyle, kültürlerarası bir anlayışın özendirilebileceğini ümit etmişlerdir.

IBO Felsefesi

Uluslararası Bakalorya Organizasyonunun amacı, kültürlerarası anlayış ve saygı yoluyla daha iyi ve daha barışçı bir dünya oluşturulmasına katkıda bulunacak bilgili ve duyarlı gençler yetiştirmektir.

Bu amaçla IBO, okullar, hükümetler ve uluslararası organizasyonlarla işbirliği yaparak uluslararası eğitim veren, ciddî bir ölçme yöntemi olan yüksek standartta programlar geliştirir.

Bu programlar dünya üzerindeki öğrencilerin etkin, duyarlı ve yaşam boyu öğrenmeyi benimseyen kişiler olmasını, başka insanlara kendilerinden farklı dahi olsalar saygı duymalarını teşvik eder.

IB DİPLOMA PROGRAMI

Program, motivasyonu yüksek lise öğrencileri için, sonunda sınavları olan, güçlü ve hızlı bir üniversite-öncesi ders programıdır. İngilizce, Fransızca ve İspanyolca dillerinde alınabilecek olan program yaygın ve kapsamlı iki yıllık bir müfredat programıdır. Öğrencilerin çeşitli ulusal eğitim sistemlerinin gereklerini yerine getirmelerine olanak tanır. IB diploması sahibi olanlar 110 dan fazla ülkede üniversitelere (en seçkin olanlar da dahil) kabul edilmektedirler.

Diploma modeli, herhangi tek bir ulusal sisteme dayanmamakta, ancak çeşitli ulusal sistemlerin en iyi öğelerini bir araya toplamaktadır. Not verme sistemi kriterlere dayalıdır. Bunun anlamı, her bir öğrencinin başarısı, tam olarak saptanmış başarı seviyelerine göre değerlendirilir. En yüksek notlar, her okulda eşit olarak uygulanan eşdeğer bilgi ve becerileri yansıtır.

Öğrencilerin akademik çalışmalarının değerlendirmesi, kendi alanlarında uluslararası otorite olan liderlerin öncülüğünde, bütün dünyada sınav veren 4400 kişinin üzerindedir.

115 ülkede 1293 adet IB okulu bulunmaktadır